

PRÄSTESTÅNDETS RIKSDAGSPROTOKOLL

PÅ RIKSDAGENS UPPDRAG
UTGIVNA AV

RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

GENOM

OLOF HOLM

16

1765–1766

2

3 april–17 oktober 1766, bilagor, register

STOCKHOLM 2022

Prästeståndets riksdagsprotokoll 16:2
Tryckeri: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2022

ISBN 978-91-7915-006-8 (hela volym 16)
ISBN 978-91-7915-008-2 (volym 16:2)

Den 3 April 1766

§ 1. Anmäldes höglofl. riddersk:s och adelens påskrift på löparen, uti saken om banco-hushållningen, att neml. tryckningen skulle ske, sedan de i samma berättelse nämnde personers namn blifvet införde; och fann ståndet godt, att på samma sätt inrätta sin tillägning i denna puncten.

§ 2. Uplästes och bifölls handels- och manufact.-deputations betänkande,⁸¹³ ang:de att manufact.contoiret må på egen auction försälja en efter siden-fabriqueuren Oije inköpt gård.

§ 3 Uplästes och bifölls hand:s- och manufact.-deput:s betänkande,⁸¹⁴ ang:de jouvelairen Zetterholms sökta privilegium exclusivum.

§ 4. Justerades ett protocollsutdrag, som ståndet ville låta afgå till de öfriga respective stånden, och innefattade beslutet, ang:de manufact.contoiret.

§ 5. Likaledes justerades ett dylikt, ang:de Sjöns prestebords skog.

§ 6. Uplästes justitiaedeputations betänkande, ang:de magistratspersoners val i Nora.⁸¹⁵

Ståndet fann skäligt, att icke allenast bifalla detta betänkande, utan ock tillägga, att samma ändring äfven må sträcka sig till alla öfriga smärre städer i riket.

§ 7. Uplästes hand:s- och manufact.-deputations betänkande,⁸¹⁶ ang:de directeur. Malmstens ansökning, om hjälp till ett partie indigos utlösen ur banqven.

Uppå h. öfverhåfpredik. Gruneri, och h. probst. Wijkmans begäran, lades detta på bordet.

⁸¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 47.

⁸¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 46.

⁸¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 15.

⁸¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 63.

§ 8. Uplästes secr. utskåttets prot:sutdrag, af d. 19 Februar.⁸¹⁷ ang:de continuation af tillökningen i Hans Kongl. Maj:ts hand-penningar.

H. biskop Serenius begärte, att detta skulle vila, till dess man vid statens reglering får se om denna summa kan ökas, el. bibehållas, el. nöden kräfver, att den måtte minskas; hvarföre ock saken blef liggande.

§ 9. Genom utdrag af protocollet, hållet d. 29 Martii,⁸¹⁸ som nu uplästes, hade secr. utskåttet gifvet riks. ständers plena, ad notitiam, vid handen, att en vänskapstractat, d. 5 nästl. Februar., blifvet teknad imellan Sverige och Stora Britannien.

§ 10. Uplästes hand:s- och manufact.-deputations betänkande, ang:de cancellist. Ellers innestående arfvode för dess arbete vid kongl. handels- och oeconom.-commissionen.

Uppå h. biskop Serenii begäran, lades detta på bordet.

§ 11. Uplästes handels- och manufact.-deput:s betänkande, ang:de frihet för Lars Colling,⁸¹⁹ att mala snus och hålla snus-bod. Detta bifölls, och gjorde h. probst. Hellberg den anmärkning, att denna blinda mannen äfven kunde befrias ifrån de vanl. onera vid denna näringen.

§ 12. Gaf h. arkibiskopen och talemannen ståndet vid handen, att, vid förslagens uprättande till Eneköpings pastorat, ståndets notarius, magist. Branders, icke blifvet af consistorio med missive hugkommen; hemställande fördenskuld, om ståndet skulle täckas ytterligare visa denna dess notarie någon välvilja och ynnest.

Sedan någre ståndets ledamöter förklarar sitt missnöje deröfver, att ståndets förord till domcapitlet i Upsala icke haft den värkan, till notar. Branders befordran, som de önskat och förmodat; yttrade sig h. probst. Hellberg: Sedan borgare-ståndet för dess ledamot, handelsman Qvast, och bondeståndet för dess secreterare Kock, sökt och erhållit de öfrige ståndens ynnest och Ja-ord till deras befordran, kunde ej vara oföväntadt, om det högvörd. ståndet äfven hos de öfriga respective medstånden skulle recommendera någon

⁸¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 110.

⁸¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 107.

⁸¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 48.

af sina betjente: i anseende hvartill, magist. Brander, som ej njutet den påsyftade frugt af ståndets föreskrift till domcapitlet i Upsala, nu mera kunde, genom utdrag af protocollet, anmälas att erhålla riks. ständers underdåniga förord till Kongl. Majj:t, att antingen varda, utom förslag, utnämnd till kyrkoherde i detta nu lediga Eneköpings pastorat, el. ock eljest vid annat tillfälle, enär han, efter tour och skickelighet, kan varda hos Kongl. Majj:t till något regalt gäll i underdånighet föreslagen.

H. probst. Mathesius yttrade sig att, sedan högvörd. ståndet förenat sig om föreskrift till Upsala domcapitel, för notar. Brander, han ej annorlunda kunde finna, än att ståndet lidet en värkel. tort af bem:te consistorio. Och som notar. Branders befordran legat ståndet om hjärtat, och ståndet äfven derutinnan taget ett eftertryckeligt steg, hvilket dock icke värkat; bör det blifva för ståndet angeläget, att nu mot Upsala domcapitel tillika observera sin honneur.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Så ömt det å ena sidan är, att domcapitlet i Upsala, oaktadt ståndets recommendation, dock likväl gådt notar. magist. Brander förbi; så skulle, å den andra, icke mindre ömt förefallet, om äldre och mer förtjente prestmän, genom ståndets åtgärd, skulle hafva blifvet eftersatte och förfördelade; och, som en ny quaestion vid detta tillfälle blifvet yppad, om mag:r Branders utnämmande till Eneköpings pastorat, utom förslag, som ofelbart skulle lända någrom till préjudice, så begär jag, att målet må ligga på bordet tills vidare, och in till dess mag:r Brander, genom orden- tel. memorial till ståndet, anmäler sin önskan och åstundan.

H. profess. Amnell refererade sig, vid närvarande ämnes ventilerande, på hvad han, i sitt förra utlåtande, till protocollet andraget, såsom orsak, hvarföre h. professoren, för sin del, ej kunde ingå i den då af ståndet åtänkta recommendation till förslag, utan, i dess ställe, tillstyrkte häldre, en ståndets och de öfrige medståndens gemensamma föreskrift till Kongl. Majj:t, att, vid undfånget förslag, varda i nåde hugkommen.

H. probst. Wijkman höllt före, att Upsala domcapitel, som icke bordt tro sig bättre känna befordringslagarna, än ett riksstånd, ofelbart ålegat, att reflectera uppå högvörd. ståndets nu yttrade goda tanka för dessa notarius, och kunde fördenskuuld icke annat se, än att det vore nog förmätet af consistorio, att, vid detta tillfälle, finna någon collision imellan ståndets recommendat- ion och de förordningar, som angå förslagens uprättande till ecclesiastique- embeten: tilläggande härjämte, att mag:r Brander så mycket mera gjordt sig

förtjent af detta ståndets gynnande förord, som han, vid protocollernes förande i ståndet, och antecknande af hvad här discurreradt blifvet, alltid gjordt ståndet det fullkoml. nöje, som h. probsten ofta saknade vid förl. riksdag.

H. profess. Amnell förklarade ytterligare, utan att formel. ingå i något försvar för domcapitlet, huru en sådan collision, som h. professoren, vid dess förr afgifna yttrande till protocollat, sig föreställt, varet att befara, om ståndet velat, å annat sätt, recommendera dess notarius till förslags erhållande, än så vida kyrkolagen och de flere consistorierne föreskrifne stadgar, i anseende till de blifvande medsökare, medgifva kunde; hvarföre ej el. h. professoren fant, huruleds någon förmätenhet, vid bem:te notarius förbigående, än kunde consistorio tilläggas, då, jämte mag:r Brander, till antalet många, för skickelighet kände, och mera förtjente, både kyrkoherdar, kongl. huf- och krigsprester, utom de 3:ne af consistorio nu föreslagna, hade sig till denna ledigheten anmält. Desse sökande kunde ännu ej vara högvörd. ståndet bekante, då notar. Brander, genom protoc:sutdrag, hos domcapitlet anmäldes, hvilkens nära kända skickelighet gaf ståndet härtill anledning. Men icke dess mindre lærer consistorium, under all den vördnad, det hyste för högvörd. ståndets protocollsutdrag, hafva funnet, som åligga den embetesplikt, att noga sins imellan jämföra samtel. de sökandes förtjenster, då 3:ne af dem borde missiveras.

H. probst. Bergstedt conformerade sig med hvad af h. probst. Hellberg ofvan blifvet anfördt; tilläggande dervid, att notar. magist. Brander, hvars goda egenskaper äro högvörd. ståndet fullkoml. och noga bekante, hade förtjent, att recommendera till befordran, när och hvad stift han sjelf hälst sig anmälade varder; hälst och emedan ett främmande stift, långt ifrån att slikt misstycka, snarare borde räkna sig det till förmån, att en så käck och godkänd man derstädes varder befördad.

Härmed förenade sig äfven h:r probstarne Bolmstedt och Haartman.

§ 13. Som den utsatte tiden nu var inne, att ståndets deputerade borde afgå, till den underdåniga upvaktningens värkställande hos de kongliga, blefvo de i sin ordning upräknade: men innan de afgingo, yttrade sig h. probst. Wijkman, att ståndets heder, vid närvarande sollemna tillfälle, hade fordrat, det högvörd. ståndets egen taleman, h. arkibiskopen, å sitt ståndes vägnar, förklarar dess underdåniga glädje, samt att ett ståndes taleman icke tillkom-

met, att inför höga öfverheten allena tälka samtel. riks. ständers gemensamma tankar och glädjebetygelser.

Härmed conformerade sig någre andre ståndets ledamöter, och önskade h. probst. Mathesius i synnerhet, att det ena ståndets lemnade företräde framför de öfriga medstånden, i slike formaliteter, ej måtte, vid annan tid, gifva anledning till försök, att vinna några andra reella prérogationer.

H. arkibiskop. och talemannen gaf härvid tillkänna, att, sedan han genom ståndets notarier, gjordt sig underrättadt om h. landtmarskalkens tanka, hvad angeck etiquetten vid upvaktningen; hade h. arkibiskopen låtet dervid bero; så mycket häldre, som ej lærer kunna ovanligt förefalla, att en riksdagslandtmarskalk förer ordet, inför öfverheten, å samtel. riks. ständers vägnar.

§ 14. Sedan h. arkibiskopen och taleman, jämte deputerade, afträdt, att vid kongl. håfvet aflägga underdånig lyckönskan, och förut blifvet öfverenskommet, att de kvarblifvande ståndets ledamöter imedlertid skulle sysselsätta sig med några måls afgörande; uplästes handels- och manufact.-deputations betänkande,⁸²⁰ ang:de det Sickla cattunstryckeries interessenter lemnade anstånd med högre manufactur-fonds erläggande för ett partie hvita cattuner.

Och bifölls icke allenast betänkandet, utan äfven h. probst. Wijkmans tilläggnig, att manufact.fondsafgiften, för hvita cattuner, hädanefter må uppsättas till 6 öre s:mt alnen, som den varet för sidstl. riksdag.

§ 15. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 21 Aug.⁸²¹ ang:de handelsman. Bladhs fordran af kronan, för 18 dagars uppehåll med debarqueringen af en transport till Pommeren.

§ 16. Uplästes bergsdeputations betänkande,⁸²² ang:de hjelp för Vermelands bergslag, emot dervarande spannemålsbrist.

Som häruti tillstyrkes, att äfven kronans behållne spannemål i Nerike må till denna bergslags hjelp uplåtas, anmärkte herr probst. Wijkman, att, som allmogon i Nerike sjelf torde behöfva denna spannemål, så borde den vara närmast, att den få lösas.

⁸²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 49.

⁸²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 106.

⁸²² Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 6.

H. probst. Forssenius gjorde samma reflexion, utom det, att kronans egna behof här torde vara i vägen, och, när sjön Wennern blifver öppen, synes tillförsel icke tryta för denna bergslag.

H. lector Antonsson medgaf, att Carlskoga och öfriga angränsande Bergslagen kunna hafva denna tillförsel, men som den icke hinner till grufarbetarena, hvilke här klagat, utan de alltid äro nödsakade, att anlita Nerike som sin spannemål, så recommenderade h. lectoren, att deras nöd måtte ömt behjertas.

H. kyrkoh. Hernodius erindrade, att allmogen icke alltid är skyldig, att föra spannemålen till gränsen af lagsagan, utan på ett skäligt håll derinno, enl. resolution på allmogens besvär, af d. 16 Mart. 1739, § 70.⁸²³

H. probst. Hellberg: Som frågan här icke är om indeltd spannemål, utan om den, som kronan immediate är förbehållen; så kunde Bergslagen få anvisning derpå till vist tunnetal; hvarigenom förre författningar icke rubbas, att allmogen i landet vid missväxt har förmånsrätt härtill, allenast att besigtning på deras hemman då föregår.

Häremot erindrade h. probst. Wijkman, att allmogen ändock kan vara i trängande behof af spannemål, ehuru missväxt icke infallet; och h. probst. Engzelius, att i Nerike landtmannen ofta behöft låna spannemål af kronomagazinet emot ränta, hvarföre det vore betänkeligt, pålägga dem, att lefverera från sig den spannemål, de sjelfve oumgängel. kunna hafva af nöden.

Sedan h. probst. Forssenius häruppå upläst 56 § af resol. på allmogens besvär, d. 1 Aug. 1727,⁸²⁴ bifölls, uppå gifven proposition, betänkanDET, med förbehåll, att nyss citerade lag förblifver i sin fulla värkan.

⁸²³ Tryckt resolution 16 mars 1739: *Kongl. Maj:ts nådiga resolution och förklaring uppå the allmänna beswär, som thes trogne undersåtare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom theras utskickade fullmäktige, hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andraga låtit.*

⁸²⁴ Tryckt resolution 1 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som thes trogne undersåtare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom theras utskickade fullmäktige hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet ingifwa låtit.*

§ 17. Uplästes och bifölls tulldeputations betänkande,⁸²⁵ om restitution af tull och umgälder för 3 st. af handelsman Fredr. Toutin inbekomna järngrytor.

§ 18. Uplästes och bifölls handels- och manufact.-deputations betänkande,⁸²⁶ ang:de resterande får-*praemier*.

§ 19. Uplästes och bifölls secreta utskått:s prot.utdrag, af d. 21 Aug.⁸²⁷ ang:de Östhammars stads sökta förmåner för sin tillverkning af näfver- och smor-lädersskor.

§ 20. Uplästes och bifölls hand:s- och manufact.-deput:s betänkande,⁸²⁸ ang:de linne- och bomulls-väfvärnes, Grauels och Maijs ansökningar, att få tillstånd till egna värks anläggande.

§ 21. Uplästes kamar-, oeconom.- och commercedeput:s betänkande,⁸²⁹ rörande kronoängen, Scara djurgård kallad; så väl som ett bifogadt memorial af A. W. Sparre.⁸³⁰

Sedan h. probst. Hellberg upläst transumt af Kongl. Maj:ts här åberopade bref, d. 13 Jun. 1749, anmälte h. probst. Warelius, att öfversten, som till boställe innehafver Göthala kongsgård, icke fått någon del af detta bref, så att han kunnat rätta sig derefter uti utlagor för ängen, som för bostället skall vara oundgänglig; hvarföre h. probst. Wijkman tillstyrkte, att den el. de måtte ställas till ansvar, genom hvars förvållande verkställigheten uteblifvet af detta förordnande.

H. probst. Forssenius detaljerade sammanhanget af saken, och visade att, sedan Göthala blifvet öfverste-boställe, som förut varet på Orrholmen, vore djurgården dervid alldel. oundgänglig; hvarföre h. probsten önskade, att antingen Orrholmen åter kunde blifva öfverste-boställe, el. djurgården derifrån

⁸²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 15.

⁸²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 51.

⁸²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 105.

⁸²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 45.

⁸²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 26.

⁸³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 143.

icke skiljas; men uppå gifven proposition, bifölls betänkandet, med h. probst. Wijkmans tilläggning.

§ 22. Uplästes och bifölls handels- och manufact.-deputat:s betänkande,⁸³¹ ang:de ersättning åt capit. Granatenhjälm, för utdellda spinnerie-redskaper.

§ 23. Uplästes och bifölls secr. utskåttets protocollsutdrag, af d. 17 Decemb.⁸³² ang:de antalet och tiden af expeditionerna för nya ostindiska compagniet.

§ 24. Uplästes och bifölls handels- och manufact.-deput:s betänkande,⁸³³ ang:de krögare-societetens ansökning här i staden, att slippa betala den dem ålagda spinhus-afgiften.

§ 25. Sedan härvid de fläste deputerade återkommet ifrån kongl. slåttet, och tiden var inne, på hvilken de åter till spisning sig skulle förfoga.

Åtskildes ståndet.

⁸³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 44.

⁸³² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 104.

⁸³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 43.

D. 9 April 1766

§ 1. Anmältes, att h. profess. Amnell af opasslighet var hindrad att upkomma.

§ 2. Företrädde en deputation ifrån vällofl. borgare-ståndet, som öfverlemnade löparen utaf samma stånds extract. protocolli, af d. 18 Septembr. nästl.⁸³⁴ rörande expedition uti håfsecreter. Qvidings sak, anhållande, att, som uti påskrifterna 2 stånd nu åter stadnat emot 2, det ville presteståndet på sätt, som ridderskap. och adelen gjordt, foga sig till borgareståndets tanka, på det expedition måtte blifva möjlig.

§ 3. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 27 Nov.⁸³⁵ ang:de riks. råds meningars inhämtande, då de från rådkammaren äro frånvarande.

§ 4. Företogs expeditions-saken för håfsecreter. Qviding, hvarvid af den nyss inlemnade löparen fants, att alle stånden förblifvet vid sina beslut, samt att vällofl. borgare-ståndet så förklarar sitt, att håfsecreter. Qviding genast må få ordinarie stadsfiscalslön, och afgiften följagtel. dermed genast uphöra; hvilket höglofl. ridderskap. och adelen bifallet.

Herr biskop Lamberg gaf tillkänna, att i s. deputation är under utarbetning, om tour imellan håfsecret. Qviding och vice fiscalen Ström; hvarföre och som derutaf torde dependera, hvilkendera af dessa förr är berättigad till ordinarie lön, hemstälte h. biskopen, om icke ståndet först behöfde känna den saken, innan det kan öfver borgare-ståndets beslut sig utlåta.

Detta fants nödigt af h. doct. Nensén, h. kyrkoh. Linderot, h. öfverhåfpredik. Grunerus, h. kyrkoh. Heurlin och h. comminist. Heurlin.

H. probst. Mathesius förslog, att ståndet må bifalla borgareståndet, med vilkor, att fiscalen Ström bibehålles vid den rätt, som kan finnas honom tillständig vara.

Som härhos af en och annan nämdes, att Qviding kunde tilläggas stadsfiscalslön på extra stat, till dess han i sin tour kan få ordinarie lön; anmärkte h. probst. Wijkman, att en sådan explication af detta ståndet dock intet wär-

⁸³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 36.

⁸³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 108.

kar i expeditionen: och medgaf h. probsten äfven, det vara svårt att döma, om andras rätt härvid laederas, el. icke, innan betänkandet deröfver förekommer.

H. probst. Haartman påminte, att Qviding sidsta riksdag feck uprättelse för lidande, på 2:ne sätt: 1) uti afgiften af kål och ved, som till Stockholm inkommer, 2) medels stadsfiscalsnamn och -tour. Och ehuru Ström i fiscals-contoirtet är äldre tjänstgörande, kan han dock, såsom då varande extra fiscal, icke räkna någon tour, sådan som Qviding lagl. bekommet.

Af samma tanka, uti jämförelsen af desse bägge fiscalers rätt, var äfven h. probst. Bolmstedt; men h. probst. Kröger tillstyrkte, att deröfver afbida secr. deputations yttrande.

Som nu tankarna häröfver icke kunde förenas, utan en del ville bifalla vällofl. borg.ståndets yttrande, andre åter, att saken skulle vila, till dess secr. deputat:s betänkande, ang:de vice fiscalen Ström, inkommer: Anstältes votering; hvarvid den förre tankan yttrades med Ja, och den sednare med Nej.

Wid sedlarnas öppnande, befunnos 21 Ja, och 29 Nej.

§ 5. Begärade h. biskop Serenius, att saken, ang:de continuation af tillökningen uti Hans Kongl. Maj:ts handpenningar,⁸³⁶ nu till afgörande måtte företagas; hvaröfver h. biskopen sig således yttrade: Betänketid är icke obenägenhet, mycket mindre afslag; utan meningen är den, att den stora magt, att ge pengar, måtte öfvas med den värdighet och betänkande, som sakens vigt fordrar. Wi öfve alldrig den, i anseende till vår öfverhet, utan att känna och högt värdera vårt lyckeliga regeringssätt, hvaruti det ej heter: *Tel est notre plaisir*, utan det kommer an på ständers fria vilja. För min del, bifaller jag secreta utskåttets betänkande,⁸³⁷ men hemställer, om icke anständigheten fordrar, när man decreterar penningar åt fadren, det måtte på en gång ske till sonen. Wi voro de förste, som manade på, att han skulle sätta sitt eget bo. Wi kunna icke eller undgå, att likaledes öka hans handpenningar, och derjämte decretera något för hans tillkommande gemål, den nya printsessan, till hennes välkomst i riket.

H. öfverhåfpredik. Grunerus berömde h. bisk. Serenii upmärksamhet, att icke längre lemna denna saken oafgjord: äfven som h. öfverhåfpredikanten

⁸³⁶ Jfr prot. ovan 3 april 1766.

⁸³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 110.

jämväl biföll secr. utskåttets hemställande härutinnan, emedan det är naturl. att Deras Majestäter också hafva mycken känning af tidernas dyrhet. Hvad Deras Kongl. Högheter angår, för hvilka frågan nu tillika blifvet väckt, vore det visserl. en för riks. ständer värdig omtanka; hvarföre h. öfverhåfpredikanten af allt hjärta ville bifalla quaestio an, i denna delen, ehuru sjelfva summan nu icke lärer kunna utsättas.

Sedan h. biskop Serenius härtill föreslaget så stor summa för hvardera af Deras Kongl. Högheter, som Deras Kongl. Majestäter var anslagen, innan Hans Maj:ts anträde till regeringen, biföll ståndet, uppå gifven proposition, så väl secr. utskåttets protoc.utdrag, som h. biskop Serenii nu gjorda tillägging.

Och afgick en deputation, anförd af h. superintend. Körning, att detta för de öfriga respective stånden gifva tillkänna.

§ 6. Upläste h. probst. Kröger ett af honom författadt memorial,⁸³⁸ ang:de att betänkanden, om de besigtigade kongsgårdar och krono-lägenheter, m. m. måtte directe ifrån kammar-oeconom. utskåttet afgå till riks. ständers plena.

Detta förslag, tillstyrkte h. probst. Wijkman, måtte bifallas, i anseende till den tidsutdrägt med dessa angelägna mål, som eljes skulle blifva, om den skulle granskas i kamar-, oeconom.- och commercedeputations plenum, som består af 128 personer; hvaremot utskåttet, efter den tillökning, som denna riksdag skedt af de andra ståndens ledamöter i denna deputation, är tillräckel. försedt med ledamöter, att moget utarbete sakerna.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus ansåg detta, såsom i välmening projecteradt, men på det icke préjudicat deraf må exsistera till någon oordning, och andra utskått af deputationer icke äfven må taga sig anledning, att begära detsamma; ville h. öfverhåfpredikanten väl bifalla, at med kongsgårdarna så må procederas; men med förbehåll, att inge andre mål må taga en dylik väg.

H. probst. Hellberg önskade, att denna påminnelsen kommet förr, på det anledning deraf måtte kunnat tagas, till urskillning af vissa riksvårdande ämnen, uppå hvilkas skyndesamma utarbetning och afgörande riks. ständer i synnerhet böra vara betänkte; ibland hvilka h. probsten nämde secr. utskåttets-

⁸³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 152.

målet, om gratialers, pensioners och förläningsars indragande, som snart bör komma till slut, på det bevillningen sedermera må kunna följa efter.

H. superintendent. Körning medgaf, att den föreslagna utvägen kunde medföra mycken nytta; men erindrade deremot, att, äfvensom de betänkan- den, hvilka i secr. utskåttets särskildta departemento utarbetas, kunna i secr. utskåttis pleno undergå mycken förändring, i anledning af de påminnelser, som andre ledamöter, än de, som sutet öfver deras beredning, äro berätti- gade och finna sig befogade att dervid göra; så kan äfven andra deputationer tillgå. Hvarföre ock som exempla non desinunt, ubi incipiunt, afrådde h. superintendenten, att i denna delen vika ifrån riksdagsconstitutionen, och ansåg bäst vara, att låta sakerna gå i sin gamla vanliga ordning.

H. probst. Mathesius: Att det hos riks. ständer icke är något nytt, lämpa författningar om hushållningsmål efter tid och omständigheter, utan att der- med kränka reger. formen; derom vittnar förvandlingen af den förr brukeliga reductions- och liquidations-deputation, uti det nu varande räkenskapsut- skåttet af kammar-, oecon.- och commercedeputation. Torde hända, detta åter nu behöfver ändras, och en kårtare väg försökas för dessa mål, hvilket riks. ständer ingalunda kan vara betaget. Åtminstone blifver det uppgifna för- slaget oumgängeligt, hvad kongsgårdarna beträffar; så framt icke all den anstalt, riks. ständer denna riksdag derom fogat, skall blifva ridicul. Och styrkte h. probsten äfven dertill, att, hvad som rör landtmäteriet och stor- skiftsdelningen, må, enl. h. probsten Krögers jämväl derom gjorda hemstäl- lande, få gå samma väg.

H. kyrkoh. Linderot åberopade riksdagsordningen, hvaräst vägen för alla mål finnes utstakad, i kraft hvaraf, äfven desse böra gå genom kammar-, oeconom.- och commercedeputations plenum. Men att de, som röra kongs- gårdarna, nu måga immediate upgå till plena, ville dock h. kyrkoherden bi- falla, allenast att deraf icke blifver préjudicat för andra ärender, hvarken denna el. tillkommande riksdagar.

Med denna inskränkning biföll ståndet, att extractum protocolli, i grund af memorialet, skulle till de öfriga respective stånden afgå.⁸³⁹

Wid samma tillfälle, påminte h. lector Kraftman, att bevillningsarbetet ofördröjel. måtte komma i gång, och h. biskop Serenius, att beslut måtte

⁸³⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 29.

tagas, det perpetuelle arrenden å kongsgårdar icke vidare skola exsistera; hvilket ståndet ville låta blifva en särskild sak.

§ 7. Om ståndet, d. 3 nästl. April., icke stadnat i något vist slut, ang:de för notar. mag:r Brander påtänkta recommendation hos de öfriga respective stånden, att varda till någon anständig befordran förhulpen; så togs det nu å nyo före till afgörande: hvarvid

h. probst. Kröger upläste ett af honom upsatt project till ståndets extract. protocolli, hvaruti mag. Brander anmäles, att undfå fullmagt å det nu lediga och af honom sökta Eneköpings pastorat.

H. kyrkoh. Linderot yttrade sig, att, ehuru han gerna unnade mag. Brander all den befordran, som dess å daga lagda skickelighet och goda egenskaper förtjena; så önskade han dock, att annan utväg dertill gåfvos, än genom riks. ständers föreskrift, att, utom förslag, varda utnämnd till kyrkoherde i det nu ledig varande Eneköpings pastorat, hvartill förslag allaredan blifvet uprättadt; hälst och emedan, efter h. kyrkoherdens tanka, ett slikt befordringssätt icke lærer kunna förenas med den af högvördiga ståndet, vid innevarande riksdag, vidtagna principer, att ej utdela tjenster och beställningar, utom tvärt om befinnes 1:mo för nära röra andre medborgares rättigheter. Det hade varet önskeligt, att domcapitlet i Upsala kunnat och velat, efter ståndets önskan, reflectera på dess föreskrift för mag:r Brander, till förslags erhållande; hvilket domcapitlet ofelbart hade velat göra, om det kunnat, och ej hafdt orsak, att, i anseende till äldre och mera förtjente medsökare, gå denna ståndets notarius förbi. Och då preteståndet allena, som utgör ej mera än en fjerdedel af riksens höglofl. ständer, sin betjente till det bästa recommenderat; kunde domcapitlet hafva orsak, att befara en allvarsam anmärkning af instundande riksdagsprotocollsdeputation, om mag:r Brander, vid närvarande tillfälle, blifvet med missive hugkommen, till andra bättre rätt och förtjenster egandes förfördelande. Och då ordenteligt förslag nu äfven blifvet till Eneköpings pastorat uprättat; skulle i synnerhet de af consistorio föreslagne i sin rätt blifva lidande, om mag:r Brander blefve hos Kongl. Maj:t anmäld, att utom förslag erhålla nådig fullmagt å bem:te pastorat. Vidare och 2:do, skulle den församlingarnas rättighet på det ömmaste röras och rubbas, att sjelfve få anställa omröstning till lediga kyrkoherdebeställningars återbesättande; hvilken dock, såsom grundad och stadfäst

uti de flera derom utfärdade⁸⁴⁰ kongl. stadgar och förordningar, bör vara oqvald och helig hållas. Och ändtel. 3:tio, skulle Kongl. Maj:t äfven härigenom komma att lida uti sin höga denominationsrättighet; i afseende på hvilket allt, h. kyrkoherden förklarade, det han alldeles icke kunde, för sin del, ingå i den nu projecterade recommendation. Riks. ständer hafva väl den lagliga rättighet, att gifva sina betjente förord hos Kongl. Maj:t till befordran: men som dermed häldre torde förstås de betjente, som tjent vid riks. ständers verk, än de, hvilke uti hvarje stånd upvakta vid protocollet; så bör detta ej till närvarande casus lämpas: såsom icke eller de från de öfriga stånden ankomne recommendationer för deras betjente befinnas vara af samma beskaffenhet, som den nu föreslagne. Riddarhusfiscalen Svedenstjerna har allenast erhållet adsessorscharacter och -förslagsrättighet. Bondeståndets secreterare Kock har ej mera vunnet hos riks. ständer, än lagl. reparation utur ett oförtjent lidande; såsom han ock sedermera, genom tulldeputations ordentel. förslag, blifvet till ledamot af tulldirectionen, af riks. ständer utnämnd, och äfven kårt för detta erhållet förslag till en rådmansbeställning härstädes, genom borgerskapets vunna förtroende och anställdt val. Vid förl. riksdag har icke el. riddarhussecreteraren Frank blifvet vidare befordrad än till cancellie-rådscharacter, utan värkelig tjenst.

H. öfverhåfpredikant Grunnerus önskade likaledes, att mag:r Brander måtte njuta en anständig befordran till godo: men höllt före, att som s. deputation har under utarbetning ett betänkande, som ståndens betjentes befordran; så kunde el. borde ståndet sig med denna specielle casu icke befatta, innan saken i allmänhet blifvet af riks. ständer afgjord, och man ej el. kan härvid åberopa sig någon förut utfärdad lag och förklaring, hvilke med ståndens betjente böra förstås, el. huruleds de kunna och böra befordras: tillstyrkande h. öfverhåfpredikanten, att notar. mag:r Brander, som ännu icke kan räkna så stort antal tjenste-år, måtte i sin lagliga ordning befordras, och ej föredragas andra bättre och mera förtjente män: i synnerhet som ock, i händelse af den nu för honom projecterade recommendation, både församl. och Kongl. Maj:t sjelf skulle komma att lida i sina rättigheter, hvilke ej böra ovarsammel. trädas för nära. Och hvad ståndets notarius, vid förl. riksdag, commin. mag:r Stenbeck, beträffar; så blef han, utan att betaga domcapitlet dess tillständiga rättighet, vid missivers utdelande, att taga de flere med-

⁸⁴⁰ *utfärdada* i prot.

sökandes förtjenster uti ömt och noga öfvervägande, af riks. ständer allenast anmäld hos Kongl. Maj:t att, uppå erhållet förslag efter tour och skickelighet varda af Kongl. Maj:t i nåde utnämnd.

H. kyrkoh. Heurlin conformerade sig med hvad nu förut blifvet anfördt, och, som han fulltel. erkände notar. Branders värdighet och skickelighet, önskade tillika, att Upsala domcapitel hade kunnat, uppå ståndets recommendation, meddela honom missive till Eneköping, utan att för mycket jämföra och reflectera på cetera paris hos de öfriga des medsökare: men ingalunda kunde h. kyrkoherden bifalla, det skulle mag:r Brander, immediate och utan förslag, af Kongl. Maj:t utnännas till kyrkoherde i detta el. annat pastorat; hälst och emedan ett slikt befordringssätt är ganska ovanligt, och ej el. af presteståndet nyttjadt vid förfl. riksdagar. Dock ville ej h. kyrkoherden, i anseende till mag:r Branders trogna tjenst i ståndet, vara emot, att domcapitlet i Upsal. undfår Kongl. Maj:ts befallning, att honom upföra å förslag, enär han sjelf sig dertill anmälande varder; ehuru h. kyrkoherden dervid befarade, att, om slikt bruk nu skulle införas, hvarje påföljande riksdags recommendationer torde af sig föda de eftertänkeligaste påföljder, som man sedan nog skulle ångra: deräst icke ståndets notarius skulle tagas alternando ifrån de öfriga stiftens consistorier, och ej, som nu vanligt varet, ifrån consistorio i Upsal. allena.

H. doct. Lindegren kunde icke finna sig nöjd med de skäl, som emot mag:r Branders recommendation, att erhålla Eneköpings pastorat, blifvet anförde. Uti regala pastorater, hvaribland Eneköping räknas, eger väl församl. någon val-rättighet; men, som tillsättningen ej beror å denna omröstning, kan ej församl. anses vara lidande, då Kongl. Maj:t nämner någon annan, än den, som vid omröstningen egdt församlingens mästa förtroende: ännu mindre bör consistorium i sina rättigheter pröfvas lidande; utan tvärt om är ståndet, hvars åtgärd af domcapitlet i Upsal. blifvet så ringa aktad, och mag:r Brander, som gådt miste om det begärta förslaget, ganska mycket lidande: hvarvid h. doctoren äfven anmärkte, huru beklagansvärdt det är, att consistorierne, vid förslagers uprättande, ej alltid följa en och samma princip, utan, efter humeur och godtycko, hafva afseende stundom på tjensteår, och stundom å lärdom och skickelighet. Det enda, som med något skäl kunde sägas, vore det, att Kongl. Maj:ts höga rättighet skulle härigenom synas i någor måtto inskränkt; men häremot har Kongl. Maj:t sjelf gifvet nådigsta löfte, att villja med nåde anse ståndens förord för sina egna betjen-

te, hvilke ej äro och kunna ej andre wara, efter h. doctorens tanka, än som i sjelfva stånden göra tjenst.

H. probst. Wijkman anförde, att, som kyrkolagen ger anledning till exception ifrån tjenste-årens myckenhet, vid regale gälls förgifvande, så hade consistorium kunnat och bordt hafva den af ståndet anmälda notar. mag:r Brander i åtanka, som igenom sitt trägna arbete och en utmärkt skickelighet gjordt sig dertill på ett synnerligt sätt förtjent. Ståndens betjente, som ega rättighet att kunna undfå ständers underdåniga förord till befordran, kunna så mycket mindre vara andre, än de, som tjena i stånden immediate, som i regerings-lagarna, hvaräst denna förmån ståndens egna betjente tillägges, icke omröras någre riks. ständers värk, hvilke i sednare tider blifvet inrättade. Dock höllt h. probsten före, att vid detta tillfälle ej må nämnas något vist pastorat, såsom det ock skulle mindre passa, att nu föreslå Eneköpings pastorat, sedan förslag blifvet dertill ordentel. uprättadt: utan lærer vara bäst, att mag:r Brander undfår en recommendation, att, vid underdånig anmälan hos Kongl. Maj:t, varda befordrad.

Härmed conformerade sig h. probst. Bolmstedt.

H. probst. Kröger fant äfven det vara en afgjord sak, hvarom tillförene blifvet i högvörd. ståndet noga delibereradt, hvilke med riks. ständers betjente böra förstås. Desse, som de äro ganska få, kunna med riks. ständers meddellda förord så mycket mindre förorsaka Kongl. Maj:t något missnöje, vid dess denominationsrättighets utöfvande, som Kongl. Maj:t dertill för detta gifvet sitt nådiga bifall. Denna högvörd. ståndets välvilja förtjenar notar. mag:r Brander så mycket häldre, som Upsala domcapitel ej reflecterat å ståndets recommendation, utan för nära bundet sig vid tour och tjensteår.

Slutel. förenade sig ståndet derom, att mag:r Brander må varda i nåde utnämnd till kyrkoherde i det regala gäll, inom Upsala stift, hvartill han sig anmäler; hvilket hos de öfriga respective stånden skulle, till benäget bifall, genom utdrag af protocollat, recommenderas.⁸⁴¹

§ 8. Uplästes utdrag af bondeståndets protocoll, d. 20 Febr. nästl. rörande förmåns-rätt till skattelösen af de, berustade säteriet Börninge klåster i Skåne

⁸⁴¹ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 62.

af Malmöhus-län anslagna, arbetshemman;⁸⁴² hvaröfver, vid 1756 års riksdag, 2:ne stånd stadnat med sitt slut emot 2:ne stånd.

Uppå gifven proposition, blef bondest:s prot:sutdrag bifallet.

§ 9. Uplästes kammar-, oeconom.- och commerce-deputat:s betänkande,⁸⁴³ öfver Kongl. Maj:ts nådigst antagna författning, att skattehemman, som utom börd försäljas, måga för kronans räkning på offäntel. auction försäljas: hvilket bifölls, med den tilläggning, som ärbara bondeståndet dervid gjordt, och hos de öfriga stånden anmaldt, genom utdrag af protocollet,⁸⁴⁴ som nu äfven uplästes, och, på gifven proposition, bifölls.

§ 10. Föredrogs och bifölls kammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,⁸⁴⁵ om skyndesamt sluts erhållande, hos Kongl. Maj:t, rörande en vid Ädelfors guldvärk år 1763 anstald förrättning, hvarmedels allmogen uti 7 deromkring belägna soknar blifvet ålagdt, till berörde guldvärk, uti kål- och dagsvärken, m. m. utgöra dess hemmans-räntor.

§ 11. Företogs å nyo, till afgörande, fiskeri-deputations betänkande⁸⁴⁶ om Nordsjöfiskerierna,⁸⁴⁷ tillika med det bifogade project till en stadga för Nordsjöfiskerierna i Götheborgs och Bohus-länska skärgården.⁸⁴⁸

Uppå gifven proposition, blefvo betänkandet, och den projecterade stadgan, afslagne; och resolverades, att fiskeri-deputationen med betänkande och project inkommer, till riks. ständer, om sätt och utvägar, till fiskeri-näringens säkrare befrämjande för framtiden i dessa skärgårdar.

⁸⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 51. Tryckt i *BdP* 10, bil. 75.

⁸⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 24.

⁸⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 52.

⁸⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 23.

⁸⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 15. Jfr prot. ovan 3 augusti 1765.

⁸⁴⁷ *Nodsjöfiskerierna* i prot.

⁸⁴⁸ Se även Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 40.

§ 12. Företredde 12 deputerade af bondeståndet, hvilke gåfvo tillkänna, att deras stånd bifallet s. utskåttets prot:s-utdrag, ang:de tillökning uti Kongl. Maj:ts handpengar, med den tillägning, som preteståndet dervid gjordt.

§ 13. Föredrogs å nyo secr. utskåttets utlåtande, genom utdrag af protocollet, om den nya järn-contoiresinrättningen, tillika med det projecterade reglementet, hvarefter vederbörande, vid förvaltningen af järncontoiret, sig hafva att rätta.

Sedan ståndet, uppå h. probst. Wijkmans erindran, låtet sig föreläsas den delen af protocollet, d. 26 Mart. nästl., som angeck detta ämne, då ock quaestio an blef afgjord; yttrade sig h. probst. Åhman, att härvid förekommet honom 3:ne omständigheter, som i synnerhet synas förtjena en noga upmärksamhet: 1) om icke summan af järn-contoiresfonden nu skulle kunna determineras, 2) om icke denna fond, vid närvarande tid, är tillräckeligen stor till ändamålets vinnande, som med denna inrättning påsyftas, och 3) hvarifrån de ledamöter skola antagas och utses, som för förvaltningen deraf skola vara ansvarige.

Häruppå uplästes 1 § af det projecterade reglementet, som angeck sjelfva afgiften och dess upbärande.

Hvarvid h. probst. Wijkman gaf tillkänna, det han icke kunde finna sig nögd dermed, att 1:mo denna 1 d. k:mts afgift af hvarje skeppund stångjärn skall betalas af köpare, som af secr. utskåttets blifvet projecterad; utan att det vore långt naturligare och billigare, att säljaren, som ändock tager det igen af köparen, erlägger denna afgiften, hvilken ändring, efter h. probstens tanka, äfven till förekommande af de härvid detta förelupna flerahanda underslef lända skulle. Och 2) att hvar och en inländsk el. främmande denna afgiften åläggas att betala; hvilket ej el. är med billighet öfverensstämmande; emedan inge andre kunna med skäl oblikeras och tvingas att, medels sin kåstnad, contribuera till detta värkets inrättning och vid magt hållande, än endast de, hvilke deraf komma att hämta någon frugt och nytta: i afseende hvartill, h. probsten tillstyrkte den tillägning, att hvar och en, som vill gå in i järn-contoiret, må betala 1 d. k:mt för hvarje skeppund stångjärn.

H. öfverhåfpredik. Grunnerus anförde, att, å köpares sida, kunde väl invändas, det denna afgift vore en contribution, som ej kan el. bör dem påläggas utom deras eget bifall och samtycke, och äfven å säljares sida, att de förut deröfver borde höras: men h. öfverhåfpredik. höllt dock före, att, enär

rikets sanskyldiga nytta och förmån det kräfvär, bör ingen rikets undersåte undandraga sig att efterkomma, hvad i denna delen förordnad varder. Samma skäl skulle eljes äfven gälla emot afgiften till manufact.fonden och andra dylika inrättningar, hvilke blifvet rikets undersåtare ålagde. Och som brukspatronerne, hvilke äro säljare, alltid lära taga sitt igen af köpare; synes bäst vara, att desse sednare, efter vanligheten, vidkännas denna afgiftens betalande; dock med den ändring, att afgiften betalas ej af allt det järn, som kommer på stapelstadsvågen att upvägas, utan af det allena, som exporteras; i hvilken händelse, utlänningen allena, som köper vårt järn, kommer att graveras med denna afgiften. H. probst. Hellberg ogillade, både att säljare och köpare skola åläggas att betala denna afgift, utan, i dess ställe, tillstyrkte, att densamma borde, efter hvart och ett brukshammarsmide, utgå, af de orsaker, som h. probsten anförde, att, i denna händelsen, riks. ständer hade full rättighet att disponera om, och kunde fordra redo för fondens förvaltande; fonden blefve ock då större och tillräckeligare, till förlagers meddelande och ändamålets vinnande; hvartil kommer, att allt underslef, som eljes skulle låga vid denna inrättning, på detta sättet stode att bäst förekommas, enär afgiften blefve viss och efter en ständig hammarskatt stipulerad. Men ingalunda fant h. probsten, att järn-contoiraafgiften borde ensamt erläggas för det, som exporteras, emedan ganska olika tillgång med exporterandet, och en del utskeppa allt sitt järn, andre åter ett mindre quantum, o. s. v. då deremot billigheten kräfvär, att detta onus varder lika på alla, efter omständigheterna, repareradt.

H. doct. Lindegren, berättade, att i det sammanträde af deputationer, hvaräst detta ämne blifvet först beredt och utarbetadt, hade säljare blifvet skyldige förklarade, till afgiftens betalande, i anseende dertill, att desse penningar flyta in i brukspatronernes egen cassa, och de äro, som egentel. hafva gagn deraf: men i s. utskåttet blef detta projectet derföre ändradt, att, om afgiften skulle nu, mot förra vanligheten, påläggas säljare, borde samtel. brukspatronerne först deröfver höras, hvartil sakens skyndesama afgörande ej ville någon tid medgifva, hvilket ock så mycket mindre nödigt pröfvades, som det sig alldeles lika i sjelfva värdet förhåller, antingen köpare el. säljare betala afgiften: förklarande, för öfrigt, h. doctoren sitt fullkoml. nöje öfver det nu af probsten Hellberg gifna project, att efter hammarskatten determinera afgiften till järn-contoiraafonden.

§ 14. Ankom en deputation från det vällofl. borgare-ståndet, och, genom Stockholms stads-fullmäktigen, Vestin, såsom ordförande, gaf tillkänna ståndets bifall till s. utskåttets prot:sutdrag, om Kongl. Maj:ts handpenningar, såsom ock att ståndet bifallet handpenningarnas förökande för Hans Kongl. Höghet, Kronprintsen och den tillkommande Kronprintsessan, på sätt, som presteståndet det gjordt.

§ 15. Sedan deputation afgådt, continuerades discurserne öfver det förevarande ämnet, och refererade sig härvid herr comminist. Chydenius, på sitt till ståndet för detta ingifna memorial, och berättade tillika, att med första järn-contoiresinrättningen så tillgeck, att de brukspatroner, som behagade och för sig funno nödigt, att göra en slik inrättning, förenade sig derom, då väl en ganska stor del af dem åtog sig afgiften; men då en allmän enighet och öfverenskommelse ej stod att vinna, blef sedermera denna afgift köpare ålagd att utbetala; men, efter h. comminist:s tanka, bör el. kan, hvarken köpare el. säljare, detta onus såsom en skyldighet påläggas. Intet köpare; ty den, som vilja nyttja inrättningen, böra allena contribuera till dess uprätthållande: och sål. skulle väl denna skyldigheten, endast angå säljarena el. bruks-patronerna. Men skola de till en sådan pålaga förbinda, bör förordnandet derom komma från riks. ständer, hvilke, i sådan händelse, icke annorleds kunna än derföre fordra redo, och ställa det under sin egen vård och inseende. Men som allaredan i högvörd. ståndet blifvet afgjort, att fondens förvaltande skall stå under en privat direction, så lærer ståndet ej el. kunna med lag förbinda och tvinga samt. brukspatronerna, att vidkännas en sådan afgift: så mycket mindre, som flere af dem, genom god och försigtig hushållning, bringat sig i tillstånd, att sig med förlager sjelfva förse. De öfrige, som, genom hvarjehanda orsaker, kunna betarfva hjälp och understöd, bör ej vara förment, att sig sammansätta och förena om en cassas inrättande, som då ifrån all publique redogörelse bör vara befriad.

H. probst. Sörström biföll, för sin del, såsom väl grundadt, att köparen af järnet betalar afgiften till järn-contoiret, men icke bruks-patron el. säljaren, varande köpmannen, el. exporteuren, i tillstånd, att taga sina utlagda penningar igen af utlänningen, hvilket brukspatron, vid järnets säljande, icke lättel. lærer kunna alltid erhålla. H. probsten medgaf väl också, att denna brukspatronernes sammansättning i början var frivillig, och ankom å deras eget behag, att deruti ingå; dock, sedan de funnet nyttan deraf, blef sam-

mansättningen allmän. Skall denna köpares afgift anses, som en beskattning el. contribution; är ostridigt, hvad h. comminist. Chydenius nyss behagat anföra. Men, som hvar och en eger frihet, att, efter behag och omständigheter, låta brukspatron behålla sitt järn, och ingen kan påläggas att köpa det; kan och bör en köpares omkåstnad och afgift, vid järnets köpande, anses såsom alldeles frivillig. Skulle åter afgiften betalas efter hammarskatten, som nu projecteradt blifvet; vorde väl fonden derigenom långt tillräckeligare till ändamålets förfrämjande: men h. probsten anmärkte, såsom hinderligt emot detta förslagets vidtagande, att många brukspatroner äro, som icke medhinna, att efter hammarskatten smida fullt ut, andre åter kunna gå derut-öfver; då likväl afgiften till järncontoiret bör vara afpassad efter myckenheten af smidet, och i den förra händelsen vore ganska oömt, att pålägga brukspatron en större afgift, än som smidet är: att ej förtiga, det äfven järnet skulle för alla härigenom blifva dyrare.

H. lector Antonsson förklarade, att man förgäfves fruktade, det järnet igenom denna järncontoirsafgiften skulle komma att stegras, emedan alla adcorder med utlänningen ställas på 6 riksd. för skeppundet, öfver hvilket pris, uträknadt efter wäxel-curs, järnet icke någonsin stigit, inom riket; och kan ej el. stiga, då järncontoirsafgiften erlägges allenast för det järn, som på stapelstadsvågen upväges, och kommer att exporteras, Men om afgiften skall betalas efter hammarskatten; måste äfven det hemma i landet upbrukade järnet råka i ett högre pris: i anseende till hvilket allt, h. lectoren biföll denna 1 § af s. utskåtts projecterade reglemente.

H. probst. Mathesius: Som en god hushållare, enär han lagligen åtkommer, gerna sker breda remmar af en annans hud; så skulle äfven med rikshushållningen, i denna delen, vara väl beställdt, om köparen af järnet kunde af utlänningen återtaga, hvad han för järnet betalt till järn-contoirstonden, och gerna det, om det ock vore mer. Men som man torde bedraga sig i denna utsigten; så höllt h. probsten före, att den, som har förmån af contoiret, bör äfven kännas skyldig, att dertill contribuera, och att köparena af järnet sål. böra derifrån befrias: varande ej el. h. probsten så alldel. Emot det af probst. Hellberg gifna förslag, men tillade allenast, att så mycket mindre kunde då tagas för hvarje skeppund järn, som denna beräkningsmethod skulle till järncontoirets vidmagthållande uti en högre mån bidraga.

H. probst. Wijkman anförde ytterligare, till bestyrkande deraf, att ej köpare, utan säljare, bör kännas vid denna afgiften, att, som köparen ofelbart

skulle taga sitt igen af andra; så vore att befara, det han, till vinnande af sin fulla ersättning, skulle lättel. falla på växel-cursens förhöjande med hela rikets oboteliga skada, hvaraf vi hafva nog klara bevis i händren.

H. lector Kraftman biföll äfven, att, om köpare skulle, enl. projectet, påläggas att betala afgiften för hvarje skeppund järn till contoiret, skulle det oumgängel. med sig föra cursens stegrande af exporteurerne, och höllt således före, att säljaren bör åläggas denna afgift; men kunde ingalunda ingå uti h. probsten Hellbergs project, hvarigenom allt järn, som i riket tillvärkas, varder graveradt, då likvist icke annat bör med afgift beläggas, än det, som på stapelstadsvågen kommer att upvägas.

H. probst. Åhman var väl ock af samma tanka, men förmodade tillika, att hela denna quaestion skulle af sig sjelf försvinna, om summan af järncontoirs-fonden kunde determineras, och derjämte äfven utrönas, om det gamla järncontoirets cassa-behållning, som skall vara ansenlig, wore en tillräckelig fond för tillkommande tider.

H. probst. Hellberg visade ännu vidare nyttan af sitt gifna förslag, särdeles vid förlagers reparterande utur fonden, hvilket eljes skulle blifva ganska svårt och opåliteligt, men, i denna händelsen, vore lätt och ingen osäkerhet underkastadt, då förlagerne skulle komma att proportioneras efter samma måttstock, som afgiften erlägges: hvaraf ej eller vore att befara, det järnpriset inom riket skulle komma att stegras; alldenstund utläningen ändock måste alltid betala mera för järnet, än de inhämska.

H. kyrkoh. Linderot sade sig i början hafva fattadt mycket tycke för samma förslag, men sedermera funnet någon svårighet dervid, i anseende till det mångestädes existerande undersmide; såsom h. kyrkoherden icke eller kunde finna, att cursens stegring wore en oundvikel. påföljd af köparens förbindelse, att erlægga järn-contoires-avgiften; emedan samma farhåga, i det andra fallet, kan hafva rum, och köpmännen, som tillhandla sig järn af brukspatronerna, likafullt äro i stånd, att anställa dylika operationer, till cursens stegrande. Och hvad repartition af fonden beträffar, till betarfvande brukspatroners hjälp och understöd med förlager; så är klart, att någon viss grund bör stadgas och följas, som lärer säkrast blifva quantiteten af järnförsälgningen.

Som af discurserna förmärktes, att saken genom votering skulle komma att afgöras; gjorde h. arkibiskopen och talemannen proposition, i anledning hvaraf, den, som enl. det projecterade reglementet, bifaller, det köpare af

järnet skola betala afgiften, skulle skrifva Ja; men den, som vill, att säljaren el. brukspatronerne sjelfve skola erlægga denna afgift, skrifva Nej; hvaruppå votering anstältes, och, vid sedlarnas öppnande, funnos 21 för Ja, och 28 Nej.

§ 16. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskap. och adelen, anförd af kammarherren friherre, von Essen, som 1) öfverlemnade ett protocolsutdrag, hållet hos riddersk. och adel., den 26 Martii nästl.,⁸⁴⁹ rörande det af Kongl. Majj:t anbefaldta fortfarande med de af landtmätare i Gefleborgs län påbegynta allmänningsafvittringar, oaktadt förut fastställt blifvet, att alle geographiske metningar skola wila, i tills storskiiftsdelningarne hunnet värkställas, och 2) berättade, att riddersk. och adel. bifallet, så väl s. utskåttets utlåtande, ang:de Kongl. Majj:ts handpengar, såsom ock den af presteståndet gjorda tilläggnigen; dock på det sätt, att s. utskåttet framdel. till riks. ständer inkommer med sitt närmare utlåtande, öfver detta sednare.

§ 17. Uplästes och bifölls secr. utskåttets protoc:sutdrag, af d. 27 Mart. nästl.⁸⁵⁰ rörande de vid 1756 års riksdag tillökta bergsråds- och assessorsbeställningars indragande hädanefter, vid infallande vacance, m. m. anmärkande allenast dervid h. probst. Bolmstedt, att denna författning borde sträcka sig till samtel. Kongl. Majj:ts och riks. collegier, hvaräst någre tillökningar i staten för detta skedt.

§ 18. Som i protocoll. d. 3 April. nästl., af någre ståndets ledamöter anmärkt blivet, att samtel. ståndens talemänn, vid den då förevarande underdåniga lyckönskningen, hade, efter deras tanka, bordt förklara hvar och en sitt stånds underdåniga fägnad; och tiden då ej medgaf h. arkibiskopen och talemannen, att närmare sig deröfver utlåta, än då skedde; gaf h. arkibiskopen och talemannen, sedan han ock, efter ståndets åstundan, med h. landtmarskalken nu ytterligare derom samtaladt, ståndet tillkänna, att h. landtmarskalken väl icke kunde dölja, huru främmande denna påminnelsen honom förekommet, lemnade dock detta till svar, att han, i samråd med kongl. håfmarskalken om etiquetten, förmärkt öfverhetens villja hafva varet, att, på det tidens utdrägt, af 4 hvar och ett stånds särskildta företräden, måtte

⁸⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 34. Tr. *RAP* 25, bil. 22.

⁸⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 109.

förekommars, och öfverheten ej skulle uppehållas, samt. l. ståndens deputerade på en gång kunde göra deras underdåniga upvaktning; samt att detta nu för första gången icke skedt, att landtmarskalken allena taldt; hvaruti h. arkibiskopen och talemannen hade, för sin del, så mycket mindre funnet sig tillständigt, att af eget bevåg göra någon anmärkning, el. ändring föreslå: som h. arkibiskopen tillika hade sig bekant, det han ock för detta nämndt, att dylikt ordförande af riksdagslandtmarskalken, å samt. l. ståndens vägnar, ej vore ovanligt: hvaruppå h. arkibiskopen anförde exempel, att detsamma skedt i framl. arkibisk. Jacob Benzeliu tid, samt äfven någon gång vid förfl. riksdag; hafvande likväl h. arkibiskopen, innan han, genom ståndets notariar, härom fådt svar ifrån h. landtmarskalken, sjelf förut påtänkt och sammanfattadt lyckönskningar å presteståndets vägnar, hvilke ock nu i utkast uppedde blefvo: och försäkrade slutel. h. arkibiskopen, att han framdel., deräst något dylikt tillfälle hända skulle, gerna ville foga sig efter ståndets åstundan, om ståndet derutinnan nu slutel. instämmer.

Hvaruppå ståndets ledamöter förklarade deras enhälliga önskan vara, att alltid hädanefter, vid dylika sollemna tillfällen, ståndets talemann, h. arkibiskopen, ville särskildt tala å dess ståndets vägnar, och, till den ändan, förut med de öfriga respect. medståndens talemann derom samråda.

Eftermiddagen

§ 19. Justerades protocollet d. 20 Martii.

§ 20. Vid 4 § begärade h. probst. Forssenius få veta, om kongl. kammarcollegium är hört, ang:de saken som skånska räntorna; hvartill h. probst. Afzelius svarade, att han icke annat kunde sig påminna, och att collegium afstyrkt persedel-räntor, af den grund, att landet nu icke skall mäta den utgöra. För öfrigt, ansåg h. probsten detta, såsom hufvud af en styggorm, hvilken till landets ruin kommer efter, om detta först går igenom.

H. kyrkoh. Linderot förklarade sig hvarken drifvas af fruktan, el. umgå med afsigt, att ändra ståndets beslut, men, som ståndet dermed icke eller lärer hafva tänkt för all tid stänga kronan ifrån sin rätt, el. häfva 1662 års Malmö recess, och 1695 års reglemente; så ville h. kyrkoherden allenast häfva den tilläggning, att dessa lagar må förblifva i sin fulla kraft.

Häremot förbehöll h. bisk. Serenius, att saken nu härmed icke måtte uprifvas: och h. probst. Bolmstedt, at den ledamot, som hädanefter väcker discurs öfver afgjorda saker, måtte hos ståndet komma under någon consideration: hvarmed detta afstannade.

§ 21. I anledning af 8 § i protocoll. d. 20 Mart. hemställte h. biskop Serenius, om icke påskriften uti saken, om doctor Mathesius, kunde inrättas på det sätt, som utmärker ståndets ömhet för honom, som härvid värkel. varet lidande, men dock för flera orsaker gjordt sig förtjent af ståndets vänskap. 2:ne skäl föranläto i synnerhet h. biskopen till denna hemställan: 1) Att doctor Mathesius, ehuru utom consistorio stadd, dock afgifvet ett så hederligt votum uti Rutströmska saken, hvarigenom consistorii betänkande fått märkelig styrka, emot profess. Clevbergs särskildta votum. 2) I fall ridderskapet och adel. skulle bifalla protocolsdeputations betänkande, blifver hela consistorium academicum på ett förhateligt sätt exponerad, hvilket ståndet torde kunna förekomma, genom någon modification, till doct. Mathesii förmån.

H. probst. Haartman upläste och jämförde 1 § af 1687 års förordning, om rättegång vid domcapitlen, med 37 § i reger.formen, och argumenterade deraf, att, emedan å det ena stället stadgas, att professores theologiae äro adsesores consistorium å de ställen, der academier äro, och å det andra, att, när praesidenten i något collegio är frånvarande, förrättar den äldste af bisittarna de beställningen vidhängande sysslor; så följer, att äldste theologiae professoren bör vara ordförande i consistorio Upsaliensi, under arkibiskopens frånvaro, ehuru, enl. ofvannämde förordnings lydelse, kyrkoherden i domkyrkan företräder biskopens ställe, der inge academier äro. H. probsten anförde äfven exempel deruppå, att i Åbo och Lund sig värkel. så förhållet att domproben haft säte nerom äldste theolog. professorerne, och att desse sednare anført consistorierna; hvarföre h. probsten tykte, att adplication häraf kunde ske till förevarande casus, och doctor Mathesius updragas praesidium i consistorio, ehuru doct. Hydrén är och förblifver domprobst.

H. doct. Wählin: Det kan icke annat, än vara sensibelt för en ledamot, i hvilket collegio det vara må, att utan sitt förvällande blifva flyttad nerom den, för hvilken han förut haft företräde. Visse rättigheter, som rummet åtfölja, förloras med en sådan flyttning; och en ständig jalousie underhålles imellan embetsbröder vid ett och samma värk. Doctor Mathesius är väl ännu

2:dus theologus, som förr; men han har dock icke samma rapport till doct. Hydrén, som förr var 3:tius, men nu är primus. Att förekomma sådant, kunde väl 2:dus alltid vara sjelfskrifven till 1:mus, och så successive.

H. kyrkoh. Linderot sade sig med tålmod hittills hafva åhört raisonnementens i en redan afgjord sak, utan att anmäla några considerationer om de raisonnerande ledamöter; hvarvid det simpliciter bör förblifva, utan att vidare tala derom.

H. probst. Wijkman: Vinnes icke unanimitét, så blifver icke ändring möjlig. Någon tilläggnig kunde derföre projecteras, som icke altererar ståndets beslut: så som att ståndet önskar, det Hans Kongl. Maj:t snart måtte afgöra saken.

H. probst. Bolmstedt instämde i detsamma, och trodde det icke vara utur vägen, att med ömhet behjerta ett lidande, som drabbat en hederlig ledamot af detta ståndet.

H. biskop Serenius projecterade denna tilläggnig, att, som doct. Mathesius härvid varet lidande, vill ståndet se honom på något sätt soulagerad.

H. kyrkoh. Linderot ansåg det äfven vara emot ståndets beslut, att declarera doct. Mathesius för lidande.

H. probst. Haartman förklarade väl ytterligare sin förr anförda tanka; men sedan h. öfverhåfpredikant. Grunerus förestält, att med denna ventilation nu intet uträttas; utan vore tid nog, att tänka häruppå, sedan riddersk. och adelen sig äfven utlåtet, hvilket torde ske till doct. Mathesii förmån; lämnande härmed denna saken; och

§ 22. i anledning af 5:te §, i det nu justerade protocollet, hemställte h. doctor Möller, om icke, som, vid det tillfället äfven omtalts 3:ne collecter för Norrköpings kyrka, h. doctoren icke annat förstått, än de blifvet bevilljade, ståndet åtminstone ville bevillja densamma 2:ne; hvilket icke kunde sägas vara emot ståndets beslut om en collect; emedan interpretatio extensiva alltid eger rum in favorabilibus.

Men som ansökningar om hjälp för flera stadskyrkor vid denna riksdag inkommet; fann ståndet betänkeligt, att häruti gå längre, än stadga sitt beslut af stambok och en ovillkorl. collect öfver hela riket för Norrköpings kyrka.

§ 23. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande⁸⁵¹ öfver lieutenant. Joh. Adolph Gyllenpamps besvär, att han vid ett lieutenantsförslag blifvet förbigången.

§ 24. Uplästes secreta deputat:s betänkande,⁸⁵² öfver capit. Carl N. Carpelans besvär öfver dess erhållna afsked.

H. probst. Wijkman begärade detta i början på bordet, men, sedan han sig derifrån begifvet, gjordes proposition, och betänkandet bifölls; hvarefter h. kyrkoh. Heurlin anmälte, det han icke hört propositionen, utan ville i saken något anföra.

§ 25. Uplästes handels- och manufact.-deputat:s betänkande,⁸⁵³ ang:de manufact.fonds uphäfvannde, för inkommande kamullsgarn; hvilket h. kyrkoh. Heurlin begärade på bordet.

§ 26. Som aftonen nu var inne, kom ståndet öfverens att åtskiljas; sedan förut blifvet beslutet, att nästa eftermiddags plenum skulle först och främst användas till balance-extracterna för manufactur-contoirtet.

⁸⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 82.

⁸⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 89.

⁸⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 59.

D. 10 April 1766

§ 1. Anmältes, att h. arkibiskopen och taleman, för opasslighet, i dag ej kunde upkomma.

Likaledes, att h. doct. Schröder var hindrad ifrån detta plenum.

§ 2. Uplästes secreta deputat:s betänkande,⁸⁵⁴ ang:de håfrättsråd. Sander-schöld och adsess. Junbeck; hvilket, uppå h. probst. Ekströms begäran, lades på bordet.

§ 3. Företogs till afgörande saken, ang:de Hedemora båtsmanshåll, hvarvid h. kyrkoh. Linderot förmälte, det han gerna ville gå in uti den för staden projecterade förskoning, i anseende till den ömma consideration, att den af vådeld så ganska mycket lidet.

H. probst. Wijkman fann häremot betänkeligt, att gå in häruti; ty, sedan denna staden redan njutet några års eftergift på skatter och utlagor, bör den icke vidare få undandraga sig, att deltaga med alla andra undersåtare i den nöd, som nu allmänt trycker, och som eljes faller så mycket tyngre på andra, som de måste ersätta, hvad nu skulle eftergifvas, om annars staten skall kunna bära sig. Brandskadan är väl beklagelig; men, om den timmar på landsbygden, får landtmannen, genom brandstods-författning, hjälpa sig sjelf, utan att få någon lisa, hvarken af staten el. af städerna. Hvarföre h. probsten såg sig föranlåten, att låta bero vid den hjälp, Hedemora stad redan åtnjutet.

H. kyrkoh. Rundberg beklagade den tunga, som faller på landet derigenom, att visse städer, som förr hållet båtsmän in natura, betala nu 30 d. s:mt i stället, för hvar rot, hvaraf händer, att den bonde, som förr hvar 3:dje år présterat båtsman, måste nu görat årl.: förklarande h. kyrkoherden, att allmogen på Gottland väl skulle vilja erlægga 50 d. s:mt för hvar båtsman, de sluppe hålla. Och som ingen befrielse härifrån beviljas dem, när de lida brandskada, vore icke eller skäl, att låta någon stad njuta mera lindring.

H. doctor Nordman fann väl rikscassans utblåttade⁸⁵⁵ tillstånd ligga sig i vägen, att mycket tala till stadens förmån; men kunde dock icke underlåta, att densamma på det ömmaste recommendera, helst den eljes icke fått någon brandstod.

⁸⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 84.

⁸⁵⁵ *utblåttada* i prot.

H. kyrkoh. Linderot medgaf, att städerne i gemen hafva för mycken frihet emot landet, i anseende till båtsmanshållet, men förblef vid sitt bifall till den projecterade hjälpen för denna, som genom eldsvåda lidet så ganska mycket; varande denna olyckan alltid större i städerna, så vida mera förstöring derigenom förorsakas, än på landet.

H. comminist. Iverus anhöll, äfvensom h. doct. Nordman, om ståndets medömkan med staden, som blifvet af branden så godt som hel och hållen ruinerad, och nu allenast erhållet secreta utskått:s tillstyrkande om 2 års prolongation af dess frihet från båtsmanshållet.

H. probst. Hellberg intercederade äfven för staden, ehuru endast ex capite misericordiae.

H. probst. Mathesius höll h. probst. Wijkmans reflexion för vara utom all motsägelse. Men, då ännu ingen sammansättning sker städerna imellan, ang:de båtsmanshållet, och andre städer imedlertid fått en dylik förskoning, som nu sökes, när det varet i samma olyckeliga belägenhet; hemställte h. probsten, om det vore rådeligt för presteståndet, att just på denna staden nu statuera exempel, som kan anses för ohjelpsamhet.

I anledning af dessa discursur gjordes proposition, och ståndet biföll secr. utskåttets utdrag; men beslöt tillika, på h. probsten Wijkmans föreställning, att utfärda extract. protocoll, till de öfriga respective stånden, ang:de att städerne böra vara omtänkte på någon författning sins imellan, till inbördes hjälp vid timmande brandskador, så att hvarken staten el. landet dermed blifva graverade.

§ 4. Föredrogs och till justitiaedeputat:n remitterades h. Lars Johan Drakes memorial,⁸⁵⁶ ang:de en vid en tingsrätt nedsatt, men af dommaren tillgripen, börde-skillning.

§ 5. Justerades extractum protocoll för notar. mag:r Brander; i anledning hvaraf, bem:te notarius anförde, hurusom han väl icke tänkt falla ståndet besvärlig med någon sin befordran, den han fast mera förestält sig, icke mindre än andre, genom ordinarie vägar kunna erhålla, och till den ändan sig om ett sådant förhållande ombeflitat, som skulle kunna förvärfva honom dess förmans goda åtanka, vid tillfälle af någon tjenlig öfning. Han hade

⁸⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 149.

derföre hos vederbörande consistorium nu anmaldt sig till ett af de medelmåttiga pastorater i Upsal. stift, hvarvid, sedan han fådt genast röna ståndets höggunstiga biträde, men saken dock kommet sedermera i den ställning, att ståndet funnet skäl, sig för dess lycka eftertryckeligare interessera; fordrade en billig omtanka för dess egen välfärd, att med djup vördnad mottaga den utmärkta ynnest, som ståndet nu velat honom bevisa, för hvilken han ock således aflade dess ödmjuckesta tacksägelse, ömmande derhos, att denna ringa saken förorsakat ståndet nog mycken tidspillan.

§ 6. Uplästes handels- och manufact.-deputat:s betänkande,⁸⁵⁷ ang:de spinhuset här i staden; hvilket bifölls med följande af h. probst. Wijkman projecterade ändringar:

Der det talas om deras skyldigheter, som nu på auction kunna inropa spinhus-arrendet, böra orden: *Inspectorn och den öfriga nödiga betjeningen*, gå ut, och arrendatorerne lemnas fritt, om och hvilken betjening de hälst för godt finna, att derstädes hålla, emedan de, som gifva kronan de fördelagtigaste vilkor, icke böra vidkännas något tvång i dispositionen. Men, emedan presten, för ställets aflägsenhet, alltid lærer blifva nödig, så bör han hädanefter, som förr, aflönas, och vid sina gamla rättigheter bibehållas.

Vid slutet af denna perioden, der det talas om domstolarnas åtgärd, böra orden: *utan synnerligt skäl*, gå ut.

Inemot slutet af betänkandet, efter meningen, om meliorationernas jämförande med avancan af spinhus-hjonens otillräckeliga antal tillades, att, om samma avance öfverstiger meliorationerna, bör öfverskottet tillfalla kronan.

Och skulle häröfver utdrag af protocollet till de övriga resp. stånden expedieras.⁸⁵⁸

H. kyrkoherd. Portuan erindrade väl, att fabriqueurerna varda lidande, om icke deras arbetshjon, som för odygd måste hållas på spinhuset, men hos sina patroner häfta för gäld, få på spinhuset arbeta af densamma; men häremot anmärkte h. probst. Wijkman, att spinhuset, emot dess inrättning, då skulle kunna upfyllas med sådana, som arbeta, hvar och en för sin fabriqeurs enskilda räkning, utan att någon avance deraf skulle spinhuset tillfalla; hvarföre ståndet fann bäst, att i denna delen låta bero vid betänkandet.

⁸⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 50.

⁸⁵⁸ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 64.

§ 7. Continuerades med saken, om järn-contoïret, då h. comminist. Chydenius, vid reglementets 1 §, ännu erindrade, att, sedan det blifvet fastställt, det säljare skola betala dalersafgiften, bör dock sådant icke såsom tvång någon åläggas, utan sammansättningen lemnas fri, icke annorleds än brandstods, samt enke- och pupill-cassorna, då den, som intet contribuerar, icke el. bör få något understöd, hvarken af gamla el. nya fonden.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus kunde icke supponera, att någon bruksidkare gifves, som icke vill erlægga till en inrättning, hvaraf han sjelf kan vinna förmån. Dessutan, är värdet att betrakta, i afseende på det gagn, som hela riket deraf hafver att förvänta, hvarföre dess bestånd icke bör vara riks. ständer indifferent; utan lära de, som tillföre dertill contribuerat, och äfven rönt nyttan derutaf, icke underlåta, att hädanefter äfven dertill bidra.

H. kyrkoh. Heurlin visade äfven, hurusom intet mera tvång härvid pålägges nu, än förr; och som inrättningen förnämligast syftar på de oförmögnares conservation ibland brukssocieteten, bör tillställningen blifva sådan, att säker tillgång derstädes finnas.

Som nu, på gifven proposition, om artik. i denna delen bifallet, sådan som den blifvet projecterad, svarades Ja och Nej; och de, som sade Nej, ville, att afgiften skulle blifva frivillig; urskildes, genom votering, att 25 Ja voro emot 19 Nej.

Sedan häruppå 2 § blifvet upläst, anförde h. probst. Wijkman, att, som bruksidkare icke sällan hafva ett opponeradt interesse, mot publicum och landtoeconomen, bjuder försigtigheten, att icke lemna dem en monopolisk disposition af en cassa, hvaräst mycken penningstyrka i längden kan samlas, som för riket blifver äventyrlig. Danske scribenter hafva visat, att ängelsmännen sjelfve hafva räknat sådan tillställning hos sig för ett misstag. Att fördenskuld rikets fördel härvid må kunna bevakas, och, å alla andra medborgares vägnar, som uti järn-prisen äfven måste kännas vid järn-contoïrsafgiften, någon kontroll på värdet må erhållas; tillstyrkte h. probsten, att, jämte 2:ne af brukssocieteten, 2:ne andre skickelige män, som hvarken äro bruksegare, el. exporteurer, måga utgöra järncontoïrsdirectionen: förklarande sig nöjd, med hvad för öfrigt i § är projecterad.

H. kyrkoh. Heurlin förestälte, hurusom kontrollen, genom den föreslagna nya författningen, blifvet nogsamt tillräckelig, emot förr, då värdet hållets under hemlighet. Att icke alle directeurne på en gång ombytas, voro också väl betänkt. Och om cassan skulle väga för mycket, äga hädanefter riks.

ständer alltid tillfälle att sådant efterse, och efter omständigheterna derom förordna.

H. probst. Sörström visade, att de missbruk, öfver hvilka vid denna inrättning hittills klagats, förnämligast herrördt deraf, att vissa skeppund smide varet utsatt för den bruks-idkare, som skulle kunna blifva directeur, hvaraf händt, att ingen fattig kunnat komma till denna direction, utan den fallet i rika brukspatroners, trassenters och embetsmäns händer. När detta nu förekommes, och anstalten blifver sådan, att äfven den, som har minsta hammarskatt, kan blifva directeur, så kunde h. probsten icke finna, hvilke andre personer skulle kunna komma i directionen, hvarmed publicum skulle vara mer belåtet; emedan de antingen skulle blifva adelsmän, el. borgare, el. embetsmän, af mera obehörighet, än bruksidkare, hvarföre h. probsten biföll §, sådan som den i secreta utskått:t blifvet författad.

H. probst. Åhman instämde med h. probst. Wijkman.

H. probst. Mathesius likaledes, tilläggande, att, emedan han just i järn-contoiret tykte sig igen finna källa till rikets olycka, och allt det onda, som växel-cursen förorsakat; hvarom man icke hörde talas, innan järn-contoiret sattes och feck styrka, att den styra; så fordrades visserl. yttersta försigtighet, när ett nytt contoirt nu skall inrättas, att icke riket må inhäfvvas i samma svårigheter, som med det gamla nu blifvet afskaffade; hvarföre och som en liten brukspatron naturl.vis alltid umgår med speculation att blifva stor; dispositionen jämväl bör vara både publique och opartisk; emedan eljes intet privilegium på inrättningen behöfdes, så var h. probstens tanka, att wederbörande collegier böra utse 2:ne directurer, som, jämte bruksegare, deltaga i directionen.

H. doct. Lindegren anmärkte, att, om directionen, enl. §, utställes till fritt val, så blifver ändock icke alle embetsmän derifrån uteslutne. H. doctoren tykte deremot, det vara redigast, att icke taga någon embetsman; emedan de kunna tillika vara eller blifva brukspatroner el. exporturer, utan låta directionen bestå af sådana ledamöter, som endast äro bruksidkare. Revision af contoirts böcker och räkenskaper kan lika fullt updragas andra, medan contoirts förvaltning, efter de upsatta reglorna, föres till rikets nytta.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Som förut är afgjordt, att afgiften skall erläggas af säljaren, är väl naturligast, att han sitter vid den cassan, som af honom, och dess medbröder, sammanskjutes; äfvensom det ostridigt är bättre för sjelfva värdet, att en, som är kännare deraf, får dispositionen, än

att en främmande sig dermed skall befatta. Och som controllen finnes projecterad i 3 §, biföll h. öfverhåfpredikanten, till alla delar, denna.

H. comminist. Chydenius: Controllen, som i detta projectet finnes, är endast sådan, som brukspatroner kunna hafva på hvardera, men icke sådan, som fordras i afseende på statens säkerhet; hvarföre och då någon collision existerar imellan staters och brukens interesse, det icke annat är att vänta, än att de alle gemensamt skola soutenera det förra emot det sednare. Och hvad cassans styrka beträffar, som nu icke blifvet föreskrifven, lærer den äfven så litet i framtiden kunna regleras, sedan den kommet till någon stadga, emedan just en sådan styrka då kan så emplojeras, att den tråtsar all efterfrågan. H. comminist. ville fördenskuld icke hafva någon del i det beslut, att cassan endast skulle disponeras af bruksidkare: emedan andre näringar dervid kunna lida, och revisionen då svårl. kan af andra än bruksidkaren besörjas.

H. probst. Haartman: De missbruk, som, i anledning af järncontoiret sig insmygt, äro ganska eftertänkelige. Man kan med skäl säga, att detta contoirt, under dess gamla direction, hufvudsakel. bidraget till pommerska kriget; ty dess vinst låg uti en hög växelkurs, hvilken genom de till pommerska kriget erforderl. växlars myckenhet förorsakades. Den styrka, som contoiret haft, kan ock intet annat, än uti en fri stat vara farlig; ty den har, i anseende till direction, varet sammansatt af penninge- och embets-styrka. Derutaf kan nu dömas, hurudan direction bör blifva i det nya, hvilken h. probsten Wijkman visserl. har skäl, att allenast inrymma till hälften åt bruksegare, på det icke andre näringar af brukshandlingen må qväfvas. Och som medborgare i allmänhet till slut få betala den afgift på järnet, som till contoiret inflyter, och andre, än brukspatroner, ock kunna lära sig så mycket af deras vetenskap, som fordras att sitta i contoiret, ty bör halfva direction besättas af kongl. kammar-collegium, och tour-vis ombytas.

Härmed instämde herr. probstarne Wangel och Mathesius, samt h:r comminist. Chydenius; hvarefter h. probst. Haartman tillade, att de, som träda till, böra för de efterträdande stå i ansvar, till dess desamme för sig visat redo.

H. lector Kraftman förestälte angelägenheten, att välbetänkt decidera öfver denna puncten, om annars de kände missbruken hädanefter skulle kunna praecaveras; hvarföre mycket kunde anföras till sakens illustrerande. Och som järn-contoirt förr gjordt ondt, och ännu torde kunna görat, vore icke utur vägen, att riks. ständer tillförordnade en fiscal, som öfver directionens förhållande skulle hafva ett vakande öga, hälst man kan föreställa

sig, att, om än smärre bruksidkare väljas till directeurer, hafva dock alltid de större medel i händerna, hvarigenom desse blifva föranlåtne, att gå dem tillhanda; och när en sådan fiscal kommer att göra redo, för sitt förhållande, bör det komma an på redofordrandes förtroende, om han vid sysslan skall bibehållas. För öfrigt och när voteringen till direction sker per capita, och icke efter brukens antal, samt exporteurer och embetsmän derifrån blifva uteslutna, torde det i denna delen blifva väl bestäldt.

H. lector Antonsson: Järn-contoires hittills öfverklagade missbruk, i afseende på landet, är i reglorna tillräckel. förekommet, och kan icke vidare existera; när fonden endast användes till understöd för medellösa bruksidkare. Cursen kan icke el. styras af järn-contoiret, emedan järn-prisen fast mera rätta sig efter cursen; hvarföre man alltid sedt, att cursen fallet, då järnet slutits. Och vore, för de af secr. utskättet anförda skäl, rådeligast, att bruksegare få vara directeurer, på det icke ovane må tillkomma, som skada värdet.

H. öfverhåfpredik. Grunerus anmärkte, att bruks-patronerne icke kunna inom riket taga igen afgiften på järnet, emedan det till utlänningen exporteras.

H. doct. Nordman: Som järn-contoir är nödigt, till förekommande deraf, att bruksegare må dependera af köpmän; så är ock väl, att icke sådane embetsmän admitteras till directionen, som med bergshandteringen på något sätt äro sysselsatte. Men så kunna dock andre tagas, som der kunna göra det gagnet, att, medan å ena sidan bruksdriften hjälpas, publici säkerhet och rätt å den andra, må förvaras. Antingen må derföre 2:ne sådane embetsmän hafva säte i directionen, el. ock böra riks. ständer hafva en ombudsman, som härvid uppfyller deras ändamål.

H. probst. Kröger: Om 50 detta ståndets ledamöter skulle kunna samman-sätta sig, att uprätta ett monopoliskt spannemåls-contoir, att dermed förse bruksarbetare; så frågas billigt, om icke brukspatronerne skulle påstå del i directionen af ett sådant verk, som af dem skulle indraga penningar. En embetsman vore väl härvid nyttig; men säkrare blifver dock, att i sjelfva directionen få en säker balance.

H. probst. Meurling kunde icke finna, hvad olägenhet det skulle med sig föra, om, till nödig säkerhets vinnande, andre än bruksegare hafva del i directionen, när de icke äro så qualificerade, som de embetsmän, hvilka projectet derifrån utesluter.

H. superintend. Körning erindrade, att dock en billig proportion på brukens sida bör observeras, så att directionen, utom 4 bruksegare, må bestå af en el. 2:ne andre.

Uppå gifven proposition, bifölls fördenskuld §, med den tillägning, att, utom de 4 ledamöter i directionen, hvilkas beskaffenhet der föreskrifves, äfven 2:ne andre skickelige män der böra sitta, som hvarken ega bruk, el. manufactur-smide, hvarefter äfven proponerades och bifölls, att desse 2:ne män skola af kongl. kammar-collegium och statscontoiret samfält utnännas.

Dock erindrade h. lector Antonsson, att bergscollegium äfven borde deltaga i dessa mäns tillförordnande.

Häruppå uplästes och bifölls 3 §. 4 § likaledes; dock som h. commin. Chydenius dervid begärade underrättelse, om järn-contoiret hädanefter får sätta in sina capitaler i banqven, och derå göra passiva lån; hvilket, jämte h. comministeren, h. probst. Wijkman höll före vara nödigt, att förbjuda, på det icke banqven; som nu sjelf icke får låna ut, må stadna i förlust, genom interessens utbetalande.

Proposition gjordes häröfver, och ståndet biföll, att järn-contoiret icke får i banqven på interesse insätta några capitaler.

5 § bifölls med tillägning, af h. probst. Forssenius, att järn-contoiret icke må tillåtas, köpa up bruks-privilegier, och af h. probst. Wijkman, att det icke genom sin cassa får befrämja bruksflyttningar.

Uppå h. commin. Chydenii hemställan, om icke en viss procent bör ut sättas till interesse för de bruksidkare, som behöfva i järn-contoiret göra lån; proponerades och bifölls 4 procent.

H. commin. Chydenius hemställte äfven, om icke all järnhandel ovillkorl. borde contoiret förbjudas: och h. probst. Mathesius påminte, att järnets förädling aldramäst borde upmuntras; men till det förra svarade h. öfverhåfpredik. Grunerus, att, om icke järn-contoiret får befatta sig med järnets uphandling, när det faller under 6 r.d:r, skp:det, blifver hela inrättningen onyttig.

6 § bifölls med den af h. probst. Wijkman föreslagna tillägning, att ingen författning vid bruksdriften må vidtagas, som icke från riks. ständer emanerat.

Vid 7 § anförde h. probst. Wijkman, hurusom han befarade, att penningebristen i allmänheten skulle för mycket ökas, om järn-contoiret, enl. projectet, skulle, utom sin inkomst, få uphandla 4 t:r guld. I stället ville h. probsten,

att till discontering skall användas fjerde parten af cassans behållning, som contoiret nu har och framdel. få kan.

H. probst. Sörström deremot hade 2:ne skäl, att bifalla detta lånet. 1) är ingen fara, att penninge-rörelsen derigenom mattas, emedan lånen icke blifva i contoiret liggande, utan gå strax ut, och spridas, tör hända, i bättre circulation, än samma pengar eljes skulle komma. Sedermera, och då lånen förbjudas, medan cassan ännu är svag, och den således måste delas till brukens understöd och disconteringsens bestridande, blifver den till bägge behofven otillräckelig.

H. probst. Wijkman: Cassan måste alltid ega någon behållning, som härtill kan blifva en växande fond. Och ehuru det är sant, att ett lånt capital åter löper ut ifrån contoiret, inskränkes dock dess circulation inom järn-tillverkningen, och andre näringar måste då vidkännas brist, hvarföre h. probsten tyckte, det vara obilligt af bruks societeten, om den icke ville låta $\frac{1}{4}$ af fonden användas till järnförädlingens befordran.

H. probst. Sörström förklarade sig ock angelägen m en jämn penninge-rörelse i allmänhet, men vore i synnerhet förbunden, att, så sina committenters vägnar, se på Bergslagens bästa, äfven i denna delen; ty om icke bruksdriften hålles i full gång, får både allmogen och presterskapet deraf dryg kännning. Och är så mycket mindre häraf att befara någon förstockning i penninge-rörelsen, som det är lika mycket, i hvilken cassa den låntagna summan ligger, hvaraf åtminstone hos järn-contoiret icke öfver 1 000 plåtar på en gång kunna stadna.

H. biskop Serenius tyckte äfven, att detta sednare skulle befordra penninge-rörelsen.

H. biskop Wijkman trodde sig mer böra hafva afseende på den större delens af allmogen interesse, hvilken icke af bruksdrift sysselsättes: och ville vara utan skuld, om klagomål i landet öfver penninge-brist härigenom ökas; uti hvilket förhåll h. probst. Kröger äfven instämde.

H. superintend. Körning trodde, att allmänheten icke skulle finna sig betungad, af det tillstånd, som i detta mål är projecterat, emedan åtskillige private torde hafva capitaler tillreds, att utlåna, allenast de träffa säkra ställen.

H. comminist. Chydenius fann onödigt, att stadga någon lag, ang:de lån, såsom hvilket naturl.vis står i hvars och ens behag; men att $\frac{1}{4}$ af fonden användes till järnförädlingen, vore alldeles billigt.

H. probst. Bergstedt: Då järn-contoiret nu på ny fot skall formeras, är icke möjligt, att det strax i början kan hafva den penninge-styrka, som fordras, att uppfylla dess ändamål. Men som järn-manufacturerne lika fullt nu genast behöfva encouragement, och dröjsmålet derutinnan alltid gör, att hjälpen blifver mindre värd; må contoiret nu så mycket häldre få låf att låna, som de cassor, hvaräst lån kan fås, eljes torde vilja sätta sina pengar i banquen, och gravera den med interessen; men om de af contoiret få 6 procent, torde de deraf förmås, att med detsamma ingå negotiation; äfven som h. probsten icke kunde finna, att penninge-rörelsen härigenom hindras.

H. biskop Lamberg tillstyrkte detsamma, för angelägenheten skuld, att med all drift uphjelpa svart-smidet.

H. probst. Wijkman ville hafva säkrare hjälp för smidet, än ett ovist lån, och att $\frac{1}{4}$ af järn-contoiresfonden dertill må anslås: förblifvande h. probsten, för öfrigt, vid sin tanka, att 4 t:r guld eljes skulle dragas utur en angelägnare rörelse.

H. kyrkoh. Heurlin lemnade så mycket häldre tillstånd till lån, som contoiret icke lärer dermed sig gravera, vidare och längre tid, än cassan eljes icke är tillräckelig.

H. lector Kraftman: Om man viste, att fonden utan lån är tillräckelig, behöfde man icke det bevilja. Men i ovisshet om det förra, synes icke betänkeligt, att bifalla 4 t:r gulds lån till nästa riksdag.

Som nu ståndet, uppå flera gånger gifven proposition, sig härom icke kunde förena; resolverades till votering, då Ja skulle betyda bifall till §, och Nej, att $\frac{1}{4}$ af fonden bör till nästa riksdag uppå svartsmidet användas, contoiret obetaget, att dessutan göra 4 t:r gulds lån.

Men som sedlarne utvisade, att 23 röster voro för Ja, och lika många för Nej; skulle påskriften blifva, att ståndet, uti denna frågan stadnat uti lika många röster för den ena tankan, som för den andra.

§ 8. Anmälte h. comminist. Heurlin ett memorial, ang:de export-prémier för calcinerad påtaska, hvarmed h. comministeren ville vända sig till de öfriga respective stånden, emedan han icke varet närvarande, när den saken i ståndet afgjordes, hvarken vid beslutet el. justeringen, men trodde sig dock så mycket bättre känna den saken, som han är prest vid den församling, der påtaske-värket är beläget.

Uppå h. probst. Wijkmans begäran, uplästes detta memorial, hvilket h. probsten deruppå begärade måtte hvila, jämte hemställan, om det kan förenas med ståndets vänlighet, att låta en dess ledamot gå till de andra stånden med ett memorial, som går ut uppå, att refutera ståndets redan tagna beslut, för hvilken det ock icke synes passa, att gifva sig ut för bättre kännare af saken, än ståndet.

Häruppå åtskildes ståndet, sedan det blifvet öfverenskommet, att eftermiddagen, i afseende på stora bönedagen, som i morgon infaller, endast företaga protocolsjustering.

§ 9. Justerades protocollerne af d. 24 och 26 Martii, samt d. 3 April.

Vid 17 § af det förstnämnda, hemställte h. probst. Bolmstedt, om icke ståndet rent af skulle kunna afslå secr. deputations betänkande, om deras befordring inom amiralitetet, som tjent utrikes, emedan h. probsten ville påminna sig, att en del af ståndet tillstyrkt sådant, i stället för remiss till secr. utskåttet.

H. probst. Wijkman fann så mycket större skäl dertill, som 2:ne stånd eljes skulle komma att stadna mot 2 uti expeditionen. Och som ståndet icke granskat saken, då den remitterades, vore icke mot beslutet, om, vid sakens skä[r]skådande, finnes skäligt, att den afslå.

Enär nu häruppå flere ledamöter instämde deruti, att saken kunde till granskning företagas, när ståndet blifver mera samladt, emedan det blifvet öfverenskommet, att i dag intet mål skulle afgöras; protesterade h. kyrkoherden Linderot deremot, och påstod, att ståndets en gång tagna beslut, ang:de remiss, icke borde ändras; hvilket h. kyrkoherden ville hafva förbehållet, antingen han är närvarande, el. icke, deräst saken ytterligare skulle af ståndet vidröras.

§ 10. Vid 15 § af protocollet d. 26 Martii, anförde h. probst. Meurling, att han icke viste annat, än borgare-ståndets extract. protocoll, för ryttmäst. Hollonqvist, blifvet genom proposition bifallet; men häremot erindrades, att ståndet deruppå, genom en ny proposition, slutel. fastställt secr. deputations betänkande; hvarföre h. kyrkoherden Linderot förbehöll, att ståndet äfven i detta mål må vid sitt beslut förblifva.

Ståndet åtskildes.

D. 16 April 1766

§ 1. Justerades extracta protocoll, om brandstodsinnrättning städerne imellan, och spinhus-arrendet i Stockholm; hvaraf det förra skulle, upp h. probst. Krögers föreställning, tills vidare icke expedieras.

§ 2. Hörde ståndet sig å nyo föreläsas protocollsutdraget, ang:de probst. Wollenii ansökning för Lomsmyrans upodling.

Enär h. probst. Hellberg påminte, att endast felande besigtning sidsta riksdag hindrat expeditionen i denna saken, upläste h. probst. Lindbom följande dictamen ad protocollum:

Höglofl. kammar-, oeconom.- och commercedeputationen hafver, genom dess betänkande, d. 20 Jul. 1761, funnet vara skäligt, att probst. Wollenius i Mora och Östra Dalarne *bör huggas med den förmån, få säteriefrihet på den upodlade Lomsmyran, och att han gjordt sig dertill förtjent*, men utlätet sig tillika, icke kunna tillstyrka riks. höglofl. ständer, tillägga honom samma förmån, förrän lagl. undersökt och pröfvadt blifvet, om den upodlade jorden varet af den natur, att ej någor, i sin lagl. och tillständiga rättighet dertill, blifvet lidande, och ej varet andra hemmans el. byars enskildta tillhörighet el. bya-mark, och sål. lagl., och efter de härom utgåna kongl. förordningar, kunnat honom till upodlig uplåtas.

Denna undersökning, som höglofl. deputationen äskat, har för flere år tillbaka, fullkoml. blifvet värkställd. Ty år 1741 anhöllt probst. Wollenius om tillstånd hos häradsrätten, att få göra en del af Lomsmyran, på Utmedlands, Wike och Vinäs byars samfäldta skogsmark belägen, dugelig till åker och äng; hvarpå han erhöill resolution, att hans ansökning skulle kungöras i allmän soknstämman, och erbjudas soknmännerna, på hvilkas utmark Lomsmyran är till en del belägen, att antingen sjelfve upodla henne, el. ock deltaga med probst. Wollenius. Men, under 2:ne års betänkningsstid, ville ingen anmäla sig dertill. Derpå dömde häradsrätten år 1743, att probst. Wollenius och då varande med-intressenter voro berättigade, få upodla Lomsmyran, hvilken genom samma utslag beskrifves med dessa orden: *obrukbar, icke den ringesta nytta skaffande, hvarken till mulbete el. annat*. Ändtel. vardt, år 1760, den af probst. Wollenius till åker och äng brukbara gjorda myran, till hans evärdel. säkerhet, med faste-bref förvarad. Om samma eganderätt

har sedermera ingen tvist upkommet: sålunda har han till denna egendomen en så lagl. åtkomst, att densamma alldrig kan honom disputeras.

Härvid är märkeligt, att merbem:te probst varet den förste, som, så långt up i orten, gjordt försök, att göra en af de onyttigaste myror gagnelig, och med sitt exempel gifvet så mycken upmuntran, att af allmogen i Mora öfver 300 tunneland af sådan mark blifvet, under de sednare åren, till åkrar uptagne. Allmogen kan vara ganska väl förnöjd med de friheter, hvilka kongl. förordningar dem tillägga, som upbruka måssor och oländig mark; emedan de hafva derigenom tillökning på deras gamla åker, och dessutan utrymme i mark och skog, hvilken är öfver allt en odeldt allmänning. Deremot eger probsten intet mer i soknen, än denna upodling, utom hvilkens hägnader han icke kan komma. När således egendomen, inom sina inskränkta gränstor, icke kan säljas till det värde, som svarar emot omkåstnaden, ehuru han blifvet försedd med en ansenlig charactersbyggning och annor tillräckelig åbyggnad, så har han trodt sig, för ett så patriotiskt försök, förtjena något mer, än allmän belöning. Sedan fördenskuld sal. probst. Westbeck fådt säteriefrihet på en upodlad myra i Upland, hvaräst en sådan med hälften mindre kåstnad kan upbrukas och underhållas, än i Dal-orten; så hoppas probst. Wollenius, att riksens höglofl. ständer, med långt större skäl, tackas honom en sådan förmån förnunna.

H. probst. Mathesius: Vore fjärran, att missunna någon embetsbroder en förmån, hvartill han lagl. kan komma. Men som syning ännu fattas på den skedde upodlingen, bör den föregå, och ståndet för öfrigt blifva vid dess sidstl. riksdag tagna beslut: dock hemstälte h. probsten, huruvida ståndet anser det nyttigt, att bevilja säteriefrihet i en ort, der intet frälse ännu är, och om icke dervid åtminstone bör förbehållas, att den nya frälse-jorden må kunna komma i den ene undersåtarens hand, så väl som den andras, utan åtskilnad. Hvad probst. Westbeck angår, så hade han gjordt sin upodling på en frälse-bys ägor, hvaräst en hvar fått behålla den andel, han tillförene haft.

Denna skilnad vidkändes äfven af h. probst. Hellberg, med tillägning, att probst. Westbeck kommet öfverens med byn, och afstådt ett halft hemman för den mark, han upodladt. Men här hafva byamännen arbetat emot probst. Wollenius, och klaga, att ordentel. refning och afsyning saknas, ehuru de, under vilkor, att refningen går för sig, väl kunna unna probst. Wollenius den sökta förmån.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus fant skäl uti h. probst. Mathesii erindran, att en sådan ny frälse-egendom, som Lomsmyran nu skulle blifva, bör kunna gå i allas händer; men ansåg detta nu icke hörande till saken; emedan för probst. Wollenius nu intet annat begäres, än värkställighet af ståndets beslut vid sidstl. riksdag; hvarvid ståndet nu så mycket häldre må förblifva, som saken rör en prest, hvilken på denna upodling nedlagt mycket arbete, och påminnelse om besigtning nu icke mera, än sidst, bär värka hos ståndet.

H. probst. Lindbom detalierade äfven muntel. de skäl, som han trodde böra förmå ståndet, att belöna en upodling af en mark, som h. probsten sjelf minnes, att alle förut på soknstämman gifvet förlorad; så att ingen bonde sig dermed ville befatta; ehuru h. probsten skattade sådan upodling i en gränse-province mera värd, än en fästning, och en annan har för dylikt arbetet i samma art blifvet med en medaille begåfvad. Hvarföre och som alle erforderlige laga actus jämte besigtning för sig gådt, vore å böndernes sida intet skäl, att vidare i den delen äska, utan röjer sig hos dem blått afund, när de vidare villja lägga sig häremot.

H. probst. Wangel ville, att probst. Wollenius må få, hvar han efter lag och förordningar hafva bör; men ansåg säteriesfrihet såsom stridande mot adeliga privilegierna.

H. probst. Bolmstedt trodde äfven, att han kunde vara belåten med den förmån, som honom eljes efter lag kan tillfalla.

Och som säteries-frihet icke el. finnes vara nämndt i extracto protocoll, som blifvet uppsatt, i grund af ståndets beslut vid sidstl. riksdag, bifölls, uppå gifven proposition, detta protocollsutdrag.⁸⁵⁹

§ 3. Anmälte h. doct. Ahlin ett memorial,⁸⁶⁰ hvarmed han äfven ville vända sig till de öfriga respect. stånden, i anledning af protocollsdeputat:s anmärkning på consistorium i Vexjö, att kyrkoherd. Ödman icke stådt examen; och påskrefs nu detta memorial.

§ 4. Fortsattes saken, ang:de järncontoiret; hvarvid först uplästes h. Magn. Qvast Petterssons memorial,⁸⁶¹ och sedan 8 § af reglementet.

⁸⁵⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 36.

⁸⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 326.

⁸⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 151.

Vid detta sednare anmärkte h. probst. Wijkman, hurusom den försäkran, der till slut lemnas bruksegarne, ang:de järncontoirsinrättningens bibehållande allt framgent, är nog vidsträckt: varande, i h. probstens tanka, tillräckeligt att säga, det riks. ständer icke lära rubba dem deruti, när förvaltningen finnes utan allt åtal.

H. comminist. Chydenius gillade, att järn-contoirdirection bör inför riks. ständers deputerade visa redo för sin förvaltning; men förbehöll, att desse och må till riks. ständers plena upgifva, huru de samma förvaltning befunnet. För öfrigt instämde h. comministeren med h. probst. Wijkman; emedan alla hushållsförfattningar i ett samhälle äro efter omständigheterna föränderlige, hvarföre denna inrättning icke bör på längre tid bekräftas, än den för bruksdriften finnes nyttig och gagnelig.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus: När riks. ständer sjelfve utnämna deputerade till revisorer, tyckes följa af sig sjelf, att de böra till plena upgifva contoires tillstånd.

Att göra detta så mycket tydeligare, projecterade h. biskop Serenius, att, i början af §, efter orden: *tydelig redo*, må tilläggas: och dessa till riks. ständer utgifva, huruvida förvaltningen etc. hvilket ståndet biföll.

Likaledes bifölls, att, i sidsta meningen, i stället för orden: *så länge järncontoirsinrättningen förvaltas i den akt och mening, som nu föreskrifvet är, samt sål. uppfyller* etc. skulle sättas: om riks. ständer framdel. finna, att järncontoirsinrättning uppfyller etc. samt längre ner ordet: *framgent*, gå ut.

Häruppå erindrade lect. Kraftman, att, innan riks. ständer nu åtskiljas, bör räkning dem föreläggas öfver cassans tillstånd, i gamla järncontoiret, så vida behållningen derstädes skall blifva basis till fonden hädanefter.

H. probst. Sörström ville, att detta måtte blifva en särskild fråga, som kunde företagas, sedan öfver nya contoiret först blifvet fullt. resolverat: anmärkande, för öfrigt, att man vid den projecterade redogörelsen nogsamt får veta, huru stor cassa nu till en början blifver emottagen.

H. comminist. Chydenius höll h. lect. Kraftmans erindran mycket nödig, att gl. cassans tillstånd nu genast må efterfrågas.

H. probst. Wijkman: Om icke gamla behållningen nu upgifves, så kunna wederbörande nästa riksdag undandraga sig en sådan upgift, under praetext af frikallelse och decharge: varande så mycket angelägnare, att riks. ständer nu få veta, huru högt samma behållning sig bestiger, som den eljes på hvarjehanda sätt kunde missbrukas.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus: Reglementet utsätter redo, som hädanefter skall göras för riks. ständer öfver nya fondens disposition, deruti kan icke någon redogörelse för gl. fonden inblandas; utan böra desse frågor skiljas, och determineras, hvart den gl. fonden skall taga vägen.

H. doct. Lindegren: Samma fråga har ock blifvet i secr. utskåttet moverad, hvaräst befunnits, att gl. contoires privilegier legat secr. utskått:t i vägen, att göra en sådan efterfrågan; men riks. ständer sjelfve hafva lika fullt rättighet dertill, om så godt synes.

H. profess. Amnell hade icke annat fattat, än att ingen redogörelse borde ske för den förflutna tiden. Men lika fullt blifver oundvikel. för gl. contoiret, att upgifva till slut dess varande behållning, emedan nya contoiret dermed måste börja sin räkning.

Häruppå gjordes väl häröfver proposition, men då svaret var skiljagtigt; upläses, för sammanhanget skuld, äfven 9 §; hvarefter h. probst. Wijkman erindrade, att riks. ständer nu förut böra determinera viss summa, öfver hvilken järncontoircassan icke bör få stiga, emedan den eljes, på andra rörelsens bekåstnad, torde kunna uppsvälja för mycket af rikets rörelse-capital. H. probsten viste väl icke, huru stor behållningen derstädes nu voro: men om man, eftersom det vill förlyudas, supponerar, att den sig bestiger till 10 à 12 t:r guld, så har man full anledning, att för framtiden utsätta någon viss summa, som kan svara emot brukens behof, hvartill h. probsten projecterade 20 t:r guld.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Med samma skäl, som denna cassan anses skadelig för det allmänna, kunna äfven andre cassor på sägas vara. Men när man besinnar, att penningarne icke blifva dessa cassor liggande; förfaller mycket en sådan misstanka. Att viss summa för cassans högd kunde utsättas, vore önskeligt, men dertill såg h. öfverhåfpredikanten ingen möjlighet, emedan behofven icke kunna med någon visshet förutses, och det således kan fordras större el. mindre capital i cassan, än man sig nu kan föreställa. Bäst vore derföre, att låta detta på riks. ständer ankomma, som alltid ega, att efter omständigheterna härom föranstalta, när de finna cassans tillstånd.

H. doctor Lindegren medgaf, att denna reflexion var betydande, emedan det allmänna måste hafva känning deraf, om denna cassan blifver för stor: men så är dock denna faran hvarken nu för handen, el. kan komma till nästa riksdag, emedan fonden dertill omöjel. kan ernå någon styrka, för hvilken nu vore att befara.

H. probst. Sörström: Sedan cassan nu stådt i 19 års tid, och den icke lærer bestiga sig öfver 10 t:r guld, fordras ännu 19 år, innan den kan hinna till 20 t:r guld. Men omöjel. kan nu sägas, om denna summa alltid förslår el. icke, emedan flere händelser kunna infalla, som göra behofven större, såsom krig och dylikt, hvilket nu icke kan förutses. Hvarföre och som brukens ruin är för det allmänna ganska sensibelt; vore bäst, att lemna denna omständigheten till framtiden.

H. biskop Serenius projecterade denna resolution: Ståndet finner nödigt, att ett vist capital stadgas, som contoires cassan icke bör öfverskrida; till hvilken ända behållningen vid denna riksdag bör upgifvas, och cassans gränts derefter fastställas.

H. probst. Wijkman inhaererade i sin redan yttrade tanka: tilläggande, att, om publicum hafver nytta af bruken, så hafva ock brukens härliga skogar af kronan, emot en nog ringa recognition. Vid krig och dylika allmänna olyckor träffas andre medborgare, icke mindre, än bruksegare. Och som 20 t:r guld vore i vårt rike mycken penninge-styrka på ett ställe; tillstyrkte h. probsten än vidare, att den summa måtte till gränts fixeras, och derföre nu först infordra cassans nu varande tillstånd.

H. probst. Bergstedt aktade äfven nödigt, att nu fastställa en viss summa, emedan det är ovist, om sådant sedermera så lätt kan ske, antingen denna el. följande riksdagar, sedan cassan redan vunnet styrka, och utväg torde påfinnas, att sig deruti befästa.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus förblef dervid, att behofven måste kännas, om summan skall utsättas; ehuru h. öfverhåfpredikanten eljes, vore nöjd, huru ståndet häröfver ville resolvera.

H. probst. Sörström kunde icke veta, hvad kronan lider på skogar, som till bruken blifvet uplåtne, emedan i Vermeland ganska få sådane gifvas, och för dessa synes recognitionen icke högre kunna utgå, än nu sker: äfvensom kronan icke lærer kunna på bättre sätt emploijera dessa skogar. Och hvad för öfrigt frågan om viss summas fixerande angår, fruktade h. probsten, att ett sådant beslut torde falla bruksegare mycket oförmodeligt, och väcka hos dem en skadelig farhåga.

H. doctor Nordman fann mycken svårighet, att kunna säga quantum, när man icke vet behofven. De till bruksdriften nödiga anstalter kunna blifva extraordinairt kåstsamme, såsom, till exempel strörensning, och då be-

höfves en större fond, än eljes, att kunna tillgå. Deremot om sedelstücken i riket förminskas, blifver en mindre summa mera tillräckelig.

H. comminist. Chydenius önskade, att andre rikets rörelser icke el. måtte förgätas. Det vore, till ex., äfvenså nödigt, att skaffa bröd och salt i landet, som järn. Dragas för mycket penningar till detta sidsta, så stadna de andre i brist af hvad som borde dem lätta och hjälpa. H. comministeren kunde väl icke så noga veta hela rikets rörelse-capital, men trodde sig med någorlunda trygghet kunna säga, att 20 t:r guld vore deraf 1/20. Mera kunde visserl. icke till bruksrörelser bestås. Och som h. comministeren äfven hört h. landtmarskalken önska, att contoirets behållning måtte af riksens ständer upfordras; biföll han h. bisk. Serenii resolutions-project, allenast att den nämde summan för framtiden äfven utsättes.

H. öfverhåfpredik. Grunerus åter begärte den tilläggnig, att summans determinerande må ankomma på riks. ständer framdeles.

I anledning af discurserna, gjordes nu först proposition, om järncontoirets nu varande behållning genast skall till riks. ständers plena upgifvas.

Härtill svarades både Ja och Nej; hvarvid h. kyrkoherden Linderot för sin del till protocollet förbehöll, och begärde till contraproposition, att ingen upgift häraf må ske, om sådant strider mot contoirets privilegier; men mot en sådan contraproposition protesterade h. probst. Wijkman, emedan den involverade dementie för dem, som å andra sidan voro för upgiften, och supponerade, att de skulle handla mot privilegier.

Sedan h. probst. Sörström förklarar, sig finna upgiften stridande mot Kongl. Maj:ts stadfästelse-bref för contoiret; anstältes votering uppå den gifna propositionen, som så utföll, att 35 Ja voro emot 15 Nej.

Enär nu ytterligare proponerades, om 9 § bifalles, och dertill svarades Ja och Nej, på det sättet, att de, som sade Nej, ville hafva viss summa determinerad; öfver hvilken cassan icke finge växa; förestälte h. probst. Hellberg, hurusom den projecterade § tyckes innefatta nog säkerhet i denna delen, då der medgifves, att cassan icke ständigt bör växa, utan framdeles pröfvas, när dess styrka blifver tillräckelig. Härmed lærer icke el. så fort kunna tillgå, när man ser, att på 20 år icke mera än 10 t:r guld hittills kunnat samlas. Hvarföre man kunde nu låta härvid bero, hälst man icke har någon princip till viss summas determinerande.

H. probst. Wijkman ville icke uppehålla ståndet med vidare påstående härutinnan; ehuru h. probsten trodde, det igenom en riktig calcul lätt skulle

kunna visas, att icke så lång tid fordras, till att vid detta värdet samla 20 t:r guld, när interesse, och interesse på interesse, dervid beräknas: varande förra förvaltningens fel, som cassan på de förflutna åren icke stiget högre, än nu säges. H. probsten vore derföre nögd, om beslutet blifver, att, sedan cassan, som den nu står, blifvet upgifven, vill ståndet tillse, huru stor summa till järncontoiret fordras; provocerande i öfrigt till framtiden, att dess erindran icke varet ogrundad.

Ändtel. bifölls följande af h. bisk. Serenius projecterade resolution häröfver: att järncontoirets cassa vid hvarje riksdag skall upgifvas, då riks. ständer vilja pröfva, om den vidare bör stiga; med hvilken tilläggnig 9 § bifölls.

I anledning af hvad h. doct. Nordman anfört, ang:de strörensningar, hemstälte h. probst. Wijkman, om icke sådana anstalter af bruken böra förekommas, i anseende till den stora skada, som landtmannens åkrar och ängar ofta derigenom lidet.

Denna fråga, begärade h. öfverhåfpredik. Grunerus, måtte vila.

Hvarefter h. biskop Serenius yttrade sig, vid när mera eftersinnande, hafva fallet på någon fruktan, att ståndets sidst tagna beslut, ang:de 2:ne mäns tillförordnande af kammar-collegium och statscontoiret, att sitta i järncontoirdirection, icke torde med sig föra den nytta, som ståndet dervid haft för ögnamärke; hvarföre h. biskopen önskade, att ståndet ville sig vidare härutinnan betänka.

Men uppå h. probst. Wijkmans tillstyrkande, förblef ståndet vid sitt beslut.

§ 5. Afgick en deputation till de öfriga respect. stånden, bestående af 6 ledamöter, bland hvilka h. probst. Kröger skulle föra ordet, att aflemna protocollutdragen, om kungsgårdsbetänkanden, och notar. Brander, samt påminna om skyndesamt afgörande af målen, ang:de kammer. Wetz, och justitiaecancellerens åtgärd vid Skara stifts conference med dess riksdagsmän.

§ 6. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande,⁸⁶² ang:de några författningar vid järn-vågen här i staden.

⁸⁶² Präteståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 7.

§ 7. Uplästes vällofl. borgare-ståndets protocollsutdrag, af d. 24 Martii, ang:de survivence på tullrådsembete för grosshandlaren Qvast; hvilket, uppå h. probst. Bolmstedt begäran, blef liggande på bordet.

§ 8. Uplästes hand.- och manufact.-deputat:s betänkande⁸⁶³ öfver linfröhandeln.

Uppå h. superintend. Körnings och h. probst. Wijkmans tillstyrkande, bifölls detta betänkande, med den af h. probsten föreslagna tilläggnigen, att innevänarne på landsbygden må, för beqvämlighets skuld, vara obetaget, inrätta oljeslagerier.

§ 9. Förfrågade sig h. doctor Möller, huru ståndets mening varet med dess beslut, uti saken, ang:de håfrättsråd. Ehrenmalms hemmansbyte; hvaröfver vid expeditionen nu befinnes, att 2 stånd stadnat emot 2; hemställande h. doctoren, om icke ståndets afslag härutinnan endast grundade sig på det, att fiske-ränta erbjöds emot jord, och att bytet således i allmänhet dermed icke blifvet vägradt.

H. öfverhåfpredik. Grunerus förklarade sig icke eller annorlunda hafva fattadt saken, och kunde icke föreställa sig, att ståndet är emot bytet, då Ehrenmalm bjuder kronan surrogat i jord.

Men häremot erindrade h. probst. Haartman, att sådant byte då bör gå sina lagl. vägar, innan det hos riks. ständer till sluteligt afgörande förekommer.

Som nu presteståndets beslut i denna saken grundar sig på hedervärda bondeståndets protocollsutdrag, hvilket ståndet bifallet; hörde ståndet detta sig å nyo föreläsa,⁸⁶⁴ på det deraf måtte kunna aftagas, i hvad afseende ansökningen blifvet afslagen. Och ehuru h. öfverhåfpredikant. Grunerus och flere trodde, derutaf vara tydeligt, att fiske-räntan föranlåtet bägge stånden, att häruti finna betänkelighet; förestälte dock h. probst. Kröger hvad svårigheter skulle möta ständer, att få sina beslut stadgade, i dylika mål, om den methoden införes, att, när ett slags vederlag ogillas, ett annat strax kan antagas, utan vederbör. pröfning; hvarföre h. probsten, ehuru gerna han ville göra håfrättsråd. Ehrenmalm till villjes, dock nödgades vara emot all jämkning härutinnan; äfvensom h. probst. Haartman förmente, att sådant substi-

⁸⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 53.

⁸⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 53. Tryckt i *BdP* 10, bil. 70.

tuerande af vederlag jämväl strider emot bondeståndets extract. protocoll: anmärkande derhos, att Ehrenmalms hemman icke äro förmedlade; hvilket dock h. öfverhåfpredikant. Grunerus bestridde vara med sakens sammanhang enligt.

H. probst. Lindbom tillstyrkte, att bytet icke vidare må vägras, än i den delen, som ståndet befarar osäkerhet för kronan, neml. fisket: hvilket ock h. doct. Nordman höll före vore egentliga grunden till det beslut, som infallet.

Men, som å andra sidan påstods, att detta beslut icke bör undergå någon modification; lemnades saken; och

§ 10. uplästes handels- och manufact.-deputations betänkande,⁸⁶⁵ ang:de frihet för skickeliga manufact-arbetare, att idka den handa-slögd, de lärdt.

Uppå h. kyrkoh. Linderots begäran, lades detta på bordet; dock önskade h. probst. Wijkman, att det icke länge måtte vila, emedan om denna författning länge uteblifver, gå ännu flere 100:de arbetare öfver till Ryssland, än hittills redan skedt.

§ 11. Uplästes kammar-, oeconom.- och commercedeputat:s betänkande öfver framl. generallieutenant. Mühls sökta hemmansbyte med kronan; tillika med hedervärda bondeståndets protoc.utdrag i saken, af d. 21 Septembr.,⁸⁶⁶ hvilket sidstnämnda, uppå gifven proposition, vann ståndets enhälliga bifall.

Dessutan hemställte h. probsten Åhman, om icke den, som framkommer med så olaglig sak, borde anses med 1 000 d:r s:mts plikt; men detta ansågs af h. probst. Mathesius för hårdt, i anseende dertill, att den nu är död, som först gjordt saken hos ständer anhängig; hvartill h. probst. Wijkman hade det skälet, att förre riksdagars ständer sjelfve lagdt grunden dertill, att saken nu förekommet.

§ 12. Företogs till afgörande secr. deputations betänkande,⁸⁶⁷ ang:de häf-rättsråd. Sanderschöld och adsess. Junbeck: hvarföre h. probst. Ekström anförde, att han icke kunde finna sig vid betänkandet, utan var öfvertygad om billigheten af det bifogade särskildta voto, och det för följande orsaker:

⁸⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 64.

⁸⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, nr 55. Tryckt: *BdP* 10, bil. 56.

⁸⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 84. Jfr prot. ovan 10 april 1766.

Sanderschöld och Junbeck erhöilo, vid sidstl riksdag, på en dag fullmagter till adssessorer i Götha håfrätt, då riks. ständer, till att hjelpa den gamla och utarbetade⁸⁶⁸ adssessor Plank, behagade åt Sanderschöld, hvilken, såsom utnämnd till kongl. secreterare, egde competence till adssessor-syssla, lemna tillstånd att med honom adcordera, och tillika, i kraft deraf, tydeligen utstakade säte och tour för honom, näst efter adssessor Nackreij och framför adssessor Junbeck. Denna Sanderschölds tour framför Junbeck har Kongl. Maj:t sedermera behagat i nåder stadfästa, hvarvid Junbeck acquiescerat, utan att man hördt honom deröfver anföra några besvär. Emedan nu Sanderschöld genom högsta magten blifvet befördrad till sitt innehafvande rum och säte i kongl. håfrätten; han derjämte på sitt adcord med Plank gjordt en ganska dryg kåstnad; är dessutan berömd för en mycket habil, flitig och rätt-rådlig domare; så synes, det han skulle ställas allt för stort lidande, om han i sin välfägna rättighet skulle rubbas. H. probsten önskade adssessor Junbeck, såsom äfven en berömd mann, allt godt och all anständig befördran; men att tour skall lemnas honom framför håfrättsråd. Sanderschöld, dertill kunde han icke, för sin del, samtycka.

H. doctor Alin, såsom besvägrad med dessa embetsmän, tog afträde från ventilationen.

H. kyrkoh. Heurlin fann det vara för ömt, att tala till någonderas förfång, emedan, om Junbeck är mycket förtjent, så är ock Sanderschöld icke mindre berömd, utom det, att de äro bägge med hvarandra befryndade. Denna sidsta omständigheten lærer förmodel. hafva hållet Junbeck tillbaka, att han icke uppenbarl. incaminerat några besvär emot Sanderschöld. Hvarföre det förekom h. kyrkoherden nog sällsamt, att secr. deputation likafullt formerat sak dem imellan, och sitt betänkande afgifvet, hvilken method gör alla lagar fåfänga, om besvärs ordentel. anmälande, och då deputation anmärker, att Sanderschöld sidsta riksdag icke vunnet sin befördran, uppå ordentel. remiss ifrån urskillningsdeputation, tjenar derå till repliqve, att Junbeck nu icke eller i akt taget denna laga vägen. Det hade derföre varet väl, om deputation låtet detta mål blifva bland dess sidsta, såsom med instruction mindre enligt. Hvad sjelfva saken angår, så är väl sant, att Junbeck förr fädt adssessor fullmagt, än Sanderschöld; men h:rar riksråd hafva uti sin förklaring visat, sig icke kunnat anse denna fullmagt, såsom medförande uprättelse;

⁸⁶⁸ *utarbetada* i prot.

utan som adessoratet efter Plank icke kan sägas hafva varet ledigt; blifver rätta frågan, om det adcord, Sanderschöld med honom, uppå riks. ständers tillåtelse, slutat, skall ega bestånd, el. icke. H. kyrkoherden vore mindre nögd, att sådane adcorder föreföllo, men sedan detta redan skedt, med Sanderschölds dryga kåstnad, och han i sin fullmagt fått försäkran om tour näst efter Nackreij; vore hårdt, att honom densamma nu betaga. Junbeck har dessutan alldrig till inkomster varet lidande; ty han har njutet det fördelagtige stipendium Trollorum, in till dess han blef lector och deruppå academiae secreterare i Lund, hvarvid han alltid haft bättre utkomst, än Sanderschöld, såsom håfrättsråd, i denna dag kan hafva, och kan Guds försyn snart nog så laga, att de bägge få håfrättsrådslöner.

H. probst. Bergstedt fann deputationens betänkande så rättvist, att intet behöfde dertill läggas. Emot h. Liljeswärds memorial anmärkte allenast h. probsten 1) att 3 § i deputationens instruction, som h. probst. nu upläste, tydel. pålägger deputationen, ex nobili officio uptaga sådana reparationsmål, som finnas skälige, änskönt ingen dervid klagat; 2) att Junbeck⁸⁶⁹ stillatigande så mycket mindre bordt afhålla deputationen ifrån dess skyldighets fullgörande härvid, som klagomål hos riks. ständer icke böra engourageras, utan vore önskeligt, att hvar och en medborgare kunde sitta hemma, trygg och säker under lagarna, medan riks. ständer tillsågo, att honom deremot intet måtte ske för när; 3) att, ehuru Sanderschöld fått tour utstakad af riks. ständer, har dock Junbeck af samma ständer, 3:ne månader förut, blifvet i underdånighet anmäld till värkel. uprättelse-fullmagt, för öfvergånget lidande, som alltid medförer tour. H. probsten frågade, om man då bör föreställa sig, att samme ständer, genom en 3 månaders senare resolution för den ena, som immediate hos dem kommet i åtanka, velat uphäfva, hvad de förut resolverat för den andra, som gådt genom utskilningsdeputation, att få uprättelse dessutan är icke med sanningen enl., att Sanderschöld var kongl. secreterare, då han blef adessor, utan har skrifteligt intygande derå blifvet uptedt, att han blått var cancellist i kongl. justitiaerevision. För öfrigt ville h. probsten icke personalisera, hvarken öfver den ena el. andra, utan allenast tillägga, att Junbeck ännu upbär secreterare-lönen ifrån Lunds academie, hvilken med första behöfver till academien återkomma.

⁸⁶⁹ I prot.: *Junbecks*.

H. biskop Serenius: Om desse bägge personer skulle på en gång presentera sig för ståndet; skulle samvetslagen förmå en hvar, att lemna Junbeck, såsom en gammal mann, steg för Sanderschöld, som mot honom är en yngling. Bägge äro söner af hederliga prester, den förre af framl. probsten i Jönköping, och den sednare af h. biskop Osander i Vexjö. Men den skilnad förekommer dock dem imellan, att, då den förre genom långligt arbete vunnit förtjenst och befordran, har den senare, då han vunnit adelskap, ratat sin faders namn, och liknat andra af det ståndet, uti impertinente prétentioner, att hastigt klifva up till heder.

Häruppå gjordes proposition, om secr. deputations betänkande bifalles? Hvilket mäst med Ja besvarades; men som Nej äfven hördes, och votering äskades, anstältes densamma, och utföll så, att 38 röster voro för Ja, och 10 för Nej.

Eftermiddagen

§ 13. Justerades protocollet af d. 9 April. vid hvars 23 § h. probst. Sörström sig utbad, att, i anseende till sakens hastiga afgörande för capitaine Carpelan, nu få anmäla dess önskan, att till det för honom bifallna betänkandet⁸⁷⁰ få den tillägging, att han till sådant commendantskap blifver befordrad, som en capitaine af Kongl. Maj:ts lif-garde kan competera. Som härvid äfven producerades ett af bem:te capitaine nu insinueradt memorial, blef detsamma upläst; hvarefter h. kyrkoh. Heurlin, sig förfrågade, om ståndet ville tillåta, att i denna saken vidare talas, som nog hastigt sidst blef afgjord; hvartill då ståndet samtykte, anförde h. kyrkoherden, hurusom det varet uppenbart fel hos wederbörande, att, då Carpelan begärt afsked med vilkor, samma vilkor icke blifvet attenderadt, ehuru man med skäl kan undra, att han med så slätt vilkor och utan adcord velat laga afsked. Statssecret. Carl-sköld har väl hos deputationen anfördt, att han ifrån detta vilkor sig begifvet, men som sådant begifvande å Carpelans sida bestrides; bör vilkoret nu likafullt upfyllas, och Carpelan hugnas med commendantskap.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus ville nu icke discurrera i hufvudsaken, såsom redan afgjord. Och hvad den anmälda tilläggingen beträffar, vore nog tydeligt, att han, såsom capitaine vid gardet, icke kunde söka annat

⁸⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 89.

commendantskap, än som är i parallel med öfverste-lieutenantsbeställningar; men derföre är icke af nöden, att han imedlertid undfår öfverste-lieutenantsfullmagt: äfvensom han just icke bör få det första commendantskap, hvartill han sig anmäler, utan efter sin tour dertill befordras.

H. probst. Bergstedt fann capit. Carpelan hafva varet så modest i sina petita, som dess åstundan nu är billig, att i competence till commendantskap, blifva ansedd lika med dem, hvilke voro i tour med honom, när han tog afsked.

H. probst. Wijkman: Som han vid afskedstagandet hvarken fått adcord el. pension; bör han till commendantskap njuta till godo touren af dess fullmagt, såsom capitaine vid gardet.

H. kyrkoh. Linderot berömde Carpelans modestie, äfven deruti, att han icke vill resservera dens el. deras fel, genom hvars förvållande, i anseende till vilkorets utelemnande, han råkat i lidande. Och som till commendantsbeställningar ordenteligtvis 3:ne på förslag upföras; läser hans ansökning nu förnemligast gå deruppå ut, att, uppå ständers föreskrift, ensam dertill blifva presenterad.

H. superintend. Körning ville förblifva vid bifall till betänkanDET, men fann icke rådeligt, att positivt till Hans Kongl. Maj:t determinera befordran för Carpelan; utan vore nog, att han om förslag blifver förvissad.

H. probst. Haartman förestälte, hurusom, då capit. Carpelan af sjukdom nödgats taga afsked, under vilkor, som icke blifvet observeradt, och han nu, vid hälsans återfående, har hvarken lön el. pension; är största skäl att i sådan casu extra ordinario hjälpa honom på det föreslagna sättet, helst icke flere, än 3:ne commendantskap, gifvas, som han kan söka.

H. probst. Mathesius instämde med h. kyrkoh. Linderot och h. probsten Haartman, emedan capit. Carpelan på annat sätt icke blifver hulpen. Och som det icke kan documenteras, att han vid afskedstagandet afsagt sig sin tour; begärade h. probsten proposition på memorialet; helst han vid sidsta pleni slut icke annat vetat, än att saken legat på bordet.

Proposition gjordes fördenskuld, och bifölls betänkanDET, på det sättet, att capit. Carpelan hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmäles till ärhållande af den först ledig blifvande commendantsbeställning, hvarom han ansökning gör, efter dess, såsom capitaine vid Kongl. Maj:ts lif-garde, innehafvande tour.

§ 14. Företogs till afgörande handels- och manufact.-deputations betänkande,⁸⁷¹ ang:de fabriqueuren Dalmansson: hvarvid h. kyrkoh. Linderot anförde, att, som bem:te fabriqueur, hvilken af wederbörande är mycket berömd i sin metier, fädt manufact.contoires formel. försäkran, d. 22 Decembr. 1759, om ersättning för omkåstnaden på handelsm. Gottleben, hvilken deputationen erkänner hafva öpnat correspondence, till silkes införskaffande ur första hand, och d. 6 Sept. 1748, en dylik försäkran om skadestånd, för hvad han påkåstat arbetaren Massa, med dess och dess families underhåll, samt wäfstolars och andra redskapers anskaffande; hvilka 2:ne ersättningar deputationen tillstyrker; men särskildta votum endast beviljar den för Gottleben; fann h. kyrkoherden skäligt, att tillstyrka för den senare fordran, må considereras 1) att Massa kommet sjelf 11:te in till riket, och gifvet sig ut för sammetsväfvare; 2) att Dalmansson icke inför skrifvet dem på eget bevåg, utan han dertill af manufact.contoiret blifvet öfvertald; 3) att, då första arbetsstycket befunnits odugeligt, hade han gjordt ny depense, till ändring af värktygen, hvaruppå Massa skutet skulden; 4) att han först efteråt kommet i erfarenhet, det denne Massa varet linne-väfvare; 5) att Dalmansson långt för detta anmält denna sin fordran, ehuru han hos manufact.contoiret icke kunnat derå vinna slut. Billigheten fordrar fördenskuld, att han nu må få qvitta densamma på förskåtterna, hälst han tillföre icke fått så stora förmåner af publicum, som andre, och det nu för tiden vill falla synnerl. svårt för en fabriqueur, att betala så drygt förskått tillbaka, som eljes skulle falla på honom.

H. probst. Wijkman berättade, sig hafva hört Dalmansson sjelf anförä allt detta uti sin sak; hvarjämte han hos h. probsten brukat för sig så denna skäl, som värkat hos h. probsten fullkoml böjelse, att lägga sig emot dess begäran. Denna mannen lærer redan kåsta kronan ungefärl. 900 000 d. k:mt: och är ännu en odeciderad fråga, om någon nyttig effect försports af Gottlebens resa. Men det åtog sig h. probsten att documentera, att sidenfabriqverna i Sverige drifvas med ren förlust för riket. Att manufact.contoiret försäkrat Dalmansson om de nämnda ersättningar, kan icke annorlunda förstås, än med wilkor, så vida riks. ständer sådant skulle gilla. Och vore nog underligt, att en så stor fabriqueur, som Dalmansson påstås vara, icke förr skulle märka, antingen Massa, och dess medfölje, varet sammets- el.

⁸⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 52. Jfr prot. ovan 26 mars 1766.

linne-väfvare. I allt fall hade han åtminstone då genast bort verificera denna sin fordrans rättmätighet, och icke nu, 17 år efter, då ingen controll kan gifvas, densamma yrka. Det längsta h. probsten fördenskuld härutinnan kunde gå, vore att bifalla särskildta votum, som ändå beviljar en mindre tillbörl. ersättning för Gottleben. Och bör Dalmansson för öfrigt erkänna, att manufact.contoiret gifvet honom förskått, då andre dersom gådt miste, som dock haft riksens ständers föreskrift.

H. biskop Serenius reflecterade i synnerhet deruppå, att fordringar så långt efteråt formeras, hvarigenom publicum flera än en gång blifvet bedraget.

H. öfverhåfpredik. Grunerus sade sig hvarken känna saken el. Dalmansson vidare, än par renommée. Men som så är, att manufact.contoiret obli-gerat honom, gå in i dessa depenser, vore hårdt, att låta honom derföre lida.

H. doct. Nensén medgaf, att Dalmansson njutet ansenl. penninge-understöd. Men att han nu kommer så sent med denna efterräkning, trodde h. doctoren härröra af den olycka, som händt honom, 1763, i des fabriques rörelse, hvarigenom han blifvet nödsakad, att se sig om efter tillgångar, hvilka han eljes torde hafva negligerat; hälst desse summor icke äro de ende, som han par speculation upoffradt.

H. superintend. Körning hade sig bekant, att Dalmansson lärdt sin fabriqueskånst af grund, och drifvet densamma ganska högt, så att han äfven för många köpmän varet förläggare. Det vore derföre väl, om han nu icke för strängt handterades, utan finge qvitta skuld mot skuld, hälst man vet, att han dessa sidsta åren råkat i sådan förlägenhet, att han varet på vägen öfverge fabriqven.

Sedan häruppå om proposition något blifvet öfverlagdt, gjordes densamma öfver särskildta votum, hvilket af ståndet bifölls.

§ 15. Continuerades med manufact.contoirets ballance-extracter, ifrån och med artik. för Abel Gautelle, till och med artik. för Stockholms hallrätt, för pant-magazinsfordringar.

Och bifölls deputations resolutionsprojecter, med följande ändringar:

För Carl Gustaf Mörk påminte h. probst. Åhman om den principe, som deputation lagt till grund för detta sitt arbete, att neml. skulder så böra indrifvas, att fabriquerne derigenom icke gå öfver ända; hvilket med denna säkert skulle ske, om 24 000 d. s:mt inom ett år skulle indrifvas.

H. superintend. Körning fann äfven ett längre anstånd vara billigt.

H. probsten Wijkman berättade, att fabriqueurerna Apiarie och Wolgenau, år 1759, d. 12 Februar. bjudet 180 000 d. contanta penningar för Schiütziska egendomen, hvilken Mörk sedermera inlöst för samma summa, dock så, att 100 000 d. inestådt, som deputationen nu tillstyrkt måtte honom eftersänkas. Längre kunde derföre h. probsten härvid icke gå; men ville dock icke vara emot, att han får 2 års dilation till sitt eget låns afbördande.

H. profess. Amnell tillstyrkte, att fabriqueuren Mörk måtte i det görligaste lemnas uppskåf med afbetalningen, i anseende till det beröm, som deputationen honom lemnat.

Uppå gifven proposition, bifölls äfven, att Mörk lemnas fyra års tid, att räkna ifrån detta års början, till att afbetala sitt lån, på det sättet, att 6 000 d. s:mt årl. deraf inflyter.

§ 16. Vid artik. den senare, för Stockholms hallrätt och capit. Groth, uplästes det bifogade särskildta votum.

Hvarefter h. probst. Wijkman yttrade, det han ansåg Groth skyldig, betala den honom påförda summan, emedan det varet hans eget fel, att han oförsigtigtvis gått in uti denna handel, af en wara, hvilken icke såldes såsom god, utan som odugelig, sedan det bästa af andra var bårttaget. Och som det icke blifvet bevist, som föregifves, att alltsammans vid eldsvådan på Södermalm gått up i rök, borde icke el. publicum vid denna handel sitta imellan.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus: Att desse hallvaror varet af mindre godhet, har väl varet bekant, innan de köptes; men derföre har capit. Groth icke kunnat föreställa sig, att de varet så odugelige, som de sedermera befunnits. Så berömmeligt som det derföre är, att vara mån om publicum; så ömt bör äfven medborgares ruin afvärjas. Och emedan det är bekant, att Groth i wådelden på Södermalm mistat all sin egendom, kunde h. öfverhåfpredikanten icke annat, än bifalla särskildta votum.

H. probst. Bolmstedt: Sedan secr. handels- och manufact.-deputationen år 1752 funnet godt, att desse kläder skulle säljas, blefvo de bäste efter hand uttagne, och capitaine Groth, som derutaf formerade sig en oskyldig speculation, att något vinna på återstoden, blef bedragen med sådant, som alldeles var förskämt. När nu dertill kommer, att manufacturcontoiret förbudet honom sälja dessa kläder, hvart han kunde, på det icke fabriqverne derigenom skulle komma i misscredit: och man icke behöfver annorstädes än i askan

söka bevis till brandskadan; vore skäl, at befria capit. Groth ifrån denna betalning.

H. comminist. Chydenius: Som här var öppen auction, tillhörde det hvar köpare, att se sig före på bästa sättet. Skall åter publicum ersätta allt hvad som brunnet, blifver det allt för drygt. Största skäl är, om manufact. contoiret förbudet all vidare försälgning. I annor händelse kan här intet annat gälla, än hvad caput misericordiae dicterar.

H. probst. Åhman förestälte omöjligheten, att förut tillräckel. bese ett stycke kläde allt igenom. Och är dessutan säkert, att capit. Groth fått befallning, till att icke hålla dessa kläder fala.

H. probst. Wijkman: Denna manufact. contoirets befallning gör i saken för capit. Groth ingen ändring; emedan det icke var mera än tillbörligt, att han icke feck föryttra varan åt andra, såsom god, när han sjelf köpt henne, såsom odugelig, H. probsten förblef derföre vid deputationens betänkande, att Groth, så väl som många andre, bör betala sin skuld till publicum.

H. superintend. Körning förklarade sig häremot för den lindriga meningen, emedan capit. Groth icke kunnat se förut, att klädesstycken inuti voro af olje-färgor förskämde.

Äntel. och uppå gifven proposition, biföll ståndet det särskildta votum, som befriar capit. Groth ifrån denna sin skuld.

§ 17. Uplästes secreta deputat:s betänkande,⁸⁷² ang:de major Fredr. von Wallwijks ansökning, att få räkna sin tour ifrån år 1757; hvilket, uppå h. probst. Hellbergs begäran, lades på bordet.

§ 18. Uplästes sec. deputationens betänkande, öfver håfrättsrådet Pippings, samt adsectorerne Ignatii och von Törnes besvär, emot håfrättsrådet Ehrenmalm; hvilken sak ståndet äfven till nästa plenum ville låta hvila.

§ 19. Uplästes och bifölls secr. deputationens betänkande,⁸⁷³ uti det af capit. Didric Gardtman, emot secondmajoren Henric Johan von Fuhrman, anmäldta besvärsmål.

Ståndet åtskildes.

⁸⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 86.

⁸⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 85.

Den 19 April 1766

§ 1. Resolverades, att, genom extract. protocolli, communicera öfriga respect. stånden detta ståndets beslut, uti järn-contoirssaken; hvilket protocolsutdrag äfven nu justerades.⁸⁷⁴

§ 2. Företrädde 2:ne ledamöter af vällofl. borgareståndet, som, på sitt stånds vägnar, anhöllo, att preteståndet ville innehålla med sitt utlåtande, uti saken, rörande frihet i handaslögder, till dess borgareståndet, som den saken närmast rörer, fått deröfver communicera sina tankar.

§ 3. Sedan deputerade afträdt, togs deras ärende i öfvervägande, då h. probst. Wijkman yttrade, att denna saken visserl. med det första behöfver blifva afgjord, om annars fabriques-systemen här i landet någonsin skall komma på någon sådan fot, hvarpå den kan bära sig, fattige arbetare slippa tigga, förmögnare icke egenvilligt stegra varorna, och hederlige mäns barn af alla stånd få någon utväg för framtiden, att blifva sine egne. Och kunde h. probsten af den svårighet, som mött, att få detta betänkandet fram igenom deputation, skäligen befara, att borgare-ståndet i det längsta härmed på tiden utdrager.

H. probst. Forssenius gillade, till alla delar, hvad h. probst. Wijkman anfördt; men som preteståndet äfven hafver angelägna saker i borgare-ståndet liggande, vore väl, att icke någon stötning härigenom exsisterar.

H. öfverhåfpredik. Grunerus fruktade äfven, att det skulle se för ovänligt ut, om saken skulle företagas just samma dag, som anstånd blifvet begärdt.

H. probst. Bolmstedt: Som h. probst. Wijkmans yttrande förtjenar mycken attention, lärer saken icke tåla längre uppskåf, än till nästa plenum.

Och som ståndet äfven beslöt, att till nästa plenum låta densamma vila, afsändes h. probst. Warelius och h. comminist. Chydenius, detta hos vällofl. borgare-ståndet gifva tillkänna.

§ 4. Företogs till afgörande secreta deputat:s betänkande, ang:de majoren Wallwijks tour; hvilket h. profess. Amnell fann väl grundadt, utan att grunderna deraf i voto separato blifvet häfne el. försvagade.

⁸⁷⁴ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 65 (daterat 16 april).

H. probst. Forssenius ville afslå saken, i anseende dertill, att den icke nu, utan förl. riksdag, bordt hos ständer förekomma; hvartill

h. probst. Ziebeth svarade, att secr. deputation icke hafver deruti någon skuld, emedan den måste uptaga de mål, som ifrån urskillningsdeputation dit blifva remitterade.

Uppå gifven proposition, biföll ståndet betänkandet.

§ 5. Föredrogs å nyo secr. utskåttets prot.utdrag, ang:de lieuten. Sjöstedt; hvarvid nu uplästes h. Adolph Magn. Wulfcronas memorial, om tillökning i det understöd, secr. utskåttet projecterat.

H. probst. Wijkman ville bifalla secr. utskåttet, men icke borgareståndets tillägning, att han får upbära lön ifrån krigets slut, emedan rikscassans tillstånd ej det medgifver. Och biföll äfven ståndet, upp skedd proposition, secr. utskåttets extract. protocolli; dock ville h. probst. Bolmstedt hafva den tillägning, att Sjöstedt vid första vacance förhjälpes till ordinarii lön.

§ 6. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande,⁸⁷⁵ ang:de adsess. Victorins ansökning, att få nyttja någon del af Salboda hemmans skog, till tackjärnsblåsning.

§ 7. Uplästes bergsdeputations betänkande,⁸⁷⁶ öfver nu varande interessenternes i Segerfors silfververk ansökning, att få anlägga en masugn till tackjärns-blåsning.

Detta bifölls, med hedervärda bondeståndets tillägning, att det icke må dragas till praejudicat för de orter, som utom bergslagerna, äro belägne.

§ 8. Uplästes och bifölls hand.- och manufact.-deputat:s betänkande,⁸⁷⁷ ang:de närmare förklaring öfver riks. ständers beslut, om orgelbyggaren Wählströms understödjande.

⁸⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 9.

⁸⁷⁶ Ibid., nr 8.

⁸⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 54.

§ 9. Uplästes secr. utskåttets prot.utdrag, af d. 27 Febr. nästl.⁸⁷⁸ ang.⁸⁷⁹ betalningssättet af en fordran, för amiralitetskrigsmanshuscassan i Carls-crona, hos riks. ständer[s] contoir.

I anledning häraf, anmälte h. probst. Mathesius, hurusom olägenheter redan wisa sig af ståndets beslut, det ingen utbetalning mellan riksdagarna får ske på gamla riksgälden, uppå hvilket beslut fullmäktige i riks. ständers contoir redan börjat grunda afslag på betalningar, som eljes nu borde utfalla.

Hvad förevarande sak beträffar, tillstyrkte h. probst. Wijkman, att secr. utskåttets tanka måtte bifallas, dock med det uttryckel. förbehåll, att inge andre fordringar efter 1752 års förordnande betalas, än de, som innan förl. års slut blifvet faststälte.

Med denna tilläggnig biföll äfven ståndet protocols-utdraget.

§ 10. Uplästes hand.- och manufact.-deputations betänkande,⁸⁸⁰ ang:de vissa förmåner för dem, som tillvärka allahanda finare järn-stål- och metall-arbeten; tillika med bifogadt särskildt votum.

H. probst. Wijkman war ense med betänkandet, allenast med undantag af den projecterade friheten på 10 år ifrån utlagorna till kronan; hvilket skulle sköta den redan tagna författningen om mantalspengars allmänna erläggande.

H. probst. Ziebeth förmente, att en stad i hvar province kunde till fristad för dessa arbetare utses; och h. probst. Forssenius, att de föreslagne städerne icke voro till belägenheten härtill tjenligaste.

H. probst. Hellberg: Hufvudsaken är god och nödig; men i detaillien möta åtskilliga considerationer. Någon slags bepröfning synes böra föregå, innan en sådan arbetare får sätta sig ner; annars innästla sig fuskare, och ändamålet vinnes icke, som är, att drifva arbetet till sin högd. Äfven så bör någon kontroll vara på arbeten, såsom hallrättsstämpel, emedan man redan har nog prof derpå, huru slätt arbete i orterna framkommer. Tjenlige ställen böra ock till fristäder utses, der ibland annat lätt tillgång gifves på kål; i hvilket afseende Eskilstuna icke synes vara den bästa, som väljas kunnat.

H. comminist. Chydenius: Skickelighet hos en arbetare pröfvas bäst genom arbetets mer el. mindre dugelighet; och den odugeliga cassetas aldrig

⁸⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 115.

⁸⁷⁹ Upprepat *ang:de* i prot.

⁸⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 55.

kraftigast, då han icke vinner debit på sitt arbete, och således derigenom sig icke kan nära. I Ängeland och Holland kunde manufacturerne icke komma up, så länge de lågo under tvång af skrå och privilegier; men sedan hafva varorne derstädes blifvet de aldrabäste. Hvad fristäderna beträffar, är icke möjligt nu strax hitta på de orter, som af alla äro de tjenligaste, utan måste de i början på försök utsättas. Men att af krono-utlagorna något skulle afdragas, kunde h. comministeren icke bifalla.

H. probst. Waldius geck in i probst. Hellbergs tankar, och ville hafva förekommet, att arbetarne icke egenvilligt må få skilja sig vid sina mästare och värkstäder, der de lärdt sin slögd.

H. doctor Nordman fann saken af mycken vigt, och såg en ren omöjlighet för dessa arbeten, att kunna drifvas till någon högd, så länge de stå under skrå: varande sedermera ingen fara för klåpare, hvilke, i brist af bärgning, nogsamt af sig sjelfva utestängas; hvarföre h. doctoren recommenderade, att inge hinder måtte läggas i vägen, för denna författning. Men den projecterade friheten gör all borgelig tunga tyckte h. doctoren sträcka sig för vida.

H. probst. Wijkman: Klåpare kan här så mycket mindre finna rum, som saken endast angår finare och poleradt arbete.

H. probst. Engzelius: Eskilstuna kunde vara lägligt manufactur-ställe, då konung Carl X der inrättade det så kallade radmakeriet; men sedan ett annat värk derstädes äfven blifvet anlagdt, som nu innehafves af brukspatron Halenius, har bristen på kål blifvet märkelig. För öfrigt bör man väl icke hämta något skäl mot denna saken, af arbetets mindre dugelighet, som man af dessa slags arbetare sig nu kan tillhandla; emedan smäderne nu äro på den foten, att de skola lefverera sitt arbete till patron, och låta det undergå kontroll, hvarföre de dermed väl måste göra sin flit, framför det, som de sjelfve kunna föryttra, hvilket de mera vårdlöst torde handtera. Deremot, om de få arbeta för egen räkning, blifva afnämarena de bäste controlleurer, och egen vinning upväcker täflan, att arbeta väl.

H. biskop Lamberg ville hafva précareradt, att Eskilstuna manufacturvärk icke måtte gå öfver ända, i anseende till det goda stånd, hvaruti det befinnes.

Häruppå gjordes proposition, och betänkandet bifölls, med undantag, af friheten ifrån utskylder, hvartill ståndet icke kunde samtycka.

§ 11. Påminte h. probst. Sörström, att ståndet ville ytterligare bevaka och påskynda saken, ang:de capellanernes roteringsfrihet, hvilken ännu är lig-gande i kammar-collegio. Och samtyckte ståndet, att h. probsten, jämte h. comminist. Heurlin, måtte i kongl. collegio, å ståndets vägnar, härom göra tjenlig påminnelse.

§ 12. Uplästes secr. deputations betänkande, öfver ryttmäst. Johan Werner Tranefeldts besvär, om tour framföre vice corporalen vid kongl. lifdrabantecorpsen, J. von Echstedt; tillika med bifogadt särskildt votum; såsom ock vice corporal:s vid samma corps Johan Hernodhs ifrån urskillningsdepu-tation till plena remitterade ansökning,⁸⁸¹ om slut i ett dylikt préjudicemål, emot von Echstedt. Sedan generalmajor Wallenstiernas memorial⁸⁸² i saken äfven blifvet upläst, begärte h. probst. Bolmstedt densamma på bordet.

§ 13. Uplästes och bifölls secreta deputat:s betänkande,⁸⁸³ öfver majorens, baron von Köhlers besvär.

§ 14. Uplästes fiskeriedeputations betänkande,⁸⁸⁴ rörande en allmän fiske-stadga, tillika med h. Carl Johan Lejels memorial⁸⁸⁵ om Elfkarleby kongs-ådra.

Sjelfva detta bestänkandet, som i synnerhet angeck bem:te kongsådra, fann h. probst, Mathesius mycket billigt, och äfven derföre godt, att vidtaga, emedan derigenom slut göres på en tvist, hvaruti många resolutioner för detta fallet.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Som Lejelske arfingarne äro innehafvare af kronans rätt till detta fisket; så böra de vid contractet bibehållas, så länge det varar. Öpnas kongsådran, så blifver påfölgden deraf nödvändigt den, att arrendet blifver mindre värdt. Hvarföre och på det kronan icke må lida, när contractet lupet till ända, och arrendet till den mästbjudande skall förauctio-

⁸⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från urskillningsdeputationen, nr 30. Se även Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 178.

⁸⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 163 (flera memorial).

⁸⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 87.

⁸⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 16.

⁸⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 154.

neras, bör allmogen, som bor åfvan för Elfkarleby, och har förmån af konungsådrans öppning ersätta kronan, hvad hon i arrendet då förlorar.

Proposition gjordes derefter, och betänkandet blef bifallet.

§ 15. Uplästes håfrättsråd. Ehrenmalms memorial,⁸⁸⁶ hvaruti han erbjuder ett hemman uti vederlag för det, som brister uti bytet med kronan, hvarom han denna riksdag gjordt ansökning.

H. öfverhåfpredik. Grunerus förmente väl, att ståndet oakadt sitt förragna beslut, kunde bevilja detta; men som i synnerhet h:r probstarne Haartman och Kröger funno härvid svårighet, den förre, af den grund, att apper-tinentier icke få skiljas från kronohemman, såsom då skulle ske med strömmings-fiske: och den senare, emedan saken icke på detta sättet immediate uptagas; blef den tills vidare hvilande.

§ 16. Företogs till afgörande secr. deputations betänkande, ang:de håfrättsråd. Pippings, och adsectorernes Ignatii och von Törnes besvär emot håfrättsråd. Ehrenmalm; hvarvid h. probst. Haartman, som, för svågenskap med en af dessa, icke kunde vara öfver saken, utbad sig till upplysning få anföra följande:

1) Woro Pipping, Ignatius, Idman och von Törne, innan de blefvo adsectorer, äldre competente sökande, till adsectorater, än Ehrenmalm; ty Pipping blef borgmästare i Helsingfors, år 1751, Ignatius härads höfdinge 1752, Idman vice advocatfiscal 1752, och advocatfiscal d. 23 Febr. 1759, von Törne protonotarie 1758, men Ehrenmalm först, år 1759 d. 31 Jul. härads höfdinge: och ehuru väl han, året förut el. 1758, erhöillt cancellist-fullmägt, vid kongl. justitiaerevision, så var han dock supranumeraire utan stat och lön, samt således endast characteriserad; till följe hvaraf hans cancellist-fullmägt, emot 43 § uti reger.formen, och 1723 års characters-förordning,⁸⁸⁷ ej bör lända äldre och bättre förtjent till préjudice, i synnerhet som det i tjens-tebetänkandet 1 och 3 §§ uttryckel. stadgas, att det, imellan competente sökande till en syssla, endast kommer an på sidsta fullmägtens äldsta datum, utan afseende om de på rang-ordningen stå uti en nummer, el. ej.

⁸⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 254.

⁸⁸⁷ Tryckt förordning 20 september 1723: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning Och Påbud, Angående Characterers Förbudande Och Subordinationens i acht Tagande.*

2) Erhöll Pipping, Ignatius, Idman och von Törne, sina adsessorsfullmagter d. 9 Junii, 1762, men Ehrenmalm inemot 3 veckor efteråt, neml. d. 29 i samma månad. Att Kongl. Maj:t med råds råde taget det beslut, att alla fullmagter, som efter riks. ständers, vid sidst. riksdag, underdåniga tillstyrkande, kommo att expedieras, skulle dateras d. 29 Junii 1762, äger ingen grund; emedan sjelfva orden i beslutet, som togs d. 29 Junii, tydel. utvisa, at det endast angår de fullmagter, som efter riksdagens slut och d. 29 Junii, kommo att utfärdas, men ej dem, som redan förut, och under ständernes sammanvaro, voro utfärdade.

3) Hafva ej el. riks. höglofl. ständer, vid sidstl. riksdag, betaget, (såsom det föregifves) håfrättsråd. Pipping, samt adessorerne Ignatius, Idman och von Törne, deras i lag grundade tour och säte framför Ehrenmalm, utan är det ett uppenbart misstag af höglofl. expeditionsdeputation. Ty uppå höglofl. riddersk:s och adelens extract. protocolli, af d. 24 April. 1762, uti hvilket endast önskades, att Ehrenmalm ej måtte blifva lidande; så behagade väl det högvördiga preste-ståndet resolvera, att Ehrenmalm skulle få tour näst framför Pippingen: *men uti denna preteståndets påskrift och tillägning, så gingo ej det vällofl, borgare- och ärbara bonde-ståndet in*, utan förblefvo vid sitt förr tagna beslut, så att de biföllo preteståndets extract. protocolli, som var af d. 4 Septembr. 1761, och *uti hvilket endast tillstyrkes för Ehrenmalm adsessorsfullmagt och -tour, utan att préjudicera äldre*: hvilket, såsom ett ständers beslut, och af pluraliteteten bifallet, hade bordt expedieras.

4) Böra samtel. håfrätternes och collegiernes ledamöter, enl. kongl. brefvet af d. 12 Novembr. 1723, intaga sina säten allt derefter, som de i collegio inkommet, och till ordinarie ledamöter derstädes blifvet förordnade. Obegripeligt vill det altså vara, huru Ehrenmalm, hvars adsessorsfullmagt är 3 veckor yngre, än Pippings, Ignatii, Idmans och von Törnes, vill nu framför dem begära tour och säte, i synnerhet som att ständer alldrig sagt, att han skulle bli adessor uti Åbo håfrätt, utan har det skedt, igenom ett misstag af expeditionen, utom det att Ehrenmalm ingen dag uti kongl. håfrätten tjent såsom adessor, ej el. uti 2½ års tid velat gå in uti håfrätten, ehuru han flera resor till tjenstgöring blifvet inkallad, utan sagt sig vilja blifva vid jurisdictionen, ända intill dess han immediate, och utom förslag, feck bli håfrättsråd.

5) Har det vid samtel. håfrätterne varet en gammal praxis, hvilken ock nu mera är grundad i reger.formens 23 §, att endast den älste tjenstgörande

adssoren, vid existerande håfrättsrådsvacance, föreslås. Till följe häraf hemstälte äfven kongl. Åbo håfrätt, d. 17 Dec. 1764, Kongl. Maj:t i underdånighet, om icke Pipping och Ignatius, såsom de äkste tjenstgörande adssorer uti kongl. Åbo håfrätt, kunde utan vidare föresläende, i nåder hugnas med håfrättsrådsfullmagter, uti de afl. håfrättsrådernes Cedermarks och Martins ställen.

Utaf allt detta är således klart och ögonskenligt, ej allenast att håfrättsr. Pipping, samt adsess:ne Ignatius, Idman och von Törne, ostridigt ega tour och säte framför Ehrenmalm, utan ock att adssor Ignatius bör undfå håfrättsrådsfullmagt, utaf samma dag, som Ehrenmalms; så vida Ehrenmalm, som ingen dag såsom adssor i kongl. håfrätten tjent, derigenom kom att blifva håfrättsråd, att Kongl. Maj:t och regeringen, förmedels ofvannämnda misstag af expeditionen, blifvet dragne bakom ljustet, och satte i den tankan, såsom skulle Ehrenmalm, efter ständers beslut, hafva touren framför Pippingen, Ignatius, Idman och von Törne, hvilket pluraliteten af riks. ständer dock alldrig sagt, utan är och förblir det ett misstag af expeditionen, såsom de memorialet bifogade löpare närmare utvisa.

Detta förmälte h. probsten vara innehållet och meningen af dess förut i samma sak aflemnade memorial, hvilken h. probsten hos ståndet till det bästa recommenderade.

H. kyrkoh. Heurlin förmälte, att vid denna h. probst. Haartmans deduction af saken åtskillige scrupler honom förefallet, i anseende till den contradiction, h. kyrkoherden fann uti grunderna af secreta deputationens betänkande i denna saken, och det, som afgifvits om håfrättsråd. Sanderschöld och adsess. Junbeck. I det sednare hette det, att Junbeck, såsom den der varet äldre competent sökande, borde för Sanderschöld hafva företräde; i det förra åter hafves på en sådan omständighet ingen reflexion. I det sednare nekades, att adsessorsfullmagten för Sanderschöld feck göra retroactiv värkan; men i det förra beviljas sådant för Ehrenmalm. I Sanderschölds sak fants, att 3:ne stånd tillagt honom tour näst efter Nackreij, hvilket dock icke feck ega bestånd; men här får Ehrenmalm tour framför de öfriga 3:ne, oaktadt 3 stånd précaverat, det han icke skulle prejudicera äldre.

H. probst. Ziebeth visade grunden till denna åtskillnad uti två olika saker: och att deputationen här i synnerhet grundat sig deruppå, att Ehrenmalm, såsom cancellist i kongl. cancelliet, haft värdigare fullmagt, än de, som nu öfver honom sig besvärade.

H. profess. Amnell beklagade, att dessa tour-tvister så mycket uppehålla ståndet. Åtskillige smärre omständigheter voro väl härvid att anmärka, men att hålla sig vid hufvudsaken, kunde h. professoren icke vika från betänkandet; emedan, om Ehrenmalms cancellist-fullmagt icke varet värdigare, än de fullmagter, som Pipping, Ignatius, Idman och von Törne förut innehade, så kunna dock dessas icke synas parallel med hvarandra, böra deras förra fullmagters data decidera om den tour, dem nu tillkommer, då ingendera préjudicerar den andra.

H. doct. Alin förklarade sig, af skyldig ömhet för ståndets heder, som ligger uti likheten af dess beslut, villja instämma med h. probst. Haartman.

H. probst. Kröger lade, till styrka för samma tanka, i synnerhet vigt deruppå, att Ehrenmalm var supranumerarius i cancelliet, och således blott innehafver af charactersfullmagt.

Proposition gjordes häruppå öfver betänkandet; men som dertill svarades både Ja och Nej, hvilket sednare betydde bifall till h. probst. Haartmans memorial; utröntes genom votering, att 19 Ja voro mot 30 Nej.

§ 17. Föredrogs och bifölls de anmärkningar, som deputerade gjordt vid hammarsmeds- och masmästare-ordningarne, såsom de in margine å projecterna anteknade finnas; hvarjämte äfven uplästes hedervärda bondeståndets protoc.utdrag, af d. 16 Aug. 1765, och bifölls den der införda förändring af 13 § i masmästare-ordningen.

Eftermiddagen

§ 18. Justerades protocollet af d. 10 April; vid hvars 8 § h. comminist. Heurlin nu anmälte, att han är nögd återtaga sitt memorial om calcinerad påtaska.

§ 19. I anledning af 10 §, upkom åter någon discurs, ang:de ryttmäst. Hallonqvist, i det, å ena sidan, uppå h. probst. Meurlings hemställande och ömma recommendation, h. kyrkoh. Ståhl, h. probst. Bolmstedt, h. doct. Lindegren, h. probst. Waldius, h. probst. Ekman, h. doct. Alin, och h. comminist. Chydenius, ville, att ståndet skulle beqväma sig, till att bifalla vällofl. borgare-ståndets extr. protocolli; hvarigenom i synnerhet staten snart blifver lisad ifrån den pension, som Hallonqvist derutaf upbär, och han, som så länge varet i saknad af värkställigheten uppå både konungs och ständers

resolutioner, kan en gång blifva hulpen till värdelig ryttmästare-beställning, hvilket han endast eftersträfvar: anförande i synnerhet h. commin. Chydenius, om hans inventioner, för hvilka han blifvet belönt, att de väl kunna hafva sitt värde, ehuru, som gemenl. ske plägar, icke så fördelagtige omdömen om dem blifvet fällte, när de undergått publique pröfning: och lærer det värkel. sig så förhålla, att mannen haft stora tillbud ifrån andre riken; hvarmed h. arkibiskopen och talemann äfven instämde, och trodde, att Hallonqvist förtjenade, att med någon ståndets välvilja upmuntras.

Men häremot påstodo h. kyrkoh. Linderot, h. öfverhåfpredik. Grunerus, h. probst. Sörström, h. profess. Amnell, och h. superintendent. Körning, att ståndet borde förblifva vid det beslut, som sidst blifvet fattadt, och som icke borde ställas i osäkerhet, med det, att en proposition förut gjordes, såsom till försök, öfver borgare-ståndets extract. protocolli, hvilken icke en gång alla ståndets ledamöter hördt. Och som Hallonqvist, hvilken icke gjordt tjenst för annat, än under-officerare, vore redan tillräckel. belönt för sin skjutkånst med geschvinde skått, är intet skäl, att vika ifrån deputations betänkande; hvilket beslut ståndet, nu äfven, i brist af unanimitet till ändring, bekräftade.

[§ 20.] Uplästes secr. deputations betänkande,⁸⁸⁸ öfver ryttmästarnes Lars Wahlfelts och Paul Joachim von Freses besvär.

Detta bifölls med det af h. profess. Amnell och flera gjorda förbehåll, att, hvad ståndet förut beslutet, ang:de major Ahlbergs tour, härigenom icke ändras.

§ 21. Continuerades med manufact.contoirets balanceextracter, hvarvid deputations resolutionsprojecter biföllos uppå resten af 1:sta delen, ifrån och med artik. för Halmstads hallrätt.

§ 22. Vid artik. för öfverstelieutenant. Carl Rappe, uplästes det öfver dess spinnerie-inrättning formerade särskilda betänkande,⁸⁸⁹ och bifogade votum.

⁸⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 88.

⁸⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 56.

Detta votum biföll h. probst. Wijkman, såsom grundade sig på tydeligt contract, som öfverste-lieutenanten ingått, och hvilket han nu efteråt icke bör så få uttyda, som skulle meningen varet, att han då först vore skyldig, lefverera 30 000 sträng garn, när spinneriet kommet i fullkomligt stånd. Det lönar sig nogsammt genom prémier, och redskaperne består till ett vist quantum af manufact.fonden. H. probsten skulle derföre vara utan ömhet för det allmänna, om han skulle lemna dess medel i en privats händer, som brustet i sitt contract.

H. probst. Sörström fann betänkandet vara rättvist författat, men begärade, för öfrigt, saken, i anseende till särskildta votum, på bordet, att deröfver sig närmare betänka.

Detta bestriddes af h. probst. Wijkman och flera, emedan ståndet förut fastställt, att ingen sak får vila, sedan man börjat deröfver discurrera: och som h. probst. Sörström hade sig blifvet hindrad, att strax anmäla denna sin begäran, så vida h. probst. Wijkman förr, än han, varet i tour i tala; gjorde h. öfverhåfpredikant. Grunerus, den anmärkning, att den, som vill hafva en sak på bordet, bör då äfven vara berättigad, att med den begäran falla en annan i talet, som sig förr kan hafva anmält.

H. probst. Heurlin medgaf, att öfverstelieuten. Rappe brustet i sin skyldighet; men efter han nu vill sina förbindelser uppfylla, och värket står i fara att ruineras, om återbetalning nu af honom fordras; vore i h. kyrkoherdens tanka nog, pålägga h. öfverstelieutenanten, att sätta värket i fullkomligt stånd, och genom prémier qvitta sitt lån.

H. probst. Bergstedt biföll votum separatum, som tillägger öfverstelieutenant Rappe mera, än han med rätta hafva bör. De 6 000 d. s:mt, för hvilka han der fordras, har han fådt af secr. utskättet, och icke af riks. ständers plena; hvarföre det vore skäl, att bara derföre dem återfordra. När han nu dertill med icke upfyllt vilkoren, som han sjelf ingått, står man icke till svars, att skänka efter kronans rätt; utan bör den icke mera gå miste om skadestånd, när den dertill har rättighet, än den måste gifvat, då en privat det lagl. kan kräfvat. Med värket lærer för öfrigt, icke vara någon fara, sedan en så god början nu är gjord.

H. comminist. Chydenius: Att längre skjuta up denna liquidation, blifver för publicum äventyrligt. Lönar sig icke detta spinnerie, på samma sätt, som capit. Granatenhjelms, så är bäst, att låta det i tid gå under.

H. doct. Alin förklarade sig äfven mån om kronans rätt. Och som öfverstelieutenant Rappe icke hållet sitt contract; är nog anledning, att han bör förlora sina förmåner. Men det begärade h. doctoren i synnerhet, att så måtte lagas, det detta spinneriet, såsom det andra i Småland, måtte hållas vid magt.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus tog för afgjort, att öfverstelieutenanten fått sitt förskått, på wederbörandes tillstånd och befallning. Skall sådant icke ega bestånd, förfaller snart allt, hvad manufactur heter. Och är naturligt, att spinnerie-inrättningen icke strax kunnat komma till fullkomlighet, utan måste tiden sådant gifva. Skall lånet återbäras, måste ersättning nödvändigt gifvas för kåstnaden. Bäst tyckes fördenskuld vara, att resolvera till återbetalning med interesse, deräst öfverste-lieutenanten icke sätter värdet i fullkoml. stånd.

H. probst. Wijkman: Om det skall blifva grundadt, behöfves en ny § i lagen, af innehåll, att contract en gång får saklöst brytas. Öfverstelieutenanten har ingen orsak att klaga, då han fått den tid, som han sjelf begärt.

H. superintendent. Körning tyckte det vara hårdt, att återfordra interesse, helst det värkel. förtjenar reflexion, att en inrättning, sådan som denna, icke så snart kan bringas i stånd.

Som nu ledamöterna, uppå gifven proposition, sig häröfver icke kunde förena; anstältes votering på det sättet, att de, som biföllo betänkanDET, skulle skrifva Ja, och de, som voro för särskildta votum, skulle skrifva Nej.

Och utwisade sedlarne, att 19 Ja voro emot 26 Nej.

§ 23. Uplästes och bifölls hand.- och manufact.-deputat:s särskildta extract. protocolli, af d. 17 Jul. 1765,⁸⁹⁰ ang:de spinnerie-förskåtter i Finland.

Dock erindrade sedermera h. bisk. Fortelius, att landshöfd. Bojes med de öfrigas memorialer i saken äfven bordt upläsas.

§ 24. Uplästes och bifölls secr. utskåttets protoc.utdrag, af d. 7 Decembr.,⁸⁹¹ ang:de capit.lieutenant. Gustav Pinciers liquidation med kronan, för uppehåll vid en transport till Pommern.

⁸⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 60.

⁸⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 113.

§ 25. Uplästes och bifölls secr. deputations betänkande⁸⁹² öfver capitaine Magnus von Gardemeins besvär.

§ 26. Uplästes ett memorial af h. probst. Ekström,⁸⁹³ deruti han anhåller om ytterligare biträde af ståndet, att igenom consistorium i Götheborg utbekomma sina riksdagspenningar af committenterna. Och bevilljade ståndet, att bref härom må afgå.

§ 27. Erindrade h. arkibiskopen och taleman, att de oafgjorde målen, i synnerhet private, uti hvilka ståndets ledamöter beklagade sig af sökande ganska mycket öfverliggas, måtte i ordning afgjöras, efter datum, då de inkommet, på det all dispute om företräde må undvikas; hvilket, såsom med riksdagsordningen enl. ståndet önskade, måtte kunna värkställas.

Ståndet åtskildes.

⁸⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 83.

⁸⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 137.

Den 24 April 1766

§ 1. Anmälte h. probst. Bergstedt, hurusom hos secr. deputation nu är under öfvervägande, att projectera någon närmare förklaring öfver 1756 års kongl. förordning, ang:de tjensters besättande,⁸⁹⁴ jämte förfrågan, om och huruvida presteståndet, som ifrån samma förordning sig undantaget, nu, vid samma tillfälle, dock skulle villja hafva något närmare stadgadt, ang:de presterskapets befordran. Och som tillika gafs tillkänna, att deputationen af rådsprotocollerna fått anledning göra någon anmärkning, ang:de hvad i Kongl. Maj:ts rådkammare, om regale gälds förgifvande, förefallet; hvarföre h:rar riks. råd sig äfven till deputationen förklaradt; fördenskuld och emedan ståndet förmodade sig uti dessa handlingar finna någon grund, att sig utlåta, huruvida det nu uti någon författning om befordringar kan deltaga; ty pröfvades nödigt, att, genom utdrag af protocollat, af secr. deputationen begära del, så wäl af ofvanförmälda dess anmärkning, som af herrar rikens råd förklaring.

§ 2. Uplästes secr. utskåttets prot.utdrag, af d. 13 Febr.,⁸⁹⁵ ang:de tijonde af de soknar af lifgedingsorterna i Södermanland, som äro anslagne till biskopen och hospitalet i Strengnäs: hvarvid h. biskop Serenius aflemnade ett memorial,⁸⁹⁶ som äfven uplästes, och hvarmed h. biskopen bad om låf, att få vända sig till de öfriga respective stånden. H. biskopen tillade äfven, att han önskade, det ståndet måtte låta saken vila, till noga öfvervägande, och att han icke ville vara öfver dess afslutande, ehuru han undantaget sig personelt ifrån all förmån häraf.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus ville icke föreställa sig, att någon skulle begära saken på bordet, el. neka sitt bifall dertill, hålst presterskapets privilegier tydel. förmå, att det är presterskapets rätt, hafva del i tijonde-sättnings uprättande. H. öfverhåfpredikanten önskade äfven, att all tijonde-sättning kunde häfvas, till både kronans och presterskapets förmån.

⁸⁹⁴ Tryckt förordning 23 november 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Hwad som bör i akt tagas wid Förslagers uprättande til lediga tienster och Beställningar samt theras besättande ...*

⁸⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 117.

⁸⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 164.

H. probst. Mathesius höll före vara ganska angeläget, at vara nogräknad, innan man går in i tijondesättningar, och att skaffa rättelse på dem, som äro olagl. slutne. Så länge tijonden är i prestens hand, kan ståndet någorlunda begå sig, oakadt smärre förmåner skulle göras thy stridiga. Men då tijonden, såsom den reelesta, icke kan utkrävas, då först blifver ståndet rätt svagt. Häraf kommer, att de, som icke äro detta ståndets vänner, arbeta mycket på tijondesättningar, hvarigenom de veta, sig tillfoga ståndet nog men.

Om nu h. arkibiskop. och taleman ännu icke upkommet, gjorde h. biskop Mennander proposition, och ståndet biföll secr. utskått:s protoc.utdrag.

§ 3. Uplästes kammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,⁸⁹⁷ ang:de Hanåsa qvarn, hvilket, på h. probst. Wijkmans och h. commin. Chydenii begäran, lades på bordet.

§ 4. Uplästes secreta utskåttets protoc.utdrag, af d. [18] April,⁸⁹⁸ ang:de banco-fullmäktige; hvilket h. öfverhåfpredikant. Grunerus begärade på bordet.

H. probst. Wijkman yttrade, sig väl icke vilja bestrida någon ledamot den rättigheten; men som detta endast vore ad notitiam upgifvet, så att frågan om vidare förtroende till bem:te fullmäktige, nu mera in plenis icke kan existera; såg h. probsten icke, hvad som kunde hindra ståndet, att nu genast afgöra saken.

Men som h. probst. Ziebeth äfven begärade betänketid, på den frågan, om ståndet åtnöjes med blått upgift af notitiam i denna saken; blef den wilande.

§ 5. Uplästes secreta deputations betänkande,⁸⁹⁹ om capitainernes, Carl Fredr. Aminoffs och Olof Björlings tour, tillika med bifogadt särskildt votum.

H. probst. Haartman anförde häröfver, att, som capit. Aminoff af 2:ne grunder kunnat vinna sin befordran, dels för geschvinda skåttens skuld, hvilken grund sidsta riksdag ogillats, dels ock för liden préjudice, hvilken grund är gällande; så bör man endast deruppå fästa sin upmärksamhet. Ser man derföre på 1756 års tjenste-betänkande; så är tydeligt, att, då han åter träd i

⁸⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 28.

⁸⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 124 (tryckt protokollsutdrag).

⁸⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 93.

rikets tjenst, men Kongl. Maj:ts confirmation på des utrikes förvärfvade⁹⁰⁰ capitainesfullmagt, bör den efter sitt datum, d. 25 April. 1758, komma honom till godo, så att han får tour framför majoren Kruus.

Samma tanka visade ock h. probst. Hellberg ega sin rättighet, och att votum separatum således är väl grundadt.

Uppå gifven proposition, bifölls fördenskuld detta votum.

§ 6. Uplästes hand.- och manufact.-deputations betänkande,⁹⁰¹ ang:de dem, som tills vidare böra bibehållas vid lön på manufact.contoires extra stat.

Efter 1 § om håfintendent. Joh. Rehn, uplästes 8 § om Olof Rehn; hvarvid h. probst. Wijkman anförde, att, som håfintendenten Rehn fått de förmåner, han af manufact.fonden njuter, med det vilkor, att han skulle börja ritningarna till fabriquernas behof, men Olof Rehn sedermera, då den förre åtaget sig arbete för kongl. håfvet, fått 1 500 d. k:mt, för det han skulle gå fabriquerna tillhanda; så bör publicum icke vidkännas denna senare utgiften; utan, om Olof Rehn äfven skall lönas, bör lönen afdragas på hvad håfintendenten upbär.

H. doct. Nensén berättade, hurusom manufact.contoiret noggsamt tillsett, om och huruvida något skulle kunna afkårtas för håfintend. Rehn, men funnet dess lön genom documenter så starkt befästad, att den icke kunnat åtkommas, i synnerhet som fabriqueurer intygat, att han värkel., enl. contractet, gådt dem tillhanda. Icke el. har contoiret sedt sig kunna röra Olof Rehns arvode, som grundar sig på hand.- och manufact.-deputations författning år 1761.

H. probst. Wijkman trodde dock, det kunna ställas i fråga, huruvida håfintendenten till alla delar fullgjordt sitt contract. Åtminstone kan han icke annat, än mycket hafva blifvet hindrad derifrån, sedan han taget sitt vistande utom staden, och gådt in uti en annan syssla. Hvarföre och som contractet blifvet förbehållet, det staten utom detsamma icke vidare, för fabriquernas skull, i denna delen skulle graveras, är största billighet, att håfintendenten sjelf lönar sig medhjelpare.

H. probst. Bolmstedt instämde i detsamma, så vida det var noggsamt bekant, att håfintendenten Rehn med andra göromål occuperades.

⁹⁰⁰ *förvärfvada* i prot.

⁹⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 58.

H. kyrkoh. Linderot tog för afgjordt, att håfintendenten Rehn måtte vara en man af mycken merit, och habil uti sin vettenskap, eftersom, då han blifvet anmodad att komma in i riket, han för den orsaken upoffradt de förmåner, han egde i Frankrike. Sådant kan icke lemnas utan belöning; och det förminskar icke hans förtjenst, att han äfven blifvet antagen vid kongl. håfvet. Medhjelpare har han icke begärt, och bör derföre icke lida, för det deputationen en sådan antaget, utan lika fullt njuta ord och löften till godo.

H. probst. Hellberg: Adcordet måste hållas med håfintendenten. Men som den yngre Rehn till öfverflöd blifvet antagen, och intet contract med honom utträttadt, utan det är allmän regel, att ordinarius sjelf får löna sin medhjelpare; så bör antingen Olof Rehn icke vidare nyttjas, el. håfintendenten honom förnöja.

H. profess. Amnell: Den rättighet, håfintendenten ostridigt har, att njuta adcordet till godo, har han icke förvärvat med det, att han mottagets information på håfvet, hälst den förrättningen är temporair. Rättvisast vore, att för afskeda Olof Rehn, så framt det icke stridde mot försigtigheten, då man ännu har något hopp, att siden-fabriquerne skola ega bestånd, till hvilkas tjenst det alltid är bättre, att emploijera en inländsk, än söka en utlänning. Men att den äldre skulle löna den yngre, fann h. professoren icke med biligheten öfverensstämmande, då den förre ej antaget den sednare.

H. probst. Mathesius: Den äldre må behålla, hvad honom en gång blifvet tillagdt, men med förbehåll, att han fullgör sina förbindelser. Hvaremot staten icke bör ökas med den yngres underhåll; emedan den icke tål att löna reserver, och man skäl. kan hoppas, att, vid exsisterande vacance, skickelige ämnen icke tryta till remplacering.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus styrkte dertill, att den äldre Rehn, som måste hafva depenserat mycket på sin vettenskap, och, för att tjena fäderneslandet, lemnat större fördelar der ute, icke gå miste om den belöning, honom redan blifvet förunnad.

Som nu, uppå gifven proposition, ledamöterna icke kunde förena sig, i anseende till den yngre Rehns arfode, utan en del biföllo bägge §§, af betänkandet, andra åter ville hafva resolverat, att håfintend. Rehn hafver, enl. contractet, att emot de betingade förmåner, på egen bekåstnad, besörja ritningarna till fabriquerne behof, och deräst han sjelf icke sådant skulle hinna fullgöra, draga försorg, att fabriquerne dermed blifva betjente; i anseende hvartill 8 § icke kunde bifallas.

Emellan dessa meningar anstältes votering, då beslutet utföll, för den sednare, med 27 röster emot 24.

2 § bifölls. Vid 3 § bifölls särskildta votum num. 1. 4 § bifölls. 5 § likaledes.

§ 7.⁹⁰² Företrädde en deputation ifrån vällofl. borgareståndet, som gaf tillkänna, att samma stånd ansedt secr. utskått:s protocollsutdrag, om bancofullmäktiga, såsom till en del ad notitiam upgifvet; att ståndet för sin del detsamma bifallet, med tacksägelses betygande mot secr. utskåttet, och resolution, att det genom trycket må allmänt kunnogt göras. Tillika aflemnades ett protocollsutdrag, om befordran för ståndets vice secreterare, advocatfiscal. Lars Jacobsson Hagtorn, som till bifall recommenderades.

§ 8. Sedan deputerade afträdt, uplästes nyssnämnda protocollsutdrag,⁹⁰³ men lades, uppå h. kyrkoh. Linderots begäran, på bordet.

§ 9. Berättade h. arkibiskopen och taleman, att han i går bivistat Hans Kongl. Höghets prints Fredriks examen, och att högbem:te prints aflagdt prof af en förundransvärd färdighet i alla de stycker, som hans ålder och börd tillhöra; hvaröfver ståndet betygade sin glädje, och tackade h. arkibiskopen, för dess dervid, å ståndets vägnar, hafda möda.

Eftermiddagen

§ 10. Justerades protocollet af d. 16 April., i anledning af hvars 11 §, h. lect. Kraftman nu anförde, att han väl icke ville röra ståndets der tagna beslut, ang:de framl. generallieuten. Muhls hemmansbyte med kronan: men som detta beslut nog hastigt blifvet fattadt, utan att saken igenom någre discusser blifvet upläst, el. ståndet haft sig bekant, att questio an af ansökningen redan år 1738 blifvet beviljad; bad h. lectoren om tillstånd, att få hemställa, huru riks. ständer nu kunna deruti göra ändring. Bytet är egentel. icke med kronan, utan kommer an på transport af säteries rätt på rusthåll, och så tvärtom, uppå sådane egendomar, som alla äro sökande tillhörige, hvilken intet annat begär, än njuta 1738 års resolution till godo.

⁹⁰² I prot.: § 5.

⁹⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 42.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Om den methoden vidtages, att vid justeringen ändra beslut, gå det långt ut för ståndet, att skilja sig vid sakerna. Vid protocolsjusteringen eger hvar och en frihet, att rätta sina utlåtelse, om han icke finner dem efter sin mening fattade,⁹⁰⁴ men sjelfva besluten böra förblifva orubbade; hvilket i förevarande mål så mycket mera böra i akt tagas, som h. öfverhåfpredik:en ansedt detta bytet vara olagligt, än det, hvarom håfrättsr. Ehrenmalm gjordt ansökning.

H. biskop Serenius förklarade, sig icke hafva vetat, att hufvudsaken redan 1738 blifvet afgjord; hvarföre h. biskopen önskade, få höra de protocoll, som då deröfver blifvet hållne.

H. biskop Fortelius hade icke el. haft sig bekant, att de till byten upgifne hemman allesammans äro general Muhl, el. dess rätts innehafvare, tillhöriga, och att saken bör komma under namn af transport, och icke af byte, som den nu blifvet upgifven.

H. profess. Amnell kunde, för sin del, icke begifva sig ifrån det redan enhälligt tagna beslutet, hvars rättvisa h. professoren påminte sig hafva blifvet af bondeståndet tydel. å daga lagd; hvarföre ock som unanimité till ändring såleds saknas, förmodade h. professoren, att härvid intet vidare är till görande.

H. kyrkoh. Linderot förestälte likaledes, hurusom bondeståndets extr. protocoll, för sin oemotsägelighets skuld, genast vunnet ett allmänt bifall, vid hvilket ståndet bör förblifva.

H. probst. Wijkman medgaf, att saken förtjenade närmare påsigt, och innebar åtskilliga omständigheter, som talade till sökandes faveur, om den allenast nu vore in salvo, el. ledamöterna ville begifva sig till någon enhällig ändring.

H. probst. Haartman: Saken är fullt afgjord; och om än den skall komma under namn af transport, blifver den dock stridande emot 8 § af ridderskapets och adelens privilegier.

Härmed afstodnade äfven discurserne härom.

§ 11. Anhöll h. probst. Åhman, att få ståndets bifall teknadt på dess votum vid artik. i manufact.balancerna, rörande capit. Groth, på det ståndets beslut

⁹⁰⁴ *fattada* i prot.

deröfver sålede måtte kunna communiceras de öfriga resp. stånden, hvilket beviljades.

§ 12. Företogs 2:dre delen av manufact.contoires balancer, till och med artik. om trykta tractater.

Och bifölls deputations resolutionsprojecter vid hvarje artikel, med följande ändringar:

Ang:de siden-appreteringshuset, ville ståndet innehålla med sitt utlåntande, till dess ett särskildt betänkande om appreterings-värket inkommer.

§ 13. Wid artik. om berednings-huset vid Lund, uplästes det deröfver afgifna särskildta betänkande;⁹⁰⁵ hvarefter h. doctor Wåhlin yttrade, att, ehuru han, jämte de öfriga fullmäktige ifrån Lunds stift, i början fallet på den tankan, att, enl. deras derom tillföre ingifna memorial, begära detta huset till nosocomium för academien; hafvande dock nu måst låta den tankan falla, sedan de vid närmare öfvervägande funnet, att academiens cassa icke medgifver dess inlösande. Men, som Malmöhus-län beslutat, att inrätta sitt eget lazarett, hvaruti de nästgräntsande länen äfven torde deltaga, hemställte h. doctoren, om icke bem:te hus dertill kunde få inlösas, emot den af professor Lidbeck derföre erbjudna summan; häldst tillståndet deraf är sådant, att ingen lär bjuda mera derföre på auction, och Lidbeck äfven gerna ser, att det till detta behof må emplojeras. Men sådant borde dock ske utan förbudelse af plantager och växters appretering, vidare än att platsen så kunde nyttjas till medicinalväxters frambringande.

Som åtskillige ledamöter understödde denna tanka, såsom hvarigenom publicum kunde få bästa gagn af detta huset; bifölls, uppå gifven proposition att appreteringshuset vid Lund må inlösas till provinciallazarett. Dock ville ståndet, uppå h. probst. Wijkmans erindran, i protocollet hafva förbehållet, att efter omständigheterna sig härutinnan kunna ändra, när man får se, i hvad slut de öfrige resp. stånden stadna, af hvilka höglöfl. riddersk. och adel. redan bifallet betänkandet.

För öfrigt skulle denna ståndets tanka, genom utdrag af protocollet, med dem communiceras.⁹⁰⁶

⁹⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 57.

⁹⁰⁶ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 68.

§ 14. Artik., angående Ottevalda spinn-schola, skulle vila, till dess det af deputationen återopade särskildta betänkande derom inkommet.

§ 15. Artik. om Carlshamns spinn-hus, hade, i anledning af det särskildta betänkandet, redan blifvet afgjord.

§ 16. Vid artik. om manufact.contoirets egna inventarier, tillades, att, om contoiret upføres, skola dessa inventarier på auction försäljas.

§ 17. Vid artik. om 2:ne skär-machiner, uplästes särskildta votum deröfver, hvilket af h. probst. Wijkman och h. biskop Serenius tillstyrktes, så att, efter behörigt avertissement i avisorna, auction må öfvergå bem:te machiner, hvilka urmakare-societeten allena, men icke publicum, kan nyttja.

H. profess. Amnell afrådde väl detta, emedan machinerne, som med mycken möda blifvet anskaffade, då kunde lättel. komma i utlänningars händer, ehuru de för vårt urmakeri äro oumbärlige; hvarföre det vore bäst, att dem till societeten utbjuda, men sedan h. probsten Wijkman häremot erindrat, att societeten då skulle missbjuda publicum, och tvinga sig köp med dess förlust, biföll ståndet särskildta votum.

§ 18. Likaledes beslöts, att den uptagna prässen skulle på auction försäljas.

§ 19. Vid artik. om trykta tractater, och först Carl Gust. Bojes om landtsköt-selen, uplästes det särskildta votum; hvarefter h. professor Amnell anförde, att, ehuru han icke gillade den methoden, att böcker skola tryckas på publici bekåstnad; kunde han dock icke finna sig i det sätt, till publici skadeslöshållande, som särskildta votum innehåller.

H. probst. Wijkman fann intet skäl, att trycka något på publici depense. Och vore så mycket större billighet i särskildta voto, som ingen svårighet lärer vara, att få afsättning på boken, om den är nyttig.

H. doctor Möller fann detta arbete vara väl belönt; men trodde dock, att publicum skulle kunna få sitt igen, om boken delas kring, att försäljas. Uppå gifven proposition, bifölls särskildta votum.

§ 20. Ang:de Törnstens tabeller, uplästes äfven h. bisk. Filenii memorial, i anledning hvaraf, h. doct. Möller förestälte, att h. biskopen icke haft någon

förmån af denna commission, för hvilken han nu skäl. skulle kunna grave-
ras; och h. probst. Meurling, att h. biskopen icke varet uphofvet till denna
trycknings-anstalt, el. densamma projecterat, utan af deputationen derom
blifvet anmodad, för hvilket han nu, efter föregången vederbörlig redogö-
relse, icke bör tilltalas.

H. probst. Wijkman: Deputationens berättelse om saken, och directeur.
Mommans uträkning läser icke vilja bestridas; och vet man för öfrigt nog-
samt, huru det tillföre tillgådt, då deputationen adorderat med ledamöter
om något, som skolat uträttas.

H. superintend. Körning kände icke värdet af Bojes bok; emedan visse
varet utsedde, att den granska; men Törnstens tabeller voro i sin espece uni-
ques, och af mycken nytta, enl. deras intygande, som derefter practiserat;
hvarföre den boken, efter all liknelse, snart nog skulle kunna blifva såld.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus: Då h. biskop Filenius blef anmodad om
bokens tryckande, föreskrefs honom icke, med hvilken han skulle adcor-
dera. När han nu fullgjordt sin commission, och derföre fått decharge, frå-
gas, om han skulle kännas skyldig till återbetalning, i fall alle exemplaren
nu voro afsålde? Som nu detta icke läser påstås; tyckes, att exemplaren nu
först böra säljas för publici räkning.

H. doctor Möller åberopade rent adcord imellan h. biskopen och deputat-
ionen. Är något därvid felat, bör deputationen tilltalas, och icke h. biskopen,
som blifvet anmodad. För öfrigt läser befinnas, att icke lägre pris kunnat
sättas på boken, när man besinnar, huru dyre sådane tabeller med siphror
falla sig i trycket.

H. biskop Serenius: Contract har väl blifvet slutadt imellan deputationen
och h. biskop Filenius, i kraft hvaraf han haft rättighet, att upbära den stipu-
lerade summan, men under vilkor af snäll uppsättning på piecen, hvilket vil-
kor af honom icke blifvet upfyllt. Att denna ledsamheten skall hända en
dignifierad person af detta ståndet, förtröt h. biskopen mycket. Men om han
af ståndet nu skulle undantagas ifrån känning af samma rättvisa, som öfver-
gådt så många af de andre stånden, hemstälte h. biskopen, om icke ståndet
nu hos allmänheten skulle blåttställa sig för en förebråelse, att med manna
mån vilja skona sina egna.

H. comminist. Chydenius: Saken är i sig sjelf nog enfaldig. Efter Mom-
mas pris, blifver omkåstnadsskilnaden 4 000 d. s:mt. Här pålägges dock h.

biskopen icke mera, än 2 000 d., hvaröfver han så mycket mindre lärer kunna klaga, som han sjelf får exemplaren, att deraf göra sig betald.

H. profess. Amnell ansåg h. bisk. Filenius för en olyckelig förläggare af denna piecen; men så skulle han icke mindre vara att beklaga, om han deraf måste blifva säljare. H. professoren hade sig nogsam, äfven af egen erfarenhet, bekant, hvad tryckning kånstar af tabeller, som bestå af siphror, och kunde, i anledning deraf, med trygghet säga, att godt köp nog blifvet utsatt för dessa. För öfrigt fann h. professorn sig ännu mindre vid det af dissentiens projecterade sättet, till publici skadeslöshållande, för denna tractaten, än för Bojes. Piecen, så nyttig den i sig sjelf kan vara, skulle dock för h. biskopen blifva ett löjligt ämne, att, såsom försäljare, sig dermed befatta.

H. probst. Sörström: Under okunnighet, om och huruvida h. biskop Filenius blifvet af deputationen anmodad, el. i detta ärendet upkallad, kunde dock h. probsten icke draga i tvifvelsmål, hvad han andraget, att han för deputationen upvist sin correspondence härom med boktryckaren, och räkningen för manufact.contoiret, hvaruppå han erhållet ordentel. decharge. Om han åtaget sig en snäll afsättning af boken, kunde h. probsten icke el. veta; men att han icke utan mycken olägenhet och föga anständighet skulle dermed komma till rätta, vore för en hvar nog tydeligt. Och ville således h. probsten hafva en så hederlig ledamot af presteståndet härifrån befriad. Härmed conformerade sig h. kyrkoh. Ståhl.

H. bisk. Lamberg: Ehuru öfverstlieut. Boje redan blifvet dömd, till återbetalning; bör dock, hvad h. bisk. Filenius beträffar, considereras, att formeligt contract med honom blifvet ingådt; och då Boje haft stor vinst, kan sådant icke sägas om h. biskopen. Hvarföre och då desse målen äro af så olika beskaffenhet; kan utslaget i det ena icke binda ståndet i det andra.

H. probst. Kröger fann sig af h. bisk. Serenii skäl öfvertygad, att contractet, å h. bisk. Filenii sida, icke blifvet upfyldt: äfven som, i h. probstens tanka, ståndet skulle vara sig olikt, om h. biskopen skulle frias, sedan Boje blifvet fäld.

H. doct. Möller kunde icke förena den snälla afsättning, som h. biskopen föregifves sig hafva åtaget, med det, att boken legadt i manufact.contoirets förvar; hvartill h. bisk. Serenius svarade, att merbem:te h. biskop låfvat till contoiret upgifva en snäll afsättningsmethod, hvilket han dock icke gjordt.

Att nu vinna slut härutinnan, gjordes proposition, och voterades, antingen betänkandet, el. särskildta votum skulle bifallas. Det förra utmärktes med Ja, och det sednare med Nej.

Men, efter sedlarnas öppnande, befunnos, å hvardera sidan, 23 röster; hvilken paritet efter vanligheten skulle i påskriften återopades.

§ 21. Uplästes kammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,⁹⁰⁷ öfver Strokirkska och Weingardtska arfvingarnas kronofordran, hvilket, uppå h. comminist. Heurlins begäran, lades på bordet.

Ståndet åtskildes.

Den 25 April 1766

§ 1. Uplästes och bifölls secr. deputations betänkande⁹⁰⁸ öfver lieutenantens Petr. Lejonmarks besvär öfver préjudice.

§ 2. Uplästes secr. deputations betänkande,⁹⁰⁹ öfver capit. Julius Pontelins ansökning; hvilket bifölls med höglofl. riddersk:s och adelens tilläggnig, utan bättre förtjentes préjudice.

§ 3. Företogs till afgörande secr. deputations betänkande⁹¹⁰ öfver tour-tvissten imellan vicecorporalerne vid lifdrabante-corsen, Tranefelt och von Echstedt; hvarvid h. probst. Haartman anförde, hurusom han väl gerna ville medgifva, att Tranefelt vore en mycket hederlig officerare; men äfvensom sådant icke lærer kunna påstås med uteslutande af andra, som förtjena samma intygande; så hade han ock, i h. probstens tanka, icke fog, att öfver deputations betänkande sig besvära, emedan det är grundadt både på lag och billighet. År 1760, när de bägge, jämte Haellman, sökte, att blifva vicecorporaler, var denne sidstnämde 6 år äldre drabant, än von Echstedt, och 14 år äldre, än Tranefelt var officerare. Nu förmår 1756 års tjenstebetänkande, att den äldste bör blifva föreslagen, och om någon utom förslag skall présen-

⁹⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 31.

⁹⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 90.

⁹⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 91.

⁹¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 92.

teras, bör den vara äldre, än den föreslagne. Fölgagteligen egde Tranefelt, vid detta tillfället, icke présentations-rättighet. von Echstedt var väl ock yngre, än Hellman; men han var dock inom corpsen, och hade 9 års fullmagt för Tranefelt. Denne omständigheten att han, ehuru inom corpsen, blifvet, utom förslaget, presenterad, medförer, vid detta tillfälle, ingen olaglighet, emedan kongl. lifdrabante-corpsen, i den delen, är undantagen ifrån tjenstebetänkandet, hvars 17 § 3 mom. icke angår denna corps, utan hafver Kongl. Maj:t dervid dess höga rätt sig förbehållen, att, efter gammal praxis, icke vid utnämmandet vara bunden, att ihågkomma sökande af arméen. Att Tranefelt var lieutenant 1760, då v. Echstedt, såsom lifdrabant, var att anse som cornet, gör här intet till saken, emedan de dock bägge komma deruti öfverens, att de voro compagnie-sökande; och som v. Echstedt var i den competence 9 år för Tranefelt, bör, efter 1 och 3 §§ i tjenstebetänkandet dess företråde i tour och anciennité honom härvid komma till godo.

H. lect. Antonsson var af samma tanka, som h. probst. Haartman. Kongl. lifdrabanterne skulle eljes vara i svår belägenhet, om icke den vägen skulle stå dem öppen till Kongl. Maj:ts nådiga hugkomst; hvilket nogsam kan inhämtas af en nyl. utkommen tryckt deduction i den saken. 8 vice corporals-sysslor äro in alles att besätta, och den yngste måste vänta ut 128, innan han kan dertill blifva föreslagen. Att Tranefelt, såsom en mycket hederl. officerare, soulageras, såge h. lectoren gerna; men wille icke, att det skulle ske på v. Echstedts depense; utan att rättigheten må blifva för Kongl. Maj:t befastad, att promovera dess lifdrabanter efter gammal plägsed.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Bägge desse in quaestione varande officerrare äro så mycket hederligare, som de äfven tala med heder om hvarannan. H. öfverhåfpredikanten kände icke, för öfrigt, den lagen, att, då den äldste af en corps blifver föreslagen, skall den 15:de i ordningen ega présentations-rättighet. Så har det likväl sig förhållet med Hellman och v. Echstedt; hvarföre alle 14, som varet dem imellan, haft rättighet att sig besvära. När de dock en sådan rättighet icke nyttjat, har Tranefelt, såsom innehafvare af värdigare fullmagt, än v. Echstedt, varet framför honom berättigad till presentation. Som fördenskuld riksråd vid detta tillfället fölgdt en olag. principe, biföll h. öfverhåfpredikanten det särskildta votum, så mycket mera, som v. Echstedt derigenom intet annat händer, än hvad förut händt Tranefelt, i afseende på Plomgren.

H. probst. Bergstedt instämde med h. probst. Haartman, som väl utredt detta ämnet. Skulle Tranefelt nu få tour framför v. Echstedt, så skulle han tillika flyttas framför vice corporalerna Hernod och baron v. Ungern Sternberg; der likväl största billighet är, att han allenast njuter dens tour till godo, med hvilken han bytte sin in i corpsen: börande baron Ungern, för det han nu icke har tillfälle, att härvid bevaka sin rätt, icke försättas uti lidande.

H. profess. Amnell: Om Plomgrens befordran varet lagl. har Tranefelt icke fått njuta samma lag till godo; utan som han iklädt sig Olof Hernodhs rätt, men hvilken han bytte, så tillkommer honom ock samma reparation för v. Echstedt, som denna Hernodh bort hafva. H. professoren ömmade äfven bar. Ungerns rätt, men dock först och främst vice-corporalen Joh. Hernodhs, som har tour framför honom, och bägge framför Tranefelt.

H. doctor Möller: Tranefelt grundar nu icke egentel. sina besvär på Olof Hernodhs rättighet, med hvilken han bytte; utan som det varet mot tjenstebetänkandet stridande, att 2:ne af en corps skulle Kongl. Majj:t presenteras, har Tranefelt derigenom af v. Echstedt blifvit lidande. Och om kongl. lifdrabante-corpsen ökas igenom dem, som ifrån regementerna söka sig ditin, så blifva ock inom densamma vacancer genom dem, som derifrån söka sig ut i arméen.

H. kyrkoh. Linderot: 10 § i tjenstebetänkandet visar tydel., att det är samma sak, vara äldre och hafva därigenom fullmagt. Skulle icke detta gälla; så står dock fast, att 2:ne af samma corps icke få på en gång presenteras, till följe hvaraf, Tranefelt egdt denna presentationsrättigheten, framför v. Echstedt, som var den 15:de lifdrabanten i ordningen, och således äfven préjudicerat Hernodh, hvilken Tranefelt erkänner hafva tour framför sig; så att, om en inom corpsen skulle hafva kunnat presenteras jämte Hellman, hade Hernodh bordt blifva densamme framför v. Echstedt. H. kyrkoherden biföll fördenskuld det särskildta votum, på det sättet, att vice corporalernes Joh. Hernodhs och baron v. Ungern Stenbergs rätt äfven conserveras.

H. probst. Haartman: Om Hernods tour är nu icke fråga: utan, som den lagen, att icke 2:ne af ett regemente kunna presenteras, icke sträcker sig till lifdrabante-corpsen, vid hvilken gamla praxis vid befordringar icke genom tjenstebetänkandet blifvet ändrad, så förväntade h. probsten, att hvarje ledamot i ståndet, icke mindre uti detta, än andra mål, visar sig mån, om att förvara Kongl. Majj:ts höga rätt, och den magt, som Kongl. Majj:t, för år 1756, vid dess lifdrabante-corps utöfvat, hvilken i sig sjelf icke är större, än

hvar och en öfverste hafver vid sitt regemente, att till fändrik förordna, hvilken under-officerare honom godt synes.

Som nu, uppå gjord proposition, ledamöterna häröfver sig ej kunde för-ena, utan votering beslöts imellan bifall till betänkandet, som kallades Ja, och till särskildta votum, som utmärktes med Nej; deciderade sedlarne för det sednare, genom 34 Nej, mot 16 Ja.

§ 4. Då nu vidare företogs saken imellan vice corporalerna Hernodh och v. Echstedt, afhöll sig h. kyrkoh. Hernodius ifrån deliberation deröfver, såsom syskone-barn med Hernodh, hvarefter ståndet hörde sig föreläsas, slutet af secr. deputations, vid sidstl. riksdag, uti detta mål afgifna betänkande; hvar-uti deputation väl förmåler, sig uppå Hernods, med fleres, emot v. Echstedt då anmälda besvär, intet afseende kunna hafva, emedan till vice corporalsbeställningen med v. Echstedt icke varet sökande; men som ståndet nu redan tillerkänt Tranefeldt tour framför v. Echstedt, och af handlingarna är tydel:t, det Hernodh förut eger tour framför Tranefeldt; bifölls, uppå gifven proposition, att Hernodh äfven hädanefter kommer att njuta tour framför v. Echstedt; jämte det, att baron Ungern Sternberg äfven bibehålles vid sin inehafvande lagliga tour.

§ 5. Företogs till afgörande vällofl. borg.ståndets protoc.utdrag, ang:de advocatfiscal. Hagtors befordran; hvilket uppå gifven proposition, nu blef bifallet; dock förklarade h. kyrkoh. Linderot, sig icke kunna ingå härmed, utan ville i alla dylika mål följa den principen, att icke ständer böra inblanda sig i Kongl. Maj:ts höga rätt, till fullmagters utdelande.

H. biskop. Serenius, h. bisk. Lamberg, h. superintend. Körning, h. probsten Ekström, h. kyrkoh. Snöbom, h. kyrkoh. Heurlin, och h. öfverhåfpredikant. Grunerus ville äfven på lika sätt blifva anteknade.

§ 6. Påmintes af några, det secr. utskåttets prot.utdrag, om bancofullmägtiga,⁹¹¹ nu måtte företagas. Hvaremot h. probst. Ziebeth, h. öfverhåfpredik. Grunerus, h. probst. Waldius och h. kyrkoh. Heurlin begärade, i grund af riksdagsordningen, flera dagars betänke-tid, uti en så betydande sak, som

⁹¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 124. Jfr prot. föregående dag.

rörer både banquen, och folks heder och välfärd, och hvilken de, såsom stadede utom secr. utskåttet, icke sedan i går haft någon ledighet att lära känna.

Häruppå upläste h. doct. Haussvolff ett dictamen ad protocollum, ut in actis,⁹¹² och h. doct. Schröder dicerade följande:

Sedan jag nu närmare hos mig sjelf öfvervägat, huru secreta utskåttet befunnet denna saken, i anledning af dess nu afgifna prot:sutdrag, som jag tillförene hvarken sedt el. hört; beder jag, att få följande anföra:

Vid slutet af förra riksdagen, blef jag, under en svår och äventyrl. sjukdom, af det högvärdiga presteståndet utnämnd till banco-fullmäktig, hvilket, efter riksdagens slut, då jag började att vederfås, blef mig tillkänna gifvet.

Sedan jag i banquen hade inlemnadt mig häröfver meddeltda presteståndets extractum protocollum; nödgades jag, till hälsans fulla återställande med resor och brunsdrickande, sommaren af år 1762 tillbringa.

Då jag mot hösten började att banco-sessionerna bivista, fann jag nogsamta de der förekommande göromålen vara för mig ganska främmande och obekanta: såsom ock de tid efter annan utkomna bancoförordningar, reglementer och författningar så många, att de icke väl i en hast kunde fattas, minst af den, som af andra göromål var öfverhopad.

Jag kunde fördenskuld icke annat slut hos mig taga, än att nyttja andras ljus, i synnerhet deras, till hvilkas insigt och nit om banquen jag borde hafva allt förtroende, och hvilka jag trodde mig tryggare kunna följa, än att hazardera något på egna ännu icke nog uplysta och stadgade tankar: kunde dock icke annat föreställa mig, än att gränsorne imellan commissarierna och fullmäktiga, samt vid gratificationer och räkenskapsmethoderna, nogsamta förut vore determinerade.

Jag hade dock knapt börjat, att på dessa saker vända någon eftertanka, förr än jag åter om sommaren, år 1763, blef i så besvärl. omständigheter försatt, att, då jag från allt tjenstgörande i mitt egentel. embete under flera månader måste afstå, jag dels icke kunde i banquen mig infinna, dels ock med ganska betungadt och distraheradt sinne var der tillstädes: lärande detta mitt då varande tillstånd bättre af andra kunna intygas, än med orden beskrifvas.

Under denna tiden skulle afhandlingen med Gottsman om läne-banco-attesterna, (för liquidationen med honom om silfverhandelen är

⁹¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 139 (20 sidor, med bilagor).

jag af secreta utskått:t frikänd) äfvensom ock den nämde bancobetjens afskedande, sig under den tiden tilldraget.

Om jag nu, under en sådan mindre lyckel. börjanstid i banquen, skulle icke nogsamta hafva vetat, att utreda mig i finence-saker, som kunna på flera sidor considereras, och hvilke icke varet mitt ämne, torde ingen deröfver undra. Jag föreställer mig icke el. hos någon enda i det högvörd. ståndet, sådan misstanka, som skulle jag vetterl. begådt något felsteg till banquens skada, hvarmed så väl mitt, som andras interesse är förknippadt.

Deremot finner jag med ej ringa fågnad, det jag, under mera egande sinnesledighet, och efter någon större förvärfvad insigt, wid åtskilliga voteringar i banquen, haft den lyckan, att instämna med dem, hvilkas vota af banco-deputationen alldel. blifvet gillade: äfvensom jag ock, vid bancosecreterare-sysslans förgifvande, varet mot pluraliteten dissentiens, och hållet mig med mitt votum inom värdet, ehuru sådant af secr. utskåttet icke blifvet anmärkt.

Hade höglöfl. secr. utskåttet, hvars nit och ömhet för banco-värdet jag högel. vördar, haft sig mina omständigheter rätt bekanta, tviflar jag icke, att jag ju på ett mera fördelagtigt sätt blifvet till det högvörd. ståndet förestäld. Men som jag trodt mig bäst kunna dem här upptäcka, så afbidar jag ock med tillförsigt af det högvörd. ståndet, som ofta tillför-ene lemnat mig af sitt förtroende och vänskap märkel. vedermälen, nu ett ej mindre billigt, än min heder och välfärd förvarande utslag.

Och som den tankan ofta hos mig upkommet, att häldre vara ifrån en för mig så epineuse, besvärl. och hazarderl. commission befriad; nyttjar jag detta tillfälle, att sådant för högvörd. ståndet yppa, och härmed ödmjukel. anhålla, att ifrån det granlaga banco-fullmäktigskapet blifva entledigad: inneslutande mig allt framgent i det högvörd. ståndets gunst och bevågenhet.

H. doctor och consistorii praeses, tillika med h. doct. Haussvolff, togo häruppå afträde; hvarefter h. probst. Wijkman förklarade sig, för sin del, färdig, att nu uti saken sig utlåta, ehuru han icke varet öfver dess grundläggning, el. ledamot i banco-deputation.

H. probst. Kröger tykte äfven, så mycket mindre betänke-tid häröfver behöfvas, som saken ad notitiam blifvet upgifven, och h. probst. Bolmstedt förestälte, hurusom, för samma orsak, ingen större uplysning under liggetid kan vinnas om en sak, som icke blifvet upgifven, att deröfver må sententias: varande h. probsten äfven nögd, om ståndet vill remittera saken till

secr. utskåttet tillbaka, att dömma både öfver det enda och det andra, efter de data, som inom secr. utskåttet allena kunna kännas.

Men, som, å andra sidan, vidare yrkades, att saken måtte till nästa plenum vila, och de ledamöter, som deremot påmintes, icke el. villa sådant rent af bestrida; lemnades densamma för denna gången, sedan h. bisk. Serenius erindrat, att dock intet annat kan sägas vila, än hvad på ståndets afgörande ankommer; neml. om fullmäktigas antal hädanefter skall reduceras till 2:ne: kunnande öfver det öfriga ingen proposition göras.

§ 7. Continuerades med betänkandet⁹¹³ om dem, som böra bibehållas på manufact.-contoirets extra stat; hvaraf 6 § om commissar. Norberg bifölls.

Vid 7 §, om tapetmakar. Hilleström, yttrade h. probst. Wijkman, att, som han får särskild betalning för hvar stycke arbete, han förfärdigar, bör han åtnöja sig med 1 200 d. k:mts årl. understöd.

H. doct. Nensén sade sig känna mannens omständigheter för sådana, att nödtårftig bärgning honom tryter, om detta understöd honom undandrages; då äfven kongl. håfvet torde så mycket dyrare få betala det arbete, han dit lefvererar.

Men häremot erindrade h. probst. Wijkman, att, som han är ensam om arbetet, och det är ibland dem, som värderas efter smak; kan honom alldrig tryta så tillräckel. betalning derföre, att han deraf kan hafva sin utkomst. Proposition gjordes fördenskuld, och bifölls, att Hilleström årl. njuter 1 200 d. k:rmt: dock erindrade h. comminist. Iverus, att han bör förbindas tillära någon i sin vetenskap.

9 § om fru Alströmmers pension, var, i anledning af det särskildta betänkandet, redan afgjord; och alle de öfrige §§ bifölls.⁹¹⁴

§ 8. Föredrogs secr. utskåttets prot:sutdrag, af d. 18 Jul. 1765,⁹¹⁵ ang:de ersättning åt borgmäst. i Skanör, för tjonde-spannemål, som blifvet till kongl. academ. i Lund anslagen; hvarvid, sedan vällofl. borgare-ståndets protokollsutdrag, af d. 25 Sept.⁹¹⁶ blifvet upläst, förklarade h. doct. Wahlin, hvars särskildta votum i saken eljes medfölgt, ifrån secr. utskåttet, det han till

⁹¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 58. Jfr prot. ovan 24 april 1766.

⁹¹⁴ Prästeståndets protokollsutdrag: Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 67.

⁹¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 116.

⁹¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 44.

alla delar var nögd med den utväg, som borgareståndet vidtaget; hvarföre ståndet äfven biföll, att den af vällofl. borg.ståndet omförmälda spannemålen må, till sorter och quantum, som kongl. kammar-collegium föreslaget, varda till borgmäst.sysslan i Skanör anslagen.

§ 9. Uplästes secr. utskåttets prot:sutdrag af d. 9 Decembr.,⁹¹⁷ öfver 51 § af krigsbefällets besvär, ang:de att officerare af Vesterbottns regemente må få lösa något af kronotijonde-spannemålen der i länet: tillika med h. Carl Ephr. Carpelans memorial⁹¹⁸ i saken.

H. probst. Högström tillstyrkte, att desse officerare måtte få lösa något, till deras oumgängeligaste behof, af afradsspannemålen, hvaraf h. probsten viste en del vara odisponerad.

H. superintend. Körning anförde likaledes, hurusom i Vesterbottn gifvas 2:ne slags krono-spannemål, tijonde och afrad. Den förra har blifvet allmogem till lösning förbehållen; men den senare disponeras af kronofog. Om nu den lemnas i officerarnes, i stället för fogdens händer, lider kronan dervid als intet; utan kunde kronan allenast sin förmånsrätt förbehållas, när den sjelf behöfver spannemålen i Vesterbottn; men att föra den till krono-magaziner annorstädes i riket, är för kronan ingen hushållning.

H. probst. Wijkman erindrade, att, som allmogen i sina besvär vid denna riksdag, lärer begära, att få lösa afradsspannemålen; så bör åtminstone icke öfver ett vist quantum regementet beviljas, och dessutan précavera, att den icke föres utom compagniet.

H. biskop Lamberg höll äfven nödigt, att quantum utsattes, till förekommande af missbruk: och h. probst. Bolmstedt, att de, som hafva åker och äng el. bruk härifrån undantagas.

H. kyrkoh. Linderot ansåg afraden, såsom en ränta, hvilken ges af hemmanen; och som den i Vest.bottn icke lärer stiga till stort tunnetal, må officerare få lösa den, som är odisponerad.

Slutel. bifölls quaestio an i denna saken; men öfver den af h. probst. Högström projecterade resolution ville ståndet sig närmare yttra, sedan h. probsten till nästa plenum skaffat underrättelse om spannemålens quantum.

⁹¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 118.

⁹¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 165.

§ 10. Företrädde en deputation ifrån vällofl. borg.ståndet, som aflemnade och recommenderade 2:ne extracta protocolli, det ena om frihet för järn- och stålarbetare, och det andra om fabriquers flyttning och kringspidande; hvarjämte påmintes om survivance i tulldirection för grosshandlaren Qvast, samt begärtes, att ståndet icke ville utlåta sig öfver fiskeri-deputations betänkande, om fiskeri-fonden, till dess borgare-ståndet sig deröfver fådt yttra. Äfven gafs tillkänna, att borg.ståndet remitterat till lag-utskåttet saken, imellan justitiaecancellairen och Schara stift. Och påmintes slutel. om justitiaedeputations betänkande, ang:de presteval i städerna, samt borg.ståndets prot:sutdrag, om rang för borgmästarena i de smärre städer.

§ 11. Uplästes och bifölls secr. utskåttets prot:sutdrag af d. 14 Februar.⁹¹⁹ angående slåttscancelliebetjeningens löner.

§ 12. Likaledes bifölls det på bordet liggande handels- och manufact.-deputations betänkande,⁹²⁰ ang:de manufacturfond på kamullsgarn.

§ 13. Uplästes och bifölls justitiaedeputations betänkande,⁹²¹ ang:de några åkrar vid Kongälfvs stad, hvarom tvist varet imellan några ståndspersoner, samt magistraten och en del af borgerskapet.

Eftermiddagen

§ 14. Justerades protocollet af d. 19 April.

§ 15. Uplästes och bifölls secr. deputations betänkande,⁹²² ang:de lieutenanternes, Magnus Joh. Uglas, och Adolph Magn. Rotkirchs besvär emot underlieutenanten Carl Reinhold von Essen.

⁹¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 119.

⁹²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 51. Jfr prot. ovan 9 april 1766.

⁹²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 17.

⁹²² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 94.

§ 16. Uplästes secr. deputationen betänkande⁹²³ öfver håfsecret. Christian Willh. Walkes samt vice häradshöfdingarna Fredr. Keijs och Benet Hollströms besvär, tillika med h. Linderoths och Hollströms memorialer.⁹²⁴

H. probst. Forssenius, h. bisk. Lamberg, h:r probstar Kröger, Haartman och Bolmstedt instämde alle deruti, att förenämde 3:ne sökande voro mycket hederlige embetsmän, som igenom mindre förtjenta wärkel. blifvet préjudicerade; och som det faller mycket svårt för häradshöfdingar, att komma sig in i håfrätter, emedan håfrätternes egne betjente alltid finna utväg, att vara dem i vägen; förestälte i synnerhet h:r rar probstarne Haartman och Bolmstedt, hurusom de icke äro hulfne, med mindre de, enl. memorialerne, få ofelbar förslagsrättighet till adessorater vid existerande vacance.

H. kyrkoh. Linderot medgaf, att desse blifvet préjudicerade; men förklarade, att, om ståndet nu går längre, än betänkandet tillstyrker, blifva åter andre igenom dem lidande.

H. probst. Engzelius anmärkte den skilnad, som är mellan vice häradshöfdingar, som göra tjenst, och dem, som hafva blått en sådan charactersfullmagt. De förre hafva väl sin tour i lagen utstakad, men få sällan njuta den till godo.

Uppå gifven proposition, bifölls derföre betänkandet, med den förändring, att desse vice häradshöfdingar tillägges ofelbar förslagsrättighet hos kongl. håfrätterna till jurisdictioner, utan mera förtjentes préjudice.

§ 17. Continuerades med manufact.contoirets balance-extracter, hvaraf nu afgjordes slutet af 2:dre delen, ifrån och med artik. om Jonas Silfverlings värktyg; samt hela 3:dje delen.

Och bifölls deputations resolutionsprojecter med följande ändringar:

Vid artik. för Sara Bergia, bifölls det särskildta votum, att silkes-möln skulle på auction försäljas.

§ 18. Ang:de silkes-möln, som nyttjas för Oijes barns räkning, resolverades, att den må nyttjas till de omyndiga barnens understöd.

⁹²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 95.

⁹²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 169 och 175.

§ 19. Vid artik. om Robert Scrifner, tillades det vilkor: om fabriquen hålles vid magt; i annor händelse bör summan indrifvas.

§ 20. Vid artik. för Mart. Dalmér, beviljades väl afskrifning genom tillvärkningsprémier, men med mindre vilkor, om de inom denna riksdag äro beviljade; men eljes icke.

§ 21. Vid artik. för Abrah. Hedman, tillades: deräst fabriquen icke skulle hållas i full gång, kommer manuf.contoiret att utsöka summan.

§ 22. För F[r]edr. Bauer⁹²⁵ resolverades, i anledning af särskildta votum, att dess lån af 8 000 d. s:mt bör, på 8 års tid, af Baner el. cautionisterna, afbetalas, 1 000 d. s:mt årligen.

§ 23. För directeur. Olof Malmsten bifölls väl deputationens tillstyrkande, som går ut på afskrifning af de summor han af manufactur-fonden bekommet; men den ännu återstående brandstodshjelpen af 10 000 d. k:mt, som deputation, uti ett särskildt, och sedan d. 3 April på bordet liggande betänkande, äfven tillstyrkt, blef nu afslagen; emedan h. probst. Wijkman erindrade, att Malmstens egens vårdslöshet varet skulden, det huset, som afbrunnet, icke blifvet assecurerad, och h. probst. Forssenius, att publicum uppå denna mannen blifvet ständigt bedraget.

H. profess. Amnell, som icke var tillstädes, då denna saken var före, begärade, då han sedermera inkom, att sådant måtte i protocollet anteknas.

§ 24. Vid artik. för Magnus Bäckström, bifölls det särskildta votum.

§ 25. Ang:de Vadstena kammarduksfabrique, anförde h:rar probstarne Kröger och Bolmstedt, det de icke kunde samtycka, att en summa af 24 035 d. 25 $\frac{2}{3}$ öre s:mt, enl. deputations project, varder fabriquen efterskänkt, emedan contractet dervid är förvärdadt.

Härmed instämde äfven h. kyrkoh. Heurlin: Och h. probst. Wijkman fann skäligt, att denna rest af upburna publica medel må återbetalas.

⁹²⁵ I prot.: *Baner*.

H. profess. Amnell kunde dertill icke samtycka, emedan han befarade, att, sedan exportprémier för denna fabriques varor äfven blifvet afslagne, torde fabriquen gå öfver ända, som strider emot den principe, hvilken deputation lagdt till grund för detta sitt arbete.

Häremot anmärkte h. probst. Wijkman, att spinneri-inrättningen icke bör sammanblandas med fabriqven. Detta understöd är egentel. beviljadt till det förra behovet, och sedan 22 505 d. 6 $\frac{1}{2}$ öre s:mt blifvet deruppå kåstade, bör resten indragas.

H. biskop Serenius tillade, att detta understöd icke är lemnat till Wadstena spinneri allena, utan i allmänhet anslaget till ungdomens tillärande i detta slags spinneri i hela den kringliggande orten.

Och stadnade ståndet i det slut, att den omförmälda resten återbetalas på 3 terminer, och inom 3 års tid, el. till nästa riksdag.

§ 26. Ang:de de 6 000 d. s:mt, som Pet. Ernst bekommet, för sin kånst, att tillvärka spanskgröna, yttrade h. probst. Wijkman, att, sedan Ernst nu haft denna summa i händerna utan interesse, vore underligt, om han genom tillvärkningen icke kunnat tillskynda sig förmån. H. probsten ville derföre vid den projecterade afskrifningen åtminstone hafva det förbehåll, att han för summan bör vara ansvarig, i fall kånsten vid ytterligare försök icke finnes pålitelig.

H. probst. Bolmstedt: Att inventionen hafver sin riktighet, är redan nog-samt utrönt, ehuru Ernst, för att icke försumma sin egentliga metier, icke haft tid, att drifva saken så högt, att han deraf kunnat hafva båtnad. Alle berömma medlertid denna spanskgrönan. Och som mannen är en ganska habil astronomisk urmakare, bör han icke ruineras genom någon återbetaling i denna delen.

H. profess. Amnell berättade sig i Upsala hafva hört talas om denna inventionen, och att chemici den till alla delar adproberat. Och ehuru Ernst, såsom merändels med alla nya påfund i physiqven skedt, händelse-vis lærer hafva upfunnet detta, hvilket för öfrigt icke lærer kunna blifva någon hemlighet; vore dock många skäl dertill, att hans kånst med tacknämlighet up-tages. Dock är h. probst Wijkmans till-läggning grundad, att afskrifningen bör ske med vilkor, det upgiften framdel. icke befinnes odugelig.

H. kyrkoh. Heurlin fann både deputations tillstyrkande och detta tillägg billigt.

H. probst. Åhman berättade sig hafva varet tillstädes, då tillverkningen undergådt besigtning, och att Ernst då erbjudet sig lära kånsten åt sin måg, och hvilka riks. ständer dertill behaga utse: varande om viktigheten deraf ingen tvifvel.

Slutel. bifölls deputations betänkande, med förr anförda h. probsten Wijkmans tilläggnig.

§ 27. Uplästes secr. deputations betänkande, öfver major Brummers besvär,⁹²⁶ hvilket bifölls med förbehåll, att major Ahlberg bibehålles vid den tour, honom förut blifvet tillagd.

§ 28. Uplästes secr. deputations betänkande,⁹²⁷ rörande kammarförvanten Jacob Bagges ansökning.

§ 29. Likaledes föredrogs och bifölls secr. deputations betänkande,⁹²⁸ ang:de kammar-förvanten Joh. Wefvers sökta uprättelse.

§ 30. Uplästes och bifölls secr. utskåttets protoc:sutdrag, af d. 15 Novembr.⁹²⁹ angående secret. Frosteri Jurisprudentia militaris.

§ 31. Uplästes secr. deputations betänkande,⁹³⁰ öfver copisten i kongl. cancelliet, Joh. Ellers besvär.

Detta bifölls; hvarefter h. bisk. Serenius proponerade, att, om Ellers vinner förmån, genom bifall till secr. deputations betänkande, han då kunde vara nögd, om han just icke vunno arfvodet, som är lagdt på bordet; hvilket bejakades, men af några bestriddes.

§ 32. Uplästes och lades på bordet secr. deputat:s betänkande,⁹³¹ öfver lieutenant. Carl Christer Borgenstjernas ansökning om tour.

⁹²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 96.

⁹²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 97.

⁹²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 98.

⁹²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 120.

⁹³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 99.

⁹³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 103.

§ 33. Uplästes och bifölls secr. deputations betänkande⁹³² öfver capitaine Henr. Rosencrantzs, lieutenant. Carl Fredr. v. Gröningens⁹³³ och capitaine G. A. v. Yhlens besvär.
Ståndet åtskildes.

Den 29 April 1766

§ 1. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande⁹³⁴ öfver majorn Carl Fredr. Stjernroos besvär.

§ 2. Uplästes och bifölls secr. deputations betänkande⁹³⁵ ang:de vice härads-höfdingens Anders Linders besvär öfver préjudice.

§ 3. Företrädde deputerade ifrån höglofl. riddersk. och adelen, som påminte om 3:ne från det ståndet afgifna extracta protocolli, neml. om Billbergs egotvist med Strengnäs stad, om restitution af fatalier och om riksdagsmål.

§ 4. Uplästes protoc.deputations betänkande,⁹³⁶ ang:de rättegångsfel af consistorio academico i Åbo, och otjenligheten vid dess förklaring.

H. kyrkoh. Rundberg begärade detta på bordet: imedlertid anförde nu h. bisk. Mennander, att, ehuru han hvarken hafver del i saken, el. densamma känner, vore det dock för h. biskopen obegripeligt, att consistorium academicum kunnat åberopa protocoller, som icke skola gifvas. H. biskopen gis-sade, att en sådan villervalla härrörer af betjeningens förvållande, och att den, som fördt dessa protocoller, medan academiens ordinarie secreterare njuter indeterminat permission, torde väl hafva dem liggande i concept, ehuru de af förseende icke kommet att renskrifvas, och bland de andra till protocolsdeputation insändas. Hade derföre deputation fört consistorium ifrån denna anmärkning befriadt; hvarföre h. biskopen anhöll, att ståndet ville consistorii förhållande, så i detta, som andra mål, till det bästa uttyda.

⁹³² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 100.

⁹³³ I betänkandet: *Gröningsers*.

⁹³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 102.

⁹³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 101.

⁹³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 6.

§ 5. Företogs till afgörande saken, ang:de banco-fullmäktiga,⁹³⁷ hvarvid notar. mag:r Klint förmälte, att h. arkibiskopen och taleman, för närmare slägtenskap skull med en af fullmäktiga, icke ville vara öfver denna saken.

H. probst. Ziebeth upläste följande dictamen:

För min lilla del, erkänner jag mycken vörndnad och tacksamhet höglöfl. secr. utskått:s gunst och ädelmod, som behagat meddela högvördiga ståndet så omständelig kunskap om dess fullmäktiges upförande under den tiden, som förvaltningen af banqven varet ett år dem, å ståndets vägnar, ombetrodd. Efter mitt ringa begrep, kan jag ock intet annat finna, än att höglöfl. secr. utskåttet velat härmed lemna högvörd. ståndet tillfälle, att sjelf ännu ytterligare pröfva och slutel. utlåta sig, huru ett sådant dess herrar fullmäktiges i banquen förhållande bör anses. Skulle jag deruti fela, låter jag gerna uplysa och rätta mig. Men imedlertid styrkes jag i den tankan, 1) deraf, att det uti riksdagsordningens 13 § heter: *och så framt någon funnes hafva sitt embete så förestådt etc. Är saken af sådan beskaffenhet, att den ej allmänt kunnig blifva kan, bör den uti secr. utskåttet etc. – behörigen undersökas och afdömas.* Häraf sluter jag, att, om saken är af den beskaffenheten, att den kan allmänt kunnig blifva, den då intet i secr. utskåttet, utan i ständers plenis bör behörigen undersökas och afdömas. NB sådan tyckes denna saken vara; alldenstund höglöfl. secr. utskåttet, uti det till högvörd. ståndet lemnade protocollsutdraget, så omständel. detaillerat densamma.

2) Styrkes ock i den tankan derutaf, att uti 2:dre § af höglöfl. secr. utskått:s instruction vid innevarande riksdag uttrycket. stadgas: *Men alla de mål, som utan rikets skada kunna etc. alla författningar om rikets gälds afbetalning, alle medel till wäxelkursens fällande, NB, alle författningar om banco-lån, el. om de redan uti banqven gjorde låns afbetalning, och alla andre oeconomiska ärender, icke annorlunda, än af riks. ständer NB in plenis afslutas, sedan secr. utskåttet derom upgifvet sitt betänkande.* Oförgripel. tycker jag, att det höglöfl. secr. utskåttets det högvörd. ståndet meddeltda protoc:sutdrag kan intet annorlunda anses, än såsom ett sådant betänkande, öfver hvilket ståndet eger rättighet att slutel. yttra sig. Skulle högvörd. ståndet finna, att jag deruti felar, så fogar jag mig gerna.

⁹³⁷ Jfr prot. 24 och 25 april 1766.

3) Uti samma tanka styrkes jag och ytterligare deraf, att det heter nog eftertänkel. vid slutet af 3:dje §, uti samma af riks. ständer för höglöfl. secr. utskåttet utfärdade instruction: *Riks. ständers öfver banco-värket deputerade af secr. utskåttet, ega hos s. utskåttet upgifva, om någonsin banco-directionen, el. fullmäktige, skulle öfverskrida sin skyldighet, då secr. utskåttet derefter hos riks. ständer sådant NB anmäla*: utan tvifvel i den akt och mening, att riks. ständer då sedan sjelfve få ytterligare skärskåda och utlåta sig öfver de upgifna brätten, ty eljes hade det väl hetat: *afdömma*, och intet *anmäla*. Sålunda förstår jag dessa orden: Felar jag om rätta förståndet af desamma, skall jag ock intet deruti vara envis.

Får jag nu, med högvörd. ståndets gunstiga tillåtelse lägga till, att jag uti min enfalldighet finner detta protocollsutdraget så inrättadt, som andre deputationers betänkande. Här äro klagopuncter emot herrar banco-fullmäktige anförde. Här äro deras förklaringar intagne. Här äro deras andragne skäl vederlagde, och ändtel. säger höglöfl. secr. utskåttet sitt videtur. Till hvad ända allt detta, utan på det respective stånden måga sjelfve utaf alla dessa omständigheter pröfva och dömma, hvad de finna billigast.

Slutel. kan jag intet undgå att vördsammast förklara, huru det förekommer mig nog betänkeligt, och såsom något, deruti en vidt utseende framtid torde kunna hafva sina äventyrl. påföljder, om det ena ståndet skulle således vara berättigadt, att döma öfver det andra ståndets fullmäktiga. Hvem vet, hvart detta en gång kunde stadna? En hvar af det högvörd. ståndets högt uplyste ledamöter torde se längre in i denna saken, än jag, och om denna min farhoga eger någon grund; då den uplysning, som jag af dem härutinnan förväntar, skall tjena mig till efterrättelse.

I anledning af hvad jag således uti ödmjukhet och välmening anfördt, finner jag mig föränlåten, att lika ödmjukt underkasta högvörd. ståndets mognare bepröfvande, om icke, hvad uti detta höglöfl. secr. utskåttets oss meddeltda protoc:sutdrag anføres, må utaf det högvörd. ståndet tagas under närmare öfvervägande, och sluteligt afgörande.

H. kyrkoh. Heurlin anförde äfven följande:

Att äfven jag vara ibland de ledamöter af högvörd. ståndet, som anhöllo, det måtte det betänkande, som rörde h:rar banco-fullmäktiga, och var af höglöfl. secr. utskåttet till 3:ne respective ståndens plena

inlemnadt, blifva liggande på behörig tid, det vidgår jag desto häldre, som jag, vid dess första upläsande, ansåg saken af den vigt och betydighet, att härunder berodde så väl det allmännas, som enskyldtas väl och säkerhet.

Jag får således, med högvörd. ståndets gunstiga tillstånd, i samma mening, dock förmodel. tydligare utbreda mina tankar, än det vid sakens förehafvande, muntel. ske kunde.

Det första, hvarvid jag i detta betänkande fäster min upmärksamhet, och hvilket jag anser som en quaestio praeliminaris, som nödvändigt bör afgöras, förr än man kan gå in i meritis caussae, är, efter min enfaldiga tanka, detta: huruvida högvörd. ståndet kan anse detta betänkande, såsom ad notitiam upgifvet, och fölgagtel. ej hafva tillfälle, att deröfver fälla sitt omdöme.

För min ringa del, kan jag ej finna, att förbem:te betänkande blått ad notitiam torde vara aflemnadt, el. wederbörande respect. stånd in plenis betaget, sig deröfver att yttra, och det af följande skäl, neml.

1:o är denna sak, ang:de h:rar banco-fullmäktiges upförande, icke någon hemlighet; ty, ehuru banco-värket, enl. riksd.ordningens 18 §, är lemnadt under secr. utskåttets vård; så måtte så mycket mindre allt, hvad till banco-värket hörer, blifva ansedt som en hemlighet, som en stor del deraf, och i synnerhet det beklageliga växel-vinglerie, hvilket tillförene varet en stor hemlighet, är nu mera lagdt allmänheten under ögonen.

2:do kan jag ej finna, att höglofl. secr. utskåttet tracterat denna sak, såsom en hemlighet; ty anmärkningar öfver banco-fullmäktigas felsteg äro, i 9 puncter, till secr. utskåttet af banco-deputation upgifne, h:r fullmäktiges förklaring är deröfver infordrad, och secr. utskåttet har, såsom det ock, i sjelfva ingressen af betänkandet, sig yttrar, med det samma gifvet plena vid handen, huru fullmäktigas förhållande af thy blifvet ansedt.

Då nu fullmäktiges fel, hvarken i sig sjelfva, äro någon hemlighet, ej el. derföre blifvet ansedde, då de läggas för en dag, och således ej kunna jämföras med det, som före varet om h:r riks. råd; lemna jag till högre uplystes eftersinnande, om betänkandet kan rättel. af plenis, såsom blått ad notitiam, antagas. Skulle ock flere, och kan hända, mer betydande misstag vara at h:r bancofullmäktige begågne, som alldeles böra hemlige hållas; så finner jag dock icke, att plenis är betaget, öfver de angifna säga sitt videtur, samt skälen, å båda sidor, närmare öfverväga.

3:to. Ehuru jag gerna medgifver höglofl. secr. utskåttets högt beröml. nit om det allmännas väl och banqvens högstnödiga säkerhet, underställes likväl ödmjukast, om för en framtid ej torde rådeligt pröfvas, att tillse, det secr. utskåttet ej må af minsta omständighet få tillfälle och anledning, att vidare utvidga gräntsorna af sina göromål, än riks. höglofl. ständer, dem detta utskått, så väl som andra deputationer, för sina principaler lär erkänna, och grundlagarna utstakat, på det hvarken något må ad notitiam upgifvas, som tillhör riks. ständers skärskådande, ej af något, såsom till rikets skada, i vissa mål, tillförene skedt, och af nu varande högt uplysta ständer är vordet anmärkt, under namn af hemlighet fördöljes, som allom bör kunnigt vara.

4:to tyckes, efter mitt enfaldiga omdöme, h:r banco-fullmäktige ej så fulltel. åtnjuta den rättvisa, som i våra christel. lagar är förvarad den ringaste rikets undersåte, bestående deruti, att han ej allenast, vid en och samma domstol, får flera resor sig förklara, utan ock, vid pröfvandet af otillräckel. bevis, vid den ena domstolen, anföra, om han gitter, flera och viktigare vid en annan, till hvilken han vädjat hafver. Om detta höglofl. secr. utskåttets betänkande och utslag, utan vidare granskning, skulle ad notitiam blifva antaget, och saken ansedde, såsom summario processu afgjord; hälst det af h. doct. Haussvolff ingifna memorial tycks innehålla några vidare skäl, till eget och des medbröders urskullande, hvilket i förenämnda casu, voro förgäfvdes.

5:to. Hemställer jag till högvörd. ståndets mognare ompröfvande, om icke det med dess ädelmod och billigheten torde pröfvas närmare öfverensstämmande, att högvörd. ståndets h:r fullmäktige, hvilke egentel. lära vara in quaestione, fingo råderum, att sin förmenta oskuld och skäliga ursäkter vidare å daga lägga, och icke blifva lika ansedde med de öfriga; hälst jag ej allenast flera gånger hördt de flästas göromål vid banco-förrättningen med beröm omtalas ifrån riksdagens början; såsom de ock äro i sjelfva betänkandet med någon distinction nämde, men lika fullt med de öfriga erkände ovärdige till ständernes förtroende, utan ock, för min del, vördar dem för beröml. hedersmän och lärare på en ort i riket, som är mäst lysande. En hvar lär hålla sin existimation i behörigt värde. En lärare desto mera, som förtroendet honom och åhörare imellan, vid dess laederande, rubbas; hvilket, utan viktigaste orsaker, till församlingens skada ej lär tillåtas. Till förtrogande deraf, att dessa berömmel. män lägges, i samma afseende, något hinder för befordran till högre embete, till hvilka de annars förmodel. gjordt sig förtjenta, skulle jag gerna önska, att högvörd. ståndet ej

måtte blifva ansedt för det strengare, hvartill somlige torde taga sig anledning, i den händelse höglofl. ridderskapet varder på ett lindrigare sätt med sina fullmäktiga förfarande. Ty att lofl. borg.ståndet behagat, i anseende till sina fullmäktiga, gilla betänkandet, är så mycket mindre undersamt, som de genom döden, och andra bekanta omständigheter, voro redan ifrån sina fullmäktigskap licentierade, och vidare förtroende förlustige.

Slutel. förklarar jag härigenom, en gång för alla, att jag ej allenast med fågnad, och efter min yttersta skyldighet, skall göra ett med högvörd. ståndet uti allt det, som, efter min öfvertygelse, länder till fäderneslandets sanskyldiga väl, samt till återvinnande af allt, hvad thy, genom den el. dem, blifvet med upsåt och illvillja afhändt, utan ock med lika fågnad och vördnad anse, hvad slut högvörd. ståndet på förenämnda grunder varder fattade, änskönt jag, i brist på djupare insigt och grundel. Öfvertygelse, ej funno vid att ingå i samma och enahanda tankesätt vid alla tillfällen.

H. lector Antonsson tog anledning af hvad redan således anfördt blifvet, att icke gå in i granskning af sjelfva saken, innan den frågan först blifvet afgjort, om ståndet har rättighet, att deröfver sententiera. En sådan rättighet kunde h. lectoren icke annat än ståndet tillerkänna. Secr. utskåttet sjelft tyckes icke annorlunda hafva ment, då det upgifvet sakens sammanhang, och huru den af secr. utskåttet blifvet ansedd; hvilket icke så kan sägas vara skedt ad notitiam, att plena derigenom betages yttra sig, huru de densamma anse. Ingen grund finnes el. i lagarna, att härifrån utestänga plena. Ibland de 4 momenter, som i riksdagsordningens 18 § äro till secr. utskåttet öfverlemnade, är väl banco-värket och dess hushållning. Men derutaf följer icke, att secr. utskåttet är berättigadt, enskildt döma öfver fullmäktigas fel, när de dock specificice till riks. ständers plena upgifvas. H. lectoren begärade derföre proposition, om ventilation häröfver skall anställas el. icke.

H. probst. Waldius var af samma tanka, tilläggande, att, så månt secr. utskåttet är om sina rättigheter, så månt måste ståndet vara om sina. När derföre de förre äro i riksdagsordning. och secr. utskåttets instruction noggsamt determinerade, förtjenade, hvad h. prost. Ziebeth anfördt, att närmare påtänkas. Secr. utskåttet hade icke kunnat i sin upgift gå så långt, som skedt är, deräst meningen varet, att plena deröfver icke skulle döma. Men som hela saken nu blifvet upgifven, så tyckte ock h. probsten, att ingen hemlighet deruti ligger. Annorlunda procederade secr. utskåttet, då det förklarade vissa

af riks. råd hafva förvärvat riksens ständers förtroende. Skälen blefvo då icke specificerade, utan bara casus in genere upgifne. Nu, när saken, i hela sin vidd, ligger för ståndets ögon, måste väl ståndet ömma sin rättighet. För öfrigt och som h. probsten förnummet, att de in quaestione varande ståndets fullmäktige icke åstunda, att vid fullmäktigskapet längre bibehålla än allenast till riksdagens slut, på det de måtte hafva tillfälle, att än ytterligare visa redo för sin förvaltning: och ett sådant slut förmodel. icke lærer så länge uteblifva; hemstälte h. probsten, om icke det vore ömt, att nu i det strängesta beifra deras fel, som ingen kan tro hafva proposita malitia gjordt något ondt, ehuru de villrådiges under tidernas omskiften, kunna med ett och annat miss-tag nu beträdas. Om derföre h. probsten med sin föreställning något kunde uträtta, anhöll han, att ståndet ville häruti gå den lindrigaste vägen, recom-menderade saken, såsom ganska öm och af många påföljder: lärande secr. utskåttet icke deröfver finna sig stött, om ståndet, efter föregången ventilation, skulle med någon benägenhet anse sina fullmäktiga.

H. comminist. Heurlin ville icke inlåta sig i hufvudsaken, innan den moverade praeliminaire quaestion först blifvet afgjord, finnande h. comministern icke annat, af riksdagsordningen, än att ståndet tillkommer, häröfver säga sitt videtur, hvaruti h. comministeren för öfrigt med h. probst. Ziebeth sig conformerade.

H. probst. Haartman: Af 13 och 18 §§ i riksdagsordningen, som vi alle besvuret, synes nogsam, hvad secr. utskåttets göromål är. Hvad ej allmänt kunnigt blifva kan, bör i secr. utskåttet icke allenast undersökas, utan ock afdömas. Fölgagtel., som banco-värket, hvilket secr. utskåttet är lemnadt att sköta, hafver sådana hemligheter, som icke utom secr. utskåttet få upgifvas; vore, i h. probstens tanka, orimeligt, att vilja dömma öfver dem, som dermed hushållat, när man icke hafver alla omständigheter sig bekanta, som till full kännedom af saken höra; ty med det man vet något, vet man dock icke allt.

H. comminist. Chydenius åberopade h. doct. Haussvolffs sidst ingifna dictamen, hvaruti han medgifver, det han här i ståndet icke kunde anföra allt, hvad som tjenade till dess försvar; äfven så har secr. utskåttet, vid slutet af sitt extract. protocoll, uttryckel. gifvet tillkänna, det alla data i denna saken icke kunna allmänheten föreläggas. Hvarföre och som secr. utskåttet fuller. afgjordt saken, bör det tilltalas, om ståndet finner, att sådant icke ske bordt, och, i den händelsen, böra då alla discusser i saken vändas emot secr. utskåttet.

H. lector Kraftman ömmade personerna, som häruti komma att röras, men lagens helgd vore ännu mera ömhet värt. Att pröfva secr. utskåttets göromål, såg h. lectoren sig icke tillkomma, utan som secreta utskåttet, enl. ingressen af extracto protocollis, nu endast upgifvet det hufvudsakeligaste af hvad som upgifvas kunnat; ville h. lectoren, icke mot sin ed, forcera secr. utskåttet till sådana uppgifter, som skulle strida mot dess ed, men som voro nödige, att fullkoml. känna och afdöma denna saken, hvilken secr. utskåttet förmåler sig efter nogesta bepröfvande hafva afgjort. Och som lagen tillägger secr. utskåttet den magten, ville h. lectoren sig deremot icke opponera, hälst vällofl. borg.ståndet redan sådant erkänt, och det förefaller nog betänkeligt, att i detta ståndet väcka en sådan quaestio fori.

H. doct. Möller medgaf, att banco-värket hyser hemligheter, icke *όλικώς*, men väl *μερικώς*, deribland kunna väl icke felsteg af personer räknas, ty då hade de icke af secr. utskåttet blifvet upgifne. Och som h. doctoren icke af secr. utskåttets s extract. protocollis kan finna, det i secr. utskåttet flere gravamina mot fullmäktiga blifvet gjorde, än de, som till ståndet upkommet; så kunde h. doctoren icke anse secr. utskåttets afgörande annorlunda, än som ett project, som plenorum godtfinnande blifvet underkastadt. Är det ståndets rätt, att välja och utse fullmäktiga; så tyckes ock ingen annan, än ståndet, kunna upsäga dem sitt förtroende; hvilket fördenskuld på ståndets dijudication måste ankomma.

H. kyrkoh. Heurlin: Som det upgifna icke kan kallas någon hemlighet; så hade det varet bättre, att inge skäl blifvet upgifne, än att några skola hemlige behållas.

H. probst. Bolmstedt: Att secr. utskåttet till plena upgifver ad notitiam saker, som det afgjort, är icke något nytt. Skulle alle anomalier upgifvas, så kommo sådane saker fram, dem hvarken ståndet gerna ville höra, el. secr. utskåttet kunde försvara, att låta kunniga blifva. H. probsten förklarade derföre det för olaglighet och edsbrått, om han skulle påstå, att upgiften skulle sträcka sig längre, än nu skedt, el. annorlunda tagas, än ad notitiam.

I detsamma instämde h. probst. Haartman.

H. probst. Wijkman: Secr. utskåttet har upgifvet, hvad upgifvas kunnat. Men som mycket icke kunnat upgifvas; är svårt för ståndet att dömma, om hvad som icke upgifvet är, och af hvad viget det vara må. H. probsten sitter icke sjelf i banco-deputation, och kunde fördenskuld icke känna, mindre yppa detaillerna af hvar omständighet, som här funnits concurrerande. Men

suppositions-vis ville h. probsten allenast, till exempel, och såsom en möjlighet, föreställa den casus, att visse trassenter fått lån i banqven, hvarmed de under-minerat banquens styrka, och hvilke lån så influerat på banqvens cassa, att den derigenom råkat i vanmagt, till sina skyldigheters fullgörande. Sådana låns beviljande skulle visserl. mycket qualificera fullmäktiges brått. Men som bancoförfattningarne förmå, att låntagares namn skola inom banqven hållas tysta, måste en sådan operation, om den sig tilldraget, vara en hemlighet. H. probsten ville icke hafva sagdt, att detta värkel. skedt; men som både det, och mycket af samma beskaffenhet, är möjligt, så kan derutaf slutas, att uti ett dylikt ämne icke en fullständig uppgift kan af secr. utskåttet haft väntas: och kan fördenskuld icke bestridas, att secr. utskåttet haft skäl, göra hvad gjordt är, så det befunnet fullmäktigas förhållande sådant, att ståndens förtroende icke längre dermed kan förenas, el. secr. utskåttet för banco-värket vara ansvarigt, om icke andre fullmäktige dit förordnas. Antingen hos dem varet misstag, el. mindre god böjelse för banqvens bästa, kommer här på ett ut; ty banqvens äventyr blifver i bägge fallen ett och detsamma. Proposition kunde ock icke hafva rum, om detta ad notitiam är upgifvet, emedan sakens natur fordrar, att det icke annorl. anses kan; hvilket h. probsten i synnerhet förväntade, att h. probsten Ziebeth skulle finna, som sidsta riksdag i secr. utskåttet haft del i växelsakens afgörande, hvilken icke till plena upgafs, ehuru ståndet det uttryckel. äskade.

H. probst. Ziebeth: Utom det, att secr. utskåttet sidstl. riksdag hade annan instruction, än nu, ville h. probsten icke taga på sig, att nu gifva skäl till secr. utskåttets förhållande då: äfvensom h. probsten icke el. kunde hålla till godo, att dess nu yttrade tanka skall anses för olaglighet el. edsbrått, hvilken beskyllning h. probsten trodde ingalunda skall ega grund i dess dictamen. Secr. utskåttet har sjelf sagt, att, hvad nu blifvet upgifvet, är det hufvudsakeligaste; h. probsten har derföre trodt, det vara sig tillständigt, att deröfver säga sin mening; hälst han tillika underkastat densamma ståndets bepröfvande, och förklarar sig beredvillig, att emottaga rättelse.

H. probst. Mathesius: Som h. doc. Haussvolff, med dess sidsta plenum ingifna dictamen, welat bestrida riktigheten af secr. utskåttets uppgift, och detta torde hafva gjordt något intryck uppå dem, som icke hafva tillfälle att af grund känna saken, hade h. probsten derå författat skriftel. svar,⁹³⁸ som

⁹³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 140 (med bilagor).

nu uplästes: anmärkande h. probsten vid upläsandet, att, då h. doctoren citerat 12 § i 1668 års banco-instruction, lærer förmodel. menas 72 §, som endast hit är lämpelig. Efter upläsandet, tillade h. probsten, att han icke annat ville föreställa sig, än att ståndet är öfvertygadt derom, att h. doct. Haussvolffs dictamen varet öfverflödigt, och att secr. utskåttet varet berättigadt, och haft fullt skäl till hvad det gjordt. Att secr. utskåttet har sådana omständigheter sig bekanta, som icke kunna till plena upgifvas, men äro dock nödige att veta för den, som skall döma i saken, finnes strax af 1:sta momentet i anmärkningarna, rörande de af secr. utskåttet inhiberade, men dock efter d. 4 Martii 1762, utlemnade banco-lånen. Skall detta ordentel. ledas i bevis, så måste lånen, till summor och låntagares namn, specificice upgifvas; hvilket snörrätt strider emot författningarna.

H. öfverhåfpredik. Grunerus kunde icke yttra sig i hufvudsaken, så länge den blått ad notitiam skall anses vara upgifven. Men som h. öfverhåfpredikanten, icke mindre än någon annan, vore angelägen om påliteliga fullmäktiga i banqven; följagtel. äfven mån, att dessas förhållande må granskas, och deras fel beifras med all den nit, som lag förmår; såg h. öfverhåfpredikanten ingen fara vid, att sådant i ståndet under öfvervägande taga. Secr. utskåttet har med dess upgift fullgjordt sig skyldighet; mera behöfves ock icke till domskäl för plena öfver deras fullmäktiga, utan må secr. utskåttet hafva sig förbehållet, hvad annat som kan läggas dem till last. Hvar svensk medborgare har rättighet, att blifva dömd efter lag, och icke efter hemligheter. Och som desse fullmäktige hafva förvaltadt ett förtroendes embete; synes det vara ett ståndets eget oeconomicum, att säga, om detta förtroende vidare skall continuera, el. icke. H. öfverhåfpredikanten önskade derföre, att denna praeliminaire discours icke måtte bårttaga längre tid för ståndet: kunnande icke annat finna, än att ståndet eftergifver sin rätt, om det nu icke anser det, som sin egen sak, att döma öfver fortsättande af ett förtroende, som det sjelf lemnat. 13 § i riksdagsordning. förmår väl, att icke allt hos riks. ständer kan blifva allmänt kunnigt; men 18 § nämner i synnerhet, att ministerielle saker böra hållas tyste; hvarföre äfven, då frågan om riks. råd var före, inge brått af secr. utskåttet specificerades, och derföre endast ventilerades i ståndet, om utöfning af jus ad gratiandi; här åter äro både brått upgifne, och förklaringar mottagne: hvarföre och ehuru secr. utskåttet fattat domslut i saken, lærer meningen dock icke vara, att utestänga plena ifrån det betydelligaste, el. sluteliga domsrättigheten härutinnan.

H. lector Antonsson argumenterade vidare till denna ståndets rättighet, 1) deraf, att ingen grund i lagen finnes, att den bestrida: 2) af secr. utskåttets egna ordalag. Ibland flera graverande skäl, säger secr. utskåttet sig hafva upgifvet de hufvudsakeligaste. De öfrige måste således vara mindre hufvudsakelige, och följagtel. mera moralisk möjlighet, och mindre motstånd af lagen, att dem upgifva. Att banco-hemligheter legat doctor Hausvolff i vägen, till anförande af allt, hvad han kunnat, till sitt försvar, är en olycka för honom. Men secreta utskåttet har icke sagdt, att all vidare upgift är omöjelig. Och som det redan upgifna så mycket mera graverar fullmäktigas reputation, som borgare-ståndet beslutet, att det skall tryckas; ansåg herr lectoren ventilationen, öfver sjelfva saken, både nödig och redan medgifven, sedan en refutation deri redan blifvet afhörd.

H. probsten Waldius bad att få leda från sig den beskyllning, att hafva begått edsbrått emot grundlagarna, med det han begärt proposition i saken. H. probsten viste nogsamt, att banco-värket bör hållas secret. Men som denna saken, till sina omständigheter, med acta och probata är upgifven; så hoppas h. probsten, intet edsbrått ligga deruti, att man deröfver sig vill utlåta: begärande nu, att, sedan h. probsten Mathesius redan gjordt insteg i sjelfva saken, i anledning af hvarje punct få raisonnera, på det ledamöternes tankar igenom discurser må kunna sammanjämkas.

H. comminist. Chydenius förblef dervid, att han icke såg någon möjlighet, huru ståndet skulle kunna blifva domare härutinnan. Att döma, är ju det essentielesta steget af en saks handterande, och kan icke hafva rum, utan att saken fullkoml. kännas. Att arbitrera i grund af en upgift, som till en del, men icke hel och hållen, blifvet lemnad, vore att döma med kläde för ögonen. Afsigten med h. probsten Mathesii refutation, ansåg h. comministern icke vara den, att gifva ståndet anledning och tillräckeligt ljus att döma, utan endast att häfva de tvifvelsmål, hvaruti h. doct. Hausvolff velat sätta secr. utskåttets yttrande. Ståndet har väl givet banco-fullmäktiga sitt förtroende, men ock tillika satt dem, att arbeta på ett ställe, der ståndet icke kan veta, när och huru de gjordt sig samma förtroende förlustiga; hvarföre ståndet i den delen lemnadt sin domsrättighet i secr. utskåttets händer; ty banqvens natur och credit gör, att hemlighet der icke kan innebäras.

H. probst. Wijkman: Förevarande fråga kan anses för trefalldig: 1) om förtroende i banqven, hvars uphäfvanne sig grundar, dels på hvad secr. utskåttet upgifvet, och dels på det, som icke är upgifvet. Som nu ståndet

genom uppgiften till en del är satt i stånd, att döma; så bör 2) dess domsrättighet egentel. gå derpå ut, huru fullmäktige böra anses, för de fel, hvarigenom de förvärvat sitt förtroende, att befästa plenorum magt, med det man i denna delen skulle beskylla secr. utskåttet för ingrep deruti, höll h. probsten för ganska orådeligt: varande aldraminst anledning, att göra secr. utskåttet någon förebråelse, när det, för att contentera plena, gifvet up allt, hvad någonsin gifvas kunnat.

H. probst. Haartman infererade på samma sätt, att, som förtroendets förlust grundar sig på förvaltningens felagtighet, och den till en del är uppgifven, och till en del icke; så kan hvarken ståndet, el. någon, som icke varet öfver saken i banco-deputation, vara till alla delar competent domare häröfver; utan, som det upgifna är tillräckeligt, att visa, det secr. utskåttets dom icke är ogrundad; så är här intet annat till görande, än simpliciter dervid acquiescera. H. probsten upläste häruppå passagen om banco-betjenten, och trodde det allena förslå, till förtroendets uphäfvande.

H. probst. Hellberg: Om man jämförer desse fullmäktiges förvaltning med 1664 års riksdagsbeslut; så får man visserl. orsak att säga, det secr. utskåttet med dem lindrigt förfaret: flere uppgifter behöfvas och icke, att bevisa, det de med rätta gjordt sig skyldiga, att anses, på sätt, som der stadgadt finnes. Och skulle sådant bestridas ytterligare, påstod h. probsten, att secr. utskåttet må upkomma, med de flera hithörande data i saken, som upgifvas kunna; på det öfvertygelsen hos alla må blifva fullkomlig.

I samma begäran instämde äfven h. probst. Haartman, och specificice, att namnet på den otrogna bancobetjenten måtte blifva kunnigt.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Om saken skall anses, såsom bara ad notitiam upgifven, så är för ståndet intet deruti att säga, ang:de förtroendet, men så subsisterar ändå rättigheten, att sig utlåta, huru fullmäktige för sitt förhållande böra anses; och bad h. öfverhåfpredikanten, att ståndet, vid den frågans afgörande, måtte med ömhet vara omtänkt, att sauvera sina egna.

H. bisk. Lamberg; Ehuru discurserne redan vändt sig nu på merita caussae, ville h. biskopen dock icke deruti sig inlåta, el. gå i detail, huru vida h. probst. Mathesius förlagdt h. doct. Haussvolff. H. biskopen ville häldre gå en annan väg, och hålla sig till ståndets bekanta ädelmod, hvilket här tyckes hafva ymnigt tillfälle, att sig bevisa, då sådane män äro i fråga, hvilkas heder icke allenast är i allmänheten betydande, utan äfven intresserar Guds församling. Och som många motiver äro att adgratiera, på sätt, som

höglofl. ridderskapet och adelen äfven torde göra med sina ledamöter, bad h. biskopen, att de, åtminstone till riksdagens slut, måtte vid fullmäktigskapet bibehållas.

I samma tanka och önskan instämde äfven h. kyrkoherden Ståhl.

H. probst. Ziebeth förklarade allt förtroende och all aktning för secr. utskåttet, hvilket han icke ville med någon beskyllning angripa, utan hade han allenast sagt, och till ståndets bepröfvande hemställt sin tanka.

H. probst. Kröger sade sig med bekymmer åhöra dessa discusser, emedan han derutaf fann, hvad besvärl. hinder vilja framkastas, att igenstänga den förkårnings-väg, som lagen utstakat för sådana mål, som detta. Och hade för öfrigt h. probsten mycken obligation för h. probst. Mathesius, som gjordt sig den mödan, att vidare å daga lägga sakens sammanhang.

H. bisk. Serenius, såsom ordförande, förestälde, huru ståndet bör vara sig likt, och icke mera nu, än tillföre, ställa i fråga, hvad secr. utskåttet efter lag och instruction afgjordt; och som h. biskopen icke kunde göra någon proposition i saken, gaf han det förslaget, att de, som voro af en annan tanka, låta i protocollet sina namn anteknas.

Denna methoden åter erkände icke h. öfverhåfpredik. Grunerus för att vara med riksdagsordningen öfverensstämmande, utan yrkade, att proposition måtte göras.

Imedlertid, och då notar. Brander härvid anmälte, att h. doct. Schröder, sedan sidsta plenum, justerat, hvad han då till protocollet dicterade; hörde ståndet sig detsamma nu föreläsas, och fann deruti den tilläggningsen vara gjord, att h. doctoren begärar, ifrån fullmäktigskapet i banqven härmed blifva entledigad; hvarförutan notarien sade sig af h. doctoren vara anmodad, muntel. å dess vägnar anhålla, att han, för att komma i det sinneslugn, som för honom vill vara nödigt, så till bestridande af dess vigtiga embetes sysslor, som i synnerhet för dess hälssa, hvilken i dessa dagar fått någon anstöt, måtte för denna riksdag ifrån ståndet varda dimitterad.

H. probst. Forssenius åberopade, i anledning häraf, hvad han tillföre vid tillfällen i ståndet yttrat, att detta ståndets banco-fullmäktige haft minsta del, i hvad som nu blifvet lagdt dem i allmänhet till last. Deremot äro de af annat stånd, som varet exporteurer och trassenter, att anse, såsom mäst bråtslige. Deras egenlyttige stämplingar hafva legat så djupt, att det varet nog svårt, dem upptäcka och afvärja. H. probsten, såsom bancodeputerad, viste mycket till bevis deraf, som nu icke kunde sägas. Det wore, t. e. ännu

icke utredt, huru med de 70 000 ducater af turkiska guldet tillgått. Och vore den visserl. att beklaga, som är så olyckelig, att blifva satt ibland så orederliga embetsbröder, Att förvara banqven emot allahanda listiga försök, lærer hafva varet ståndets mening med tillökningen sidsta riksdag af fullmäktiges antal: och har man äfven sett, att 3:ne af detta ståndets fullmäktige satt sig emot det anmärkta lånet till kronan, af hvilka åter h. doct. Schröder befinnes aldri minst graverad. Deremot har kyrkoherd. Werander alltid hållet växel-operateureernes partie: hemställande h. probsten till ståndets eget eftersinnande, om silfverhandelen med Gottsman kan försvaras, och om nog allvar-samma mått blifvet tagne till sedelstockens förminskande, såsom af banco-deputationen under denna riksdag skedt: att förtiga mycket, som för vidhängande hemligheter icke kan omtalas; men som gör, att h. probsten inför Gud och på sitt samvete icke kunde frikalla fullmäktiga, utan beklagade dem, om de skulle komma under lagen, att blifva ordentel. dömde.

H. probst. Wijkman berättade sig hafva varet tillstädes, då h. doct. Schröder gifvet notarien den nu anmälda commission. Och som secr. utskåttet äfven erkänt, att bem:te doctor varet minst delagtig, i hvad som nu blifvet anmärkt, ville h. probsten, för att icke vidare oroa dess ömma sinne, genast bifalla, hvad han begärdt.

H. bisk. Serenius fann icke eller, att ståndet dervid borde hafva något betänkande.

H. öfverhåfpredik, Grunerus: Som h. doct. Schröders begäran utmärker mycken sensibilitet, ville h. öfverhåfpredikanten icke vara deremot. Men som han har något gemensamt med de öfriga fullmäktiga, neml. hvad redogörelsen beträffar, och huru de för sina fel böra anses, vore detta en sak, som fordrade en särskild öfverläggning. Blifver nu förtroendets upsägande endast hufvudsaken, så torde man snart vara färdig att det bifalla: men, ang:de det öfriga behöfver man veta, om ock det skall ankomma på secr. utskåttets afslutande.

H. probst. Wijkman förklarade sig icke annorlunda hafva fattat saken, än att ståndet nogsammt får del af detta, när det kommer före. Imedlertid trodde h. probsten, att ståndet nu utan uppehåll kunde gå in i doct. Schröders begäran; hvilken äfven ståndet beviljade.

H. biskop Serenius proponerade väl den tilläggning, att h. doctor Schröder, i afseende uppå dess hederliga upförande, och det förtroende, hvarmed han kastat sig i ståndets armar, må tillika befrias ifrån vidare rechercher och

redogörelse: och h. öfverhåfpredik. Grunerus ville samtycka, att förtroendet må uphöra för alla fullmäktiga, om de tillika befrias ifrån det ansvar och den redogörelse, som ännu kan återstå. Men när detta sednare af åtskilliga motsades; yttrade h. probst. Wijkman, hvad h. doct. Schröder angår, det han vore öfvertygad, att, när saken om redogörelse förekommer, ståndet lär bemöta h. doctoren med äfven sådant ömhet, som han emot ståndet nu betygadt.

Enär, efter sålede förda discursur, h. bisk. Serenius begärade ståndets yttrande, om icke ståndets tanka vore, att ståndet intet hafver att påminna, det ju förtroendet, enl. secr. utskått:s extr. protocoll, må uphöra för banco-fullmäktiga? svarades enhälligt Ja.

Och då h. probst. Sörström, i anledning häraf, sig förfrågade, om, då desse fullmäktige nu gå bårt, dem tillika skall vara förment, att hafva fri tillgång till acter och protocoll, som de kunna behöfva, till att vidare göra redo för sin förvaltning; svarades af flera, att sådant alldrig nekas.

H. probst. Lamberg anhöll om ståndets gunst, så för h. doct. Schröder, som de öfriga fullmäktiga af detta ståndet, när frågan om skadestånd förekommer: och att ledamöterna i secreta utskåttets måtte få i commission, att med all ömhet bevaka den saken.

H. probst. Wijkman: Ehuru kyrkoh. Werander finne af alla fyra mäst bråtslig; lär man dock icke underlåta, att så för honom, som de öfrige, göra allt, hvad medlidande mot medbröder värka kan. Men, för öfrigt, lemnade h. probsten till ståndets eftersinnande, huru h. doct. Hausvolff, sedan han förvärkat sitt förtroende i banqven, kan både i secr. utskåttet vidare sitta domare öfver de der förekommande banco- och andra viktiga saker, såsom ock behålla ståndets förtroende, såsom ledamot härstädes, och om icke fast mera anständigheten fordrar, att honom må gifvas consilium abeundi.

Detta biföllo h:rar probstane Bolmstedt och Mathesius.

H. probst. Lindbom tyckte, att fullmäktigas ombyte kunde litet uppskjutas, och de gamle, åtminstone till riksdagens slut, bibehållas, emedan de hafva nödigt, att sitta på stället, der redo fordras för deras förvaltning.

H. probst. Ziebeth: Att yttra sig, ang:de ansvaret, är nu väl icke tid. Men på det fullmäktige, vid den sakens afgörande, icke måtte vara uteslutne ifrån sina defensionalier, hemställte h. probsten, om icke de kunde hugnas med förtroende till riksdagens slut.

Men då ståndet förmärktes icke villja gå in häruti; äfvensom, uppå h. bisk. Serenii fråga, om ståndet nu ville yttra sig, ang:de redogörelsen? svarades Nej; anförde h. probst. Waldius, att han i går aftons varet hos h. doct. Haussvolff, hvilken då utlätet sig på samma sätt, som nu ifrån h. doct. Schröder blifvet anmäldt. Men som detta plenum uti herrar talemäns sammanträde varet utsatt till i morgon, har han icke haft tid, att till i dag gifva ståndet sina tankar tillkänna; hvarföre h. probsten anhölt, att honom måtte lemnas råderum, att göra samma declaration, som h. doct. Schröder.

H. comminist. Iverus bad äfven, att ståndet, så i den ena delen, som den andra, ville med ömhet handtera h. doct. Haussvolff.

H. profess. Amnell hade ärnat säga detsamma, som h. probst. Forssenius, i början af sitt yttrande, anfördt; hvarföre h. professoren nu icke ville det upprepa, utan endast påminna, att, då banco-fullmäktige nu få afsked, sådant må författas, uti samma termer, som secr. utskättet brukar. För öfrigt och deräst h. doct. Haussvolff hade hos ståndet inkommet med samma begäran, som h. doct. Schröder, skulle h. professoren intet haft att påminna mot dess villfarande; men nu vore ingen tillräckelig anledning för ståndet, hvarpå det skulle kunna grunda ett sådant sitt beslut.

H. bisk. Serenius gjorde väl häruppå proposition, om ståndet bifaller, att h. doct. Haussvolff anses på samma sätt, som h. doctor Schröder; men då h. probst. Wijkman väl ville lemna h. doct. Haussvolff frihet, att nästa plenum göra sin declaration; men om det icke sker, ville nu hafva afgjort, att han får consilium abeundi; bad h. öfverhåfpredikant. Grunerus, att ståndet i stillhet och förtrolighet må afgöra saken, utan att det må kunna sägas äfven om detta ståndet, att man här voterar ut ledamöter. H. doct. Haussvolff må sjelf begära dimission. Gör han det icke, får ståndet då, efter omständigheterna, med honom förfara: men för all ting recommenderade h. öfverhåfpredikanten, att ståndet i vänlighet måtte skilja sig vid saken. I sig sjelf kan väl riksdagsmannarätt icke sägas vara förvärdad, med det man förlorat förtroende att vara banco-fullmäktig, utan blifver nog hårdt, om bägge på en gång skola förloras.

H. probst. Hellberg itererade härvid sin begäran, att något måtte upläsas af de grunder, hvaruppå secr. utskättet bygd sitt slut. H. probsten ville allenast fästa sig vid artik. om banco-betjenten, och begärade få närmare uplysning, huruvida h. doct. Haussvolffs förklaring i den delen är grundad.

Detta gaf h. probst. Mathesius anledning, att, som ingen skillnad vill medgifvas imellan h. doct. Schröders och h. doct. Haussvolffs förhållande upläsa 2:ne extracta protocolli, hållet hos banco-commissarierna, d. 1 Decembr. 1763. Hvarutaf var att intaga, det målet, ang:de referendarien Scheves grofva brått, hvarmed han i och för sysslan blifvet beträdd, har hos fullmäktiga genom commissarierna blifvet anmaldt, m. m. äfven som ock h. probsten producerade förteckning på de reverser och köpe-afhandlingar, hvilka Scheve lemnat banqven till säkerhet, d. 20 Jul. 1763, och doct. Haussvolff, å Scheves vägnar, mottaget, att honom tillställa, d. 27 Junii, 1764.

H. biskop Serenius frågade häruppå, om h. doctor Haussvolff bibehålles vid ståndets förtroende, att vara ledamot härstädes? Hvertill mäst svarades Nej; men som Ja äfven hördes och yrkades, förestälte h. probst. Wijkman ytterligare, af hvad ledsam och för h. doct. Haussvolff graverande beskaftenhet saken är, rörande referand. Scheve, som är dess systerson: Och h. bisk. Lamberg bad derom, att votering måtte undvikas; hvarefter h. probst. Wijkman projecterade till det beslut, att, om h. doct. Haussvolff icke till nästa plenum inkommer med någon sådan ansökning, som h. doct. Schröder nu inlemnad, må protocollet nu vara afgjort, att han ifrån ståndet uteslutes; men skulle han nästa plenum dermed inkomma, varder han af ståndet ansedd på samma sätt, som h. doctor Schröder, då äfven det går ut ur protocollet, som enskildt om honom nu blifvet påmint; hvilket allt ståndet, uppå gifven proposition, biföll.

Likaledes gjordes och bifölls den proposition, hvartill secr. utskåttet anledning gifvet, att ståndets fullmäktige i banqven hädanefter icke blifva flere, än 2:ne.

H. probst. Waldius anförde väl åter, då discursen om h. doctor Haussvolff af alla ännu icke medgafs vara slutad, hurusom han, i anledning af det samtal, han haft med h. doctoren, tilltrorde sig, å dess vägnar, nu genast kunna förklara, det han gjorde ett med h. doct. Schröder uti hvad ifrån honom nu blifvet anmaldt; i anseende hvartill, h. biskopen Serenius tillsporde ståndet, om ståndet nu vill anse doct. Haussvolff på samma sätt, som doct. Schröder, så att han härmed får frivilligt afträde; men häruppå fölgde intet vist el. enhälligt yttrande; utan proponerades nu, om ståndet, lika med vällofl. borgare-ståndet, bifaller, att den ifrån secr. utskåttet upkomna act i denna sak skall tryckas; hvarvid h. öfverhåfpredikant. Grunerus förmälde sig finna mycken

betänkelighet, emedan det rörer presters heder, som i allmänheten hafva mycken reputation, och de icke lära få trycka något deremot till sitt försvar.

Men som tryckningen dock af åtskilliga påstods; resolverades till votering, på det sättet, att med Ja skulle tryckningen bifallas, och med Nej afslås. Detta utföll så, att 25 Ja voro emot 21 Nej.

Slutel. afsändes en deputation af 6 ledamöter, bland hvilka h. probst. Hellberg skulle föra ordet, att hos de öfriga respective stånden berätta, det ståndet intet haft att påminna vid secr. utskåttets extr. protocoll, utan bifallet, ståndets fullmäktige i banquen hädanefter blifva 2:ne, såsom ock beslutet, att acten skall tryckas.

H. probst. Ziebeth erindrade väl, innan deputation afgeck, att kyrkoherd. doct. Celsius, enl. acterna, förtjenar, att lindrigare anses, än de öfrige mäst bråtslige fullmäktige; men ståndet ville sig med denna saken nu icke vidare befatta; utan

§ 6. erindrade h. bisk. Serenius, att ståndet ännu icke sig yttradt öfver den delen af hand:s- och manufact:rdeputations betänkande, rörande fabriqveuren Dalmansson, som angår disconteringen; hvarföre och som vällofl. borg.ståndet påskrifvet, att det deröfver sig nu icke kan utlåta, fann ståndet godt, att uti samma yttrande sig förena.

§ 7. Uplästes hand:s- och manufact:rdeputat:s betänkande,⁹³⁹ ang:de uphäfvande af det år 1756 åt knappmakare-embetet i Stockholm lemnade tillstånd till dubleradt och färgadt kamelgarns införsel.

Uppå h. profess. Amnells och h. probst. Wijkmans tillstyrkande, bifölls detta betänkande.

§ 8. Uplästes hand:s- och manufact:r- samt bergs-deputationens betänkande,⁹⁴⁰ öfver ryttmäst. Harald Jac. Lencks⁹⁴¹ ansökning, om privilegium på ett alun-värk.

H. profess. Amnell begärade, att detta måtte vila; men imedlertid anförde h. probst. Forssenius, hurusom detta värk är ämnadt att anläggas vid foten af den, för ett naturens mästarstycke med skäl ansedda, Kinna-kulla: och

⁹³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 66.

⁹⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 73.

⁹⁴¹ I betänkandet: *Lencken*.

trodde, att ansökningen, i grund af adeliga privilegierna, kunde bifallas, emedan egaren har egen skog, ehuru h. probsten icke kunde försäkra, att den vore tillräckelig; hvarföre den omständigheten kunde förbehållas; varande den reflection icke att förakta, det alun nu för tiden så väl betalas utomlands.

Ståndet hörde sig nu äfven föreläsa des, vid denna riksdag, utfärdade 2:ne extracta protocoll, ang:de alun-värk; men lemnade slutel. målet, till närmare eftersinnande.

§ 9. Som morgon-gudstjensten i Storkyrkan hädanefter är sluten kl. 8, beslöt ståndet, att vid den tiden börja sina plena.

Eftermiddagen

§ 10. Justerades protocollet d. 24 April.

§ 11. Afgjordes 4:de el. sidsta delen af manufact:contoirets balance-extracter; hvarvid deputations resolutions-projecter biföllos med följande ändringar.

Vid artik. om Christoph. Höhe, uplästes det särskildta votum, hvaröfver h. profess. Amnell yttrade, att han åstundade närmare uplysning af acterna i detta ämne: äfvensom det i gemen förekommet h. professoren nog besynnerligt, att, då uti separata vota vid detta arbetet skälen äro deducerade, hvaruppå dissentiens sig stöder, finnas af deputationen kårta beslut endast tagne, utan att något anföres till deras styrka, hvaraf man kunde se, hvad som föranlätet deputationen, att icke vidtaga dissentientis merändels nog plausibla tanka.

Sedan h. biskop Serenius förklarar, detta härrörde derutaf, att vota separata i denna deputation pläga anmälas, sedan deputationen fastställt och justerat sitt beslut; biföllos, uppå gifven proposition, särskildta votum i denna artikelen; emedan h. probst. Wijkman erindrade, att häfcanceller. Vult v. Stejern fått afskrifningen med det vilkor, att fabriquen i Strengnäs skulle underhållas.

§ 12. Vid artik. om Vadstena hallrätt, uplästes det särskildta votum, hvars billighet h. probst. Wijkman närmare visade, och h. profess. Amnell äfven gerna sade sig vilja bifalla, allenast ingen af hall-rättens ledamöter sjelf är fabriques-idkare, och således icke bör med denna rätts aflönande betungas, votum biföllos af ståndet, uppå proposition.

§ 13. Sedan alle artiklarne nu voro genomgågne, hemstälde h. bisk. Serenius, om icke, för att göra alla undersåtare lika rätt, ståndet ville jämka afbetalnings-terminerna för Fredr. Bauer och Vadstena kammarduks-fabrique, så att de blifva lika; häldst summan för densamma, som fådt 3 års tid, är ungefärl. 3 gånger större, än den förras, hvilken 8 år blifvet beviljade.

Och resolverades, att kammarduksfabriken, på samma sätt, som Bauer, beviljas 8 års dilation med afbetalningen, så att 3 000 d. s:rmt årl. afbördas.

H. biskopen erindrade väl också, att fabriquren Mörk måtte få en lika tid, i stället för de honom lemnade 4 år; men som h. probst. Wijkman påminte, att omständigheterna i hans sak icke voro lika; läst ståndet i den delen bero vid hvad redan skedt var.

§ 14. Uplästes tull-deputat:s betänkande,⁹⁴² ang:de åtskilliga omständigheter och författningar vid kongl. generaltull-direction, jämte projecterad sportel-taxa, lika med den, som för kongl. krigs- och kammar-collegierna blifvet utfärdad.

H. profess. Amnell påminte vid 2 §, ang:de tjensters besättande vid tullvärket, att, ehuru vid 1756 års förordnande i detta ämne mycket kunde vara att påminna, i anseende till dess influence uppå rikets tjenster och embeten, hvarföre h. professoren gerna vill unna tulldirection, att derifrån vara undantagen; dock som denna förordning ännu är en allmän lag, som vid alla collegier, stater och verk bör efterleivas; kunde h. professoren icke finna nog anledning, att ändring deruti nu skall börjas vid en enda branche, sådan som tullvärket är; utan som h. professoren trodde, att en dylik ändring äfven väl annorstädes är af nöden, ville h. professoren vid detta tillfälle hafva påmint, att betänkande derom, ju förr dess häldre, på sitt vederbörl. ställe må varda utarbetadt.

H. probst. Wijkman: Som den upgifna taxan endast har sitt afseende på expeditionerna; tyckes den falla nog dryg för fattigt folk inom tullvärket, hvilka dessa expeditioner måste utlösa; hvarföre h. probsten trodde, att hälften af denna taxa vore för directionsbetjeningen tillräckelig.

H. probst. Haartman fann h. probst. Wijkmans påminnelse grundad. Hvad åter 2:dra § beträffar, förestälte h. probsten, hurusom besynnerlige skäl förekomma vid detta värket framför andra att considerera. Skickelighet, som

⁹⁴² Präteståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 16.

grundar sig på kannedom af saken, och förmåga, att med pennan dervid hand lägga, är nödig hos embetsmän och betjening vid alla värk; men som vid tullen dessutan fordras hos de flästa en synnerlig upmärksamhet och färdighet i beräkningar och beslag, är nödigt, att den genom befordringar upmuntras. H. probsten trodde fördenskuld, det icke vara utur vägen att tillägga, det sådane böra i synnerhet, ceteris paribus, hugkommas, som visa sig på ett el. annat sätt måna om kronans inkomsters förökande.

H. profess. Amnell förklarade vidare sin mening, att hos alla embetsmän fordras sådan slags skickelighet, som till hvart och ett embetes fullständiga bestridande hörer.

H. lector Kraftman gjorde någon anmärkning vid det, att i 3 § cancelliebetjeningen undantages ifrån den allmänna författningen, att i början tjena ½ år med förra lönen, emedan andre kunna hafva äfven så träget arbete: äfvensom h. lectoren icke el. kunde väl finna sig deruti, att, då den, som avancerar, skall ½ år taga förra lönen med sig, efterträdaren under samma tid måste tjena utan lön: men sedan dessa omständigheter närmare blifvet uplyste af ledamöter, som varet öfver utarbetningen; bifölls, uppå gifven proposition, betänkandet, med den förändring, hvad taxan beträffar, att den utsättes till hälften.

§ 15. Uplästes hand:s- och manufact:r-deputat:s betänkande, ang:de assess. Noréens tillvärkning af det på ängelska så kallade, cotton welweth, tillika med hedervärda bondeståndets protoc:sutdrag af d. _.

Som h. bisk. Serenius och h. probst. Wijkman redan voro bårtgågne, och h. profess. Amnell supponerade den vara bästa kännare af saken; begärade han densamma på bordet.

§ 16. Uplästes och bifölls secr. utskått:s prot.utdrag, af d. 27 Martii,⁹⁴³ ang:de ombyte af regementen i garnizonerna.

§ 17. Föredrogs å nyo secr. deputat:s betänkande,⁹⁴⁴ öfver lieutenanten Borgenstjernas ansökning; hvarvid nu äfven uplästes det bifogade särskildta

⁹⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 123.

⁹⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 103. Jfr prot. ovan 25 april 1766.

votum; hvilket votum vann ståndets bifall, med vällofl. borg.ståndets tillläggning, utan bättre förtjentes préjudice.

§ 18. Uplästes å nyo bergsdeputat:s betänkande om kålskattens utgörande till Avesta krono-bruk.

H. doct. Nordman anförde härvid, hurusom allmogen, i den klagande byarna, lära vara nog tryckte med kål lefverantser, om icke till Avesta, dock till en hammarsmädja, vid namn Davids hytta, som Fahlu bergslag i Hedemora s:n nu inköpt. Det är fördenskuld nödigt att tillse, det Avesta bruk icke kommer härvid i mistning, antingen af kål el. skatt.

H. probst. Waldius trodde, att allt skulle kunna jämkas vid den undersökning, hvartill deputationen saken utstält; men den omständigheten om hammarsmädjan hade deputation icke haft sig bekant.

H. probst. Mathesius ville häruti referera sig på ledamöterna ifrån orten, och fann ingen svårighet vid betänkandet, som går ut på undersökning. Att minska Avesta bruksrätt, vore nog ömt; ty, ehuru plåtmyntningen derstädes nu afstadnat, bör dock värket hållas i stånd, till rå kopparens förädling.

H. profess. Amnell tog för afgjordt, att kålskatten till Avesta behöfves, men önskade, att kammar-, oeconom.- och commerce-deputation äfven härvid fått sitt yttrande afgifva.

H. probst. Hellberg: Hela detta besvärsmål torde förnämligast härröra af någon afund allmogen imellan, att den ene bonden måste lefverera mera kål, än den andre. Och som ingen ting vist häröfver kan decideras, innan ordentelig bepröfning i orten föregådt: vore bäst bifalla betänkandet.

H. kyrkoh. Heurlin tillstyrkte detsamma, såsom instämmande med böndernes egen åstundan.

Uppå gifven proposition, bifölls nu äfven betänkandet.

§ 19. Uplästes och bifölls hand:s- och manufact:rdeputat:s betänkande,⁹⁴⁵ ang:de handelsman. Sven Appelgrens fordran, för berednings-husbyggnaden i Lund.

⁹⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 65.

§ 20. Föredrogs och till just.-deputation remitterades h. Joh. Gabr. Anreps memorial,⁹⁴⁶ ang:de gräntsor för justitiaemål hos riks. ständer.

Ståndet åtskildes.

Den 3 Maji 1766

§ 1. Hörde ståndet sig föreläsa de af allmänna besvärdeputation författade resolutions-projecter öfver ståndets allmänna besvär;⁹⁴⁷ hvilke biföllos, undantagande § om grafvar i kyrkorna, som ståndet nu vid närmare eftersinnande, i anseende till kyrkornas derunder beroende inkomst, pröfvade godt att nedlegga.

Likaledes ville ståndet nu afstå ifrån §, om kronans lösningsrätt af hemman, och låta bero vid den under denna riksdag derom utfärdade⁹⁴⁸ förordning.

Vid § om publicationernas upläsande å predikostolarne, bifölls allmänna besvärdeputations project, undantagande hvad grundlagarnas upläsande beträffar, deruti ståndet biföll justitiadeputations tanka.

§ 2. Föredrogs allmänna besvär:s-deputat:s resolutionsproject öfver 37 § af allmogens allmänn[a] besvär, rörande capellers deltagande i bygnad å moderkyrkor.

H. kyrkoherd. Linderot fann den för capeller tillstyrkta friheten billig, när flere byar taget sig från moderkyrkan, och hafva sin egen kyrka att underhålla.

H. superintend. Körning befarade, att, om detta bifalles, torde det blifva svårt, att få någon hjälp till moderkyrkan af capellboer. Vilkolet är tydeligt, under hvilket capeller få byggas, neml. att de dithörande byar skola vara långt ifrån moderkyrkan belägne, och icke undandraga sig den byggnad derå, som de förut praesterat.

H. probst. Hellberg: Saken synes väl i första påseendet billig. Men när man eftersinnar capellers relation till moderkyrkor, och huru det förnem-

⁹⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 174.

⁹⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvärdeputationens akter, nr 23.

⁹⁴⁸ *utfärdada* i prot.

ligast är angeläget, att desse sednare hållas vid magt; blifver varsamhet härvid nödig, att icke för mycket tillskansas de förra på de sednares bekåstnad.

H. probst. Wijkman gick äfven in i dessa betänkligheter, och det dels i afseende på kyrkorna, som redan sagdt är, dels ock på presterskapet, hvilkas arbete genom capeller ökas, så att kyrkoherdarne derigenom ofta föranlåtas, hålla hjälpeprester, som de annars kunde undgå.

H. probst. Mathesius: Så grundade desse considerationer kunna vara för deras landsorter, som dem anfördt, så litet passa de för andra mindre bebodda, deräst församlingar kunna gifvas, som äro 10 å 20 mil vidsträkt. Der blifver nödigt, att moderkyrkorne cedera något af sin rätt till capellerna, som äro oumgängel. nödige, och tarfva ansenlig påkåstnad.

H. bisk. Mennander medgaf, att detta är grundadt, i afseende på Österbottn; men i gemen äro capeller anlagde med det onus, att underhålla moderkyrkorna, hvilke i längden skulle förfalla, om de få soknemänn, som sig dit hålla, allena skola för dem vara ansvarige, hålst de måste i Finland ligga belägne vid sjökanten, och således minst besökas af den talrikare delen af församlingarna, som i senare tider satt sig ner in åt landet.

H. biskop Fortelius fann ömma considerationer å bägge sidor: men som salus ecclesiae bör vara summa lex; projecterade h. biskopen, att capell-boer kunde befrias ifrån hälften af deras skyldigheter till moderkyrkan.

H. probst. Lindbom: Som mäst alle capell-boer behöfva, att någon gång om året och vid vissa förrättningar infinna sig i moderkyrkan, och der hafva rum; är skäligt, att de ock påkåsta moderkyrkans utvidgande, till följe af allmänna lagen, att alle, som i soknen bo, skola kyrka bygga.

H. doctor Nordman fann betänkeligheter å båda sidor; men trodde, att olägenheterne vid den projecterade befrielsen för capellerne, behålla öfvervigten. Vinna capell-boerna det ena, så torde de sedermera tillvälla sig det andra, och till slut sträfva efter egen pastor.

H. probst. Forssenius citerade lagar, som äro stridande tvärt emot denna ansökningen.

H. comminister Chydenius anmälte, att petitum endast angår nybyggnad å moderkyrkan, hvars underhållande för öfrigt icke vägras. Men som capellboers förbindelse icke skäligen bör så uttydas, att den skall sträcka sig till sådan nybyggnad och utvidgande, som för moderkyrko-församlingens tillväxt skull behöfves; så skulle både capellers upbyggande, och fölgagtel. christendomens förkåfran hindras, om denna ansökning afslås.

H. probst. Waldius var af samma tanka.

H. profess. Amnell likaledes: tilläggande, att, ehuru 1734 års resolutioner på presterskapets och allmogens besvär böra i allmänhet blifva oförändrade,⁹⁴⁹ torde dock på vissa orter exceptioner vara nödige, emedan det med skäl frågas, om capell-boer, som lemnat sina rum i moderkyrkorna, dock böra deltaga i deras utvidgande, för den qvarblefna församlingens skuld. Till invänning deremot är ej adplicabelt, att säga, det capell-boerne understundom behöfva att i moderkyrkan sig infinna; emedan detsamma händer annex-församlingar, såsom, t. ex. vid preste-val: men när för öfrigt 1734 års förordning om moderkyrkors underhållande af capeller nu bekräftas, böra gamle capeller derifrån undantagas, som af ålder så varet, ehuru de nu mera kommet att få natur af annexer.

H. probst. Hellberg anförde ytterligare mycken tvifvel, om någon exception i denna delen för capell-boer bör ega rum: bestyrkte, för öfrigt, att de mycket bruka besöka moderkyrkorna, och trodde, att intet utvidgande af dessa sednare behöfves, om icke för capell-boers skull.

Enär häruppå proposition gjordes, om resolutionsprojectet bifalles, och dertill svarades Ja och Nej, så att votering blef nödig; faststältes, att Ja skulle betyda bifall, med tilläggning, att capell-boer skola deltaga i moderkyrkans ombyggnad, när så omtränger, till samma storlek, som den egde, då capellet derifrån skildes.

Och bifölls detta, med 24 Ja mot 21 Nej.⁹⁵⁰

§ 3. Föredrogs å nyo protocolsdeputat:s betänkande, ang:de rätttegångsfel, af consistor. academicum i Åbo. Hvarvid h. probst. Åhman väl yttrade, hurusom det förtjenar till undersökning remitteras, att consistorii protocoller icke blifvet complete till protoc.deputat:en inskickade, men, på h. bisk. Serenii och h. profess. Amnells föreställning, afslogs betänkandet.

⁹⁴⁹ Tryckta resolutioner 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution uppå de allmenne beswär, som thes trogne undersåtare af riksens allmoge uti Sverige och Finland igenom theras utskickade fullmächtige, hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet andraga låtit* och 22 april 1735: *Kongl. Maj:ts nådige resolution uppå samtelige presterskapets underdåniga allmenna beswär och ansökningar wid 1734 åhrs riksdag.*

⁹⁵⁰ Prästeståndets protokollsutdrag härom: Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 70.

§ 4. Föredrogs höglofl. ridderskap:s och adelens påskrift på löparen af handels- och manufact:rdeputat:s betänkande,⁹⁵¹ ang:de ersättning för consulen Logie, hvaruti resolveras, det han må njuta den honom jämte pensionen, tillagde årliga gratificationen, till dess han med de i betänkandet omförmälda 400 centner krut kan blifva hulpen, då gratificationen sedan upphörer.

Denna resolution blef nu äfven af ståndet bifallen.

§ 5. Uplästes bevillningsdeputat:s protoc.utdrag af d. 30 April,⁹⁵² ang:de att riks. ständer må antaga, och efter denna riksdag låta continuera den gamla el. sedan sidstl. riksdag subsisterande bevillningen, sedan behöriga jämkningar dervid blifvet gjorde: hvarjämte bifogas calculation öfver statens inkomster och utgifter till nästkommande riksdag.

H. probst. Mathesius begärade i början, att detta måtte ligga, yttrande sedan der vid den betänkelighet, att, om summario processu härvid förfares, ser det så ut, som den nu varande bevillningen skulle blifva beständig. H. probsten tyckte fördenskuld, att, i rikets nu varande trångmål, allmänheten först bör få se, hvad indragningarne på staten kunna göra, innan man för binder sig till någon viss summa, hälst $\frac{1}{3}$ af den ordinarie bevillningen dessutan uti bröllopsgård nu måste utgöras.

H. biskop Serenius förklarade, att bevillningsdeputation hade projecterat detta, just i den afsigt, att secr. utskåttet derigenom skulle föranlätas, att lägga allvarsam hand vid indragningarna.

H. probst. Wijkman anmärkte, at slåttsbyggnadsmedlen, som der äro uptagne, icke torde till den summan kunna nyttjas, utan att bristen således blifver så mycket större; hvarförutan det ser otroligt ut, att undersåtare kunna uthärda med sidsta riksdagsbevillning, då bröllopsgården kommer till, som deraf utgör äfven så mycket, som sidsta riksdag tillökades i den, som var derförut. H. probsten nödgades derföre förbehålla, att bröllopsgården måtte på bevillningen afdragas och sådant secr. utskåttet föreständigas.

Härmed instämde h. probst. Bolmstedt.

H. commin. Chydenius, såsom ombetrodd att sitta i bevillningsdeputation, berättade, huru med denna saken derstädes tillgått, att, neml. anslaget till deputationssammanträde om eftermiddagen, skedt middags-tiden, kl. mel-

⁹⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 39.

⁹⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 926, bevillningsdeputationens handlingar, nr 4.

lan 12 och 1, och när h. comministeren upkommet, hade saken redan varet afgjord. Tager man nu härmed på sig gamla bevillningssumman, så är man dervid bunden, utom bröllopgården. Af borgareståndets ledamöter hade derföre i deputationen äfven härvid blifvet protesteradt: och är nödigt att tillse, det ett stånd icke får fastna derföre, när de andre drage sig undan. 30 t:r guld vore lättare tillförene att bevilja, då sedelståcken var stor; men alt efter som cursen nu sänker sig, blifver daleren drygare att utgifva. Secr. utskättet bör derföre först upfylla sin instruction, och uppe medel till rikets gälds betalning; ty om bevillningen nu förut fastställes, kunde till äfventyrs stats-värket sedan så formeras, att skulden ännu mera stiger. H. comministeren åstundade derföre först få veta, huru mycket i staten kan besparas, innan han kunde gå in i någon bevillning.

H. probst. Haartman fann goda skäl anförda, att häröfver sig betänka, emedan det ser odrägeligt ut, att kunna åtaga sig gamla bevillningen, utom bröllopgården, i en tid, då sedelståcken alt mer och mer bör minskas. En redig upgift bör derföre gå förut, huru mycket nödvändigt fordras till den extraordinarie staten.

H. profess. Amnell önskade, att man kunde undgå härvid göra någon svårighet; men fruktade tillika, att, då jämkning skall ske, tyngden faller för svår på detta ståndet, i fall summan nu fastställes. H. professoren instämde äfven deruti, att man icke torde kunna göra säker räkning på den uptagna slåttsbyggnads-summan: och tillstyrkte, för öfrigt, att upgiften må blifva secr. utskättet ålagd uti mera kompetenta ordasätt, än af deputationen blifvet brukade.

H. probst. Kröger gaf det rådet, att, oaktadt detta nu icke blifver afgjordt, secr. utskättets ledamöter likafullt må vara angelägne om statens skyndesamma och behöriga reglering.

H. biskop Serenius detaillerade, hvilke artiklar under extra ordinarie staten begripas, och som, icke mera, än den ordinarie, kunna undvikas: försäkrande för öfrigt, att ingen afsigt ligger härunder, till att oförmärkt inleda ståndet i någon tunga, som icke är alldeles oumgängelig; utan vore ändå res integra, om ståndet nu skulle säga, huru stor summa det kunde i bevillningen sig åtaga. H. biskopen tillstyrkte således, att detta måtte bifallas, dock att secr. utskättet tillika åläggges, ofördröjel. upkomma med den hjälp för staten, som der kan påfinnas, såsom rätta ändamålet af hvad bevillningsdeputat:n nu hemstält.

H. probst. Wijkman gillade denna utvägen, att extract. protocolli afgår till de öfriga stånden, ang:de en sådan upgift af secreta utskåttet, som förr nämndt är.

H. probst. Mathesius sade dess afsigt icke eller vara någon annan: hvar-efter h. probst. Forssenius anmärkte, att secr. utskåttet i synnerhet bör vara omtänkt på indragning af beneficie- och benådningsstaten, såsom ock till någon betydande del af militairen: och h. profess. Amnell påminte, att uti den upgifna calculationen ibland utgifterna måtte attenderas de H. Kongl. Höghet och dess tillkommande gemål tillagda handpenningar, och ibland inkomsterna, de 40 t:r guld, som för växel-adsocierades räkning skola inflyta.

Omsider stadnade ståndet i detta slut, att ståndet icke kunde ingå i någon viss bevillnings-summa, innan secr. utskåttet till riks. ständers plena särskildt upgifvet, så väl rikets extraordinarie stat, som de indragningar, hvilke derå projecteras kunna, jämte de utvägar, som secr. utskåttet finner vara vidtageliga, till förökande af kronans inkomster, och riksgäldens afbetalande; hvaröfver extract. protocolli till de öfriga respect. stånden skulle expedieras.⁹⁵³

§ 6. Som vällofl. borgare-ståndet nu afgifvet extract. protocolli, under d. 24 April,⁹⁵⁴ ang:de manufactur-arbetares frihet; hörde ståndet sig detsamma nu föreläsa, då äfven tillika till afgörande föredrogs handels- och manufact.-deputat:s betänkande i den saken,⁹⁵⁵ och yttrade h. probst. Wijkman, det han så mycket mindre ännu kunnat få annan öfvertygelse, än att betänkandet är grundadt, som han hört åtskilliga ledamöter af borgare-ståndet sjelfva erkänna, det städerne deraf skulle hafva förmån. H. probsten ville, till bevisande deraf, nu icke uprepa de argumenta probantia, som i betänkandet finnas, utan endast, till svar på borgare-ståndets inkast, anföra, att betänkandet icke innehåller, det fabriquer skola flyttas till landsorterna; att tjenste-värk icke behöfvas vid alla fabriquer, och der något sådant fattas, får man då underlåta att anlägga fabrique; att oskickelige arbetare icke stå att befara, så vida de inför hallrätten skola upvisa prof, och äfven ständigt stå under dess uppsigt; hvaremot snarare är att vänta klåperi ifrån våra inom skrå varande

⁹⁵³ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 72.

⁹⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 45.

⁹⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 64. Jfr prot. 16 april ovan.

mästares värkstäder, uppå hvilka ingen controll gifves, att författningar om burskap icke höra hit; och att manufact.fonden icke vidare kan tåla upmuntringar till fabriques flyttningar genom prémier, hvilke i sjelfva värket icke kunna till väga bringa någon fabriques anläggande, deräst idkarne icke eljes dervid finna sin räkning; och som nu visserl. är tid, att icke längre låta fabriquessystemen vila på någon kånstiga grunder, utan reducera densamma till simplicité; tillstyrkte herr probsten bifall till betänkandet, om annars icke alle nyttige arbetare skola gå utur riket.

Uppå gifven proposition, biföll äfven ståndet betänkandet.

§ 7. Uplästes kammar-, oeconom.- och commercedeputat:s ytterligare betänkande öfver Lillhejkilå kongs-gård;⁹⁵⁶ hvarefter, och innan ståndet sig deröfver ville utlåta, uplästes

§ 8. samma deputat:s betänkande,⁹⁵⁷ rörande kungsgårdarna och andra krono-lägenheter i riket, tillika med 3:ne medföljande särskildta vota.

Vid 1 § af detta betänkande, erindrade h. probst. Mathesius, att ingen skillnad imellan stora och små kungsgårdar göras bör, hvad methoden angår, att dem bårtadcordera, utan att sådane arrenden alltid böra ske genom auction; hvilket ståndet biföll: såsom ock h. probsten anmärkte, att Gottland, Öland och Åland undantagas ifrån dessa författningar, för båtsmanshållets skuld.

Vid 2 § bifölls den tankan af h. Lövenhjelm:s särskildta votum, att hela räntan hädanefter af arrendatorerne betalas efter markegång, under hvilket förbehåll § bifölls.

3 § bifölls, med den tilläggning af h. probst. Mathesius, att ref- och skattläggning å en kongsgård bör blifva det första göromål, som landshöfdingen ålägger landtmätaren.

4 § bifölls, allenast att, i stället för *stora*, sättes alla kongsgårdar.

5 § bifölls.

Vid 6 §, ang:de arrende-tiden, anförde h. doct. Möller, att, ju längre tid härtill utsättes, ju högre arrende erhålles, ju mera städja gifves, och ju mera upmuntras arrendatoren, att å gården nedlägga kåstnad.

⁹⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 48. Jfr nr 49.

⁹⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 29.

H. probst. Wijkman biföll h. probst. Forssenii votum, att ett arrendecontract icke bör slutas på längre tid, än 15 år. Arrendatorerne undandraga sig eljes lättare sina skyldigheter, och städjan kan icke annat än i proportion minskas, ju längre tid som fordras till interesse för capitalet.

H. probst. Mathesius: Beviljas härvid för lång tid, så souteras kongsgårdsrättigheter under publici namn; medan arrendatoren handterar gården, som sin egen, el. den ruinerar.

Härmed instämde h. probst. Bolmstedt.

H. kyrkoh. Heurlin trodde, att lång tid är sammanbunden med stor städjesumma: och kan för gården dervid intet befaras, så vida syn hålles hvart 6:te år.

H. probst. Haartman: Ju kårtare arrende-tid, ju tätare får kronan taga mot städje-penning; eljes blifver ock häfden ej nog säker.

H. profess. Amnell ville bifalla 15 år till arrende-tid, men så bör dock den, som väl skött gården, få option, el. framför andra, som bjuda lika mycket, dervid bibehållas.

I anledning af de särskildta vota, discurrerades häruppå om perpetuelle arrenden, hvilka h. probsten Wijkman ansåg innebära contradiction, och, såsom en abalienation af jus fiscali, stöta jus publicum. Dock ville h. probsten icke, att sådana genast skola uphöra, utan efter vissa, t. ex. 15 års förlopp, uti innehafvarens hand.

Af samma tanka var äfven h. probst. Forssenius: och h. probst. Haartman ansåg perpetuella arrenden, såsom stridande mot regeringsformens 31 §.

H. probst. Kröger tog derföre för afgjordt, att, om perpetuelle arrendecontracter på något sätt befinnas brutne, skall med dem förfaras, äfven som med andra, på viss tid slutna.

H. probst. Waldius tyckte, det vara för hårdt, att den, som innehaft en sådan kongsgård 15 år, genast nu skall mista densamma: billigare vore, att ännu tillägga honom 15 års arrende-tid.

H. kyrkoh. Linderot påminte, att härvid måtte considereras, det kongsgårdar blifvet på olika grunder till perpetuelt arrende uplåtne. H. kyrkoherden kände nu i Halland, vid namn Lindhoff, som på det sättet blifvet förländt till den, och dess arfingar, som först satt värjan i hand på kong Carl XII; men med det vidhängande onus, att årl. till Varbergs fästning lefverera 50 t:r råg, och 50 t:r korn; hvilket är drygare än hela jordeboksräntan.

H. profess. Amnell medgaf, att kongsgårdar icke äro från kronan alienable, fölgagtel. att perpetuelle arrenden, såsom en slags abalienation, icke böra tålas. Men så vore dock väl, att man viste, huru många sådane contracter äro ingångne. Skulle de befinnas brutne, så måga de uphöra. Men äro de upfylde, blifver nog hårdt, att låta dem retroactive till vissa år beräknas; hvarföre h. professoren önskade, att någon annan utväg härvid kunde påfinnas, projecterande dertill lifstidsförläning, som icke kan kallas abalienation.

H. probst. Wijkman visade häremot, hurusom en sådan retroactive beräkning grundar sig på billighet, och den principen, att den ene medborgaren må njuta lika rätt, som den andra; hvarförutan ingen lärer dermed på sådana arrenden blifva lidande, emedan det är bekant, huru fördelagtigt de blifvet slutne.

Uppå gifven proposition, bifölls fördenskuld 15 års tid, för alla arrendecontracter, och att de perpetuelle, el. på längre tid ingångne, skola uphöra, om och när de varat så länge.

Dock förbehöllo h. profess. Amnell och h. kyrkoh. Linderot, att först måtte upgifvas, hvilke och huru många de äro.

Som middagstiden nu var inne, lemnas tills vidare det öfriga af betänkandet, och

§ 9. h. arkibiskopen och taleman producerade ett ifrån ven. consistorium i Visby till ståndet ankommet bref, af d. 16 nästl. April, hvaruti anhålles om eftergift af den derifrån fordrade summan, för den tid, en riksdagsfullmäktig uteblifvet.

H. arkibiskopen hemställte väl, om icke ståndet, i afseende på andragna considerationer, ville låta falla denna praetension; men ståndet fann nödigt, att remittera det ankomna brefvet till herrar deputerades öfver fullmagterna utlåtande.

Eftermiddagen

§ 10. Vid justeringen af protocoll, d. 25 April, och dess 9 §, gaf h. probst. Högström vid handen, enl. ett utdrag af statscontoirets protocoll, att quantum af den i Vesterbottns län odisponerade afrads- el. gärdesspannemål sig bestiger vid pass till 334 t.r. ifrån hvilken behållning likväl någon afräkning bör göras, i anseende till bruks- samt lapp-scholors, genom särskildta reso-

lutioner, tillagda rättighet: hemställande h. probsten, i anledning härutaf, ståndets ompröfvande, om icke, sedan capitainen och subaltern officerare undfått vissa t:r af berörde spannemål, det öfriga, som torde öfverskjuta, kunde öfverlåtas underofficerarne, till deras hjälp och understöd, att inlösa efter den årl. markegångstaxan.

Efter någon öfverläggning biföll ståndet, uppå gifven proposition, att den i Vesterbottn odisponerade afradsspannemålen må öfverlåtas compagnieofficerarne vid regementet, att inlösa efter årl. markegång, på det sätt, att en capitaine och dess vederlikar deraf undfå 12 t:r, samt en subaltern, presten och auditeuren 6 d:o; samt att, om något af berörde spannemål skulle sedan öfritt blifva, må det underofficerare imellan reparteras till inlösen: dock deras rätt förbehållen, som förut erhållet tillstånd, någon del af samma spannemål inlösa, samt att allmogen ej betungas med forsel utom compagniet.

§ 11. Sedan ståndet, d. 25 April nästl. afgjort och bifallet secr. deputations betänkande, rörande cancellistens i Kongl. Maj:ts och riks. cancellie, Ellers, tour, i anseende till cancellisterne Ström och Claréen; företog sig ståndet nu till afgörande handels- och manufact.-deputat:s betänkande,⁹⁵⁸ ang:de bem:te cancellist Ellers innestående arfode, för dess biträde vid kongl. handels- och oeconomiecommissionen, med samling af rikets städers privilegier.

Hvarvid h. probst. Bergstedt berättade, att cancellist. Ellers, uppå riks. ständers anmodan, sig företaget, att utarbete ett utdrag af alle städers i riket privilegier, handelsförmåner, och hvarjehanda resolutioner, m. m. och dermed nu så vida kommet, att arbetet för hälften af städerne blifvet färdigt och aflemnadt: och emedan han undfått den utlåfvade årl. belöningen för 2:ne år allenast, har han haft så mycket större fog, att anhålla om det innestående arfodet för 5 år, som han varet tjenstfri, i kongl. cancelliet, och der gått miste sin tour och andra förmåner. Men på det med detta nyttiga arbetets fullbordande ej måtte för länge på tiden utdragas, har deputation häldre velat för framtiden tillstyrka, att Ellers må anslås någon viss summa till belöning, och honom deremot åläggas, att inom en viss utsatt tid hafva hela arbetet färdigt.

⁹⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 62.

H. probst. Wijkman yrkade häremot, att Ellers ej af riks. ständer, utan af riks. ständers secr. utskåts, vid 1756 års riksdag, förordnade handels- och oeconomiecommission blifvet anmodad, att författa detta sammandrag af städernes privilegier. Och som bem:te commission intet prof uptedt af dess flit, till vinnande af det ändamål, hvarföre densamma blifvet inrättad, och icke ens haft några protocoller att förete, då likväl commissionen af manufact.fonden upburet en betydande summa, i årliga löner, hushyror och skrif-materialer; så fant h. probsten, för sin del, skäligt, att Ellers, som lagdt arbetsam hand vid ett ämne, som handels-commission ålegat, att sjelf vårda, må undfå af samma commission den af deputationen föreslagna summan.

H. profess Amnell kände cancellist. Ellers, för att ega ett qvickt genie, samt i synnerhet att vara en snäll och lyckel. poët, och ehuru han i kongl. cancelliet visat mindre prof af flit och hug för de göromål, hvilke honom, såsom cancellist, der ålagde blifvet; har han dock vid det nu förevarande arbetets författande å daga lagdt den oförtrutna möda, att han dermedels gjordt sig förtjent af upmuntran och den honom utlåfvade årliga belöning: hvartill kommer, att han äfven härigenom kunde undfå någon ersättning, för det han något af sin beforders rättighet i kongl. cancelliet förloradt.

H. probst. Haartman erkände väl, att Ellers är berättigad till någon veder-gällning för sitt vackra arbete, men fant ingalunda, att staten bör graveras med utgift för ett arbete, som endast länder städerna till nytta och prydnad, utan påstod, att desse sjelfve måga besörja om auctorens godtgörande, som för deras skuld upoffrat sin flit; äfvensom ock presteståndet, utan något statens graverande, besörgdt det för detta utkomna sammandraget af dess privilegier och erhållna resolutioner.

H. probst. Kröger biföll probstarne Wijkmans och Haartmans tankar, samt att antingen städerna sjelfve, el. ock handelscommissionen bör hålla Ellers skadeslös; kunnande h. probsten, för ingen del, finna, huruleds staten, som ändock är nog graverad, och hvilkens lisande, genom onödiga extra-förrättningars indragande, bör vara allas gemensamma ögnamärke, må kunna påläggas en omkåstnad, som endast länder städerna i riket till båtnad och nytta.

H. probst. Bolmstedt var af samma tanka, tillstyrkande för öfrigt gerna, att Ellers äfven må med arbetet fortfara och detsamma fullborda: men utan statens bekåstnad; handels-commissionen, som draget af kronan en vacker

summa, må väl kännas skyldig, att betala Ellers, hvilken ensam gjordt något gagn, det bristande arfodet.

H. probst. Bergstedt höllt före, att, om det befinnes för visso, att riks. ständer sjelfve härom förordnat, saken ej borde el. kunde dragas i tvifvelsmål: men ock erkände, å andra sidan, att, deräst, å handelscommissionens anmälda åstundan, kongl. cancelliecollegium förordnat bem:te Ellers, att detta utdraget af städernes privilegier företaga och utarbete, ingen annan, än handels-commissionen, må honom godtgöra.

H. kyrkoh. Linderoth: Då deputationens egne ledamöter ej instämma med hvarannan, ifrån hvad ställe Ellers undfått befallningen om detta arbetets företagande; tyckes det vara med betänkandet enligast, att Ellers blifvet, på handelscommissionens hemställande och åstundan, af cancellie-collegio dertill antagen; i anseende hvartill, h. kyrkoherden tillstyrkte bifall på betänkandet; görande för öfrigt h. kyrkoherden skilnad imellan kronans extra-stat, och manufact.fondens extra stat, till hvilket sednare närvarande vedergällningsmål egentel. hörer, hvarföre kronans stat härigenom icke bilfver graverad; så som äfven h. kyrkoherden yrkade, att handelscommissionen så mycket mindre kunde och borde af högvörd. ståndet nu kännas skyldig till denna afgift, som ståndet för detta förklaradt bem:te commission fri ifrån all återbetalning, af hvad densamma upburet.

H. comminist. Chydenius ville äfven taga den mening utur betänkandet, att Ellers blifvet, på handels- och oeconom.-commissions åstundan, af kongl. cancelliecollegio anbefald, att lägga hand vid arbetet; då likvist samma collegio ej var tillständigt, att disponera en enda penning af manufact.fonden till Ellers belönande, hvilket ifrån hvilkendera staten det ock hälst tagas må, kan intet nekas, att någon del af rikets pengar dertill blifvet använde efter h. comministerns tanka, var detta arbete eljes af det slag, som icke synes förtjena dylikt prémium, emedan det, utan synnerl. möda och snille, kan författas medels samling af alla städers egande resolutioner och privilegier.

H. probst. Wijkman ville ej afskära Ellers en vedergällning, hvarom han fådt försäkran, men kunde icke bifalla, att den skall tagas af manufacturfonden, hvilken icke mindre, än sjelfva kronans stat, hämtas utur samtel. medundersåtares händer, varande i sig sjelf så den ena, som andra, staten, en och samma stat, som bör i möjligaste måttön besparas och förskonas; oaktadt hvad dispositioner deraf blifvet för detta gjorde utaf secr. utskåttet

el. handelscommissionen, af hvilka ingendera egde dertill rättighet. Cancellie-collegium har ej mera dervid gjordt, än lemnadt Ellers tjenstfrihet, att efterkomma handelscommissionens förklarade åstundan, hvilken sednare fördenskund så mycket häldre må förbindas att förnöja Ellers, som dess dryga underhållande med löner, och allt öfrigt, med orätta blifvet manufact.fonden ålagdt.

H. probst. Mathesius medgaf, att Ellers, som igenom denna förrättning förloradt sin tour i kongl. cancelliet, bör i någon måtto soulageras, hälst han härvid brukat en beröml. flit. Men då fråga upkommet, hvadan denna afgift må tagas; är lätt att finna, att, som arbetet innefattar utdrag af författningar och resolutioner, som angå städernas handel och andra förmåner, hade det varet en handelscommissionens skyldighet, att detsamma besörja: hvarföre och som bem:te commission, hvilken vitterl. icke praesteradt något annat, för den allmänna hushållningen och handelen i synnerhet gagnande, så blifver dem ock närmast, att bestå, hvad till det förevarande ärendet kan åtgå.

H. biskop Serenius förestälde, hvad nytta detta arbete äfven kunde tillskynda presteståndet; i ty magistraterne i städerna esomoftast, vid hvarje-handa tillfällen, vilja tillvälla sig rättigheter och förmåner, i anseende till presterskapet, yrkande kongl. resolutioner och documenter, som de likväl icke ega, el. kunna uppte; hvilket deras tilltag ock försök alldrig kan ega rum, sedan det arbetet utkommet, som nu af Ellers till hälften blifvet författadt, för hvilket fullständiga utarbetande och utgifvande, h. biskopen önskade, att vårt literata stånd ej ville lägga något hinder i vägen, i synnerhet som Ellers ej på eget bevåg, utan med publique anmodan ingådt; så mödosamt arbete, hvilket således kunde belönas utaf de framdeles indrifvande manufact.contoires ballancer.

Då härpå proposition gjordes, om betänkandet bifalles, svarades Ja och Nej; innan fördenskund votering anställes, förklarades, att Ja skall betyda bifall till betänkandet, och Nej, att den af deputation projecterade summan beviljas, men utbetalas af handels- och oeconom.-commissionen.

Vid sedlarnas öppnande, voro 20 Ja och 22 Nej.

§ 12. Uplästes secr. deputations betänkande⁹⁵⁹ öfver de af kongl. lifdrabant-ten v. Hirscheidt hos riks. ständer ingifna memorial, rörande kongl. lifdrabanternes befördran.

H. domprobst. doct. Möller och h. probst. Forssenius funno billigheten af hvad secr. deputation tillstyrkt: tilläggande allenast dervid h. probsten, att denna lag dock icke må gälla för annan tid, än sedan densamma nu blifvet vidtagen och stiftad.

H. probst. Haartman förenade sig äfven dermed, och ansåg kongl. lifdrabanternes upvaktning för så mödosam, hvilken dock blifver framdel. ännu trägnare, då deras tjenstgöring äfven äskas hos den ankommande kongl. kronprintsessan, att de omöjel. kunna dermed uthärda, om de ej varda soulagerade med någon lättare utväg till befördran, än de hittills egdt.

H. probst. Wijkman fant så mycket mera billigt, att i denna måtto hugna och hjälpa kongl. lifdrabaterna, som vid regementerna ganska få el. ock als inge fändrikar lära finnas, som i 12 års tid tjent utan befördran, hvilke endast woro de, som i sådan händelse kunde, öfver denna lifdrabanternes vunna tour, hafva att klaga: hvartill kommer, att fändrikarnes utkomst och omständigheter äro vida fördelagtigare, än dessas, hvilke upbära ganska otillräckeliga löner, men deremot hafva en långt besvärligare och kåstsammare tjenstgöring att bevaka.

H. kyrkoh. Linderoth förklarade sig äfven till frids med deputationens tillstyrkande, i synnerhet om, vid flyttning ifrån regementerna till lifdrabante-corpsen, vederbörande äfven undfingo den förmån, att räkna sig denna tjenstetid till godo.

Uppå gifven proposition, bifölls betänkandet, till beständig efterlefnad nu och framdeles, med tillägning, att äfven de kongl. lifdrabanter, som tillbragdt 12 års tjenstetid med kongl. fullmagt, måga ifrån den tiden undfå lieutenantsfullmagt och -tour i arméen.

§ 13. Uplästes och bifölls handels- och manufact.-deputat:s betänkande,⁹⁶⁰ ang:de adsess. Noréns frihet, att tillvärka och fråga bomulls-sammet.

⁹⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 105.

⁹⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 67.

§ 14. Föredrogs till afgörande secr. deputations betänkande⁹⁶¹ öfver de af amiralitetscapitain. samt riddaren Gyllenhammar anförda besvär öfver préjudice så som ock schoutbynachten h. Falkengrens, med fleras, i detta mål inkomna memorialer.

H. doct. Möller, samt h. probst. Meurling önskade, att betänkandet måtte vinna ståndets bifall, så vida det kan ske utan bättre förtjentes préjudice.

Men h. probst. Bolmstedt, deremot, anförde, huruleds, i anledning af hvad h. schoutbynachten Falkengren, i dess memorial, anfördt, ganska betänkeligt förefaller, att till flere frånvarande mera förtjente officerares lidande, i deras tillständiga tour och befordrans rättighet, bifalla den af deputationen tillstyrkta capit. Gyllenhammars befordran till det i Carlsrona först lediga volonteur-compagnie.

Uppå gifven proposition blef betänkandet afslaget.

§ 15. Uplästes vällofl. borgare-ståndets utdrag af protocollet, d. 8 Mars 1766.⁹⁶² Hvaruti tillstyrkes, att den af secr. utskåttet föreslagna lieutenant Sjöstedts lön må beräknas ifrån krigets slut år 1762.

Uppå h. probst. Wijkmans förmälände, att detta mål tillförene blifvet i högvörd. ståndet afgjort, enl. s. utskått:s protoc:sutdrag, samt att det af borg.ståndet bifallna retroactive beräkningssättet hade åtskilliga betänkeligheter med sig; resolverades, att ståndet förblifver vid dess förr fattade beslut, d. 19 April nästl.

§ 16. Uplästes, och, på h:rar profess. Amnells, probst. Waldii och doct. Möllers, begäran, lades på bordet, secr. deputations betänkande,⁹⁶³ ang:de vice corporal. vid kongl. lifdrabante-corpsen, i Echs[t]edts anförda besvär öfver préjudice, i anseende till corporal. v. Törne vid samma corps.

Ståndet åtskildes.

⁹⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 104. Jfr prot. 5 september 1765 ovan.

⁹⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 43.

⁹⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 106.

Den 10 Maji 1766

§ 1. Som h. biskop Filenius nu ifrån sin resa återkommet, betygade han sig fägnad. att finna ståndets ledamöter med hälsan församlade.

§ 2. Hemställde h. bisk. Mennander, om icke ståndet ville låta ett extract. protocolli till de öfriga respect. stånden afgå, för att visa de grunder, som förmått ståndet, att afslå protocolsdeputations betänkande, ang:de plikt på consistor. academicum i Åbo: till hvilken ända h. biskopen hade projecterat en sådan expedition, som ock nu uplästes.

Sedan häröfver något blifvet discurrerat, och i synnerhet h. probst. Ekman afstyrkt ståndet, att således skriftel. ingå i merita caussae och defensionalia för consistorium; samt h. probst. Wijkman, att gifva någon anledning, genom memorialer tillställa en obehagel. refutation, af hvad ståndet skulle skrifva till ett consistorii försvar; i anseende hvartill, h. kyrkoherd. Hernodius häldre rådde dertill, att saken, till närmare utredande, måtte till deputation åter förvisas; men h. superintend. Körning förestälte, hurusom det dock icke vore ovanligt, att, genom protoc:sutdrag, anföra sådant, som kan tjena de andra stånden till uplysning: och h. kyrkoh. Linderot, att dertill, vid detta tillfälle, så mycket mera vore skäl, som betänkandet är afslaget, då det visserl. kommer till måtta för de andra stånden, att veta, hvad som ståndet dertill föranlätet, åtog sig h. probst. Haartman, att vidare se på projectet, och uttaga, hvad som kunde förda af sig discussion i sjelfva saken.

§ 3. Présenterades, genom h. biskop Mennander, ifrån kyrkoh. vid Finska nationella församlingen här i staden, magist. Carl Gustaf Werander, ett inbundet exemplar af 7:de tomen af det värk, som dess frus förra mann, framl. cancellie-rådet Modée, påbegynt att utarbete, bestående uti utdrag af publique handlingar.

Ståndet anmodade h. biskopen, att hos kyrkoh. Werander, och dess fru, häremot betyga ståndets tacknämlichkeit.

§ 4. Uplästes väl ett extractum protocolli, som notarien upsatt, efter sidsta beslutet, i bevillnings-saken, att afgå till de öfriga respect. stånden; men, i dess ställe, vidtogs nu denna af h. biskop Serenius projecterade resolution, att å löparen af bevillnings-deputations protoc:sutdrag, påskrifvas: bifalles i öfrigt; men hvad summan och proportion angår af bevillningen, deröfver vill ståndet sig utlåta, när deputations project förekommer.

§ 5. Föredrogs, och, i anledning af inkommet besvärsmemorial,⁹⁶⁴ till justitiaedeputation remitterades lieutenant:s vid artilleriet, Joh. Leonhard Lostjernas, af urskilln.deputation afslagna, ansökning, om ändring i Kongl. Maj:ts nådiga resolution, hvarigenom kongl. generalkrigsrättens i Stralsund dom, år 1763, bekräftas, att han bör vara förlustig sin då innehafvande under-lieutenantssyssla.

§ 6. Uplästes af fiskeri-deputation projecterade stadga och ordning för rikets fiske; hvilken stadga bifölls, med följande ändringar:

Wid 1 cap. 9 § uttogs ordet *sjelfsvåldigt*; och de sidsta orden: *såsom ock, då skadedjur och matnyttig fogel skjutes*.

Wid 10 §, i stället för orden: *matnyttig sjöfågel*, sättes: all slags sjöfågel.

Wid 2 cap. 8 §, bifölls hedervärda bondeståndets tilläggnig, att vid §:s slut, imellan orden: *de*, och *som fiska* etc. sättes: af allmogen.

Wid 14 §, upkom någon discurs, huru fiskets utödande, genom det att små fisk och gli för mycket fångas, säkrast måtte förekommas. Och som detta beror af maskornas storlek på notarna, så väl som kilen; hvilken omständighet ståndet väl icke kunde ungå att utstaka; men något vist förordnande dock blifver nödigt; åtog sig h. superintend. Körning att sådant till nästa plenum projectera.

Wid 3 cap. 2 § undantogs ifrån allmänt nyttjande de fiskevattn, som kronan till enskildta uplåtet, emot någon afgift och tunga.

Wid 5 §, erindrades af h. superintend. Körning, att kongsådrarne ofta ändra sitt lopp, då stora sand-högar ombyta sin belägenhet; hvarföre i början af §, i stället för *och i det djup*, skulle sättas, eller i det djup.

Likaledes och på det i allmänhet inge förändringar eller totale stängsel må utöda fisken, el. hindra dess trefnad, skulle, uppå h:rar probst. Mathesii och Wangels erindringar, wid §:s slut tilläggas, att alle dammar böra förses med nödiga bottn-luckor, för den up- och ned-gående fisken.

Wid 8 § upkom någon discurs, huruvida jord- och fiske-egares samtycke fordras till bergsprängningar för laxens gång, hvilket samtycke h. superintendent. Körning ansåg för öfverflödigt, enär de, som bo ofvanför fallet, hålla kronan skadeslös, för hvad som minskas i fisket nedanför fallet, och

⁹⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 173 (med bilagor).

dessutan intet hinder bör läggas i vägen, att ju laxen må få gå så långt up, som möjel:t är, emedan han dess mera ökar sig och trifves.

Men h. kyrkoh. Linderot påstod häremot, att vederbörandes samtycke nödvändigt fordras, åtminstone af den, som är kronans man, och bör bevaka dess rätt, på det hvarken kronan el. de, som för fiske, sådant som det nu är, äro skattlagde, må försättas i lidande.

Och bifölls slutel. §, sådan som den blifvet projecterad, allenast med den förändring, att vid slutet af första meningen, efter ordet: *laxen*, tillades, *el. öraden*; och vid slutet af sidsta meningen, orden: *el. domaren*, gingo ut.

Wid 11 §, och första meningen, uttogos de orden: *hvar det möjel. sig göra låter*, och vid slutet af samma mening, tillades detta: äfven som alle såg-värksebare skola, wid förlust af sågen, wara förbunden, att hålla kistor, hvaruti sågspån kan falla, och samlas, utan att komma i vattnet.

Vid andra meningen uttogos orden: *i de mer bebodda orter*, och sattes i stället: *förpliktas att allahanda etc.*

14 § skulle gå ut, och i stället införas denna, som af h. biskop Serenius projecterades: Att hugga el. svädja bort sådana skogsparker och lundar, som med sin skugga weterl. Gjordt braxe- el. annat fiske-stånd, vare förbudet, wid dubbel plikt för hvar träd, stort el. litet, emot hvad skogs-ordningen stadgar om förbuden park, ware det på egne el. boställs-ego.

Wid 19 § och slutet af första meningen, tillades, på h. probst. Mathesii erindran; och skall den, som ett nytt fiskeslag i något vattn vill plantera, hafva rättighet, att dertill få köpa nödig stamm, ehvaräst den finnes, utan någon invänning af egaren.

Slutel. [e]rindrade h. biskop Lamberg, att, som i Götheborgs skärgård, hvaräst mästa sill-salteriet idkas, minsta tillgång gifves på nödigt trädwirke till kärl, i synnerhet af bok, och en försigtig hushållning med skogarna äfven å alla ställen är nödig, så vore väl, om ett kärl finge flera gånger nyttjas, så länge det är i försvarligt stånd, hvarmed tjenstefolket i hvarje hus kunde lemnas någon slags handel, som kunde förmå dem, att om kärilen vara akt-samme.

H. comminist. Chydenius anmärkte, att detta icke låter göra sig med de kärl, som gå till utrikes orter, och att det ej el. lärers blifva möjel:t att ifrån alla ändra af riket föra skepsladdningar af tomma kärl till saltningsorterna.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus fann h. biskopens påminnelse god; men trodde, det icke vara möjeligt, att till detta ändamål samla kärilen på vist

ställe; hvarföre det vore nog, att tillåta, det gamla kärl få brukas och uphandlas.

Att vinna detta ändamål, vidtog äfven ståndet h. profess. Amnells förslag, att, vid början af 6 § i 1 cap., i stället för orden: *i tunnor*, sättes: antingen i gamla brukbara, el. nya kärl af bok, ek el. gran.

§ 7. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskap. och adelen, som öfwerlemnade löparen af secr. utskåttets extr. protocoll, rörande förtroendets bibehållande för 3:ne herrar riksens råd.

§ 8. Uplästes secr. utskått:s extract. protocoll, af d. 26 April. nästl.,⁹⁶⁵ ang:de 3:ne h:r riks. råds, grefve v. Lievens, friherre Rudenschölds, och friherre Hjärnes bibehållande vid riks. ständers förtroende.

Uppå h. kyrkoh, Hernodii begäran, lades detta på bordet.

§ 9. Företogs till afgörande kammar-deputations betänkande, ang:de Hanåsa qvarn; hvaröfver h. probst. Wijkman nu yttrade, att han icke finner skäl i hvad detta betänkande tillstyrker, utan att det strider emot ståndets principer, låta åboer och lagliga innehafvare förlora sin förmånsrätt, och nödgas lemna denna qvarnen, såsom en Naboths vingårdh, åt en mäktigare, som derefter lyster: varande deruti intet hinder för dem, att de bo längre bårt, utan böra de, såsom oskyldige medborgare, icke sätta sitt till, på det en annan, under namn af räntebrist, skall få imission i qvarnen.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus: Som qvarnen är kronans, så måste ock kronan ega rätt, att den efter behag disponera, och när kronan erkänt fordrans riktighet af statssecreter. von Hegardt; kan ingen förneka kronan, att ge qvarnen i wederlag, när hon dertill passar.

H. probst. Ziebeth fann äfven sammanhanget vara sådant, som h. öfverhåfpredikant. Grunerus berättat; åberopande för öfrigt ledamöterna i kammar-, oeconom.- och commercedeputation, såsom bästa kännare af saken.

H. bisk. Serenius försäkrade, det han icke skulle tillstyrka detsamma som deputationen, om han såge den minsta rätt å böndernes sida, mera än å den andra, till att behålla qvarnen. Men som qvarnen är kronans, och bönderne

⁹⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 125.

länge innehaft densamma, för ett allt för lågt arrende; blifver det oförnekel. kronans rätt, att taga igen, och till sina behof använda qvarnen.

H. lector Antonsson var af samma tanka, i anledning af den uplysning, han fådt om saken i deputation.

H. probst. Wangel: Då ersättning begäres för bortmist ränta, bör värkstälighet icke derå följa, innan fordran ordentel. blifvet examinerad, huruvida den till alla delar har sin riktighet. Att, igenom underlåtande häraf, illa blifvet hushålladt med krono-gods, derå finnes i kammar-utskåttet flera bevis. I förevarande casu bör fördenskuld efterses, om qvarnen bör utbytas för hel el. half ränta, innan saken af riks. ständer kan beviljas.

H. probst. Wijkman anförde vidare, hurusom det icke blifver någon förmån för kronan, att af statssecreter. Hegardt få 20 d. s:mt i ränta; emedan åboen vill gifva detsamma. Snarare må derfore qvarnen gå på auction, och högsta bud till kronans förmån gälla, än att den fattige skall vika, för det den icke vill slå under sig des del, under sken, som det skedde med rätta.

H. professor Amnell hade icke, då betänkandet uplästes, funnet fullt skäl, att det afslå, emedan professoren trodde, att räntefordran redan är wederbörl. pröfvad. I annor händelse, medgaf h. professoren, att betänkandet är bygd på en ganska sliprig grund. Men har detta sin riktighet, så blifver ersättning för bristen å kronans sida en oundvikel. skyldighet.

H. kyrkoh. Linderot biföll betänkandet, uppå de der anförda grunder, att qvarnen är kronans, att den ligger vida afskild ifrån Wallåkra by, att Hanåsa egor den omgifva, att icke det minsta utrymme densamma med rätta är tillhörigt, att vattudämningar, för dess skuld, gjordt skadeligt vattnflöde på Hanåsa egor, m. m.

Sedan härvid, på åtskilligas begäran, betänkandet å nyo blifvet upläst; yttrade h. öfverhåfpredik. Grunerus, att, ehuru han, för ingen del, ville gå in i något, som skulle lända den fattiga till förtryck; kunde han dock af betänkandet intet annat finna, än att det både blifvet pröfvadt och erkänt, att statssecreter. v. Hegardt haft frälse-ränta att fordra af kronan. Frågan blifver då, om icke kronan eger rätt, att ge qvarnen, som nu är dess egendom, i betalning, hålst den allenast under wissa wilkor blifvet till arrende uplåten.

H. probst. Wijkman fann, sedan han å nyo hördt betänkandet, ännu större svårigheter, än tillföre, ligga sig i vägen, att det bifalla. H. probsten kunde icke annat, än anse det såsom ett förhastande af kongl. kammar-collegio, att imission i qvarnen blifvet gifven, strax efter avslutad liquidation, der likväl

ett dylikt mål först bordt passera riks. ständer. 2) Finnes, att åboerne anmeldt sig till skatteköp; hvaremot ränte-byten icke kunna sägas gifva någon förmåns-rätt el. frihet, att, emot 1723 års skatteköpsförordning,⁹⁶⁶ med våld sätta innehafvarena ur deras besittning; hälst när dertill 3) kommer, att de af landshöfdingen icke blifvet hörde, innan han således öfver dem resolveradt. Dessutan är märkeligt, att häradsrätten icke yttrat sig om eganderätten till qvarnen. Och gäller icke mot dessa åboer, hvarken att de bo långt ifrån qvarnen, el. att de äro månge; utan som qvarn-ställen äro af en särskild natur emot andra egendomar, och de lagl. blifvet försäkrade om nyttjanderätten, då de skulle uppfylla sin förbindelse att bygga; kunde h. probsten icke mot sitt samvete tillåta, att fattige medborgare så plötsligen försättas i lidande.

H. comminist. Chydenius fann, detta af h. probst. Wijkman väl vara utfördt⁹⁶⁷, och moverade frågan, om hvad som här är kronans rätt. Densamma förmente h. comministeren endast versera vid sjelva räntorna: och kunde således statssecreter. v. Hegardt få sin ersättning uti räntan af qvarnen, medan bönderne likafullt förblifva i besittning af sjelfva egendomen. H. comministeren betänkte för öfrigt, huru lätt det plägar gå, att under hvarjehanda praetexter öka en egendom, som en gång börjat på ett ställe att samlas. Och som Gud i sitt ord förklarar misshag till dem, som lägga det ena huset till det andra, kunde h. comministeren icke annat, än vara mot betänkandet.

H. probst. Haartman tog det först för afgjordt, att qvarnen är en gammal odal krono-egendom. När nu, år 1722, den hvarken vara försedd med qvarnhus el. damm, utan Vallåkra bya-männ fått landshöfdingens tillstånd, att göra sådan byggnad mot 6 d. s:mts ränta och besittning af qvarnen; så hade den resolution bordt stå, så vida inge fatalier bevakades, att deröfver andraga besvär, och bönderne icke ohörde drifvas ifrån possession. Och om man än vill anse dessa besittare för blåtta arrendatorer, tillåter dock icke lagen, att drifva dem bårt, utan att de förut höras. 1735 års förordning tillägger väl frälseman förmånsrätt till byte, framför åboen till skatte, men icke utan det vilkor, att han sig dertill förr anmäler.⁹⁶⁸ Dessutan är här icke fråga

⁹⁶⁶ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Huru med de Hemman och Cronolägenheter, som til Skatte försäljas, förhållas skal.*

⁹⁶⁷ ututfördt i prot.

⁹⁶⁸ Tryckt förordning 28 mars 1735: *Kongl. Maj:ts nådige Förordning Angående Närmare Rätt til de Cronohemman, som Frälseman til Byte, men Åboen til Skatte söker lösa.*

om byte, utan om ersättning för en räntefordran. I afseende på hvilket allt, h. probsten ej kunde samtycka till betänkandet, utan trodde, att riks. ständers allmänna författning om alla krono-lägenheter bordt hit adpliceras, så att antingen qvarnen går på auction, el. bönderne dervid bibehållas.

H. probst. Sörström: Ehuru bönderne bygd up qvarnen för 6 d. s:mts ränta, kan den dock icke kallas böndernas, utan är ostridigt kronans qvarn, hälst inge egor lyda dertill. När nu statssecreter. v. Hegardt icke kunde vägras betalning för sin fordran, lærer kammar-collegium funnet så mycket mindre betänkande, att dertill bevilja immission i qvarnen, som det nogsamt af sakens beskaffenhet städt att inhämta, det den likafullt ifrån Kongl. Maj:t skulle komma till riks. ständer. H. probsten fann derföre skäligt, att fastställa betänkandet.

H. superintendent. Körning vara af samma tanka. Ty som qvarnen genom contract kommet i böndernas händer, kan kronan derigenom icke vara mer betaget, att bevaka sin rätt, än en privat kan sägas vara bunden, genom det han bårt arrenderat sin egendom, att icke efter behag få densamma sälja.

H. lector Kraftman var angelägen derom, att icke förfördela någondera parten. Har statssecreterarens fordran sin riktighet, så måste han väl ha betalning; hälst adel. privilegieerne förmå, att krono- och frälse-räntor få mot hvarandra bytas. Och som böndernes vattudämning förorsakar skada på hans egor; är det billigt, både att han derföre hålles skadeslös, och äfven förnöjes för sin fordran.

H. doct. Möller förenade sig med h. superintendent. Körning och h. lect. Kraftman.

H. biskop Lamberg likaledes.

H. kyrkoh. Linderot medgaf väl, att, om bönderne först anmält sig till skattelösen, de då böra hafva företräde; men erindrade, att stats-secreteraren dock icke måtte gå miste om sin betalning.

H. probst. Hellberg examinerade 28 § af ridderskap:s och adelens privilegier, och påstod, att de icke kunna hit lämpas, innan laga actus för sig gådt, med qvarnens skattläggning och värdering af statssecreterarens fordran. H. probsten trodde sig förnemligast böra tala för kronans rätt, och såleds vara förvissad, att detta icke ännu är ogjordt, på det man icke måtte taga något steg, som tjenar till utvidgande af adeliga privilegierna.

H. probst. Waldius: Så vida det är sant, att desse bönder förr, än h. stats-secreter. Hegardt, anmält sig få köpa qvarnen quaestionis till skatte, och

kongl. förordningarne stadga, att, den sig först anmäler, bör ega köpe-rätt framför den, som sig sednare anmältdt, så finner [jag] för min del, det bönderne ock böra framför h. statssecreteraren ega rätt, att af kronan få inlösa förenämde qvarn till skatte.

Beträffande sjelfva räntan, så kan den ej bestridas h. statssecreteraren, så vida liquidation med honom har sin riktighet: men så hoppas jag, det han blifver utom allt lidande, sedan bönderne åtaget sig, betala så stor ränta af denna qvarn, som h. statssecreterarens fordran af kronan, neml. 20 d. s:mt. Enär nu kronan lemnar till honom denna ränta, och gifver honom full rättighet, att henne upbära, så håller jag före, att han får ej mista anledning, att häröfver klaga.

H. kyrkoh. Heurlin: Efter föregången laga värdering, är säkrast, att låta qvarnen gå på auction, och den mästbjudande derutaf blifva egare; då statssecreteraren för sin fordran äfven kan förnöjas.

H. probst. Haartman anmärkte vidare, att, om räntornas beskaffenhet, icke ännu blifvet till fullo utrönt, hvilke på olika orter nog variera.

Häruppå gjordes proposition öfver betänkandet, och som en del det ville bifalla, en del åter afslå; utröntes genom votering, att de förre voro till antalet 21, och de sednare 29.

Ståndet åtskildes.

Den 13 Maji 1766

§ 1. Justerades 6 § af protocollet, d. 10 Maji, om fiske-stadgan, hvarvid, i stället för det, som skulle bifogas 14 § i 2 cap., nu vidtogs följande af h. probst. Mathesius projecterade tillägging till 15 § i 3 cap. Försumma delegare slik för sig och det allmänna nyttig författning; antyde då konungens befallningshafvande, att om beskaffenheten lagligen må undersökas, och stadfäste det, som blifvet nyttigast pröfvadt.

H. comminist. Heurlin erindrade väl, att ock något måtte inryckas, om flyttningsstimmer på vattn, hvilket ofta förorsakat, att bästa gräset blifver nedtrampat på ängar, som ligga der bredevid, men häremot erindrade h. probst. Mathesius, att detta ämne vore af mera betydighet, än att man nu tillfälligtvis kunde sig deröfver yttra, för de många dervid inlöpande considerationer.

Wid 1 cap. 4 §, och andra meningen, tillades nu framför ordet: *tillgång*, tillräckelig.

§ 2. Justerades det af h. probst. Haartman författade extract. protocoll, ang:de protocolsdeputat:s remarque på consistorium i Åbo för rättegångs-fel.⁹⁶⁹

Härvid påminte nu h. probst. Hellberg, det man icke positivt borde afslå deputations betänkande, innan saken är af ståndet noga granskad och fullel. känd.

§ 3. Anmälte h. probst. Wijkman, att han ute i kyrkan träffat en ledamot af hedervärda bondeståndet, som sagt sig vara utsänd af sitt stånd, att begära, det detta ståndet icke ville till afgörande företaga bergsdeputations betänkande, ang:de Åthvidabergs kåppar-värk, innan bonde-ståndet deröfver inkomma med sitt yttrande.

§ 4. Uplästes secr. deputat:s betänkande⁹⁷⁰ öfver capit. Carl Claud. de la Walls besvär.

Enär ståndet var färdigt, att detta betänkande bifalla, yttrade h. probst. Hellberg, att han väl, i afseende på de ömma här förekommande considerationer, i anseende till capit. de la Walls utmärkta krigsförtjenster, samt att staten snart måtte befrias ifrån den pension, som honom nu består, med fägnad hördt af ridderskap:ts och adelens påskrift, att betänkandet der wunnet bifall; men kunde dock icke underlåta att anmärka, det de la Wall icke klagat öfver préjudice, och således igenom sin befordran nu torde komma att préjudicera andra.

Häremot visade h. probst. Haartman, att betänkandet grundar sig på förordningen om krigsförtjensters belönande, och att capit. de la Wall hafver att besvara sig deröfver, det andre, som gjordt mindre skäl för sig, än han, dock blifvet honom föredragne, oaktadt han, men icke de, utom chefen, äfven är försedd med sina kammeraders certification om dess tappra förhållande.

Uppå gifven proposition, bifölls äfven betänkandet.

⁹⁶⁹ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 69.

⁹⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 107.

§ 5. Producerade h. arkibiskopen och talemann vener. consistorii Gothoburgensis svar, uppå ståndets sidst aflåtna skrifvelse, ang:de riksdagspenningar för h. probst. Ekström, och lemnades detta till h:rar deputerades öfver fullmagterna utlåtande.

§ 6. Uplästes kammar-, oeconom.- och commerce-deputat:s betänkande,⁹⁷¹ ang:de Kongelfs stads ansökning om en ny bro öfver Götha-älf.

Hvilket betänkande bifölls, med denna vällofl. borgareståndets tillägging, att färjan lägges inom vattubrynen, så att farten ej deraf på något sätt hindras.

§ 7. Uplästes och bifölls secr. deputat:s betänkande,⁹⁷² ang:de öfversteliutenant. Claes Robert Charpentiers besvär.

§ 8. Företogs till afgörande secr. deputat:s betänkande,⁹⁷³ ang:de vice corporalens vid kongl. lifdrabante-corpsen, Joh. v. Echstedts besvär, öfver corporal. vid samma corps, Michaël v. Törnes befordran; hvarvid äfven uplästes de inkomna memorialer af h:rar v. Echstedt, Tranefeldt och Silfverschöld.⁹⁷⁴

H. profess. Amnell upläste härvid sina i saken skriftel. författade⁹⁷⁵ tankar, hvilka h. professoren ämnat upsända, då han för opasslighet i dag icke trodt sig sjelf kunna upkomma: Jag begärte, att vice corporal. v. Echstedts ansökan om corporalsfullmagt, måtte få ligga på bordet, emedan jag då i hast omöjel. kunde förstå densamma; och begriper den icke ännu till alla delar. Han, som nyl. förlorat tour emot vice-corporalerna Hernod och Tranefeldt, och förmodel. äfven emot vice corporal. v. Ungern Sternberg, söker nu, och har deputationens betänkande för sig, att blifva förenämde 3:nes förman, medels ernående af corporalsfullmagt vid Kongl. Maj:ts lifdrabantecorps. Han tager härtill anledning, såsom varande préjudicerad af 5:te corporal. von Törne; hvilken sidstnämde dock redan är äldre corporal, än h:ar Huss, Vult v. Steijern, v. Post och Hjerne, i anseende till v. Törnes äldre capi-

⁹⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 27.

⁹⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 109.

⁹⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 106. Jfr prot. ovan 3 maj 1766.

⁹⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 178.

⁹⁷⁵ *författada* i prot.

taines-fullmagt, än de 4 förenämdes ryttmästare- och vice corporalsfullmagter; hvarföre desse 4 ej el. funnet sig berättigade, att åstunda tour framför v. Törne, hvilken för detta, år 1762, fått då församl. riks. ständers formella stadfästelse, på dess erhållna capitainesfullmagt och -tour.

Vice-corporal. v. Echstedt sjelf gifver, hvad jag sagt, styrka derigenom, att han förklarar sig ej böra el. vilja vara framför corporalerna, v. Törne, Huss, v. Steijern, v. Post, och Hjerne, utan häldre begäret yngre och sidsta corporals-fullmagt; hvarå han dock tillförene fådt Kongl. Maj:ts nådiga afslag. Att nu h. von Echstedt, som i deputationens betänkande nämnes äldste vice corporal, skulle undfå yngsta corporalsfullmagt, synes, vid första påseende, icke just mycket vara begärtd, el. tillstyrkt: men nu mera har ny omständighet mellankommet, att Hernod och Tranfelt, jämte baron v. Ungern, äro vid denna riksdag förklarade för äldre vice corporal:r, än h. Echstedt; så att han nu ej är den förste och äldste, utan den 4:de vice corporal. i ordningen. Då höglöfl. deputation tillstyrker för honom *yngsta corporals-fullmagt, dock så, att äldres och mera förtjentes rätt härvid förbehålles*; så lærer otvifvelagtigt Hernods och Tranefelts framför honom nyl. vunna tour och rätt böra blifva dem å det kraftigaste förbehållen af högvörd. ståndet, i händelse af dess bifall till deputationens betänkande; hvartill jag dock, för min ringa del, icke funnet tillräckeliga skäl att styrka; hälst emedan jag vid alla tillfällen vill undvika öfverloppsfullmagter samt characterer; bland hvilka sistnämnda jag synes mig kunna för en corporals-fullmagt för h. v. Echstedt, som kommer att sammanstå med de äldre, både corporalers ock vice corporalers, framför honom redan egande tour. Corporalen v. Törne är nu frånvarande i Finland, och vet ej af, hvad som förehafwes: men hans ansökan vid förra riksdagen passerade icke 3 stånd allena, utan 4 stånd, hvilkas pluralitet utgjorde det fördelagtiga utslag för h. v. Törne, som då gick i expedition och värkställighet, hvilket utslag att nu åter, vid denna riksdag, vidröra, el. rubba, förefaller mig ganska betänkeligt. För öfrigt har jag all skyldig aktning för v. corporal. v. Echstedts vackra meriter, och flera personliga goda egenskaper, hvilka alldrig lära kunna sakna ytterligare välförtjent belöning, i sin tid och ordning: tilläggande h. professoren muntel., att ehuru v. Törne värkel. préjudicerat v. Echstedt, kan dock denne sednare icke i den delen ställa sina besvär emot någon annan, än riks. ständer, genom hvilkas åtgärd den förre vunnet sin befordran. Denna befordran har dock endast skett i arméen, när deremot v. Echstedt sedermera genom sin befordran inom corps-

en préjudicerat 14 äldre. Och när af dessa 3:ne vid denna riksdag klagat, och fått rättvis uprättelse, är lika rättvist, att desse 3:ne äfven få corporalsfullmagter, om v. Echstedt dermed skall huggas. Men, i den händelsen, beklagade h. professoren generalen, som är chef för corpsen, då den blifver för mycket blåttad på vice corporaler. Och hade h. professoren nogsammt märkt af préjudice-måls sammanhang, hvad oreda derigenom än vidare kan förorsakas: äfvensom h. professoren funnet, att ståndet alltid varet angeläget, till att bibehålla major Ahlberg vid den tour, som honom sidsta riksdag, till rättmätig uprättelse, blef tillagd, utan att fleres deröfver nu andragna besvär kunnat densamma rubba. Men skulle dock v. Echstedts ansökning nu beviljas, förbehöll h. professoren, att Hernod och Tranefelt, som ega tour för v. Echstedt, icke dervid komma i förgätenhet.

Äfvenså tillstyrkte h. biskop Filenius, att de allesamman måtte njuta lika rätt.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus trodde, det vara nog, om ståndet ville bifalla betänkandet för v. Echstedt, hvars lidande genom v. Törnes befördran är äfvenså ostridig, som det är vist, att, igenom deputations tillstyrkande för honom, ingen blifver lidande; ty då endast begär att blifva den yngsta corporalen, kan han aldrig komma att commendera de andra, och i arméen kan icke eller någon derigenom blifva förfördelad; så vida han tänker förblifva inom corpsen. Dessutan tillägger deputationen uttryckel., att äldres och mera förtjentes rätt härvid förbehålles.

Enär häruppå proposition gjordes öfver betänkandet, påstod h. professor Amnell, att både Hernods, och Tranefelts, och baron v. Ungern Sternbergs rätt nominatim dervid måtte förvaras; hvarmed h. probst. Ekström äfven instämde, så att, hvad ståndet tillförene för dessa 3:ne officerare beslutet, icke måtte härigenom häfvas öfver ända.

H. probst. Bergstedt förklarade, att baron v. Ungern icke begär tour framför Echstedt, utan endast framför Tranefelt. Och sedan h. probsten, får att så mycket tydeligare gifva hans åstundan tillkänna, upläst ett, af honom inlemnadt memorial; understälte h. probsten, om icke ståndet ville utfärda ett extractum protocoll, öfver sitt beslut om honom, då Tranefelts och v. Echstedts sak sidst var före, på det de öfrige stånden derutaf må få anledning, att på samma sätt förvara både Hernods och baron v. Ungerns rätt.

H. probst. Haartman ville simpliciter förblifva vid betänkandet, der mera förtjentes rätt är förbehållen.

H. probst. Hellberg fann saken så inveklad och svår, att nu till alla delar hjälpa, att h. probsten, för sin del, intet yttrande deruti kunde afgifva.

Omsider bifölls betänkandet med denna af h. profess. Amnell projecterade tillägning, att ståndets beslut för vice corporalerne Hernod och Tranefelt förblifver i sin fulla värkan, samt att vice-corporalen baron v. Ungern Sternbergs lagliga rätt förbehålles.

§ 9. Påminte h. arkibiskopen och taleman, samt på det högsta recommenderade, att ståndet ville lemna sig någon tid till ecclesiastique- och religionsmåls skärskådande, hvilka, ehuru de böra vara detta ståndet ömmast om hjärtat, h. arkibiskopen befarade, mäst blifva eftersatte.

I anledning häraf, anmälte h. biskop Filenius, hurusom han uti en nyl. utkommen inrikes tidning förmärkt, det en bokbindare fått privilegium på en ny uplaga af åtskilliga böcker, hvilke i vår församl. äro noterade, för att innehålla herrnhutska villfarelser. H. biskopen påminte sig, att venerand. consistorium i Linköping, år 1749, hos Kongl. Majj:t ingifvet sina underdåniga tankar, huru detta onda måtte förekommas, och till den ändan föreslaget 2:ne alternativ, antingen att alldeles förbjuda dessa böcker, el. att låta dem komma under en den nogesta censur; emedan de väl, sådane som de nu äro, blifvet innan tryckningen censurerade; men som det varet ante controversiam motam, hade en nu mera afl. Hederlig man i vår församling blifvet förledd, att dervid icke bruka nog varsamhet, det han uttryckel. genom memorial till ståndet gifvet tillkänna; hemställande således h. biskopen, om och hvad ståndet härvid ville tillgöra.

Sedan något blifvet härom öfverlagdt, och, ibland andra, h. probst. Hellberg tillstyrkt en noga censur, framför ett rent förbud; h. professor Amnell äfven anfördt, att det anmärkta privilegium endast går ut på omtryckning af förr censurerade piecer, hvilke väl, jämte åtskilligt godt, kunna hysa något gift, men som dock ligger så dåldt, att den, som icke oculo critico dem läser, knapt kan sådant märka, mindre deraf taga skada; åtog sig, uppå anmodan, h. biskop Filenius, att, i ståndets namn, uprätta bref härom till Kongl. Majj:t, äfvensom ståndet, uppå gifven proposition, biföll, att med det första något eftermiddagsplenum endast måtte tagas till ecclesiastica och religiosa, då detta ärendet först skulle företagas.

§ 10. Påminte h. probst. Mathesius, att ståndet, vid samma tillfälle, måtte taga under öfvervägande, ang:de den nya prof-psalm-boken, dels för att finna, huruvida det utkomna projectet är vidtageligt, dels ock att förekomma, det kyrkorne icke vidare måtte blifva skattskyldige till denna inrättning, hvaröfver ifrån Österbottn nog klagomål inkommet; och hvilket h. probst. Warelius äfven förmälte vara skedt ifrån Scara stift.

H. profess. Amnell begärade denna fråga på bordet; men, uppå h. arkibiskopens föreställning, att saken behöfver moget påtänkas, och det utkomna projectet granskas bifölls, att detta må remitteras till ecclesiastiquedeputation: erindrande slutel. h. probst. Mathesius, att committerade öfver psalmboks-arbetet icke vidare må disponera de influtna medlen, innan ståndet häröfver sig fått yttra.

§ 11. Begärade h. probst. Hellberg ståndets tillåtelse, att, för angelägenheter skuld, på någon tid få resa hem; hvilken begäran h. probst. Bolmstedt begärade på bordet.

§ 12. Företogs till afgörande det på bordet liggande secr. utskått:s protocollsutdrag, ang:de förtroendets bibehållande för 3:ne h:r riksens råd; hvarvid h. arkibiskopen och taleman gjorde en öm föreställning, om den varsamhet, hvarmed en dylik sak behöfver handteras; emedan ändringar af rådsherrar kunna vara tvätydige, och ofta hafva påföljder både till bättre och sämre. Och som hälsan icke tillåtet h. arkibiskopen, att i grund lära känna denna saken, el. vara öfver dess beredning; ville han allenast önska, så i det ena, som i allt annat: fiat justitia, fiat också aequitas, der någon mildring kan hafva rum: lemnande till ståndets eget eftersinnande, om och huruvida det kan finnas rådeligt, el. orådeligt, att på en gång evacuera Kongl. Maj:ts rådkammare, samt om och huruvida, i ett så laggrant ämne, högsta rätt el. något mildrande, kan förena sig mer el. mindre med prudentia politica.

Sedan ståndet hört sig å nyo föreläsas, så väl secr. utskåttets nu inkomna extr. protocoll, i detta ämne, som, uppå h. probst. Hellbergs begäran, det förra, af d. 15 Aug. 1765, ang:de alla 7 h:r riks. råd; jämte ståndets deröfver fattade beslut, af d. 19 nästl. Augusti; anförde h. probst. Haartman, att han, af bägge dessa protoc:sutdragens jämförelse, öfvertygel. fann, det mildrande omständigheter sig väl förete för deras excellencer Lieven och Hjärke;

men att hans excellence Rudenschöld är graverad lika med de 4 förra h:r riks. råd: ty ehuru han icke, som riksråd, deltaget i hela kädjan af de för riket olyckel. rådslag, hvarigenom de öfrige förvärvat riks. ständers förtroende; visar dock denna senare secr. utskåttets upgift, att han, som håfcancellair, lagdt handen vid deras beredning; fölgagtel. förtjenade han, i h. probstens tanka, att lika med de öfriga blifva ansedd.

H. öfverhåfpredik. Grunerus begärade, förrän han sig i hufvudsaken kunde utlåta, att få proposition deröfver, om det är ståndet tillständigt, att taga densamma under ventilation, sedan den, enl. protocollet, blifvet till secr. utskåttet remitterad, emedan h. öfverhåfpredikanten icke ville taga något steg, som skulle vara i contradiction med ståndets förra beslut.

H. lect. Antonsson: Som protocollet förmår, att ståndet redan skilt de senare 3:ne h:r riks. råd ifrån de 4 förra, och remitterat till secr. utskåttet, om icke förtroendet för dem kunde bibehållas, hvaröfver s. utskåttet sig nu äfven utlåtet; så ville h. lectoren så mycket häldre detta utlåtande bifalla, som hans excellence Rudenschölds förehållande sidsta riksdag undergådt ständers granskning, hvilke då rådsemetet honom anförtrödt.

H. probsten Wijkman tog äfven till grund ståndets förra beslut, men anmärkte, att det icke innehåller någon positiv resolution, om förtroendets bibehållande, utan endast ett updragande till secr. utskåttet, att tillse, om icke så ske kunde. H. probsten hade derföre i secr. utskåttet icke kunnat taga såsom en lag för sig, att ståndet ville hafva förtroendet bibehållet; utan, sedan han funnit sig föranlåten, att ifrån mindre secreta deputation gå med särskildt votum i saken till secr. utskåttet, hade han äfven der icke allenast varet dissentiens, utan ock förbehållet sig, att en sådan dess skiljagtiga tanka i sitt stånd vidare utföra, så långt som sakens beskaffenhet medgifva kunde. H. probsten anmälte således, att hans excellence Rudenschöld icke fått decharge af ständer vid sidstl. riksdag, för hvad han i cancellie-collegio till krigsdeclarationen åtgjordt, emedan riks. ständer då alldrig fått veta, att cancellie-collegium haft del deruti, utan hade hans excellence då sjelf varet ledamot af mindre secr. deputation, och der beredt de betänkanden, som om rådets förehållande till riks. ständer emanerat, och endast visat, att rådet varet vållande till kriget, men icke att cancellie-collegium dertill bidraget: äfvensom hans excellence ock sjelf der varet öfver uppsättandet af den föreställning till riks. råd, som deröfver skedde. Vid förtroendets bibehållande för deras excellencer Lieven och Hjerne, hade h. probsten intet att påminna;

i synnerhet hvad grefve Lieven beträffar, som på ett ganska hederligt och staten ömmande sätt uti penningesaker sig utmärkt.

H. probsten deducerade häruppå vidare, huru riksrådet Rudenschöld, såsom håfcancellair, gått in uti tillstyrkande för Kongl. Maj:it, att soutenera Westphaliska fredens garantie, hvilken declaration, genom ministeren i Regensburg med skäl kan anses, såsom förste krigsdeclarationen: en sak, hvilken hans excellence Rudenschöld icke kunde undfalla, då han i all sin tid följdt ministeren; när deremot grefve Lieven och baron Hjerne upstiget den militariska vägen.

När nu dertill kommer, att baron Rudenschöld likaledes deltaget i cancellie-collegii betänkande, i anledning af remissen ifrån kongl. rådkammaren, hvarvid sådane omständigheter inlöpa, som här icke kunna omtalas; och man påminner sig, att riksråd. Flemming, ehuru hederligt votum han afgifvet i växel-saken, dock icke fädt röna riks. ständers benägenhet, förmedels vidare förtroende; hemstälte h. probsten, på hvad grund sådant skulle riksråd. Rudenschöld kunna beviljas, och om icke, då kriget varet grunden till hvad, som skedt med de 4 förra, denne herren, som uti bråttet taget äfven del, också bör erfara en sådan ständers rättvisa, som emot dem blifvet utöfvad. Och contesterade h. probsten slutel. vid Gud och sitt samvete, att han med denna och alla andra sina, i ståndet yttrade, tankar, endast har fäderneslandets bästa till ögnamärke, och att han inför Guds dom hoppas dermed bestå, ehuru han, så till sägande, måste taga sin själ uti sin hand, för att tala sanning.

H. probst. Sörström kunde, såsom ledamot af secr. utskåttet, icke annat än bifalla secr. utskåttets tanka; hälst han vore öfvertygad, att både mindre secreta deputation och secr. utskåttet väl betänkt, hvad de tillstyrkt. Riks. ständer hafva redan låtet förstå, att de vilja visa dessa herrar riks. råd någon benägenhet. Sker det icke genom förtroende, så måste det väl ske genom pension; hvilket nu för tiden kommer riket värre till pass. Af h. excellences Rudenschölds delagtighet i kriget viste h. probsten icke mera, än hvad secr. utskåttet genom sin distinction givet tillkänna. Men dervid gjorde h. probsten skilnad imellan votum deliberativum och decisivum. Det förra hade i den saken tillhördt cancellie-collegium; det sednare rådet. Och vore frågan, om icke saken förr varet faststald i rådet, innan cancellie-collegium deröfver blifvet hördt, och det således intet hufvudsakeligt dervid åtgjort. H. probsten slutade dertill med bifall till secr. utskått:s extract. protocoll.

H. probst. Hellberg fann mycket betänkeligt, utlåta sig i en sak, som han icke ab oro kände, utan måste lita på andras ljus, i det data, som böra läggas till grund. Imedlertid och att dömma efter hvad upgifvet blifvet, såg h. probsten i det förra secr. utskåttets extract. protocoll, alla 7 riks. råd så beskrefna, som skola deras rådslag hädanefter icke kunna vara af en för riket pålitel. nytta. Den kädja af olyckel. rådslag, hvaruti de 3 sednare der sägas icke haft del, kan icke antagas för mycket lång: och viste h. probsten icke, om något, som för sidsta riksdag passeradt, nu bör uprifvas, och komma i consideration; utan, om rådslagen endast ifrån sidsta riksdag nu skola examineras, komma de alle under en rubrique, och de mildrande skälen för de 3:ne försvinna, så att ingen skilnad blifver imellan dem och det 4. All då visa den ena mera benägenhet, än den andra, vore ostridigt, att bruka mannan. Andre och mera specielle skäl hade icke till h. probstens kunskap kommet. Hvarföre och som rådsemet icke allenast är det högsta, utan äfven det betydligaste, så att, när styrka finnes i rådet, kan, med Guds hjälp, med hela riket blifva väl bestält, medan erfarenheten deremot vittnar, att samma svagheter, som i rådkammaren sig irrita, vinna äfven derifrån insteg hos de öfriga embetsmän i riket; ty är nödigt, att de, som sitta på rådstolen, icke eller få ursäktas sig med liten insigt, och böra fördenskuld alle, som waret lika delagtige i samma skadeliga rådslag, på lika sätt anses.

H. kyrkoh. Linderot: Då secr. utskåttet, i dess förra extract. protocoll, gaf tillkänna mildrande omständigheter för 3:ne riks. råd; fann ståndet dem af den värkan, att, ang:de förtroendets bibehållande, i afseende deruppå, åter remitterades, och ståndet visade sig villigt till vidare förtroende, om allenast skäl dertill af secr. utskåttet kunde upgifvas. Att secr. utskåttet nu gjordt dessa skälen större för 2:ne, och mindre för den 3:dje, föranlåter icke h. kyrkoherden att tro, det hans excellence Rudenschöld i alla rådslag varet mera felagtig, än de 2:ne, utan viste h. kyrkoherden, att han äfven gifvet många hederliga rådslag. Såsom håfcancellair hade han sutet i cancellie-collegium, och kände h. kyrkoherden icke så noga, huru der tillgådt, när kriget skulle börjas, el. om icke bem:te collegium blifvet befaldt, att sig utlåta på sätt, som skedt. Men det vore bekant, att, då deras excellencer, Palmstierna och Scheffer, sidsta riksdag blefvo licentierade, och hans excellence Höpken tog afsked, var det allt för krigets skuld. När nu baron Rudenschöld i den sistnämdes ställe substituerades, är icke rimmeligt, att tro, det ständer skulle på ett så utmärkt sätt befordradt en, som skulle haft del i samma brått,

hvarigenom vacance då existerade; hälst secr. utskåttet då icke kunnat vara obekant, huru stor del hvar och en haft i tillställningen af kriget. H. kyrkoherden biföll derföre secr. utskått:s protoc:sutdrag, emedan lika skäl finnas för alla 3.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus hade icke tilltrodt sig få tala i hufvudsaken, eftersom han ansedt för ståndets beslut, att man vid secr. utskåttets yttrande bör låta bero. Men sedan discurserne redan börjat gå in i hufvudsaken, ville h. öfverhåfpredikanten för sin del hafva yttrat, att, som han icke fullkoml. känner secr. utskåttets grunder, hvilke i det senare extract. protocolli äro desamme, som i det förra, och ståndet ansedt det förra, såsom ad notitiam i ett ministerielt ämne vore nu skäl att anse det sednare på samma sätt, och icke göra någon skildnad i förtroendet för dessa h:r riks. råd. Secr. utskåttet lærer nogsamnt hafva funnet, huru angeläget det är, att bibehålla dem vid detta förtroende, för att i nu varande stabs-brist undvika pension. Hvad hans excellence Rudenschöld i synnerhet beträffar, feck han, förl. riksdag, detta förtroende, och bör nu icke straffas för fel i cancellie-collegio, utan för sitt förhållande på rådsstolen, hvaruti han ifrån de öfriga 2:ne sig icke skiljer. Och äfvensom han, för den föregående tiden, bör anses såsom håfcancellair, påminte sig h. öfverhåfpredikanten, att, så saken, ang:de kriget, sidsta riksdag var före, hade det försports, att krigsdeclaration varet afgjord i rådkammaren, innan cancellie-collegium feck tillfälle, att sig deröfver yttra, som fölgagtel. då måst lyda och exsequera Kongl. Maj:ts beslut. H. öfverhåfpredikanten biföll således secr. utskåttet, och att, enl. dess project, en varning må ske dessa riks. råd.

H. professor Amnell förklarade sig noga hafva öfvervägat denna saken, och deruti inom sig sjelf stadgat sina tankar, ehuru han dem icke kunde formel. och fullständigt med ståndet communicera. H. professoren hade förr ingått med secr. utskåttet, i dess yttrande om alla sju h:r riks. råd, och således äfven som de 3, att särskilde omständigheter vid dem förekomma, och anledning vore till förtroendets continuerande för dem; ty annan benägenhet var förra gången i ståndet icke påtänkt. Och ifrån samma tanka har secr. utskåttet icke eller nu gifvet anledning att vika. I sjelfva hufvudsaken har härom i secr. utskåttet ingen dissensus varet; och ehuru i bi-omständigheter någon skiljagtighet ledamöterna imellan kunnat vara; så tilltrodde sig h. professoren dock icke nu, att å daga lägga de skäl, som hos h. professoren öfverväga, hvad å andra sidan blifvet anfördt. H. professoren hade fått för mycket

ljus i dessa saker, att kunna göra hans excell. Rudenschöld mera bråttslig, än de öfrige 2:ne riks. råd: viljande äfven vara så fri för all förbrälsse af mannamån, el. mindre ömhet för riket, att h. professoren manade Guds straff öfver sig den stund, han skulle tillstyrka ståndet något, som i dessa delar kunde ligga dess samvete till last: äfvensom han, å dess sida, ville hysa samma tankar om hvarje ledamot, och att alle, efter bästa vett och samvete, bidra till ett och samma ändamål. När denna saken förra gången var före, skedde proposition äfven om desse 3 herrar. Det berodde då af ståndet, att anse dem lika med de fyra: men som det icke skedde, utan ståndet då lät förmärka sin benägenhet, att utvidga förtroendet för dessa sednare: hvilket beslut nu en god tid subsisterat; hade h. professoren intet skäl, att derifrån vika.

H. probst. Kröger uprepade äfven, att secr. utskåttet förra gången tillagdt alla sju sådana rådslag, som icke kunde gillas. Att 3:ne då frånskildes, skedde endast i afseende på tiden, som de varet med; och blef då öfver dem intet vist beslutet, utan skedde endast remiss till secr. utskåttet, som förra gången icke tilltrorde sig styrka till förtroendets continuation för dessa herrar. Den besparing i rikscassan af pension, som nu vill tagas till skäl för hans excellence Rudenschölds bibehållande, ansåg h. probsten, vara för dyrt vunnit, när det kommer an på rådsstolen. Och när secr. utskåttet nu icke kunnat anse alla 3 på lika sätt; h. probsten äfven icke haft tillfälle att se, huru långt och vida riksrådet Rudenschöld deltagit i rådslagen om kriget; måste h. probsten i det målet lita på secr. utskåttets urskillning, som haft så mycket större skäl, att särskildt rubricera sidstämde herre, som han sidsta riksdag fått samma varning, som riksråden Palmstierna och Scheffer, och riks. ständer då icke viste af, att cancellie-collegium haft sådan del i krigsbeslutet, som man nu får höra.

H. probst. Wijkman wisade, huru secr. utskåttet här värkel. gjordt åtskillnad, och att cancellie-collegium, lika med andra collegier, äfven har votum decisivum, för sin del, efter föregången deliberation. Hade detta collegium, enl. sin skyldighet, afgifvet sitt betänkande om kriget, och deruti i akt taget rikets bästa och ständers, kan man med skäl tvifla, att Kongl. Maj:ts rådkammare börjat dessa olyckeliga fiendteligheter. Dessutan bör betänkas, att baron Rudenschöld valdes till riks. råd, icke af secr. utskåttet, utan af plena, genom deras electorer; då det icke är så underligt, att, hvad honom värkel. graverade, icke kom att attenderas: Men äfvensom svart dock förblifver

svart, och kan icke förvandlas till witt, ehuru det icke alltid kommer i dagsljuset; så hemställte h. probsten ock, om icke riks. ständer böra hafva den säkerheten hos riks. collegier, att de vid alla tillfällen erindra Kongl. Maj:t, om hvad rikets rätt och bästa kräfver. I annor händelse är friheten slätt förvarad.

H. biskop Mennander: I denna saken hafva tillförene 2:ne actus förelupet, till hvilka h. biskopen samtyckt, neml. utskått:s förra hemställande, och remissen dit tillbaka. När nu s. utskåttet åter pröfvadt, att förtroendet för de 3 h:r riks. råd kan och må bibehållas, kunde h. biskopen nu så mycket mindre gå derifrån, som han ingen dissensus i secr. utskåttet anmaldt; utan ville nu, ibland mitigantia, i detta ståndet för hans excell. Rudenschöld, tillägga, att han är den ende presteson, som på lång tid slutet i rådet. Och ehuru h. biskopen wördade alle rådsherrarnes meriter, kunde han dock icke undgå att anmärka, det h. riksrådet Rudenschöld ifrån ungdomen varet academicus, och att studier och literature kunna låfva sig mycket förkåfran, när en sådan maecenat, som han, har del i regeringen: hemställande h. biskopen, huruvida detta kan hos ståndet värka någon benägenhet.

H. lect. Antonsson: Som secr. utskåttet alltid i dessa saker har skälen sig förbehållna, är det för en ledamot i ståndet säkrare, att fria än fälla: och när secr. utskåttet, som haft skälen för sig, dock befriat, förtjenar det snarast bifall: äfvensom h. lectoren och nu förmärkte, att pluraliteten af secr. utskått:s ledamöter voro för dess betänkande.

H. probst. Bolmstedt ville icke förspilla längre tid med saken, utan begärde proposition, helst flere, som nu taladt, taget bårt, hvad h. probsten ämnadt säga. Alle 3 desse herrar äro lika delagtige i hvad sedan sidsta riksdag ligger dem till last. Men som nova emergentia nu under warande riksdag upkommet om riksrådet Rudenschöld, som man icke haft sig tillförene bekanta, vore skilnaden stor imellan honom och de bägge öfriga, bland hvilka hans excell. Lieven synnerl. utmärkt sig med menagement för rikets cassa.

H. kyrkoh. Heurlin lade följande i kärthet till grund för det votum, han i denna saken tänkte afgifva. H. kyrkoherden ansåg den vara mycket straffvärd, som otillbörl. börjar krig. Men som riks. ständer, icke mindre än s. utskåttet, funnet mildrande omständigheter sig förete för de 3 h:r riks. råd, i anledning af hvad secr. utskåttet förra gången upgaf, och ståndet då kunde döma öfver; samt målet då blef till secr. utskåttet åter remitteradt; kunde en sådan remiss intet annat betyda, än att desse mildrande omständigheter skul-

le gälla, och värka till dessa h:rs förmån. Hvarföre och då nu värkel. skedt, ville h. kyrkoherden sådant bifalla. H. kyrkoherden vore skyldig, att i det målet hafva mera förtroende till hela secr. utskåttet, än till en och annan ledamots särskildta votum, ehuru välment och nitiskt det ock måtte vara. De fyra förre h:r riks. råd hafva, icke förnämligast för kriget skuld, nu ådraget sig ständers missnöje, emedan det brått sidsta riksdag blef beifradt. När nu detta blifvet uprifvet för de fyra; så frågas billigt, hvarföre hans excell. Rudenschöld allena det skall umgälla? Sjelfva beslutet i rådet är väl egentel. orsaken till kriget: och om cancellie-collegium dertill styrkt, kan sådant icke sägas vara skedt, i afsigt på de olyckor, som derunder sig tilldraget; utan tyckes en håfcancellair dervid vara att ursäktas, när han allenast svadendo, som en subaltare dervid gådt till värka.

H. superintend. Körning upläste ståndets beslut, d. 19 Aug. sidstl. och concluderade derutaf, att secr. utskåttet förra gången icke vågat, utan riks. ständers bifall och tillåtelse, tillstyrka vidare förtroende för de 3 h:r riks. råd, hvarföre då till plena hemstälte, om sådant kunde beviljas. Riks. ständer lemnade äfven secr. utskåttet frihet, att i denna delen säga sin mening, och att fullgöra en sådan tillåtelse, har secr. utskåttet upkommet med sådant tillstyrkande, som nu är före; hvartill som icke nu mera, än förra gången, skäl äro deducerade, kunde h. superintendenten såsom ledamot af secr. utskåttet, sig icke el. vidare deröfver utlåta, utan adquiescerade vid hvad secr. utskåttet sagt.

Då nu, öfver allt, häruppå begärtes proposition, och h. probst. Kröger, med flere, förmente, att den, i anledning af discurserna, endast behöfde ske, ang:de riksrådet Rudenschöld, hvaremot andre påstodo, att förtroendet för alla 3 borde i proposition intagas; anmärkte h. probsten Hellberg, att äfven som sec. utskåttet tillföre ansett alla 7 på lika sätt, så har nu någon åtskillnad upkommet för riksrådet Rudenschöld, i anseende till det, som för sidstl. riksdag honom ligger till last: och h. bisk. Filenius, att han, med fullt förtroende för bem:te herre, anser honom förtjent, att blifva kvar i rådet, ehuru h. biskopen icke i ståndet kunde utföra de skäl, som honom dertill föranlåta.

Häruppå proponerades, om ståndet bifaller secr. utskåttets extract. protocoll; hvartill som svarades Ja och Nej; afgjordes, att Nej skulle beteckna bifall, med undantag, ang:de hans excellence, h. riksråd. baron Rudenschöld, hvilken af ståndet anses lika med de 4 förra h:r riks. råd.

Vid anställd votering häröfver, befunnos 24 röster vara för Ja, och 26 för Nej.

§ 13. Continuerades med betänkandet, ang:de kongsgårdarna, hvarvid, i anledning af den sist afgjorda 6 §, h. probst. Kröger nu väkte den frågan, om skatteköp af kongsgårdar bör ega bestånd.

H. biskop Filenius påminte väl, att ett särskildt betänkande, öfver den frågan, borde ifrån kammar-, oeconom.- och commercedeputat:n infordras.

Men h:r probstarne, Bergstedt, Åhman, Bolmstedt, Wijkman och Mathesius voro alle af den tankan, att denna frågan tydel. besvaras af grundlagarna, hvilke icke tillåta, hvarken Kongl. Maj:t el. riks. ständer, att abaliera något gods ifrån kronan, utan förmå, att sådant skall vara ogildt; hvarföre de omtaldte skatteköpen böra gå tillbaka, emot köpeskillingens återställande; dock erindrade h. probst. Mathesius, att kongsgårdarne på Gottland, Öland och Åland, böra förvandlas i krono-hemman, till styrka för båtsmansroteringen.

Uppå gifven proposition, bifölls derföre den tillägning, att skatteköp å kongsgårdar och andra krono-lägenheter, sådane, som upräknas uti den denna riksdag utfärdade⁹⁷⁶ instruction för deputerade, att dem besigtiga, skola gå tillbaka, emot köpeskillingens återtagande.

Herr biskop Mennander erindrade häruppå, hurusom innehafvarena dock bör lemnas någon tid, innan de derutur depossederas; hvilket h. probst. Wijkman medgaf; men som sådane ägare gemenl. haft kongsgården några år under arrende; innan skatteköpet skedde; ville h. probsten, i conformité med hvad ståndet förr beslutet om arrenden, att tiden borde dem beräknas ifrån arrendets början, och sedermera vara 15 år.

Sedan h. probst. Åhman påmint, att kongsgårdar ock sedan borde på auct-ion till arrende uplåtas, och ståndet funnet, att sådant i betänkandet förut är stadgadt; bifölls den proposition, att 15 års besittningstid beviljas innehafvaren af en till skatte köpt kongsgård, att räkna ifrån immissionsdatum.

Vid 7 och 8 §§ erindrade h. probst. Kröger, ang:de dagsvärken, att kronan skulle hafva mycken nytta deraf, om de uti pengar finge betalas, jämte det att hälften kunde indragas. Kongsgårdarne förlora eljes mycket genom dags-

⁹⁷⁶ utfärdada i prot.

värken, på den fot, de nu äro: arbetaren prässas, och publicum får alldrig ersättning för det han i brådesta andetiden hindras ifrån att sköta sitt eget.

Härmed instämde genast h. probst. Mathesius.

H. probst. Hellberg önskade detsamma; hälst han hade sig bekant, att allmogen erbudet sig betala dagsvärken öfver dubbelt, för olägenheterna skull, som dervid måste vidkännas, de bådas långa vägar, och tagas icke efter jorde-bokens ordning, utan efter kongsgårdsinnehafvarens godtycko slås tillsammans; hvarföre det förbehåll åtminstone blifver nödigt, att icke flere bönder, el. i en annan ordning, än jordeboken föreskrifver, må tvingas till arbete, samt att de, för oväder skull, icke blifva uppehållne.

H. biskop Filenius tillstyrkte, att cammar-, oeconom.- och commerce-deputation måtte häröfver inkomma med särskildt betänkande.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus fann, att dessa dagsvärken lända allmogen till mycken tunga; hälst när de, som på Åland tillgår, nyttjas till andra obehöriga behof, utom hvad contractet innehåller. Det vore derföre väl, om kongsgårdarne derstädes kunde uti hemman förvandlas. Men skall kronan dem behålla, som de nu äro; så blifver det omöjligt, att, på en så folklös ort, försvarl. bruka dem, utan dagsvärken in natura.

H. probst. Wijkman och h. probst. Mathesius instämde bägge deruti, att cammar-collegium må åläggas häröfver inhämta landshöfdingarnas utlå-tande, och i det möjligaste söka indraga dagsvärken; uppå hvilken grund h:r probstarne Mathesius och Hellberg åtogo sig, att till nästa plenum projectera resolution: förklarande slutel. h. superintend. Körning, sig vara af samma tanka med h:r probstarne Mathesius och Hellberg.

Eftermiddagen

§ 14. Justerades protocollet, d. 29 April., vid hvars 5 § gjordes af h. profess. Amnell, kyrkoh:ne Ståhl, Heurlin, Lindroth, med flere, den anmärkning, att propositionen, om h. doctor Haussvolffs bortgående ur ståndet, i händelse han ej skulle skriftel. derom till ståndet inkomma? blef ej allenast med Ja, utan äfven af andre med Nej besvarad.

§ 15. Uplästes secr. deputations betänkande,⁹⁷⁷ ang:de vice häradshöfdingen Andr. Gropmans besvär öfver öfvergånget lidande.

H. profess. Alin förklarade sig väl ganska öm och angelägen om denna skickel. och förtjente vice häradshöfdingens befordran, men ville dock ej vidare extendiera dess befordransrättighet, än som med den, vid sidstl. riksdag, flera klagande vice häradshöfdingar bevilljade uprättelse utur préjudice kan sammanstå.

Uppå gifven proposition, blef betänkandet bifallet.

§ 16. Föredrogs secr. deputations betänkande,⁹⁷⁸ rörande de af extraordin. predikant. vid kongl. artillerie-regementet, mag:r Olof Collin, hos riks. ständer andragna besvär öfver préjudice, vid några dess ansökningar om befordran vid kongl. artillerieförsamlingen.

H. biskop. doct. Körning fant deputationens tillstyrkande nog sparsamt för mag:r Collin, i anseende till det mångfalldiga honom öfvergåna lidande, jämfördt med dess vackra förtjenster vid denna församl., samt, under vistande vid Upsala academie i flera år, och vid utländska academier i 4 års tid, förvärfvad grundel. lärdom, så i dess hufvudstudio, som flera gagnande vetenskapsdelar: dock hölt h. biskopen härjämte betänkeligt, på den grund, bifalla betänkandet, att han, Collin, såsom extraordinarius vid artillerieförsaml. kunde räkna sin der anlagda tjenste-tid dubbel, hvilken förmån, efter h. biskopens tanka, icke tillkommer extraordinarie tjenstgörande.

H. biskop. doct. Serenius ansåg Ytterborgs och Elfstedts befordran, framför Collin, såsom bevis af general Ehrensvärds synnerl. tillgifvenhet för Ruthström; hvilket generalen tillföre vid sistl. Riksdag å daga lagdt; och hvad den nu préjudicerade mag:r Collin beträffar, kände h. biskopen honom för en hederlig och lärd prestman, hvilken ock i flera års tid vid utländska academier sig uppehållet, att öka sin förut innehafvande mogna lärdom; hvilket allt så väl dess egen, under de utländska resorna, hållna dagbok, som andre lärde mäns hederlige vitnesbörder, lägga för ögon. Det kunde förden-skuld icke annat än förekomma h. biskopen så mycket i eftertänkeligare, att han blifvet prestmannen Ytterborg vid befordran eftersatt; som denna var af h. biskopen noga känd, så väl för ringa framsteg i studier, som ovårdsamhet

⁹⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 110.

⁹⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 108.

i embetet, hvilket nog förnummits vid en af h. biskopen anställd visitation i den församl., hvilken han, såsom adjunct förestådt med föga heder: hvilket äfven af h. probst. Kolmodin, som detta tillfället bivistat, intygades; tilläggande ytterligare h. biskopen, att Ytterborg, sådant oaktadt, blifvet år 1758 antagen till extraordinarius vid artillerieförsaml., och då genast, till flere inom denna församl. tjenstgörande prestmäns förfördelande, befordrad till aftonsångspreste-sysslan, och sedermera, framför Collin, till andra regements-pastors-beställningen föreslagen och befordrad: hvartill kommer, att oftanämde Ytterborg, som skall vara gift med en krögare-enka här i Stockholm, och medels krogars underhållande, hafva en rikelig näring och utkomst, kan, utan synnerl. kännning, dela med Collin hälften af de sysslan åtföljande förmåner och inkomster.

H. probst. Afzelius önskade, att mag:r Elfstedt, ehuru han eljes befinnes äfven hafva préjudicerat Collin, måtte ifrån halfva lönens lämnande till mag:r Collin förskonas; hälst emedan bem:te Elfstedt är en fattig karl, och skulle, genom sådan olägenhet, bringas i större nöd och fattigdom.

H. kyrkoh. Ståhl instämde med hvad h:r biskoparna Körning och Serenius blifvet anfördt, och biföll betänkandet till alla delar; och hemstälte till högvörd. ståndets rättvisa ompröfvande, om icke magist. Collin, som blifvet Ytterborg och Elfstedt eftersatt, borde få åtnjuta tjenstfrihet vid artilleriet, intill dess han till något pastorat i dess stift kan varda förhulpen.

H. kyrkoh. Heurlin erkände billigheten af allt, hvad deputationen, till Collins tillfridsställande tillstyrkt; undantagande, hvad angår generalen och öfverste Ehrensvärds ställande till ansvar, hvarifrån de kunde befrias.

H. probst. Hellberg anförde en kårt recite af historia facti, och fant alla merita caussae lända till mag:r Collins fördel; hvilken, genom ett ensidigt general. och öfverste Ehrensvärds förfarande, blifvet satt i lidande, och bör derföre åtnjuta någon reparation, ej af publicum, utan af dem, genom hvilkas befordran, han blifvet så märkel. förfördelad: kunnande såleds Elfstedt icke mera, än Ytterborg, derifrån undantagas; hälst Collin, genom så mångårigt lönlöst tjenstgörande, blifvet försatt i största trångmål och fattigdom, såsom icke el. vederbörande chefes, hvilke varet vållande till denna oordning, kunna el. böra ifrån ansvar frikallas.

Dermed conformerade sig h. probst. Bolmstedt och flere.

H. probst. Engzelius förklarade sig nögd med betänkandet, samt i synnerhet, att mag:r Collin må komma till åtnjutande af någon reparation; men fant

ej billigheten deraf, att Ytterborgs och Elfstedts löner förthy skola till hälften delas med mag:r Collin: hälst och emedan deraf kunde dragas den påföljd, att, om någon prestman, vid förslags uprättande till något pastorat, varder préjudicerad, hade densamma sedermera rättighet, at upbära halfva inkomsterna af bem:te pastorat, hvartill den mindre förtjente blifvet befördrad.

H. probst. Hartman hölt deremot före, att en sådan bonne vore högst nödig, till förekommande af otidiga ansökningar om befordran; emedan en föga förtjent, då han sjelf ej har att befara någon olägenhet af sin befordran, icke har betänkande wid, att, på hvad sätt han hälst kan, öfvertala vänner och gynnare, att härtill bidraga: då likvist den, som till sig draget nästans rätt, el. hvad en annan mera förtjent med rätta tillkommer, sjelf bör med näpst anses, och ej allena den, som immediate dertill varet vållande.

H. kyrkoh. Ståhl medgaf, att mag:r Elfstedt, hvilken eger en knapp och otillräckel. lön, må få behålla densamma hel och hållen, utan att deraf dela med sig, men Ytterborg bör ingalunda förskonas: och, deräst nu varande förste regementspastoren Loudéen skulle träda undan, ville h. kyrkoherden äfven hoppas, att mag:r Collin, enl. betänkandet, då varder den nu tillsatte 2:dra regementspastoren Ytterborg föredragen och befördrad.

H. probst. Forssenius gaf tillkänna, att, å mag:r Collins sida, voro något fel uti processualierna begånget; i thy han vid förfl. riksdag hade bordt anföra besvär öfver Kongl. Maj:ts utslag, rörande Ytterborgs befordran, hvilket han icke gjordt, och att han ej el. förordningen, hos Kongl. Maj:t anmäldt, det han öfver dess höga afslag ville hos riksens ständer sig besvära: hvaraf vill följa, att Collin nu mera förlorat sin talan uti den delen, som angår Ytterborg.

Men sedan af h. bisk. doct. Körning här uppå gafs till svar, att Collin, vid sidsta riksdag, icke kunnat sig hos riks. ständer anmäla, emedan dess underdånige besvär, förmedels general Ehrensvärds uteblefna förklaring, då ännu låg hos Kongl. Maj:t oafgjord: gjordes proposition, och biföll ståndet s. deputations betänkande, undantagande, hvad lörens delande med Elfstedt beträffar.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus, som, innan proposition gjordes, hade sig anmäldt, anförde nu, att, som alle stiftsbarn ega rättighet, att söka sin befordran vid Stockholms stads församlingar; så har ock Ytterborg lagl. hitkommet, då han af öfversten vid artilleriet blifvet till extraordinarius dervid

antagen. Och då han härjämte i flera år beklädt prediko-embetet, än mag:r Collin, synes intet lidande härvid hafva rum. Om ock saken skulle sig annorleds förhålla; så bör felet ej tilläggas de fram för Collin befordrade Ytterborg och Elfstedt, utan generalen och öfversten Ehrensvärd, på hvilka förslagens uprättande ankommet: en embetsmans, med lag icke enl., åtgärd vid ett förslag uprättande, kan och bör icke hafva den värkan, att lönen sedermera skall delas imellan den olagl:n befordrade och den préjudicerade.

Slutel. förenade sig ståndet derom, att detta ståndets nu tagna beslut skulle, genom utdrag af protocollet, hos de öfriga respective stånden anmälas.⁹⁷⁹

§ 17. Emedan de ecclesiastique ärender legat så länge orörde, som likväl borde någon stund sysselsätta högvördiga ståndets upmärksamhet, ibland de flera andra nu mot riksdagens slut förekommande angelägna och viktiga mål, förbehölt sig h. arkibiskopen, att i nästa eftermiddags pleno, efter föregången protocolsjustering, få föredraga ett och annat religion- och församl. rörande ärende.

Ståndet åtskildes.

⁹⁷⁹ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 71.

Den 17 Maji, kl. half 1

§ 1. Uplästes å nyo hedervärda bondeståndet protocollsutdrag, af d. 13 Maji, 1765, ang:de crono-skattehemmansröntors utbyte mot frälse, tillika med cammar-, oeconom.- och commercedeputations, vid 1743 års riksdag öfver samma ämne afgifna, men ännu hos riks. ständer oafgjorda betänkande.

H. prost. Kröger biföll väl detta betänkande, men ville hafva tydel:re utstakadt, att alls inge skatte-räntor, hvilke på mångahanda sätt kunna vara donerade el. disponerade, må mot frälse kunna utbytas; emedan det eljes torde gå lätt, att förvandla den ena skatte-egendomen efter den andra till frälse.

H. probst. Mathesius höll likaledes för ganska angeläget, att ståndet i sin resolution häröfver noga i akt tager, det mera ondt härigenom må hända, än det påsyftade goda. Betänkandet omförmäler innehafvare af räntor. Desse kunna innehafvas, utan att jorden tillika eges, och mången skatteman betalar sin ränta till frälseman. Skall utbyte då hafva rum, så förvandlas med det-samma skatte till frälse. Dessutan kan det hända, att en och samma man har svaga frälse-, men goda skatte-hemman. Dessa sednare kunna gå i alla stånds händer, medan jorden alltid förblifver cronans. Men igenom det öfverklagade utbytet hindras sådant, och frälse-jorden förkåfras, med den skattlagdas förfång. I anseende dertill blifver nödigt, att stadga, det inge så-dane utbyten må tillåtas, antingen bytesmannen är egare af skatte-rättig-heten, el. icke.

Herr probst. Haartman wisade äfven 8 § i ridderskapets och adelens privilegier, att en sådan författning icke skulle strida deremot, emedan skatte-hemman der icke omnämnas.

H. doct. Nensén förmälde sig i barnhus- och hospitalsdeputation hafva sedt, huru, igenom sådana utbyten, både Danviks hospital och andra publique värk mycket blifvet lidande. Hvarföre h. doctoren, till alla delar, biföll h. probst. Mathesii tanka.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Bondeståndet begär allenast, att desse utbyten må förbjudas, då frälseman eger bara räntan. Men frågar man, om den, som eger ett cronoskatte-hemman, icke skall få byta det emot ett frälse; så till-lägga adel. privilegierne frälseman ingen rättighet dertill, emedan sådant der endast tillåtes med pura crono-hemman.

H. probst. Forssenius: Ämnet är delicat, och kan, hvad nu blifvet projec-teradt, utan betänkande, bifallas. Efter adel. privilegierna, kan frälse-jord

aldrig undergå förvandling. Det samma bör äfven i akt tagas med cronojord, i synnerhet som cronobonden icke har sådana förmåner, som den, hvilken bebor frälse-hemman.

H. kyrkoh. Linderot ville, till alla delar, bifalla bonde-ståndets begäran, att en frälseman icke får byta sig till något crono-skattehemman, emot frälse-ränta, då han endast af räntan på det förra är innehafvare: men h. kyrkoherden kunde ej med lika trygghet bifalla, att sådant byte äfven förbjudes, när frälseman sjelf har skatte-rättigheten på crono-hemmanet.

H:r probstarne Wijkman, Mathesius och Kröger yrkade vidare, att denna tilläggningsen blifver hufvudsakel. nödig; ty om än räntorne mot hvarannan finnas lika, kan dock uti hemmanens natur och godhet vara mycken skilnad. Dessutom lär vara utrönt, att frälse-jorden i riket föder i proportion bara hälften så mycket innevånare, som skatte-jorden; följagtel. skulle cronan uppå sådana byten alltid förlora hälften af personella utskylder.

H. probst. Haartman visade äfven, till stryka för den projecterade tilläggningsen, att, om frälsemans egna skattehemman skola få gå i byte mot dess svagare frälse, ökas frälse-jorden i frälsemanna-hand, och cronans jord minskas i cronans hand.

H. öfverhåfpredik. Grunerus förmente, att tilläggningsen icke immediate borde i ståndet upptagas, utan behöfde på sitt ställe grundel. utarbetas: men sedan h. probst. Mathesius svarat, att ståndet redan hafver så mycken uplysning, som i denna delen kan vara af nöden; gjordes proposition, och ståndet biföll cammar-, oeconom.- och commercedeputat:s betänkande, med den tilläggningsen, att skatte-jord el. räntor, i hvans hand de vara må, aldrig mot frälse få utbytas.

§ 2. Uplästes secr. utskåttets protocollsutdrag, af detta datum,⁹⁸⁰ ang:de en uprorisk sammangaddning af allmogen i Elfsborgs län.

H. öfverhåfpredik. Grunerus yttrade häröfver, att det är ganska bekymmersamt för hvar riksdagsman, höra sådana oroligheter i landsorterna: och att uphofsmännen dertill vore allt straffvärd. Hvad den projecterade öfverrätten angår, åstundade h. öfverhåfpredikanten veta, om meningen är, att den skall bestå af ständers ledamöter, el. att Kongl. Maj:t dit skall utnämna andra lagfarna män, Det sednare tyckes väl följa deraf, att utnämmandet är

⁹⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 127.

öfverlemnadt till Hans Kongl. Maj:t: men då begärade h. öfverhåfpredikanten få weta, om icke detsamma kan uträttas genom Svea håfrätt, som arbetar på 3 divisioner, hvaraf en kunde härmed sysselsättas.

H. biskop Filenius: Det är bedröfveligt, att, under ständers sammanvaro, höra upror och tvådrägt anstiftas, för hvilket Gud oss nådel. beware! Och är den, som en sådan styggelse bedrifver, visserl. i högsta måtton straffbar. De af Kongl. Maj:t visligen fogade anstalter, att mota detta onda, ville fördenskuld h. biskopen till alla delar bifalla: äfvensom h. biskopen icke eller ville vara mot den sednare delen, ang:de rätten och undersökningen. Men, ang:de sättet, vore något att påminna. H. biskopen hade icke allenast fattat en synnerl. fasa för commissioner, utan viste äfven publicquens misshag för dem, samt att riks. ständer sjelfve med mycken laggranhet ansedt den saken; hvarföre de ock år 1752 beslutet, att inge extraordinarie domstolar skulle sättas, utan, när en casus af samma natur, som denna, då tilldrog sig i Norrköping, läto riks. ständer rådhusrätten derom undersöka. I anledning hvaraf, h. biskopen tillstyrkte, att en division af Svea håfrätt härmed på det trägnaste må sysselsättas.

H. probst. Bolmstedt: Denna saken är af den vigt, och fordrar sådan skynsamhet, att den icke kan lemnas till ordinarie håfrätten härstädes, hvaräst med sakens afgörande långt på tiden utdrages, såsom riks. ständer sjelfve, under denna riksdag, fådt erfara, med en derstädes anhängig och ännu oafgjord banco-sak, härrörande sådant till en del deraf, att någre gamle och orkeslöse ledamöter icke på en tid varet uppe. En särskild domstol är nu derföre nödig, hälst riksdags-ordningen dertill gifver fullkoml. anledning. Man kan icke veta, af hvad mycken vigt hvarje timmas försummelse här vara kan; i synnerhet som h. probsten hade mycken anledning att befara, det en sådan vederstyggelig anläggning, der nedre i landet, härifrån Stockholm emanerat.

H. probsten ansåg derföre den föreslagna särskildta rätten för högstnöd-vändig. Och ehuru det i sig sjelft kan vara lika mycket, under hvad namn den kommer att sättas; behöfva dock nu varande ständer icke mera, än våra riksfäder i grundlagarna, frugta för att nämna det ordet commission, hälst ingen lärer vara, som icke har afsky för, att på något sätt med våld handtera sina medborgare.

H. probst. Wijkman: När faran står för dörren, och elden redan är uptänd, är visserl. tiden inne, att arbeta på dess släckande. Gud vet, hvar friheten

eljes skall taga vägen, om riks. ständer, i sin bevakning deröfver, visa sig efterlätne. De uproriskas hufvudman Hoffman har, i början af riksdagen, blifvet från bondeståndet utesluten, icke för något partie, utan för dess egen persons skuld, emedan han varet i ärerörig process inveklad. Denne har nu upretat allmogen, som stryker genom den ena soknen efter den andra, och tar med sig både såldater, och hvilka de öfverkomma. H. probsten frågade, om då är tid att klema, el. underlåta något af hvad som fordras, att med full drift och allvare handtera en sådan sak. H. probsten betänkte härvid och nödgades sig beklaga, huru som han denna tiden måst emottaga de hårdaste tillvitelser, och höra riks. ständers göromål allestädes utan försyn tadlas; när han dock viste med sig sjelf, att han inför Gud med rent hjärta endast haft fäderneslandets bästa för ögnamärke i sina riksdagsmannagöromål, hvilket h. probsten nu med dyr ed bekräftade. När så tillstår, vore icke underligt, att tanken vändes på commission, hvilken år 1756 sattes på blåtta rykten, och hvarom i ståndet då, så godt som ingen dissensus finnes hafva varet. H. probsten ville dock nu icke påstå någon riks. ständers commission, utan allenast en särskild domstol, som af Hans Kongl. Maj:t må tillförordnas, enl. secr. utskåttets extractum protocoll. Ändamålet deraf vore alldeles icke, att betaga folk frihet, att med besked och anständighet tala, men väl att befreda riks. ständer för oförskämda tungor, som canaillera dem och deras författningar, samt göra dem skyldiga till rikets olycka.

H. probst. Mathesius yttrade sig, ang:de sättet till domstolen, att han väl påminte sig, det riks. ständer, vid sidstl. riksdag, förklarar mycket misshag för commissioner, sedan de riksdagen förut öfverlevvat en, som gådt för vida i sina göromål; hvarföre de beslutet, att mellan riksdagar inge sådane skola sättas; men icke viste h. probsten af någon författning, hvarigenom riks. ständer afsagt sig, att sjelfve, i grund af riksdags-ordningen, kunna förordna en commission. Anledning dertill kan alldrig vara större, än då uprorseld i riket är uptänd, och man har orsak att befrugta, det den i sjelfva residence-staden blifvet upblåst. Skola derföre riks. ständer fullgöra sin skyldighet, att vara väktare öfver friheten; så hemstälte h. probsten, om det vill vara dem tillständigt, att lemna från sig den magten, till att genom egna ledamöter cognoscera en sådan sak, hälst denna tiden, då så mycken vidlöftighet inkommet i processen vid domstolar. H. probsten ville derföre för sin räkning hafva förbehållet, det en sådan deputation el. commission, som riksdagsordning:s 13 § omförmäler, må sättas öfver denna saken; på det, om den up-

tända lågan sig hastigare utbreder, än man nu kan tro, h. probsten der vid må vara utan skuld. För torturer och våld hafva alle så mycket afsky, att ingen orsak är, till att derföre frukta för commission.

H. kyrkoh. Heurlin: Den, som icke på allt sätt söker hämma ett utbruset upror, kan hvarken sägas vara mån om sig, el. om riket. H. kyrkoherden ville derföre äfven bifalla den projecterade extraordinarie domstolen; men påminte, att H:s Kongl. Maj:t jämväl i underdånighet anlitas, om nådig befallning till consistorierna, att presterskapet, der undre i orten, må till sina åhörare göra tjenl. föreställningar och förmaningar, att troget förblifva vid sin undersåtel. lydno.

H. probst. Haartman upläste 13 § i riksdagsordningen, såsom i h. probstens tanka, tydel. lag i detta fallet. Alla medge, att saken angår regeringsättet och friheten; hvarföre och om riksens ständer skola fullgöra, hvad i grundlagarna dem är ålagdt, är secr. utskåttets förslag det minsta, som kan vidtagas.

H. kyrkoh. Linderot: Att en skyndesam undersökning här är nödig, är äfven så ofelbart, som det är troligt, att ursprunget till hela oroligheten emanerat up ifrån Stockholm. Ingen kan el. neka, att ju riks. ständer ega magt och rättighet, att häröfver förordna en commission. Men som h. kyrkoherdens föresats alltid varet, att aldrig bifalla någon commission af riks. ständer; ville han ock i detta fall vara sig lik. Påföljderne deraf äro redan kände för mindre både behagelige och nyttige; hvarföre h. kyrkoherden sidsta riksdag 2:ne gånger, och denna riksdag en gång, uti växel-saken, afstyrkt en sådan rätt. Den imellan 1756 och 1760 årens riksdagar tillförordnade commissiorialrätten har just icke eller så aflupet, att den utvägen för flera gånger blifvet smakelig. Och tyckte h. kyrkoherden, att, som Svea hofrätt är fördelt il 3 divisioner, kunde en division blifva ålagdt, att med detta mål och icke annat sig befatta, till dess det blifver afgjordt. Men om secr. utskåttets tanka vinner ståndets bifall, att Kongl. Maj:ts val hälst må falla på godkända jurister och lagfarne män.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus förklarade sig till alla delar vara så laglydig och angelägen om friheten, som någon annan; ville ock gerna bifalla secr. utskåttet, med önskan, att uphofsmannen till uproret snart måtte komma att ställas till vederbörligt ansvar; till erhållande hvaraf, h. öfverhåfpredikanten trodde sig böra supponera, att hvar och en domare har samma ömhet om lagens värkan, som någon ledamot af riks. ständer. Hvad

commissioner angår, hade h. öfverhåfpredikanten fådt så ömkeliga berättelser om deras framfart, att han för dem fatta en horreur. Och som secr. utskåttet icke eller synes hafva haft den tankan; vore h. öfverhåfpredikanten nögd med den af secr. utskåttet föreslagna öfverrätten.

H. biskop Lamberg: Så bedröfvelige, som de inlupne berättelserne äro, så mycket lära alle täfla uti nit, att sådant öfverdåd beifra. Att en domstol derföre deröfver skall sättas, derom är ingen fråga. Men vid commission kunde h. biskopen sig icke finna, ehuru riksdagsordningen dertill kan anledning gifva. Sjelfva namnet commission har nu mera hos nationen blifvet så förhateligt, att det är fruktan värdt, det den för riks. ständer så nödiga enigheten derigenom märkel. skulle störas; hvarförutan riksdagens slut, hvarefter alle nu så högel. längta, derigenom mycket skulle hindras. H. biskopen instämde derföre med h:r probstarne Wijkman och Haartman, att bifalla secr. utskåttet, samt med kyrkoh. Heurlin, ang:de consistoriernes och presterskapets åtgärd.

H. probst. Kröger: Detta har så oföväntadt öfverfallet oss, att, ehuru nu mera ingen kan ega full rättighet, begära saken på bordet, ville dock h. probsten hemställa, om icke, i anseende till sakens vigt, och hvarjehanda betydande omständigheter, som i discurserna nu blifvet väkte, någon betänketid skulle kunna beviljas.

Men som åtskillige ledamöter påstodo, att, sedan så mycket i saken blifvet taladt, densamma slutel. måtte blifva afgjord, skedde proposition öfver secr. utskåttets extract. protocoll, hvilket ståndet enhälligt biföll.

Likaledes gillade ståndet, att presterskapet igenom consistorierna måtte påminnas, vid detta tillfället, på allt uptänkeligt sätt bruka sitt embete, till främjade af allmännelig landsfrid; hvilket dock ståndet fann mindre nödigt, att skrifteligen ifrån sig låta emanera, emedan åtskillige ledamöter af secr. utskåttet gofvo vid handen, att Hans Kongl. Maj:t redan lärer derom hafva fogat nådig anstalt, och ståndet dessutom hade det skäligen förtroendet till en hvar af sina medbröder, att ingen af dem låter saknas, hvad uppå dem och deras embetes åtgärd ankomma kan.

Ståndet åtskildes.

D. 20 Maji, el. 3:dje dag pingest, kl. half 1

§ 1. Uplästes och bifölls secr. utskåttets protocollsutdrag, af d. 28 Aug. 1765,⁹⁸¹ ang:de att chartor, desseiner och handlingar, rörande rikets försvarsvärk, böra på fortificationscontoirot förvaras, under en officerare vård.

§ 2. Uplästes och bifölls secr. utskåttets prot:sutdrag, af d. 2 Septemb.⁹⁸² ang:de ersättning för några, genom den så kallade sträckningsmuren, i Carlscrona, bårtmista tomter.

§ 3. Uplästes h. Theodor Nordenadlers ansökning,⁹⁸³ om slut i dess, sedan sidsta riksdag däröfver oafgjorda préjudice, tillika med secreta deputations sidsta riksdag deröfver afgifna betänkande,⁹⁸⁴ och Nordenadlers då till plena insinuerade memorial.

Att vinna fullkomlig redighet i denna saken, fann ståndet nödigt, att den till secr. deputations närmare utredande förvisa.

§ 4. Uplästes secr. utskåttets i dag utfärdade extract. protocoll,⁹⁸⁵ ang:de att allmogens upror vid Borås blifvet dämpadt, samt om de anstalter, secr. utskåttet, i anledning deraf, fogadt, såsom ibland annat, att en extra håfrätt der i orten kommer att sättas öfver denna sak.

H. probst. Kröger förmälte sig härvid finna något, som fordrar besynnerlig upmärksamhet. Berodde icke härunder rikets säkerhet, så att allt drögs-mål torde blifva äventyrligt, så vore största skäl, att begära denna sak på bordet, så att den moget måtte kunna öfvervägas. Men som h. probsten trodde, sig icke böra härutinnan förorsaka någon tids utdrägt, ville han genast hemställa, hvar honom runnet i sinnet, om icke riks. ständer, såsom väktare öfver friheten, böra närvarande se både fortgång och slut på en sak, uti hvilken de gröfste stämplingar mot friheten varde blättade, till hvilket ändamåls vinnande, det ingalunda passar, att låta saken i Borås handteras. H. probsten lade till grund för denna sin tanka 13 § i riksdags-ordningen, och

⁹⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 121.

⁹⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 122.

⁹⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från urskillningsdeputationen, nr 31.

⁹⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 161.

⁹⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 128.

åberopade sig åtskilliga ledamöters yttrande sidsta plenum, att detta upror efter all liknelse torde drabba på fleras räkning, än deras, som det egentel. värkställt. Sådant kan lämpeligast komma under riks. ständers egen dijudication: och vore derföre nog, att en undersökningsrätt förordnas neder i orten; men domsrättigheten böra riks. ständer sjelfve utöfva genom en commission. Och styrktes h. probsten mycket i denna sin tanka, när han besinnade, huru differenta värkningar förspörjas hos folk här i staden af den rörelse, som skedt ner i landet.

H. probst. Hellberg: Föremålet af denna öfverläggning äro händelser icke mindre bedröfelige, än af yttersta vigt. För den, som icke känner saken anorlunda, än af secr. utskåttets upgifter, är det imedlertid fägnasamt, att nu höra, uproret vara dämpadt, och att mått och steg få påtänkas, till att sätta hela denna vederstyggeliga anläggningen i sitt fulla ljus, och befordra ogeringsmännen till välförtjent straff. Secr. utskått:t har dertill föreslaget en håfrätts tillförordnande i Borås. Men riks. ständer, som nu hafva effecten i händerna af beklageliga machinationer emot den allmänna säkerheten, och för hvilka således tiden nu är inne, att uprycka och qväfva sådant landsfördärfweligt ogräs, kunna icke vara i okunnighet, huru vid dylika domstolar tillgår, och huru mycken tid förspilles igenom formaliteter och processualier. Och när man dessutan besinnar, att saken ifrån en håfrätt måste nödvändigt gå till Kongl. Majj:t, hvaräst åter mycken tid torde behöfvas, och på förnyade remisser samt vidare uplysningar ankomma, innan den i rådkammaren hinner slutel. afgöras; så är allt skäl att tänka, det på detta sättet ett så vidt fält öppnas för saken, att den slutel. löper riks. ständer utur händerna. Dessa considerationer föranlätto h. probsten, att instämma med h. probst. Kröger, det en kårt undersökningsrätt väl må sättas i Borås, men att både ransakningen och capita factionis må derifrån hit upsändas, på det riks. ständer sjelfve må få tillfälle att cognoscera och afdöma saken, på samma sätt, som år 1743 procederades med uproret i Dalarna, då undersökningen väl hölts i orten, men domen fältes här.

H. probst. Haartman: Som secr. utskottet, uti detta sitt senare extract. protocoll, uttryckel. gifvet tillkänna, att ändring i regeringssättet varet med detta upror påsyftad; är alldeles rum, att deröfver sätta en commission. Saken skulle eljes sättas i för mycken vidlöftighet, och icke förrän efter riksdagen kunna slutas, hvarom dock riks. ständer böra vara måne. En undersökningsrätt må derföre förordnas ner i orten, men commission här sättas,

till utrönande af sakens sammanhang i hela sin vidd, och hvilke, på längre el. närmare håll, deruti äro delagtige.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus påminte, hurusom ståndet, redan sidsta plenum, bifallet den af secr. utskåttet då tillstyrkta extra domstolen, som skulle bestå af lagfarne menn, ehuru icke af alla fyra stånden. Att nu alldeles ändra det beslutet, låter sig, efter ståndets vanliga principer, icke göra; utan, som undersökning i sjelfva orten har sin goda grund, och det skulle blifva för kåstsamt, att till den ändan föra alla de häftade hit up, så må samma undersökningsrätt äfven säga sitt videtur i saken, hvilket sedermera bör underställas riksens ständer. Att annorlunda gå till väga, och låta en annan rätt undersöka i Borås, och en annan döma i Stockholm; dermed vinnes ingen ting, utan prolongeras fast mera saken på det sättet, genom många omständigheter, som kunna inlöpa; hvarföre afdömandet äfven bör ske i orten, och altsammans sedan till riks. ständer upskickas.

H. probst. Haartman visade, till svar häruppå, huruleds, i detta sednare extracto protocolli, flere nova emergentia finnas upgifne, hvilke fordra, att saken nu på annat sätt, än sidst, considereras. Att sätta håfrätt i Borås, det bidrager visserligen icke till någon förklaring; ty många praeliminære quaestiones kunna der upkastas, och saken kan då icke, utan genom Kongl. Maj:t, och således genom en omgång, komma till riks. ständer; men, om allenast en kårt undersökning anställs der nedre, och målet sedan här summario processu afgöres, så följes samma methode, som år 1743.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus replicerade: Om riks. ständer sjelfve ifrån början skulle handtera denna saken, så skulle äfven deras ledamöter sitta öfver undersökningen i orten. För öfrigt är rådeligast, att låta medborgare äfven vid denna rättegång få njuta lag till godo, och gå behöriga instantier igenom: varande vid affairen år 1743 att märka, det saken då afdömdes uti Kongl. Svea hofrätt.

H. probst. Hellberg visade, huru saken sedan sidsta plenum mycket sig altererat; äfvensom secr. utskåttet nu funnet skäl, att flytta den projecterade domstolen ner i orten. Sidst kunde man vara villrådig, medan saken ännu var pendens och utgången oviss. Nu sedan man fådt veta, att uproret blifvet hemmadt, kan för riks. ständer intet vara angelägnare, än att skynda med lagens tillämpning till detta grofva bråttet. En sådan skyndesamhet erhålles icke genom håfrätt och instantier, som man vet vidlöftigt gå till väga; utan är nödigt nyttja den förkårtningsprocess, som grundlagarna föreskrifva, i

sådana mål, som detta, då afvog sköld är förd emot fäderneslandet. Ransakningen bör derföre nu genast der i orten företagas, och riks. ständer sedan skyndesaml. sättas i stånd, att, med full kännedom af saken, beifra bråttet och befästa friheten: ett ämne, hvaruti de tro sig sjelfva bäst.

H. probst. Mathesius hade, ju mera han åhört dessa discusser, desto mera kommet till eftertanka af den förbindelse, som riksdagarna ålägga ständer, vid ett sådant tillfälle, som detta. Och som friheten är hufvudorsaken till deras sammankomster vissa år; skulle de nog vårdslöst handtera en så dyrbar skatt, om de skulle skjuta från sig cognition af denna saken, hvilken kan vara mycket inveklad. Och som intet hinder är, att ju riksdagsordningen härutinnan stricte kan följas, ville h. probsten bifalla undersökningen i Borås, men med förbehåll, att hufvudmännen skickas hit, och commission här genast kommer i activitet; hvaröfver h. probsten begärade proposition.

H. arkibiskopen och taleman sökte härvid äfven, att göra proposition öfver secr. utskåttets extract. protocolli, om det bifalles; men dertill svarades både Ja och Nej; hvaruppå h. probst. Mathesius upläste följande project till det beslut, som han med Nej ville betekna:

Secr. utskåttets extract. protocolli bifalles, på det sättet, att, enl. 13 § i riksdags-ordningen, en särskild ständers commission, bestående af 4 af ridderskap. och adelen, 2 af hvardera af de andra stånden, äfven genast kommer att förordnas, som har att undersöka, huruvida uphofsmanen, under sitt vistande här i Stockholm, med flera kunnat tillreda denna anläggning, och sedan hufvudmännen här ytterligare ransakning undergådt, då, öfver samma mål, med hvad i sammanhang med detta brått kan vara förelupet, el. lända till den allmänna roens förstörande, här i staden sitt slutel. yttrande afgifva.

Häremot erindrade h. öfverhåfpredikant. Grunerus, att, ang:de commission, icke borde inflyta i contraproposition, emedan ståndets förra beslut derigenom häfves.

H. kyrkoherd. Rundberg ville så mycket mera hafva commission, som hvarken han, el. förmodel. någon riksdagsman, hvarken af detta el. andra stånd, derföre frugtade; utan är det riks. ständers ostridiga både rättighet och skyldighet, att med egna ögon se och utröna beskaffenheten af en sak, som på det ömmaste rörer friheten och regeringssättet. H. probst. Bolmstedt itererade likaledes, att han vore på det högsta mån om denna sin skyldighet, och kunde icke gå ifrån lagens klara föreskrift.

H. probst. Wijkman förbehöll, att de, som svarade Nej, sjelfve måtte få reglera proposition öfver deras tanka: kunnande ståndets förra beslut här icke sägas ligga i vägen, sedan andre upgifter nu förekommet, och ståndets yttrande ju alltid bör rätta sig efter de omständigheter, som hvarje gång sig förete. Annorlunda måste en tjuf anses, om han endast beträdes med tjufnad, och annorlunda, om han sedermera tillika blifver skyldig till dråp. Hvar ledamot eger sig rättighet, att öfver det ventilations-ämne, som i dag är förelagdt, säga sin tanka; och äfven som uppå samma factum bör följa samma conclusum, och, som samma betänkande nu som sidst vore före, beslutet deröfver äfven borde blifva enahanda: så bevisar också ett annat nu upgifvet betänkande, att factum nu förändrat sin natur, och derföre bör ståndets beslut derefter lämpas.

H. arkibiskopen erindrade äfven, hurusom mera nu än sidst blifvet i saken upptäckt, och bråttet derigenom fådt en svårare rubrique, så att det nu bör anses för ett fördubblat förräderi.

H. kyrkoh. Linderot: Secr. utskåttets förra extract. protocolli handlade icke mindre, än detta sednare, om Vestgötha-uproret och domstolen, som derom skulle undersöka; fölgagtel. är factum och substrata materia enahanda. Skyndsamheten i processen tyckes aldrabäst befordras, med det att ransakning och dom sker vid en och samma domstol, i orten, der gerningen är gjord, hvarigenom detta måste kunna gå fortare, än 1743 års uprorsak, som, efter föregången undersökning i orten, af Svea håfrätt afdömdes. För commissioner hade h. kyrkoherden fattat för mycken horreur, att nu kunna dertill samtycka.

H. comminist. Heurlin ville icke vika från secr. utskått:s betänkande, som icke annat kan, än af så värda ledamöter vara moget utarbetadt.

H. lector Antonsson: När ståndet sidst biföll, att en extra öfverrätt skulle sättas, supponerades, att den skulle få att syssla med uproret, och dermed förknippade stämplingar emot regeringssättet. Nu gifver s. utskåttet uttrycket. tillkänna, att det så är, som då supponerades. Antingen denna rätten sitter här el. ner i orten, vore väl, i h. lectorens tanka, lika mycket; men ståndets en gång tagna beslut ömmade h. lectoren mäst. Och vore så mycket bättre nu bifalla secr. utskåttet, som riks. ständer eljes skulle blifva för länge vid denna riksdag uppehållen, om de sjelfve skola, till alla delar, handtera denna saken.

H. probst. Sörström fann icke nog skäl, att i taga domsrättigheten ifrån håfrätten, som kommer att sättas; emedan, om det skulle vara möjligt, att ledamöterna i densamma icke hafva lag och frihet för ögonen, sådant icke kan hafva någon skadelig värkan, så vida saken sedermera kommer att underställas, icke allenast Kongl. Maj:ts, utan äfven riks. ständers eget bepröfvande.

H. doct. Nordman: Ingen tillhör mera bevaka rikets säkerhet, än riksens ständer, hvilke vid detta tillfället tydeligen äro förpliktade, uti 13 § af riksdagsordningen, att sjelfve lägga hand vid saken. Undersökning bör derföre ske i orten, och dom sedan af riks. ständer deruppå följa.

Medan nu, ang:de propositionen något ytterligare ventilerades, ankom

§ 5. en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som skriftel. aflemnade sitt stånds beslut i denna saken;⁹⁸⁶ hvilket ock strax uplästes; hvarefter, och sedan deputerade afträdt;

§ 6. afgjordes nu, att de, som, å ena sidan, svarat Ja, till propositionen, biföllo secr. utskått:s extract. protocolli, med den af h. kyrkoherd. Linderot, h. öfverhåfpredikant. Grunerus och h. biskop Filenius gjorda tillägging, att målet, sedan det i håfrätten blifvet afslutadt, skall immediate till riks. ständers vidare åtgärd upgifvas.

De åter, som å andra sidan svarat Nej, biföllo hedervärda bondeståndets, i denna saken, tagna och skriftel. communicerade beslut.

Sedan, uppå denna grund, pro blifvet förnyad, utröntes, genom votering, att 17 Ja vore emot 24 Nej.

§ 7. Uplästes och bifölls secreta deputat:s betänkande⁹⁸⁷ öfver fändrik Gustaf Johan v. Essens besvär.

§ 8. Företrädde en deputation ifrån vällofl. borgareståndet, som notificerade sitt stånds nu äfven tagna beslut, i saken om uproret, hvilket, till sitt innehåll, var med hedervärda bondeståndet öfverensstämmande.

Ståndet åtskildes.

⁹⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 59.

⁹⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 111.

D. 28 Maji 1766

§ 1. Uplästes handels- och manufact.-deputations betänkande,⁹⁸⁸ att fabriqueuren Réenström må af manufactur-contoiret undfå sin fordran, och contoiret sedermera göra sig af fabriqueuren Grundberg derföre skadeslös; hvarjämte äfven uplästes någre ledamöters särskildta votum, och h. Gabr. Francs memorial.⁹⁸⁹

Sedan h. probst. Wijkman muntel. uprepat sakens sammanhang, och visat skälen till deputations betänkande: såsom ock anmärkt, att Francs memorial vore i nog hårda och emot riks. ständers värdighet mindre afpassade termer författadt; bifölls betänkandet uppå gifven proposition.

§ 2. Påminte h. biskop Serenius, att ståndet hädanefter hvarje plenum måtte börja sina arbeten med några sådana ärender, som i synnerhet röra antingen ståndet och presterskapet i gemen, el. ock consistorierna, på det desse mål icke vid riksdagens slut måtte blifva eftersatte.

Enär h. öfverhåfpredikant. Grunerus, i anledning härutaf, begärade veta, om uti ståndets ecclesiastiquedeputat:n mycket ännu hunnet utarbetas; förmälte h. biskop Filenius, hurusom arbetet derstädes mycket hindrats, dels igenom det, att deputerade, antingen icke, el. till ganska litet antal, uppå anslag sig infunnet, dels ock igenom de nu en tid hållna eftermiddagsplena. H. biskopen hade fördenskuuld, så väl derom, som äfven att ståndet ville, i början af plena, med religions- och ecclesiastiquesmål sig sysselsätta, flera gånger i ståndet gjordt påminnelse; äfvensom h. arkibiskopen och taleman, hvilken ännu icke upkommet, i går förklarar för h. biskopen samma önskan, hemställande h. biskopen, om icke ståndet nu ville låta sig föreläsas de ifrån consistorierna inkomna relationer, af hvilka allenast 2:ne ännu blifvet i ståndet upläste.

H. probst. Wijkman förmodade så mycket mindre, att någon skulle vara mot detta i allmänhet, som de öfrige stånden eljes kunna taga sådana steg i saker, rörande detta ståndet; hvarmed ståndet icke blifver belåtet, men efteråt har svårare för att hjälpa. Hvad consistoriernes berättelser angår, kunna de aldrabäst föredragas i ecclesiastiquedeputationen, och ståndet i synnerhet företaga sig sådana vid riksdagen anhängiga mål, hvarom påminnelse sker,

⁹⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 68.

⁹⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 177.

att de i synnerhet interessera detta ståndet. Och som härvid påmintes, om ett nyl. inkommet bergsdeputations betänkande,⁹⁹⁰ ang:de presterskapets rättigheter af bruken; hörde

§ 3. ståndet detsamma sig nu föreläsas; hvarefter h. probst. Wijkman anförde, att, till följe af 5 § af resolution på presterskapets allmänna besvär vid sidstl. riksdag, presterskapet i Helsingeland redan träffadt, och af Kongl. Maj:t fådt confirmerad en så fördelagtig convention med bruksegarena, att de allenast önska blifva dervid bibehållne; hälst vilkoren, å deras sida, skulle blifva sämre, om detta betänkande uppå dem skulle lämpas. H. probsten förbehöll derföre, att, i stället för det betänkandet säger, det desse föreningar *måga*, sättes, att de *skola* orubbade blifva. Dessutan påminte h. probsten, att capellanerne äfven böra vid detta tillfället hugkommas, emedan ock de hafva mycket besvär för bruksfolket, men i betänkandet icke, utan endast kyrkoherdarne, nämnas. Varande uti Helsingeland de uti conventionen inbegripne.

H. lector Kraftman höll så mycket angelägnare, att något vist denna delen fastställes, som försök alltmör och mera göras, att uphäfva gamla conventioner. H. lectoren anförde äfven det lidande, hvaruti presterskapet råkat, igenom backstufwu-förordningens uphäfvande; i thy att torpare, under namn af, att som bondedrängar bebo backstufvor, undandraga sig de preste-rättigheter, som de eljes af jorden borde utgöra, efter gamla conventioner.

H. kyrkoh. Heurlin yttrade öfver det uplästa betänkandet, att h. probsten Sörström, som genom sitt memorial lagdt grund till detsamma, icke spardt någon möda, att få det i deputationen till presterskapets förmån afgjort. Kyrkoherden hade allenast för sin del dervid haft att påminna, det h. probsten gådt nog precario till väga, och likasom sökt att få det, såsom en frivillig gåfva, hvad i h. kyrkoherdens tanka vore en presterskapets rättighet: äfvensom det icke synes vara mycket att tacka före, hvad deputationen tillstyrker böra till presterskapets utgå. Om capellanerna, hade h. kyrkoherden äfven i deputationen påstådt, måtte i betänkandet intagas: och torde deputationens mening om föreningarna hafva varet, att de endast i deras lifstid, som dem ingådt, skola blifva bestående.

⁹⁹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 32, bilaga.

H. probst. Sörström medgaf, att h. probst. Wijkmans observation, ang:de föreningarna, egde sin riktighet, så att de redan ingågne böra ega bestånd, och trodde sig kunna försäkra, att deputationens mening icke eller varet någon annan, emedan h. probst. Waldius, som också träffadt en sådan förening, deruppå yrkat. H. probsten anförde, för öfrigt, hurusom han varet nödsakad, att på ett insinuant sätt bedrifva denna saken, i anseende till det motstånd, han märkt, att den hos de andra stånden funnet. Och som rättigheter, hvilke icke äro perfectissimi juris, icke lära kunna tvingas; har det fågnadt h. probsten, att kunna få så mycket, som nu skedt. För capellanerne hade h. probsten i början äfven velat arbeta, men måst derifrån afstå, för att icke förlora allt, sedan i deputationen uttryckel. blivet förklaradt, att de alldeles icke ville beqväma sig till något, hvarken för capellanerne, el. kyrko-betjeningen, utan allenast för kyrkoherden. Och hade h. probsten blifvet så mycket mera angelägen, att få saken igenom på detta sättet, som han i Värmland fädt höra, att, då sammanträden till conventioners uprättande blifvet hållne, hade de måst uphäfvas, utan att något kunnat uträttas: äfvensom h. probsten hade hört den declaration å brukspatronernas sida, att de vilja afsäga sig voteringsrätt vid presteval, för att slippa de flera vidhängande onera.

H. probst. Mathesius undrade, att, i en så beskaffad sak, så mycket kunnat vinnas, emedan h. probsten nogsamthet hade sig bekanta de svårigheter, som vid dylika tillfällen möta.

H. probsten Wijkman önskade nu, att ståndet icke vill ingå i detta, utan låta det hvila, tills något annat beslut i saken hinner tagas. I annor händelse, blifva säkert de af presterskapet lidande, som redan hafva fördelagtiga conventioner uprättade,⁹⁹¹ emedan brukspatronerne då icke skulle underlåta, att hos Kongl. Majj:t sätta dem i fråga. Och att detta icke bör ankomma på deras fria vilja, utan bör anses som en presterskapet lagl. tillkommande rättighet, bevises af sidsta riksdags resolution, hvaräst det, såsom en skyldighet, ålägges brukspatronerne, att erlægga något vist, i proportion emot hemman.

H. biskop Filenius och h. probst. Mathesius tillstyrkte, att ståndet snart måtte taga sitt beslut härutinnan, och så begå, att de andre stånden må vidtaga detsamma.

⁹⁹¹ *uprättade* i prot.

H. biskop Serenius erkände äfven den möda, som h. probsten Sörström gjordt sig med saken, och trodde, att intet mera deruti kunde uträttas.

H. comminist. Heurlin tackade h. probst. Wijkman, för dess påminnelse om capellanerna, och anhöll, att ståndet nu med detsamma ville tänka på dem: kunnande h. comministeren af egen erfarenhet intyga, huru mycket arbete de hafva för bruken skull, utan att deremot njuta någon erkänsla.

H. doct. Lindegren anmärkte äfven, att, då i sidsta riksdags resolution en tydelig rättighet för presterskapet ligger förvarad, lemnas här till bruksegares fria vilja, huru de behaga presterskapet hugkomma, hvilket vore nog cederat. Men då deputationen samfälligt icke welat, erkänna någon rättighet härutinnan, har nöden föranlåtet ståndets ledamöter, att ingå i detta betänkande, hvaruti, ehuru afgiften nog lindrigt är utstakad, äro dock de redan ingågne contracterne förvarade, hvilket är så mycket nödigare, som det allestädes icke är lika lätt, få sådana contracter uprättade.⁹⁹² Capellanerne hade i deputationen icke blifvet glömde, men hade man längre praesseradt saken för dem, så hade till slut intet för någon blifvet beviljadt. Och vore här för ståndet intet annat till görande, än antingen bifalla detta, el. utarbete saken på annat sätt.

H. kyrkoh. Linderot: Som bruken hafva jus perfectum att kalla prest, så hafva ock presterne jus perfectum, att af dem bli lönte, och det med deras egen vara in natura, så att det svarar mot tijonden af deras öfriga åhörars. De ingågne föreningar böra för öfrigt förvaras ifrån all ändring och förklaring och capellanerne äfven af sin del, om icke af bruken, dock af kyrkoherdarna.

H. probst. Bergstedt var mån derom, att sidsta riksd. resolution till sin styrka icke måtte försvagas, emedan rättigheten der finnes utstakad både till dess grund och proportion. Ståndets faciendum tyckes derföre nu endast vara, att tänka på utväg till skyndesam värkställighet af denna förordning. Skälen deremot, å bruksegarens sida, äro allt för svaga, att på någon kunna operera: tillstyrkande h. probsten slutel. att någre ledamöter måga taga till sig saken, att deruti projectera ståndets beslut.

H. probst. Engzelius erindrade, att, om de redan ingågne föreningar bör tilläggas, att de framledes skola orubbade förblifva.

⁹⁹² uprättada i prot.

H. lector Antonsson fann rådeligast för ståndet, taga det till grund, som i en deputation redan blifvet utarbetadt, hvilket så mycket lättare lärer gå igenom de öfriga stånden, som icke mycket lättare lärer gå igenom de öfriga stånden, som icke mycket för presterskapet der blifvet tilltaget. De kyrkoherdar, som redan träffadt föreningar, kunna dervid icke blifva lidande, utan de öfrige förhjelpas allenast till något vist, hvilket Carlstads stift, i sina postulater, till denna riksdag lemnat fullmäktige att besörja.

H. doctor Nordman instämde deruti, att ståndet här icke bör vidkännas någon gåfva, utan en afgjord rättighet. Den rättighet, bruksegare deremot tillhör, att kalla prest, kan icke mera stå i deras magt att sig afsäga, än hvar bonde det kan göra: följagtel. är obligation, att löna prest, lika ostridig. Parallelen imellan ett hemman och en härd är här alldeles riktig: så att lika mycket af hvardera bör erläggas, hvaruti capellanerne äfven böra hafva del. Uppå dessa grunder må betänkandet jämkas, och saken bringas till slut, emedan äfven i Vesterås stift mycken klagan höres bland presterskapet öfver brukspatronerna.

H. probst. Hellberg fann betänkeligt, att bifalla betänkandet, emedan saken der finnes så stäld, att pastores få liten, ja mindre, förmån, än de tillförne hafva, och capellanerne samt kyrkobetjeningen alldeles uteslutas. Så snart det är afgjort, att presterskapets löande af bruksegare, är en dem åliggande skyldighet, som svarar emot de förmåner, hvilka de af presterskapets tjänst åtnjuta, blifver icke svårt att reglera, huru desse rättigheter böra utgå, efter brukens storlek, jämförda med hemmantal. Detta betänkande bör derföre lemnas, och ett annat yttrande af ståndet utfärdas.

Sedan h. bisk. Serenius äfven gifvet det förslaget, att visse deputerade projectera, huru ståndet sig häröfver må yttra, gillade ståndet detsamma, och utnämndes dertill h:r probstarne Wijkman, Kolmodin, Hellberg, h. kyrkoh. Heurlin och h. probst. Sörström.⁹⁹³

§ 4. Företrädde en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som öfverlemnade ett extract. protocoll, af innevarande dato, om den af riks. ständer tillförordnade särskilda domstolens göromål; samt recommenderade bondeståndets prot:sutdrag, ang:de spannemål för Värmelands bergslag.

⁹⁹³ Se vidare prot. nedan 5 juni.

§ 5. Uplästes bevillningsdeputat:s protoc:sutdrag, af d. 24 nästl. Maj,⁹⁹⁴ ang:de tillstånd för deputationen, att nu genast utarbete bevillningsgrunderna, och proportionerna.

H. probst. Wijkman förklarade sig väl icke villja hindra detta; men dock förbehålla, att hvad project, som för detta ståndet uti deputationen kan komma att påtänkas, sådant dock icke må anses såsom vist och fastställt, innan ståndet detsamma närmare får påtänka, hvilket i synnerhet behöfves, i anseende till bröllopsgården, som dessutan bör sammanskjutas, och hvilken, efter den calcul, h. probsten ungefärl. gjordt, drabbar på honom så drygt, som sista riksdagsbevillning.

H. probst. Kröger anförde, huruleds, sedan han varat hindrad att bivista 2:ne sammankomster i deputationen, då detta arbetet varet före, hade han 3:dje sessionen varet ibland dem, som yrkat på detta hemställande till plena, och det förnemligast, i anseende till bevillningsgrunden, som väl nu säges provisionaliter antagas, men dock sedan torde medföra något band för ståndet, för hvilket det icke annat kan än blifva äventyrligt, att samtycka, det den, som upbär sin lön i räntor, skall betala bevillningen efter årlig markegång. Ang:de denna principen, hade derföre h. probsten egentel. förbehållet sig, att få inhämta ståndets befallning: förmodande h. probsten, att ståndet icke går ifrån sin gamla grund, att hålla sig vid dalertal.

H. biskop. Serenius begärade likaledes instruction för deputerade, huru de härvid sig hafva att förhålla; grunden af markegång trodde h. biskopen, att ståndet sig icke kunde undandraga, för vederlag och den spannemål, som af kronan åtnjutes, utan deraf contribuera lika med militair- och civilstaterna. Men, för öfrigt, tillstyrkte h. biskopen, att ståndet alldrig begifver sig ifrån sin vanl. bevillningsgrund, beräklandet i dalertal efter hvarje 64 mantal, hälst taxan och gården, är dessutan en dryg utlaga för presterskapet, som gjordt, att de tillföre uti bevillningar blifvet på samma sätt ansedde, som penninge-löntagare.

H. kyrkoh. Linderot: Som förmedlade mantal torde dervid tagas till grund; men icke allestädes derefter contribueras, utan på vissa orter betalas efter oförmedlade; hvaraf således, om bevillningen nu allestädes sker efter förmedlad hemmans storlek, en brist i bevillningssumman upkommer; torde angelägenheten fordra, att ståndet åtager sig något till ersättning för det, som

⁹⁹⁴ Präteståndets arkiv, vol. R 926, bevillningsdeputationens handlingar, nr 5.

genom ett sådant betalningssätt förorsakas i ståndets vanliga contributions-summa.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus: Då frågan nu endast är om bevillningsgrunden, är bäst, att bygga på förra förordningar: äfvensom sidsta bevillningen icke tål någon tillökning, för bröllopsgården skull. Att för kronotijonde och vederlag betala efter markegång, skulle äfven blifva odrägeligt, utan, om tillökning blifver oundvikelig, må den häldre ske i dalertal. För öfrigt, påminte h. öfverhåfpredikanten, att allmogen tillförene erlagt mantalspenningar i säd. Skulle detsamma nu ske, el. ock efter curs, så torde ingen bevillning då behöfvas.

H. biskop Filenius erindrade, att år 1747 principen till bevillningen blifvet tagen efter markegång, men att den för presterskapet befunnits allt för dryg.

H. comminist. Chydenius förklarade, att de i deputation å väga bragte bevillningsgrunder väl varet orsaken, hvarföre han, å ståndets vägnar, icke ännu sedt sig kunna gå in deruti: men i synnerhet hade rikets rätt, och angelägenheten af indragningar och besparingar, föranlåtet honom, att häruti nog ståndagtigt agera. Att markegång skall tagas till grund, hade h. comministeren funnet mycket betänkeligt. Och hvad tiden angår, hade h. comministeren haft ståndets beslut för ögonen, att icke företaga bevillningen, innan staten med dess indragningar blifvet upgifven. Hvarföre h. comministeren nu i bägge delarna utbad sig ståndets ytterligare befallning.

H. probst. Wijkman ville hafva uttryckel. förbehållet, att deputation icke går up till plena med något project, innan secr. utskåttet upgifvet indragningarna på staten. Skilnaden imellan presterskapet och räntetagare af civilstaten är tydelig: ty då bevillningen endast taxerade senare, måste de förre dessutom vidkännas taxan och gården. I anseende dertill, hafva de alltid blifvet taxerade efter mantalen.

H. doct. Wåhlin höll för angeläget, att nu förut afgöres om grunden, innan projectet upkommer. Antingen vid dalertal, el. räntor, måste ståndet förblifva. Det förra är den enda grund, att vinna någon jämnhet i bördan inom ståndet. Antager man markegången för wederlagen, så torde samma principer sedermera drifvas längre. I Skåne, der tijonde-sättningar determinera preste-rättigheterna, och af säterierna ingen tijonde fås i spannemål, som här uppe i landet, skulle gravation blifva allt för stor, om bevillningen skulle utgå efter markegången, att förtiga, det academie-lönerne skulle odrägel. medtagas, om icke dalertal tagas till grund.

H. probst. Haartman: Dalertal bör förblifva grunden, och ökning deruti ske, om nöden så skulle fordra: äfvensom det är förmånligast, att beräkningen sker efter förmedlade mantal: men h. probsten visade, huru som rättigheterna dock nödvändigt blifva mindre, om äfven de efter förmedling skola beräknas.

H. profess. Amnell erindrade, att han, vid allmänna besvärens reglering, velat hafva deribland infördt, att bevillningen måtte utgöras efter förmedlade mantal, och att ståndet då svarat, det sådant skulle i akt tagas, då bevillningen denna riksdag förekommer. H. professoren påminde äfven, att ståndet tillföre, då bevillningsdeputation skulle sättas, fastställt vissa grunder, som ståndets deputerade derstädes skulle sig till efterrättelse ställa; hvilka äfven nu utur protocollet, d. 8 Jan. 1765, uplästes, och skulle till deputerade extraderas, att såsom instruction för sig hafva, utan att dock i deputationen producera.

Dock erindrade h. doct. Wählin vid sidsta puncten, el. ang:de cronotijonden, att gradation i procenten icke passar väl i Skåne; emedan cronotijonde derstädes är en refusion för hemman, som cronan taget ifrån academien.

H. probst. Mathesius: Så farligt det är för ståndet, att gå ifrån de gamla bevillningsgrunderna; så litet bör anledning gifvas, att ifrån något stånd betala utskylderna efter förmedling; ty så snart ett stånd blifvet dertill bragdt, kunna de andre icke undandraga sig detsamma, hvaruppå de säkert förlora, när man betraktar de afgifter, som kommet i ställe för gamla förmedlingsmetoden. H. probsten fant äfven betänkeligt, att något nämna om förmedlade mantal; ty som ståndet, till en del, alltid haft den principen, att påstå sina rättigheter efter oförmedlade, lära utlagorne af samma grund svårl. kunna undvikas.

H. profess. Amnell ville åter påminna sig, att ståndet, ända ifrån år 1723, varet angeläget derom, att taxeringarne måtte ske efter förmedlade mantal, hvaruti nu icke torde vara rådeligt, att göra någon ändring. Hvad rättigheterna angår, vore h. professoren icke öfvertygad, att de förringas, om de utgå efter förmedling, åtminstone på de orter, som h. professoren kände; emedan jorden och fölgagtel. tijonden dock blifver lika stor; utan trodde h. professoren, att undantag af förmedling endast skett för capellanerna.

Häremot förde h. probst. Mathesius sig till minnes, att han, vid alla riksdagar, han bivistat, funnet ståndet, till en del, angeläget om rättigheter efter oförmedlade mantal: äfven som ock rösterna vid presteval, uti 1739 års för-

ordning, blifvet deruppå grundade.⁹⁹⁵ H. probsten afstyrkte för öfrigt, att någon skillnad i detta mål må göras imellan kyrkoherdar och capellaner.

H. probst. Haartman: Som 1681 års förordning är grunden till preste-rättigheterna i Sverige, och 1694 års förordning i Finland, så står i den förra tydeligen, att både pastorer och capellanerne skola hafva sina inkomster efter mantalen, och i den senare detsamma om capellanerne, medan pastorer i Finland icke så hafva, utan efter utsädet. Men, att nu göra skilnad imellan pastorer och capellaner, är icke nödigt.

H. kyrkoh. Heurlin förmälte sig hafva bland sina postulater, att bevillningen må utgöras efter förmedling, hvarpå ståndet i början på riksdagen låfvat reflectera, när bevillningen skulle komma före.

H. probst. Åhman förebar omöjelighet för sina committenter, att contribuera så drygt, som oförmedlade mantal lägga grunden till.

H. profess. Amnell: Att utlagorna böra beräknas efter förmedling, derå är klar lag. Men att förmedlingen icke gör något till saken för inkomsterna, derom vore h. professoren säker.

H. probst. Meurling berättade, att ibland sina committenter är en sämja uprättad, i kraft hvaraf förmedlade hemman gifva mindre rättigheter.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Till ståndets redan tagna beslut, att förmedlade mantal böra vara grunden, är så mycket större skäl, som presten icke i proportion bör mera betungas med krono-utlagor, än bonden, utan förmedlingen värka lindring för dem bägge.

H. kyrkoh. Linderot: Att presterskapet, sedan sidsta riksdag, blifvet taxerade efter oförmedlade⁹⁹⁶ mantal, är ett fel av vederbörande ämbetsmän, som gifvet anledning till besvär, och nu bör rättas.

H. kyrkoh. Heurlin: Att rösterna i preste-valsförordningen blifvet bibehållne, som de voro innan förmedlingen, har utan tvifvel skedt deraf, att hemmansegarena dock hafva lika rätt, som tillföre, i skog och mark.

H. comminist. Chydenius och h. probst. Wijkman insisterade nu vidare deruppå, att bevillningen icke måtte upgifvas, innan indragningarne för sig gådt.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus: Om ingen grund till bevillning förr af deputationen får påtänkas, är intet uträttadt med allt hvad hittills i den saken

⁹⁹⁵ Tryckt förordning 5 juni 1739: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Hwarefter wid Prästewals anställande så i Städer som på Landet förfaras bör.*

⁹⁹⁶ oförmedlade i prot.

blifvet tillgjordt. Indragningarne kunna likafullt med så mycket större skäl utarbetas, som bevillningen icke lærer förslå till stats-bristens stoppande, utan lära indragningar nog ändå komma till måtta, så stora som någonsin göras kunna. Men om det i allt afseende är nyttigt, lägga alla utgifter, som der inflyta, för plenorum ögon, lemnade h. öfverhåfpredikanten till ståndets eget eftersinnande.

H. probst. Wijkman: Indragningar i staten äro af den beskaffenhet, att alle 4 stånden nödvändigt sig deröfver böra yttra, hälst att icke är i secr. utskåttet och hemliga behof behöfva derföre icke göras allmänne, utan begripas under extra-utgiftsmedel, som lemnas till Kongl. Maj:ts disposition. Wore denna extra-staten bårta, så skulle äfven bristen försvinna. Och förestälte h. probsten vidare, så väl som h. comminist. Chydenius, huru ståndets wäl derunder beror, att påstå upgift af extra-staten och indragningarna derå, innan bevillning åtages; emedan eljes, och om denna först stadgas, funeste frågor och förslag torde upkomma, att äfven hos ståndet upsöka någon förment rikets rätt.

Uppå gifven proposition, bifölls slutel. bevillningsdeputat:s protoc:utdrag, på det sättet, att deputation väl må projectera bevillning, men ej dermed till plena inkomma, innan riksens ständer förehaft och faststält de i staten möjliga indragningar. Tillika, och uppå h. comminist. Chydenii föreställning, beslöts, att ståndet ni ville låta till de öfriga respective stånden afgå det protocollsutdrag, ang:de bevillningen, hvartill ståndet d. 3 nästl. Maji resolverat.

§ 6. Företrädde en deputation ifrån vällofl. borgare-ståndet, som berättade, att samma stånd till alla delar bifallet hedervärda bonde-ståndets i dag communicerade protocollsutdrag, ang:de extra domstolens göromål.

§ 7. Häruppå uplästes äfven, och genom proposition af ståndet bifölls, nyssnämde protocollsutdrag;⁹⁹⁷ hvilket genom en deputation af 8 ledamöter genast gafs de öfriga respective stånden tillkänna: och skulle ordföranden, h. doct. Nordman, äfven på riddarhuset påminna, ang:de skyndesamt slut i bevillningssaken.

⁹⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 60.

§ 8. Producerade h. arkibiskopen och taleman ett till honom ankommet extr. protocoll i från expeditionsdeputation,⁹⁹⁸ hvaruti tillkänna gifves riks. ständers beslut, ang:de tillförordnande af en riks. ständers domstol; hvilket document ståndet hörde sig föreläsa.

§ 9. Likaledes uplästes ett lika lydande, till ståndets electorer ställdt, protoc:s-utdrag ifrån samma deputation,⁹⁹⁹ till följe hvaraf, h. biskop Serenius anmälde, att electorerne varet tillsammans, och till ledamöter i denna domstol valt h:r probstarne Afzelius och Kröger, samt h. kyrkoh. Rundberg.

§ 10. Likaledes anmältes, att till de efter h. bisk. Schröder, h. öfverhåfpredikant, och consistor. praeses,¹⁰⁰⁰ doct. Schröder, och h. kyrkoh. doct Haussvolff, lediga rummen i secr. utskåttet blifvet utsedde h:r probstarne, Wangel, Hellberg och Haartman.¹⁰⁰¹

I anseende till detta, yttrade sig h. öfverhåfpredikanten Grunerus, att han menar, det ståndet, ang:de h. doctor Schröder, lemnat öpet för Stockholms consistorium, att inkomma med något skrifteligt, då ståndet om dess riksdagsfullmäktigskap sig vidare ville yttra; hvartill h. probst. Wijkman svarade, att, sedan välbem:te doctor genom ett rent beslut af ståndet fådt afsked, och consistorium sedermera icke inkommet med något, honom rörande, hade electorerne icke annat kunnat, än rätta sig efter förr nämnda beslut.

Ang:de h. doct. Haussvolff, påminte likaledes h. probst. Ziebeth, att han af protocollt, d. 29 April, tyckt sig finna, det, om bem:te doctors uteslutande ur ståndet, intet vist då blifvet afgjort, emedan, sedan proposition blifvet anförd, det står, att alle icke medgåfvo saken ännu vara slutad, utan, uppå h. probst. Waldii ytterligare anmälan, följde intet vist yttrande.

H. profess. Amnell erindrade äfven, att han, vid protocolltets justering, sagdt, sig icke hafva hört proposition, men ock funnet, af det följande protocollt, att deras påminnelser icke blifvet anmärkte, som då icke ansågo saken vara afgjord.

⁹⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från expeditionsdeputationen, nr 11 (två exemplar).

⁹⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 143.

¹⁰⁰⁰ *praeses. i prot.*

¹⁰⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 142.

Häremot förbehöll h. probst. Wijkman, att ett rent conclusum af ståndet icke må sättas i tvifvelsmål, sedan protocollet är justeradt, och votering till sakens afslutande icke påståtts.

§ 11. Härvid uplästes ett, igenom h. arkibiskopen och talemann, af h. doct. Haussvolff inlemnadt memorial,¹⁰⁰² deruti han anhåller, att, genom utdrag af protocollet, få sig till rättelse, om han förlorat riksdagsmanna-rätt, på det han för sina committenter må upvisa skälen dertill.

Som han i detta memorial äfven omnämner, att han icke af högvördigste h. arkibiskopen fådt veta ståndets slut härutinnan; förmälde nu h. arkibiskopen, det han så mycket mindre kunnat något sådant meddela, som nära slägt-skap med en af banco-fullmäktige hindradt honom, att öfver saken vara till-städes.

H. biskop Serenius, som vid det tillfället var ordförande, förde nu förden-skuld ståndet till minnes, så väl sakens förlopp och sammanhang, som be-slutet, bestående i 2:ne alternativer, antingen att h. doct. Haussvolff då gen-ast skulle af ståndet uteslutas, el. att han skulle få anses på samma sätt, som h. doct. Schröder, om han till nästa plenum derom ansökning gjorde. Som nu det senare icke skedt, måste väl det förra tagas för afgjordt. Dessutom hade h. probst. Waldius berättat h. biskopen, det han gifvet doct. Haussvolff tillkänna detta ståndets beslut, och att bem:te doctor då svarat, det han lem-nade saken hel och hållen i ståndets skön. Rätta frågan, i anledning af me-morialet, är fördenskuld nu, om doctor Haussvolff, efter sin begäran, skall skriftel. el. ock muntel. få communication af ståndets beslut: det sednare vill h. biskopen tillstyrka, emedan h. doctoren dermed synes sjelf vara bäst be-låten.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Som doct. Haussvolff ännu ignorerar beslu-tet, och begär detsamma skriftel., kan det så mycket mindre lända honom till blygd, att det såleds utbekomma, som det icke annat kan, än vara bygdt på lagliga grunder.

Sedan h. biskop Serenius härtill anmärkt, att det mindre försvarl. förda banco-fullmäktigskapet då blifver den lagliga grunden; förklarade h. pro-fess. Amnell, att han, ang:de detta beslutet, håller sig vid den tanka, han redan anmält, och hvartill protocollet anledning gifver.

¹⁰⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 150.

H. probst. Wijkman fann detta procedere vara ganska besynnerligt, i det h. doct. Haussvolff icke allenast först nekat och bestridt secreta utskåttets uppgifter, ang:de banco-fullmäktigskapet, utan ock, sedan deras sannfärdighet af en ledamot ytterligare blifvet å daga lagd, och en annan ledamot, hvars trovärdighet ståndet icke har orsak att draga i tvifvelsmål, då gifvet tillkänna h. doctorens tankar, i anseende till riksdagsmanskabet, vill han ock nu gifva honom dementi. H. probsten trodde bäst vara att intet extractum protocollii meddelas, utan blifver den af trycket snart utkommande berättelsen, om banco-förvaltningen, tillräckeligt extractum protocollii, att för hela allmänheten härutinnan justifiera ståndet.

H. doct. Nensén ville väl icke mycket blanda sig uti denna saken, men trodde dock, att doct. Haussvolff icke kunde nekas extract. protocollii. För öfrigt utbad sig h. doctoren, att, utan klander på det skedda valet till secr. utskåttens ledamöter, endast få anmärka, att han deribland icke finner någon af Stockholms stad, i stället för de 2:ne stockholmense, hvars rum nu skolat besättas, der likväl ståndets principe alltid varet, att låta hvart stift el. consistorium hafva sina medel i secreta utskåttet.

H. biskop Serenius wille, utan att gifva någon apologie för electorenes göromål, hvilket h. doct. Nensén icke el. klandrat, dock uplysa ståndet, om de considerationer, som härvid styrkt electorerne i deras val. De hafva förnemligast sedt uppå de stift, som vid riksdagen hafva största antalet af fullmäktiga, och hvilke äro Linköpings, Vesterås och Åbo, som hvardera hafva 5. Stockholms stad, såsom hörande till Upsala stift, kan derföre icke sägas vara utan ledamöter i secreta utskåttet, emedan, utom h. arkibiskopen och talemann, 2:ne Upsalienses derstädes sitta.

H. doctor Nensén hade intet vidare härvid att säga, om förtroende i allmänhet, utan något band till hvart stift, hädaneftter blifver grunden till secr. utskåttets besättande.

Sedan h. profess. Amnell nu ytterligare reciterat, huru han påminte sig hafva tillgådt, när saken var före, ang:de h. doct. Haussvolff, och förklarar, sig icke minnas det beslut, som nu säges om honom blifvet fattadt; vidtogs h. bisk. Serenii förslag, att, genom notarien, låta välbem:te doctor veta beslutet, samt att ståndet icke vill neka honom extract. protocollii, om hand det vidare åstundar, men att ståndet, af menagement för honom sjelf, hälst ser, det han med denna munteliga underrättelsen vill låta sig nöja.

Och befaltes mag:r Klint, att lemna h. doctoren detta svaret.

§ 12. Uplästes och bifölls secr. utskått:s extract. protocolli, af d. 16 Maji nästl.,¹⁰⁰³ hvaruti tillstyrkes stambok och 2:ne ovillkorl. collecter öfver hela riket, för de olyckeliga invånare af Upsala stad, som genom sista vådelden blifvet lidande.

§ 13. Likaledes uplästes, men lades på bordet, vällofl. borgareståndets protoc:sutdrag, af d. 28 Maji,¹⁰⁰⁴ som dessutom tillägger nyssberörde olyckeliga fyra frihetsår ifrån krono-utskylder.

§ 14. Aflade h:r probstarne Wangel, Hellberg och Haartman secreta utskåtts-eden.

§ 15. Uplästes och bifölls vällofl. borgare-ståndets protoc:sutdrag, af d. 15 Februar. nästl.,¹⁰⁰⁵ ang:de ändring i Kongl. Majj:ts resolution, som betager Warbergs stad dess rättighet till Agrells der belägna gård.

§ 16. Uplästes hedervärda bondeståndets protoc:sutdrag, af d. 24 April. nästl., hvaruti förbehålles allmogens förmånsrätt till inlösande af cronospannemål i Vermeland.¹⁰⁰⁶

Som ståndet, i dess d. 3 nästl. April, tagna beslut öfver bergsdeputations betänkande i detta ämne, fann samma förbehåll vara i akt taget; bifölls detta prot:sutdrag, såsom en förklaring öfver ståndets förbehåll i resolution uppå nyssnämnda betänkande.

Eftermiddagen

§ 17. Justerades protocollerne, af d. 3, 10 och för middagen af d. 13 Maji.

§ 18. Kom att omtalas, huru angeläget det är, att ståndet ytterligare dertill bidrager, det Rutströmska religions-saken under denna riksdag varder af-

¹⁰⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 126.

¹⁰⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 47.

¹⁰⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 46.

¹⁰⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 58.

gjord; till hvilken ända h. biskop Filenius och h. profess. Amnell, uppå anmodan, sig åtog, att, då rådet härnäst sammankommer, i ståndets namn, hos deras excellencer derom anhålla; hvarjämte äfven skulle påminnas, om slut i lector Gottmarks sak.

§ 19. Producerades h:r committerades öfver psalm-boken ingifna räkning öfver medlen, som dertill blifvet insamlade.

Ståndet åtskildes.

Den 5 Junii 1766

§ 1. Anmälte notar. mag:r Klint vördsam hälsning ifrån h. doct. Haussvolff, som utbedt sig betänketid, öfver svaret på denna beskickning, hvarmed han framdeles skriftel. åstundar få inkomma.

§ 2. Uplästes secr. deputations betänkande,¹⁰⁰⁷ ang:de de af häradshöfding. Jonas Palm anförde besvär, öfver felande befordran, jämte bifogadt särskildt votum. Och fann ståndet skäligt, att bifalla betänkandet; dock förbehöll h. doct. Alin, att de vice häradshöfdingar, som sidsta riksdag fådt uprättelser, härigenom icke måtte blifva lidande.

§ 3. Uplästes h:r deputerades utlåtande, ang:de presterskapets inkomster af bruken, författadt såsom extract. protocoll till de öfriga respective stånden.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus tviflade väl, att värkställigheten af sidsta riksdagsresolution allestädes blifver möjelig, emedan h. öfverhåfpredikanten erfaret, huru litet fogelige brukspatronerne i denna delen äro; men sedan h. probst. Wijkman förklarar, det han häldre ville vara i någon mistning, än tigga sig till det, hvarå han hafver en i lag utstakad tydlig rättighet, förenade sig ståndet om, att bifalla deputerades project, och låta det behörigen expedieras.¹⁰⁰⁸

§ 4. Anförde h. biskop Serenius, hurusom ibland de flera viktiga mål, hvilke hos riks. ständer upkommet, och af hvilkas tidiga afgörande riksdagens slut

¹⁰⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 132.

¹⁰⁰⁸ Se bilaga 16 (protokollsutdraget daterat 28 maj, jfr prot. ovan denna dag).

hufvudsakel. beror, uprors-saken är den sidsta, som, ehuru den kräfver en snar åtgärd, dock hos ridderskapet och adelen stadnat, så att det icke kan komma till expedition, ang:de den deröfver tillförordnade riks. ständers domstol. Hvarföre och som någon farhåga synes på riddarhuset ännu vara qvar, att denna domstol torde i sina göromål gripa för vidt ikring sig, oakadt 3:ne stånd redan utstakadt dess gränssor; hemställte h. biskopen, om icke det wore rådeligt, att genom en deputation söka skaffa skyndesamt slut i saken, och tillika betaga alla misstankar, att man här så, som år 1756, tänker procedera, el. företaga sig något alienum; till hvilken ända h. biskopen hade projecterat en föreställning, som nu uplästes.

H. probst. Wijkman förklarade sig härmed ense och beredvillig, att för sin del låta falla allt åtal på hvad genom obetänksamma tungor, hittills kan vara brutet; allenast att riks. ständer hädanefter för sådant blifva fredade. Och som ståndets värdighet derå beror, att, hvad det, jämte de 2:ne andra stånden, beslutet, icke af det 4:de må ifrån värkställighet längre hindras; förmodade h. probsten, att ingen dissensus i ståndet lärer blifva, det ju en deputation i detta ärendet genast må afgå, som kan försäkra ridderskapet och adelen, att meningen icke är, till att leta up saker för domstolen, utan allenast att sådant der skall företagas, som i det yppade brottmålet ligger för öppen dag.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus höll förgripeligt att tänka, mycket mer att säga, det ett stånd skall kunna hindra 3:ne ständs beslut; hvilket fördenskuld äfven nu icke står i ridderskapets och adelens magt. Det enda, de kunna göra, är att draga ut på tiden, och att vinna fogelighet af dem i den delen, samt undgå all stötning stånd imellan; wore rådeligt, att i den projecterade föreställningen icke bruka för allvarsam penna; utan allenast söka öfvertyga ridderskapet och adelen, det inge andre ämnen skola vid domstolen förekomma, än sådane, som angå uproret; emedan, om igenom dess åtgärd de öfverklagade obetänkte munnar skola tystna, hvilka h. öfverhåfpredikanten försäkrade, sig för sin del icke hafva hört, synes den äfven blifva sysselsatt med annat, än blått uproret, hvaröfver ransakningen i Borås icke ännu hunnet upkomma; så att man har anledning att fråga, hvarföre denna domstol nu genast behöfver sättas, och hvad den imedlertid skall taga sig före.

H. probst. Kröger föreställte angelägenheten af skyndesamhet, om något härutinnan skall kunna uträttas. Tvifvelsmål om domstolens faciendum tyckas icke vidare ega rum, när så starka försäkringar af stånden gifvas;

hvarföre ståndets hufvudändamål nu bör vara, att påskynda ridderskapets och adelens yttrande, emedan det icke passar väl för riks. ständer, att låta sin åtgärd saknas, sedan undersökningsrätten i Borås redan är satt, utan är nödigt, att domstolen här uppe äfven kommer i arbete, och får påtänka, huru förkårtning i processen i möjligaste måtto må kunna vinnas.

H. probst. Mathesius instämde äfven deruti, att vidare tidsutdrägt må förekommas, så som ock att med detsamma, enl. h. biskop Serenii project, påminnelse må ske hos ridderskapet och adelen, om de flera angelägna målens skyndesamma afgörande, som uppå deras yttrande ännu bero. Rege-rings-sättet blifver eljes osmakeligt, och riksdagen allt för lång.

H. probst. Wijkman: Att domstolen, enl. projectet, nästkommande lördag, börjar sina sessioner, är mycket nödigare, som de behöfva antaga sin betje-ning, och efter hand lära känna saken, alltsom undersökningen hinner öfver-sändas. Att länge häruti vänta, kunde vara af yttersta äventyr, och är dertill ingen orsak, då man icke hafver att frukta, det flere saker skola upptagas.

H. profess. Amnell fann rådeligast till, att vinna ändamålet, el. skynde-samt slut hos ridderskapet och adelen, att icke nu påminna om flera mål, utan hållre en annan gång särskildt göra derom beskickning: uti hvilken tanka h. biskop Filenius äfven instämde.

H. doctor Nordman: Ehuru ridderskap. och adelen icke behöfver tvifla på de öfrige ståndens ordhållighet, uti hvad de redan sig yttrat, ang:de domsto-lens göromål; må dock ytterligare försäkran derom ske i den projecterade föreställningen, på det all tvekan måtte dem betagas. Men att domstolen, ju förr dess häldre, kommer i activitet, fann h. doctoren oumgägeligt; ty som intet för riks. ständer kan vara angelägnare, att vårda, än regerings-sättet; så lär ingen riksdagsmann villja ställa sig i ansvar för någon den minsta ef-terlåtenhet, i ett sådant mål, som detta. Viss dag bör derföre utsättas till domstolens sammanträde, på det alle må finna, att man har allvare med sa-ken, och att ett stånds opposition icke kan försvaga de andras förenade styrka, när de hafva lagarna på sin sida.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus ville äfven vara mån om rikets och rege-rings-sättets säkerhet, men kunde icke finna, att det pericliterar, om dom-stolen icke nästa lördag el. öfvermorgon börjar sitta.

Sedan, i anledning af discurserna, föreställningsprojectet något blifvet jämkadt, biföll ståndet, att det skulle renskrifvas, och afgå, med en deputa-tion af 12 ledamöter, bland hvilka h. biskop Lamberg skulle föra ordet. Och

skulle med detsamma borgare- och bonde-stånden äfven lemnas del af det steg, ståndet i så måtto taget. Hvilket allt värkstältes.¹⁰⁰⁹

§ 5. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protoc:sutdrag, af d. 16 Maj nästl.,¹⁰¹⁰ ang:de att banqven må gå i förskått, för omkåstningar till Hans Kongl. Höghets cronprintsens biläger.

§ 6. Uplästes och af h. probst. Wijkman lades på bordet secreta utskåttets protoc:sutdrag, af d. 28 Novembr.,¹⁰¹¹ ang:de borgmästarelönen i Ystad.

§ 7. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commerce-deputat:s betänkande,¹⁰¹² rörande förmädlingar å de under Alnarps kongsgård lagda byar Tågarp och Åkarp.

§ 8. Uplästes justitiaedeputations utlåtande,¹⁰¹³ ang:de straff för dem, som hemligen och olofl. skjuta och fälla andras tama renar: jämte bifogadt förordningsproject.

Detta bifölls, med den af hedervärda bondeståndet gjorda förändring, att, som märket gemenl. sker på öronen, så komma de huden att åtfölja, och således ordet *hufvud* i förordningen gå ut.

Äfven fann ståndet godt, att, ang:de förordningens upläsande å predikstolarna, stadga, det sådant bör ske allenast i de soknar, der tama renar finnas, i stället för de orden i förordningen: inom berörde län.

§ 9. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputat:s betänkande,¹⁰¹⁴ ang:de den för årliga och kongshästarna i Upland utgående kålräntans förvandlande i spannemål.

§ 10. Företrädde en deputation ifrån vällofl. borgare-ståndet, som berättade, att bem:te stånd, i bekymersamhet öfver dröjsmålet med den särskilda dom-

¹⁰⁰⁹ Se *RAP* 25, bil. 32.

¹⁰¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 135.

¹⁰¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 260.

¹⁰¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 30.

¹⁰¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 18.

¹⁰¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 39.

stolens sättande hos riks. ständer, fallet på de tankar, att göra höglöfl. ridderskapet och adelen tjenlig föreställning deröfver, samt anmoda de öfrige bägge stånden, att med borgareståndet deruti göra gemensam sak: och uplästes äfven samma skriftel. författade föreställning, som till dess innehåll öfverensstämde med den, som preteståndet redan fastställt.

§ 11. Uplästes handels- och manufact.-deputat:s betänkande,¹⁰¹⁵ ang:de wita cattuners införskrifning ifrån utrikes orter, tillika med bifogadt särskildt votum.

H. doct. Nordman förestälte härvid, att, om inrikes spånaden och wäfna-den icke skall afstadna, utan upmuntras, enl. riks. ständers vid denna riksdag vidtagna författningar, blifwer oumgängel. nödigt, att införselen af wita cattuner inskränkes ungefärl. till hälften, el. det särskildta votum, hvilket h. doctoren ville bifalla.

H. probst. Wijkman namngaf sig för auctor till detta votum, och förestälte nödvändigheten af den författning, der tillstyrkes, emedan erfarenheten visar, huru otillräckelige de härvarande cattunstryckerier äro, att betjena landet med hemgjordt arbete, som hela 2 åren der blifva liggande. Och hvad tryckeriet i Säther beträffar, ville h. probsten icke wara emot, att vidare inskränkning der göres till 2 à 300 st. hela cattuner årligen. Längre torde man dock icke få gå, att icke gifva tillfälle till lurendrägerier.

H. probst. Bolmstedt och h. doct. Wåhlin fruktade, tryckeriet i Malmö icke tål vidare inskränkning, än särskildta votum medgifver.

H. profess. Amnell trodde, det fordra närmare betänkande, om man kan gå längre med inskränkning, än som skedt i särskildta votum, ehuru till äventyrs dertill i synnerhet vore skäl vid tryckeriet i Säther, i anseende till der varande starkare tillgång till spånad. För öfrigt erindrade h. professoren, att här, äfvensom i Hamburg, införselen af cattuner måtte ske genom de ostindiske skeppen.

H. probst. Lindbom ansåg inskränknigen i särskildta voto vara lagom träffad, och icke böra gå längre. I Dalarna wäfves icke mycket af bomull; hvarföre tryckeriet i Säther icke torde kunna underhållas, om icke den projecterade införselen tillåtes.

¹⁰¹⁵ Präteståndets arkiv, vol. R 933, nr 71.

Härtill svarade h. probst. Wijkman, att just denna omständigheten bör blifva ett skäl emot införskrifningen, emedan inrikes spånad och väfnad i synnerhet bör upmuntras, och tryckeriet icke drifvas högre än i afseende på detta inrikes qvantum.

H. doct. Nensén instämde med h. probst. Wijkman, så att de år 1756 tagne och ännu subsisterande författningar, till inrikes spånadens uphjelpande, icke kullkastas, utan vita cattuners införsel utifrån allt mer och mera minskas.

H. biskop Serenius hade 3:ne skäl till en sådan minskning: 1) att inrikes tillvärkningar må encourageras; 2) att på utländska cattunshandelen är så liten förtjenst, medan hela avancen stadnar i chinesarnes händer; 3) att undersåtarena af qvinnokönet må vänja sig vid, och fatta smak för egna tillvärkningar, när icke så lätt tillgång gifves på andra.

H. profess. Amnell itererade dess yttrade tanka, att nu till en början och till nästa riksdag, inskränkningen icke måtte gå vidare, än särskildta votum förmår, emedan succedaneum i bruket icke hinner strax till erforderligt behof förfärdigas.

H. superintendent. Körning anmärkte, att, så för 7 à 8 år sedan, ingen piga i Norrland kunde vända sin hand till bomullsspånad, äro de nu tämmel. vane det arbetet, så att ansenlige partier skickas hit till tryckning, men desse blifva längre härstädes liggande. Frigifves införskrifningen för mycket; så vill en hvar häldre köpa det utländska cattunet, än göra sig möda med egen tillvärkning; hvarföre inskränkningar i denna delen äro för landets skuld ganska gode, ehuru tryckeri-fabriquerne derigenom kunna blifva lidande.

H. comminist. Chydenius tillstyrkte ståndet, att förblifva vid den inskränkning, som särskildta votum innehåller.

H. doct. Nensén betygade än vidare sin fägnad, att ståndet icke nog tycker sig kunna inskränka utländska cattuners införsel, emedan inrikes bomullsspinnerierne i samma mån blifva upmuntrade. Men som derigenom bomullsconsumtionen i riket blifver starkare, och man vet, huru odugelig och dyr den varan nu mera är; önskade d. doctoren, att någon hjälp deremot kunde påtänkas, så att bomullen måtte föras hit utur första handen.

Slutel. förenade sig ståndet, att, uppå gifven proposition, bifalla det särskildta votum.

§ 12. Påminte h. probst. Mathesius, att den så angelägna öfverflödsförordningen, som icke allenast länge sedan i ståndet blifvet afgjord, utan äfven, enl. hvad h. probsten förnummet, icke nyl. till expeditionsdeputation inkommet, dock ännu icke blifvet expedierad; hvartill h. probsten icke kunde veta orsaken, hälst han icke ville misstro ledamöternes flit i deputationen.

H. probst. Wijkman fann likaledes sådant dröjsmål besynnerligt, i en så vigtig sak, och ville hafva ledamöterna i deputationen ålagdt, att vid ansvar icke längre med denna expeditionen uppskjuta.

H. probst. Kröger berättade, att löparen i saken, redan för pingsthelgen, förehades i deputationen, och hade äfven, på en stroph när, blifvet genomgången och till expedierande afgjord. Men vid § om fransöskor, hade någon fråga upkommet, i anledning af höglofl. ridderskap:s och adel:s påskrift, som characteriserat afgiften för dem, såsom en bevillning, den de sig icke kunde åtaga. Deremot hade väl blifvet bevist, att det icke mindre än de öfrige articlarne, vore en consumtions-afgift; och hade deruppå en ledamot, af ridderskapet och adelen, begärt, att i sitt stånd vidare få föredraga saken, och söka förmå ridderskap. och adelen, till samma idée derom, som de öfrige stånden fattat; hvarå ännu intet svar kommet. H. probsten underkastade sig derföre ståndets befallning härutinnan, och ville icke undandrag sig bruka allt tillståndigt allvare, under försäkran om ståndets protection.

H. lector Kraftman ansåg saken för vigtig, och anständigast för preteståndet, att den poussera.

H. doct. Möller förmälte förloppet vara sådant, som h. probsten Kröger det berättat, och fann så mycket större skäl, att nu påyrka sakens slut, som ändamålet af dess ytterligare föredragande på riddarhuset egentel:n sagts vara, att ridderskapet och adelen måtte foga sig till samma tanka, som de öfrige stånden yttrat.

Slutet af denna discurs blef det, att ståndet ålade dess ledamöter i deputation, i det möjligaste yrka på skyndesamt slut.

§ 13. Berättade h. biskop Filenius, att han, medan h. professor Amnell för opasslighet icke kunnat vara honom fölgagtig, först hos h. statssecreteraren Rozir frågat efter Rutströmska religionssaken, då han förnummet, att h. revisionssecreter. Segercrona har densamma om händer; hvaruppå h. biskopen, sedan han icke träffadt honom, uti rådsförmaket, fådt tillfälle, att hos deras excellencer, grefve Gyllenstierna och baron Kalling, anmäla ståndets

åstundan, att samma sak snart måtte komma till slut. Desse herrar hade då låfvat sitt biträde derutinnan; och hade h. biskopen sedermera förnummet, att påminnelsen blifvet i rådet frambragdt. Om Gottmarks sak hade h. biskopen, vid samma tillfälle, äfven påmint.

Sedan ståndet betygat sin tacksamhet för h. biskopens härvid hafda möda; upläste h. biskopen

§ 14. den underdåniga skrifvelse, till Kongl. Maj:t, som han författadt, ang:de de förut anmärkta böcker, till hvilkas upläggande å nyo, bokbindaren Carlbom fådt privilegium.

H. probst. Wijkman yttrade häröfver, att, ehuru han gerna medgifver, att uti saker, som röra lärans renhet, nit och allvare bör användas, är dock försigtighet dervid icke mindre nödig, att olja icke må gjutas på elden. Bland de nu anmärkta böcker, är i synnerhet den, som kallas Nådenes ordning, sådan, att den af enfaldigt folk oskyldigt och med upbyggelse kan nyttjas, hvilket äfven i landsorterna sker. Skulle nu Hans Kongl. Maj:t, uppå ståndets begäran, lägga någon hand dervid, som ginge ut på hinder i dess upläggande, el, att den blifver bekant, såsom mindre renlärig; så torde sådan upmärksamhet deröfver göras, som oroar fromma sinnen, och mera skadar, än gagnar. H. probsten höll derföre rådeligast, att simpliciter hos Kongl. Maj:t begära ofelbar och allmän värkställighet af censur-förordningarna, utan att specificera några vissa böcker.

H. biskop Filenius vidgeck, att denna delicatessa vore nödig, i afseende på landsförsaml:r, hvaräst villosatser mindre hunnet blifva bekante, el. taga fäste: men som deremot i städer i synnerhet Stockholm, hvaräst secter sig innestlat, och på allt sätt arbeta på sin tillväxt, så som man nu för tiden, tyvärr, ser på den herrnhutiska, mycken varsamhet fordras med utlåtelse, i andel. ämnen, att de icke lättel. kunna missbrukas; så hade h. biskopen här intet annat projecterat, än värkställighet, uppå dessa böcker, af kongl. brefvet till consistorium i Linköping, af d. 2 Maji 1751, i hvars 6 § h. biskopen nog undrade, att lect. Wilskman, i sitt ecclesiastiq. värk, icke infört de af Hans Kongl. Maj:t specificerade 3:ne böcker, till hvilka visserl. förtjenar att läggas samlingen af språk och verser, som af herrnhutarne, nyttjas till lösen, när de vilja företaga sig något stor-värk. H. biskopen upläste äfven framl. biskopens i Strengnäs, doct. Alstrins, yttrande i consistorii protocoll, om boken, Nådenes ordning, hvilken han vid första uplagan censurerat, men

icke vid den senare, der flere anstöteligheter sig insmygt, ehuru dess adprobation framför densamma finnes tryckt.

H. doct. Möller: Om desse böcker skulle härmed förbjudas, så skulle den befarade upmärksamheten derigenom vållas. Men som afsigten här endast är, att få dem vederbörl. censurerade, tyckes ingen farlig påföljd deraf vara att befrukta.

H. superintendent. Körning förklarade mycken förbindelse mot h. biskop Filenius, som i dess project grundel. och väl deducerat saken. Af Historia arianismi finnes noggsamt, huru skadelig för mycken lindrighet dervid varet, och att detta kätteri, som derigenom feck inficiera nästan hela christenheten, skulle ännu hafva gådt längre, om icke ifrige förfäktare af sanningen äfven den tiden gifvits, som gjordt detsamma afbräck. Af doct. Lutheri skrifter och Weissmans Historia ecclesiastica finnes äfven, huru högel. han ifrat emot den tidens antinomismus. Ja Den Hel. Skrift vittnar, att sjelfve apost-larne, ehuru saktmodige de eljes varet, dock alltid skarpt och med ifver försvarat evangeliis sanning, emot de villfarelser, som sig då yppat. Derutaf slutade h. superintendenten, att, ehuru god och nyttig försigtigheten är, bör dock i dessa mål allvare brukas, och icke för mycken lindrighet affecteras. För detta ståndet vore sådant minst anständigt, hälst och ehuru de i residencet grasserande villo-andar icke ännu hunnet ofreda de norra landsorterna; hade mann dock noggsamt förmärkt, att de börjat smitta dem, som besöka Stockholm, och igenom dem sedermera hemma söka sin fortplantning. H. superintendenten tillade vidare, att, då icke mindre svenska kyrko-historien förvarat hederligt minne af dem, som med utmärkt nit satt sig emot den gröfre pietismus, el. rättare sagt fanaticismus, då den oroade vår församl.; så är ock bekant, att holländska presterskapet, oaktadt den der rådande religions-friheten, dock utfärdadt de ifrigaste skrifter emot herrnhutarna. Och väntas derföre med skäl af preteståndet, att det med rena ord uptäcker för Hans Kongl. Maj:t den fara, hvaruti lärans renhet sväfvat, genom dessa sidstnämnda nog långt hos oss inkomna villfarelser, samt sål. äfven vid detta tillfället icke visar någon flathet el. efterlåtenhet med de anmärkta böckerna.

H- probst. Bergstedt bestyrkte, hvad redan blifvet anfördt, ang:de förloppet med censuren af Nådenes ordning.

H. profess. Amnell ansåg med all högaktning, hvad h. biskop Filenius upsatt, och instämde med honom i hufvudsaken. Böckerna hade h. professoren sjelf läst, och enl. hvad han tillförene yttradt, funnet dem icke hela

och hållna, och absolute skadeliga. Hade t. e. Nådenes ordning utkommet uti konung Carl XI:tes tid, el. ock emot pietisterna, så hade den kunnat anses för god och nyttig. Om derföre någre utlätelser der finnas, som, i anseende till den sedermera upkomna herrnhutismus, kunna vara ovarsamme, är därföre boken icke i och för sig sjelf fördömelig, utan läses med nytta af mången, som skulle förargas, om den toges ur dess händer. Af Zions sånger åter äro många uplagor skedde, af hvilka den ene icke är lik den andra. Rådligast vore fördenskuld, att endast hos Kongl. Maj:t anhålla, det förromrörde kongl. bref till consistorium i Linköping må till dessa böcker adpliceras, såsom de der tarfva sådan tillsyn, medels förnyad censur.

H. probst. Wijkman ville nu icke inlåta sig i det, som, i anledning af Historia haeresium, kunde vara att påminna, till bevisande deraf, att orthodoxiens sak mycket blifvet skämd, genom deras hetta och häftighet, som egdt att den bevaka. Hvad herrnhutianismus i synnerhet beträffar, förblef h. probsten vid sin tancka, att, ju mindre man kan väcka någon rörelse derom, ju bättre är det; emedan secten hos oss redan är i aftagande, och torde, men Guds hjälp, förfalla af sig sjelf, om den med stillatigande föraktas, i synnerhet om Rutströmska processen till dess fall aflöper. Kommer något ut om dessa böcker, så stöter det mera, än det uträttar godt. Bäst derföre, att i allmänhet af Kongl. Maj:t begära censur-lagarnas värkställighet; och om böckerne skola nämnas, må det endast ske i circular till consistorierna.

H. probst. Hellberg: Wid omtryckning af sådana böcker, som dessa, bör i synnerhet största varsamhet brukas, emedan eljes sådane fel, i de påföljande uplagor, kunna insmygas, som i den 1:sta blifvet förekomne. Deraf ses äfven angelägenheten, att böcker, som till enskild husandakt äro ämnade, författas med den enfalldigaste och tydeligaste stil, på det de icke, utan att föra våld på sensus literalis, må kunna vridas i vrång mening. Hvad fel, som i de nu anmärkta böckerna befinnas, böra visserl., innan omtryckning, rättas; hvarföre h. probsten erkände den möda, h. biskop Filenius gjordt sig med det upsatta brefvet, men trodde, utan att censurera detsamma, det vore nog i underdånighet anhålla, att inge theologiske böcker, aldraminst sådane, som tjena till enskild husandakt, utan att nämna el. specificera dessa, måga någonsin få upläggas utan vederbörl. censur; och att, om någon utan detta vilkor utvärkar sig privilegium till sådan uplaga, exemplaren då må vara confiscable.

H. biskop Mennander projecterade, att, om försigtigheten torde fordra, att något förkärta, hvad nu blifvet upsatt, kunde anhållan ställas derhän, att theologiske böcker, i synnerhet desse, som gifvet anledning till kongl. brefvet af år 1751, måga ofelbart af vederbörande consistorio öfverses, innan de å nyo komma under prässen. Och biföll ståndet, att brefvet i denna idée må upsättas.

H. biskop Lamberg hemstälte väl, om icke för denna edition borde komma ett företal, der alle oriktige talesätt i de förra anmärkas; men, det fann ståndet mindre rådeligt.

§ 15. Företrädde en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som gaf tillkänna, att samma stånd, till alla delar, instämt med preste- och borgare-stånden, ang:de påminnelse hos ridderskapet och adelen, i commissions-saken; uti hvilket ärende deputerade nu äfven hade varet på riddarhuset.

§ 16. Uplästes höglofl. ridderskapets och adelens protocolsutdrag, af detta dato,¹⁰¹⁶ som innehåller föreställning till de öfriga stånden, att begifva sig ifrån 15 § i öfverflödsförordningen, ang:de afgift för utländskt folks nyttjande till barna-upfostran.

Härvid anmärkte h. probst. Wijkman, att en christelig upfostran, som af ridderskapet¹⁰¹⁷ och adelen medgifvits vara nödig, icke hos oss kan med säkerhet besörjas af catholska fransöskor, och att de, som dem vilja försvara, synes vara mera angelägne om god accent i fransöskan, än christendomen; hvarföre och som ridderskapet och adelen än vidare, till tidens förhalande, tyckes intendera något ytterligare utlåtande; biföll ståndet, till följe af dess redan tagna beslut, i denna saken, följande påskrift, som genast expedierades.

Som detta är en consumtions-fråga, hvilken icke särskildt rörer något stånd; så bör denna § icke mindre, än de öfrige, af förordningen, enl. expeditionsdeputations skyldighet, ofördröjel., expedieras.

¹⁰¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 32.

¹⁰¹⁷ *ridderskapets* i prot.

§ 17. Uplästes vener. consistorii Stockholmensis memorial,¹⁰¹⁸ hvarmedels till ståndet inlemnas ett af comminist. mag:r Pehr Stenbeck, till consistorium ingifvet memorial, ang:de angelägenheten, att erhålla skyndesamt och til församlingens bästa ländande slut i Rutströmska religions-saken.

H. kyrkoherd. Portuan anhöll, i anledning härutaf, att ståndet täcktes hafva magist. Stenbeck i benägen åtanka, hvilken, såsom consistorii fullmäktig vid denna saken, i kongl. håfrätten inlagdt mycket beröm, i det han på allt sätt dextre och mascule sig förhållet, samt haft hvarken kåstnad el. möda ospard, att med nit och trohet fullgöra denna sin commission.

H. probst. Wijkman recommenderade äfven denna prestmannen hos högvördigste h. arkibiskopen, som nogsamt lär finna utväg till någon för honom anständig befordran; hvilket h. arkibiskopen äfven låfvade icke utur akt låta.

Hvad sjelfva saken angeck, yttrade h. probsten Hellberg mycket bekymmer deröfver, att den blifvet genom processen så ganska vidlöftig och långvarig. Consistorium i Stockholm har, ifrån dess början, deraf haft mästa besvär, och ehuru den alltid gjordt upmärksamhet och oro i allmänheten, ger den dock nu värsta os ifrån sig, medan den hos konungen ligger oafgjord. Ovissheten om utgången bekymrar alla rättsinta, medan hoppet om framgång fagnar anhängarena. Ståndet, som nu fått full anledning, att sig deruti interessera, bör derföre icke underlåta, att med ifver taga deruti, och göra en kraftig föreställning om skyndesamt slut, emedan bedröfvelige påföljder med skäl befaras; om den efter riksdagen lemnas oafgjord.

H. comminist. Iverus instämde med h. probst. Hellberg, och anmärkte, att consistorium uti dess memorial icke allenast önskar snart slut, utan äfven anhåller om ståndets biträde, att saken med all ömhet må varda handterad. Den af mag:r Stenbeck omförmälda piecen, kallad *Lysande ljus i mörker*, som alldeles justifierar de utlåtelse, för hvilka Rutström blifvet anklagad, och tjenar till fortplantande af dessa villomeningar, men en förvänd uttolkning af skriftenes språk, är ett nytt bevis af de herrnhutiskt sinnades maxim, att missbruka Guds rena ord, och bringa de enfaldiga på sin sida; hvarutaf nogsamt synes, att laggranhet är nödig, vid de förr anmärkte böckers å nyo upgifvande, till hvilka h. comministern lade Hinkelmans om *Jesu blodrening*: varande uti dessa många utlåtelse, som, ehuru icke i sig sjelfva villfarande, dock kunna gifva vapn i händerna, åt den skadeliga sect, som denna

¹⁰¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 157.

tiden rest up hufvudet. H. comministern bad derföre ståndet om snar hjälp, hälst han af dageliga erfarenheten vet, huru mycken samvetsoro Rutströmska tryckta dom i allmänheten upväkt.

H. kyrkoherd. Portuan hemstälte, om icke ståndet, så väl denna, som sidstl. riksdag, skulle villja söka de öfrige ståndens biträde, att med så mycket större eftertryck få slut så saken.

H. doct. Nordman fann äfven, slutet vara angelägnast att påyrka, och som h. biskop Serenius gaf tillkänna, att mycket uppehåll skedt med kongl. håfrättens förklaring till Kongl. Majj:t, instämde h. doctoren med h. biskopen deruti, att densamma först och främst bör påskyndas.

H. professor Amnell tillstyrkte, att innehålla med någon påminnelse till Kongl. Majj:t, till dess man får veta, att håfrättens förklaring först inkommet. Ang:de piecen, *Lysande ljus i mörker*, lemnade h. professoren den uplysning, att han läst densamma, och funnet samma utlåtelse der brukade, som de, för hvilka Rutström i domen är graverad. Ett tryckt exemplar deraf har h. professoren äfven sedt, der trycknings-orten icke funnits utsatt, men att döma af stilen, tyckes det vara skedt i Revel, emedan h. professoren tyckt sig hafva sedt samma stil i revelska tractater.

H. biskop Filenius: Det är bedröfveligt att höra, det villfarelser i läran äfven genom trycket hos oss skola kunna fortplantas. Stenbecks memorial innehåller egentel. 2:ne stycker, neml. skyndesamt slut i Rutströmska saken, och församlingens beklageliga tillstånd imedlertid, i anseende till den smitta, som här så mycket taget öfver hand. Att på något sätt mota detta senare, tillstyrkte h. biskopen, att ståndet måtte icke mindre nu, än tillföre, då någon afväg i religionen börjat följas, låta i sitt namn utgå någon varning deremot; och som h. doct. Möller, uppå ståndets anmodan, utarbetat ett project dertill, hvilket h. biskopen genomläst, och funnet, med mycket tydelighet och styrka vara författadt; önskade h. biskopen, att ståndet med det första nu ville dertill lägga vidare hand.

H. arkibiskopen och taleman förmälte, sig äfven med mycket nöje hafva genomsedt, hvad h. doct. Möller upsatt, och recommenderade till ståndet, att deraf göra behörig nytta: till hvilken ända h. biskop Lamberg, h. profess. Amnell, h. probst. Wijkman och h. doctor Wåhlin deputerades, att det under skärskådande taga, och sina tankar deröfver ståndet meddela.

Imedlertid åtog sig, uppå anmodan, h. biskop Filenius, att hos h. president. baron Gerdesschöld, å ståndets vägnar, efterfråga, hvad det lider med

kongl. håfrättens förklaring, och låta förstå ståndets åstundan, att dermed icke längre måtte på tiden utdragas.

§ 18. Uplästes och bifölls secr. utskåttets protoc:sutdrag, af d. 14 Maj nästl.¹⁰¹⁹ ang:de inlösen af ständernes mynte-teksfordringar för deras publiqva hus.

§ 19. Uplästes fiskerie-deputations betänkande,¹⁰²⁰ rörande nederlag af salt, till sill-insaltning. Detta så väl som

§ 20. fiskerie-deputations betänkande,¹⁰²¹ ang:de nederlags-frihet på salt, för salteriinrättningen, å den så kallade Aspholmen, hvilket äfven uplästes, skulle, uppå h. probst. Wijkmans föreställning, vila, till dess h. comminist. Chydenius i fiskeri-deputation hunnet efterse, till huru lång tid dessa nederlags-friheter kunna inskränkas, på det kronan icke för länge må vara i saknad af tullen.

§ 21. Uplästes fiskerideputations betänkande,¹⁰²² ang:de restitution af tullen för salt, som åtgår till den saltade sillen, hvilken sedermera exporteras.

Detta bifölls med den af h. probst. Wijkman projecterade tilläggningsen, att wederbörande consuler och agenter aflemna bevisen, der sådant möjel. kan erhållas.

§ 22. Uppå h. biskop Serenii föreställning, utnämdes h:r probstarne Mathe-sius, Kröger och Högström, att genomse, och till ståndet afgifva sina tankar öfver h. comminist. Chydenii upsatta tankar i finence-värket.

§ 23. Justerades protocollerne för eftermiddagen, d. 13 samt för d. 17, 20 och 28 Maji.

§ 24. Anmälte h. biskop Filenius, att han, sedan förmiddagen, besökt h. pré-sident. Gerdesschöld, och funnet honom mycket benägen, att uti hvad på

¹⁰¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 133.

¹⁰²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 19.

¹⁰²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 17.

¹⁰²² Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 18.

honom ankommer, främja ståndets önskan. Förklaringen hade i kongl. håfrätten kommet något att dröja, förnemligast derföre, att en ledamot, som taget till sig sitt särskildta votum, att det närmare uplysa, varet denna tiden af opasslighet besvärad. Men nu vore det ena med det andra så färdigt, att det i dag el. i morgon skulle till Kongl. Maj:t insändas.

Ståndet tackade h. biskopen, som härmed haft besvär, och ville, då h. arkibiskopen och taleman, som nu icke var uppe, kommer tillstädes, taga i öfvervägande, hvad härutinnan vidare kan vara till görande.

§ 25. Berättade h. biskop Serenius, att han förnummet, det lect. Gottmarks sak i dag i rådet blifvet företagen.

§ 26. Uplästes fiskeri-deputat:s betänkande,¹⁰²³ rörande säkerhet för dem, som idka sill-salterier; hvilket, uppå h. probst. Bolmstedts begäran, lades på bordet.

Ståndet åtskildes.

D. 6 Junii 1766

§ 1. Företogs till afgörande det på bordet liggande cammar-, oeconomic- och commercedeputat:s betänkande,¹⁰²⁴ ang:de Strokirch- och Weingardtske arfvingarnes crono-fordringar.

H. biskop Serenius förestälte billigheten och lidandet, å desse fordrandes sida, hvarom i denna talrika deputationen icke en gång någon dissensus varet: och h. probst. Hellberg detaillerade sakens sammanhang, samt visade, att besvären härrördt deraf, att kongl. cammarcollegium, obefogadtvis, vid denna liquidationen brukat samma beräkningssätt, som i minister-statens fordringar är vedertaget.

Sedan, uppå h. probst. Wijkmans begäran, betänkandet å nyo blifvet uppläst, yttrade han sig finna besynnerligt, att svenska kronan skall graveras med denna interesse-fordran, sedan ryska cronan betalt capitalet, och slutet i besittning af egendomen: förbehållande, att riks. ständers contoires regle-

¹⁰²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 20.

¹⁰²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 31. Jfr prot. ovan 24 april 1766.

mente vid denna utbetalning må observeras; uti hvilket förbehåll h. bisk. Fortelius äfven instämde.

H. probst. Forssenius: Interesse-betalningar äro sidsta numern hos contoiret, vid hvilka rabat bör i akt tagas: och måste man vara väl öfvertygad om liquidationens riktighet, innan utbetalning beviljas, enl. reglementet.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus erindrade, att, ang:de betalningstiden, må attenderas till riks. ständers wid denna riksdag tagna författning, att ingen afbetalning på gamla riksgälden må ske, innan liquidationen nästa riksdag blifvet granskad och faststald.

Sedan h. probst. Hellberg, till häfvande af dessa betänkeligheter, nu ytterligare uplyst den förevarande sakens natur, och visat, hurusom frågan endast är om sjelfva beräkningssättet, som icke hörer till riks. ständers contoир, utan till cammar-collegium att utreda, efter hvarje fordrans särskildta beskaffenhet; varande vid denna naturligt, och efter förordningarna, att ett lån af specie-mynt bör med samma mynt betalas, äfven till interesse, som efter Nystädska freden åligger cronan Sverige, och hvarvid deputationen å daga lagdt, att cammar-collegium icke bordt bruka samma beräkningssätt, som vid minister-staten; förenade sig ståndet slutel. att bifalla betänkandet.

§ 2. Uplästes secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 8 Novembr.¹⁰²⁵ ang:de wederbörandes förhållande i riks. ständers contoир.

H. probst. Hellberg yttrade häröfver; att, som tilltagenheten är nog tydlig uti den å daga lagda disposition af contoirets medel; så vore den ock väl värd någon allvarsammare anmärkning, om wärket vidare skulle subsistera. Icke desto mindre, och så vida den principen har sin riktighet, att, hvad obehörigtvis är utgifvet, bör med rätta återbetalas; tyckes här vara så mycket lämpeligare, som en sådan återbetalning blefve nog lindring och icke synnerl. graverande för dem, som den träffar. Hvarföre och på det riks. ständer uti rättvisa måga vara sig lika, hemstälte h. probsten, om icke det förtjenade, att secr. utskåttet, genom remiss, åläggges, att utstaka och upgifva de summor, som falla på hvar person särskildt till återbetalning.

H. probst. Mathesius medgaf, att detta vore rättvist, men som contoiret nu skall uphöra, och hederlige menn af detta ståndet sutet vid dess förvalt-

¹⁰²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 259.

ning, för hvilka dock okunnighet och mindre insigt icke bör blifva någon gällande ursäkt; tillstyrkte h. probsten, att låta härvid bero, för att icke åter härmed öka riks. ständers återstående mångfalldiga arbete. Men det ville h. probsten förbehålla, att den decharge, som härmed fullmäktiga meddelas, icke må ligga i vägen, för andra återbetalningar af sådane, som framdel. kunde pröfvas obehörigen hafva tillskansat något åt sig el. andra.

H. probst. Wijkman conformerade sig med de bägge ledamöter, som nu talt, med tilläggning, att dechargen så varsamt må bevilljas, att händerne icke bindas, hvarken på ståndet el. secr. utskåttet, i fall framdel:s observationer af mera betydelse sig skulle yppa. Och på det allmänheten må kunna öfvertygas om riks. ständers eftersyn, äfven vid detta värdet; höll h. probsten nyttigt, att detta extract. protocolli af trycket utgifves.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus kände icke saken af grund, men önskade, att detta ståndet icke alltid, i anseende till återbetalningar, må vi[sa] sig det hårdaste. Dechargen, som här tillstyrkes, är så mycket mindre betänkeligt att bevilja, som den icke kan sträcka sig längre, än till de här omförmälda puncter. Och hvad tryckningen angår, vore, i h. öfverhåfpredikantens tanka, väl, om ståndet ville derifrån afstå, helst låford utom dess icke fattas riks. ständer för nit och upmärksamhet.

H. probst. Kröger ville hafva riks. ständers contoires deputation ålagdt, att upgifva, hvad de ytterligare kunna finna anmärkningsvärdt, af samma slag, som detta; tillstyrkande i öfrigt, att ståndet må innehålla med sitt yttrande häröfver, till dess man får se, om någon återbärning finner rum vid andra värd. Men tryckningen ville h. probsten gerna bifalla.

H. probst. Forssenius likaledes, kunnande likafullt återbärningsquaestion till en annan gång stå öppen.

H. biskop Serenius fann mindre skäligt, att en ledamot bland fullmäktiga, friherre Cederhjelm, på ett utmärkt sätt från de öfriga distingveras och berömmes; hvilket dock andre funno billigt, efter han sådant förtjent.

Omsidor beslöts, att låta det ena, med det andra, i denna saken tills vidare vila.

§ 3. Uplästes secr. utskåttets protoc:sutdrag, af d. 14 Maji nästl.,¹⁰²⁶ ang:de vissa utbetalningar af riks. ständers contoires fond, som secreta utskåttet till nästa riksdag tillstyrker.

H. biskop Serenius hemställte härvid, om icke statscontoiret först borde efterses, huruvida liquidationerne öfver dessa fordringar hafva sin riktighet, innan utbetalning beviljas.

H. probst. Wijkman höll äfven före, vara angeläget, att alle privatorum fordringar varda genomsedde af riks. ständer, innan de utgå, på det riks. ständer må vara säkre, att intet underslef med dem föröfvas, hvarpå h. probsten påminte sig sidsta riksdag hafva sedt något exempel, dervid kronan anseñl. kommet till kårta.

H. lector Kraftman var ense härmed, allenast inbetalningar af licenten härifrån separeras; åtminstone må statscontoiret bindas till strängesta ansvar, för liquidationernas riktighet, i fall secr. utskåttets tillstyrkande bifalles.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus fann angelägenheten af denna eftersyn, så vida särskildta grunder till liquidationerna äro tagne. Men som riks. ständer redan tydel. beslutet, att, innan nästa riksdag, inge utbetalningar af riks. ständers contoires fond skola ske, på det bevillningen derigenom må lindras; så kunde h. öfverhåfpredikanten icke se någon förmånsrätt för dessa, att utfå sitt, som nu hafva secreta utskåttets tillstyrkande för sig.

H. profess. Amnell: På samma sätt, som, i kraft af det redan tagna beslutet, de härefter skeende liquidationer komma att nästa riksdag granskas; så är ock, i conformitét dermed, skäligt, att de liquidationer, som redan äro uprättade, nu varda påsedde, innan utbetalning derå följer. Men ang:de sättet, att det värkställa, torde ståndet behöfva att närmare sig utlåta.

Uppå gifven proposition, biföll ståndet secr. utskåttets protocollsutdrag, på det sättet, att de af vederbörande collegier redan liqviderade och classificerade privatorum fordringar icke utbetalas, innan de af statscontoiret blifvet till sina grunder öfversedde, och slutel. af riks. ständer faststaldte.

§ 4. Uplästes h. présideñt. baron C. G. Cronhjorts memorial,¹⁰²⁷ ang:de saltpetter-värk på Kongsholmen, hvilket bifölls, med den tilläggnig, att secreta

¹⁰²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 134.

¹⁰²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 186.

utskåttets expedition till regeringen, beträffande Kongsholms saltpettervärk, må vila, intill dess Kongl. Maj:t resolverat öfver kongl. krigscollegii underdåniga föreställning, då hela acten till secr. utskåttets ytterligare skärskådande och afgörande öfverlemnad varder.

§ 5. Företrädde en deputation ifrån vällofl. borgare-ståndet, som öfverlemnade och recommenderade samma stånds protocolsutdrag, ang:de lykt-hållningen här i staden.

§ 6. Uplästes justitiaedeputations betänkande, ang:de lagmannen Carl Engelbrecht Grevesmöhlen,¹⁰²⁸ som på 20 år icke aflemnadt domböcker för den jurisdiction, han innehaft, i en skrift till riks. ständer, brukat oanständig skrif-art. Tillika uplästes så väl h. lector Kraftmans i deputationen afgifna särskildta votum, som dess nu inlemnade dictamen ad protocollum.¹⁰²⁹

Häröfver anförde h. probst. Wijkman, att h. lectorens såleds yttrade tankar icke allenast förtjenade all upmärksamhet af ståndet, utan hade han äfven för dess dervid betygade nit gjordt sig värdig all tack och erkänsla. Hvad lagman Grevesmöhlens ämbetsfel beträffar, kunde h. probsten icke begripa, huru det af häfrätten kunnat så lindrigt anses. Begår en prest något sådant betydande fel, så mister han derföre ämbetet, när deremot civile ämbetsmän slippa med en så kallad skrapa långt efteråt. H. probsten var derföre af den tankan, att, enär någon underrätts dom af öfverrätt ändras, bör samma öfverrätt sig yttra, på hvad sätt under-domaren felat, samt derföre pålägga honom skadestånd. Och som denne Grevesmöhlen sidsta riksdag feck låf, att adcordera bårt sin häradshöfdinge-syssla, med bibehållande af lagmanstour, ehuru han då på 16 år icke lemnat någon dombok ifrån sig; så fann h. probsten, som då var dissentiens, nu rättvist, att, jämte det särskildta votum bifalles, Grevesmöhlen förlorar sådana sina förmåner, och belöningar, som riks. ständer såleds finnas hafva blifvet förleddes, att immediate honom tillägga. Ang:de ämbetsmän i allmänhet, tillstyrkte h. probsten, att ståndet, i anledning af h. lector Kraftmans dictamen, med det första upsätter sitt yttrande, och det med de andra stånden communicerar, samt med allt allvare drifver på någon slutelig författning deruti, på det icke härmed må

¹⁰²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 27.

¹⁰²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 167.

gå, som sidsta riksdag, då ståndet uppå sitt extractum protocoll, om unga domare, alldrig feck något svar: varande nu mera bekant, att icke allenast uproret i Elfsborgs län, utan äfven hela landets allmänneliga klagan, till en god del, bör hänledas ifrån justitiens oförsvarliga administrerande; hvilken sak om den icke vårdas, må så gerna äfven friheten gifvas till sköfling,

Härmed instämde h. probsten Bolmstedt.

H. probst. Afzelius likaledes, intygande, att allmogens i Vestergöthland missnöje öfver ämbetsmäns förfarande bragt dem till deras obetänksamma resning.

H. comminist. Chydenius förmälte sig hafva funnet mycket godt i h. lector Kraftmans yttrade tankar, och ville fördenskuld, till alla delar, bifalla dess votum, hvad Grevesmöhlen beträffar. Ang:de ämbetsmän i allmänhet, är ett ämne, hvarpå riks. ständer länge varet omtänkte, ehuru ännu ingen hjälp dertill kunnat påfinnas. Riksdagstidning. för sidstl. riksdag. n. 96 visar, att kongl. bergs-collegium då måst återställa en orättmätigt ådömd plikt, utan att dock sjelfva lidandet på något sätt blifvet ersatt. I betraktande af de så kallade skrapors otillräckelighet, och alls intet betydande värkan, hafva riks. ständer dem förbudet; men att intet blifvet vidare tillgjordt, lära ämbetsmän, genom sin myndighet och deltagande i riksdagsgörömmål, hafwa wetat förekomma. Och som preteståndet anständigast och oveldegast kan drifva denna saken, ville h. comministeren, att, på den grund, h. lector Kraftman lagdt, någre ledamöter träda tillsammans, och upsätta ett utlåtande af ståndet, på det, till framgång i en så angelägen sak, må nyttjas den lyckeliga harmonie, som ständer imellan nu befinnes.

H. profess. Amnell tackade h. lect. Kraftman, och antog dess särskilta votum, så som sitt eget. Hvad han i dess dictamen yttrat, torde behöfva närmare påtänkas, så att saken med all allvarsamhet tages. Och som Grevesmöhlen sidsta riksdag per male narrata utvärkat sig dess då erhållna förmåner, hvilka riks. ständer visserl. icke hade gifvet, om de vetat dess försummelse; så kunde de icke annat än nu försvinna.

H. probst. Forssenius: Då klagan öfver ämbetsmän äfven sidsta riksdag öfver allt hördes, utfärdade ståndet ett extractum protocoll, ang:de justitiens administrerande, hvaröfver ståndet då ville, att justitiaedeputation med sitt betänkande skulle inkomma. Som nu detta då icke skedde, tillstyrkte h. probsten, att samma extractum protocoll nu må öfverses och förnyas, samt målet till lagutskåttets utarbetande förvisas, hvaräst redan i det ämnet något

är tillgjordt. Och som det är tämmel. säkert, att uproret i Elfsborgs län har sin grund i domares tillfogade oförrätter; bör på Grevesmöhlen statueras allvarsamt exempel, androm till varnagel, och han förklaras ovärdig, att någonsin tjena cronan.

H. probst. Haartman fann besynnerligt, att Grevesmöhlen af justitiae-deputation så lindrigt blifvet ansedd, när likväl dess brått är sådant, att håfrätten på 2:dra el. 3:dje året bort removera honom ifrån sysslan. Hvarföre och som i h. lect. Kraftmans votum icke el. något straff för honom finnes determineradt; bör det tilläggas, och han förlora sin lagmanstour, förklaras ovärdig, att bekläda något embete, och plikta till det minsta 1 000 el. 2 000 d. s:mt, emedan 20 d. s:mt för hvar år, hvartill han af håfrätten blifvet fäld, icke är svarande emot så mycken treska och försummelse. För öfrigt kunde h. lect. Kraftmans hederliga dictamen, tillika med hvad ståndet förr skrifvet, i samma ämne, tjena till grund, att nu väcka saken om embetsmän i allmänhet.

H. probst. Bergstedt påminte, att håfrättens härvid vista efterlåtenhet ingalunda må förgätas; och recommenderade för öfrigt saken, såsom ett ibland ståndets ömaste och viktigaste göromål; ty om riks. ständer icke med allvare taga häruti, förestår en hvar samma betryck, som tillföre, när riksdagen är förbi. Och betygade h. probsten mycket förbindelse mot h. lect. Kraftman, som så hederl. bemödadt sig, att komma denna frågan i gång, uti hvilken erkänsla ledamöterna öfver allt visade sig instämma.

H. probst. Wijkman påminte sig en sak sidsta riksdag med Götha håfrätt, som låtet 2:ne personer undergå svårare torturer, hvilke sedermera befunnits oskyldige. Men som det gick löst på embetsmän, blef målet liggande. Skall derföre nu något uträttas, så måste ståndet taga saken på allvarsammaste fot, och tala deruti ur hög ton. Ang:de Grevesmölen, biföll h. probsten, som redan sagdt är, det särskildta votum, med tilläggning, att han förlorar sin lagmanstour, den han på oriktig grund bekommet, förklaras ovärdig, att vidare bekläda cronans tjenst, samt för det han försummadt inlefferera domboken, plikta, det första året 20 d. s:mt, och för hvar och ett af de följande, med 20 d. s:mts tillökning, så att summan blifver 4 200 d. berörde mynt. Om embetsmän i allmänhet, gillade h. probsten, att visse ledamöter, med det första sammanträda, att något betänkande från ståndet deröfver utarbete.

H. biskop Serenius tillstyrkte 1) att samma betänkande då må tryckas, emedan blygd för allmänheten utgör på en embetsmann det starkaste band.

2) att i stora deputations betänkande om tryckfriheten må varda inrykt, det secreta och protocolldeputationernes remarqver uppå collegier och embetsmän må varda trykte; påminnande sig h. biskopen ibland flera sådana, som förre riksdagar gjorde blifvet, att en qvinna befunnits frikänd ifrån dödsstraff, af den grund, att hon varet af adelig härkomst.

H. probst. Bolmstedt förmente, att håfrättens härvid begånga vårdslöshet bör allvarsammare anses, än igenom justitiaecancellerens tilltalan, enl. h. lect. Kraftmans tillstyrkande, ske kan, emedan dess skyldighet varet, att årl. infordra Grevesmöhlens domböcker.

H. lect. Kraftman förmälte sig icke hafva ämnat sitt dictamen längre, än inom ståndet, att här väcka frågan. Ang:de håfrätten, hade han i sitt votum, i grund af lag, icke sedt sig kunna gå längre, än ställa den under justit.cancellerens tilltal. Grevesmöhlens brått ansåg h. lectoren för oerhört; i thy, utom flera criminalia, som derigenom blifvet liggande oafgjorde, har en qvinna, för den orsaken, på 14 år icke kunnat kyrkotagas, el. begår sina salighetsmedel; hvarföre den honom af håfrätten ålagda plikten vore oförsvarl. lindrig, emedan 20 d. s:mt om året icke en gång förslår till papper, för domböckernas renskrifvande, och således icke medför någon känning för den bråttsliga, hvilken med rätta bör umgälla, för hvar dag, han, i denna sin skyldighet, öfverskrider den i lagen föreskrifna terminen, och dessutan ökat sin treska dermed, att han till ingendera af de terminer, som håfrätten vid vite honom förelagdt, med några domböcker inkommet, hvilket dock håfrätten till justitiaedeputationen icke berättadt.

H. biskop Filenius föreslog, till närmare påtänkande af deputerade, som komma att utarbete saken i allmänhet, att underrätter kunde förbindas äfven till riksdagarna insända sina protocoller.

H. profess. Amnell biföll, att Grevesmöhlen må mista sin tour, förklaras ovärdig, att vidare tjena, och plikta, som h. probst. Wijkman föreslaget; men dessutan bör han ock tillhållas, att skaffa rätt på alla acter och documenter, som till dess domböcker höra.

H. probst. Åhman förklarade sig nu, äfvensom i justit.-deputation, ense med h. lect. Kraftman, så att Grevesmöhlen må strängt anses, men ock håfrättens förhållande beifras. Dertill vore justitiaecancellerns action icke nog; hälst ståndet vet, att denne embetsmannen sjelf förtjenar tilltal. Att i justit.-deputation icke allt efter strängesta rättvisa kan blifva ansedt, är icke

så underligt, när man besinnar, att der sitta ledamöter af 2:ne stånd, som sjelfve äro domare.

H. comminist. Chydenius instämde med probst. Bolmstedt, att håfrätten icke bör slippa med tilltal af justit.cancellern, som sjelf med embetsmän har så mycken combination; utan som facta i denna casu äro tydeligen å daga lagde, så kan någon deremot svarande plikt af ståndet utsättas; eljes brukas bara stora ord, och ingen ting uträttas. Och emedan det för Grevesmöhlen blifver omöjligt, att i plikt gifva full ersättning för hvad han brutet; må det förblifva vid den för honom föreslagna gradation i plikten, men sådant dock icke blifva något band, att för framtiden icke nogare sådant genom lag determinera.

H. doct. Nordman: Som det verdsliga regementet hafver 2:ne grundpelare, religion och justitien; så tillkommer presteståndet i synnerhet, att på det ömmaste vårda dessa bägge. Om den förra är nu egentel. icke frågan. Men som den senare vore h. doctoren så mycket angelägnare, som af dess committenter honom blifvet updraget, att söka erhålla mera oveldughet i rättvisans skipande. Att Grevesmöhlen bör förlora sin tour, och förklaras ovärdig, att vidare tjena cronan, derom synes i ståndet icke vara någon dissensus. Men till pliktens utstakande, är ännu ingen laglig grund funnen. Lagen stadgar väl i allmänhet, att plikten skall förökas, för hvar gång bråttet förnyas; men dertill fordras ock, att den bråttslige hvarje gång skall särskildt lagföras. Att håfrätten af justit.cancellern tilltalas, är väl ordentligast; men så torde dock vara bäst, att ståndet immediate utsätter plikten på denna domstol. Att h. lect. Kraftmans dictamen varder af ledamöter granskadt, vore äfven h. doctorens tanka, men förut kunde man dock inhämta, hvad lagutskåttet i det ämnet redan åtgjort.

H. öfverhåfpredik. Grunerus: Efter lag tillkommer ingen annan, att tilltala ett collegium, än Kongl. Maj:t genom dess embetsmän. Dessutom hade det varet advocatfiscalsembetets skyldighet, att i rättan tid göra härom påminnelse i håfrätten. Har han försummadt detta, så blifver han mäst bråttslig. Derföre är billigt, att håfrätten häröfver först höres, innan något steg tages.

H. lect. Kraftman upläste häruppå håfrättens yttrande till deputationen, som utvisade, att den icke förr lagdt hand vid saken, än d. 30 April nästl. år.

I anledning häraf, gjordes nu först proposition, om ståndet bifaller det särskildta votum, hvilket med enhälligt Ja besvarades, jämte tacksägelse till h. lect. Kraftman, som dermed haft besvär.

Hvad plikten på Grevesmöhlen angår, yttrade h. probst. Kröger, det han väl icke undrade på ståndets nit i denna delen; men som intet dermed vinnes, så framt de andre stånden icke gå äfven in deruti; styrkte h. probsten dertill, att icke härutinnan gå för långt, utan låta bero vid den af håfrätten ålagda 400 d. s:mt; hälst det öfriga straffet ändå blifver nog känbart. Men vid vite bör han åläggas, att till rätta skaffa alla protocoller. Att sätta håfrätten under justitiaeancellerns tilltal, vore ett beslut, som alltid skulle sakna värkstälighet.

H. probst. Hellberg ville, att grundkällan skulle i synnerhet efterses, der ansvaret hufvudsakel. bör stadna. Denne mannen har ej kunnat blifva så bråtts[lig], om icke andre tillika underlätet sin embetskyldighet. Advocatfiscalen får icke börja action mot någon utan håfrättens tillsägelse, som bättre, än han, bör vara underrättad, huru de derunder lydande embetsmän fullgjordt, hvad de äro pliktige. Dessutom har detta icke eller bordt vara justit.cancellern så länge obekant, hvilken på alla bör hålla säkraste controlen. Alle böra således dela ansvaret sins emellan.

H. probst. Waldius conformerade sig med h. probst. Kröger, att ståndet icke här för hårdt må gå till väga, utan blifva vid de af håfrätten ålagda böter; men den tour, Grevesmöhlen feck sidsta riksdag, har han med skäl förvärvat, och gjordt sig ovärdig, att vidare tjena.

H. probst. Engzelius biföll äfven h. probst. Kröger; tilläggande, att, ehuru Grevesmöhlen väl varet felagtig i den anmärkta omständigheten, och att han nog långsamt gjordt sina saker ifrån sig; förtjenar dock beröm, att alltid hafva varet en rättvis domare, som ransakat väl och dömdt rätt.

H. lect. Kraftman ansåg det vara mindre värdigt för ståndet, att stadfästa och icke skärpa den ringa plikt, hvartill håfrätten dömdt.

H. doct. Lindegren rådde till sådant beslut i denna saken, hvarmed riket för framtiden kan vara betjent. Sådant vinnes icke, med det, som att Grevesmöhlen nu öfver höfvan straffas: ej el. är skäl, att utom och öfver lag öka böterna för honom, utan hvad ny lag i det målet pröfvas godt att göra, må den för framtiden gälla. H. doctoren tilltrodde sig fast mera vara befogad, att anhålla hos ståndet om lindring för denna embetsmannen, hvilken han kände som en rättvis domare, och som, deräst han blefve hörd, skulle kunna förete flera giltiga skäl till sitt begånga drögs mål, såsom en ständig sjuklighet, egendomars förlust genom vådeld, dess hustrus dödsfall, jurisdictionens

vidlöftighet, m. m. Men det ville h. doctoren gerna tillstyrka, att stark bom må sättas för sjelfsvåld i denna delen hädanefter.

I anledning af dessa mitigantia, föllo herrar biskoparne Filenius, Lamberg, och Körning, samt h. öfverhåfpredikant. Grunerus, på den tankan, att låta Grevesmöhlen vederfaras all möjlig lindring, emedan han hederligen kan hafva förestådt sin syssla, ehuru han icke skickadt från sig protocol-lerna, hvartill han lærer förete sina skäl.

Men häremot anmärkte h. lect. Kraftman, h. probst. Haartman och h. comminist. Chydenius, att just deruti vore groft embets-fel begånget; och h. probst. Haartman trodde, det fast mera förtjena consideration, att mången fattig icke törs besvära sig öfver domares åtgärd, hvilkas sjelfsvåld allt mer och mer tilltager.

H. lect. Kraftman förestälte ännu vidare, huru synnerl. graverande saken är både för håfrätten och Grevesmöhlen, hvilken senare, oaktadt vitet, dock inga domböcker ännu aflevereradt, och förmodel. alldrig tänker görat, medan dock, som redan är anfördt, folk gå stängde från sina salighets-medel, för det de icke få domar af honom utlöste; och ehuru klagomål deröfver hos håfrätten blifvet anförde, äro de dock icke adtenderade.

Uppå gifven proposition, biföll nu ståndet först, att lagman Grevesmöhlen mister all befordrans-rätt.

Ang:de plikten, förestälte h. probst. Hellberg, hurusom de projecterade 4 200 d. s:mt icke ega nog grund i lagen, som icke fördubblar plikt för ett och samma brått, innan den bråttslige först en gång densamma erlagdt, hvilket Grevesmöhlen alldrig gjordt. Som fördenskuld lag icke bör göras in casu, må multiplication här lemnas, och endast antagas håfrättens addition af 20 d. s:mt för hvart år.

H. lect. Kraftman erindrade väl, hurusom han i sitt votum visat, det den redan gjorde lagen till detta bråttet icke blifvet behörigen adplicerad; emedan, då Grevesmöhlen, efter Michaëlis-dagen för 20 år sedan, bordt plikta 20 d. s:mt, fordrar en naturlig billighet, och loca parallela i lagen vid andra dylika tillfällen, att bråttet icke bör anses lika, då det 20:de gången begås: men, uppå gifven proposition, biföll ståndet, att vid den af håfrätten ådömda plikten må förblifva. Likaledes proponerades och bifölls, att Grevesmöhlen, inom ett år, vid 1 000 d. s:mts vite, till kongl. håfrätten inlemnar alla dess felande domböcker.

Då nu vidare skulle öfvervägas, huru håfrätten, för dess härvid vista efterlåtenhet, anses bör; yttrade h. probst. Hellberg, att, som justit.-deputationen icke i sitt betänkande vidrördt den omständigheten, hvilken dock h. probsten ansedt för mycket angelägen, bör, genom protocollsutdrag, till de andra stånden, den delen till justit.-deputation åter remitteras, med tillsägelse, att forderligast deröfver sitt utlåtande afgifva.

H. probst. Wijkman befarade, att saken då lägges ned i ett el. flera af de andra stånden. Antingen må derföre ståndet strax göra slag i saken, el. göra intet. Att rättel. yttra sig deröfver, har dock sin svårighet, då advocatfiscalscontoirot har domböckerna om händer, och bör gifva håfrätten vid handen, när något å embetes vägnar är att anmärka; hvarföre man ock ser, att, när vice advocatfiscalen Nordenhjelm kom öfver saken, upgaf han och stälde i rörelse, hvad dess företrädare negligerat. Häröfver synes förden-skuld håfrätten böra höras, på det man må få veta, hvar skulden stadnar.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus: Som det åligger håfrättens advocatfiscal, att tillse, huru domarena fullgöra sina skyldigheter, så är nödigt, att håfrätten, igenom justit.-deputation, höres, huru härmed tillgådt, hvaraf man redan kan sluta, hos hvem felet ligger.

Af samma tanka voro äfven h:rar biskoparne Lamberg och Filenius.

Men som härvid erindrades, att ett betänkande låg inne i ståndet, ifrån justit.-deputation, ang:de någon bättre författning med domböckers aflefferande; och middags-tiden nu inföll, så att ståndet icke hann detsamma afgöra, hvilket dock vid detta tillfället pröfvades nödigt; uppskötts dermed, så väl som förevarande frågas afgörande, till nästa plenum.

Eftermiddagen

§ 7. Uplästes och bifölls secr. deputat:s betänkande,¹⁰³⁰ öfver de besvär, capitainelieutenanterne vid kongl. amiralitetet, Eric Cedergren, Otto v. Ruckerschöld, Carl Caméen, Eric Mannerstedt, Joh. Fredr. v. Schneidau, och J. G. Ädelberg,¹⁰³¹ samt lieutenanterne, Joh. Jac. Hederstjerna, Ulric Maximil. v. Brinkman, Michaël Otto Wrangel, Carl v. Kyhlenstjerna, Carl Gustav Ekeberg, och grefve Balzar Horn, anfördt emot capit. lieutenanterna

¹⁰³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 129 och 278 (två ex.).

¹⁰³¹ Rättat efter betänkandet; i prot.: *Odelberg*.

M. Georg v. Schantz, Carl Wilhelm Modée, och baron Carl Fromhold v. Köhler.

§ 8 Uplästes och bifölls protocolsdeputat:s betänkande,¹⁰³² rörande consistorium ecclesiasticum i Lund, som uteslutet kyrkoh. magist. Kihlgren ifrån ett förslag.

§ 9. Uplästes och bifölls secr. deputat:s betänkande,¹⁰³³ öfver häradshöfdingen Joh. Keijs ansökning om uprättelse för liden préjudice.

[§ 10.] Uplästes secr. utskåttets prot:sutdrag, af d. 21 Martii nästl.¹⁰³⁴ ang:de någon hjälp för afl. öfverstelieutenantens v. Blessings enka, tillika med h. Gyllensvans bifogade särskildta votum.

Och biföll ståndet protocolsutdraget, med den af höglofl. ridderskapet och adelen gjorda förändring, att fru v. Blessing erhåller adcordssumma efter reglementet, för den öfverste-lieutenantssyssla, som först blifver vacant i arméen, el. vid fortification.

§ 11. Uplästes secr. deputat:s betänkande,¹⁰³⁵ öfver notariens i kongl. Götha håfrätt, Joh. v. Strokircks besvär, att notarie-lönen derstädes blifvet tillagd adsessoren Eric Georg Höjer, tillika med bifogade¹⁰³⁶ memorialer af Höjer och Elias Fries Thoresson.¹⁰³⁷

Uppå h. probst. Wijkmans och h. superintendent. Körnings begäran, lades saken på bordet.

Imedlertid anmärkte h. probst. Bergstedt, att Fries, uti sitt memorial, i nog oanständiga termer utlåter sig emot secr. deputation: hvilket h. probsten bad icke måtte tålas, emedan den, som tror sig hafva sanning att säga, dock kan med höflighet densamma föredraga.

¹⁰³² Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 7.

¹⁰³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 119.

¹⁰³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 132.

¹⁰³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 112.

¹⁰³⁶ *bifogada* i prot.

¹⁰³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 187 (med bilagor).

H. kyrkoh. Linderot instämde uti samma anmärkning, och förmente, att Fries, såsom ledamot af vällofl borgare-ståndet, borde deröfver af sitt stånd, uppå gifven anledning ifrån presteståndet, undfå tjenlig föreställning.

H. kyrkoherd. Heurlin erindrade vid samma tillfälle, att auctor till en skrift, emot magist. Collin uti dess préjudice-mål, mycket obetänksamt om deputationens göromål sig utlåtet, hvilket således icke bör lemnas opåtaladt.

H. kyrkoh. Ståhl förbehöll, att bägge desse auctorer icke måtte förgätas, då saken i ståndet afgöres; men h. probst. Haartman anmärkte dock den skillnad dem imellan, att den ene är riksdagsmann, men den andre icke.

§ 12. Uplästes secr. utskåttets protocollsutdrag, af d. 14 Maji nästl.,¹⁰³⁸ ang:de belöning åt major Rydingsvärd för dess nya, och vid ammiralitetet i Carlscrona införda bryggningsätt; hvilket, uppå h. kyrkoh. Linderots begäran, lades på bordet.

§ 13. Uplästes comministerns Haqvin Enroths från urskillningsdeputation till plena remitterade ansökning,¹⁰³⁹ om slut i dess, sedan sidsta riksdag, oafgjorde mål, ang:de praemium för upfinning att brygga dricka af omäktad hafra.

Sedan ståndet äfven hört sig föreläsas sidsta riksdags cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande i saken; anförde h:r probstarne Wijkman och Ekström, att detta bryggningsätt vore allmänt bekant i deras landsorter, dock så, att i Bohus län dertill brukades mäktad hafra; ehuru h. probst. Wijkman icke fann någon fara vid att bifalla det tillstyrkta praemium af 3 000 d. k:mt, som kommer att tagas af en fond till landets upodling, hvartill ännu ingen styfver blifvet samlad.

Imedlertid skulle, uppå h. comminist. Chydenii begäran, äfven denna saken wila.

§ 14. Uplästes, och, uppå h. kyrkoh. Linderoths begäran, lades på bordet, secr. deputat:s betänkande,¹⁰⁴⁰ öfver major Joh. Evert v. Vickens besvär emot öfverstlieutenant. baron Danckwardt, sedan v. Vickens memorial äfven blifvet upläst.

¹⁰³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 136.

¹⁰³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 543.

¹⁰⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 122.

§ 15. Upläste h. lect. Kraftman ett af honom författadt besvär, å presterskapets vägnar, i Borgo stift, ang:de deras lidande, genom förordningen om backstufvor.

Men, i stället för att gå med detta till allmänna besvärdeputationen, fann ståndet rådeligare, att ledamöterna i cammarutskåttet i det görligaste söka att befordra denna angelägenheten.

§ 16. Hemställte h. bisk. Filenius, om ståndet nu, i h. arkibiskopens och talemans närvaro, ville taga sitt beslut uti Rutströmska religionssaken; äfvensom h. biskopen förmälte sig hafva författadt ett annat project till expedition, rörande de anmälda böckerna; viljande h. biskopen vara utan ansvar, i fall tiden går ståndet ur händerna, att de imedlertid tryckas, men ståndet vill vara nu, på aftonstunden, sysselsätta sig med det återstående af betänkandet om kongsgårdarna; till hvilken ända

§ 17. uplästes och bifölls h:r probstarnas Hellbergs och Mathesii projecter till 7 och 8 §§. Den tillagde 9 §, om kungsgårdarna på Åland, Gottland och Öland, biföll h. probst. Wijkman så mycket mera, som cronan derigenom ögonskenl. vinner, att af en kongsgård, som nu endast utgör jordeboksräntan, äfven personella utskylder erhållas, sedan den till krono-hemman blifvet förvandlad, då jorden ock blifver bättre brukad, och folkets förökelse främjad. H. probsten ville allenast hafva tillagdt, att de skola refvas, skattläggas och delas i så många hemmanslätter, som åboer kunna dem besitta; hvilke böra utgöra sina utlagor och skyldigheter, samt praestera båtsmän, lika med andra gårdar, och räntan till cronan efter markegång.

H. profess. Amnell fann äfven detta för cronan vara förmånligt. Vid de orden: *då arrende åter gådt till ända*, ville h. professoren, att, för tydligheten skuld, tillägges, på sätt, som förut i denna förordning stadgadt finnes.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus vara alldeles nögd med detta förslag, hvad Åland beträffar, emedan, i det stånd, som kongsgårdarne derstädes nu äro, har cronan så godt som intet af dem, medan de dock förorsaka allmogen den tyngsta bördan. 4 mantal utföra der å landet en båtsman och en fördubbling. Men ref- och skatt-läggning bör gå förut.

H. probst. Kröger erindrade, att riks. ständer, redan år 1756, stadgat något i denna idéen; hvarföre det nu kunde, till styrka för saken, åberopas: och på

det en åbo icke må lägga under sig för mycket, är alldeles nödigt, att, då utbrytning sker, äfven delning må i akt tagas.

H. doct. Alin begärade veta, om icke ett vist quantum hö årl. ifrån kongsgårdarna på Åland bör lefvereras till kongl. stallet: men h. öfverhåfpredikant. Grunerus svarade, att de är ränte-hö, som särskildt utgår.

H:r kyrkoherdarne Rundberg och Snöbom påminte, hvad de bägge kongsgårdarne på Gottland, Roma och Slåttsladugården beträffar, att den förre är landshöfdinge-boställe, till styrka för dess svaga lön, och den senare under vist arrende uplåten, men lemnar spanmåls-lön till presterskapet i Wisby: varande allt skäl att tänka, det ingen landshöfdinge kan bärga sig på Gottland, om denna förmån går embetet undan: hvarföre äfven secr. utskåttet vid denna riksdag tillstyrkt, att landshöfdingen måtte dervid bibehållas. Dessutom erindrade h. kyrkoh. Snöbom, att präktige sten-husbyggnader der finnas upförde, som icke böra ödeläggas: varande roteringen der i landet på den foten, att half 4:de hemman håller en båtsman.

H. probst. Wijkman anmärkte, att secr. utskåttets tillstyrkande i denna delen dock allenast skedt tills vidare; och h. biskop Serenius projecterade den tillägning, att, på det de cronohemman, som således af kongsgårdarna upkomma, icke genom byten måtte komma i adelens händer, böra de alltid behålla deras allodialnatur, och alldrig vara byten el. skatteköp underkastade, men ock vidkännas kyrko- och prestegårdsbyggnad.

Med de i så måtto gjorda tillägningar, biföll ståndet denna §, undantagande hvad kyrko- och prestegårds-byggnad beträffar, som ståndet icke ville uttryckel. hafva utsatt. Dock som h. arkibiskopen och talemannen lemnade till ståndets eftersinnande, huru, vid denna författning, de på Gottland och Öland varande oförliknelige schäferier måga conserveras; skulle så väl detta, som ang:de de anförda svårigheter, att skilja kongsgården Roma ifrån landshöfdinge-lönen, närmare till hämnäst påtänkas.

Imedlertid bifölls nu den projecterade 10 §, i stället för den 9 i betänkan-det.

Ståndet åtskildes.

D. 9 Junii 1766

§ 1. Sedan h. comminist. Chydenius nu lemnat den uplysning om nederlag af salt, destineradt till sill-salltning, att det, som, till ex. inkommer i sommar, icke blifver längre liggande, än till dess nästa års saltning är slutad, hvarför utan h. comministeren erindrade, att enl. betänkandet, cronan så mycket mindre länge kan blifva i mistning af tullen, som den hel och hållen bör vara erlagd, innan något salt ur boden tages, förenade sig nu ståndet, att simpli-citer bifalla bägge de på bordet liggande fiskeri-deputations betänkanden i denna saken.¹⁰⁴¹

§ 2. Uplästes protocolsdeputations betänkande,¹⁰⁴² rörande capellanernes i Vexjö stift af kyrkoherdarna derstädes tillslagna löner, jämte h. kyrkoh. Hernodii särskildta votum, med de dithörande bilagor.

H. kyrkoherd. Linderot begärade väl i början, att detta måtte vila; men sedan h. probsten Wijkman föreställt, att denna sak, såsom egentel. interesse-rande presteståndet, först fordrar detta ståndets yttrande, och att, om den skall vila, det då blifver nödigt, anmoda de öfriga stånden, att den icke blifver der afgjord, innan ståndet sig deröfver fådt yttra; begaf h. kyrkoherden sig, att den skulle företagas; då h. doct. Alin förmälte sig hafva författadt ett memorial i saken,¹⁰⁴³ som han nu icke hade med sig, men förbehöll, att det sedan, äfven till de andra stånden, få inlemna.

H. comminist. Heurlin anförde, hurusom det¹⁰⁴⁴ icke är hans, utan protocolsdeputations skuld, att denna saken kommet till riks. ständers skärskådande. H. doct. Alin och han hade äfven kommet öfverens, att på allt sätt arbeta derhän, att den alldrig i något stånd skulle komma före, utan häldre på prestemötet i Vexjö bilägges. Hvarföre h. comministeren sig nu förundrade, att icke allenast saken oförmodel. blifvet föredragen, utan äfven h. doct. Alin förbehållet sig gå med memorial deruti. Tvistigheten imellan h. comministeren och kyrkoh. Hjelmerus vore eljest nu så componerad, att de lefva väl och uti en prestmän anständig enighet med hvarannan; ehuru han i början, vid sitt tillträde till sacellaniet, låtet honom förstå, att han icke vore

¹⁰⁴¹ Se prot. 5 juni 1766 ovan.

¹⁰⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 8.

¹⁰⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 191.

¹⁰⁴⁴ Härefter ett överflödigt *är* i prot.

nögd med afkårtningen på lönen, och författningen om vecko-predikningarna. Hvarefter och som kyrkoherden, efter brevväxling dem imellan, icke velat sig beqväma till hvad h. comministeren trodde sig med skäl kunna påstå, hade saken blifvet hos consistorium incaminerad. Veckopredikningarna hade h. comministeren för ingen del velat undandraga sig, af fruktan för predikstolen, el. för någon annan orsak, än den långa och besvärliga vägen skull till moderkyrkan. Han hade derföre hemställt till consistorium, huru många sådane predikningar skola vara, och om de endast skola hållas passions-tiden, som öfver allt i stiftet brukas, el. jämväl de andra tider på året, som kyrkoherden påstådt vara enligt med kyrkolagen, men hvilket förordnande h. comministeren intet kände. Får kyrkoherden en sådan magt till arbetes påläggande, så ville h. comministeren häldre cedera hela den lön, som han af honom hafva bör: varande, i h. comministerens tanka, nog obilligt, att han skall predika de dagar, som ingen annan capellan i contractet det gör. H. comministeren lemnade för öfrigt största delen af kyrkoherdarna i stiftet det beröm, att de lefva i godt förtroende med sina capellaner, och räkna merändels för nöje, att antingen sjelfve förrätta vecko-predikningarna i moderkyrkan, el. låta sina adjuncter dem besörja, hvilke äfven, jämte comministri, pläga taga up lön i församlingarna. Detta, ehuru dervid kunde något påminnas, ville h. comministeren dem på intet sätt missunna, men höll deremot orimmelig och odrägligt för sig, att för vecko-predikningarna skulle resa en så lång väg: förbehållande sig slutel., att äfven få inkomma med memorial, om h. doct. Alin samma sitt förbehåll fullföljer.

H. doct. Alin förmälte, sig icke allenast hafva sökt componera saken i consistorio, utan äfven bedt h. comminist. Heurlin hindra, att här af måtte blifva något riksdagsmål. Och när han lika fullt förnummet, att saken i protocolsdeputat:s 2:dra utskått varet före, hade han der företrädt, och skälen deruti deducerat; äfvensom han ock vidare gjordt h. comministeren häröfver föreställning, då saken i deputationens pleno skulle afgöras. Men sedan den dock nu i denna beskaffenhet till ståndet inkommet, bad h. doctoren, att den af ståndet ömt måttet behjertas, så att den af ålder i stiftet subsisterande ordningen pastores och comministri imellan icke måtte rubbas, utan de förre bibehållas vid sina i fullmagter och privilegier grundade rättigheter: börande vid deputationens betänkande i synnerhet märkas, att den utan grund rubricerat målet, som ett skuldfordrings-mål, när grunden till alltsammans dock ligger i en urgammal praxis och öfverenskommelse.

H. kyrkoherd. Heurlin försäkrade sig häruti vara oskyldig, och att han hvarken gifvet anledning till att uptaga saken, el. sutet i det utskåttet, der hon beretts. H. kyrkoherden hade äfven taget afträde ur deputationen, när den skulle afgöras; dock förut, såsom skyldig att bevaka pastorum rättighet, anfördt, att på andra ställen i stiftet är vanligt, det capellanen besörjer veckopredikan, onsdagen i moderkyrkan och fredagen vid annexan; ehuru h. kyrkoherden, för sin del, och egen andakts skuld, plägar gerna sjelf predika. Om lönen viste h. kyrkoherden icke, att någorstädes eljes fråga varet. Och bad han, att ståndet ville hos de andra stånden begära upskåf med deras beslut, emedan det varet h. kyrkoherdens fulla tanka, att öfver allt kunna assopiera saken.

H. probst. Wijkman continuerade: Att deputerade afgå, vore väl, som sagdt är, nyttigt; men dermed är dock icke saken hulpen, emedan man icke vet, i hvad beslut stånden omsidor stadna. Det är derföre att beklaga, det ståndets egne ledamöter skola sätta sådant i röra hos riks. ständer; ty ingen ting kan vara farligare för detta ståndet, än att prester skola tvista med hvarannan vid domstolen om sina rättigheter, och låta ståndets ovänner glädja sig, det en eld kunnat tändas imellan pastores och comministri, hvilken de icke lära underlåta att blåsa under. Hade derföre comminister Heurlin haft några besvär i denna delen, så hade han dermed ordentel. bordt vända sig till ståndet, och icke misstro detsamma, om handräckning; hälst han sjelf lærer vara vittne, att capellanernes angelägenheter med all ömhet varda af ståndet handterade, och kunde h. probsten med skäl säga, att de, sista riksdag, blefvo mer vårdade, än kyrkoherdarnes egne. Kyrkoherden Hjelmrus kände h. probsten från academiska tiden, för en from och stilla man, med hvilken icke måste vara svårt att komma öfverens. För öfrigt torde äfven för capellanerna vara bäst, att contracter och praxis icke sättas i fråga; emedan det är osäkert, hvilkendera delen vidkommer till kårta. Ståndets beslut må derföre blifva, att saken blifvet af protocolsdeputation, emot dess instruction, uptagen; emedan denna deputation väl eger, att yttra sig, om embetsmän felat, men alldrig att häfva laga domar, el. sätta folk utur sina rättigheter: varande alldeles olagligt, att ett utslag, som nu hafdt bestånd på 6:te året, skall på sådant sätt ändras, ehuru saken icke genom adpellation gådt instantierna igenom. Hvad den eljes i sig sjelf angår, förmente h. probsten, att consistorierne bäst kunnat rätta sådant, som detta, och att en hvar lär vara bäst belåten med, att i sådana mål få slippa anlita werdslig rätt: hvarföre ock

comminister Heurlin med consistorii resolution bort nu åtnöjas. Och må således, både om det ena och andra, extractum protocollis uppsättas till de andra stånden.¹⁰⁴⁵

H. kyrkoherd. Linderot: Att consistorierne medla sådana saker, är ostridigt bäst. Men som flere capellaner i stiftet tyckas vara intresserade i denna nu förevarande, och det är möjligt, att sådana kyrkoherdar här och der gifvas, som äro ogine mot capellanerna; torde jämkning aldrabäst kunna värkställas vid ett preste-möte, der consistorium kan hafva styrka, af de fogeligare kyrkoherdarna.

H. probst. Ekström önskade detsamma, som h. probst. Wijkman till slut sagdt. Men om saken skulle tyckas fordra någon betänke-tid, borde den omnämde deputationen till de andre stånden afgå.

H. comminist. Heurlin kände icke någon sådan öfverenskommelse, som i denna saken vill tagas till grund, icke eller skall den finnas i consistorii handlingar. Det enda, som kan åberopas, är, att comministerens företrädare i sysslan cederat 4 t:or af sin lön; men det kunde på intet sätt binda h. comministern. För öfrigt hade flere hederlige ledamöter sutet öfver saken i deputation, bland hvilka h. comministern i synnerhet nämde h. biskop Schröder och h. probst. Ekström.

Sidstnämde h. probst förklarade häruppå, sig intet annat hafva sagdt i saken, än att han hvarken kunde tillägga el. fråntaga capellanerna, hvad de här påstå; men till lönen hade han allenast funnet dem berättigade.

H. comminister Heurlin fortfor att föreställa, huru tungt det måste falla ålderstegna capellaner, att mista, hvad de veta sig med rätta tillkomma, när de måste stå under en ung kyrkoherde, som hafver en ännu yngre adjunct; hvarföre h. comministern bad, att ståndet ville kasta medlidande ögon på dessa capellaner. Saken hade för öfrigt h. comministern aldrig väckt i deputation, det han inför Gud betygade, icke eller varet öfver dess beredning. Och som den icke eller varet ibland postulata från committenterna; så hade han icke kunnat densamma i ståndet anmäla.

H. probst. Mathesius: Saken är ängslig, huru den ock beskådas, och kan endast behaga dem, som, till ståndets och församlingens otjenst, gerna se, att oenighets eld presterskapet imellan utbrister. En sådan eld började att

¹⁰⁴⁵ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 75.

äfvén tändas 1738, som säkert vållat en ny epoque med ecclesiastiquevärket i Sverige, om icke Guds nåd och ståndets försigtighet det afvändt.

Presterskapet innehafver tarfeliga rättigheter, som tid efter annan vunnet hög stadfästelse. Men som de dock äro frivillige, så vila de på nog sliprig grund. Oh com laici skola lägga sig uti saker imellan kyrkoherdarna och capellanerne, kunde den sträckas vidare, och sjelfva rättigheterna sättas i fråga. Det hade derföre varet ganska väl, om denna saken blifvet qväfd i protocolsdeputation. Men nu är för ståndet intet annat till görande, än arbeta derpå, det den hos de andra stånden må nedläggas, på det den, såsom ett ståndets oeconomicum, här må kunna handteras och till slut bringas.

H. probst. Waldius var af samma tanka, och undrade, att comminist. Heurlin sjelf icke hindrat saken ifrån att komma så vida, emedan det varet för sant, att den mota, när den kommet till deputations plenum. Påföljderne här af trodde h. probsten kunna blifva synnerl. äventyrliga. H. comminist. Heurlin hade bordt göra sig underrättad om sysslans vilkor och praxis, som dit hörer, när han den sökte; och om han vid riksdagen velat något härtill göra, hade han först bordt sådant i ståndet anmäla.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus fann mycket bekymmersamt, att höra tvistigheter sig yppa imellan prester vid ett och samma altare. Capellanernes rättigheter i Sverige hade h. öfverhåfpredikanten sig icke så noga bekanta; men på Åland hafva de af kyrkoherden ingen lön. Att saken blifvet i deputationen väckt, hade väl h. comminist. Heurlin icke kunnat hindra, el. vända sig dermed till ståndet, så vida han icke hade det bland sina postulater. Har, för h. comministerns tid, en personel convention varet uprättad, med consistorii minne; så kan den dock icke sträcka sig till honom. Är det åter en perpetuel convention, så har han nu mera ingen rättighet, att densamma ändra. Altsammans ankommer på grunden till det, att kyrkoherden skall löna capellanen, hvilken h. öfverhåfpredikanten intet kände; utan tyckes det vara naturligt, att, då capellanen har capellet el. annexan, att svara före, bör kyrkoherden arbeta vid moderkyrkan. Imedlertid, och då saken kommet så långt, bör ståndet vara omtänkt, att förekomma obehagligt slut deruti; hälst många torde finna nöje, att underhålla en sådan dispute imellan kyrkoherdar och capellaner. Men skall saken kunna dämpas, så måste ståndet sätta sig på ferm fot, och säga, att protocolsdeputation icke haft skäl, att såleds up-taga målet.

H. probst. Wijkman önskade utom dess, att comminister Heurlin icke brukat så hårda utlätelser i sina skrivelser, som nu medföljdt betänkandet till alla stånden, och hvaruti han kallar en urgammal praxis i stiftet för en laglös fot, samt innebärande mord och tjufnad. Och äfvensom han aldrabäst kunnat hindra en sak, som härrörde af dess egna praetensioner, om han varet mån derom; så hade det ock varet hans skyldighet, att stämna en sådan bäck; hälst han af andra ståndets ledamöter derom fådt påminnelse; bland hvilka h:r probstarne Waldius och Haartman nu äfven sade sig hafva gjordt honom föreställning, att i godo bilägga detta. Men i stället hade han gådt ståndet förbi, och nu tillskyndadt detsamma mycken oro.

H. probst. Hellberg: Saken är både sällsam och obehaglig. Ser man på merita caussae, och i de handlingarna förekommande missnöjsamma omständigheter, så draga de efter sig en syrma malorum, om ståndet skulle deruti sig utlåta. Men att nu hålla sig vid formale processus, så har saken i deputation icke lagl. blifvet handterad, emedan det är ganska obehörigt procedera, att vid riksdagar uptaga saker, som på sina vederbörl. ställen parter imellan blifvet afgjorde: och tillkommer icke protocolsdeputation, att således formera decision i hufvudsaken, utan allenast göra anmärkning på embetsmän, om den dertill finner sig befogad. I ett extractum protocollii till de öfrige stånden bör derföre endast vitium formae i saken å daga läggas, medan man för öfrigt söker, att den neddämpa, och antingen in hoc speciali casu, el. genom en general författning densamma inom ståndet jämka.

H. probst. Sörström: Som i flera stift samma qvaestion förnimmes vara rest; så torde vara nödigt, att ståndet deröfver tillskrifver consistorierna, på det de må hafva något vist, att stödja sig vid: men sådant fants af h. probst. Wijkman och flere, mindre nödigt, emedan lag och vidtagen ordning är härutinnan tillräckelig grund för consistorierna, att hvart på sitt ställe efter omständigheterna decidera.

H. probst. Bergstedt instämde med h. probst. Mathesius i den önskan, att saken alldrig upkommet, och beklagade consistorium i Vexjö, som denna riksdag fådt flera remarqver på sig från protocolsdeputation, om de öfrige icke äro mera grundade än denna. Ovänner gifves imedlertid tillfälle, att göra presterskapet för sådana tvistigheter illa luktande: och som här förnemligast gäller consistorii rättigheter, gjorde h. probsten sig den tankan om hvar redelig prestman, att han följer samma principe, som han, och ömmar consistorii heder och rätt, som sin egen. Af ömhet för h. comminister Heur-

lin, önskade han nu äfven, att saken, i afseende på honom, måtte lindrigt aflöpa, medan ståndet icke kan underlåta, att i någor måtto beifra det af honom brukade anstötliga skrifsättet. All möjlig aktsamhet är eljes vid saken nu nödig för ståndet: varande det projectet det bästa, att visa, hurusom consistorii laga kraft vunna dom nu mera icke kan häfvas, samt för öfrigt lemna till consistorium, att vidare reglera det ena med det andra.

H. kyrkoh. Heurlin förmälte sig icke med visshet veta, om den lön, som comminister njuter af pastor, är derföre lemnad, att den förre skall i moderkyrkan förvalta veckopredikningarna; men till vist quantum är denna lön vid hvarje pastorat utsatt: hvaremot h. doct. Alin erindrade, att denna skyldigheten alltid ålegat capellanerna, hvilke icke skulle hafva den erkänt, om de icke funnet, att så borde vara.

H. comminist. Chydenius kunde icke säga, huruvida protocolsdeputation häruti felat, el. icke. Hvad emot densamma nu blifvet påmint, eger väl grund; men så är dock detta icke det första exempel, att mål blifvet ändrade, jämte det anmärkning skedt på embetsmän, ehuru här den skilnad förekommer, att inge embetsfel blifvet anmärkte, el. med plikt ansedde. För sin del, betygade h. comministeren, att han af sina committenter icke har någon anmodan, som rör stridighet med kyrkoherdarna; hvartill h. comministeren icke eller viste någon anledning. Att olikhet allestädes förekommer, imellan kyrkoherdars och capellaners ej mindre löner, än sysslor och besvär, sådant är icke underligt; emedan en dylik olikhet förekommer i alla stånd, och kyrkoherdarne ju äro capellanernes förmän, som, för vidsträktare omsorg skull, böra vara i bättre situation, och kan så litet åtalas, el. hjälpas, att de kunna vara unge, och dock hafva gamla capellaner, som, till ex. det kan hindras, att en gammal officerare ofta måste tjena under en ung öfverste.

H. comminist. Heurlin: På de ställen, der en kyrka allenast är i pastoratet, och pastores sjelfve predika, får dock capellanen sin fulla lön af kyrkoherden, hvilket icke skulle ske, om denne lön endast vore anslagen för predikningars skuld i moderkyrkan. H. comministeren vore eljes icke den ende, som i detta mål nödgats sig besvära, emedan han fått bref ifrån flera sina committenter, som föra samma klagan.

H. doct. Alin: Ehuru kyrkoherden af fri vilja skona capellanen i arbetet; cesserar derföre icke den sednares lagliga rättighet till sin lön: och att svara på det sidstnämnda, hade h. doctoren äfven under riksdagen fådt nog obeha-

geliga underrättelser ifrån stiftet, om mycket obehörigt förhållande inom capellanernes corps.

H. superintendent. Körning upläste dess, sidstl. riksdag, afgifna yttrande, ang:de capellanernes rättigheter, i synnerhet att bivista riksdagar. Ibland arkibisk. Lenaei visitationshandlingar finnas documenter, som intyga, att capellanerne då icke varet annorlunda, än som nu, pastorum adjuncti. Skola nu deras pretensioner vidare extenderas, i samma mån, som hittills skedt; så läser det icke stadna, innan kyrkoherdar och capellaner blifva allestädes lika ansedde. Sådant strider likväl mot alla gamla författningar, och grundar sig på en egenvillig tilltagsenhet, när dock skilnaden imellan deras och kyrkoherdarnes ansvar och skyldigheter är tydlig. Att hafva curam ecclesiae, innefattar mycket, som fordrar mer underbyggnad af hvarjehanda insigter, än på hvar prestman i allmänhet falla kan, deräst icke ordning och skick i församlingen skall förfalla. Capellanernes nu mera erkända riksdagsmannarätt ansåg h. superintendenten äfven vara för långt extenderad, i det de, på samma sätt, som kyrkoherdarne, skola hafva del i den lagstiftande magten, då de dessförutan dock kunde vara vid riksdagar och bevaka sina angelägenheter: återopande sig h. superintendenten, om grunden till kyrkoherdarnas förmånsrätt i denna delen, hvad han tillföre i ståndet anfördt, att desse äro possessionati i riket, och hafva sina prestebord, icke af cronan, som capellans-boställen äro, utan merändels af församlingarna, och genom testamenten anslagna. Våra riksfäder hafva och visl. stadgat, att consistoriernes fullmäktige alltid skola vara i ståndet, för att soutenera consistoriernes och pastorum rättigheter, mot allt intrång och tilltagsenhet, som föder af sig en till slut för hela ståndet fördärfvelig oordning. Och hvad förevarande fråga beträffar, kan den lättel. decideras, när man besinnar, att capellanen hafver lön af kyrkoherden, för den tjenst, han honom gör.

H. probst. Bolmstedt ville icke ingå i merita caussae, hvilken för ståndet vore mycket betydlig, och, då den beklagel. kommet så långt, bör på allt sätt i de andra stånden assopieras, att icke presteståndet derigenom får en obotelig stöt. H. probsten kunde ock icke nogsamt förundra sig, att h. comminist. Heurlin velat hafva en sådan sak fram, som under-minerar hela ståndet, och ger laici öppet hugg, hvilke nog förut äro intagne af den préjugé, att presterne äro för väl bärgade. Och som här ligger för öppen dag, att sidvördnad är visad, både mot consistorium och pastor, då h. comministern icke haft försyn, att, ibland annat betjena sig af så grofva ord, som mord och

tjufnad; bad h. probsten, att h:rar biskopar och praesules ville taga sådant i ömt öfvervägande, på det ordning och subordination inom ståndet må bibehållas, hvarförutan det intet betyder. Kan denna saken ännu icke läggas ned, så blir den säkert en visa i hela staden, på ståndets räkning, hvilket således af comminist. Heurlin blifvet på en öm sida rördt och blåttställdt för svåra påföljder; hvarföre h. probsten understäldte, huru h. comministeren för sådant förhållande förtjenar af ståndet blifva ansedd, helst det nog är tydeligt, att han, af förtret mot sitt consistorium och sin kyrkoherde, varet vållande, att detta således upkommet ifrån des eget arbets-ställe.

H. probst. Wijkman betygade först, det han icke vet, el. någonsin vetat af något ojämt, hvarken imellan sig och dess comminister, el. imellan andra kyrkoherdar och capellaner, af dess committenter. För öfrigt och som h. comministern Heurlin här icke nyttjad ståndets förtroende, som han bordt, utan, då han lättel. i deputationen kunnat förekomma, att den således, emot dess instruction, gådt in i merita caussae, han deremot missbrukat ståndets förtroende, som satt honom dit, gådt detsamma förbi, och på ett dåldt sätt kastat det i äventyr; hemstälte h. probsten, om ståndet nu mera kan lita derpå, att han icke vidare hos de andra stånden opererar mot ståndets interesse härutinnan, och om icke ståndet således bör med honom taga så allvarsam steg, att han en annan gång blifver varsammare.

H. lect. Kraftman: Så ängslig denna saken är, så litet vet man i Borgo stift af sådan misshällighet. H. lectoren häpnade för h. comminister Heurlins tilltagsenhet i de utlåtelse, han brukat, då han först begynt saken med sin biskop, consistorium och kyrkoherde. Nu exponeras hela ståndet genom protocolsdeputations obehöriga procedere, som gådt in i sjelfva saken, utan att considerera och utreda naturen af ett pactum, som här förekommer. Hade h. comministeren icke funnet sig nögd med consistorii utslag, så hade han i rättan tid ägdt, hos Kongl. Maj:t deruti söka ändring, men icke i protocolsdeputation underminera ståndet. Hade deputation funnet sig befogad, att något härvid göra, så hade den bordt vända sig med sin anmärkning mot consistorium, och icke röra kyrkoherden. Kårt sagdt: H. lectoren nödgades förklara, att h. comminister Heurlin, hvarken på det ena stället, el. det andra, sig i denna delen hederl. förhållet.

H. comminister Heurlin fann besynnerligt, att honom vill nu läggas till last, hvad deputationen gjordt, tagande både Gud och ledamöterna i deputationen till vittnen, huru han sig der förhållet. De öfrige ledamöterna i ut-

skåttet hade af sig sjelfva gjordt halt vid målet, och sjelfve drivet detsamma på sätt, som skedt. Hade h. comministern felat med sidvörndnad emot förman, el. att han under-minerat pastorum rättigheter, så ville han gerna tåla förebråelse derföre; men deröfver måga de sjelfve vara domare. Att anmäla saken i ståndet, strax den kom å bane i deputationen, hade stridt emot dess ed. De uti skriften till consistorium anmärkta utlåtelseerna låta väl något hårde, men så äro de dock i allmänhet fälde, och utan adplication: äfven som h. comministeren först insändt denna skriften till h. biskop doct. Osander, med anhållan, uti ett höfligt bref, att den af honom måtte öfverses: och hade han äfven dessa sina ord sedan förklaradt. För öfrigt och som h. comministern nu vore beredd, att taga afträde, i detsamma en och annan derom gjorde påminnelse; förmodade han ock, att h. doctor Alin finner sig vid detsamma.

Denna skyldigheten fann h. biskop Serenius icke åligga nyssnämde doctor och professor. Vill han af sig sjelf det göra, vore en annan sak; men ingalunda borde han det af den grund, att han är consistorialis.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus förmente, att, som ståndet nu icke vill gå in i hufvudsaken, utan allenast deliberera, huru ventilation deröfver i de andra stånden bäst må förekommas, och uti protocollsutdraget, som deröfver kommer att formeras, således icke kommer att tagas up, hvarken huru den ene el. andre anses bör; så synes icke el. nu någondera behöfva afträda.

Sedan h. probst. Ziebeth förklarar, sig icke finna hos comminist. Heurlin någon skuld dertill, att protocollsdeputation afgifvet detta betänkande, i anledning af hvad den vid consistorii protocoller funnet att påminna; afträdde nu så väl h. comministeren, som äfven strax derefter h. doct. Alin.

Hvaruppå h. probst. Bolmstedt vidare förestälte angelägenheten för ståndet, att lägga allvarsam hand vid en sak, som lägger en grund dertill, att ståndet blifver söndradt inom sig sjelf: varande visserl. en stor crime hos comminist. Heurlin, att icke åtminstone kunna visa, det han bjudet till att sådant på något sätt hindra. Och som hvar ledamot i ståndet åligger, att försvara consistoriernas rättigheter, begärade h. probsten proposition deröfver, om icke comminist. Heurlin gjordt sig förlustig af ståndets vidare förtroende.

Sedan, uppå h. biskop Serenii påminnelse, h. kyrkoh. Heurlin nu äfven afträdt, hemställte h. superintend. Körning, om icke det vore rådeligast, att

först söka undvika, till att med all stränghet handtera saken. Extractum protocollit till de andra stånden kunde först afgå, då man får se, hvad värkan det hafver, och sedan efter omständigheterna med Heurlin förfara; emedan, om nu genast något steg med honom tages, det torde vara ovist, huru sådant hos stånden blifver ansedt, och hvad influence uppå saken det hafva kan.

H. biskop Serenius: Som ingen utom ståndet och consistorierna tillkommer, att med sådana oredor, som dessa, sig befatta, och protocolsdeputation, snörrätt mot dess instruction, häruti förfaret; så har comministern Heurlin härigenom gifvet både ståndet och consistorium sådant stygn, att, om det icke i tid läkes, och på honom beifras, så att consistorium får någon satisfaction, torde detta blifva ett medel, hvarigenom han kan göra sig så stor i sina medbröders ögon i stiftet, att de allt framgent updraga honom riksdagsfullmäktigskap, och han således blifver ståndet till en ständig oro. H. biskopen deducerade vidare, huruledes ingen må föreställa sig, att sådane stygn, som gifvas consistorierna, stadna inom dem, emedan de ofelbart skada hela presterskapet i allmänhet, blåttställa dem för ett ludibrium i församlingarna, och kasta försmädelser på ståndet.

H. arkibiskopen och taleman tillstyrkte likaledes, att ståndet må taga sig an consistoriernas rättigheter, såsom ländande till ståndets egen förmån.

H. biskop Filenius var af den tankan, att formalia i saken nu endast böra hos de andra stånden releveras, så att saken må bli liggande. Men ang:de comminist. Heurlin, tillstyrkte h. biskopen, att ståndet icke förr än sedermera, och då man får se, huru med saken går, tager sitt slut, emedan eljes sådan upmärksamhet torde väckas, som skämmer sjelfva saken.

Häremot gjorde sig h. probst. Bolmstedt, och flere, försäkrade, att det skulle hafva god värkan, om ståndet genast beifrar comministerns förhållande.

H. probst. Hellberg fullföljde den discurs, som blifvet väckt, om capellanernes riksdagsmannar-rätt. Att vara vid riksdagar, är dem nu mera tillåtet, men icke är det för dem nödvändigt; ty de kunna vara hädan, och igenom kyrkoherdarna få sina angelägenheter besörjda. De äro således icke väsentel. constituerande medlemmar i ståndet. Icke desto mindre och sedan de, utan vidhängande skyldigheter, fådt frihet, att sjelfve i ståndet bevaka sina saker, som dock eljest äfven kunde blifva bestäldt, hafva de icke allenast allt mer och mer tillvälladt sig det i andra saker, som icke i synnerhet röra deras corps, utan ock som oftast i synnerhet upväckt jalousie och kitslighet mot

kyrkoherdarna, upeldade dertill af sådana laici, som hafva ondt öga till dessa sednare, med hvilka de hafva mäst att göra och som veta nyttja den principen, divide et impera. I sådant upsåt blef ifrån Westerås stift en capellan hitsänd, till 1751 års riksdag, som dock af ståndet rättvisl. blef bårtvist. Af samma grund är det ock ofelbart, som capellanerne understundom valt pastores, som till äventyrs kunnat gå in i sådana tänkesätt, till sina riksdagsfullmäktige. För ståndet är derföre angeläget, att vara upmärksam vid sådana tillställningar, och följa dem spåren: varande det bekymmer intet ogrundadt, som ståndet fattat, i anledning af comminist. Heurlins operation, som, när allt sammanlägges, tydel. gifver tillkänna, hvad han bär i sinnet emot consistorium och kyrkoherdarna. Att rubricera en praxis, för innebärande mord och tjufnad, med detsamma han skall yttra sig om en i sitt stift lagl. fastställd, och således med den ena utmärka den andra, kan intet lindrigare omdöme af sig föda. När nu, efter ett sådant sakens entamerande der nedre, deri consistorium så angripes, han kommer hit till riksdagen, och här utvärkar i samma sak ett så obehörigt betänkande, som nu för ögonen är, och hvarmed ståndet utan hans bearbetande icke kunnat blifva surpreneradt; så hafva visserl. mindre förbrytelser mot ståndet blifvet med det eftertryck ansedde, som nu är proponeradt.

H. probst. Wijkman begärade, att ståndet nu häröfver måtte få proposition, emedan det i denna delen icke hafver att förfara med Heurlin, som comminister, utan såsom den der vill åstadkomma oro inom ståndet: viljade i öfrigt h. probsten alldrig vara capellanerne hinderlig, att få njuta sina jura efter lag till godo.

H. biskop Lamberg förmälte, sig i synnerhet hafva orsak, att med tacksägelse erkänna ståndets nit, att beifra detta steget, emedan i Götheborgs stift den frågan mycket rest sig, om capellanernes lön af kyrkoherdarna, och ligger densamma nu hos Kongl. Maj:it, till hufvudsaken oafgjord. Vål vore, om en hvar kunde förmås, att förblifva inom sina skrankor. Men huru comminist. Heurlin härvid anses bör, och om exempel bör på honom statueras in instanti, lemna herr biskopen derhän, hälst dess dyra contestation om sin oskuld hade gjordt på h. biskopen mycket intryck.

H. probst. Bolmstedt: Ståndets bästa kräfver, att sådana tillbud qväfvas i sin första början: och må comminist. Heurlin vara nögd, att han slipper vidare olägenhet, än förlust af ståndets förtroende.

H. biskop Filenius: Quaestionerne böra icke blandas. Att lägga ned saken, lär icke väl stå tillsammans med straff för comminist. Heurlin. Det senare retar och uprör det förra. Dessutom böra grades admonitionis efter riksdagsordningen vid sådana tillfällen föregå.

H. arkibiskopen och taleman förmälte, sig äfven nogsamst häruti igenkänna de oredor, som en del obetänksamme capellaner vålla, och hvarå h. arkibiskopen anförde ett exempel uti Calmar stift. Dock lemnade h. arkibiskopen till ståndets eftersinnande, om och huruvida gradus admonitionis här kunde finna rum, samt de rum i kyrkolagen blifva lämpelige, som handla om sidvörndnad mot förmän.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus provocerade till hvars och ens af ledamöterna egen erfarenhet, huru litet en är i stånd, att hindra hvad pluraliteten i en deputation vill hafva fram. Och är möjligt, att denna saken i protocollsdeputation fådt sin första uprinnelse, då comminister Heurlin icke varet tillstädes. Åtminstone ville h. öfverhåfpredikanten icke vara underkastad ett sådant ansvar på de ställen, han sitter. Men som comminist. Heurlin fördt en oförsigtig penna, så bör han derföre tilltalas, och göra consistorium afbön, utan att dermed förlora sin riksdagsmanna-rätt.

H. probst. Bolmstedt erindrade häremot, ehuru borgare-ståndet denna riksdag uteslutet ifrån sig borgmästar. Sadelin, endast för det, att han brukade något stötande ordalag i preste-ståndet, då han der anförde sitt stånds deputation. Huru skall då det lindrigare kunna anses, att en ståndets ledamot med pennan och i gerningen långt mera stött sitt eget stånd och consistorium.

H. comminist. Chydenius ville, sedan han redan upriktigt gifvet sina tankar tillkänna, i sjelfva saken, nu icke egentel. utlåta sig, om comminist. Heurlin är värd vidare förtroende af ståndet, eller icke, utan allenast anmärka, hvad han borde, vid den discurs, som sedermera blifvet förd, ang:de capellanerna i allmänhet. Deras rättighet, att bivista riksdagar, grundar sig i tydeliga lagar och förordningar. Och ehuru en del af dem kunna missbruka sina öfriga rättigheter hemma; så äro icke eller kyrkoherdarne, på sin sida, så rene i den delen; ty de äro alle människor. Huruvida capellanerne missbruka sina rättigheter, att vara vid riksdagar, viste h. comministern icke mera, än han i sidsta riksdagsprotocoll sedt discursen derom fram och tillbaka. Skall säte och stämma i ståndet någon af dem betagas, när han, såsom fullmäktig, blifver hitskickad, så ville h. comministern åtminstone dertill

hafva annan grund, än den, att de icke full rättighet till att vara i ståndet; ty om den grunden antages, ville h. comministern ock begära afsked ur ståndet; der han icke kunde finna sig, att, såsom par grace, vara ledamot. Består comminist. Heurlins brått i sidvördnad mot förmän, så hafva de sjelfve kunnat och kunna ännu sådant beifra, utan att ståndet dermed behöfde sig befatta. Och ehuru man har mycken anledning att supponera, det Heurlin arbetat fram saken i protocolsdeputation, hvilket åtminstone ser mycket troligt ut, så kan man dock derom icke säga något vist. Föröfrigt vore h. comministern nögd med hvad beslut, som ståndet ville fatta, allenast icke blifver grunden, att capellanerne icke äro giltige riksdagsmän.

H. lector Kraftman: Utan att urgera detta, förete sig nog starka grunder emot comminist. Heurlin: och när han i protocolsdeputation icke aktadt ledamöternas af ståndet varning, el. ömmat hvarken sitt consistorii heder, el. ståndets interesse, har han med allt skäl gjordt sig förlustig af ståndets förtroende.

H. probst. Wijkman yrkade detsamma, icke af den grund, att Heurlin är comminister, utan ehvad syssla han må innehafva, bör ståndet icke hafva mera förtroende till honom, än han haft till ståndet. Att på detta sättet bruka allvare, hjälper säkert saken i de andra stånden, i stället för, om comminist. Heurlin längre förblifver riksdagsman, kan han, om han vill, vidare agera mot ståndet.

H. doct. Möller medgaf, att comminist. Heurlin buret sig mycket oförsigtigt åt, och att det vore väl, om han underlätet, hvad han gjordt. Men att derföre nu på en gång sluta honom ur ståndet, vore i h. doctors tanka, ett emot bråttet icke nog proportioneradt straff. En så kallad skrapa torde nu göra tillfyllest, till dess man får se, huru han sig vidare i saken skickar, och om han icke går in med ståndet, att arbeta på ändamålets vinnande hos de öfriga stånden.

H. probst. Hellberg förklarade, sin mening icke hafva varet, att bestrida capellanerna deras nu egande riksdagsmannarätt, utan allenast, att den i consistorierna icke är så fast, som kyrkoherdarnas, såsom ock att exempel gifvas på dem, som varet nog tilltagsne och orolige, att tid efter annan sträcka sina påståenden, i detta och flera mål, allt längre och längre.

H. probst. Forssenius fann protocolsdeputations betänkande olagligt, och att consistorii i lagen grundade göromål, att jämka lönen, bör tagas i försvar. Men ehuru deputation således faret vilse, och comminister Heurlin varet

oförsigtig, må dock någon ursäkt finna rum, och, i betragtande af de tvättydiga påföljder, som utvoteringar kunna medföra, honom öfver dess förhållande göras en allvarsam föreställning och varning för framtiden.

H. biskop Filenius tillade, att, om hårdare utväg vidtages, torde obehagelige uttydningar i allmänhet, i synnerhet bland capellanerna, deröfver göras, och således mera rörelse i detta ämne förorsakas: hvarjämte h. biskopen gaf tillkänna, att, oaktadt 1681 års förordning, hade nyl. Götha håfrätt förvist till verldslig rätt en tvist imellan en kyrkoherde och en capellan i Linköpings stift, ang:de lönen, som den förre obetänksamtvis förhålllet den sednare.

Efter någon vidare öfverläggning gjorde h. arkibiskopen, uppå åtskilligas begäran, proposition, om comminist. Heurlin skall mista ståndets förtroende; hvartill då Ja och Nej svarades, förklarade de, som svarat Nej, att han allenast borde undfå en allvarsam föreställning af ståndet.

Emellan dessa bägge meningar anstältes votering, som utföll med 26 Ja, emot 20 Nej.

Uppå h. biskop Serenii föreställning, ville äfven ståndet låta bref afgå till consistorium i Vexjö,¹⁰⁴⁶ att Heurlin, i kraft af detta beslutet, hemkallas till sin syssla.

För öfrigt, och på det sjelfva saken i de öfriga stånden icke måtte komma före, innan protocollsutdraget, i anledning af hvad nu blifvet discurrerat, hinner expedieras; afsändes 4 deputerade, och deribland, såsom ordförande, h. profess. Amnell, att både anmoda stånden, detta afbida, såsom ock, att hos ridderskapet och adelen påminna, om den i 3 stånd nu afgjorda saken imellan justit.cancellaren och Skara stift, att i alla stånd recommendera justit.-deputat:s betänkande om Kongelfs åkrar, och bergsdeputat:s betänkande, om presterskapets inkomst af bruken; att hos borgareståndet anmäla, det presteståndet ansedt h. Frieses memorial, i notar. v. Strokirchs préjudicemål, såsom förgripeligt emot secreta deputations värdighet; och ändtel. hos bondeståndet, att secr. utskåttets protocollsutdrag, af d. 18 Jul. 1765,¹⁰⁴⁷ ang:de indragningar af crono-donationer och förläningar, måtte, enl. presteståndets deröfver utfärdade protocollsutdrag,¹⁰⁴⁸ till secreta utskåttet åter remitteras; härrörande denna sidsta påminnelsen deraf, att

¹⁰⁴⁶ Koncept i Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 160.

¹⁰⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 236.

¹⁰⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 236, bilaga.

§ 3. h. biskop Filenius förmälte, det vid h:rar talemäns sidsta sammanträde, härom blifvet discurreradt, då man förnummet, att borgare-ståndet förehaft, men icke ingådt i denna remissen. Och gaf detta h:rar probstarna Engzelius och Sörström, samt h. doct. Wåhlin nu anledning, att, i synnerhet å sina committenters vägnar, recommendera, det både presterskapets vederlag, och lifstidsförlänningar, måga i det yttersta conserveras, emedan de för största delen af innehafvarena äro högst outhärlige.

§ 4. Som hos ståndet nu anmältes, att consistorium i Stockholm ärnar upkalla bokbindaren Carlbom, och förehålla honom dess skyldighet, att, till följe af kongl. brefvet, d. 2 Maji, 1751, låta consistorium öfverse de böcker, hvilka han erhållet Kongl. Maj:ts nådiga privilegium, att å nyo uplägga, samt, i händelse han skulle tergiversera, då vidare, enl. dess embetsplikt, dermed förfara; fann ståndet nu godt, att i denna saken dervid låta bero.

§ 5. Afgjordes slutel. betänkandet om kongsgårdarna, vid hvars 11 § bifölls herrar deputerades ändring, att, i stället för orden: *i den mynte-sort, el. dess fulla värde*, sättes: på sätt, som de vidtagna författningar förmå.

Imellan orden: *bevislig öfverbyggnad*, tillades, uppå h. probst. Wijkmans erindran; efter lag och husesynsordning upförd: likaledes, efter ordet *på-kåstnad*, som för gården pröfvas nödvändig. 13, 14, 15 och 16 §§ skulle uteslutas: de öfrige biföllos, och slutet af betänkandet skulle lämpas efter de nu gjorda ändringar.

Vidare beslöts, uppå gifven anledning af h. probst. Wijkman, att vid 7 § skulle observeras, det vid de kungsgårdar, om hvilka arrende-contracter äro slutne på ränta, efter markegång, skall med dagsvärken förblifva, som här-tills vanligt varet.

Sidst återtogos nu de discurser, vid 9 §, som sidst icke hunno till slut föras; då h. kyrkoherd. Snöbom ytterligare förestälte, ang:de Roma kongsgård, att den år 1721 blifvet landshöfdingen på Gottland till lön anslagen, eftersom han med intet boställe är försedd. Om derföre detta län skall få och behålla någon landshöfdinge, som wederbörl, sig derom vårdar, höll h. kyrkoherden nödigt, att denna delen af dess lön honom icke genast undandragas, hälst honom icke eller bestås något boställe i staden; utan måste åtminstone secr. utskåttets särskildta tillstyrkande, att han tills vidare dervid

skall bibehållas, sträcka sig något längre, än efter denna författning nu skulle ske.

Men häremot erindrade h:r probstarne Wijkman och Hellberg, att, utom det saken redan är afgjord, är här nu icke frågan om sådana kongsgårdar, som äro boställen, hvilke alltid ifrån reduction äro undantagne. Skulle denne sedermera icke så blifva ansedd, så innehafves han dock af landshöfdingen till laga fardag; och passar det sig nu icke, att för hans skuld göra någon exception ifrån regula communis; hålst när man betänker huru mycket allmogen prässas genom kongsgårdarna, och att staten alramäst bör ömmas.

Ang:de schäferierna, anförde h. probst. Mathesius, att af de flera, som hittills, under stora löften derom, kommet sig till kongsgårdar, hafva få hållet, hvad de låfvat, och att i allmänhet desse inrättningar icke allestädes äro till värkställigheten möjelige, emedan särskildt jordmån fordras för de utländska fårslagen, som på undersökning bör ankomma: varande dessutom våre svenske får, i synnerhet på Gottland, i alla mål oss så nyttige och gode, som de främmande.

Hvad slått angår, yttrade h. profess. Amnell, att han sedt Borkholms på Öland, hvars murar waret mycket starke, och torde till någon nytta kunna användas, häldre än raseras; men Castelholm på Åland och dylika må väl undergå det öde.

Sedan h. probst. Mathesius häruppå förestäldt, det staten nu icke lärer tåla, att med gamla minnesmärkens förvarande graveras; fann ståndet slutel. icke skäl, att hvarken till det ena el. andra nu vidare göra, än hvad om slått uti 10 § förmäles.

Och skulle ståndets ändringar vid detta betänkande, uti protocollsutdrag sammanfattas, och med de öfrige respective stånden communiceras.¹⁰⁴⁹

§ 6. Inlemnade nu h. doct. Alin dess memorial, uti saken imellan kyrkoherdarna och capellanerna i Vexjö stift; och ehuru, efter upläsandet, ståndet dervid intet hade att påminna; pröfvades dock, i sakens nu varande ställning, rådeligast, att det inom ståndet förblifver, utan att till de öfriga stånden aflemnas.

¹⁰⁴⁹ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 76.

§ 7. Föredrogs å nyo secreta deput:s betänkande, ang:de majoren von Vicken besvär emot öfverste-lieutenanten baron Danckvardt: hvarvid ståndet fann skäligt, att bifalla vällofl. borgare- och hedervärda bonde-ståndets påskrifter, så lydande: Bondeståndet finner skäligt, tillägga sökanden tour framför bar. Danckvardt, samt öfverste-lieutenantsfullmagt, af samma dag med honom, af den grund, som ett särskildt votum, vid ett annat betänkande, af d. 14 April sidstl. rörande skedd préjudice vid Jämtlands regemente, innehåller och förmår: enl. hvilken påskrift, borgare-ståndet bifallet betänkandet, med förbehåll af andras bättre förtjenster, som dervid varda bibehållne.

§ 8. Likaledes företogs secr. deputations betänkande, uppå notar. v. Strokirchs besvär, och bifölls vällofl. borgare-ståndets deröfver gifna protocolsutdrag, af d. 6 Junii.¹⁰⁵⁰

§ 9. Beviljades, uppå begäran, h. probst. Godenius, 3 veckors ledighet, att i någon angelägenhet resa hem.

Eftermiddagen

§ 10. Justerades protocollerne, af d. 5 och 6 Junii.

Vid 6 § af det sednare, bifölls h. probst. Wijkmans förslag, att ståndets ledamöter i justit.deputation sammanträda och projectera ståndets tankar, uti hvad ännu återstår af Grevesmöhlens sak, samt om embetsmän i allmänhet.

§ 11. Anförde h. doct. Nensén, hurusom han kommet i erfarenhet, det han i secr. utskåttet skall vara upförd ibland de pensionairer å cronans extra stat, hvilkas pensioner äro projecterade, att indragas. Detta bad h. doctoren, att han måtte få nyttja, såsom en anledning, att hos ståndet recommendera sig till någon benägen åtanka med befordran, hvartill han tillförene, vid något tillfälle, tyckt sig hos ståndet märka god böjelse, och hvilken ynnest han så mycket mera behöfver, som alle dess kyrkoherde-inkomster bestå i en ringa penningelön af stadsens medel, så att, deräst h. doctoren genom sitt gifte icke bekommet egna medel, hade han omöjel. vid sitt pastorat kunnat hafva

¹⁰⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 49.

bärgning. Men som desse medel årl. medtagas, så vore h. doctoren föranlåten, att härutinnan anlita ståndet om gunstigt biträde, att blifva förhulpen till bättre utkomst, hvartill han, vid efterseende, torde befinnas någorlunda förtjent.

Sedan h. superintendent. Körning intygat, hurusom h. doctor Nensén i synnerhet med mycken heder förestådt den äwentyrl. legationspredikantsysslan i Constantinopel; lemnades detta, till dess den omförmälda indragnings-listan förekommer, då ståndet ville i öfvervägande taga, hvad härvid kan vara till görande.

§ 12. Föredrogs väl å nyo fiskeri-deputations betänkande, om säkerhet för dem, som idka sill-salterier; men som h. probst. Bolmstedt förmälte, att secr. utskåttet förehafte samma ämne, hvad sådana salterier beträffar, som äro anlagde inom städer, och dervid funnet stora betänkligheter; ty uppskötts med denna saks afgörande, till dess ståndet om secreta utskåttets skäl äfven kan blifva underrättadt.

§ 13. Uplästes och bifölls secr. utskåttets protocollsutdrag, af d. 7 April. nästl.,¹⁰⁵¹ ang:de något understöd för de till örlogsflåttan hörande under-officerare och betjente.

§ 14. Uplästes secreta utskåttets protoc:s-utdrag, af d. 7 April nästl. ang:de någon dylik förbättring i under-officerares och deras vederlikars löner vid de värfvade regementerna.

Detta begärade h. probst. Wijkman måtte vila, hälst han i secreta utskåttet icke till alla delar varet dermed ense, och, ehuru han är projecterad någon indragning, torde framdeles kunna efterses, om icke den kan sträckas längre; hvarförutan projecter lära komma från secreta utskåttet till sådana depenser på arméen, som uppsvälja all den besparing, cronan härvid vinner.

För öfrigt, och som underofficerare skulle långt mera encourageras, om de finge beräkna någon tour till befordran, hvilket tillföre varet i ståndet omtalt; så påminte h. probsten, att ståndet deröfver med det första måtte stadga sina tankar.

¹⁰⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 130.

H. probst. Bolmstedt förestälte väl billigheten, att på det föreslagna sättet soulagera underofficerarena, sedan soldaterna redan fått förbättring i sin sold; hälst cronan härvid vinner öfver 70 000 d. s:mt, och det i synnerhet vore detta ståndet värdigt, att tänka på underofficerarena, men som, på ena sidan, saken på begäran skulle vila; så förnyade ock ståndet sin förr gifna anmodan, till dess ledamöter i secreta deputation, att derifrån skaffa något betänkande, om tour för underofficerare.

§ 15. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁰⁵² ang:de capitaines vid arméens flått, Carl Magn. Sparschölds besvär, emot capitaine Hintzenstern.

§ 16. Beslöts, att saken, om lykthållningen i Stockholm, skulle nu läggas på bordet, på det en hvad af ledamöterna må hafva tillfälle, att derom göra sig underrättad, och den nästa plenum må kunna afgöras.

Ståndet åtskildes.

¹⁰⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 127,

D. 11 Junii 1766

§ 1. Upläste h. biskop Serenius ett, i ståndets namn, projecterat underdånigt bref till Kongl. Maj:t, ang:de förekommande af missbruk med theologisk doctors grads antagande, vid Greifsvalds academie.

H. probst. Wijkman påminte, i anledning häraf, att äfven i philosophiska faculteten, och i anseende till magistrar, någon controll bör utsättas, hvaraf man kan blifva öfvertygad, att vid academien i Greifsvald intet underslefsker med de vanliga prof, som kongl. brefvet, af år 1764, föreskrifver, äfven der böra i akt tagas, för att vinna denna heder.

H. lector Kraftman trodde, att hela läro-värket i riket behöfver närmare påtänkas, och att ecclesiastiquedeputation borde något till dess förbättring utarbete, emedan man haft exempel derpå, att de, som med snöpligt testimonium blifvet från gymnasierna dimmitterade, dock kårt derefter blifvet magistri, ehuru de sedermera vid preste-examen måst ogillas för okunnighet i sådant, som de vid gymnasium bordt inhämta.

H. biskop Serenius höll betänkeligt, att inför Kongl. Maj:t blåtta sådan svaghet vid academierna, utan kunde detta blifva ämne till ett circulair från ståndet till consistorierna.

Dermed instämde äfven h. probst. Mathesius, emedan hvad missbruk, som understundom vid inländska academierna kunnat hända, de dock icke äro så store, som de, hvilke i Greifsvald sig inritat, och ståndet har vigt, att, igenom h:r procancellorerne, få inom riket den rättelse, som nödig pröfvas; när deremot ifrån Greifsvald ingen fullmäktig vid riksdagen adsisterar. Man må vara nögd, att få något hulpet; vill man på en gång hafva allt, så torde knapt något vinnas.

H. probst. Wijkman: Åtminstone brode reciprocitet observeras imellan svenske magistri och dem, som creeras i Greifsvald. Der nekas våra jus cathedrae superioris, hvilket h. probsten sjelf hade händt; men här bestrides Greifsvalds magistri denna heder på intet sätt. Det torde derföre göra godt, om det blefve stadgadt, att en i Greifsvald promotus icke här hemma får jus cathedrae superioris, och följagtel. icke tillträda något ämbete vid läro-värken, innan han, genom giltiga lärdomsprof, här hemma, sig samma rättighet förvärfvad.

H. doct. Möller förmälte, detta härröra af de olika författningar i detta mål, som äro vid Greifsvalds och andra academier. På förra stället fordras

en afgift pro cathedra, till 6, 7 å 8 riksd:r, men deremot blifver alltid den magister, som der praesiderar, tillika docens, vid academien.

Härtill svarade h. probst. Wijkman, att han icke begärade docenturen, men fådt det svaret, att de icke kunde lemna honom mera förmån, än deras egne magistri. Svenska magister-graden bör derföre hållas i heder, hälst man vet, att flere oförtjent fådt den värdigheten i Greifsvald, än vid våra inländska academier.

H. doct. Wåhlin intygade likaledes, att många missbruk härutinnan existerat, som genom 1764 års förordning tämmel. äro förekomne; ty som samma prof nu skola afläggas der ute, som här hemma; så vill ingen nu gerna kåsta på sig en sådan resa. Bland studerande vid Lunds academie kunna finnas sämre och bättre. De förre äro mäst sådane, som haft medel, att snart kunna poussera sig fram, framför de fattiga, som länge få stå tillbaka, och tråla sig igenom, så att de kunna mogna. Detta är dock intet annat, än hvad som kan hjälpas, genom en sträng befallning till vederbörande, att noga efterlefva constitutionerna.

H. kyrkoh. Linderot gjorde ett med h. lector Kraftman, att beklaga för mycken efterlåtenhet vid våra inländska academier; emedan h. kyrkoherden kände magistrar, som blifvet inproberade i preste-examen, för hvad de, såsom studenter, borde veta.

H. probst. Hellberg: Ämnet är betydande, och ståndet värdigt, att påtänka, huru literaturen må kunna hjälpas än den svaghet, hvari den nu råkat. Mången har länge passerat för käck i sina studier, som dock vid tillfällen, då det skolat visas, icke så befunnits. Controll bör derföre införas för en hvar, att visa, det han kan göra skäl för den grad, han vunnet, i hvilken facultet det vara må. Philosophiae magistri lära icke på annat sätt kunna åtkommas, än af consistorierna vid preste-examen, hvarvid protocollet bör ega vitsord, till bevis om examinati framsteg. Svarar då dess halt icke mot stämpelen; så må han gerna behålla den senare, medan han efter den förra dock nogsamnt varder känd. Ännu lättare kontroll gifves på honores theologici. Har någon för penningar, eller eljes, obehörigtvis sig utrikes dem tillskantsat, så böra de dock här icke gälla förr, innan han äfven här ex cathedra försvarat den disputation, han pro gradu annorstädes utgifvet, då theologiska faculteten må ega, att deröfver säga sitt videtur: eller ock, om sådana nye utländske doctorer vilja i stiften blifva befordrade, böra de först praesidera vid preste-mötet i det stift, hvarunder de lyda.

H. probst. Ekström biföll så väl det projecterade brefvet, som h. probst. Wijkmans tilläggning; emedan den vanheder, som skulle sättas deri, att stå i nedra cathederen, säkert skulle medföra den påsyftade värkan. Att prof afläggas här hemma af utländska doctorer, höll h. probsten äfven ganeligt.

H. biskop Lamberg fann ämnet så mycket vigtigare för ståndet, som det mycket rörer educations-värket. I synnerhet recommenderade h. biskopen till ståndets ömmande åtgärd, att icke theologiska doctors-graden må utifrån för penningar, och likasom efter curs kunna erhållas; emedan h. biskopen sedt utlänningar göra åtlöje af det missbruk, som härmed föröfvats: hemställande h. biskopen, om icke vederbörande consistorium kunde lemnas frihet, att examinera en sådan doctor, när han söker pastorat.

H. lector Kraftman instämde härutinnan med h. biskop. Lamberg, men insisterade vidare på det, att magister-promotioner vid academierna icke måtte så fort och lätta kunna vinnas, el. de, som vid gymnasierna befunnits oskickelige till studier, dock kunna blifva både studenter och magistrar. Nexus bör etableras läro-värken imellan: och att någon utomlands, på blått anmälan härifrån, och för penningar, skulle kunna få honores academici, öfvergeck alldeles h. lectorens förmodan. Här vore derföre tillfälle för ståndet, att tillhålla embetsmän inom deras egen krets, till att fullgöra deras skyldighet.

H. probst. Haartman instämde, hvad promotionerna i Greifsvald beträffar, med h:rar biskoparna Serenius och Lamberg. Men att inrikes magistrar understundom äro så släte, trodde h. probsten förnemligast härröra deraf, att så många nye vetenskaper nu mera vid våra academier upkommet, som mera intaga ungdomens håg, än de gamle och literae humaniores, hvilke derigenom komma att eftersättas, och således solid lärdom saknas, så att en som, till ex., upoffradt sin mästa tid till botaniqven, besitter till slut en så lös erudition, som lika lätt med blomster-lukten kan bårtblåsas.

Sedan h. biskop Serenius föreslaget, att härom någon särskild expedition ifrån den nu projecterade kunde påtänkas, förklarade h. professor Amnell, att man i Upsala tyckt sig finna, det 1764 års kongl. bref, om philosoph. magistrar, varet tillräckeligt, att förekomma de här öfverklagade¹⁰⁵³ missbruk. Skulle det äfven extenderas till de öfriga faculteterna; så blifver dock frågan, om den theologiska är dermed hulpen, uti hvad ännu kan desiderere-

¹⁰⁵³ öfverklagada i prot.

ras, sedan man vet, att doctoral examina utomlands värkeligen brukas, och våre constitutioner förmå, att ingen får blifva theologiae doctor, som icke är försedd med ordinair hederlig syssla; hvarförutan tillförene är stadgadt, att utländske promoti icke till befordran få njuta privilegia graduum här hemma, lika med de inhämske, undantagande de, som fådt sin promotion i Greifswald. Att alldeles hindra någon resa dit, i det ärendet, vore hårdt, då det är enligt med den academiens privilegier, att en sådan mottaga. Det torde derföre vara nog, att utvärka, det med profvens afläggande derstädes må förfaras efter våra svenska lagar, och icke efter förra sedvanan derstädes. I Upsala bjuda väl professorerne till att vara noga med studenternes antagande, ehuru förhastande vid något tillfälle kunnat ske, genom den nykomna bedrägeri.

H. doctor Möller ville gerna vara densamme, som på allt sätt hindrar, det honores academici icke ovärdigt utdelas. I afseende på Greifswald, viste h. doctoren, att 1764 års författning haft god värkan; hvarföre det torde vara nyttigt, att då den sträckt till alla faculteter; då det faller naturligt, att, då samma prof skola afläggas der uti, som här hemma, man häldre här dem absolverar. Om theolog. doctorer förmå äfven consistorierne i Greifswald, att de skola vara i sådant officio, som emot den värdigheten svarar; ehuru beklagel. händt, att academien blifvet bedragen med falska testimonia derom ifrån Sverige, såsom skedde med doct. Rutström.

I anledning af dessa discurser, åtog sig nu, uppå anmodan, h. biskop Filenius, att närmare öfverse det i detta ämne upsatta brefvet.¹⁰⁵⁴

§ 2. Justerades protocollsutdraget i saken, om capellanernes lön af kyrkoherdarna i Vexjö stift.

§ 3. Uplästes höglöfl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag, af d. 13 Maji,¹⁰⁵⁵ ang:de banco-fullmäktiges antal af det ståndet, enl. secreta utskåttets tillstyrkande, hädanefter må förminskas till 2:ne.

Detta gaf h. probst. Kröger anledning, att sig förfråga, huru expeditionsdeputation sig härvid bör förhålla, och om expedition nu endast bör ske uppå denna delen af saken om bancofullmäktige, sedan ridderskapet och adelen

¹⁰⁵⁴ Se vidare prot. 19 juni och 17 juli nedan.

¹⁰⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 31.

icke skickadt från sig löparen uppå hufvudacten, el. secr. utskåttets extractum protocolli.

Efter någon öfverläggning härom, och till att finna, huru expedition med minsta hinder och omgång må kunna vinnas uppå 2:ne stånds enhälliga beslut, som i denna saken göra riksens ständers pluralitet, afgick h. probst. Wijkman, att inhämta vällofl. borgare-ståndets tankar derom, igenom dess taleman. Och som h. probsten vid återkomsten berättade, att h. håfråttsrådet och talemannen trodt, sitt stånds mening vara, att först i expeditionsdeputation försöka, att få hela saken expedierad, sedan ridderskapet och adelen, genom detta protocollsutdrag, visat, att de haft densamma före, och sig deröfver yttradt; befaltes, att prästeståndets exemplar skulle sändas, såsom löpare, med denna påskrift, enl. protocollet: att ståndet hafver vid secr. utskåttets protocollsutdrag intet att påminna; äfvensom det bifaller, att fullmäktige från detta ståndet hädanefter icke må blifva flere, än 2:ne, såsom ock vill, att acten skall tryckas.

§ 4. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som aflemnade och recommenderade ett det ståndets protocollsutdrag, ang:de Lövingska skatteköpet.

§ 5. Som löparen nu ankommet ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, uppå ståndets protocollsutdrag, om crono-donationer och förläningar, hvaröfver ridderskapet och adelen resolverat, att de förblifva vid sitt till secreta utskåttets protocollsutdrag, i det ämnet gifna bifall, åtog sig h. probst. Kröger, att gå till bondeståndet, och ytterligare begära bifall derstädes til hvad prästeståndet skrifvet.

§ 6. Uplästes bergsdeputations betänkande,¹⁰⁵⁶ ang:de assessoren Pehr Christoph. Cederbaums besvär öfver ett brukspatron Eric Kellberg beviljad skatteköp; tillika med bifogadt särskilt votum. Och förenade sig ståndet, att bifalla sjelfva betänkandet.

¹⁰⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 13.

§ 7. Uplästes och till cammar-, oeconom.- och commercedeputation remitterades riksdagsmannens Mårten Jöranssons memorial,¹⁰⁵⁷ ang:de 7 strömmars fiske på Gottland.

§ 8. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputat:s betänkande,¹⁰⁵⁸ ang:de lykthållningen här i staden, tillika med utdrag af protocollet, som innefattade ledamöternes tankar af borgare- och bondestånden, ett prot:sutdrag i saken ifrån vällofl. borgareståndet,¹⁰⁵⁹ och h. Herkepaei memorial.¹⁰⁶⁰

Häröfver yttrade h. probst. Hellberg, att, sedan han af acterna hört eftertänkel. skäl å bägge sidor anförda, och det således blifver svårt att finna, hvad slut som rättel. tagas bör; hvartill h. probst. ännu behöfde mera ljus, ville han nu taga saken, som den i sin simplicitet honom förefaller. Antingen är lykthållningen i Stockholm att anse, såsom ett sådant politie-mål, att innevånarena äro af regeringen skyldige förklarade, att gå in deruti, el. beror denna inrättning af deras frivillig samtycke. I förra händelsen hafva de ingen talan öppen; utan må då höge vederbörande foga de anstalter, hvarigenom värkställighet bäst erhålles. I senare fallet åter, som h. probsten trodde här hafva rum, kan ingen viss method af värkställigheten innevånarena påtvingas, utan må de derom föranstalta det bästa, de gitta, antingen så, som i början skedde, att hvar tänder sin lykta, el. ock genom enterprenade, antingen alle, el. någon, antingen med en el. med flera; allenast ända målet vinnes, enl. hvad innevånarena godvilligt lofvat: kunnande den nu slutna entreprenaden icke annorlunda anses, än temporair, el. så länge betänkande, som innevånarena finna sig dermed kunna utkomma, helst riks. ständer sjelfve, under denna entreprenade-tiden, haft tillfälle att se, det värkställigheten icke alltid varet så noga.

Som nu häruppå öfver allt, begärtes proposition, gjordes densamma öfver borgare-ståndets extract. protocolli, hvilket af en del bifölls, af andra åter icke: villjande desse senare förena sig med ridderskapets och adelens samt presteståndets ledamöters tanka i deputationen. Härimellan anstältes voting, som utvisade, att 28 röster voro för Ja, el. bifall till borgareståndet, och 20 för Nej, el. den senare meningen.

¹⁰⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 189.

¹⁰⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 36.

¹⁰⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 48.

¹⁰⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 190.

§ 9. Företogs å nyo vällofl. borg.ståndets protoc:sutdrag, af d. 28 Maji, ang:de 4 frihetsår för dem, som lidet af vådelden i Upsal.; hvilket bifölls, på samma sätt, som höglofl. ridderskapet och adelen det gjordt, el. enl. kongl. förordningar om stenhushus-byggnad i städer.

§ 10. Likaledes bifölls nu secreta utskåttets protoc:sutdrag, af d. 14 Maji, ang:de major Rydingsvärds belöning för dess nya bryggings-sätt.

§ 11. Företogs, till sluteligt afgörande, secreta och justitiae-deputationernes betänkande, om gamla civile embetsmän; hvarvid sedan ståndet gjordt sig underrättadt, i hvad skick saken lemnades i protocollet d. 26 nästl. Februar. anförde h. probst Wijkman, huruleds det faller mycket betänkeligt, att vid den af deputationerna föreslagna successiva flyttningen, då någon embetsman tager afsked; både han, och en hvar efter honom, skall taga hela sin penninge-lön med sig, samt den siste således tjena utan. Det blir för denna svårt, att vänta på lön: och en fattig man kan på sådant sätt alldrig tjena sig up; utan ungdom kommer härigenom, förrän eljes, till viktiga embeten. H. probsten var derföre ännu i den tankan, att vägen, för de gamla icke böra lättas att gå bårt; ty ju mera åren ökas, ju ömmare blifver gemenl. samvetet, och ju tryggare kan man förtro sig till en sådan embetsman, som lagdt till rygga den med de raska åren gemenligen förknippade tilltagsenheten.

H. probst. Hellberg åberopade sig, hvad han tillföre yttradt i denna saken; hvaraf h. probsten ansåg en del, såsom redan afgjord, och nu för ståndet återstår, att yttra sig ang:de penninge-löntagare. Ändamålet med hela projectet, är, att förekomma adrcorder; och när den närmaste i ordningen och competencen succederar, kan man icke säga, att ynglingar härigenom blifva framdragne, mera än eljest. Fastmera ogagn torde 1756 års tjenstebetänkande med sig fördt. Vid 64 års ålder kan väl mången embetsman hafva styrka att göra det allmänna nyttig tjenst. Har han för detsamma lika nit, så blifver han nog qvar vid sysslan; men om egen beqvämlighet hos honom är mera rådande, må han gerna vara derifrån, och dess rum upfyllas af en dertill förtjent man. H. probsten förblef således fast i sin tanka, att bifalla betänkandet.

H. comminist. Chydenius tog sista protocollet i saken till grund, der den i allmänhet, och rörande qvaestio an, lemnas oafgjord. Och som ändamålet af en författning väl kan vara ganska godt, ehuru medlen derföre icke alltid

äro dugelige, såsom man kan se, på 1756 års tjenste-betänkande, och militairens pensions-cassa; så hade h. comministern äfven samma tanka om denna saken.

H. probst. Bolmstedt instämde med h. probst. Wijkman, att påföljderne böra afhålla ståndet, att gå in i detta projectet; ty oförfarne embetsmäns befordran bör i våra tider mera, än någonsin tillföre, undvikas.

H. probst. Mathesius gjorde samma reflection, som h. commin. Chydenius, ang:de methoden, som ståndet förra gången brukade, att handtera saken. Man såg först till, hvad styckevis i saken kunde antagas, med det vilkor, neml., som naturligtvis derunder förstods, att sjelfva quaestio an skulle vinna bifall. Kan det icke ske, så förfaller, hvad i quaestio quomodo blifvet åtgjordt. En sådan författning, som denna, kan vid militairen snarare vara vidtagelig, än vid civilstaten; ehuru vid den förra corpsen, den i krigstider medförer mera skada, än under varande fred.

Att åldersmän sitta qvar vid sysslan, är i allmänhet en god sak. Man hörer nu, sjelfsvåldiga tillgrep ursäktas med lörens otillräckelighet. Hvad skulle då ske, om efter detta projectet största lönen vid hvar verk skulle förblifva hos den, som har afsked. Dessutom anmärkte h. probsten, att Kongl. Maj:ts höga utnämning-rätt härigenom mycket skulle bindas, då flyttningen blefve successiv: och då bristande competence kunde afbryta denna successionskädjan inom ett och samma verk, skulle remplaceringen ske från något annat verk, hvarigenom lönerne staterna imellan blefve confonderade, och flere oordningar blefvo oundevikeliga. H. probsten styrkte derföre der-till, att hela betänkandet må afslås.

H. probst. Haartman: När en sak består af flera delar, och en el. annan afgöres, men vid de följande yppas svårigheter mot sjelfva hufvudsaken; så kan intet kallas afgjordt, innan man kommer öfverens om allt. Presterskapet har alldrig begärdt någon sådan författning för sig, utan när de blifva gamle, draga de försorg, att sysslorna blifva bestridde genom vicarier och adjuncter. Hvarföre skall då civilbetjeningen hafva större förmån? I synnerhet är ganska betänkeligt, att låta några embetsmän tjena utan lön.

H. probst. Waldius hade tänkt påminna om samma svårighet, som h. probst. Mathesius redan förestält, i anseende till den successiva flyttningen; hvarigenom Kongl. Maj:ts rätt nödvändigt inskränkes.

H. lect. Kraftman hade icke fattadt detta projectet annorlunda, än att till hvarje syssla, som genom afskedstagandet blifver vacant, ordentligt för-

slag på 3:ne competente sökande uprättas, då konungens utnämmande blifver fritt och obehindradt. Sjelfva principen är eljes icke så alién för preste-ståndet: ty man vet, att vid academierna bestås afsked efter viss tjenste-tid. Och när ålderdomskrämpor stöta till krafternas naturliga af-tagande, synes förslaget hafva sin goda nytta; hvarföre h. lectoren ville, att hufvudsaken skulle bifallas, med de jämkningar, som vid hvarje punct kunna pröfvas nödige.

H. professor Amnell hade fattat saken så, att qvaestio an skulle vara deciderad, om ståndet funne sig vid allt, som ingredierar värkställigheten. Men nu såg h. professoren dervid sådana svårigheter, att sjelfva hufvudsaken med skäl blifvet satt i fråga. H. professoren ville dock icke föreställa sig, att meningen varet, till att röra Kongl. Majj:ts höga rätt, med det att succession, på det föreslagna sättet, skulle införas; ehuru betänkandet i den delen är tvätydigt. Ynglingars framsteg, befarade väl icke el. h. professoren, härutaf följa. Men som succession dock bör ske, efter 1756 års tjenstebetänkande, hvarvid mycket kan vara att påminna; så kan man åtminstone så mycket säga, att nyssnämnda förordning, sammanlagd med detta project, skulle komma att göra starkare värkan på det allmänna, än den hittills i och för sig sjelf kunnat åstadkomma.

H. bisk. Lamberg ansåg h. probst. Mathesii reflexion för grundad, och hade derföre icke eller förra gången varet benägen, att ingå i detta projectet. Men ett betänkeligt inkast hade h. biskopen hört å civilstatens sida göras. De undra, hvarföre denna förmån, som de andre stånden dem villja unna, skall i preteståndet göras dem så mycket stridig, när dock presterne äro de, som hafva sin lön in natura, och på ålderdomen utväg till beqvämlighet. Att derföre ståndet icke må ådraga sig hela civilstatens hat, som ingen pensions-cassa har att tillgå, hemställte h. biskopen, om man icke kunde se till, huru de mötande svårigheterna i det möjligaste måtte kunna häfvas, och icke temere afslå altsammans.

H. probst. Hellberg: Antingen en embetsman dör, el. på annat sätt går bårt, så upkommer efter honom en ren vacance, till hvars fyllande fordras ordentligt förslag, och i allt sådant procedere, som befordringslagarna föreskrifva. Sådant allt supponerar detta betänkandet. Motivet, som tages af upmärksamheten på vårt eget stånds förmåner, ansåg h. probsten för ganska gällande: Och ehuru gamle män kunna vara nyttige vid embeten, trodde dock h. probsten, att icke 5 af hundrade gifvas, som göra skäl för sig, vid

den i betänkandet determinerade åldren. Dageliga erfarenheten visar, huru svagt i den delen tillstår, och huru liten tjänst sådane göra; när deremot ämbetet skulle väl sköta, om en skickelig man med friska krafter, efter lag och ordinaria via, dertill komme. Dessutom yrkade h. probsten på det, att, hvad enl. protocollet, i saken redan är gjordt, nu mera icke kan ändras.

H. biskop Filenius projecterade tilläggning af den omständigheten, att ordenteligt förslag uppå 3:ne till hvarje vacance skall uprättas.

H. biskop Serenius trodde, att civilstatens befarade ovilja förtjenade reflexion. De olägenheter, som härvid fruktas, hända likafullt, genom andra och mera förkasteliga vägar. Huru ofta, till ex., sker icke, att collegier och rätter måste adjungera sig ledamöter, för de gamlas skuld, som icke vidare förmå tjena? Betänkandet torde derföre kunna bifallas, med den restriction, att $\frac{3}{4}$ af penninge-lönen må den afskedstagande blifva förbehållen; at 3:ne competente föreslås till succession: och att et sådant afsked icke tillåtes för flera, än en vid hvart collegium om året.

H. probst. Wijkman fann, svårigheterna öka sig, ju mera han tänkte på saken. En adcord-systeme blifver härigenom säkert etablerad; ty penningar skola dock göra, ett en gammal frivilligt tager afsked: och en mechanismus införes i tjänste-värket, som till slut qväfver allt afseende på skickelighet hos embetsmän. H. probsten bad derföre, att ståndet häruti ville se egna barn och efterkommande till godo.

H. probst. Forssenius: Genom detta project förekommes visserl. icke den skadeliga principen, att handtera tjänster, såsom ens egendom, och låta dem vara köpslagan underkastade. Wi hafve redan bevis i händerna, hvad oreda sidsta riksdags adcorde hafva förorsakat; äfvensom olägenheterne af adcorde i militairen äro allmänt erkände: att förtiga det fattige på detta sättet alltid skola stängas ifrån befördran.

H. probst. Bergstedt sade sig nu äfven vara styrkt i samma tanka, som han sidst yttradt, och som går ut på, att helt och hållet afslå betänkandet, hvilket h. probsten icke såg kunna blifva för det allmänna nyttigt. Den projecterade förmånen missunnade h. probsten alldeles icke civilstaten; men som h. probsten icke hade sig bekant, att tjänste-frihet någonsin nekas en gammal oförmögen embetsman, när han derom gör ansökning; så hafva de intet att klaga, när de i sådana omständigheter tillika få behålla lönen: och om i detta mål afund kastas på vårt stånd, hvartill de dessutom nog äro benägne, är det så mycket mera oförtjent, som en kyrkoherde, ehuru han får hafva adjunct

el. vice pastor, dock alltid sjelf måste vara ansvarig för cura ecclesiae, och det ömmaste af embetet. Deremot skulle den projecterade författningen hafva flera än en oordning med sig. Kongl. Maj:ts höga rätt synes väl icke laederas, när besättandet sker såsom af ren vacance, och efter förslag på 3:ne. Men collision kan dock aldrig undvikas med andra befordringslagar, af hvilka vi redan hafva så många, att det är nog svårt, väl utreda sig i préjudice-mål; och större villervalla blifver, ju längre saken, genom nya förordningar, bringas ifrån sin simplicitet. Härigenom skulle vidare hända, att mången, som icke vill söka sig till en högre beställning, emedan han innehafver fördelagtigare vilkor vid en lägre, skulle dock antingen dertill tvingas, eller tåla, att touren ifrån honom tages, hvilket h. probsten upläste med exempel af adessorat och secretariat i håfrätten. Härigenom skulle ock lönerne ryckas ifrån det enda värdet till det andra, såsom man denna riksdag sedt med håfrättsrådets Junbecks academiaesecreterare-lön, och auditeurslönen vid Uplands regemente, hvilke préjudicater på detta sättet skulle blifva 1000-tals. Man skulle ock härefter få se de högsta embeten i riket ständigt besättas, emedan sällan någon hinner dit i unga år. Och när nu klagas öfver knappa löner, hvad skulle man icke få se och höra, när de måste sitta med en ofta långt mindre? Och hvem vill svara derföre, att sådant icke vid riksdagar skulle föranlåta pensioners beviljande, då gravation slutel. stadnar på staten?

Härmed förenade sig, till alla delar, h. probst. Bolmstedt.

I afseende på alla dessa betänkligheter, bifölls sluteligen h. biskop Serenii project till resolution; att, ehuru önskeligt det vore, att gamle och väl förtjente embetsmän på detta sättet huggas kunde, så finner dock ståndet betänkeligt, att vidtaga någon ny författning, innan den oreda, hvori tjänsterne vid senare riksdagar råkat, kan någorlunda blifva rättad; önskande imedlertid, att det vid 1756 års riksdag tagna beslut i detta mål kunde bringas till värkställighet.

§ 12. Uplästes och bifölls vällofl. borgareståndets protocollsutdrag, af detta dato,¹⁰⁶¹ till rättelse af en miss-skrifning, uti det, som, i saken imellan notar. Strokirch och adsess. Höjer blifvet utfärdadt.

¹⁰⁶¹ Präteståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 49.

§ 13. Berättade h. probst. Högström, att han, jämte de öfriga deputerade, nu genomsedt h. comminist. Chydenii tankar i finance-värket: och som de äro författade i den stil, som plägar vara vanlig i dylika skrifter nu för tiden; hade deputerade icke funnet något hinder, att de ju måga af trycket utkomma.

Ståndet beviljade fördenskuld en sådan påskrift, att ståndet tillåter, det denna skrift må tryckas.

Eftermiddagen

§ 14. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁰⁶² öfver capit. G. A. de Frietskys besvär, rörande majorerne, baronerne¹⁰⁶³ Wennerstedt och Bellander.

§ 15. Uplästes secr. deputations betänkande,¹⁰⁶⁴ öfver andragna besvär af fortif.öfverstelieutenant Ebbeltoft, major Winkler, samt majorn Weduwar, emot öfverste Nordencreutz, och öfverstelieutenant. Hermansson.

Sedan h. kyrkoherd. Linderot erkänt major Winklers rätt framför de öfverklagade vara ostridig; men ang:de de öfriga, åstundadt närmare uplysning ifrån deputationen, hvilket h. probst. Haartman äfven sade vara deputationens önskan; resolverades, att major Winkler får öfverste-fullmakt af samma dato, som öfverste Nordencreutz, men att, ang:de de öfriga, återmitteras till secreta deputationen.

§ 16. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁰⁶⁵ öfver ammiral.-capitaine Hederstjernas, samt capitainelieutenanternes Ströms och Ehrenpreis:s besvär emot capitainerne Lilja och de Berg.

¹⁰⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 125.

¹⁰⁶³ Läs: *baron*.

¹⁰⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 116.

¹⁰⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 130.

§ 17. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁰⁶⁶ öfver assistenten Widmans besvär, emot stadscammereraren Bilound, tillika med h. Flygarells memorial.

H. doct. Nensén sade sig vara nödsakad, att vid detta betänkandet erindra, det Widman icke är skickelig stadscammererare, i jämförelse med Bilound, hvilken senare lärdt bokhålleriet af grund, och lefvereradt från sig böcker, som för flera år varet oafslutne. Widman har dessutom icke att klaga, det ju magistraten hulpet honom, efter dess önskan och omständigheter; ty då han, som gammal och trött, begärdt afsked och frihet, att afstå bokhållare-sysslan, till sin måg; bevilljades honom detta; hvarefter han dock blifvet assistent i bygnings- och embets-collegio. Han tyckes derföre icke nu hafva skäl, att sträcka sina praetensioner vidare; utan borde vara öm om magistratens cassa, och aldraminst påstå företräde, framför en så hederlig camererare, som Bilound.

H:rar probstarne Forssenius och Bolmstedt voro af den tankan, att ståndet icke borde befatta sig med detta, såsom hörande till magistratens eget afgörande.

H. probst. Waldius ömade Widmans omständigheter, hvilken han från långliga tider kände, och år 1761 icke egentel. fådt afsked, utan en vicarius, att förestå sin sysslan. Och äfvensom hans begäran är billig, så har han ock dermed gådt lagliga vägar.

H. superintend. Körning medgaf, att Bilound är käck i sin syssla, men anmärkte, att Widman, som tillföre varet mycket vigilant i sina göromål, och såsom skickelig bygningsbokhållare, icke eller kunde vara oskickelig stadscammererare, och förtjenar soulageras. Målet måste väl afgöras, efter det hos riks. ständer är antaget; ehuru beklageligt det är, att de med sådana skola blifva besvärade. Att statuera annat exempel på en 70 års gammal man, wore för hårdt.

H. öfverhåfpredikant. Grunerus styrkte till detsamma, och att riks. ständer måtte låta hvar medborgare vederfaras rätt, ifrån hvad ställe, som saken emanerar. Widman har länge och med mycken distinction tjent, i synnerhet vid sluss-värket. Sjukdom hade nödgat honom, att begära afsked, hvarvid han dock förbehållet sig, att åter träda i tjenst. Och hvad han nu begär, är både litet och billigt.

¹⁰⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 113.

H. probst. Wijkman: Som målet ordinaria via kommet till ståndet, så måste ståndet sig deröfver yttra, och icke stänga den fattiga ifrån den beta bröd, som honom tillkommer. När Widman sin tid tjent ostraffel.; så har magistraten bordet derpå hafva afseende, och icke préjudicera honom, vid Bilounds befordran, om han då efter lag varet berättigad, att komma i consideration; hvarföre de ock nu böra hans lidande ersätta. Har han åter emot lag blifvet till assistent-sysslan insatt, så bör magistraten äfven det umgälla.

H. biskop Lamberg, h. lect. Kraftman, och h. probst. Mathesius, talade äfven till Widmans förmån.

H. kyrkoh. Linderot fann svårighet vid den tillstyrkta differencen i lönen, emedan ingen torde veta, hvar den skall tagas. Magistratens cassa bör af ständer icke disponeras, och ingen tjenstgörande lärar el. kunna påläggas, att dela något med sig.

H. doctor Nensén erindrade äfven ytterligare om samma omständighet, och sökte visa, att Widman borde vara nögd med det han redan hafver: men h. probst. Haartman fann det vara tydligt, att, som magistraten har felat, så bör lidandet af dess cassa ersättas.

Efter dessa och vidare discursur, gjordes proposition, om betänkandet bifalles; hvartill då Ja och Nej svarades, och faststaldt blifvet, att Nej skulle betyda afslag deruppå; afgjordes genom votering, och 22 Ja mot 17 Nej, att det skulle bifallas.

§ 18. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁰⁶⁷ öfver skomakareembetets här i Stockholm, emot skoflickarembetet, andragna besvär; hvilken sak, uppå h. probst. Wijkmans begäran, lades på bordet.

§ 19. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁰⁶⁸ öfver lieutenant. Jernfeltz besvär.

§ 20. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁰⁶⁹ ang:de capitainernes Furmarks, Ugglas, Rotkirchs, Lindcrantz och Ekestubbes, samt lieutenant-

¹⁰⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 42.

¹⁰⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 126.

¹⁰⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 140.

nes Ugglas och v. Burghausens¹⁰⁷⁰ besvär, emot capit. friherre Stakelberg; tillika med bifogadt votum och memorialer.¹⁰⁷¹ Uppå h. probsten Hellbergs begäran, lades detta på bordet.

§ 21 Föredrogs och bifölls justitiaedeputations betänkande,¹⁰⁷² ang:de den nu mera i vänlighet förlikta tvisten imellan Baggiska och Stålmiska arfvingarna.

§ 22. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputat:s betänkande,¹⁰⁷³ ang:de 3:ne fabriques-mästares intagande på Danviken.

§ 23. Uplästes secr. deputations betänkande,¹⁰⁷⁴ öfver commissionssecrete-rarens Friedenreichs besvär; hvilket ståndet väl var benäget att bifalla, undantagande den projecterade lagmansfullmagten, som h. profess. Amnell, med flera, förklarade sig icke kunna bevilja: äfvensom h. arkibiskopen och taleman, nu som alltid tillföre, afstyrkte ståndet, att med fullmagters tilldelande sig befatta: men som h. probsten Varelius häremot i synnerhet yrkade, att Friedenreich utan denna fullmagt icke vore fullel. uprättad, och begärade öfver denna omständigheten votering; anstältes densamma så, att Ja skulle betekna bifall till fullmagten, men Nej, att densamma afslås.

Och som, vid sedlarnas öppnande, 8 Ja befunnos emot 20 Nej, så blef beslutet detta, att betänkandet bifalles, undantagande den projecterade lagmansfullmagten.

Ståndet åtskildes.

¹⁰⁷⁰ Rättat efter betänkandet; i prot.: *Banghausens*.

¹⁰⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 200–201.

¹⁰⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 19.

¹⁰⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 72.

¹⁰⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 114.

D. 14 Junii 1766

§ 1. Resolverades, på h. probst. Bergstedts begäran, att vice corporalens vid kongl. lifdrabanterna, baron v. Ungern Sternbergs memorial,¹⁰⁷⁵ ang:de dess tour, skulle till secreta deputation remitteras.

§ 2. Justerades ett projecterad t brev till Kongl. Majj:t, ang:de varsamhetsmått, att i akt tagas, vid läro-värken, det sådan ungdom icke måtte antagas till studier, som dertill är oskickelig. Och skulle detta öfverlemnas till h:rar deputerades öfver scholæ-ordningen närmare öfverseende.

§ 3. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 27 Maji,¹⁰⁷⁶ ang:de öfver-cammarherre-lönen för baron Fredr. Ridderstolpe.

§ 4. Justerades brefvet till v. consistorium i Vexjö, ang:de comminist. Heurlin; hvarvid ståndet fann godt, att utelemna skälen, till dess uteslutande ur ståndet, och endast nämna, det han på ett obehörigt sätt sig förhållet, uti ett mål, som ståndet nära rör, och hvilket dess protocoll närmare utvisar.

§ 5. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁰⁷⁷ angående en yppad balance uti manufacturfonds- och tullförvaltaren Törn-gren.

H. probsten Hellberg fann skulden här förnämligast ligga hos fullmäktige och commissarierna i manufacturcontoiret, som månatligen bordt tilse, att denna upbörd riktigt blifvit clarerad, emedan i allmänhet ingen upbördsmän kan komma på balance, om wederbörande göra sin skyldighet; uti hvilken anmärkning h. kyrkjoherden Linderot äfven instämde.

Sedan h. doctor Nensén betygat, att fullmäktige uppå sitt samvete, och enligt deras ämbetes plikt handterat denna saken, förenade sig ståndet, att bifalla betänkandet.

¹⁰⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 195.

¹⁰⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 137.

¹⁰⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 70.

§ 6. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁰⁷⁸ angående artilleriecapitainernes Bethuns och Anagrii uprättelse framför capitaine von Hintzenstern.

§ 7. Uplästes cammar-, oec.- och commercedeputations betänkande¹⁰⁷⁹ öfver bortarrenderade cronosäteriet Ollesta, tillika med h. Gyllensverds bifogade memorial,¹⁰⁸⁰ och bifölls, uppå gifven proposition, sjelfva betänkandet.

§ 8. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁰⁸¹ ang. Falkenbergs stads laxfiske.

Sedan h. kyrkjoherden Linderot härvid uplyst saken uti den omständigheten, som rörer dagsvärken, hvarvid h. kyrkjoherden tykte, att lösa med 12 öre silf:nt för hvar helt hemman, wore för litet; men herr probsten Kröger anmärkte, at de ock icke äro jordeboksdagsverken; blef detta betänkandet af ståndet bifallet.

§ 9. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande öfver Wisingsö kungsgård;¹⁰⁸² hvaröfver h. doctor Alin yttrade, att som denna kungsgård är en ibland cronans betydligaste härligheter, så wille h. doctorn föreslå tvänne alternativ, att hädanefter göra den samma nyttig, antingen att uplåta den samma till någondera af de kongl. barnen att bebo, eller, att dess ägor utläggas till bondehemman, på samma sätt, som wid allmänna betänkandet om kungsgårdarne blifvit resolverat för dem, som äro belägne på Gottland, Åland och Öland: dock att egendomen alltid förblifwer under cronan.

H. kyrkjoherden Ståhl war mycket nögd dermed, att cronan nu får taga igen denna sin tillhörighet, emedan de bägge under arrendetiden waret lidande. Godset är i sig sjelft så stort, att framledne riksrådets grefve Mejerfeldts cronofordran, genom arrendet deraf, med mångdubbel procent blifvit betald. Aldramäst ömade h. probsten böndernas lidande der på ön, som,

¹⁰⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 120.

¹⁰⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 35.

¹⁰⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 181 (med bilagor).

¹⁰⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 37.

¹⁰⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 40.

inspärade af en stor sjö, och plågade af många dagsverken til kungsgården, aldrig kunnat bringa sina egna hemman i något stånd, helst de icke utan långa sjöresor kunnat skaffa sig, hvad de af skogen hafva nödigt; uti hvilken olägenhet presterskapet och den fattiga scholæbetjeningen äfven hafva del. Men at för framtiden anslå denna kongsgård åt någon kongl. prints, afstyrkte herr kyrkjoherden aldeles, emedan slottet är förfallet, och icke nu som förr tjenligit, att på sådant sätt nyttjas; utan tilstyrkte h. kyrkjoherden, att med denna kongsgård må förfaras, på samma sätt, som med de andre på de tre öarne.

H. probsten Wijkman höll äfven detta förslaget för det bästa. Nyttan deraf är ögonskenlig, både i afseende på kungsgårdens bruk, räntorne til cronan och personela utskylterna: börande äfven med dagsverken förfaras, på sätt, som allmänna betänkandet i den delen förmår.

H. biskop Filenius biföll med fågnad detta betänkande; men understälte, om icke det förtjänade, at remitteras till secreta utskåttet, til att öfverväga, huruvida revenuen af denna kungsgård kunde anslås til der gent öfver ligande Wadstena slätt, att sätta det i stånd, så at kongl. personer derstädes må kunna residera. Men största låford nämde h. biskopen för öfrigit den derstädes warande magazinsinrättningen, til hela det kringliggande landets förmån.

H. probsten Mathesius gillade til alla delar betänkandet, jämte h. kyrkjoherden Ståhls tanka. Den härlighet som ligger i Wisingsö kungsgård, i det stånd den hittils waret, liknade h. probsten wid förlåfvade landets härlighet. Sådane härligheter kunde lätteligen erhållas, hvarest man ville, om man bygde stora slott, och sloge stora districter af land derunder; men landet skulle derigenom försättas i samma usla belägenhet, som Wisingsöhemmanen nu för tiden äro, hvilka, för kungsgårdens skull, aldeles råkat i lägervall. Och som det nu är allmänt erkänt, att glörvördigst i åminnelse konung Gustaf I ehuru odödeligit äreminne han sig förvärfvat, dock begick en människlighet deruti, at han delade rikets provinser emellan sina printsar til förläning; så må man nu wisseligen i vår stats närvarande belägenhet, wakta sig för något steg, som dertil kunde wara ledande; medan riks. ständer lika fullt på annat sätt lära föranstalta om anständiga boställen för den kongl. familjen.

H. probsten Forssenius erinrade sig, att scholæbetjeningens swaga wilkor på Wisingsö redan varet under öfverläggning i secreta utskåttet, som dock

icke kunnat påfinna någon utväg til deras hjälp; hvarföre och som det är ganska ovigt, för det kringliggande landet, at sjöledes transportera sina barn til scholan och gymnasium härstädes, så hemstälte h. probsten, i fall denna scholæinrättning på något sätt kan rubbas, om icke den kunde flyttas til Jönköping, och med scholan derstädes sammanslås, då vilkoren för betjeningen kunde blifva nog förbättrade.

Herr biskop Serenius ville äfven, at scholæverket skulle något profitera af den förändring nu sker med kungsgården; til hvilken ända herr biskopen föreslog, at de dithörande trädgårdarne må anslås til scholan och gymnasium, på det ungdomen må få tillfälle, at der lära sig trädgårdswetenskapen.

H. probsten Bergstedt fägnade sig, att det en gång började likna sig til någon förlåsning för det trykta folket der på ön, hvars trälldom, i afseende til dagsverken under kongsgården, h. probsten på ett rörande sätt beskref, och förmente, at deras förlåsning derifrån borde blifva tidigare, än arrendet löper til ända. Hvad scholans och gymnasii flyttning beträffar, hade den saken tilförene waret före hos riks. ständer; men funnet sådant motstånd af grefliga Braheska familien, hvars förfäder waret stiftare deraf, at den icke kunnat gå igenom: och hade herr probsten fattat sådan prevention för denna hederliga familien, som af egna medel stiftat både kyrka, schola och gymnasium, ehuru de icke en gång öfver församlingen tilvällat sig jus patronatus, at h. probsten icke kunder styrka til någon rubbning af testamentariska inrättningen. Men som der gifves scholægods, hvilka af ålder waret frälse, men i reduction återtogos till kronan, ehuru de til scholæinrättningens uprätthållande blefvo, som förr, anordnade, hemstälte h. probsten om icke scholæbetjeningen skulle kuna hugnas med räntornes upbärande af dem efter förvandling. Sedan h. probsten häruppå äfven beskrifvit trädgårdarnes beskaffenhet och läge, hvilka äro anlagda på en bärande jordmån och bringa skön frukt; widtog han det gifna förslaget, at de til scholæungdomens tjenst och inöfvande i botaniquen måga användas.

H. professor Amnell biföll betänkandet, med h. kyrkjoherden Ståhls tilläggning; men önskade, att trädgårdarne och djurgården lika fult måtte conserveras. Scholæ- och gymnasii inrättningen derstädes, kunde h. professorn så mycket bättre, som han sutet öfver ett dit hörande ämne i mindre secreta deputation. Theologiælectorn är väl nog bärgad, så vida han är försedd med pastorat: men philosophiælectorn och scholæbetjeningen äro uti usla omständigheter. Inrättningen hägnas under presterskapets allmänna privilegier,

hvarföre h. professoren icke kunde tilstyrka wärkets flyttning, utan häldre förbättring af betjeningens wilkor för framtiden, så snart utväg dertil låter sig finnas.

H. probsten Wijkman höll betänkeligit, att vid detta tilfället, då cronans bästa skall bevakas, gå in i något, som skulle tilskynda scholæstatens förman, hvilket skulle tydas presteståndet til egennyttan, utan må man sedermera passa tillfälle för scholæstaten, men nu sätta trögårdarne under arrende och landshöfdingens tillsyn.

Herr kyrkjoherden Ståhl fann samma betänkeligheter, som h. probsten Bergstedt wid scholæwerkens hopsmältning i Wisingsö och Jönköping; i synnerhet, som i Braheska testamentet lyses förbannelse öfver den, som detta widrörer. Dock hade den usla scholæbetjeningens nöd förorsakat h. kyrkjoherden mycken oro, sedan ingen hjälp kunnat blifva för dem i secreta utskåttet: wäntande h. kyrkjoherden att se, om den saken på något annat ställe kan hafva bättre framgång.

H. probsten Mathesius: Nu är wisserligen icke tid, gifwa ovännen tillfälle, at skylla presteståndet för egennyttan. Imedlertid är testamentet nu mera icke at anse som grefwe Brahes, utan som konung Carl XI:s, hvilket det bekräfat, då det befans wara taget af cronans. Nu lærer dock wara bäst, att på kort tid arrendera bort trögårdarne, till dess man framdeles får se, hvad nytta för scholæfoundationen af dem kan dragas. Skulle någon flyttning af denna påtänkas; så behöfde Österbotn den aldrabäst. Men djurgårdens widmagt-hållande är icke nödigt, utan må djuren flyttas til Ombergs djurgård.

Häruppå gjordes proposition och betänkandet bifölls, med den tillägning, att denna kungsgård må utläggas til cronohemman på samma sätt, som ståndet fastställt om kungsgårdarne på Åland, Gottland och Öland, i 9 § af det allmänna betänkandet, och at trögårdarne på kort tid, enligit samma betänkande, bortarrenderas, samt djuren flyttas ifrån denna til Ombergs djurgård.

§ 10. Anmälte herr biskop Serenius, att herrar electorerne nu walt electorer till förestående riksrådswal; och att nödigt torde wara, att, genom en deputation, påminna hos höglofl. ridderskapet och adelen, det herr landtmarschalken wille af Hans Kongl. Maj:t förnimma dagen, då Hans Kongl. Maj:t är inne i rådet, på det samma wal då må för sig gå. Detta samtyckte ståndet, och afsände i det ärendet 6 deputerade, bland hvilka herr doctor

Möller skulle föra ordet, och på riddarhuset ytterligare påminna, om skyn-desamt afgörande af de der anmälte mål, hvilka redan gått igenom de öfrige tvenne stånden. Borgare- och bondestånden skulle deputationen äfven besöka och gifva til känna det steg, ståndet i så måtto taget.

Wid återkomsten berättade h. doctor Möller, att herr landtmarschalken yttrat, det han i mårgon ämnar i det omförmälte ärendet i underdånighet upvakta Hans Kongl. Maj:t.

§ 11. Föredros hans excellences herr riksrådet Friesendorffs ifrån urskillningsdeputation til plena remitterade memorial,¹⁰⁸³ angående slut i den sedan sista riksdag oafgjorde saken, om Adlersalviska cronofordran.

Ståndet beslöt, at förblifva wid dess d. 18 Junii 1762 i denna saken tagna beslut.

§ 12. Påminte herr archibiskopen och taleman, att ståndet måtte utlåta sig öfver wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 16 Decembr. 1765 angående principe för secreta deputation i préjudicemål; hvilken påminnelse herr archibiskopen äfven flere gånger tillförene gjort.

§ 13. Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹⁰⁸⁴ ang. förvaltningen af skogarne på Gottland.

Som detta endast angick ekeskogarne, påminte herr kyrkjoherden Snö-bom, att äfven någon bättre författning med de öfriga wore nödig; hvilket flere ledamöter sade i den allmänna skogsordningen få sitt rätta rum.

Imedlertid erinrade h. probsten Hellberg wid det upläste betänkandet, att den rätt, som på Gottland kommer att sättas öfver skogarne, bör summario processu undersöka och afdöma målen: med hvilken tilläggnings ståndet biföll betänkandet.

§ 14. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁰⁸⁵ rörande vice pastorens Wegelii besvär.

Som deputation här tagit till grund Wegelii flera presteår framför magister Petesche, recommenderade högvördigste herr archibiskopen hos ståndet,

¹⁰⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från urskillningsdeputationen, nr 32.

¹⁰⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 38.

¹⁰⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 131.

att tillse, det icke något sådant slut häröfver må tagas, hvarigenom candidati ministrii kunde styrkas, til at förbittida och omogna fika efter ordines, på det de må få räkna många tjensteår.

Herr superintendenten Körning hemställte äfven, om icke student-år och magister-grad något böra attenderas af consistorierna, wid mätande af sökandes förtjenster.

H. probsten Haartman detaljerade grunderne, hvaruppå betänckandet sig stöder, och som förnämligast ligga deruti, att, när hos ingendera wid skickeligheten är at påminna, bör tjensteårens myckenhet decidera.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus wille icke bestrida Wegelii skickelighet; men trodde, at ock ingen skulle kunna göra det med Petesche, hvilken nu är h. öfverhåfpredikantens adjunct, och utom de meriter, som betänckandet omförmäler, äfven år 1757, waret föreslagen till Nystads pastorat.

Som nu wid walet till Birkala pastorat, hvartil Kongl. Majj:t tillagt honom förslagsrättighet framför Wegelius, tvist sig yppat, angående den 4:de profpredikanten, torde wäl Petesche härigenom icke blifva lidande, men så vore dock ovanligit, at Wegelius skal blifva den 4:de prestmannen, som på förslaget Hans Kongl. Majj:t i underdånighet presenteras.

Herr professor Amnell wille bifalla betänckandet, helst deruti supponeras, at venerandum consistorium i Åbo, som upfördt Wegelius på förslag, förment honom icke cedera magister Petesche i skickelighet; men h. professorn påminte, att vissa termer behöfva ändras, som brukas blott om dem, hvilkas rättigheter böra decideras efter 1756 års tjenstebetänckande; men til presters befordran icke äro lämpelige.

Uppå gifven proposition, biföll derföre ståndet betänckandet, såsom grundat i kongl. förordningar om prestesysslors besättning.

§ 15. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänckande,¹⁰⁸⁶ angående Ottevalda spinneriinnrättning, tillika med särskilt votum, hvilken sak, uppå h. probsten Ekströms begäran, lades på bordet.

Ståndet åtskildes.

¹⁰⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 100.

Den 16 Junii

§ 1. Uplästes herrar electorernes lista¹⁰⁸⁷ uppå de, til förestående riksråds-wal, af dem utsedde rådselectorer; hvilka deruppå aflade eden och afträdde til walförrättningen; emedan Hans Kongl. Maj:t gifvit tilkänna, det han i dag wille wara inne i rådet.

§ 2. Innan rådselectorerne afträdde, föredrogs, i anledning af ankommen löpare, secreta utskåts protocollsutdrag af d. 21 Junii 1765, angående understöd för Carlshamns stad, som af eldsvåda lidet; tillika med wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 13 Julii.

H. kyrkjoherden Linderot förmälte sig härutinnan icke kunna gå längre, än ståndet redan afgjort för Upsala, som lidet mera, och således icke bevilja de af borgareståndet tillagde frihetsåren.

H. probsten Forssenius anmärkte, at stamboksmedlen böra stå icke allenast under magistratens utan och landshöfdingens disposition.

H. probsten Wijkman tillade, att collecten äfwen må blifwa owillkorlig; men som angående detta ämnet, herr professor Amnell sade sig hafva något att påminna, och rådselectorerne nu skulle afträda; uppsköts til vidare med sakens afgörande.

§ 3. Uplästes och bifölls secreta utskåts protocollsutdrag af d. 8 April nästledne,¹⁰⁸⁸ angående arfvode för visse commercecollegii betjente, som hafva besvär för tullärender.

§ 4. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁰⁸⁹ öfver protonotariens i kongl. cancelliecollegio Johan Bökmans besvär; tillika med h. Schönbergs memorial.¹⁰⁹⁰

H. professor Amnell tillade Bökman, som både är ofrälse men och pres-ton, samt nu mera icke ung, mycket beröm, at wara skickelig och arbets-sam i sina göromål: anmärkande för öfrigit, att den jämförelse, h. Schönberg

¹⁰⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 152.

¹⁰⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 138.

¹⁰⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 128.

¹⁰⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 192.

vill göra mellan sina och hans meriter, som äro in diverso genere, fastän inom samma werk, icke til alla delar passas.

Ståndet biföll fördenskull detta betänkande.

§ 5. Uplästes secreta deputations betänkande, angående kyrkjoherden Johan Corneer,¹⁰⁹¹ hvilken blifvit dömd till plikt, och att af landshöfdingeämbetet undfå alfvarsam föreställning, för det han uppsatt en supplique för sina åhörare til Kongl. Maj:t, ang. inlösen af öfverskåttskyrkjotiondespanmål.

H. probsten Kröger wisade, huru skäligit det är, att befria kyrkjoherden Corneer ifrån alt lidande för sitt förhållande i denna saken: och som han redan måst mottaga föreställningen, som landssecreteraren å landshöfdingens wägnar honom gifvit och för hvilken Corneer i hela landet är exponerad; bör han derföre hafva någon reparation, och landshöfdingen för öfrigit anbefallas, att i allmänhet låta allmogen njuta 1743 års resolution till godo,¹⁰⁹² och icke, som ske plägar, utfärda publication om spanmåleus in-lefvererande i magasinet, och dock låta somliga accordera den till sig, medan befallningen hos andre verkställes.

H. probsten Mathesius wille hafva detta procedere till lagutskåttet remitteradt, på det ingen svensk medborgare må blifva utsatt för sådane aristocratiska correctioner, som i Wenedig endast torde passa.

Med denna tillägning biföll h. probsten Bolmstedt betänkandet.

H. probsten Ziebeth trodde det för denna gången wara nog, att bifalla betänkandet, hvilket, då det i riksdagstidningarne kungöres, gifver Corneer tillräckelig reparation.

H. probsten Hellberg: Detta är icke det enda exempel, att blått auctoritet hos ämbetsmän waret rådande: Cornéer bör derför icke allenast få igen sin plikt, utan wederbörande äfwen sin obehörigt gifna skrapa: Och må lagutskåttet efterse, på hvilken ansvaret i den delen stadnar.

H. doctor Wåhlin tillstyrkte både reparation för Cornéer, och att stadgas måtte, det 32 § af 1743 års resolution, på allmogens allmänna besvär blifver

¹⁰⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 124.

¹⁰⁹² Tryckt resolution 10 september 1743: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänna beswär, som thesz trogne undersåtare af riksens allmoge uti Swerige och Finland, igenom thesas utskickade fullmäktige hafwa wid thenne riks-dagen i underdånighet ingifwa.*

i sin fulla werkan, så at ingen kyrkjotiondespanmål indrifvas til magazinnet, utan Kongl. Maj:ts speciela nådiga befallning.

Uppå gifven proposition bifölls nu genast denna tillägning.

H. probsten Haartman: Som här tydeligen förekommer denegata justitia, så bör lagutskåttet tilse, huru sådant hädanefter må förekommas.

H. probsten Kröger tilstyrkte, til vinnande af så mycket snarare verkstälighet, att remissen ang. reparation för kyrkjoherden Cornéer, må ske til justitiædeputation, hvilket äfven ståndet, uppå gifven proposition, biföll.

Sedan h. lector Kraftman vidare deducerat, huru öm denna saken är, och huru oförsvärligen kyrkjoherden Cornéer blifvit handterad; bifölls slutligen til alla delar betänkandet, med de nu gjorde tillägningar; hvaröfver protocollsutdrag til de öfrige respective stånden skulle expedieras.¹⁰⁹³

§ 6 Uplästes secreta deputations betänkande¹⁰⁹⁴ öfver capitain Olof Papkes besvär; tillika med bifogat särskilt votum; med tillägning af hvilket, betänkandet uppå gifven proposition bifölls.

§ 7. Påminte herr superintendenten Körning, at ståndet icke wille förgäta dess goda upsåt för h. doctor Nensén, til befrämjande deraf, att han måtte warda förhulpen till något bättre pastorat, än den ringa och nu alt mer och mer aftagande fransöska lutherska församlingen.

Och wille ståndet närmare tänka häruppå, när det talrikare blifver samlat.

Imedertid förmälte h. öfverhåfpredikanten Grunerus, det han gärna ser herr doctor Nensén befordrad, allenast det icke sker emot lag, och immediate af ståndet.

§ 8. Föredrogs Conrad Nissers besvär¹⁰⁹⁵ öfver urskillningsdeputations utslag uppå dess ansökning, om närmare förklaring af ett vid 1751 års riksdag gifvet resningsutslag emellan afledne domprobsten doctor Westring och lieutenanten Unéer: pröfvande ståndet skäligit, att urskillningsdeputations afslag fastställa.

¹⁰⁹³ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 78.

¹⁰⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 133.

¹⁰⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från urskillningsdeputationen, nr 33.

§ 9. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande¹⁰⁹⁶ öfver registratörens i kongl. justitiærevision Segercronas besvär, i anledning af öfvergånget lidande, genom yngres befordran inom kongl. justitiærevisionen.

§ 10. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande¹⁰⁹⁷ öfver qwartermästaren Hårds, fältväbelen Schylmans och föraren Mellins besvär.

§ 11. Uplästes och på herr superintendenten Körnings begäran lades på bordet, secreta deputations betänkande¹⁰⁹⁸ öfver amiralitetscapitaine Wagenfelts besvär.

§ 12. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 12 Martii nästledne,¹⁰⁹⁹ angående att lieutenanten Durietz må utbekomma sina löningsfordringar.

§ 13. Uplästes protocollsdeputations betänkande,¹¹⁰⁰ rörande cronoboställhemman i Jämtland, hvilka tid efter annan blifvit till skatte sålde.

Sedan uppå h. probsten Mathesii fråga, om dessa hemma blifvit roterade? h. probsten Feltström sådant nekat; gjorde proposition och betänkandet bifölls.

§ 14. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af den 8 April nästledne,¹¹⁰¹ angående afledne capitaine Solters enkas ansökning, om utbekommande af den accordssumma, hvartil dess man sig i lifstiden anmält: och bifölls högl. ridderskapets och adelens påskrift, at fru Soltern må erhålla accordssumman af den först ledig blifvande capitainessysla i regementet.

§ 15. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande,¹¹⁰² angående öfverstelieutenanten Taubes besvär.

¹⁰⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 121.

¹⁰⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 123.

¹⁰⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 226.

¹⁰⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 129.

¹¹⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 9.

¹¹⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 131.

¹¹⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 117.

§ 16. Ankommo 2:ne deputerade ifrån rådselectorerne, som till det lediga rådsämbetet anmälte följande förslag:¹¹⁰³ statssecreteraren och riddaren baron Joachim von Duben, öfversten och riddaren baron Fredric Ribbing, och cammarherren baron Fredric Ulric von Essen.

Wid hvilket förslag ståndet intet hade at påminna.

§ 17. Uplästes höglofl. ridderskapet och adelens protocollsutdrag, af d. 9 Junii nästl.¹¹⁰⁴ angående den sedan sista riksdag afgjorde saken om Lövingska skatteköpet.

Detta fans wäl icke strida mot ståndets redan sista riksdag i denna saken tagna beslut; men som dessutan secreta utskåttet här updrages, at föranstalta om capitain Lövings ersättning af publicum för dess kostnad å schäferiet, upkom deröfver någon discours, i det h. probsten Hellberg, herr superintendenten Körning och herr professor Amnell, ansågo en sådan remiss för billig och oskyldig, på det Lövings rätt i detta mål må kunna utredas; men herrar probstarne Mathesius och Haartman fruktade, att saken derigenom skulle dragas i ny fråga och widlöftighet; framföre detta lemnades oafgjordt, till dess ståndet blifwer mera samlat; men at köpeskillingarne, som komma capitaine Löving att godtgöras, warda i banquen insatte, til afbördande af det bancolån, som Löving å egendomen gjordt, deruti förenade sig ståndet med ridderskapet och adelen, anmärkande i anledning deraf h. probsten Wangel, att han tyckte sig finna något fel hos bancofullmäktige, som således lemnat Löving lån på en egendom, hvilken ännu icke waret hans.

§ 18. Företrädde en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som öfverlemnade och recommenderade ett protocollsutdrag, angående befrielse från consumtionsaccisen på tobak, samt begärade, att presteståndet wille reflectera på bondeståndets protocollsutdrag, uti saken, om Åtvidabergs kopparwerk.¹¹⁰⁵

¹¹⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 153.

¹¹⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 35.

¹¹⁰⁵ Tryckt i *BdP* 10, bil. 92.

§ 19. Återkommo herrar rådselectorerne med berättelse, at hans Kongl. Maj:t i nåder utnämnt öfversten och riddaren baron Fredric Ribbing til dess och riksens råd.

§ 20. Uplästes cammar-, oec.- och commercedeputations betänkande,¹¹⁰⁶ angående pappersbruken och lumpsamlingen i riket, tillika med h. Ehrenhjells särskilta votum.

H. professor Amnell förklarade sig i wissa delar nögd med detta votum; men som h. professoren, af exempel, som nu anfördes, blifvit öfvertygad, det stränga förordningar til lumpors samlande icke haft så god werkan, som dermed waret påsyftad, när deremot pappersbruksegare på ett långt lättare sätt kunna göra anseeliga samlingar, då de til den ändan skickas ikring både barn och annat wid arbete umbärligit folck, som tillika haft smått kram med sig att emot lumpor utbyta; så styrkte herr professoren dertil, at upmuntran och låckande, mera än befallningar och viten, måste härvid användas.

H. probsten Mathesius wille icke eller bifalla något tvång i denna delen; helst fattigt folck sjelfva kunna behöfva sina trasor till sådane behof, som för dem äro angelägnare, än papper.

H. probsten Wijkman war af samma tanka, emedan h. probsten viste, att i dess landsort förfärdigas nyttiga gålfmattor af sådane trasor, som pappersbruken åstunda. Dess utom fann herr probsten icke tjenligit, att presterskapet skal åläggas göra sina åhörare föreställningar om sådant på bön- och helge-dagar.

H. probsten Forssenius ansåg saken för nödig, men tyckte att pappersbruken betala lumporne för knapt, hvilken omständighet h. kyrkjoherden Portuan bestyrkte med exempel af egen erfarenhet.

H. probsten Bergstedt påminte, at wid pappersbruken icke måtte få antagas särskilte personer, under namn af lumpsamlare, emedan man sedt, att många under det namnet wisat sig onyttige, då de faret landet omkring.

Sluteligen förenade sig ståndet, att bifall det särskilte votum på det sättet, at intet tvång eller plikt härvid nyttjas, eller några skyldigheter warda medborgare pålagde til lumpsamlingens främjande, utan at pappersbruksägare

¹¹⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 33.

genom frivilliga öfverenskommelser och upmuntringar må skaffa sig nödigt förråd häraf, på hvad sätt dem och allmänheten lämpeligast faller.¹¹⁰⁷

§ 21. Uppå begäran lemnade tvänne deputerade ifrån hederwärda bondeståndet företräde, som å sitt stånds wägnar begärade, att secreta utskåtts protocollsutdrag, angående missväxt-syner, icke måtte företagas, innan bondeståndet däröfver hunnit sig utlåta.

§ 22. Uplästes cammar-, oeconomiaë- och commercedeputations betänkande,¹¹⁰⁸ rörande en ny gästgifvaregårds inrättande i Margaretætorps by i Halland; hvaröfver ståndet förenade sig med hederv. bondeståndets resolution: att undersökning i orten i detta mål föregår, innan något sluteliga therutinnan tilgöras kan.

§ 23. Föredrogs och til secreta deputation remitterades vice corporalens wid kongl. lifdrabantecorpsens Jean Werner Tranefelts memorial,¹¹⁰⁹ ang. dess tour-tvist med baron von Ungern Sternberg.

§ 24. Begärade herr biskop Serenius få veta, om någon närmare uplysning ännu kunnat winnas, angående tvänne förr anmärkte ställens utelämnande wid tryckningen af secreta utskåtts protocollsutdrag om bancohushållningen under d. 14 Febr. nästl.; då h. probsten Kröger uppläste den correspondence, som secreta utskåttet och expeditionsdeputation deröfver fört; hvaruppå h. probsten Wijkman anmärkte, at riks. ständers beslut, som förmår, att hela denna act skulle tryckas, icke till någon del bör sakna verkställighet, och att secreta utskåttet icke tilkommer något hinder derföre i vägen lägga.

H. probsten Forssenius befarade att utländske delägare i ostindiska compagniet, torde finna sig på ett för riket skadeligit sätt stötte, om den mening tryckes, som angår compagniet; men namnen på de 14 exporteurerne böra utkomma.

Och wille fördenskull ståndet med det första afgöra expeditionen, til erhållande af full verkställighet, uppå hvad riksens ständer i detta mål beslutit.

¹¹⁰⁷ Prästeståndets protokollsutdrag härom: Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 77.

¹¹⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 34.

¹¹⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 194.

Eftermiddagen

§ 25. Justerades protocollerne af d. 9 och 11 Junii.

§ 26. Uplästes secreta deputationens betänkande¹¹¹⁰ öfver capitainen grefve Jöran Posses besvär.

Som detta betänkande tillstyrker majorsfullmagt i arméen för grefve Posse; upkom wäl hos ståndet någon tvifvel, huruvida ståndet kunde förena detta med den principen, ståndet fattat, att icke tilldela fullmagter, hälst då wanliga tilläggnigen: utan äldres prejudice, plägar merendels wara utan wärkan; men som ståndet dock tilföre funnet mål af den beskaffenhet, at ståndet detta icke kunnat vägra; wille ock ståndet nu bifalla detta betänkande, i afseende på de der förekommande considerationer och de föreställningar, som h. probsten Haartman gjorde om sakens rättvisa; dock lät h. professor Amnell sig antekna, det han till fullmagten icke samtykte.

§ 27. Uplästes cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,¹¹¹¹ angående ödeshemman i riket; hvilket, i anseende til åtskillige der förekommande betänkeligheter, i synnerhet för gräntseprovincerne, h. doctor Wählin begärade på bordet.

§ 28. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹¹² rörande skattebref, och deras annoterande i jordeböcker.

§ 29. Uplästes handels- och manufacturdeput:s betänkande,¹¹¹³ angående åtskillige fabriquesidkare, som anhållit om wissa förmåner af manufacturfonden.

Igenom särskilte propositioner öfver hvarje punct, biföll ståndet hela detta betänkandet.

¹¹¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 118.

¹¹¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 118.

¹¹¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 32.

¹¹¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 69.

§ 30. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹¹¹⁴ öfver wägarens här i staden Anders Åströms ansökning om 400 d:r silf:mts tilökning i dess lön, samt öfverinspectorscaractere.

Som härvid, i anseende til lönen, upkom någon betänkelighet, huruvida publicum med den projecterade tilökningen blifver graveradt, eller den kommer at tagas af borgerskapets egna medel; tiden nu icke eller ville förslå till hela betänkandets upläsande; lemnades detta til härnäst, och ståndet åtskildes.

Den 19 Junii 17[66]

§ 1. Uplästes majorns Johan de Frietzkys memorial,¹¹¹⁵ angående at han, igenom riksens ständers beslut, om upprättelse för major von Vicken, icke måtte sättas utur dess lagliga tour, som fullmagten honom tillägger; hvilket ståndet fann skäligen att bifalla.

§ 2. Anhöll h. kyrkjoherden Linderot om tillstånd, at på några få veckor få resa hem, i anseende til dess frus sjukliga tilstånd, hvilket ståndet icke wille hindra.

§ 3. Uplästes så väl å nyo cammar-, oconom.- och commercedeputations betänkande af den 7 April nästledne,¹¹¹⁶ öfver Lillheikilä¹¹¹⁷ kungsladugård, såsom ock ett annat, som deputationen öfver samma kongsgård afgifvit d. 30 Augusti 1765.¹¹¹⁸

H. probsten Forssenius erindrade väl, at som den år 1759 skedde skattläggningen af kungsgården vill bestridas, och den samma af cammarcollegium torde behöfwa pröfwas; så lærer ståndet icke annorlunda nu kunna den fastställa, än så vida grunderna dertill befinnas lagliga; men som herrar probstarne Wijkman, Haartman och Mathesius häremot förestälte, att deputationen nogsamft haft tillfälle att öfvertyga sig om den förra skattlägg-

¹¹¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 144.

¹¹¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 389.

¹¹¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 48. Jfr prot. ovan 3 maj 1766.

¹¹¹⁷ Rättat efter betänkandet; i prot. står: *Lillkeikilä*.

¹¹¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 49.

ningens riktighet, som grundar sig på refning, och att den icke bör rubbas, änskönt innehafwaren af kungsgården den samma sedermera kan hafva wanhäfdat; gjordes proposition, och det senare betänkandet bifölls på det sättet, att 1759 års skattläggning hafver bestånd, och för öfrigit med kungsgården förfares, enligt ståndets resolution om kungsgårdarne i allmänhet. Och skulle detta ståndets yttrande återopas uti påskriften å det förra betänkandet öfver denna kungsgård.

§ 4. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹¹⁹ rörande Motala kungslax- och ål-fiske, tillika med bifogat särskilt votum: och instämde ståndet med höglofl. ridderskapet och adelen, att bifalla betänkandet, med de uti detta voto dervid föreslagne ändringar och påminnelser.

§ 5. Upläste h. probsten Bolmstedt ett af honom i ståndets namn projecterat protocollsutdrag till de öfrige respective stånden, angående att hospitals- och barnhushemman i Skåne må til åboerne försäljas til skatte, under wissa wilkor.

H. probsten Forssenius tilstyrkte, at vänta med detta, til dess en i cammar-, oeconom.- och commercedeputation nu under händer varande förklaring öfver 1762 års förordning om dylika hemman i allmänhet hinner utkomma, hvilken h. probsten trodde blifwa tilräckelig äfven för Skåne.

Herr biskop Filenius höll äfven det samma för rådeligit, til undvikande af collision, ehuru herr biskopen för öfrigit intet vidare hade at påminna wid projectet, än att samma förmåner för dessa hemman må förbehållas, som för Lunds domkyrkjohemman.

Herr biskopen hade erfarit, att, då, till följe af 1762 års förordning, auction blifvit anställd på dylika hemman, hade i synnerhet adelsmän sig dervid infunnit.

H. probsten Bolmstedt påminte om den stora skillnad, som förekommer emellan Skåne och andra provincer i riket. Skola dessa hemma der gå å auction, så komma de alle i frälsemanna hand, folcket föranlåtes att flytta ur landet, och egendomarne förfalla.

¹¹¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 50.

Herr doctor Nensén, såsom ledamot af barnhus- och hospitals-deputation, berättade, at bönder, som warit dylika hemmans åboer, högeligen hon deputationen sig beklagat, öfver bemälte förordnings werkan, i anseende til auctionerne, hvarigenom åboerne aldeles skola ruineras: och hade detta för-anlåtet deputationen, at hos Kongl. Maj:t biträda bönderne, til erhållande af åtskilliga auctioners inhiberande.

Herrar probstarne Wijkman, Mathesius och Kröger höllo i synnerhet angeläget, at allmogen bibehålles vid hemmanen; ty om en herre skulle kunna betala högre på auction, blir dock hemmanet merendels i hans hand försvagat.

Sedan h. doctor Wåhlin äfven tilstyrkt bifall till projectet, emedan 1762 års förordning gjort mycken oro der neder i landet, och många suppliquer deremot til Hans Kongl. M:t inkommet: warande icke högre köpeskilling begärd, än som svarar emot 8 års räntor, uträknade efter 10 års medelpris emellan 1753 och 1762, emedan markegången under den tiden waret ganska hög; bifölls, uppå gifven proposition, det upsatte protocollsutdraget att expedieras, med tilläggning af lika förmoner för dessa hemman med domkyrkjohemmanen i Lund.¹¹²⁰

§ 6. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹²¹ om kungsgårdarne i Åbo och Björneborgs län med Åland, hwarvid, sedan h:r Hiertas och Brunsells särskilta votum, om kungsgårdarne Grelsby och Castelholm, äfven blifwit upläst, ståndet först öfver desse bägge tog sitt beslut, sedan h. probsten Wijkman, i anledning af betänkandet, uplyst ett och annat tvifvelsmål, som föreföll h. öfverhåfpredikanten Grunerus, huru vida innehafvaren baron Hastfer är skyldig til så stort contractsbrått, som deputationen honom tillägger.

Och biföll ståndet sluteligen betänkandet, rörande dessa bägge kungsgårdar, på sätt, som ståndet stadgat uti allmänna betänkandet om kungsgårdarna på Åland, samt med den af h. öfverhåfpredikanten Grunerus projecterade tilläggning, att wid den syn, som, enligt betänkandet, öfwer dem kommer att anställas, äfven må efterses, huru jägeri-betjeningen wårdat de der befinnelige cronans skogar.

¹¹²⁰ Se bilaga 17.

¹¹²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 46.

Angående Haga kungsgård, hemstälte h. öfverhåfpredikanten Grunerus, om icke innehafvaren, som så hederligen öfver, och icke under, upfyllt contractet, bör få njuta den sist derå gifna prolongation til godo. För öfrigit och ehuru landmätaren Nordstedts angifvelser emot håfqvartermästaren och jägmästaren Ruth icke til alla delar lära kunna bewisas; bör dock den senare wara cronan ansvarit, för det skogen en gång genom wårdslöshet mycket afbrunnit. Och blifver äfven¹¹²² wid denna kungsgård skogens fredande så mycket angelägnare, som ämne eljest alt mer och mer börjar tryta til påstbåtar; hvarförutan h. öfverhåfpredikanten äfven önskade den tillägning, at kyrkjorne måtte få af skogen, hvad de för sig nödvändigt behöfva.

H. probsten Kröger och h. comministern Chydenius funno deremot intet skäl, att vidare prolongera contractet än til år 1774, helst denna termin och beror af en gifwen prolongation, och den sedermera beviljade haft til ändamål, att denna med de öfrige kungsgårdarne på Åland måtte på en gång blifva ledig, hvilket med de öfrige nu genast händer.

Ståndet biföll fördenskull, at det å denna kongsgård nu subsisterande contract må til 1774 ega bestånd, hvarefter med kungsgården förfares, på sätt, som det förr åberopade allmänna betänkandet förmår, imedlertid kommer efter syn om skogen at ske, på sätt, som wid de förra bägge kongsgårdarne blifvit afgjordt.

Angående skäfferiet, som här är i godt stånd, projecterade h. probsten Kröger, at bönderne, som efter 1774 här blifva åboer, kunna dela det sins emellan, på sätt som h. probsten Engzelius förmälte, at Eskilstuna borgerskap gjorde med ett der anlagdt skäfferi, men uppå herr probsten Mathesii begäran skulle detta til annat tillfälle närmare påtänkas.

Det återstående af betänkandet, rörande Björneborgs cronoholmar och Cumo lax- och sillfiske, biföll ståndet till alla delar, helst deputationens särskildta betänkande om detta senare redan för detta wunnet ståndets bifall.

§ 7. Producerade herr biskop Filenius och aflemnade det af honom öfversedda projectet, angående missbruks förekommande med promotionerna wid Gripsvalds academie. Men som ståndet wille wänta med denna saks afgörande, till dess, herr biskop Serenius, som den samma wäkt, men nu bortrest, äfven kan wara tilstädes; åtog sig emedlertid högvördigste herr

¹¹²² änfven i prot.

archibiskopen, uppå ståndets anmodan, att genom någon af herrar riksens råd söka förekomma, det Kongl. Maj:t icke dess förinnan widtager någon författning i detta mål, hvilken herr biskop Filenius hade förnummet wara å färde, i anledning af Gripsvalds academies besvär öfver 1764 års förordning.

§ 8. Anmälte h. kyrkoherden Rundberg ett til honom ankommet bref ifrån venerandum consistorium i Visby, deruti åstundas någon författning af riksens ständer, angående omkostningar vid prestegårdars refning, af hvem de böra bestås. Men som häruti redan är tillräckelig lag, att sådane omkostningar af kyrkjan och församlingen böra bestås; fann ståndet intet skäl at dermed sig befatta.

§ 9. Uplästes cammar-, oeconomia- och commercedeputations betänkande,¹¹²³ öfver arrendet af Horns kungsladugård på Öland; hvilket bifölls på sätt, som ståndet sig, i allmänna betänkandet öfver kungsgårdarne, utlåtitt; til följe hvaraf, ståndet icke kunde samtycka till den projecterade stenhusbyggnaden.

§ 10. Uplästes secreta utskåts protocolsutdrag, af d. 24 April nästledne,¹¹²⁴ ang. Helsingforss qvarnar, tillika med borgmästaren Govinii, såsom sakegare, inlämnade memorial.¹¹²⁵

H. probsten Haartman detaillerade vidare munteligen, huru med denna saken före veter, och wisade, huru orättmätigt Govinius och dess medintressenter blifvit utur denna deras egendom depossederade. Hvarföre och som secreta utskåttet icke tillagt dem något skadestånd och ersättning för ränta, under den tid de varit i mistning af qvarnen; utan utstält sådant til process, der Govinius, som lidet, skulle blifva sökande; ty tillstyrkte h. probsten, at, jemte bifall till secreta utskotts protocolsutdrag, tilläggas måtte, det införsel nu genast må lemnas Govinius uti den nya qvarnen, för så mycket som fordras til ersättning både för det ena och det andra: kunnande Burtziske arfvingarne sedermera få söka honom, om de dertil finna sig befogade, sedan han, för deras skull, så länge setat i mistning.

¹¹²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 45.

¹¹²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 148.

¹¹²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 372 (undertecknat *Zacharias Govinius*).

H. probsten Forssenius påminte sig wid förra riksdagen hafva sett, huru saken i secreta utskåttet till Govinii förfång handterades, och af en wiss herre bedrefs, ehuru h. probsten då icke kunnat sådant hjälpa: finnande nu, att sökanden bör få immission i 2 par stenar af den nya qvarnen.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus beklagade, at så kunnat tillgå med denna egendomen; hvarutaf Govinius för dess andel wisslerligen åter bör sättas i besittning. Men ehuru denna således olagliga mistat, så hade dock Burtz lagligen, genom Kongl. M:t, efter secreta utskåttis tillstyrkande, kommit dertil; hvarföre Govinius bör få sitt igen, eller något jämgodt; men icke derföre nödvändigt inbrytning i nya qvarnverket.

Herr biskop Fortelius anmärkte, at, om Govinius skal få sitt igen in natura, så måste nya qvarnställningen nödvändigt raseras.

H. kyrkjoherden Linderot; frågan går egenteligen derpå ut, huru Govinius och med-interessenterne skola blifva skadeslösa, så att ingen annan dervid förlorar. Skulle de få immission i den nya kostbarare och indrägtigare qvarnen; så kunde de åtminstone icke få mera, än som svarar emot den del de mistat, eller böra de i proportion betala kostnaden å den nya stenqvarnen, med dess damm.

H. lector Kraftman förestälte desse sökandes lidande, såsom oerhördt. Att nu komma till sin rätt, böra de få immission i 2 par stenar af nya qvarnen, så många nämligen, som de tillföre egt i den gamla. Nya byggnaden är wäl kostsam, men så är den ock upförd af publica medel, och har samma dam, som den gamla tillföre ägde. Och är för öfrigit lika så billigt, at de i qvarnen böra få ersättning och säkerhet för nio års ränta.

Uppå gifven proposition, bifölls fördenskull secreta utskåttets protocolsutdrag, med tillägning, att borgmästaren Govinius och dess medinteressenter nu genast få införsel i halfva qvarnen, samt i den andra hälften säkerhet för bortmistad ränta och omkostningar, til dess de, efter vederbörlig liquidation med Burtziske arfvingarna, som med det första bör wärkställas, blifvit derföre förnögde.

Men h. kyrkjoherden Linderot samtyckte icke till vidare, än immission i halfva qvarnen: börande för öfrigit wid liquidationen utredas, huru mycket stenqvarnen kostat mer än den förra, och differencen på ersättningen för räntan afdragas.

§ 11. Uplästes och, på h. kyrkjoherden Heurlins begäran, lades på bordet secreta deputations betänkande, rörande arbetets fortsättande på 2:ne divisioner i kongl. commercecollegio, jämte secreterarens därstädes, Christian Ludvic Hollers, ansökning om uprättelse.

§ 12. Företogs til afgörande secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 1 Junii, om understöd för Carlshamns stad.

Uppå herr probsten Wijkmans föreställning, om de särskildte omständigheter, som wid denna staden förekomma, i det den icke tillförene fallet publicum besvärlig med något slags understöd, utan af egna medel uppbyggt sina publica hus, och lönar sjelf sin scholæbetjening; bifölls secreta utskåttets tillstyrkande, med de förändring, att i stället för 1. beviljas 2:ne ovilkorliga collecter.

§ 13. Förmälte herr archibiskopens och taleman, att åtskillige ståndets ledamöter hos honom sig anmält, att resa bort öfver midsommarsdagarne: äfven, som herr archibiskopen sjelf ämnade denna tiden bruka hälsowattn; hvaraf ståndet önskade, att herr archibiskopen måtte förspörja all god verkan.

§ 14. Anmälte herr biskop Filenius, at han är föranlåten, med ståndets minne, resa hem, för at begrafva sin afledne fru och svärmoder. Hvarföre och i fall ståndet, under herr biskopens frånvaro, skulle åtaga sig saken, om Åtvidabergs kopparwerk, recommenderade herr biskopen för all ting, att den af deputation projecterade prestegårdens flyttning måtte af ståndet bifallas, emedan den eljest på det stället den nu står, blifver genom kopparverket aldeles ruinerad.

Eftermiddagen

§ 15. Justerades protocollerne af d. 14 och 16 Junii.

§ 16. Yttrade sig ståndet sluteligen öfver höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 9 Junii, angående Lövingska skatteköpet: och fann ståndet bäst, att förblifva wid dess sistledne riksdag tagne beslut; men ridderskapets och adelens tanka, angående afbördande af capitaine Lövings skuld till banquen, wille ståndet nu som sist bifalla.

§ 17. Uplästes h. P. Psilanderhjelm's besvär¹¹²⁶ öfver urskillningsdeputations afslag, att uptaga saken, emellan honom och handelsman Schön, rörande fordran för en wäxel på 1 000 riksdaler banco.

Som fatalier blifvit försummade, att sistledne riksdag i denna saken söka riksens ständer, kunde h. probsten Wijkman icke samtycka, at målet nu uptages; emedan ingen säkerhet medborgare mellan då skulle gifvas, och ehuru Kongl. Maj:ts sedan sista riksdag, fälde förklaringsutslag nu egentligen will dragas under riksens ständers skärskådande, kan dock sådant icke ske, utan att hufvudmålet tillika röres.

H. doctor Nensén fann wäl också, att afslaget är billigt, efter yttersta rigeur; men hemställte, om intet undantag hör, såsom, vid andra tillfällen, skal kunna finna rum.

Uppå gifven proposition, faststältes urskillningsdeputations afslag.

§ 18. Anhöll herr biskop Lamberg, att ståndet nu å nyo wille uptaga¹¹²⁷ och låta til slut hos de öfrige stånden komma cammar-, oeconom.- och commercedeputations sista riksdag afgifne och då af ståndet bifallne betänkande ang. Mejerske arfwingarnes cronofordran. Men som detta icke hos urskillningsdeputation denna riksdag blifvit anmält; kunde ståndet sig dermed icke befatta.

§ 19. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹¹²⁸ öfver Åkers pappersqvarn i Södermanland.

§ 20. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeput:s betänkande,¹¹²⁹ angående arrendet af stora kungsladugården wid Nyköping, tillika med bifogat särskildt votum.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus fann wäl någon betänkelighet, at skilja denna kongsgård ifrån Stafsiö bruk, i fall detta, honom förutan, icke skulle kunna ega bestånd; men h. probsten Kröger wisade, att Stafsiö bruk, hvarunder många rusthåll lyda, icke blifvit anlagt i afseende på denna kungsgård, hvilken såsom en förpantning blifvit från cronan utlemnad, och är

¹¹²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 374.

¹¹²⁷ *uptage* i prot.

¹¹²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 47.

¹¹²⁹ *Ibid.*, nr 44.

derföre af särskild natur; hvarföre och ehuru den hittils waret i Stafsiö bruks egares händer, sedan panten dock blifwit inlöst; är nu icke tid och råd för cronan at längre sakna sitt.

Uppå gifven proposition, bifölls derföre betänkandet.

Ståndet åtskildes.

Den 26 Junii

§ 1. Som löparen ankommit af fiskerideputations betänkande, om säkerhet för silsalteriidkare i städerna; hvilket höglofl. riddersk. och adelen bifallit, dock med undantag af all slik byggnad inom sjelfva fästningwerken, som böra wara fria; företog sig ståndet at samma sak afgöra, då h. comministern Chydenius, h. öfverhåfpredikanten Grunerus och h. probsten Kröger, uprepade de skjäl hvaruppå betänkandet äro bygd, och förestälte, huru i synnerhet de, som i Götheborg uppå wederbörande tillstånd byggt sina bodar för denna handteringen, skulle lida nog hård medfart, om de nu på sätt, som med några redan skedt, skulle tvingas, att dem åter nedrifva.

Häremot detalierade h. probsten Bolmstedt och h. probst. Ekman de uti defensionsdeputation förekomne betänkeligheter häremot, härrörande förnämligast af den onda stanken, som här af i staden förorsakas, såsom ock att fästningsportarne för mycket måste öppnas för sillförslen skull. Och äfven som ingen kan sägas hafva blifwit ruinerad dermed, att ett eller annat brädskul blifwit kullkastat; så har det ock icke waret rätta wägen för den, att däröfver i fiskerideputation anföra besvär, hvar till för öfrigit så mycket mindre waret befogade, som de icke fått anlägga sina salterier under annat wilkor, än att de, på första anfordran, skulle dem åter bortflytta.

H. probsten Haartman fann likaledes stora skäl, för att härvid menagera fästningen, hvarifrån de redan der anlagde salterier med nog ringa kostnad kunna flyttas, hälst stanken, som de medföra, kan wara af betydliga följder för människornes hälsa.

H. doctor Lindegren hemstälte, om ägarena dock icke böra hafva någon ersättning för en sådan kostnad.

H. probsten Kröger tillade den anmärkningen, att detta, som icke be-
tarfvar någon hemlighet, icke eller bordt immediate från secreta utskättet till Hans Maj:it expedieras, som nu sades wara skedt, ehuru åtskillige secreta utskättets ledamöter sig sådant icke påminte.

Herr biskop Lamberg intygade, att sillsalterierna i Götheborg gifva mycken stank ifrån sig; hvarföre det wore wäl, om staden derifrån kunde beifras, ehuru det å andra sidan är wist, att många kostsamman anstalter i denna delen derigenom gå förlorade. Men skal det ske, så böra alla då widkännas samma olägenhet, och ingen mannamon tänkas, så att den ene icke drifwes bort, då den andra får blifwa qvar: anmärkandes herr biskopen, att, til ändamålets winnande, i afseende på stacken, det icke är nog, förstöra de salterier, som ligga under bastionerna på fästningen, utan böra de i synnerhet afskaffas, som äro anlagde inne i sjelfva staden, och således göra mästa olägenheten.

H. comministern Chydenius: Så länge sillfisket skal idkas, måste wäl lukten tålas, emedan saltningen på något ställe måste ske. Och när medborgare hafva rena contracter på salterier uprättade, böra de få njuta dem till godo.

H. doctor Nordman wille wäl öma salterieinrättningarna; men fann dock, att de bättre kunde anläggas utom staden, som sådant sig göra låter. Åtminstone rimar det sig icke med beskaffenheten af ett defensionswerk, att dess portar derföre skola stå öpne: och folkets hälsa, som skola wistas derinne, förtjenar ömaste consideration. Hvarföre det lærer blifwa nödigt, at de salterier, som inom fästningen äro anlagde, efter hand dänflyttas; men icke bör sådant på en gång verkställas.

H. kyrkjoherden Linderot berättade, att fästningsportarne i Götheborg aldrig öpnas för fiskbåtarne skull, och att två slags salterier der idkas, nämligen på bastionerne, och i staden på afbrände tomter. De senare skulle naturligit wis förorsaka mästa stanken för staden; men den är dock icke så stark: och desse kunna åtminstone icke skada fästningen; utan om invånarena wilja bli af med dem, är billigt, at de bygga åt egarena på andra ställen. De förra åter eller på bastionerne anlagda, äro med intet annat vilkor beviljade, än att de skola nedrifwas, när fästningen behöfver platsen ledig.

H. probsten Ekström wille icke hafva salterier inom fästningen, för den besvärliga stanken skull; utan gifwas utom staden nog beqvämliga platser, att dem anläggas.

Uppå det af h. probsten Bolmstedt gjorde inkast, att fiskråken framalstrar mask, som fräter skeppen; svarade h. kyrkjoherden Linderot, at det endast sker, der salt och sött vattn mötas; men icke i Götheborg, hvarest utom dess inga kronofartyg ligga, som deraf kunna skadas, och de handlande hafva för sina skepp sig deröfver icke besvärat.

H. probsten Hellberg: Som hufvudfrågan här är, om salterierna skada fästningen, och det icke kan wisas, utan stanken fast mera skulle ökas för staden, om de äfven dragas dit in, i stället att nu guarnizonsmanskapet kan förtjena sig med arbete dervid; så böra de icke plötsligen kastas öfver ända, hälst ägarena til dem förmodeligen äro de fattigare; äfven som inne i staden, ingen kan drifvas ifrån sin wälfångne egendom.

Sedan herr biskop Lamberg vidare erinrat, at ingen har privilegium på dylikt salteri inne i staden: och h. probsten Ekström, att här endast talas om stora och de förmögnare tillhörige salterierne; gjordes proposition öfver ridderskapets och adelens påskrift, med tillägning, att de äfven inom sjelfva staden til salu inrättade större salterier efter hand skola uphöra. Men som detta icke enhälligt bifölls; resolverades till votering, då med Neij skulle betecknas bifall til betänkandet.

Wid sedlarnes öppnande, funnos 19 Ja emot 21 Neij.

§ 2. Anhöll h. probsten Sörström om ståndets tillåtelse, att på någon tid resa hem, emedan han har nödigt, at härifrån beledsaga sin fru, som är uti mycket sjukligt tillstånd, och dess utom sköta sin egen hälsa genom mineralwattn: wiljande h. probsten, så snart görligheten och den långa wägen det medgifver, åter i ståndet sig inställa.

I anseende till förekommande så öma omständigheter, lämnade ståndet härtill sitt bifall.

§ 3. Likaledes beviljades äfven h. probsten Åhman, uppå dess begäran, att för enskilte angelägenheter skull, på några weckor besöka sitt hemvist.

§ 4. Uplästes och bifölls välloflige borgarståndets protocollsutdrag af d. 19 Junii,¹¹³⁰ angående, att handels- och manufacturdeputation må närmare undersöka, hvem som wällande waret, att lån blifwit beviljade af manufacturfonden, utan wederbörlig säkerhet.

¹¹³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 51.

§ 5. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹¹³¹ rörande Mariæbergs fabriques tillverkningspræmier, tillika med h. probsten Wijkmans bifogade särskilta votum, och h. Schönbergs memorial.¹¹³²

Uppå h. probsten Wijkmans begäran, lades saken på bordet; utbedjande sig emedlertid h. probsten ståndets tillåtelse, att få låta trycka sitt särskilda votum, hvilket ståndet icke wille hindra.

§ 6. Uplästes secreta deputations betänkande,¹¹³³ ang. stads-vicefiscalen Ströms ansökning, om förklaring öfver riksens ständers beslut, ang. håfsecreterarens och landsfiscalen Quidings tour tillika med bifogat särskilt votum, och ett memorial, som h. kyrkioherden Portuan nu i saken inlemnade.¹¹³⁴

Med denna saks afgjörande, combinerades nu det yttrande, som ståndet d. 9 April nästledne förbehållit sig, att wid detta tillfället afgifva öfver wälloflige borgareståndets påskrift å löparen af dess protocollsutdrag, under d. 18 Septembr. 1765, rörande håfsecreteraren Quidings lön.

H. probsten Haartman detaillerade sakens sammanhang, och wisade, huru obilligt det wore, at Quiding, som sista riksdag icke immediate, utan via ordinaria, undfeck af riksens ständer til uprättelse för sitt lidande, både lön och tour, nu skulle förlora bägge delarna. Och som dess stadsfiscalstour icke nödvändigt medförer befordran till stadsfiscalssyssla, hvartil Ström bör njuta sin på äldre tienstgöring grundade tour til godo; så bör författningen om Quidings lön imedlertid och til thess han njuter befordran, subsistera; hvilket äfven blifver resultatet af ståndets påskrifter å löparen, när expeditiondeputation gör sin skyldighet.

H. probsten Kröger gaf äfven tilkänna, att expeditionen i saken längesedan blifvit i deputation justerad, ehuru wid underskriften hindrad: tilstyrkande herr probsten för öfrigit, at ständers beslut må uti sin helgd bibehållas.

H. probsten Wijkman förbehöll, att ståndets redan, angående Quidings lön, tagne och 2:ne gånger stadfästade beslut, icke må undergå någon ändring: protesterande mot, at någon proposition deröfver må göras; utan må

¹¹³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 169.

¹¹³² Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 505.

¹¹³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 135.

¹¹³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 373.

expeditionsdeputation, uppå sina grunder, expediera saken, enligt ståndens yttrande.

H. kyrkjoherden Linderot höll ståndet berättigadt, att nu se på saken, sedan det genom votering afgjort, att den til den ändan skulle hvila, ehuru den af exped:deputation redan bordt expedieras. Vice fiscalen Ström missunnade h. kyrkjoherden icke sin lagliga tour; men kunde icke bifalla, at Quiding tillika förlorar både tour och lön.

Som nu efter någon ytterligare öfverläggning, proposition öfver alt äskades; gjordes den samma öfver h. kyrkjoherden Portuans memorial, hvilket ståndet enhälligt biföll; till följe hvaraf, resolution blef, det vice fiscalen Ström tilerkännes touren framför hufsecretären Quiding; hvaremot denna sednare behåller den honom tilslagne penninge-upbörd, för hvarje famn ved och läst kol, til dess han kan wid domstolarne emplojerad warda, samt derstädes lön på ordinarie stat erhålla; dock kommer den delen af Quidings lön, som är statsverket til gravation, hädanefters att uphöra.

§ 7. Företrädde en deputation ifrån hederv. bondeståndet, som aflemnade och recommenderade ett protocolsutdrag af d. 19 Junii, ang. det skedde undantaget för landtmätarena i Gefleborgs län, hvad geographiske förrättningar beträffar.¹¹³⁵

§ 8. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande,¹¹³⁶ ang. allmogens handasmide i Lima sockn och Wästerdalarne.

§ 9. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹¹³⁷ ang. ryttmästarens Carl Leonhard Drakes ersättning, för en af auscultanten Samuel Trägård, såsom domare tillgripen bördeskilling. Och bifölls detta betänkandet med följande högl. ridderskapet och adelens tillägning: (1) at det, som rör ersättningsmedlen, remitteras til secreta utskåttet, (2) at vederbörande, som härföre komma att stå cronan i ansvar och ersättning, äfven böra godtgjöra h. Drake dess fordrade rättgångskostnad med 7 200 d:r kopparmynt.

¹¹³⁵ Tryckt i *BdP* 10, bil. 99.

¹¹³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 15.

¹¹³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 21.

§ 10. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som aflemnade och recommenderade ett protocollsutdrag af d. 16 Junii, rörande Åtvidabergs kopparverk.

§ 11. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹¹³⁸ angående någon författning, om bördeskillingars säkrare förvarande, tillika med högl. ridd. och adelens protocollsutdrag af d. 8 Martii,¹¹³⁹ och ett af det ståndet formeradt förordningsproject, skiljaktigt ifrån det, som deputationen insändt: och fann ståndet bäst, att bifalla det project, som ifrån riddarhuset inkommet.

§ 12. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹¹⁴⁰ angående fabriqueuren Hanells skuld til manufacturfonden, hvilket h. probsten Wijkman wäl icke fann grundat, emedan Hanell, innan eldsvådan i Calmar honom öfvergeck, waret i så mycken skuld, att de upgifne summorne af hans förluster, icke kunnat hafva sin riktighet, men som de tre öfrige stånden redan bifallet betänkandet, eller at han får eftergift af skulden, och dess utan intet af Hanell lærer stå at erhålla; förenade sig ståndet uti samma bifall.

§ 13. Uplästes ett af herr presidenten baron Cronhjort år nyo inlemnad memorial,¹¹⁴¹ deruti han begär förklaring öfver ståndets beslut uppå det förra, eller att tillstånd honom äfven blifvit lemnat til ett saltpeterverks inrättande i orterne. Och resolverades, at, som ståndet, redan d. 9 Junii nästledne, bifallet h. barons och presidentens förra memorial, till hela dess vidd, med den gjorda tillägning, så sträcker sig äfven samma bifall til de bägge här omförmälte delarne.

§ 14. Uplästes så wäl höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag, af d. 26 Martii nästl.¹¹⁴² angående det af ståndet redan ogillade undantaget, som i Gefleborgs län skedt, ifrån inhibitionen af landmätarens geographiska

¹¹³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 20.

¹¹³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 33.

¹¹⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 75.

¹¹⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 375.

¹¹⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 34.

förrättningar, såsom ock hedervärda bondeståndets svar derå, genom protocollsutdrag af d. 19 Junii.¹¹⁴³

H. professor Amnell och h. öfverhåfpredikanten Grunerus funno wäl, riddersk. och adelen hafva rätt deruti, att inga mål böra immediate i stånden vid riksdagar uptagas, som röra någons rätt, hvilken då icke får tillfälle att lagligen höras; men medgåfvo tillika, att i ett så beskaffat mål, som detta, der riksens ständer finna sina egna författningar icke blifva efterlevade, det icke kan wara stånden betaget, at sådant directe sjelfva anmärka. Och som herrar probstarne Wijkman, Mathesius och Kröger förestälte, huru som ridderskapet och adelen egentligen syftat på denna förevarande casus, och wilja, at den äfven icke förr, än wid nästa riksdag, genom urskillningdeputation skal hos ständerna blifva anhängig; igenom hvilka principer ständers göromål wisseligen blifva största osäkerhet underkastade; fördenskull och som ståndet redan afgjort denna saken i conformité med bondeståndet, biföll ock ståndet nu samma stånds protocollsutdrag, med den tillägning, ståndet tillföre yttrat, ang. vederbörandes tilltal af justitiæcancelleren för deras förhållande härvid.

§ 15. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 9 Decembr. 1765,¹¹⁴⁴ angående en cassainrättning wid Nylands regemente till fot.

Eftermiddagen

§ 16. Justerades protocollet af d. 9 Junii.

§ 17. Föredrogs til afgörande secreta deputations betänkande, ang. secreteraren Hollers befordran;¹¹⁴⁵ hvarvid, sedan så wäl h. Clas Alströmers 2:ne som Hollers eget memorial¹¹⁴⁶ blifvit upläste, hörde ståndet sig äfven föreläsas samma deputations betänkande,¹¹⁴⁷ angående assessorernas i commer-

¹¹⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 65. Tryckt i *BdP* 10, bil. 99.

¹¹⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 143.

¹¹⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 138.

¹¹⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 206–207.

¹¹⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 137.

cecollegio, Hegardts och Hoflings ansökning, att få commercerådsfullmagten; tillika med assessorernes Dragmans och Fresers memorialer,¹¹⁴⁸ om samma förmån.

Herr probsten Haartman förestälte härvid, både huru som Holler waret äldre tjenstgörande, i de sysslor, som medföra competence til assessorat, än nu warande assessorerne i commercecollegio; hvilket efter tjenstebetänkandet icke kommer an på wärdigare fullmagt och rang, utan på ålder i tjensten; såsom ock at hans sak lagligen til ständer inkommet, ehuru den icke passerat urskillningsdeputation. Och ehuru det synes vara nog långt steg, att ifrån secreterare i collegio blifva commerceråd, kan han dock icke på annat wis försättas uti sin lagliga tour. Dess utan är icke utur sin ordning, att han, såsom secreterare i secreta utskåttet, och följakteligen ständers betjent, på detta sättet warder ihågkommen.

H. kyrkjoherden Heurlin, som begärat saken på bordet, sade sig nu uti de bägge Alströmers memorialer finna de considerationer uptagna, som han härvid tänkt anföra. Dock om assessorerne Hegardt och Hofling blifva commerceråder, wille h. kyrkjoherden icke wara mot Holler, om ståndet honom skulle vilja gynna. Men Dragmans och Fresers ansökningar ansåg h:r kyrkjoherden, såsom icke uppå laglig wäg inkomna.

H. kyrkjoherden Ståhl wille icke eller wara mot secreteraren Holler, hvars flit och skickelighet h. kyrkjoherden både sjelf i secreta utskåttet haft tilfälle at märka, såsom ock af andra mycket hört berömmas: äfven som ock h. kyrkjoherden wille, at reflexion skulle göras på assessorerne Hegardt och Hofling, så att betänkandet för dem må winna bifall.

H. professor Amnell ömade mycket den olägenhet, som riksens ständer alt mera och mera måste vidkännas, att på detta sättet blifva öfverhopade med ansökningar om reparationsfullmagter, af hvilka en altid föder flera med sig. Detta oagtat, är billigt, att secreteraren Holler, som under dess långliga tjenstetid torde mycket hafva blifwit eftersatt, får någon reparation, hvartil h. professoren projecterade, att touren gifwes honom åter för dem, som honom blifwit föredragne, då han i sjelfva wärket njuter all den rätt, som 1756 års tjenstebetänkande honom tillägger.

H. probsten Bolmstedt wille grunda sitt bifall för secreteraren Holler uppå dess allmänt erkände skickelighet och förtjenst, hvaraf han i secreta ut-

¹¹⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 208–209.

skättet aflemnar dageliga prof. Hvarföre och sedan ståndens egne betjente på ett och annat sätt denna riksdag blifvit hugnade; må ock han njuta denna grace af ständer, dock utan andras préjudice. De öfrige sökandes personliga förtjenster hade h. probsten sig icke bekanta.

H. comministern Chydenius instämde med h. professoren Amnell, till undvikande af fullmagters ökande och titlars ringa aktning.

H. probsten Hellberg påminte om ståndets hufvudafsigt, att wid alla tillfällen reducera öfverflödiga sysslor och characterer til deras förra primitiva simplicitet, helst ståndet erfarit så mycken oreda af de många fullmagterne. Och hvad collegiiråder i synnerhet beträffar, är icke underligit, at den characteren wid alla werk eftersträfväs, emedan den medförer competence til landshöfdinge- och andre viktige ämbeten. Herr probstens tanka var, at aldrig bevilja characterer, utan förklara den, som i befordran blifvit eftersatt, för competent sökande inom werket framför den, som honom prejudicerat. Derigenom winnes en real reparation, hvarvid character kan umbäras.

H. probsten Mathesius önskade någon laglig grund kunde finnas, att hjälpa secreteraren Holler, i anseende til dess myckna merit. Men at vidtaga secreta deputations betänkande, wore så mycket farligare, som secreta utskättet har under utarbetning ett förslag, at indraga tjenstewerket til 1696 års stat, hvilket deputationen icke lärer haft sig bekant. Bäst wore fördenskull at bifalla h. probsten Hellbergs tanka.

H. doctor Nordman önskade, att den sista riksdag skedde befordran, som gifvit anledning, at nu projectera dessa, kunde gå tillbaka. Men efter nya befordringar nu åter äro komne i gång, måste man wäl tilse, huru man kan hjälpa de lidande. Holler skiljer sig här märkeligen ifrån de sökande assessorerne, i anseende til den fulla rättvisa, hvarpå deputationens tilstyrkande för honom sig grundar. De öfrige kunna wara hulpne med tour utan fullmakt.

H. probsten Haartman tillade, at, som Holler är berättigad både til fullmakt och tour, så wore det orimligit, at påstå, det han igenom tilläggande af någon ny competence skal kunna få fullkomlig uprättelse; ty icke kan han, såsom secreterare, söka det samma, som en commerceråd. Af de 4 öfrige assessorerne hafva 2:ne passerat urskillningen, och 2:ne icke; men ingendera bör få det de sökt; ty ingendera har klagat öfver préjudice inom mercecollegio: warande äfven så otilbörligit för dem, att sträcka sina klagomål til andra collegier, som för en äldre lieutenant wid ett regemente att

klaga, det en yngre wid ett annat blifvit capitaine, och för protonotarien i Svea håfrätt, att beswära sig, det en yngre protonotarius i Åbo håfrätt blifvit assessor.

H. probsten Ziebeth wille icke wara mot Holler, men trodde, att secreta deputation ock rätteligen tilstyrkt för Hegardt och Hofling, hvad betänkan-det innehåller. Bland civilbetjeningen gifves, icke mindre än wid militairen, tillfällen, der det faller mycket ömt för en äldre, att se en yngre wara honom föredragen, hvilket wid collegiernas sammanträde tydeligen wisar sin verkan. Som derföre fullmagter endast kunna gifva fullkomlig upprättelse; så kan icke touren hjälpa desse assessorer, at lika med bergsråder, söka sig att bli landshöfdingar.

H. öfverhåfpred. Grunerus åberopade sig ståndets för detta inom sig tagne beslut, att icke bevilja fullmagter åt dem, som klaga öfver prejudice; hvilket reparationssätt h. öfverhåfpredikanten äfven så nu som tilförene wore emot. Hvarföre, ock som Holler är en mycket förtjent man bör honom endast tillläggas commercerådstour, och det såsom en riksens ständers betjent: och af samma grund de öfrige sökande, som kunna wara äldre än han, likaledes förvaras wid deras lagliga tour til befordran, hvartil touren gifver tillräckelig rättighet, utan at derföre fullmagt behöfver tilläggas.

H. professor Amnell fann icke uti tjenstebetänkandet någon grund dertil, at ledamöter i det ena collegium skola hämta skäl til besvär öfver prejudice af jemförelse med ledamöternas befordran i ett annat collegium. Assessorerne Dragman och Freser hade för öfrigit wid detta tillfället, uti sin ansökningsmethod, wisat mera modestie, än de öfrige bägge, i det de icke welat oroa ständer innan de andre begynt; hvarföre de icke böra lida, helst de hafva lika rätt, som de andra. Och ehuru för detta Holler mycket blifvit förbigången, kan han dock icke nu efter lag och lagliga förmaliteter egenteligen genom någon sägas wara lidande, emedan annars på det sättet alt för många klagan i den delen skulle blifva gällande; utan blifver nu detta det starkaste skäl för honom til något soulagement, att han med beröm är riksens ständer betjent.

H. probsten Bolmstedt instämde äfven i den tanka, at prejudice icke bör tilerkännas någon, utan i det werk, hvarvid han tjenar; yrkande för öfrigit, att någon grace måtte wederfaras secreteraren Holler.

Herr biskop Lamberg wille hafva determineradt, hvad tour och rum i collegio Holler bör hafva, i afseende på de nu sökande assessorerne, projecterade til terminus a quo för dess tour, tiden, så han sine besvär anmält.

H. kyrkjoherden Heurlin anmärkte, att Holler icke namngifvit någon wiss, genom hvilken han tror sig wara lidande.

H. probsten Engzelius instämde med h. probsten Hellberg, och wille at Holler skal få tour för dem, som honom prejudiceradt, men att i allmänhet collegier och werk icke böra sammanblandas, då ledamöternes tour skal estimeras.

H. probsten Waldius ansåg det skälet för Holler wid detta tillfället tilräckeligt, att tillskynda honom någon förmån, att han är secreta utskåtts secreterare.

H. probsten Lindegren biföll secreta deputationens betänkande för Holler, både i anseende till honom öfvergånget lidande, och att han med så mycken distinction är riksens ständers betjent. Och om dertil lägges, att sådant skal ske utan andras prejudice; så kan äfven så litet någon deröfver sig med skäl beswära, som det ena collegiiledamöter böra klaga öfver befordringar, som ske uti ett annat.

H. probsten Kröger ansåg likaledes sistnämde grund til besvär för aldeles otilbörlig: äfven som, hvad riksens ständers betjente beträffar, h. probsten gjorde skillnad emellan ständens och deputationernes, bland hvilka senare secreta utskåttet räknas bör. Dock, som Holler specielt lærer hafva gjordt sig wärdig riksens ständers ynnest, att de, som i andra deputationer för flit och skickelighet göra sig utmärkte, icke måtte blifva glömde.

Sedan af en och annan häruppå blifvit anmärkt, att secreteraren i secreta utskåttet, i afseende på det der förefallande trägna och wigtiga arbetet, altid plägat distingueras ifrån dem, som tjena i de öfriga deputationerne; gjordes proposition, om ståndet bifaller, att secreteraren Holler blifver assessor i kongl. commercecollegio, med tour och säte näst efter assessor Hofling; hvilket med Ja besvarades; dock förbehöll, för sin del, h. professor Amnell, at Holler icke måtte få tour för assessorerne Dragman och Freser, om och så framt de äro äldre assessorer, än han collegiisecreterare. Och kunde för öfrigit ståndet icke samtycka til hvad deputationerne för assessorerne tilstyrkt.

§ 18. Anförde h. kyrkjoherden Herrnodius, att comministern Heurlin af protocolsdeputation begärdt intygande öfwer sitt förhållande derstädes, uti saken, rörande capellanernes lön af kyrkjoherdarne i Wexiö stift; hvaröfver h. kyrkjoherden begärade ståndets yttrande, till rättelse för sig och de öfrige ledamöterna i deputationen.

Herrar probstarne Kröger, Haartman, Wijkman och Bolmstedt gjorde ett deruti, att detta war ett oformeligt tillbud af comministern, som icke kunde syfta på annat, än at gifva ståndet dementi uti dess öfver honom gifne utlåtande; hvarföre och som dylika casus tillföre gifvits i deputationerne, som afslagit en sådan begäran, wore icke till förmodande, att prot:sdeputation detta skulle bevilja: och at sådant hindra, behöfde allenast ledamöterna af preteståndet uti det målet ifrån deputationen afträda.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus gjorde skillnad emellan fel i ståndet och fel i deputationen. Finna ledamöterna af de andra stånden sig befogade, att gifva Heurlin något wittnesbörd, så lærer detta ståndet icke sådant kunna hindra på annat sätt, än att, genom extractum protocolli til de öfrige stånden, söka utverka förbud deremot ifrån hvart stånd. Imedlertid fan dock h. öfverhåfpredikanten, at ingen expedition kunde blifva, om ståndets ledamöter sig derifrån afhålla.

Igenom proposition, som nu gafs och bifölls, pålade derefter ståndet sina ledamöter i protocolsdeputation göra protest emot det intygande, som comministern Heurlin begärt, och i fall de öfrige ståndens ledamöter icke skulle willja låta sådant hos sig gälla, då från deputationen taga afträde.

§ 19. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹¹⁴⁹ angående Uttenhofske fabriken och egendomen; hvilket, uppå h. kyrkjoherden Herrnodii begäran, lades på bordet.

Ståndet åtskildes.

¹¹⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 76.

Den 28 Junii 1766

§ 1. Uplästes höglofl. ridderskapets och adelens, igenom protocolsutdraget af d. 14 Junii,¹¹⁵⁰ utfärdade anmärkningar wid den af fiskerideputationen projecterade allmänna fiskestadgan. Och fan ståndet godt att bifalla följande af ridderskapet och adelen gjorde ändringar.

2) Wid 2 cap. 6 §, i stället för den af ridderskapet och adelen gjorde förändring, gillade ståndet både de i stadgan anmärkte orden, och dem, som ridderskapet och adelen satt i stället, hvilka således komma att tilläggas.

3) Öfver 9, 11 och 16 §§ i andra cap. samt 7 och 18 §§ i 3 cap. biföll ståndet ridderskapets och adelens yttrande; i öfrigit förblef ståndet wid sitt beslut.

1) Wid 2 cap. 2 § att vid fiskefartygs undantag ifrån beslag till cronans behof, tillägges: utom i största nödfall.

§ 2. Uplästes secreta utskåtts prot:sutdrag af d. 26 April. 1765,¹¹⁵¹ angående lönen wid den fördelte jurisdictionen i Uhleåborgs fögderier.

H. probsten Hellberg erinrade härwid, att justitiædeputation waret under öfverläggning, huru, til följe af riksens ständers wid denna riksdag fattade principer, sådana i nyare tider fördelte jurisdictioner åter måtte sammanläggas, hvaröfver håfrätterne blifvit hörde. H. probsten höll derföre så mycket mera betänkeligit, att nu gå in i någon författning, hvarigenom klyfningen i Österbottn fastställes, som, ehuru förslag är gifwet, att icke med någon tillökning i lönen gravera kronan, det dock till slut och wid en annan riksdag går dertil: warande emedlertid icke desto bättre bestämt, att låta domare sitta utan lön, och således lefva af expenser, hvilket parterne få umgälla. Snarare böra derföre jurisdictioner sammanläggas, och derigenom tillfället betagas folket, att, efter den nu för mycket inkomna smaken inwekla hvarandra i processer.

H. probsten Meurling biföll i allmänhet detta; med trodde, att, hvad uti de mer bebodde orterne i Sverige kunde göras, icke wore lämpeligit till ett så vidsträkt land, som Österbotn, hvarest, enligt h. probsten Mathesii nu äfven gjorde föreställning, en sådan klyfning tyckes wara oumgängelig.

¹¹⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 36.

¹¹⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 146.

Sedan lector Kraftman tillstyrkt det samma, gjordes proposition, och protocollsutdraget bifölls.

§ 3. Uplästes hedervärda bondeståndets protocollsutdrag, af d. 23 Novembr. 1765, angående slut om skatteköp af Wadstena krigsmanshushemman,¹¹⁵² hvaröfver cammar-, oeconomie- och commerce- samt landt- och siö militia-oeconom.-deputationerna wid sistledne riksdag sitt betänkande¹¹⁵³ gifvit.

Sedan ståndet äfven hört betänkandet sig föreläsas, yttrade h. probsten Åhman, att åboerne icke böra få lösa dessa hemman, som merendels äro ganska goda, på annat sätt, än andre cronobönder: och h. probsten Hellberg, att, som ändamålet härmed är, att sätta hemmanen i godt stånd, är icke nog skäl, att låta åboerne få lösa dem efter ränta, på det af deputationerne föreslagne sättet, helst de nu kunna wara af svag natur; åtminstone bör auction öfver dem anställas; derest icke åboerne, uppå skedd kungörelse, infinna sig med köpeskillingen; men, uppå herrar probstarnes Mathesii och Wijkmans föreställning, förenade sig ståndet, at bifalla betänkandet.

§ 4. Uplästes ett af cammarherren baron von Essen inlemnadt memorial,¹¹⁵⁴ deruti han begär förklaring öfver ståndets meddelte tillåtelse, till tryckning af h. comministern Chydenii skrift, kallad: Rikets hjelp genom ett naturligt financesysteme, hvaruti finnes anstötliga utlåtelse emot riksens ständers författningar.

Som ståndet hvarken kändt denna skrift, eller på något sätt antagit den samma för sin, resolverades, att ståndets härvid meddelte tillåtelse innebär intet vidare, än att ståndet icke wille hindra comministern magister Chydenius, att för dess egen räkning, befordra detta sitt arbete till trycket.

§ 5. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹¹⁵⁵ öfver kungsgården Benhamra; hvilket bifölls, enligt ståndets yttrande öfver kungsgårdar i allmenhet.

¹¹⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 61. Tryckt i *BdP* 10, bil. 66.

¹¹⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 51.

¹¹⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 205.

¹¹⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 52.

§ 6. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och comm.-deputations betänkande¹¹⁵⁶ öfver Millansunds färja.

§ 7. Företrädde en deputation ifrån ridd. och adelen, som öfwerlemnade löparen af secreta deputations betänkande,¹¹⁵⁷ angående herrar riksens råds åtgärd wid de flere af generalen Ehrenswerd anmälte recommendationer för en del officerare, som sig under sista kriget i Pommern skola distingverat: begärande ridderskapet och adelen, att ståndet med dess påskrift sig wille förena.

§ 8. Sedan deputerade afträdt, föredrogs denna saken, då ståndet med höglofl. ridderskapet och adelen instämde deruti, att detta betänkandet åter remitteras till secreta deputation, som har öfver hvar ock en casus specialis, hvaröfver wid denna riksdag besvär blifvit anförde att sig utlåta, hvarefter ståndet will pröfva, huruwida någon general författning i detta ämne kan äga rum.

§ 9. Föredrogs de af allmänna besvärs-deputation författade resolutionsprojecter öfver följande ståndets besvärspuncter.

Angående jura patronatus, jämte justitiædeputations deröfver afgifne särskilte betänkande,¹¹⁵⁸ hvilken sak skulle hvila, i anseende till den upmärksamhet, som fordras, att förekomma de många betänkeliga försök, att tillwälla sig denna rättighet, af frälsemän, som i 4:de och 5:te handen besitta en egendom, hvars fordna innehafvare på något sätt gjordt sig förtjent af kyrkan; hvilket missbruk h. professor Amnell, men i synnerhet h. probsten Kröger, öfverklagade.

Angående tionden af strömming på Öland, bifölls resolutionsprojectet.

Ang. sammandrag af publicationer, som på predikstolarne böra upläsas, uplästes tillika justitiædeputations protocollsutdrag af d. 14 Martii nästledne. Hvarigenom till detta arbetet föreslås deputationens secreterare doctor Olof Rabenius.

H. probsten Forssenius förmälte härvid, att probsten magister Wilskman, som länge sedan hos ståndet anmält sig, härmed wara sysselsatt, wäl ännu

¹¹⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 53.

¹¹⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 136.

¹¹⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 43.

icke öfversändt, hvad han härvid utarbetadt, men dock tillskickadt herr probsten en förteckning på publicationerna quæstionis, som h. probsten communicerat herr biskop Serenius, hvilken ännu ifrån dess hemresa icke återkommit.

H. probsten Hellberg förestälte angelägenheten, att en in iuridicis verserad man, och som wore van vid stilus curiæ, härtill blifver brukad; hvarföre h. probsten tillstyrkte, at låta doctor Rabenius, såsom försedd med alla härtill erforderliga requisita, lägga härvid handen, så att det till nästa riksdag kan undergå kongl. cancelliecollegii censur.

H. professor Amnell önskade, att probsten Wilskman, til hvars penna h. professoren fattadt mycket förtroende, nu wore med arbetet färdig, men då det ännu af honom saknas, wille h. professorn icke motfalla, att detta updrages doctor Rabenius, såsom känd för mycken skickelighet til sådant göromål. Men som ståndet inföväntar probsten Wilskmans arbete härutinnan, sedan ståndet redan genom h. probsten Forssenius det samma infordrat, bifölls herrar probstarnes Wijkmans och Mathesii tanka, at låta saken hvila, till dess detta inkommer; hvarom h. probsten Forssenius anmodades, att påminna probsten Wilskman, så at sådant med det första ske måtte.

§ 10. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande¹¹⁵⁹ öfver besigtningarne på Ära, Hancknes, Hannäs, Pictilä och Tatilä hemman i Åbo län.

§ 11. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹⁶⁰ angående Skällnora kongsgård.

Herr professor Amnell förestälte, i anledning häraf, huru rart exempel innehafvaren generalmajor Klinkowström gifvit, medelst dess anseeliga förbättring af denna kongsgård, hvaruppå han af egna medel nedlagt stora penningar både til jordens uparbetande, hvilken i sig sielf är ganska steril, och till byggnader af sten och trä, hvartil han icke en gång nyttjad kongsgårdens skog, utan heldre skaffat sig timmer af grannarne. Om derföre ingen reflexion göres på sådant, utan han icke annorlunda anses än den, hvilken icke mera gjordt än hvartil arrendecontractet honom förbundit; fruktade h. pro-

¹¹⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 54.

¹¹⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 71.

fessoren, att andra derigenom afskräckas til att på ett så berömligit sätt hushålla med cronans egendom.

H. probsten Walldius intygade äfven, bemälte general mycket hederligen skött denna kongsgård.

Men häremot anförde h. probsten Kröger, att för kåstsamma byggnader äro mera en gravation för cronan, än de tilskynda hänne någon real förmån, emedan folck derigenom lades in i vaniteter; hvarföre generela författningen om kungsgårdar äfven hit bör lämpas.

H. probsten Haartman: De här gjorde meliorationer äro antingen efter eller öfver lag. I förra händelse ersättas de wid afträdet. I den senare bör hvarken cronan eller successoren dermed graveras. Och har man derföre sett exempel derpå, att många arrendatorer göra kostsamma åbyggnader, på det de om besittningen måtte bli så mycket säkrare; hvilket h. probsten bestyrkte med exempel af Ekholmsund, hvaröfver arrendatorn Christiernin ingifvit räkningar på meliorationer, som gått inemot hela kungsgårdens värde.

Uppå gifven proposition, bifölls äfven deputationens betänkande, med h. probsten Wijkmans tilläggning, att angående tiden til contractets uphörande och sättet af kungsgårdens vidare disposition, förfares, enligt ståndets yttrande om kungsgårdar i allmänhet; til följe hvaraf, försäkran om vidare besittning, går ut.

Men härvid begärade h. professor Amnell, att, såsom dissentiens, få antecknas.

§ 12. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande¹¹⁶¹ öfver bortarrenderade kongsgården Ryda.

H. professor Amnell fan härutaf, at arrendatoren, kungl. secreteraren Silén, wäl fullgjordt sitt contract efter lag, ehuru han icke gjort sig så förtjent, som general Klinkowström, men ansökningen om dagswerken af Hagunda härad tilstyrkte herr professoren måtte aldeles afslås: äfven som löfbråttet på bemälte härads allmänning, icke utan häradets största olägenhet, blifver möjligt, så wida föga löfskog derstädes finnes.

Sedan h. probsten Hellberg intygat, at jorden wid denna kungsgård icke är svår att bruka, emedan den är ganska bärande; bifölls, uppå gifven proposition, betänkandet, enligt ståndets yttrande öfver kungsgårdar i allmän-

¹¹⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 55.

het, och med de af herr probsten Wijkman projecterade tilläggningar, att, som angående löfbråttet, ännu icke är utredt, kan ståndet sig deröfver icke utlåta; men med ansökning om dagsverken förbjudes arrendatoren, att återkomma, wid 1 000 daler silfvermynts wite.

§ 13. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹¹⁶² öfver Nyköpings stads ansökning, angående den så kallade Lindesbacken.

§ 14. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹¹⁶³ rörande besigtningen öfver Flödssunds färja; hvilket bifölls, enligt ståndets yttrande öfver cronolägenheter i allmänhet.

§ 15. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedep:s betänkande,¹¹⁶⁴ angående arrendet af cronofisket, Strukornes¹¹⁶⁵ notvarp kallat.

§ 16. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedep:s betänkande,¹¹⁶⁶ angående arrendet af Råfsnäs kungsgård; hvilket bifölls, enligt ståndets yttrande om kungsgårdar i allmänhet; men ansökningen om cronans mudderpråm afslogs.

§ 17. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹¹⁶⁷ angående capitaine Böhnens ansökning, om inlösen af hemmanet Stora Hvena.

§ 18. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹⁶⁸ öfver hjälpedagsverken till Skjälby kungsladugård, tillika med bifogadt särskildt votum.

Och fann ståndet skäligt, att bifalla sjelfva betänkandet.

¹¹⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 72.

¹¹⁶³ Ibid., nr 56.

¹¹⁶⁴ Ibid., nr 57.

¹¹⁶⁵ Rättat efter betänkandet; i prot. står: *Strickarums*.

¹¹⁶⁶ Ibid., nr 58.

¹¹⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 22.

¹¹⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 58.

§ 19. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹¹⁶⁹ öfver arrendet af Elfkarleby kungsgård.

H. probsten Haartman trodde sig hos arrendatoren capitaine Leijel up-täcka något contractsbrått, ehuru deputation honom derifrån frikämt, i det han, enligt sin förbindelse, hvarken uptaget ny åker och äng, eller anlagt någon humlegård.

H. professor Amnell anmärkte häremot, att uti alla sådane arren-decontracter är vanligt, införa ny åkers och ängs upodlande, ehuru icke alltid dertil kan vara tillfälle. Och hvad humlegård angår, intygade h. professorn, att deras planterande norr om Upsala merendels misslyckats.

H. probsten Wijkman: Dessa bägge omständigheter, hafva derföre Leijel icke blifvit pålagde, utan har han sjelf uti contractet sig dem åtaget.

H. probsten Haartman: Deputerade hafva ock icke vid besigtningen an-märkt någon orsak, hvarföre de icke blifvit fullgjorde.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus: Alla contracter äro i detta mål lika. Gil-tiga skäl torde härifrån hindrat Leijel, medan han dessa mera sträkt sin om-sorg til annat, som kunnat wara nödigare: och när intet på åker och äng är wanhäfdat, lærer han icke efter lag wara förbunden til nya upodlingar. H. öfverhåfpredikanten wille fördenskull, att med denna kungsgård skulle för-faras efter allmänna författningen, och contractet hafva bestånd i 15 år.

Sedan h. probsten Wijkman ytterligare förestält, att contractet är tydeli-gen brutit, när ingen upptaga af ris och rot kan visas wara skedd; bifölls, uppå gifven proposition, att, som contractet i den delen, som angår ny åker och ängs upodlande, icke finnes wara upfyllt, förklaras kungsgården och fisket ledigt til nytt arrende.

Dock anmälte sig till protocollet, herr biskop Lamberg, herr professor Amnell, h. öfverhåfpredikanten Grunerus och h. probsten Ekström, såsom de därtill icke kunde samtycka.

§ 20. Företogs till afgörande saken, om Uthenhofske fabriquen och egendo-men; hvarvid h. kyrkioherden Hernodius väl anförde någon betänkelighet förefalla, om icke cronan lidit uppå bytet emellan denna egendomen och cronoqvarnen, wretarna och sågqvarnen; men som Uthenhofske gårdens in-nehafvare derföre icke kunde tilltalas; anmodades, enligt h. probsten Wijk-

¹¹⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 60.

mans förslag, ledamöterna af cammaroeconomiedeputation, att derom söka göra sig nogare underrättade.

Imedlertid bifölls nu, uppå gifven proposition, förevarande betänkande.

§ 21. Anmälte ordföranden, h. biskop Mennander, att h. professor Amnell gifvit tillkänna, det han på någon tid är sinnad nyttja hälsovattn: viljade h. professorn likafullt, så ofta görligit wore, sig i ståndet infinna.

Eftermiddagen

§ 22. Föredrogs sluteligen handels- och manufactur-, samt bergsdeputationernes betänkande, öfver ryttmästaren Lencks ansökning, om privilegium på alunverk. Och biföll ståndet detta, med det förbehåll, som dess protocolls-utdrag, af d. 25 Septembr. 1765, innehåller, att, nämligen ingen crono- eller skattelägenheter, måga, under namn af förmons rätt, läggas under bruket.

§ 23. Uplästes secreta deputations betänkande,¹¹⁷⁰ angående riddarhusfiscalen Svedenstiernas, häradshöfdingen Bröms Isacson, secreterarens wid generalkrigsrätten Björlings, håfsecreteraren Palmroths, landssecreteraren Corvins, secreterarens vid lagcommission Norells, registratorns wid justitiærevision Segercronas och häradshöfdingen Dahlmans besvär, att de icke fått rum på secreterare-förslaget vid Svea håfrätt.

H. probsten Haartman anmärkte härvid, att Kongl. Majj:ts höga utnämningssrätt tyckes något inskränkas wid slutet af betänkandet, der assessorat likasom determineras för håfsecreteraren Palmroth, ifall ingen äldre och mera förtjent sökande wore.

H. probsten Hellberg återfann betänkandet wäl grundat, emedan thet endast och egenteligen går ut på adjunction och förslagsrättighet, äfven som man alltid bör supponera, att Hans Kongl. Majj:t, enligt regeringsformen, och Svea konunga-försäkran, utnämner bland de föreslagne den, som finnes wara mäst förtjent och skickelig.

Sluteligen bifölls betänkandet, med den af h. probsten Ziebeth projecterade förändring, hvad håfsecreteraren Palmroth angår, att han upføres på assessorsförslag, intil dess han winner Kongl. Majj:ts nådiga utnämmande.

¹¹⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 139.

§ 24. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹¹⁷¹ angående then wid Nyköping belägne, så kallade lilla eller tyska ladugården; tillika med herr landshöfdingen grefve Bjelkes bifogade särskildta votum: och bifölls betänkandet, enligt ståndets yttrande om kungsgårdar i allmänhet.

§ 25. Företogs til vidare afgörande secreta deputations betänkande¹¹⁷² öfver åtskillige officerares besvär emot capitainen baron Stackelberg; hvarvid, sedan dess nu inlemnade memorial i saken blifvit upläst,¹¹⁷³ yttrade h. probsten Haartman, att, ehuru han i början tykt sig finna skäl emot bemälte capitaine och baron, hade han dock, wid sakens närmare efterseende, blifvit öfvertygad 1. derom, att den förnyade kungörelsen i posttidningarne, om capitainesvacancen wid Nylands dragon-regemente, waret nödig; emedan den förra icke waret komplett, så att baron Stackelberg deraf kunnat hafva anledning att sig anmäla. 2. Är billigt, att han icke förlorar den förmån, som bör svara emot de 37 000 d. k:mt, som han erlagt för ryttmästare-sysslan wid husarerne, icke til någon privat, utan till cronan, så att manskap för dem blifvit wärfvad, efter regeringens egen anstalt, hälst ingen annan erböd så hög summa. 3. Ehuru han då war yngre än 18 år, stod likväl det wilkoret icke i reglementet: och om capitainerne Uggla och Rotkirck welat deröfver sig besvära, hade de det bordt göra wid sistledne riksdag, wid hvars början de icke waret utcommenderade, och är det deras fel, om de icke tänkt efter, att han till ett annat regemente kunde transporterats, emedan det stått dem fritt, att wid husarerne söka det samma, som han, det de dock hvarken velat eller kunnat.

Härmed conformerade sig h. öfverhåfpredikanten Grunerus.

H. probsten Walldius tillade, utom dessa skjäl, att, som baron Stacke[1]-berg hade kommit i tjenst, innan 1765 års betänkande utkom, der äldren utstakas: så kan den förordningen icke angå honom.

Men häremot förestälte h. lector Kraftman, huru ömt det wore för officrare, som längesedan hunnet till manlig ålder, att ännu och alt framgent blifva eftersatte den, som, sedan han år 1752 blifvit cornett, dock waret öfvermage, och icke efter lag susceptible af annat straff för del, än sin faders

¹¹⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 43.

¹¹⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 140. Jfr prot. ovan 11 juni 1766.

¹¹⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 200–201.

castigation. Detta kunde h. lectorn icke hafva på sitt samvete, utan tillstyrkte ståndet så laga, att moget folck kommer i krigsbefälet, som icke mindre kunna anföra sig sjelf än andra.

Som nu, uppå gifven proposition, om betänkandet bifalles, dertill svarades Ja, men ock något Neij: anstältes votering på det sättet, att Ja skulle bifalla, men Neij afslå betänkandet.

Det förra blef beslutet, igenom 25 Ja, emot 10 Neij.

§ 26. Uplästes handels- och manuf.-deputations betänkande¹¹⁷⁴ angående de af riksens ständer beviljade förmåner för Carlshams klädes- och yllefabri-que.

Sedan h. probsten Wijkman ytterligare förestält obilligheten deraf, att denna fabriquen så länge måst vara i mistning af hvad riksens ständer den samma tydeligen tillagdt, medan dock andre med mindre skäl utbekommet penningar af manufactur-contoiret; förenade sig ståndet, att bifalla betänkandet hvad brandstoden angår: wiljande ståndet om lånsumman sig utlåta, när deputations betänkande deröfver utkommer.

§ 27. Uppl:s landt- och sjömilitieoecon.-deputations betänkande,¹¹⁷⁵ angående månatligt underhåll för officeraren i Stockholms lotsdistrict.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus anmärkte den synnerliga skillnad, som förekommer emellan svenska och finska skjärgården, hvad lotsdirection beträffar, emedan, då wid den samma officeraren är sysselsatt med resor och mycket arbete ifrån Maji månad inpå sena hösten, kan officeraren härstädes göra sin syssla med olika beqvämlighet på 8 eller 14 dagar. Hvaröfver och som förrättningarne dess utom icke äro utom sina förmåner, kan denna med dem skäligen åtnöjas, hålst underhållet skulle tagas af båk-afgifter, som cronan enterprenerat, och den således, genom länge uteblifvande inkomst, skulle komma att lida.

H. probsten Wijkman fann icke eller nu rådeligit, att bevilja nya löner till publicii gravation.

Herr biskop Mennander projecterade, att remittera saken till secreta utskottets närmare öfvervägande.

¹¹⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 77.

¹¹⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömilitieoeconomideputationens akter, nr 5.

H. doctor Möller anmärkte, att cronan endast får en wiss del af båkafgiften, medan den andra delen går till amiralitetsinquarteringscassan: och af denna sednare lönas lotsofficerarne.

H. probsten Hellberg ansåg den ena lotsofficeraren så wäl förtjena sitt underhåll, som den andra: och som den för Stockholms skärgård tillförordnade icke eller här får hela året sitta stilla, utan på sin vissa tid resa kring; är billigt, att han får så stort tractamente, som svarar emot dess kortare resetid, hälst det kommer att tagas af de medel, som genom hans egen flit och bevakning ökas.

H. probsten Haartman ansåg officeraren skyldig, att utan något nytt underhåll göra tjenst för sin lön: och som han icke skulle finna sig dervid, må häldre desse förrättningar tourvis anförtros alla competente amiralitetsofficerare.

H. probsten Wijkman beklagade, att den wanan sig så mycket inritat, att man aldrig will göra det allmänna något gagn, utan särskild wedergällning: och blef äfven sluteligen betänkandet, uppå gifven proposition afslaget.

§ 28. Upläst. secreta deputations betänkande,¹¹⁷⁶ öfver ryttmästarens Benct Linds besvär; tillika med ryttmästarens baron Lejonhielms memorial.¹¹⁷⁷

H. probsten Haartman aflemnade vidare muntelig berättelse om sakens sammanhang, till styrka för ryttmästaren Lind, hvilken, sedan han år 1756 mycket, ehuru oskyldigt, blifvit oroad af den så sittande commissionen, hade gått ut och gjort tjenst i Pommern, oaktadt han, såsom då tjenande wid adelsfanan, icke dertill waret förbunden. Och som han under kriget mycket hederligen sig förhållit, wid alla de tillfällen, som han lika som med flit blef exponerad, är förordnandet om utmärkta krigstjensters belöning till honom aldeles lämpeligit, och billigt, at han får majorsfullmagt och -tour, framför majoren Schwartzter, hälst han är äldre officerare, än denne sistnämde.

H. öfverhåfpred. Grunerus instämde i det samma; men wille icke eller wara emot, om ståndet endast behagar tillägga honom tour utan fullmagt. Men h. öfverhåfpredikanten påminte, att baron Lejonhjelm, såsom äldre än Lind, och bör njuta lika förmon.

¹¹⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 141.

¹¹⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 199.

H. probsten Hellberg såg besvärliga följder af dessa préjudicemål, medan det icke kan förekommas, att, igenom reparationsfullmagt för en, åter flere blifva lidande. Blifver Lind nu major, så kan han söka sig till öfversteli-eutenant, det en äldre ryttmästare än han, hvaraf möjliggen flere kunna gifvas, icke göra kan. H. probsten wille derföre icke tillägga honom mera, än förslagsrättighet framför den, som honom præjudicerat.

Härmed instämde h. professor Amnell, då baron Lejonhielm icke eller kan sägas genom Lind blifva lidande.

H. probsten Åhman förklarade sig benägen til det samma, om ståndet aldrig tilföre bewiljat upprättelse genom fullmagt. Men som det flera gånger skedt, så wore nog hårdt, att statuera exempel på en af de hederligaste officerare.

H. probsten Forssenius kunde likaledes ryttmästaren Lind för mycket hederlig. Men höll dock angeläget, att reparationsfullmagter med mycken warsamhet tilldelas, på det icke befordingar wid denna riksdag, såsom sist, måtte komma i gång. Hvarföre och som Schwartzer dock är äldre ryttmästare, än Lind; torde wara nog, om denna får tour för honom utan fullmagt.

H. probsten Haartman förestälte vidare rättvisan af saken för Lind och erinrade, att officerare sista riksdag fått upprättelse för Schwartzer, som varet yngre, än Lind.

H. probsten Bolmstedt önskade, att ständer aldrig befattadt sig med tjenstsaken; men sedan dermed nu så långt kommit, är icke skjäl för ståndet, att låta en så hederlig officerare, som Lind, hvilken derhos icke kan sägas wara för ung, röna werkan af en annan principe.

Efter något vidare discourerande i saken, gjordes proposition, om ståndet bifaller betänkandet, men tillägning af majorsfullmagt, under samma dato för ryttmästaren baron Lejonhjelm; hvartil svarades både Ja och Neij: hvarföre och sedan det blifvit afgjordt, att Neij skulle betyda, det major Lind erhåller tour och förslagsrättighet för major Schwartzer; deciderades genom votering, och 22 Ja, emot 9 Neij, att propositionen bifölls.

§ 29. Uppå h. probsten Wijkmans föreställning, blef igenom ordentelig proposition i ståndet öfverenskommit, att på 4 plenidagar efter denna, intet préjudicemål skal företagas, och faststältes 30 d:r kopp:nts plikt, för den ledamot, som något sådant väcker.

§ 30. Föredrogs och lades på bordet högl. ridd. och adelens protocollsutdrag, af d. 14 Junii nästl., innehållande en föreställning öfver den ordning, som i arméén skulle existera, igenom den af secreta deputation tillstyrkte och af ståndet afgjorde upprättelsen för capitainerne von Scheven, Malm och Lundeberg.

Ståndet åtskildes.

Den 30 Junii

§ 1. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹⁷⁸ ang. afrads- och skattespannmålens på Åland erläggande in natura.

§ 2. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹¹⁷⁹ angående håfsecreteraren Bratts glasbruk wid Byelfvens utlopp; och bifölls detta betänkande, med den af h. probsten Haartman gjorde tilläggnings, att, om glasbruksegaren brister i wilkorens uppfyllande, skal han wara sitt privilegium förlustig.

§ 3. Uplästes bergsdeputations betänkande,¹¹⁸⁰ angående smidesflyttningar, tillika med h. Baltzar Freitag's särskilte votum, och hedervärde bondeståndets protocollsutdrag, af d. 13 Maji nästledne.¹¹⁸¹

H. probsten Wijkman fann det särskilte votum till alla delar grundat; men deremot betänkandet så befattat, att landet derigenom skulle kunna förödas, att förtiga, det updämningar för brukens skulle skämt bort mycken åker och äng. H. probsten will derfore 1) hafva den tilläggnings, att inga ansökningar om smidesflyttningar, hvarken wid eller emellan riksdagar få göras; wid 3 000 d:r silf:nts wite: och som för öfrigit bruken slagit under sig många hemman för bruksdriften skull, så är skäligt, at, om något bruk lägges ned, och icke mera kan drivas på det stället det nu är beläget, cronan återfår

¹¹⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 62.

¹¹⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 78.

¹¹⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 14.

¹¹⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 63.
Tryckt i *BdP* 10, bil. 91.

dispositionen öfver de hemman, som, uti det namn af förmånsrätt, utom börd, kommet under bruket, men skattehemman gå till bördes-man tillbaka, utan att bruken dertill må tillerkännas någon åborätt. Derigenom kan med tiden, det hinder undanrödjas, som emot folkets förökande ligger deruti; att små hemman smält tilsamman uti större.

Herr doctor Lindegren war af samma tanka.

H. doctor Nordman likaledes; men påminte om de bruk, hvilka midt i Bergslagen äro belägne, och der både öda skog, och hindra blåsingarne. Hvad om dem i denna delen bör stadgas, kunde h. doctorn icke med säkerhet säga.

H. probsten Hellberg anmärkte äfven, att stor skillnad förekommer emellan bruk och hemman, inom och utom Bergslagen, emedan hvad de förra beträffar, en annan modus acquirendi wid dem blifvit nyttjad, och derföre icke med de senare kunna begripas under en allmän författning.

Herr kyrkoherden Heurlin förestälte billigheten af särskildte votum, jämte berättelse, huru skadeliga dylika flyttningar i dess landsort befunnets.

H. probsten Wangel hade sig bekant det underslef af bruksegare, att de föregifva sig lägga ned sina verk, och dock lika fullt idka smide, hvilket borde förekommas.

H. lector Antonsson trodde det strida mot naturen af bergshushållningen, att i allmänhet neka smidesflyttningar. När skogen på ett ställe är utödd, har bruksidkaren derföre icke förverkat sitt privilegium, utan ansåg h. lectoren de i särskildta voto yrkade skälen för mera ljudande, än haltige. De projecterade flyttningsgrunderne äro så mycket mera oskyldiga, som ingen derigenom tillfogas något förfång, utan erforderliga egor anskaffas genom laglig öfverenskommelse med fordna egaren. Men det wore mycket naturligit, att hemman, som för bruksdriften skull kommit under bruken, skiljas derifrån, när bruken gå under.

Uppå gifven proposition, bifölls nu fördenskull det särskildte votum, med tillägning, att inga ansökningar om smidesflyttningar, hvarken under eller emellan riksdagar, få ske, wid 3 000 d. silf:nts wite; samt att, då något bruk nedlägges, de derunder lydande hemman hemfalla¹¹⁸² til cronan eller bördeman, dock att i förra fallet åboen wid sin lösningsrätt bibehålles, emot

¹¹⁸² Upprepat i prot.

köpeskillingens erläggande till cronan, utan att bruket någon åborätt tillerkännes.

§ 4. Upplästes och, uppå h. probsten Wijkmans begäran, lades på bordet wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 28 Junii nästledne, angående utskjeppningsprémier för såpsjuderierna i riket.

§ 5. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹¹⁸³ öfwer kungsgården Laholm; hvilket bifölls, enligt ståndets yttrande öfver kungsgårdar i allmänhet.

§ 6. Uplästes cammar-, oecon.- och commerce-deputations betänkande,¹¹⁸⁴ ang. allmogens i Ångermanland besvär, rörande markegångstaxornes sätande, tillika med hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 27 nästl. Martii.¹¹⁸⁵

Herrar probstarna Wijkman, Kolmodin, Haartman och Forssenius, samt h. kyrkjoherden Heurlin hade sig alle bekanta de underslef, som föröfvas i städerna, wid dessa taxors utsättande efter torgprisen; hvarföre de önskade, att det härmed öfver alt kunde komma på gamla foten, eller som det före 1756 waret wanligt.

H. probsten Hellberg förestälte dock, att allmogen i Ångermanland i synnerhet förtjena något undantag ifrån den år 1756 gjorde allmänna författningen: och är skäligit, att räntetagare och räntegifvare få jämka härutinnan sins emellan, då medium måste blifva till pris faststält.

Efter h. probsten Krögers äfven gifna tillstyrkande, att härvid låta bero, bifölls hederv. bondeståndets extractum protocoll.

§ 7. Upl:s och bifölls camm.-, oec.- och comm.-deputations betänkande¹¹⁸⁶ om arrendet af Drottningehams el. Hamnskärs krog.

¹¹⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 73.

¹¹⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 61.

¹¹⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 62.

¹¹⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 64.

§ 8. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹¹⁸⁷ öfver arrendet på Johannisbergs kungsgård.

H. probsten Hellberg förmälte sig känna denna egendomen, och att icke nog kunde sägas till arrendatorns, hans excellence herr riksrådet baron Funccks, beröm, som på exemplarisk sätt dervid hushållat.

H. probsten Bolmstedt hemstälte, om icke, i anseende dertill, hans excellence kunde på något sätt få erfara riksens ständers wälbehag, med något undantag ifrån allmänna författningen; emedan eljest ingen upmuntran blifver för andre, att wäl sköta cronans egendom.

H. probsten Kröger önskade äfven, att någon häremot svarande belöning kunde gifvas; men rådde dertill, att ståndet måtte sig närmare betänka, på hvad sätt sådant bäst skal kunna ske, på det icke préjudicat må statueras för andre, att, söka det samma.

H. probsten Åhman styrkte till det samma, på det icke ståndet må finnas sig olikt, i anseende til det redan tagna beslutet öfver Skällnora kungsgård.

Sedan h. probsten Mathesius förestält det samma, beslöts, att detta skulle hvila.

§ 9. Anmälte h. probsten Afzelius, att, ehuru han hade orsak, att med mycken erkänsla, tacka ståndet för dess förtroende, som satt honom till ledamot i commission, måste han dock beklaga, att det stället kommer honom i synnerhet illa till pass, emedan hans prestegård är belägen nära intil den allmogens hemvist, som haft del i upproret, hvilka taga sig derutaf anledning, att med tårar och böner öfverfalla probstinnan, det hon genom herr probsten måtte utvärka någon förskoning för dem: och är detta öfverlopp så svårt för dess hemmavarande anhöriga, att de måste flytta från prestegården, om icke någon ändring häruti blifver. H. probsten nödsakades fördenskull, antingen begära lof att resa hem, eller att få lemna dess rum i commission till någon annan.

I anseende till en så öm consideration, beviljade ståndet det senare, och anmodade herrar electorerne, med det första träda tillsammans, att i h. probsten Afzelii ställe, wälja någon annan ledamot i commissionen.

¹¹⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 222.

§ 10. Uplästes secreta deputations betänkande,¹¹⁸⁸ angående, huruvida en tjenstsökande må vara tillåtit, att på en gång stå på tvänne förslager.

H. probsten Kröger fann detta betänkande wälgrundat; men förmodade, att det icke lærer sträcka till prästeståndet, erindrade, i anledning härutaf, om den stora olägenhet, som wederfares presterskapet, då förslager för dem ligga länge oafgjorda, emedan de tvänne, som icke winna syslan, derigenom hindras, att söka andra lägenheter.

H. probsten Fortelius förestälte äfven, huru svårt det ofta är för presterskapet, att, i anledning af besvär och dylika hinder, blifva vid ett förslag ganska länge uppehållne.

Uppå h. doctor Wåhlins yttrande, att detta dock behöfver närmare utarbetas, innan det til presteståndet appliceras; widtogs herr biskop Mennanders förslag, att uppdraga det målet till ståndets deputerade öfver presters befordran: och bifölls emedlertid det upplästa betänkandet, med tilläggning, att hvad presteståndet angår, will ståndet sig särskildt däröfver yttra.

§ 11. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹⁸⁹ öfver Nyquarn med dess bro.

Härvid anförde h. probsten Hellberg, att allmogen deromkring tryckas alt förmycket genom det arbete, som af dem fordras, att hålla dammen och broen vid magt: emedan arrendatorn, som tar dubbel tull af qvarnen, har derutaf en oskäligen winning, men cronan ringa inkomst; hvarföre h. probsten styrkte dertill, att bron och qvarnen, hvar för sig, må på auction uppbyggas.

H. probsten Mathesius oroade sig deröfver, att detta betänkande kunnat framkomma från deputation, ehuru stridande det är mot riksens ständer principer, till författningarne om cronoegendomar i allmänhet. Det här beviljade perpetuela arrendet må derföre aldeles upphöra, och auction öfver bron och qvarnen, hvar för sig, särskildt anställas, då den, som tar emot qvarnen, bör förbindas, att sjelf hålla den vid magt, utan cronans eller allmogens kostnad, enligt allmänna författningen om cronolägenheter.

H. probsten Wijkman fann likaledes billigt, att arrendatorn icke mindre här, än wid alla andra cronolägenheter, blifver ansvarig för underhåll och reparationer. Och hvad bron angår, bör cammarcollegium, när den blifver

¹¹⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 134.

¹¹⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 65.

färdig, så determinera värde derå, innan den går på auction, att något capital deraf kan samlas, till dess wid magt hållande.

H. probsten Hellberg gaf wid handen, att det altid waret allmogen ålagdt reparera bron, för den frihet, de hafva med sina körslor deröfver; hvarföre det torde wara bäst, att låta dervid bero, då cronan på arrendet winner så mycket mera.

H. probsten Walldius wiste, att arrendet mycket riktat innehafvaren; hvarföre det är wäl om det upphörer; men h. probsten önskade dock, att något lagligit skäl dertil måtte gifvas.

Häruppå gjordes proposition, och biföll herrar probstarnes Hellbergs och Mathesii tanka, att nemligen det perpetuela arrendet nu genast upphörer, och auction till ett nytt af qvarnen och bron, hvar för sig särskildt anställes, då den, som tager emot qvarnen, skall wara förbunden, att sjelf den samma till alla delar försvarligen underhålla, utan cronans eller allmogens kostnad, och detta allt, enligt ståndets yttrande om cronolägenheter i allmänhet.

§ 12. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹⁹⁰ angående cronolägenheten Kjöpinges djurgård; hvilket bifölls, enligt ståndets yttrande öfver cronolägenheter i allmänhet, med följande tilläggningar, af h. probsten Wijkman: att landshöfdingen hafver noga tillsyn, det de befundne bristfälligheter ofelbart blifva botade: och af h. probsten Hellberg: att Köpings stads invånare åläggas årligen härstädes plantera och hägna 50 stycken ekar.

§ 13. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹⁹¹ angående arrendet af den vid staden Falkenberg belägne tullbro; hvilket bifölls, enligt ståndets yttrande om cronolägenheter i allmänhet.

§ 14. Uplästes cammar-, oecon.- och commerce-deputations betänkande,¹¹⁹² öfver besigtningen på Stäkes färja; hvilket bifölls, enligt ståndets yttrande om cronolägenheter i allmänhet.

¹¹⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 66.

¹¹⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 67.

¹¹⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 68.

§ 15. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹⁹³ angående hollmarne Mållsund¹¹⁹⁴ och Gullholmen.

H. probsten Forssenius förestälte saken, om dessa holmars bortarrenderande, såsom delicat, i anseende till deras belägenhet; ty man wet, att i kriget med Dannemark uppehöll sig en spion härstädes, som gjorde danske ammiralen Tordenschild mycken tjenst. Att uppå all händelse förekomma sådant hädanefter, torde wara rådeligare, att låta holmarne af en man köpas till skatte.

Men häremot anförde h. probsten Wijkman, att, som det är äfven så möjligt, att förrädare kunna hysas på desse holmar, om de bäge äro i en skattemanna hand, så skulle de ock då med mera säkerhet kunna sig der uppehålla. H. probsten tillstyrkte derföre bifall till betänkandet, med tillägging, att justitiæcantzelern hafver att efterse, hvilken som varet förvallande till den härvid i cammarcollegio förelupne irringen.

Och biföll ståndet, så väl sjelfva betänkandet, som denna tillägging.

§ 16. Uppl. höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag, af d. 28 Junii nästledne,¹¹⁹⁵ som innehåller samma stånds yttrande öfver cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande, angående kungsgårdar och cronolägenheter i riket.

Och fann ståndet godt, att bifalla riddersk:s och adelens tillägging till 3:dje, så wida den der omförmälte ref- och skattläggnings-metoden wid denna riksdag hinner fastställas; i annor händelse, förfares efter den för hvart län wedertagna metoden: Och blef ståndet i öfrigit wid dess i denna saken redan tagna beslut.

§ 17. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹¹⁹⁶ öfver arrendet af kungsladugården Remmarlöf; hvilket bifölls, enligt ståndets yttrande om kungsgårdar i allmänhet.

¹¹⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 70.

¹¹⁹⁴ Bokstaven *å* ändrad från *ö*.

¹¹⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 37.

¹¹⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 74.

§ 18. Upl. cammar-, ocon.- och commercedeputations betänkande¹¹⁹⁷ öfwer arrendet af kungsladugården Hyby,¹¹⁹⁸ hvilket bifölls enligt ståndets yttrande om kungsgårdar i allmänhet.

§ 19. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹¹⁹⁹ rörande Barnabro tegelbruk.

§ 20. Uplästes h. Nils Gyllenstiernas memorial,¹²⁰⁰ rörande fiskerierne: och fann ståndet, att det redan yttradt sig öfver de här anförde ämnen, uti dess utlåtande öfver allmänna fiske-stadgan.

§ 21. Påminte h. doctor Nordman, att ståndet med det första måtte vara om-tänkt, att utse nya bancofullmäktige, hvarom de öfrige ståndens ledamöter som tätast påminna, emedan bancowerkets styrelse icke längre kan umbära fullmäktiges åtgärd.

H. probsten Mathesius tillstyrkte det samma, samt att electorerne måga till nästa plenum wara färdige med detta sitt val.

H. öfverhåfpred. Grunerus förklarade wäl, sig wara lika nögd, på hvad sätt detta wal går för dig; med trodde, det dock wara en ståndets rättighet, som det aldrig tillförene lemnat ifrån sig, att sjelft utnämna fullmäktige i riksens ständers wärk, hälst electorerne endast hafva att besätta deputationerne wid riksdagar.

Sedan härom något blifvit öfverlagdt, och en och annan förestält, huru som tiden mera spares för ståndet, om detta wäl äfven updrages electorerne; blef detta expedient, uppå gifven proposition, widtaget; dock förbehöll h. öfverhåfpred. Grunerus, att ståndet må wara obetaget, att yttra sig öfver detta wal, när det af electorerne uppgifves, hvilket öfver alt medgafs.

Eftermiddagen

§ 22. Justerades protocollet öfver förmiddagen d. 26 Junii.

¹¹⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 69.

¹¹⁹⁸ Rättat efter betänkandet; i prot. står: *Husby*.

¹¹⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 63.

¹²⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 210.

§ 23. Uplästes tulldeputations betänkande,¹²⁰¹ angående de sedan sista riksdag uppgifne afskrifningar på tull-arrendesumman.

Wid sista puncten af dessa afskrifningar för sjötullen, härrörande af 50 000 tunnor salt, som för fiskeriernas skull tullfritt fått införas, och deputationen tillstyrkt, måtte få afskrifvas, anförde h. comministern Chydenius någon betänkelighet, i det, utom detta quantum salt, mycket mera, för fiskeriernas skull inkommet, hvaraf tullsocieteten haft förmån, och tyckes den således icke wara berättigad till sådan afskrifning.

H. probsten Wijkman war af samma tanka, och tyckte det anstod icke redeliga medborgare, att yrka på sådant, när de veta sig hafva par grace fått så mycken annan förmån.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus samtyckte icke eller till denna afskrifning, i anseende till den winning societeten eljest haft af fiskerierne.

H. probsten Haartman wille wäl icke eller skänka bort något af cronans rätt; men anmärkte härvid, att sillfångsten redan war anseelig år 1756, då sista contractet slöts, och de på winst och förlust, efter hvilken tid, om fiskeriet sig förkåfrat, så har ock mindre införsel skedt af utrikes sill och andra fiskvaror.

H. probsten Wijkman påminte vidare, att societeten sista riksdag feck oförtjent afskrifning för såcker- och tobakstull, och att sillfisket de senare åren anseeligen sig förkofrat emot de förra.

Uppå gifven proposition, afslog äfven ståndet denna afskrifningen: dock erinrade i det yttersta h. probsten Haartman, att sådant wore stridande emot det på winst och förlust slutna contractet.

Wid landttullen och den påståde afskrif. för Hellsingforss stads tullfrihet, erindrade h. probsten Haartman, at tullfriheten war lemnad år 1756 innan contractet förnyades, ehuru det skulle räknas ifrån årets början; hvarföre ingen afskrifning bör hafva rum, för en frihet, som societeten redan förut haft sig bekant.

Detta biföll h. probsten Wijkman, tilläggande, att icke eller någon afskrifning borde beviljas för hvetemjöl och gryn, emedan ju mera i dessa waror consumeras af inländsk product, desto mera spannemål utifrån måste ersätta behofvet i annat; likaledes anmärkte h. probsten, wid 8 puncten, om lärfter och wäfnader, att, som beloppet af summan, som derföre skulle afgå,

¹²⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 18.

icke war uppgifven; en lindrigare till för dessa waror äfven förselen deraf större, och följakteligen tullen dräktigare; ty kunde afskrifning derföre icke beviljas,

Proposition gjordes häruppå, och ståndet afslog afskrifningarne uti 3, 8, och 9:de puncterne: det öfriga af betänkandet bifölls.

§ 24. Uplästes fiskerideputations betänkande,¹²⁰² angående remisslage wid tullkamrarne för fiskerifondsmedel; tillika med bifogat särskilt votum: och biföll ståndet sjelfva betänkandet.

§ 25. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹²⁰³ angående agenten Séeles fordran hos handelsmannen Duvell.

§ 26. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 21 Martii nästledne,¹²⁰⁴ angående någon belöning för håfstallmästaren Wattrang, som räddat kongl. arfprintsarne ifrån lifsfara, wid det hästarne en gång skenat.

H. probsten Kolmodin tyckte, att håfstallmästaren här icke gjort mera, än hans undersåteliga skyldighet fordrat, hälst han ock tyckes hafva bort förekomma denna fara, om den waret särdeles stor, och förse prinsarne med bättre hästar.

Häremot förestälte herr probsten Mathesius, h. doctor Lindegren, probsten Bolmstedt och h. doctor Alin, att den här föreslagne belöningen, icke i sig sjelf innebär mera, än en compliment: om som uppå gärningar bör hafvas reflexion, är wäl det minsta, att låta honom behålla lönen för deras kongl. högheters information, så länge han lefver, eller til dess han blifver befordrad.

H. öfverhåfpred. Grunerus, som det icke är ovanligit, att informatorene för deras kongl. högheter få behålla sina löner, till dess de blifva befordrade, och kongl. arfprintsarne ännu någon tid lära behöfva håftullmästarens handledning i ridkonsten; så må han uppbära sin lön, så länge han saknar befordran, hvarmed hittils vid stallstaten gått trögt, emedan den icke haft någon viss tour; hvilket dock nu i secreta deputation är under utarbetning: och lärer håfstallmästaren dermed wara belåten, utan att lifstidslön behöfves utfästas.

¹²⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 21.

¹²⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 79.

¹²⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 147.

H. probsten Wijkman: Som öfvertullmästareämbetet snart torde blifva ledigt, och håftullmästaren Watrang kan hafva apparenzen att occupera posten, kunde sättas: befordran inom eller utom stallstaten.

Ståndet biföll äfven protocollsutdraget, med den förändring, att i stället för orden: *så länge han lefver, och deräst han ej utom stallstaten*, sättes: *till dess han inom eller utom stallstaten*.

§ 27. Uplästes secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 9 Octobr. nästledne,¹²⁰⁵ angående indragningar på kongl. cammarcollegii aflöningsstat; tillika med cammar-, oecon. och commercedeputations betänkande,¹²⁰⁶ huruvida reductions-, köpegods- samt est- och lifländske contoiret må underläggas bytes-contoiret.

Uppå herrar probstarnes Haartmans, Mathesii och Wangels föreställningar, om angelägenheten, att icke, genom thessa bägge contoirens sammanläggande hindra det egentliga arbetet i bytes-contoiret, som med all drift behöfwer skötas, så att cronans lidande icke ökas, genom all för lång tidsutdrägt; warande det förra contoiret att anse, så som en kontroll uppå det senare; biföll ståndet secreta utskåttets protocollsutdrag med den förändring, som cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande innehåller.

§ 28. Upläst. hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 19 Junii 1766, om Lövingska skatteköpet,¹²⁰⁷ och af d. 28 Maji om augmentshemmans skatteköp i allmänhet.¹²⁰⁸

Det förra fins öfverensstämmande med ståndets redan i saken tagna beslut: och som det senare af bondeståndet här åberopas och hit lämpas; ytttrade h. comministern Chydenius sig finna deruti mycket skäl, emedan man nu mera nogsammt funnit, att jorden aldrig blifver väl skött, när mycket deraf kommer i ond mans hand; hvarföre ock af ålder endast räntorne, men icke hemmanen, waret anslagne rusthållen till styrka.

¹²⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 141.

¹²⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 91.

¹²⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 66. Tryckt i *BdP* 10, bil. 101.

¹²⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 64. Tryckt i *BdP* 10, bil. 94.

H. probsten Haartman bestyrkte bondeståndets tanka med exempel, som uti dess landsort sig tilldragit, att dylika hemmans åboer blifvit ynckeligen drefne från hus och hem.

H. probsten Wijkman: emedan rusthållarne fått augmenterna, såsom nödiga för rusthållen, så böra de, som sedermera derifrån blifvit sålde, gå tillbaka till förra åboerne eller deras arfvingar, emot köpeskillingsens erläggande.

H. probsten Mathesius. Ändringar och rättelser hafva här så mycket mera rum, som författningen är oeconomisk och stridande emot indelningsverket; dock styrkte både h. probsten, och h. probsten Kröger, samt h. lector Kraftman dertill, att ändringen endast må sträcka sig till framtiden, utan att rubba, hvad redan kan vara skedt.

Ståndet biföll fördenskull bägge desse bondeståndets extracta protocoll.

§ 29. Anförde h. probsten Kröger, att han, såsom placerad i flere deputationer, icke efter sin önskan kan medhinna, att, så träget, som hädanefters fordras, bevaka arbetet i bevillningsdeputationen, hvarföre h. probsten önskade, att ståndet till detta stället wille förordna någon annan.

Och updrog ståndet herrar electorerne, att härpå vara omtänkte.

§ 30. Anmältes herr landshöfdingen baron Sparres memorial,¹²⁰⁹ angående landtmätarnes förrättningar i Gefleborgs län, hvilket ståndet icke gaf sig tid att afgöra, helst saken redan war afgjord.

§ 31. Uplästes, och uppå h. probst. Ziebeths begäran lades på bordet, camm.-, oec.- och comm.-deputations betänkande,¹²¹⁰ om Carlstads understöd och cronosäteriet Kroppkärr.

Ståndet åtskildes.

¹²⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 212.

¹²¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 224.

Den 3 Julii kl. 12

§ 1. Anmältes herrar electorenes förrättade wal,¹²¹¹ hvarigenom följande blifvit utsedde till bancofullmäktige:

Kongl. öfverhåfpredikanten och kyrkjoherden wid kongl. Riddarholmens och Bromma församlingar, Gabriel Rosén, och kyrkjoherden wid Barnhuset här i staden, magister Johan Lönberg.

Till ledamot i commission, h. probsten Högström.

Och till ledamot i bevillningsdeputation, h. probsten Hellberg.

För de bägge senare skulle extracta protocollii utfärdas; men angående det första valet, erindrade h. kyrkjoherden Portuan, om den frihet, ståndet sig förbehållet, att deröfver sig yttra. Och som h. kyrkjoherden redan någon tid hört ett rykte, att kyrkjoherden Lönberg härvid skulle komma i åtanka, hade h. kyrkjoherden deraf taget sig anledning, att, i anseende till honom, skrifteligen författa sina tankar, hvilka herr kyrkjoherden, såsom dictamen ad protocollum, nu aflemnade,¹²¹² för att icke förorsaka någon tidsutdrägt med det, att electorenes wal skulle begäras på bordet.

Sedan detta blifvit uppläst, och deröfver liknande sig till någon discours, blef saken hvilande, i anseende till följande mål, för hvilket ståndet nu egenteligen war samladt.

§ 2. Uplästes utdrag af protocollet hållit i riksens ständers commission d. 1 Juli nästledne,¹²¹³ angående förkortning af ransakningen wid särskildte håfrätten i Borås öfver uproret thersammastädes: hvaröfver commissionens yttrande genast bifölls.

§ 3. Anförde ordföranden, herr biskop Mennander, huru som, sedan en af trycket utkommen skrift, kallad Rikets hjälp genom ett naturligt finance-system,¹²¹⁴ och författad af en ledamot i detta ståndet, comministern magister Chydenius, förorsakat i allmänheten mycken upmärksamhet, så wäl i anseende till dess innehåll, som att den blifwit försedd med ståndets tillåtelse

¹²¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 159.

¹²¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 162.

¹²¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, riksens ständers kommissions akter, nr 1.

¹²¹⁴ A. Chydenius: *Rikets hjälp, genom en naturlig finance-system* (Stockholm 1766).

att tryckas; torde såwäl secreta utskåttet, som de öfrige respective stånden vänta, att presteståndet först deröfver sig utlåter, huru detta anses bör; hvarföre herr biskopen nu uppgaf ståndet detta ämne till ventilation.

H. comministern Chydenius förmälte sig, så wäl i anledning deraf, att han till secreta utskåttet i detta ämne varit upkallad, som af den upmärksamhet secreta utskåttet gjordt wid hans arbete, hafver, vid sakens närmare eftersinnande funnet, att både en ovarsam skrifart blifvit brukad, och äfven satser utförda, som emot riksens ständers beslut och författningar äro stridige. Som nu h. comministern häppades vara känd af ståndet för ett sådant uppförande, att ståndet skulle wilja häröfver fälla något oblidt omdöme, utan tro, att hvad som vore skedt, härflutet af bästa välmening; anhöll han, att ståndet, jemte declaration, det ståndet uti skriften icke tager någon del, äfven hos de öfrige stånden wille honom til det bästa recommendera; til hvilken ända han äfven nu upläste och inlemnade ett memorial¹²¹⁵ af samma innehåll, som han nu munteligen anfördt, och deruppå tog afträde.

H. probsten Hellberg: Det förnämsta härvid är, att comministern Chydenius med sin skrift stött riksens ständers författningar och beslut, samt yttrat sig på sådant sätt, som skulle kunna operera mycket ondt i det allmänna för framtiden. Detta bör wäl med rätta handteras genom formelig process, vid wederbörligt forum granskas, och efter lag afgöras; men h. probsten hemställte, om denna utväg i våra critiska tider wore den bästa och försigtigaste. Pluraliteten af allmänheten, som i denna skrift föreställas, såsom lidande, igenom riksens ständers financeoperationer, skulle icke underlåta, att patrociner auctor, såsom en der oskyldigt led, för det han velat deras bästa, och betydande folk torde icke saknas, som honom skulle understödja. H. probsten wille derföre häldre widtaga någon annan utväg, att på behageligare sätt, och sådant som smakar af mildhet, göra skriften i allas tycke ogrundad. Dertill har Chydenius nu sjelf med sitt memorial gifvit anledning, som förmodeligen härflutit af egen öfvertygelse. Skulle han nu på samma sätt gifva ut på trycket en recantation, deruti han med starka och öfvertygande skäl sjelf beviste sina fel, och yttrade öfver dem upriktigt bekymmer; så skulle inga skjäl blifva öfriga för någon, att vidare hålla med skriften, och då först kunde hos ståndet komma i öfvervägande, hvad biträde ståndet kunde göra till Chydenii sauverande hos de öfrige stånden, hvartil

¹²¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 170.

intet steg må tagas, om icke tillika utväg kan upgifvas, att rädda riksens ständers värdighet, som härvid blifvit förolämpad.

H. öfverhåfpred. Grunerus understälte, om icke någon tid kunde lemnas, att häröfver stadga sina tankar; hvilket herrar probstarne Wijkman och Kröger äfven önskade, men som saken, för de andre ståndens skull, i synnerhet i secreta utskåttet, presserade, att här komma till skyndesamt slut, fortsattes discourserne, och

h. probsten Haartman förestälte Chydenii brått, såsom tväggehanda, nämligen emot presteståndet särskilt, och emot samtelige riksens ständer gemensamt. Mot ståndet hade han sig förgått, i det han per male narrata bragt ståndet i ledsamhet för påskriften skull; hvarvid han förtegat, hvad man nu efteråt förnummet, att han varet hos censor med skriften, som wäl i början äfven lemnat sitt imprimatur, men sedan det samma återkallat, jämte det både han och jämwäl herr landtmarschalken, som ock genomsett manuscriptet, afrådt Chydenius, att vidare poussera dess tryckning, i anseende till de förgripeliga utlåtelse, som på flere ställen derstädes finnas, och hvaraf h. probsten nu upläste den passagen, der operationen, att småningom fälla kursen, kallas omöjelig, obillig, onyttig och i wist afseende skadelig, hvilket auctor i det följande söker bevisa. När nu alt, hvad således med skriften passeradt, förtiges, och ståndet inledes att i hast meddela tillåtelse til tryckning; kan wäl ett sådant förhållande icke lindrigare anses, än med förlust af ståndets förtroende, hvilket han så oförsvarligen missbrukat. Ännu svårare är bråttet emot riksens ständer. Skulle det lagliga anses; så blefve mannen wisseligen för all sin tid olyckelig. Men skal dervid mildras, så kan straffet icke blifva mindre, än förlust af riksdagsmannarätt både för denna och alla följande riksdagar.

H. probsten Kröger ömade mycket, att se en ledamot af ståndet så illa utråkad, hvilken i öfrigit gjordt sig wäl känd för skickelighet och arbetsamhet, nit och uppriktig wälmening. Och som här nu intet annat är til görande, än wälja mellan strängare och lindrigare medfart, fann h. probsten, att bråttet igenom stränghet icke så afplanas, som igenom den lindriga utvägen, att låta Chydenius sjelf inför allmänheten det afplana. Ty som skriften ibland annat tjenar, att hos publiquen underhålla sådane tankesätt, det de böra befrias ifrån tryckande bördor, som för statens skull nu för tiden äro oumgängeliga, skulle Chydenius säkert blifva ansedd för en politisk martyr, om han dervöre på något eclatant sätt skulle blifva lidande, och skulle beledsagas till dom-

stolen med en stark röst af den meniga hopen, hvars interesse han soutenerat, och då skulle ropa, att han pliktade för sanning. Mera trodde för den skull h. probsten det skulle influera på allmänheten, om Chydenius sjelf inför ståndet skulle wisa, hvaruti han felat, och sjelf sedan för allmänheten tolka sitt brått.

H. probsten Ekman åberopade, havd i synnerhet secreta utskåts-ledamöterna hade sig bekant, att de andre stånden tagit denna saken mycket ömt, och med någon otålighet wänta på någon allvarsam åtgjörd dervid af presteståndet. Få de se, att ståndet förenar allvarsamhet med lindring, så är anledning att hoppas, det de snarast blifva nöjde, och då kan ståndets intercession för Chydenius äfven hafva god wärkan; men eljest lærer hvarken hans afbön, eller ståndets förbön kunna hjälpa honom ifrån något wärre. Som fördenskull presteståndet härvid mäst blifvit rördt, i anseende till påskriften, hvilken, ehuru den icke kan sägas innebära någon fullständig censur, dock bör föranlåta ståndet, att förekomma all misstanka, det ståndet tager någon del i de förgripeliga utlåtelse, som i skriften finnas, och att dertil wisa dess misshag; så blifver nödigt, att Chydenius nu för protocollat, eller genom en ännu tydligare böneskrift, än den han ingifvet, återkallar hvad han gjordt, då han wäl hos de andra stånden torde kunna till förskoning recommenderas, allenast ståndet tillika med honom tager något sådant steg, hvarigenom misshag wisas både till skriften och procedere, at få den trykt; hvilket steg icke lærer kunna blifva något annat, än att han förlorar det af honom missbrukade ståndets förtroende. H. probsten önskade, att detta kunde ungås; men hade skäl att frukta, det proposition derom eljest kommer ifrån annat ställe.

H. professor Amnell ömade mycket, att comministern Chydenius nu skall befinna sig i dessa omständigheter; hälst h. professorn satt wärde på dess person och egenskaper. Dess skrift, hvilken h. professoren icke kände, när tryckning derå i ståndet bewiljades, hade h. professorn sedermera, icke utan alteration genomläst. Hvad härutinnan mot ståndet kan wara förbrutet, trodde h. professorn lätteligen kunna försonas, ehuru sakens nu först yppade omständigheter, som förut åtminstone icke waret allom bekanta, ligga Chydenius icke til ringa last. Men det wärsta är, att han angripit riksens ständers beslut. Fåfångt skulle man här söka bot emot goda lagars släta verkställighet, om sådant impune får passera. Det wore då bättre, att hafva god verkställighet af sämre lagar. Hvar god medborgare, under hvad regering han

lefva må, kan icke annat, än antaga den principen, att, sedan högsta magten taget sitt beslut, det icke går an, att genom tal och skrifter yttra sina tankar deremot, på sätt, som ske kan, medan saken ännu är under öfverläggning, och innan beslutet tages. Att annorlunda procedera, leder till fullkomlig anarchie. H. professorn önskade fördenskull, att Chydenius nu icke må falla domaren i händer: Och bad äfven ståndet, att se honom bättre till godo: instämmande h. professorn med herrar probstarne Haartman och Ekman aldeles deruti, att, om han icke blifver skild ifrån ståndet, står han icke att rädda, utan ståndet blandas för mycket med honom, om det likafult för honom skulle wilja plaidera. För öfrigit, och ehuru det är wäl, att skriften blifver grundeligen wederlagd; bör det dock icke ske af honom sjelf. Scripta palinodica äro alltid misstänkta, att icke wara upriktiga: och äfven som en hvar måste lämnas fritt, att tänka efter sina begrep bör ingen tvingas, att lämna sina egna tanckar, och widtaga andras. Dess utom behöfves mera tid, att rätta conscientia erronea, än att man kan föreställa sig, det Chydenius nu redan utaf ren öfvertygelse återkallar de tankar, som hos honom sig rotat, emedan han dem med så mycken flit utarbetat. Alt hvad för honom är rådeligit göra, är att han med ödmjuk böneskrift ock wänder sig till de andra stånden; emedan, både inom och utom riksens ständers corps, icke är brist på skickeliga pennor, som kunna för allmänheten wisa dess willfarelse.

H. doctor Nensén wille häruti följa sin medfödde böijelse, att tyda alt till det bästa, ehuru det icke kan nekas att comministern Chydenius härmed förrådt mycken kitslighet. Dess fel torde hafva härrördt af den principe herr doctorn märkt honom hysa, att nästan en oinskränkt frihet bör gifwas, så i tryck, som i näringar: Och torde han fått smak för den ängelska idéen, att, när pluraliteten i parlamentet något deciderar, får dissentiens likafullt trycka sin mening, ehuru stridande tvärt emot beslutet. Sådant ansåg h. doctorn hvarken för nyttigt, eller öfverensstämmande med våra lagar. Men som Chydenius gjordt sig känd för många goda egenskaper, intercederade h. doctorn för honom, på det han icke må sättas ur stånd, att vidare blifva ståndet nyttig.

Herr biskop Lamberg erindrade sig i början waret emot, att ståndet skulle tillåta tryckning af en skrift, som ståndet icke kände; men som den sagts wara för lång, att i ståndet uppläsas, hade h. biskopen till slut icke satt sig deremot, utan compromitterat på revisorerne. Så onkeligit, som det nu är, att Chydenius sig försett, så ondt gjorde det herr biskopen om honom, helst

herr biskopen af naturen wore benägen till mildring. Men som förbrytelse skedt emot riksens ständer, måste wäl ståndet, nolens volens, wisa däremot sitt missnöije, och förklara Chydenius owärdig sitt förtroende; instämmande för öfrigit herr biskopen deruti, att en publique recantation, af honom sjelf, är till intet nyttig.

H. öfverhåfpred. Grunerus önskade, att Chydenius wäl förut communicate rat sig med sina wänner, och lydt deras råd, innan han lät trycka skriften. Wisse ledamöter af ståndet hafva dock den genomläst; men när de derom aflemnat sin berättelse, hade h. öfverhåfpredikanten icke warit tillstädes. Ömade för öfrigit Chydenii nu iråkade omständigheter, sedan publicum denna riksdag haft att tacka dess penna för många interessenta upplysningar. Wälmening lär ock hos honom icke saknats; men beklageligast är, att han brukat ovarsamma talesätt om riksens ständers göromål. Allmänheten torde emedlertid hafva fattadt tycke för skriften; hvarföre det icke wore rådeligit, pålägga honom sjelf, att den samma refutera; ty hvar och en supponerar då, att det sker emot hans öfvertygelse; utan bör någon som känner saken bättre än han, bevisa, att han farit wilse. Och som till dess olycka skulle aflöpa, om efter lag med honom nu skulle förfaras, recommenderade h. öfverhåfpredikanten den lindrigaste wägen, ehuru det wore svårt nog, att hitta på den bästa. Till äfventyrs torde det gå an, att, uppå den declaration, han nu gjordt, gifwa honom consilium abeundi, och så till de öfriga stånden göra, ang. honom, en beveklig föreställning, hvilket dock bör ske snart, emedan man finner många af denna skrift hafwa blifwit stötte och retade.

H. probsten Mathesius: Att skriften bör förefalla ståndet misshagelig, der-til behöfves icke mycket bevis; men så wore dock önskeligit, att därmed förfares på samma sätt, som tillföre wid denna riksdag med brått af dylik beskaffenhet skedt, så att rättvisa blifwer blandad med mildhet, och äfven, för politiska considerationer, med förakt. Kyrkjohistorien gifwer vid handen, att kätterier blifwit i sin linda nerqvafde, när uphofsmännen i början blifwit med li[n]drighet rättade; men när de deremot strängare handterats, har smittan bredt sig vidare omkring. Hvarföre och ehuru det kan wara likare, att rubricera detta brått, såsom gällande lif, ära och gods, än då ryska ukaser under sista kriget i Finland utsatte samma straff för sina oordningar; trodde dock h. probsten, att mera godt uträttades med lindring medfart, helst då det icke är underligit, att folck misstaga sig i ett så benigt ämne som detta, är dock Chydenius för liten person, att riksens ständer sig med honom skulle

inlåta: warande fruktan värddt, att, om efter lagarnes stränghet med honom skulle förfaras, flere uphäfva sig till financiers, än ståndet skulle önska. H. probsten tillstyrkte fördenskull, att ståndet måtte wisa dess misshag till skriften genom ett extractum protocollii till de öfrige stånden, och söka förmå dem, att låta bråttet wara försonadt genom en afbön af Chydenius. Rikslagarne stadga icke, att uteslutande från ståndet genast skall följa på hvar och ett fel; hvarföre man ock denna riksdagen sett, att de andra stånden nog skyddat sina ledamöter, de med pennan felat i allmänna saker.

H. probsten afbröt härvid discoursen, ehuru han hade flera skäl dertill, att genom förakt nedtysta saken och icke genom för mycket widrörande reta nyfikenheten.

H. kyrkjoherd. Heurlin fann 3:ne föremål här komma att considereras, nämligen publici säkerhet, ståndets heder, och lindring för Chydenius. Hade denna skrift för ett år sedan waret utgifven, så torde den med mycket behag hafva blifwit ansedd, ehuru h. kyrkjoherden nu icke willa åtaga sig, att, såsom censor, derföre wara ansvarig, eller ursäkta, att just de medel deruti angripas, som riksens ständer ifrån början welat nyttja, att hjälpa finance-werket.

Ståndets heder, som något lidit, genom den meddelta tillåtelsen, tyckes fordra, att ståndet gjer ut en förklaring deröfver. Och hvad Chydenii person widkommer, skulle det gräma h. kyrkjoherden, om något svårt honom skulle öfvergå, sedan han denna riksdag nyttjat sin qvicka tankegåfva, att i god wälmening gifva allmänheten många interessanta uplysningar; äfven som i denna skrift mycket gott lärer wara inblandat. H. kyrkjoherden tillstyrkte derföre, att på det lindrigaste med honom måtte förfaras, då de andra stånden äfven, i anseende till dess goda egenskaper, icke lära finnas honom widrige.

H. probsten Hellberg determinerade deliberation till det, huru lindring bäst må kunna beredas för Chydenius hos de andre stånden, och på hvad sätt ståndet säkrast må kunna biträda honom med dess förord; hvarföre h. probsten hemställte, om icke ståndet til en annan gång sig närmare kunde betänka.

H. probsten Haartman yrkade vidare, att detta biträde aldeles blifwer förgäfvnes, och ståndet kan på intet sätt justifiera sig sjelft, om icke missnöije förklaras öfver skriften, och Chydenius mistar sin riksdagsmannarätt. 23 § i riksdagsordningen föreskrifver, huru förfaras bör med en riksdagsman, som obehörigtwis antastar en annan. Huru mycket svårare måste det då anses, när samtel. riksens ständer warda angrepne? Och skiljer sig äfven Chydenii

förbrytelse mycket ifrån deras, som genom skrefne memorialer hos sina stånd gjordt något åtal uppå riksens ständers göromål.

H. probsten Afzelius höll för angeläget, att ståndet nu tager sitt beslut i saken.

Enär h. probsten Hellberg häruppå förmälte, det han icke kunde sig påminna, huru ståndet kommet att resolvera till påskriften, igenom hvilket steg ståndet nu föranlåtes, att först och främst sig i saken interessera; yttrade h. probsten Högström, att, när skriften i ståndet först anmältes, sades den af flera ledamöter redan vara genomläst, som icke skola funnit något skadeligt deruti; hvaruppå h. probsten jemte 2:ne andra ledamöter blifvit till dess genomläsande utnämnd. Hade h. probsten allena blifvit derom anmodad, så torde han dervid brukat mera attention, än då, af flere, den ena litat på den andra. De hade läst hvar sitt stycke, och funnet här och där mycket, som synts vara godt, att för allmänheten göras kunnigt. De anmärkte anstötligheterne hade h. probsten först nu efteråt blifvit warse uti den trykte skriften, oakadt deputerade hade struket ut mycket, och Chydenius icke allenast förklarar sig dermed nögd, utan äfven låfvat, att sjelf nogare se uppå altsammans. Uppå h. probsten hade äfven wid detta tillfället något wärkat: att han nyss förut sett ett memorial af baron Christer Horn trykt med högl. ridd. och adelens tillåtelse, hvaruti han tykt sig finna samma idéer, som dem Chydenius nyttjadt: och då han i ståndet gjordt sin berättelse om skriften, hade han icke uttryckeligen styrkt ståndet dertill, att derå gifva sitt imprimatur, ehuru h. probsten altid önskat, att allmänhetens dubia i detta laggranna ämnet måtte blifva undanröjda, genom sakens ventilerande pro och contra, och aldrig kunnat föreställa sig, att så mycket gift skulle ligga i denna skriften, som deruti nu blifvit uptäkt. Men som det torde hafva äfventyrliga påföljder för det allmänna, om detta Chydenii brått nu hårt anses; önskade h. probsten, att ståndet för honom hos de öfrige stånden wille intercedera.

H. probsten Wijkman förmälte sig äfven hafva hört något af skriften bland deputerade upläsas; då h. probsten händelsewis waret tillstädes. Mycket hade väl då blifwit utstrukt; men så torde förtroende till auctor hafva gjordt, att icke alt så noga granskats, hälst man haft anledning att tänka, det ståndet sjelft skulle wilja höra skriften, innan den blefve påskrefven.

Sedan h. probsten Hellberg häruppå projecterat, att någre deputerade kunde nämnas, att sätta upp en beveklig föreställning om Chydenius till de

öfrige stånden; yttrade h. biskop Mennander, sig af discourserne nogsamt finna, att ståndet inclinerar till mildring för en dess ledamot, som befinner sig i en så ängslig belägenhet, att ståndet är benäget, jämte berättelse om hvad i dag uti saken sig tilldragit, tillstyrka de öfriga stånden, att åtnöija sig med någon lindrigare correction för comministern Chydenius, än domare efter lagens rigeur skulle kunna pålägga. Men ang. sättet till detta lindrigare förfarande, hade herr biskopen funnit ståndet ännu wara skildt i 2:ne meningar, i det en del tycka förlust af riksdagsmannarätt, wara oundvikelig, andre åter förmäna saken genom afbön wara hulpen. Denna omständigheten behöfver derföre ännu decideras.

H. doctor Nordman: Då ståndet nu kommer öfverens om lindrig medfart, blifver nödigt, dervid taga sådan utväg, att ändamålet winnes. H. doctorn tviflade, om det aldramildaste här wore rådeligast. Att afbön måtte göra tillfyllest wore önskeligit; men ingen apparence, att, igenom proposition derom, mannens förskoning hos de öfrige stånden winnes, hvilka då snarare skulle ressentera, hvad de märka preteståndet wille öfverskyla. Det bästa expedient lærer derföre blifva, ehuru mycket det emot h. doctorns böijelse wore stridande, at för denna riksdag utesluta Chydenius ifrån ståndet.

H. probsten Kröger förestälte nu vidare, huru som litet tidsutrymme härvid wore nödigt. H. probsten wille på intet sätt försvara, hvad Chydenius skrifvet; men kunde dock icke underlåta att påminna, det 3 stånd länge sedan remitterat till stora deputation en ledamots memorial af ridderskapet och adelen, i anseende till eftertänkeliga utlåtelse om riksens ständers göromål i affairen med wäxlassocierade, som dock ännu icke kommet till expedition. För öfrig medgaf h. probsten nu, att Chydenius icke bör påläggas, refutera sig sjelf; utan vore alt nog, att han inför ståndet återkallar, hvad han skrifvit.

Som tiden nu war förleden, blef öfverenskommet, att denna sak eftermiddagen skulle afgöras.

Eftermiddagen

§ 4. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 23 Januarii nästl.¹²¹⁶ angående controll på secreta utskåttet.

¹²¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 144.

§ 5. Anmäldes, igenom notarien, högvördigste h. archibiskopens hälsning och påminnelse, att ståndet wille wara omtänkt på någon utväg till fortskyn-dande af nådigt slut hos Hans Kongl. Maj:t uti Rutströmske religionsmålet.

Herrar biskoparne Mennander och Fortelius åtogo sig derföre, uppå an-modan, att, å ståndets wägnar, härom hos deras excellencer, herrar riksens råd, med det första anhålla.

§ 6. Likaledes och som ifrån herr archibiskopen påmintes, att deputerade snart måtte blifva färdiga med genomseende af hvad h. doctor Möller skrif-teligen upsatt, emot de nu gångbara religions willfarelser, hvarom herr bis-kop Lamberg sade sig med de öfrige deputerade i mårgon wilja conferera.

§ 7. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollutdrag af den 8 Julii 1765¹²¹⁷ om strömränsning, vid Schenninge stad.

§ 8. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollutdrag af den 6 Augusti 1765,¹²¹⁸ angående Ädelfors bergverks lotteri.

§ 9. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkan-de,¹²¹⁹ om nödvändigheten af en vice advocatfiscals förordnande i kongl. cammarcollegio.

Som detta af deputationen tillstyrkes, förmälte h. probsten Haartman, sig icke widkännas deputationens slut derom, utan höll för onödigt, att förordna nya sysslor, när göromålen likafult kunna blifva bestridda, genom dem, som dertill constituerar: warande att befrukta, att, om syslan nu inrättas, blifver en annan riksdag fråga om lön för densamma.

H. probsten Wangel förestälte häremot, huru som collegii ordinarie ad-vocatfiscal har för mycket att göra, och att h. probsten uti räkenskapsut-skåttet waret åsyna wittne till de många ämbetsmemorialer, som af honom inkommet, om sådant, som han icke medhunnit att bevaka; hvarföre det icke tyckes wara någon betänkelighet wid, att låta vice advocatfiscalsfull-magt utfärdas till den, som eljest vid hvarje förrättning, hwartil advocats-fiscalsämbetet behöfver hans biträde, måste särskildt constituerar.

¹²¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 139.

¹²¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 140.

¹²¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 75.

H. probsten Wijkman instämde med h. probsten Haartman, helst erfarenhet wisat, att nya löner altid blifva en påföljd af nya inrättade syslor. Dess utom skulle det blifva en contradiction i riksens ständers göromål, om de skulle bewilja detta, just då de äro i begrep, att vid alla stater och verk, göra alla möjliga indragningar.

H. probsten Haartman gaf vidare det förslaget, att en eller flere af de ledige manufacturcontoirsbetjente måge här till biträde nyttjas.

H. professor Amnell conformerade sig med herrarnas probstarne Haartman och Wijkman, hälst h. professorn skulle kunna wisa, att wid många andra verk behöfves med äfven så stort skäl fördubblat antal af betjening. Men dertill kunde h. professorn icke samtycka, att manufacturcontoirsbetjente härvid emploijeras, emedan de icke förtjent, att wara andras vicarier, och uti andras syslor göra skäl för onerosa, medan benefica dem undandragas.

H. probsten Engzelius fattade saken så, att ingen ny sysla här blifvit projecterad, utan allenast, att äldsta cammarskrifvaren må få namn för den syssla, som han eljest likafullt måste göra, men hvilken ofelbart skulle med mera drift bestridas, om han derå finge fullmagt. Dermed gifves ingen tillökning i lönen, utan fullföljes högstsäl. konung Carl XI:s författning, som stadgat, att wid detta collegium skal wara en vice advocatfiscal. Och som en hvar lär weta, huru wäl det behöfves, att arbetet i detta collegio kommer att gå med mera drift, må man gärna unna collegium, att få en wiss man, advocatfiscalen till biträde, som de kunna lita på, när cronan dermed intet graveras.

H. probsten Mathesius höll likaledes nödigt, att advocatfiscalscontoiert förstärkes, i stället att collegii ledamöter till antalet minskas; men sedan h. probsten Bolmstedt gjordt den reflexion, att ju flere personer skola sköta ett ämbete, desto sämre blifver det förvaltadt; gjordes proposition och betänkandet afslogs.

§ 10. Continuerades discourserne, ang. comministern Chydenius, då h. probsten Haartman upläste 17 § af riksdagsordningen, missg.b. 5 cap. 1 § och 16 § af 1767 års riksdagsbeslut. Dessa lagsens rum wille dock h. probsten icke, i all sin rigeur, lämpa på comminister Chydenius, utan allenast anföra dem att visa, huru saken inför en domstol skulle komma att anses. Men nödigt blifver, att förklara Chydenius förlustig ståndets förtroende för denna och några följande riksdagar, emedan man eljest hazarderar för honom för

mycket, då de andra stånden icke med mindre lära blifva tilfridsstälde. Dess utan åligger ståndet, i anseende till påskriften, att först och främst i denna saken, maintenera riksens ständers wärdighet; ty om en sådan skrift får onäpst passera, har allmänheten skäl att tänka, det riksens ständers ifver mot dem, som lasta deras göromål, betyder i sjelfva werket intet, och om rikslagar således icke få gälla till ordnings bibehållande, wille h. probsten häldre wara skild ifrån ståndet.

H. probsten Bolmstedt beklagade högeligen, att ståndet skal blifva så mycket sysselsatt med en så ledsam sak. Chydenius hade warit h. probstens wän, till hvilken han haft mycket förtroende. Icke desto mindre hade han tykt det wara oformeligit, att ståndet skulle lemna tillstånd till tryckning af en skrift, som ståndet icke kände, hvarföre h. probsten waret ibland dem, som i början deremot protesteradt. Och wiste h. probsten icke, huru deputerade den öfversett, när den framkommet så beskaffad, som den nu finnes. Sedan det nu dock skedt, wille h. probsten gärna med Chydenius gå en lindrig wäg, hwartil ingen annan utwäg lærer blifva, än förtroendets förlust, om ståndet annars tillika skall i akttaga sin wärdighet, att på något sätt beifra en sådan skrift: wiljande h. probsten dock gärna accommodera sig, om äfven detta finnes kunna undwikas, allenast det icke lärer Chydenius till större olägenhet, i hvilken händelse h. probsten sig förbehöll, att uti ett sådant beslut icke hafva någon del.

Herr biskop Lamberg bad, att icke alla de strängaste lagsens rum må appliceras til en så wärdig ledamot, som Chydenius waret: repeterade för öfrigit ifrån förmiddagsdiscoursen, att, om ståndet wore sig sjelft lemnadt, kunde eftergift nog finna rum. Men, i afseende på de öfrige, äfven förolämpade stånden, måste h. biskopen, emot sin wilja, till större olägenhets förekommande, råda til consilium abeundi. Men skulle h. probsten Mathesii förslag, om afbön och förakt för skriften, pröfwas widtageligit, wille herr biskopen gärna gå in dermed, emedan han aldrig wore för någon hårdhet.

H. probsten Kröger förmälte, sig sedan förmiddagen närmare hafva tänkt efter, huru och på hvad sätt denna saken kommet til ståndet. H. probsten hade icke funnet, att den genom något document på wanligit sätt inkommet, utan hade af ömhet, den h. probsten wördade, immediate blifvit wäkt. H. probsten wiste derföre icke, hvad som kunde föranlåta ståndet, att nu så mycket dermed hasta, och så allwarsamt taga deruti, att icke någon rymligare betänkningstid lemnas. H. probsten wille härmed icke taga Chydenius,

i anseende til dess skrift i försvar, ehuru han dess utom hafva sin merit; men önskade allenast, att ståndet icke måtte förhast sig med honom, då de andre stånden lemna oafgjordt, så länge de kunna, om sina ledamöter, som på wist sätt äro i samma predicament. H. probsten lemnade derföre i ståndets godtfinnande, om icke de öfrige riksdagsmän, som med sina skrifter rört securitas publica, nu böra följa med, och ställas under en quæstion med Chydenius.

Då h. probsten Mathesius härmed instämde och förmente, det ingen formelig upgift i saken skedt; anförde herr biskop Mennander, huru som secreta utskåttet gifvit honom anledning, att häröfver inhämta ståndets tankar, emedan det blifvit öfverens kommet, att detta ståndets yttrande först skulle afbidas; hvaruppå h. probsten Wijkman och flere secreta utskåttets ledamöter förklarade, det herr biskopen wid detta tillfället aldeles fullgjordt, hvad dess ämbetesplikt, såsom ståndets ordförande, af honom kräft.

H. probsten Mathesius invände vidare, att, om ståndet nu härutinnan tager något beslut, kan det dock icke blifva inom ståndet och secreta utskåttet, utan måste med de öfriga stånden communiceras: och tyckes wara oformeligt, at ett sådant beslut sedermera skulle underkastas secreta utskåttets ömdöme, och det waret för lindrigt eller för hårdt. Att Chydenius felat, kan icke bestridas; men som skriften dock, i hastighet och utan att wederbörlig attention dertil blifwit brukad, kommet att med ståndets påskrift auctoriseras, fordras af ståndet mycken laggranhet, att rätteligen wisa det härvid begångna felet.

H. probsten Ekman åberopade, hvad han förmiddagen i saken yttradt, och ansåg för en wänlighet af de andra stånden, att de först welat häröfver inhämta presteståndets yttrande. Få de se, at presteståndet härwid brukar något allvare, så att det icke blått stadnar wid afbön, utan consilium abeundi widtages, är troligit, att de dermed tillfredsställas, i stället, att Chydenius i annor händelse torde svårt få bära upp, att detta ståndet wisar honom för mycken godhet. Ståndets egen wärdighet kräfvver dess utom denna slags beifran; ty ståndet lider genom påskriften, hvartil det blifvit inledt, utan att veta, hvad förut med saken passeradt. Häruti wisas äfven ingen hårdhet, utan allenast, att ståndet är sig likt, sedan det nyligen uteslutet comministern Heurlin, hvars brått visserligen waret ringare än Chydenii. H. probsten kunde derföre icke gå ifrån denna sin tanka, ehuru ogärna han måste falla deruppå; ty ehuru mycket han wore Chydenii wän, wore han dock ståndet

och regeringssättet mera förbunden: och är detta bättre för Chydenius sjelf, än om han skulle komma under domaren.

H. kyrkjoherden Heurlin wille nu, som vid alla tillfällen, gärna lindra, och fägnade sig fördenskull, att se alla ledamöterna i samma disposition. Lindring kunde ock här så mycket mer finna rum, som Chydenius icke egentligen med sitt förhållande offenderat ståndet, utan fast mera kastat sig uti dess sköte, då han understält denna skriften dess ompröfvande, hvilket han icke gjordt med något annat af sina trykta arbeten. Men skulle mycken lindring till påföljden wara honom skadelig; wille h. kyrkjoherden häldre gifwa honom consilium abeundi, ehuru stridande det wore mot h. kyrkjoherdens böijelse.

Härmed conformerade sig h. kyrkjoherden Ståhl och h. doctor Alin.

H. probsten Haartman bestyrkte, hvad förut blifwit sagt, att secreta utskåttet gifwit anledning, till sakens uptagande i ståndet, och derom anmodat ståndets dervarande ledamöter, på det intet annat project måtte derifrån komma: och hafva de andre ståndets ledamöter derstädes wisat sig nöjde och benägne, att begifva sig ifrån något rigourest förfarande, allenast ståndet worde wisande alfvare uti sin åtgärd. Herr probsten förestälte vidare, huru som intet dylikt med detta ifrån de andra stånden emanerat, emedan det är en märkelig skillnad emellan memorialer til stånden, och trykta skrifter, som i ett så betydande ämne utspridas icke allenast öfver hela riket, utan äfven utom lands. Ytterligare fann h. probsten mycket eftertänkeligit, att ståndet genom påskriften gjordt sig delaktigt i saken. Är skriften ond, som icke kan nekas, så faller äfven någon tillwitelse för den samma på ståndet, och om ståndet icke beifrar saken, då den til dess åtgärd blifwit lemnad, uttydes ståndets tillåtelse til tryckning, såsom ett bifall till sjelfva piecen, och då lära de andra stånden nogsamt wara omtänkte på straffet. Sluteligen wille ock h. probsten, att ståndet, som för ett mindre brått uteslutat ifrån sig comministern Heurlin, icke skal kunna skyllas för mannamån.

H. probsten Bolmstedt anförde vidare, till bevis, huru de andre stånden i saken äro sinnade, att man i secreta utskåttet ibland andra röster äfven hördt, att denna skrift, ehuru med ståndets tillåtelse försedd, borde på kåken uppbrännas.

Som under discoursen icke alle ledamöterna förmärktes nog redigt påminna sig, huru saken i ståndet förelupit, anförde notarien till uplysning, att sedan h. probsten Högström berättadt, huru deputerade funnit skriften, och

ståndet derå genast beslutit påskrift till tryckning, hade, då påskriften eftermiddagen skulle justeras, wäl åtskillige ledamöter då påstått, att den först i ståndet skulle upläsas, innan ståndet derå kunde gifva någon påskrift; men då comministern Chydenius nästa plenum derpå gjordt påminnelse om påskriftens werkställande, hade ingen satt sig deremot, utan expedition derå följt.

H. professor Amnell war af samma tanka, som förmiddagen, och wille icke bråska med saken, om han kunde föreställa sig, att Chydenius, den h. professoren wille wäl, wore med drögsmålet betjent; men som h. professoren wore öfvertygad om contrarium, ansåg han Chydenii bästa derunder bero, både att saken i dag hos ståndet blifwit wäkt, och att dermed i det möjligaste skyndas. Att h. professoren, sista gången det i ståndet war före om påskriften, hade dertil gifwit sitt bifall, hade härrört af det förtroende h. professorn haft till deputerade, som skriften öfversett, så wäl som till auctorn sjelf. H. professorn hade äwen tänkt på den utvägen, att remittera saken till stora deputation; men som derigenom frågan åter skulle uppkomma, om andra riksdagsmän, som skrifwit emot riksens ständers beslut; så hade h. professorn icke kunnat finna, att Chydenius dermed wore hulpen; utan må med honom så lindras, att skriften tillika får sin rätta rubrique, och ståndet bevisar, sig icke deruti taga del. Blifver han från ståndet utesluten, så ser h. professorn sig i stånd, att widare för sin del kunna be för honom, hvilket eljest icke låter sig göra, åtminstone blifver utan wärkan.

H. probsten Wijkman wille hafva den öfverenskommelsen inom ståndet, att, ehvad beslut, som uti saken tages, ståndet dock må protegera Chydenius, i fall de andra stånden skulle med honom wilja gå längre, emedan man icke förut med wisshet kan säga, hvad de såsom människor kunna finna sig wid att göra: och hvad steg ståndet häruti tager, kan dock icke sägas, att secreta utskåttet derigenom stötes.

H. probsten Forssenius ansåg detta såsom ett exempel derpå, huru det kan gå, när ståndet är för hastigt, att taga sina beslut. Här gäller icke allenast Chydenius, utan äfwen ståndets egen heder, hvilken han exponerat, med det han subdole gått till wäga, att utverka sig påskriften, utan att yppa för ståndet sakens egenteliga omständigheter. Detta allena wore tillräckeligit för honom, att mista ståndets förtroende, som igenom honom råkat i blame hos de andra stånden och publiquen. Trenne gravamina ligga honom eljest såsom autor til skriften egenteligen til last. Först har han tadlat riksens

stånders beslut och författning i ett ämne, derest den i financesaker så erfarne commercerådet Nordencrantzs principer blifvit wedertagen, hvilken Chydenius, såsom en yngling är för svag att mästra. 2:do har han härigenom satt banquen i misscredit, och 3:tio syftar skriften på några ställen derhän, att upreta allmänheten, till at icke vidare åtaga sig bevillningar och contributioner. Kunde förbön hos de öfriga stånden försona detta; ville h. probsten icke vara deremot. Men frågan är, om icke ståndet, för sin egen heder skull, bör gifva tillkänna, huru det blifvit bedragit, och om äfven icke bör efterses, huruvida sådane stropher icke blifvit trykta, som deputerade utstruket.

H. probsten Hellberg determinerade status controversiæ till den frågan, huru med comministern Chydenius bör förfaras. Till att nu deröfver fälla final resolution behöfdes, i h. probstens tanka, en undersökning af skriften, hvarförinnan nu allenast, uppå den gifna anledningen, bör sägas, hvilken väg man med saken vill taga, antingen sträng eller lindrig, emedan frågan om sjelfva straffsättet ännu något bör suspenderas: och då ståndet väljer den lindrigare vägen, böra skälen dertil för de öfriga stånden deduceras; hvarefter och sedan saken hunnet mera mogna, man kan framkomma med ultimata beslutet, huru Chydenius bör anses för sitt brått.

Med denna tankan instämde h. probsten Mathesius, såsom den bästa, att vinna det ändamål, hvarom ståndet tyckes vara ense, näml. lindring för Chydenius. Men mera skäl kan detta håppas, om han ännu förblifwer ledamot af ståndet, än om han derifrån varder skild. Och wore hederligare för ståndet, att sluteligen decidera, sedan de andra stånden sig först yttrat.

H. biskop Lamberg accederade äfven til h. probsten Hellbergs tanka, af mycken böijelse til lindring för Chydenius. Ståndet kan åtminstone til nästa plenum behöfva stadga sina tankar, och secreta utskåttet lär noggsamt hafva den deference för ståndet, at med detta lilla uppskof åtnöijas.

H. doctor Nordman wille icke vara emot anstånd, om h. doctorn kunde se, att det skulle medföra den påsyftade lindringen, och icke snarare främja en strängare åtgärd. Åtminstone förmärktes i dag hos secreta utskåttet, att det skulle blifva en utväg till lindring, om ståndet sig först och snart skulle yttra.

H. professor Amnell anförde äfven vidare, hurusom han gärna skulle för sin del wänta, ehuru saken icke synes sådant tåla, om han vore öfvertygad, att Chydenius blifver dermed hulpen. Men aspecterne likna sig på intet sätt ditåt. För öfrigit och då ståndet lemnades denna friheten, att sig först få yttra,

war meningen dermed den, att något wist beslut skulle erhållas. Secreta utskåttet behöfver ingen vidare uplysning eller cognition af saken, emedan det redan har sig så mycket deruti bekant, som ståndet, utan, tör hända, metoden, som han hos ståndet brukat, hvilken, såsom mycket graverande för Chydenius, h. professorn icke wille hafva omrörd för secreta utskåttet. Och itererade h. professorn sluteligen, att om icke ståndet på något sätt beifrar saken, kan han icke efter sin önskan lägga sig ut för Chydenius annorstädes.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus: Wist beslut måste nu tagas. Att conferera manuscriptet med den trykte piccen wore onödigt, emedan man endast bör hålla sig vid det trykta, för hvilket Chydenius bör vara ansvarig. Och som h. öfverhåfpredikanten uptog det för en wänskap, att ståndets yttrande först velat inhämta, på det secreta utskåttet icke måtte tillstyrka någon hård utväg, och förfara med mannen, såsom den der redan i sjelfva werket förverkat sin riksdagsmannarätt; bör ståndet nu nyttja tillfället, och genom sitt beslut förekomma secreta utskottet: warande Chydenius med uppskåf icke hulpen.

Herr probsten Wijkman fan äfven det wara en onödig tidsspillan, att, utan något wist beslut, åter låta saken komma till secreta utskåttet.

H. doctor Lindegren supponerade, att det beslut, som nu ståndet tager, endast till secreta utskåttet emanerar, på det secreta utskåttet derutaf må få märka ståndets disposition. Som nu ståndet i allmänhet tyckes inclinera till lindrihet, och ett novum emergens, till styrka för den tankan, i dag hos ståndet uppkommet, förmedelst Chydenii lemnade recantation; tyckes det blifva tilräckelig anledning för ståndet, at säga, det saken kunde vara hulpen med det, att Chydenius gör samteliga stånden afbön. Skulle secreta utskåttet icke dess mindre komma up med något annat förslag till plena, är ståndet likafult berättigadt, att då deröfver sig sluteligen yttra.

Herr biskop Lamberg bad, att, om Chydenius blifver från ståndet utesluten, och han dermed förlorar det beskydd, som riksdagsmannarätt medförer, ledamöterne i secreta utskåttet dock likafullt wille til det bästa sig för honom emplojera. Och h. doctor Nordman projecterade nu, att man kunde försöka, hvad det hos secreta utskåttet kan verka, att Chydenius i dag hos ståndet bekänt och afbedit sitt fel.

H. biskop Mennander concluderade af alla dessa discourser, det ståndets mening är, att endast med secreta utskåttet communicera det slut, hvaruti ståndet stadnar, och att görat på det sättet, som säkrast kan verka lindring

för Chydenius. Såsom ett mitigans lärer derföre ståndet då till secreta utskåttet wilja berätta, att Chydenius i dag inkommit med återkallelse och afbön. Men att vidare decidera, huru och på hvad sätt med honom bör förfaras, hade herr biskopen mäst hört nämnas: uteslutande ifrån ståndet. Att besluta det in perpetuum, tyckes wara nog hårdt, sedan ståndet lärt känna Chydenius på den sidan, att han gifver fullkomligit hopp, att framdeles, efter inhämtad mera erfarenhet och mognad, blifva en betydelig och för ståndet gagnelig riksdagsman.

Att derföre någorlunda tranquilisera de andra stånden, föreslog herr biskopen uteslutande för denna och nästkommande riksdag, dock så, att en sådan exclusion icke går i verkställighet, innan ståndet är försäkradt, att de öfrige stånden dervid låta bero: befarande herr biskopen något wärre för Chydenius, om detta steget, ehuru obehageligit, icke widtages.

Uppå denna grund, och sedan h. probsten Mathesius, å andra sidan, begärdt proposition deröfver, om icke Chydenius må slippa dermed, att han gör riksens ständer afbön, under förbehåll, att ståndet dock vidare får sig utlåta, i fall de andra stånden med detta icke skulle åtnöijas, hvilket h. probsten ansåg för ståndet vara hederligast; proponerades, att saken föreställes secreta utskåttet, med sina mildrande omständigheter, och i synnerhet den återkallelsekrift, som comministern Chydenius i dag till ståndet ingifvit; och tillika gifves tillkänna, att ståndet beifrat dess förbrytelse med uteslutande ifrån riksdagsmansskap för denna och nästkommande riksdag, under den säkra förmodan, att de öfrige respective stånden äfven låta dervid bero: i annor händelse, förbehåller sig ståndet, att vidare öfver honom sig utlåta.

Som härtill icke enhälligt svarades Ja, utan de, som sade Neij, wille att Chydenius, i stället för att från ståndet uteslutas, skulle göra riksens ständer afbön, under samma förbehåll för öfrigit, som anfördt är, af vidare utlåtande i fall detta af de öfrige stånden icke antages; resolverades emellan desse bägge meningar till votering, då den förra faststältes, igenom 21 Ja, emot 12 Neij.

Till följe häraf, blef inom ståndet öfverens kommet, att ingen expedition häröfver sker till Chydenius, innan det wisat sig, huru detta steg af de öfrige stånden blifver ansedt: dock att han imedlertid ifrån ståndets sammankomster sig afhåller: äfven som det sluteligen fanns godt, anmoda herr biskop Mennander, att munteligen gifva secreta utskåttet häraf del, hälst intet skrifteligit derifrån till ståndet inkommit.

§ 11. Föredrogs och till secreta utskättet remitterades secreta deputations betänkande,¹²²⁰ angående generalfälttygmästare-ämbetets framdeles återbesättande och förvaltning, tillika med bifogat särskildt votum, och h. Coijets memorial.¹²²¹

Ståndet åtskildes.

Den 17 Julii

§ 1. Betygade herr biskop Filenius, som nu återkommit, sin fågnad, att finna ståndet med hälsan församlat, och önskade Guds wälsignelse till det återstående riksdagsarbetet.

§ 2. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 19 Decembr. 1765¹²²² angående en af framledne présidenten h. baron Broman på oriktiga grunder formerad, men dock utbekommen fordran af riksens ständers contoir.

I detta mål förmälte h. probsten Wijkman, sig i secreta utskättet hafva waret dissentiens, hvad tillstyrkandet beträffar, hvilket h. probsten icke eller nu kunde bifalla, eller att wid de skedde utbetalningar skall bero, medan den berättelse om saken, som secreta utskättet gifvet, till alla delar eger sin riktighet; ty som presidenten Broman waret malæ fidei possessor af de summor, som han på oriktiga obligationer utbekommet, så kunna de, som nu innehafva hans rätt, icke deraf wara melioris fidei possessores; utan äger cronoman icke minder, än hvar enskildt, att taga igen sin med orätta frångångna egendom, i hvars hand den finnes: och som lidande här är oundvikeligit, antingen på cronans eller privatorum sida; så fordrar all billighet, att den derföre stadnar, som på orätt grund innehafver penningarne.

Härmed instämde h. probsten Mathesius, tilläggande, att härvid så mycket allvarsammare handläggas bör, som man har bedröfveliga exempel derpå, att cronan måst blifva i mistning af både egendomar och penningar, som otrogne ämbetsmän försnillat, men i anseende til öfverskridna fatalier icke kunnat återkomma. Som fördenskull här är tydeligen utredt, att penningarna orätt frångått cronan, så wille h. probsten åtminstone hafwa inhibi-

¹²²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 142.

¹²²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 376.

¹²²² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 145.

tion uppå, hvad ännu af interessen kan wara obetalt, och att någon, å cronans wägnar, går in i concurssen med Bromanske creditorerne.

H. doctor Nordman kunde icke eller härvid mera öma Bromans rätts innehafvare, än cronan, emedan det är landkunnigt, att presidenten Broman på åtskilligt sätt skadat cronan och det allmänna.

H. kyrkjoherden Hernodius wille hafva den tilläggnig, att wederbörande ämbetsmän åläggas ersättning för hvad, igenom deras förvällande, cronan härvid kommit att lida.

Uppå gifven proposition, stadnade ståndet i det slut, att, som framledne presidenten Broman icke waret till desse penningars undfående berättigad, och han icke kunnat lemnat sine creditorer bättre rätt, än han sjelf egdt, kan ståndet för ingen del bifalla, det de ännu innestående medel, må till bemälte creditorer utbetalas.

§ 3. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 14 Decembr.¹²²³ 1765 angående tillökning i lönerna för skjepsbyggmästarne i Carlsrona.

§ 4. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridd. och adelen, som öfverlemnade och recommenderade ett protocollsutdrag af innevarande dato ang. riksdagens slut, samt berättade, att riddersk. och adelen bifallet cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, ang. Götheborgs gymnasii-hemmanet Hede.

§ 5. Likaledes företrädde deputerade ifrån wälloflige borgareståndet, som gåfvo tillkänna, att secreta utskåttis protocollsutdrag om inquarteringen blifvit i deras stånd bifallet, med tilläggnig, att samma författning må sträcka sig till alla öfriga städer i riket, der garnizoner ligga: recommenderrande saken till samma slut hos presteståndet.

Sedan deputerade blifvit påminte om slut uti åtskillige presteståndet närmast rörande, och hos borgareståndet liggande mål, togo de afträde.

¹²²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 142.

§ 6. Upplästes tulldeputations betänkande och förslag,¹²²⁴ till hämmande af åtskillige wid landtullverket öfverklagade olägenheter; tillika med h. Breitholtz dervid inlemnade memorial.¹²²⁵

Med detta memorial förklarade sig h. probsten Wijkman till alla delar nögd, undantagande hvad der förmäles om marknadstullar och bevakningar dervid, emedan h. probsten wiste, att vid sådane marknader på landet gemenligen är så liten rörelse, att tullbetjeningens uppsigt dervid icke lönar sig: äfven som riksens ständer wid sistledne riksdag upphäfvit marknadstull på flera ställen. H. probsten biföll derföre i denna delen betänkandet, och wille låta på tulldirection ankomma, att, efter som nödigt pröfvas, detta besörja.

H. probsten Bolmstedt wille dock hafva skånska marknader derifrån undantagne, der tullbevakning är oundgänglig.

H. kyrkjoherden Heurlin gjorde skillnad emellan smärre marknader på landet, och de så kallade frimarknader: wid de förra, men icke wid de senare, må tullbevakning upphöra.

Likaledes erinrade h. probsten Mathesius, att memorialet föreslår sträng utväg wid det tillfället, att waror till mått, mål och wigt warda uti tullen icke rätteligen angifne; och h. biskop Fortelius berättade af egen erfarenhet, i hvad för mycken oförskylld olägenhet man härigenom kan iråka: hvilket äfven esomoftast händer finska bönder, som sällan bruka mått, mål eller wigt, utan ungefärligen uppgifva quantum i tullen.

Häremot förmente dock h. öfverhåfpredikanten Grunerus, att någon kontroll härvid blifwer nödig, och straff för den, som angifver i tullen mindre, än han har: men h. probsten Haartman wisade, att försnillande eller undandöljande icke kan hafva rum wid de waror, som föras in på packhus eller våg; hvarföre äfven herr biskop Serenius och h. kyrkjoherden Heurlin funno betänkandet i denna delen billigast. Enär proposition öfver denna puncten gjordes, wille en del bifalla betänkandet, en del åter h. Breitholtzes tanka; hvarföre votering dem emellan urskilde, att 26 Ja woro för betänkandet, och 14 Nej för memorialet.

Beslutet öfver altsammans blef detta, att betänkandet bifölls, med den förändring, som h. Breitholtz memorial innehåller, undantagande hvad i

¹²²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 17.

¹²²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 387.

tredje § förmäles om waror, som till mått, mål och wigt oriktigt angifvas samt om marknadstullar, uti hvilka 2:ne delar ståndet biföll betänkandet.

§ 7. Uppå herr biskop Fortelii påminnelse, företogs till afgörande saken, om nya bancofullmäktige; då notarien anmälte, att h. kyrkjoherden Portuan, genom en honom tillskickad billet, gifvit tillkänna, det han under sin brunscour i dag icke mår så wäl, att han till ståndet kan uppkomma.

Herr probsten Kröger tog för afgjort, att detta icke mindre än alla andra electorerne wal bör stå fast, då ingen kan gifva tillkänna någon oskickelighet hos den walda personen, hvilken electorerne icke kunnat hafva sig bekant.

Herr superintendenten Körning, som waret borta, då detta walet uppdrogs electorerne, wille, utan att klandra, hvad ståndet i en delen gjordt, endast anmärka, huru som praxis af ålder waret, både att ståndet in pleno utnämt fullmäktige, wid riksens ständers werk, såsom ock, att dervid altid hafts afseende på kyrkjoherdarne wid Stockholms hufvudförsamlingar. Huru wida någon deras rättighet kränkes genom det, att de wid sådane tillfällen gås förbi, kunde herr superintendenten icke i hastighet så noga finna; men twiflade mycket, att kyrkjoherden wid Barnhuset, som i gamla staten icke en gång lærer för kyrkjoherde finnas upförd och hvars församling icke sträcker sig utom sjelfva barnhuset, är till detta fullmäktigskap competent: önskande, sluteligen, att wid detta tillfället kunde procederas, som förr wanligt waret.

H. probsten Wijkman wille nu icke yttra sig öfver h. kyrkjoherden Portuans dictamen, så wida han sjelf icke war tillstädes. Men sedan ståndet uppdraget dess electorer, att på ed och samvete förrätta detta wal, är nog hårdt att säga, det man af ömhet för banco-wärket, icke kan gilla walet. Kyrkjoherden Löhnberg har kongl. fullmagt att wara kyrkjoherde, äfven så wäl, som någon annan. Dess församling sträcker sig äfven utom Barnhuset till Rörstrand och flere närliggande egendomar. Och om han skulle sägas wara på cronans stat, är samma beskaffenhet med flere kyrkjoherdar wid Stockholms hufvudförsamlingar, som till en del sitta med cronolön. Denna kyrkjoherde-sysla förtjenar dess utom att hållas i så mycket större wärde, som den är ibland de svåraste i riket, i anseende till den dermed förknippade själawården på Smedjegården. När derföre Löhnberg, som nu den samma innehafver, är känd för så mycken lärdom, som någon annan, och mindre skickelige, än han, tillförene blifvit satte i riksens ständers werk; så wore

det nog hårdt, om consistoriales i Stockholm så skulle ansees wara förmyndare för ståndet, att man icke skulle, med sitt förtroende kunna gå utom dem, när det rör hela rikets wälfärd. Herr probsten trodde, att kyrkjoherdar från landet bättre skulle hafva förvaltadt banco-werket, än hittils skedt af Stockholms kyrkjoherdar, och såg derföre icke, att electorerne behöfde taga mot reproche för hvad de nu gjordt. Den af herr kyrkjoherden Portuan föreslagne comministern i Riddarholmen, är dess utom, så mycket mera på stat, som Riddareholms församling egentligen är en håfförsamling, ehuru kyrkjoherden, i anseende till Bromma annex, annorlunda kan considereras.

H. doctor Nensén förmälte sig hvarken mot öfverhåfpredikanten Roséns eller kyrkjoherden Löhnbergs personelle meriter hafva något att erinra: äfven som, hvad speciellt Löhnberg angår, h. doctorn icke wille bestrida honom den lärdom, som honom tillägges, i jämförelse med sig. Men, som ståndet förbehållet sig sin rätt, då detta wal uppdrogs till electorerne, så wille nu h. doctorn nämna, att han icke hafver att påminna, det ju öfverhåfpredikanten Rosén må komma under votering; men att med detta förtroende gå utom consistorii corps, wore aldeles emot praxis. H. doctorn wille icke kalla detta någon consistorii rättighet, utan trodde, att ståndet alltid härmed welat hugna detta consistorium, som här i residencet med så mycken möda och laggrannhet måste sköta sitt ansvariga ämbete, och först ställa sig i gapet mot dem, som wilja anfakta svenska församlingens läge. Hvarföre och som h. doctorn hvarken med sig eller sine ämbetsbröder i consistorio wiste något sådant, hvaraf de kunde beskyllas, att härutinnan hafva stått tillbaka; önskade h. doctorn, att de icke eller wid detta tillfället måtte sakna ståndets förtroende: kunnande h. doctorn, för sin del, icke medgifva, att Löhnberg, ehuru hederlig man han eljest vore nu må komma under votering.

H. probsten Mathesius: Att öfvertyga ståndet, det consistorium denna gången bör förbigås, dertill behöfves intet mera, än allenast märka, huru som consistorium will göra detta förtroende till en dess rättighet, ehuru många skäl vid detta tillfället sig förete, att icke låta det samma continuera hos ett consistorium, hvars ledamöter det förut så missbrukat, att med rätta ingen af dem nu bordt ihågkommas. H. probsten fägnade sig, om consistorii skulldror waret tillräckeliga emot den dem åliggande tyngd af religionswården, och trodde de skulle få ny styrka, om kyrkjoherden Löhnberg äfven till ledamot der intages. För öfrigit hade h. probsten icke annat förstått, än att electorerne skulle gifva ståndet tillkänna detta sitt wal på samma sätt, som

alla andra, hvilka de förrätta, på det ståndet måtte hafva tillfälle att se, om något dervid, i anseende till ordningen och methoden, wore att påminna.

H. probsten Haartman: Som medgifvas måste, att bancofullmäktiges tillförordnande är en ståndets rättighet, så kan tillika icke påstås, någon consistorii rättighet derunder versera; utan ankommer detta på förtroende, som genom uppförandet skal förvärfvas.

H. probsten Bolmstedt: Electorerne hafva här utöfvat en ståndets rättighet, sedan ståndet uppdraget dem den samma, och hafva de tillföre med nog så wigtigt göromål waret syslosatte. Att consistorium i Stockholm hærtill skall wara sjelfskrifvit, eger icke grund i någon lag. Bättre wore då, att ingen i Stockholm skulle till fullmäktig wäljas. Men på det nu gjorde electorernes wal hade h. probsten intet att säga.

H. doctor Nensén beklagade, att hela Stockholms consistorium nu skulle se sig utan förtroende af ståndet, för det någre dess ledamöter icke hittils, såsom bancofullmäktige, gjort ståndet nöije. H. doctorn håppades åtminstone, att han icke skickat sig illa, hvarken på de ställen han setat ständers fullmäktig, eller i ståndet under warande riksdag; hvarföre och sedan ledamöter af ståndet smickrat honom med det hopp, att han wid detta tillfället skulle komma i åtanka, men han dock förmärker, att han icke på så hederligt sätt, som öfverhåfpredikanten Rosén, skulle kunna komma till åtnjutande deraf; wille han slå det samma ur sinnet, och med sin ogement knappa inkomst bärga sig så godt han kunde: begärande allenast, att, angående kyrkjoherden Löhnberg, nu måtte skridas till votering.

H. probsten Waldius war af den tankan, att ståndet aldrig borde släppa ifrån sig den rättigheten, att sjelft tillsätta fullmäktige i banquen; men hemstälte tillika, om icke fastställas borde, att nya fullmäktige hvar riksdag skola tillförordnas.

Sedan h. öfverhåfpredikanten Grunerus äfven yrkat ståndets rättighet, att sjelft wälja, och att den enas förtroende icke kan trängas på den andra; proponerades, om ståndet åtnöijes med electorernas wal, hvaröfver, som Ja och Neij, svarades, anstältes votering, sedan afgjordt blifvit, att om Neij vunne, skulle nytt val anställas.

Men vid rösternas sammanräknande, funnos 27 Ja mot 16 Neij.

Behöriga protocollutdrager skulle derföre utfärdas för öfverhåfpredikanten Rosén och kyrkjoherden Löhnberg, att till nästa ordinarie riksdag vara bancofullmäktige.

§ 8. Upplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹²²⁶ ang. hjälp för manufacturisten Beckelin, att åter resa hit till Sverige.

§ 9. Företogs till afgörande cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, uti saken emellan skomakare- och skoflickareämbetet i Stockholm: och biföll ståndet den senare meningen i betänkandet, lika med högl. ridderskapet och adelen.

§ 10. Uplästes höglofl. ridderskapets och adelens ankomna protocollutdrag¹²²⁷ ang. slut med deputationernes arbeten; hvilken sak herr biskop Filenius förmälte, att h. landtmarschalken wid sista talemanssammanträde mycket hade recommenderat.

H. probsten Kröger förmente dock, att, som sakerne böra sluta riksdagen, så vore ännu för bittida, att utsätta viss tid för deputationerna, innan de angelägnaste målen först hunnet utarbetas. I annor händelse skulle påfölgden ofelbart blifva, att saker af värde, som hos en och annan kunna finna motstånd, skulle utdragas, intil dess tiden wore förbi.

Herr probsten Haartman fann utom dess mindre lämpeligit, att de öfriga deputationerne skulle upphöra, medan secreta utskåttet skulle sitta, emedan deputationernas ledamöter då skulle lemnas utan sysla.

H. lector Kraftman kunde icke ingå i ridderskapets och adelens beslut, i anseende till flere betydande mål, som både i cammar-, oeconomie- och andra deputationer ännu ligga oafgjorda, och hvaröfver en föreställning till de andra stånden härifrån borde afgå.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus: Så sant är, att riksens ständer icke böra åtskilljas, innan de angelägnaste arbetet är förbi; så troligit synes ock, att sådant nu medhunnets. Committenterne börja nu skäligen tröttna wid omkåstningarne: och måste man icke förgäta, hvad wid riksdagens början blef beslutit, att alt skulle vara expedierat, innan ständerne åtskiljas. Skola alla inkomne mål först afgöras, innan slut påtänkes, måste wäl ett år ännu på riksdag användas. Men som det wigtigaste inom en månad synes vara förbi, så wille herr öfverhåfpredikanten, att ock nu termin sättes till riksdagens slut.

¹²²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 74.

¹²²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollutdrag, nr 38.

Herr biskop Serenius instämde i hufvudsaken med h. probsten Kröger, som på ett patriotiskt sätt, i herr biskopens tanka, sig yttradt. Men som det dock wid alla riksdagar är brukeligt, att sätta gränts både för deputationerne och plena; så trodde herr biskopen, at den för deputationerne nu föreslagne, nu kunde bifallas, allenast att cammar-, oeconomie- och commercedeputation lämna samma tid, som stora deputation eller secreta utskåttet. Arbetet blifver eljest, genom dess långwarighet alt för trötsamt: och såg herr biskopen sig nödsakad, för sin del, gifva tillkänna, det han icke öfver den 1 Augusti kan med detta arbetet uthärda, eller sig wid riksdagen upphålla.

H. probsten Mathesius wille wara derom, att committenternas förtroende blifver wederbörligen erkändt, och ansåg sig skyldig, att i det yttersta tjena riket, ehuru tråksamt det äfven h. probsten föreföll. Wäl må derföre riksdagsarbetet påskyndas; men ingen termin utsättas, innan de rikswårdande målen äro till utarbetning färdige. Sättes termin förut, så blir minsta delen af dessa widrörd.

Af samma tanka war äfven h. probsten Wijkman, hälst dess committenter låtit honom förstå, att de icke räkna så mycket på tiden, som att alt blir wäl bestält. Deputationerne måga derföre sjelfva säga till, hvad med de wigtigare målen lider, och hvad tid de behöfva.

H. probsten Waldius biföll ridderskapets och adelens tanka på det sättet, att arbetet i deputationerne fortsättes för- och eftermiddagar intil den utsatte tiden.

H. probsten Bolmstedt wille icke eftergifva någon uti trängtan efter riksdagens slut; men uti den wäntan allmänheten nu är, att af dessa ständer få mycket utträttadt, både i det ena och det andra ämnet; wil det icke anstå dem, att afbryta, hvad de påbegynt; utan må slutet determineras af sakerne, helst de wigtigare skulle ännu mera utdragas, om någon termin nu förut fastställles.

Under någon ytterligare öfverläggning härutinnan, och hurudan proposition skulle blifva till sakens afslutande, fördelte sig ståndet i 2:ne hufvudmeningar. En del wille bifalla ridderskapets och adelens protocollsutdrag, med tillägning, att cammar-, oecon.- och commercedeputation må arbeta så länge, som secreta utskåttet. Andre åter woro för det beslutet, att deputationerna forderrammast till riksens ständers plena inkomma med förteckningar å de hos dem ännu oafgjorde mål, då ståndet sig will yttra om tiden, då deputationerna måga uphöra.

Emellan desse bägge meningar anstältes sluteligen votering, då den senare blef fastställd med 26 Nej mot 16 Ja.

Och anförde häruppå h. doctor Wählin 5 andre deputerade, att gifva de öfriga respective stånden detta beslut tillkänna.

§ 11. Anmälte herr biskop Mennander, att han, jemte herr biskop Fortelius, fått löfte af deras excellencer herrar riksens råd, det Rutströmske saken nu dessa dagar skulle i rådet företagas, och med all skyndsamhet för- och eftermiddagar drifvas till slut.

§ 12. Likaledes berättade herr biskopen, att han i secreta utskåttet gifvit tillkänna ståndets beslut angående comministern Chydenius; hvaröfver det förmärkts, att secreta utskåttet åstundar något skrifteligt ifrån ståndet.

§ 13. Justerades expedition om promotionerne wid Gripsvalds Academie.¹²²⁸

§ 14. Uplästes och bifölls secreta utskåttis protocollsutdrag, af d. 27 Junii nästledne,¹²²⁹ ang. kåppartullen.

§ 15. Begärade herr biskop Mennander ståndets tillåtelse, att, sedan han nu hela riksdagen öfver jämt härstädes sig uppehållit, wid denna månadens slut, för några angelägenheter skull, begifva sig på hemresan.

Ståndet, som fast ogärna saknade herr biskopens goda biträde, wille dock härutinnan icke wara herr biskopen hinderligt, önskande allenast, att, så länge som möjligt är, få honom här behålla.

¹²²⁸ Se bilaga 18. Jfr prot. ovan 11 resp. 19 juni.

¹²²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 149.

Eftermiddagen

§ 16. Justerades protocollerne för eftermiddagen d. 26 samt förmiddagen d. 28 och 30 Junii.

§ 17. Wid 23 § d. 30 Junii hemstälte h. probsten Haartman till ståndets närmare eftertänkande, om icke tullarrendesocieteten är berättigad, att njuta sitt på vinst och förlust slutne contract til godo, och få afskrifning för de 50 000 tn:r salt, som gått till fiskerierne; emedan denna tullfrihet tillkommit, sedan contractet war slutadt, och som det bör vara strictissime juris, tyckes wara för hårdt att rubba det i denna betydande puncten, för det societeten kan hafva fått något annat efterskänkt.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus och h. doctor Nordman wille äfven ändra sig nu i denna puncten, sedan de erhållet närmare uplysning, att rättvisa och billighet sådant kräfver.

H. probsten Bolmstedt afstyrkte jemväl ståndet, att taga något steg emot societeten, som kan få namn af orättvisa, hälst tulldeputation icke lär underlåta, att gravera dem med sådane anmärkningar, som skäl och grund med sig hafwa.

H. probsten Wijkman wille wäl icke hindra ståndet, att härutinnan göra, som godt synes. Men anmärkte, utom hvad h. probsten redan yttradt, att som societetens fullmäktige icke welat widkännas förlusten af contractet, härrörande af Pomerska kriget, utan derföre fått en anseenlig summa efterskänkt; så wore icke obilligt, att denna nu i fråga warande winsten af den starka saltinförslen dem betages.

Herr probsten wille dock afstå ifrån vidare påstående härom, med förbehåll, att tulldeputation uppkommer med de flere anmärkningar, som til cronans förmån, emot fullmäktige skäligen kunna göras, i synnerhet i anseende till den förhögdade landstulltaxan.

I anledning af dessa discourser gjordes proposition, om tulldeputationens betänkande, ang. afskrifning för 50 000 tunnor salt årligen, bifalles. Hvilket med enhälligt Ja besvarades.

§ 18. I anledning af 24 § d. 28 Junii utbad sig h. probsten Kolmodin, som då war bortrest, at, ang. tyska ladugården wid Nyköping, få lämna de uplysningar, han hade sig bekanta. Att egendomen blifvit mycket misswårdad, kan icke nekas, ehuru icke alla delar så, som betänkandet förmäler, emedan något mera blifvit bygt, än der står anfördt, jämte det att åker och äng blifvit tämmeligen wäl skötte. Men att dock mycket wårdslöst dermed blifvit hushålladt, är borgmästarens och magistratens, men icke det ringare borgerskapets fel. Desse få emedlertid lida för hvad de andra brutet, om staden blir skild wid ladugården, emedan de då icke hafva någon betesmark för sina kreatur. Som fördenskull arrendet är staden förlänt till surrogat för annan lagfången egendom, hvilket h. probsten med documenter bestyrkte så, i fall ståndet wille förblifwa wid sitt redan tagna beslut, hemställte h. probsten, om icke billigheten fordrar, att stadsens invånare få någon betesmark, i stället för ladugårdens ägor, då frågan blifver, hvar den skall tagas.

Häremot anförde h. probsten Mathesius, att, ehuru ömt detta kan förefalla, måste man dock considerera, att cronans tillstånd nu icke medgifver, fylla allas brister. H. probsten wisade, för öfrigit, af samma document, som herr probsten Kolmodin producerat, att staden icke fått något perpetuellt arrende på denne grunden, utan endast så länge contractet fullgöres och till dess andre författningar af riksens ständer kunna widtagas. Hvarföre och som egendomen är ganska illa medfaren, och icke till stadens gemensamma nytta använd, är icke förswarligt, att vidare låta ett sådant arrende continuera.

Herr biskopp Serenius gaf wid handen, att med denna ladugården är långt wärre hushållet, än betänkandet det beskriver; hvarföre staden icke allenast bör fastna för husröta, utan ock de obetalte arrenden med det första indrifvas.

Discourserne uphörde härmed, och ståndet förblef wid sitt en gång tagne beslut.

§ 19. I anledning af 17 § d. 26 Junii hörde ståndet sig föreläsas ett, sedan den dagen, inlämnadt memorial af secreteraren Holler,¹²³⁰ deruti han vidare underställer, om icke secreta deputations betänkande för honom kunde bi-

¹²³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 193.

fallas, emedan han försäkrar, sig icke ärna taga säte i commerce-collegio, hvarken som assessor eller commerceråd, utan allenast winna en lättare flyttning till något annat werk.

H. probsten Haartman och h. biskop Fortelius understödde, uppå denna grunden, secreterarens ansökning; men h. probsten Kröger, h. doctor Nensén och h. öfverhåfpredikanten Grunerus funno dervid betänkeligheter, och trodde Holler wara hulpen med assessorsfullmagt, emedan han i den qualitet är competent sökande till den sysla, hvartill han, såsom commerceråd, skulle kunna transporteras.

I brist af unanimitet, blef fördenskull intet beslut häröfver taget, utan ståndet åtskildes.

Den 24 Julii 1766

§ 1. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹²³¹ uti saken emellan vice häradshöfdingen Bortei, och Kongl. Maj:it och cronan, angående liquidationsgrunderna öfver Rossaröds gods.

Som här tillstyrkes, att cronan skall lämna detta gods i afbetalning af en skuld, för hvilken det blifvit pantsatt; begärande h. probsten Mathesius weta, af hvad natur egendomen varit, och nu med rätta wara bör; emedan, om den är crono, wille h. probsten hältre, at skulden med penningar skulle betalas.

Härtill svarade h. probsten Hellberg, att godset war ett urgammalt säterie, och gaf för öfrigit tillkänna, att han noga kände saken ifrån justitiædeputation, hvarom han äfven i början varit i scrupuleux, men wore nu öfvertygad, att deputationen föreslaget den för cronan lindrigaste utvägen, att få detta inveklade tvistemål afslutadt: h. probsten detaillerade saken utförligen, och wisade, hurusom hela felet består deruti; att cronan tillträdt godset, såsom ett dana-arf, innan gälden blifvit clarerad, för hvilket det war pantsatt.

H. probsten Wijkman fann dock saken eftertänckelig, mäst derföre, att, emot liquidationsförfattningarne, räntan blir här större, än sjelfva capitalet; hvarföre h. probsten icke wille hafva någon del häruti, om prejudicat härigenom stadgas, att interesset wid cronofordringars liquiderande kan beräknas öfver alterum tantum. Men att, enligt h. probsten Forssenii nu gifna

¹²³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 26.

förslag, betalning må ske efter riksens ständers contoiresreglemente, dermed förklarade sig h. probsten aldeles nögd.

H. probsten Hellberg bevisade häruppå vidare af utsökningsbalkens 5 cap. 5, 6 §§ att här icke kan undvikas, thet ju capital och interesse så mycket som uplupit är, måste läggas tilsammans och för hela en summan lämnas införsel i egendomen, hvilken cronan här icke annorlunda, än en privat, innehafwer, sedan den i förtid deraf satt sig i possession; hvarföre äfven h. lector Kraftman och h. probsten Ziebeth anmärkte, att riksens ständers contoires reglemente, som bör efterlefwas wid rikets gälds afbetalning, icke är applicabelt til en privat liquidation.

H. probsten Mathesius medgaf, at reciprocitet bör hafwa rum cronan och privati emellan; men påminte i anledning häraf, at extractum protocolli måtte påtänkas til de öfrige respective stånden, angående ämbetsmäns wårdslöshet, hvarigenom sådane saker, som denna, under tidsutdrägt inefvas i mörker, och cronan råkar i mistning: warande i cammarutskåttet dageligen tillfälle att komma öfver liquidationer, som på detta sättet alt för länge blifvit liggande oafslutade. Och borde med rätta wederbörande ämbetsmän af cammarcollegio här betala fullt ut åt Lejoncrantzska arfvingarne.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus kunde icke finna nog skillnad emellan denna och annan cronoskuld, hälst egendomen tyckes wara crono, sedan den uti danaarf cronan tillfallit: desidererade äfven någon närmare upplysning, med hvad skäl konung Carl XI deposedrat ägarena ifrån godset och lagt det under cronan, hvilket icke måtte hafva skedt, utan grund af lag.

Sedan ledamöterna af justitiædeputation vidare upplyst detta, och ståndet alt mer och mer funnit riktigheten af de grunder, hvaruppå betänkandet sig stöder, förenade sig ståndet, att det samma bifalla, dock förblef h. probsten Wijkman wid sin redan yttrade tanka.

§ 2. Erinrade herr biskop Serenius, att ståndet ännu icke yttradt sig öfver slutet i secreta och justitiædeputationernes betänkande, rörande gamla civile ämbetsmän, hvaruti tilstyrktes, att the hittils brukeliga tjenstfriheter hädanefter måge aldeles upphöra.

Wid detta tillfälle, uplästes ridderskapets och adelens protocollsutdrag öfver detta betänkande, af d. 16 Junii nästledne.¹²³² Hvarefter h. probsten Ziebeth uppläste och inlemnade ett dictamen ad protocollum i saken, ut in actis.¹²³³

Som sjelfva saken redan var afgjord, wille ock ståndet nu icke ändra sitt beslut deruti; til styrka hvaraf, h. probsten Forssenius anmärkte, att jämnförelse emellan ecclesiastique och civile sysslor, i denna delen, icke har nog grund; ty när ynglingar snart och brått komma in uti de senare, måste en studerande kosta på sig mycket, innan han hinner göra sig habil till prästaämbetet. Hvarföre och som man just nu hör, mycken klagan föras öfver domares och ämbetsmäns sjelfsvåld, är icke tid, att understödja det samma, genom flere förmoners tilldelande.

Angående tjenstefriheter, resolverades sluteligen, enligt herr biskop Serenii project, att alla hittills utwerkade tjenstefriheter böra upphöra och härefter icke mera tillåtas, utan hvar och en ämbetsman behörigen förvalta det ämbete, han innehafver: Och hvad permissioner angår, att kongl. förordningen derom, af år 1763, på det alfvarsammaste handhafves.¹²³⁴

§ 3. Uplästes wällofl borgareståndets protocollsutdrag, af d. 17 Julii nästledne, öfver handels- och manufacturdeputations betänkande, angående linfröhandelen: och förblef ståndet, uppå h. probsten Wijkmans föreställning, wid dess i denna saken redan tagne beslut.

§ 4. Upplästes wällofl. borgareståndets protocollsutdrag, af d. 26 Junii nästledne,¹²³⁵ öfver cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande, rörande kungsgårdar och cronolägenheter i riket. Och biföll ståndet borgareståndets tilläggningar vid 19, 20 och 25 §§, men i det öfriga, förblef wid sitt redan tagne beslut.

¹²³² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 40.

¹²³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 171.

¹²³⁴ Tryckt förordning 15 februari 1763: *Kongl. Maj:ts nådige Förordning Angående Tjenstgörandet och Permissioner för Embets Män och Betjente wid Civil-Staten.*

¹²³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 54.

För öfrigit, och som borgareståndet icke bifallit den af presteståndet tilllagda §, om kongsgårdarne på Gottland, Åland och Öland; anförde h. probsten Kröger, att riksens ständer, redan år 1756, på samma sätt, som presteståndet nu gjordt, resolverat om dem, som äro belägne på Öland och Åland; hemställande således, om icke, angående dem åtminstone, nu må kunna expedieras, ifall hedervärda bondeståndet gör med presteståndet ett därutinnan; hvilket en och annan af ledamöterna sade sig finna tillbörligit.

§ 5. Anförde herr biskop Lamberg, hurusom secreta deputation nu är i begrep att projectera någon wiss befodringsrättighet för ståndens secreterare wid riksdagen; hvarföre herr biskopen begärade weta, om ståndet sjelft förut will i den delen, hvad detta ståndet beträffar, något determinera; men härtill swarades, att ståndet updrager dess ledamöter i deputationen härutinnan föreslå, såsom dem godt synes.

§ 6. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som öfverlemnade och recommenderade ett protocollsutdrag, angående befodran för riddarhuscancellisten assessor Psilanderhjelm; hvarjemte ingafs löparen af secreta deputations betänkande om officerare, som warit i utrikes tjenst, samt påmintes om afgörande af underofficerars löner wid wärfvade regementerna.

§ 7. Upplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 3 Julii nästl.,¹²³⁶ angående förvaltningen af riksens ständers contoires fond uti riksgäldscontoiret, tillika med det för sistnämde contoir uppsatte reglemente och lista på betjeningens löner hädanefter.

Som h. probsten Wijkman i början yttrade något twifwelsmål, huruvida denna författningen hädanefter blifver nödig, i anseende till det beslut, riksens ständer tagit, att riksens ständers contoires fond skall användas af statscontoiret till nya riksgäldens afbetalande; förklarade h. probsten Mathesius och herr biskop Fortelius, hvaruti riksgäldscontoirets göromål kommer att bestå, och wisade, huru oumgängeligit arbetet därstädes är med liquidationernas afslutande, ehuru ingen utbetalning sker.

¹²³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 182.

Herr lector Kraftman erinrade, att sedan secreta utskåttet förut uppgifvit, huru wårdslost förvaltningen wid detta werket hittills blifvit förd, hvarom allmänheten jämväl genom trycket blifvit underrättad; bör naturligt wis häruppå följa, huru fullmäktige för en sådan förvaltning böra anses, innan decharge dem meddelas, enligt hvad secreta utskåttet här tillstyrker: förbehållande sig h. lectorn, att nästa plenum skrifteligen ingifva sina tankar häröfver, dem han äfven sedan torde med ståndets minne vilja låta trycka.

Sedan ståndet, i anledning häraf, å nyo hört sig föreläsas det på bordet liggande secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 8 Novembr. 1765,¹²³⁷ angående förvaltningen sista riksdag; anförde h. probsten Mathesius hurusom h. lector Kraftmans anmärkning wäl eger mycken grund; men äfven som secreta utskåttet tillföre gifvit tillkänna, huru förvaltningen blifvit förd sedan år 1738, så har ock sedermera blifvit uppgifvit, hvad mindre aktsamhet wid direction blifvit brukad, sedan sistledne riksdag, i anseende hvartil secreta utskåttet nu tillstyrkt, att fullmäktige böra skiljas vid wärket, hvilket ock icke nu länger bör på tiden ankomma. Men, angående decharge, kan dock ståndet sig närmare betänka: kunnande h. probsten, för sin del, nu genast förklara, att, som fullmäktige icke äro att beskylla för någon otrogen disposition af rikets medel, ehuru den kan kallas något tiltagsen och otidig, så lærer till slut icke finnas nog skjäl, att vägra dem decharge.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus kunde icke förena, att fullmäktige nu skola skiljas wid förvaltningen, och dock tillika få decharge, emedan, intil dess, blifver för dem nödigt, att hafva fri tillgång till handlingarne; men herr biskop Serenius fann, att det icke skulle medföra fördelaktigt omdöme hos publiquen öfver riksens ständers göromål, om denna dechargen nu skulle meddelas.

Häruppå uplästes och biföllos alla articlar och §§ af reglementet; hvarefter h. probsten Wijkman föreslog, att, angående dechargen, kunde uppskjutas, till dess secreta utskåttet inkommer med en ännu återstående uppgift, angående 70 tun:r gulds disposition, hvarmed flere instämde. H. probsten hemställte äfven vidare, angående cammarrådet Stierngranat, om icke det wore rättvist, att, som han sista riksdag fick inträda i cammarcollegium med den lön, han hade som secreterare wid riksens ständers contoir, denna lönen

¹²³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 259. Jfr prot. ovan 6 juni 1766.

bör utsättas till 1 200 d:r silf:nt, som den af början waret, och icke dessutom bestås någon ny secreterarelön för den, som sedermera gjordt syslan.

H. probsten Ziebeth lämnade derhän, om rättvisan här utaf, men kunde icke finna, att Stierngranat waret mera förbunden, dela lönen med sig åt dess efterträdare, än andre det gjordt, som taget med sig sina förra löner till andra werk, och lemnat efter sig lönlösa vacancer.

H. doctor Wählin förestälte obilligheten, att låta secreteraren Kahl blifva utan lön, när han likväl gått ifrån en annan stat och lön till denna.

H. probsten Haartman wille icke tillägga Stierngranat mera, än 1 200 d:r silf:nt, så som rätta secreterarelönen. Och wore skjäligt, att Stierngranat återbetalar, hvad han öfver denna summan efter cours uppburet.

H. probsten Mathesius afstyrkte wäl, att härutöfver högsta rätt, i afseende på oordentligheter, som förelupit; men fann dock billigt, att Stierngranat icke vidare uppbär större lön, än en cammarråd på staten bestås.

Herr biskop Serenius trodde, att han borde åtnöjas med 1 200 d:r silf:nt, och h. probsten Bolmstedt instämde med h. probsten Wijkman deruti, att staten icke bör graveras med löner åt tvänne; hvarföre h. biskopen Serenius projecterade, att secreteraren Kahl må tills vidare här, såsom pensionair, njuta så stor lön, som han vid sin förra sysla innehade.

Uppå gifven proposition, stadnade ståndet öfver altsammans i det beslut, att protocollsutdraget och reglementet bifölls, med förbehåll af hvad riksens ständer tillförene beslutet, ang. användande af riksens ständers contoires fond till nya riksgäldens afbetalande; men ang:de dechargen för fullmäktige, will ståndet sig framdeles utlåta. Widkommande cammarrådet Stierngranat, så kommer han hädanefter att uppbära primitiva secreterarelönen wid riksens ständers contoir, med 1 200 d:r silf:nt, til dess han i sin tour kan ernå ordinarie cammarrådslön: och secreteraren Kahl imedlertid, såsom pensionair å denna staten, njuta så stor lön, som han innehade wid sin förra sysla, innan han här blef secreterare.

§ 8. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 11 Febr. nästl.,¹²³⁸ angående Fockiska kronofordran; hvilket bifölls, med höglofl. ridderskapet och adelens förändring, att, nemligen, det understrukne ordet *wederbörande* går

¹²³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 173.

ut, och i det stället, sättes: commissariens och borgmästarens, Olof Bidenius Renhorns, arfvingar.

§ 9. Påmintes af h. öfverhåfpredikanten Grunerus och flere, att den på bordet liggande, och i tre stånd afgjorde saken, rörande Mariæbergs porcelainsfabrique, måtte afgöras, emedan wärket, genom drögsmålet, skall lida; men herrar probstarne Wijkman och Bolmstedt förbehöllo, att den saken icke må komma före, innan närmare föreställning derom ifrån handels- och manufacturdeputation inkommer.

§ 10. Upplästes så wäl secreta utskåtts protocolsutdrag af d. 14 Maji nästledne, som fiskerideputations betänkande,¹²³⁹ angående canalens uprännande ifrån Saltsjön wid Norrköping till Wettern.

Herr biskop Filenius tillstyrkte denna inrättning, såsom ganska nyttig, kunnande besigtningen nu beqvämligast ske, medan watten wid Norrköping är lågt; men h. probsten Kröger gaf tillkänna, att cammar-, oeconomie- och commercedeputation har samma sak under utarbetning; hvarföre den skulle hvila, til dess den äfwen derifrån inkommer.

Eftermiddagen

§ 11. Justerades protocollerne af d. 3 och 7 Julii.

Wid 9 § af det förra, hemställte h. probsten Lindbom till ståndets vidare eftersinnande, om icke cronans förmån derunder berodde, att kongl. cammarcollegium förses med en vice advocatfiscal, emedan många mål för den orsaken hittills måst blifva liggande, att advocatfiscalen dem icke medhunnit, och collegium, som tilföre icke waret angeläget om detta ämbetet, nu dock sjelft funnet nytan deraf. Hvarföre och som vice häradshöfdingen Jusléen, för hvilken detta blifvit föreslaget, har wist berömliga prof af skickelighet i detta arbetet, önskade h. probsten, att dessa considerationer kunde ännu wäcka bifall till betänkandet, under kraftigaste förbehåll, at icke söka lön till syslan.

¹²³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 24.

Uti samma tillstyrkande instämde äfven h. probsten Mathesius, och wille att Jusléen, såsom på prof till nästa riksdag skall antagas, förnämligast till påskyndande af bytes- och liquidationssaker.

H. probsten Wijkman wille icke eller sätta sig häremot om ståndet enhälligt så för godt finner; men förbehöll att 1 000 d:r silfvermynts wite måtte föreläggas den, som gör ansökning om lön för denna sysla.

Med denna tilläggnig, förenade sig nu ståndet, att bifalla betänkandet.

§ 12. I anledning af 10 och 3 §§, i protocollet d. 3 Julii, anförde h. probsten Hellberg, sig hos sig sjelf närmare hafwa öfvervägat saken, rörande comministern magister Chydenius, helst den icke, såsom ett oeconomicum, kommer att stadna inom ståndet, utan lärer, genom protocolsutdrag, ytterligare med secreta utskättet comuniceras. H. probsten hade jämfördt Chydenii skift med cantzellirådets baron Horns memorial i samma ämne, som den 7 nästledne Martii, och således äfven sedan riksens ständer tagit sitt beslut uti wexeloperationerna, blifvit på ridarhuset till tryckning bifallet. Och som h:r probsten funnit äfven så starka utlåtelse i detta, som Chydenii skrift, till bevis hvaraf h. probsten uppläste några ställen derutur; men detta memorial icke allenast hittills passeradt oklandrat, utan ock baron Horn deruppå blifvit af sitt stånd till bancofullmäktig utsedd; hemstälte h. probsten, om icke det med skäl kunde komma under namn af hårdhet och mannamån, ifall Chydenius får lida för samma brått, som ingen hos baron Horn påtalar, och hvilket, enligt våra tryckfrihetslagar, dem h. probsten, sedan sist, närmare eftersatt, torde kunna med nog lindriga ögon anses, emedan de förmå, att Kongl. M:t will med nådigt wälbehag anse, om någon undersåte utgifver anmärkingar wid Kongl. Maj:t och riksens författningar, äfven rörande financeverket. Att derföre icke förhasta sig, till att uppoffra en ledamot af detta ståndet, hemstälte h. probsten, om icke ännu kunde wara tid, att låta bero vid en tjenlig föreställning, och tillräckeligt för ståndet, att declarera, det skriften finnes stridande mot riksens ständers beslut.

Herr biskop Serenius, som vid förra ventilationen i denna saken, icke war tillstädes, aflemnade nu sitt skrifteliga yttrande, ut in actis,¹²⁴⁰ förmälände därhos, huruledes han funnit Chydenii förhållande, under denna riksdag, sådant, att ståndet icke för hans skull bör blåt ställa sig för någon critique,

¹²⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 169.

utan till secreta utskåttet rent af berättat de djerfva steg, han wid detta tillfället brukat.

Dessa olika meningar öppnade åter en widlöftig discours i saken, i det h. lector Kraftman, h. probsten Wijkman, h. doctor Nordman, h. probsten Waldius, och h. probsten Afzelius wille, att ståndet skulle förblifwa wid sitt secreta utskåttet redan communicerade beslut, och icke genom dess upprifvande åter sätta saken i fråga, hvarmed hvarken ståndet eller Chydenius lærer blifwa betjent.

H. doctor Nordman, h. öfverhåfpredikanten Grunerus och h. probsten Haartman funno någon skillnad emellan baron Horns memorial och Chydenii skrift, hvarföre de, tillika med h. professor Amnell, afstyrkte, att något derom vid detta tillfället, och då man will sauvera Chydenius, nämna, utan häldre särskilt göra öfver detta memorial behörig anmärkning.

Herrar probstarna Kröger och Mathesius höllo före, att wid så fatta omständigheter icke behöfdes så mycket skyndas med näpst för en ledamot af detta ståndet, hvilken h. probsten Mathesius i öfrigit förmälte sig icke känna för den character af opålitelighet, som herr biskop Serenius honom nu tillagt. Extractum protocollii om honom kunde derföre innehållas, till dess man fått höra, huru de andre stånden sig yttradt.

H. probsten Haartman trodde äfven, att med protocollsutdraget icke behöfde hastas, så wida secreta utskåttet icke afgifwit något sådant till ståndet, eller genom något formeligit beslut det af ståndet begärdt.

Men som h. probsten Afzelius, herr biskop Serenius, med flere, intygade, att sådant i secreta utskåttet blifwit äskadt, med önskan, att saken härmed måtte blifwa slutad; befaltes notarien, att, enligt protocollet d. 3 Julii, författa ett protocollsutdrag häröfver, att till secreta utskåttet inlemnade.

§ 13. Uplästes handels- och manufactur-deputations betänkande,¹²⁴¹ angående logarfvareämbetets här i Stockholm ansökning, emot fabriqueuren Lars Zethelius, att han icke wid dess läder-garveri, må nyttja svenska råhudar och björkebark; tillika med h. von Schantz deröfver inlemnade memorial.¹²⁴²

¹²⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 84.

¹²⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 384.

Sedan herrar probstarne Haartman och Forssenius wisat, att, om betänkandet finge bifall, så skulle Zethelius, ehuru både borgare och mästare, dock icke få idka sitt handtverk: och herr biskop Serenius anfördt, att deputationen grundat sitt betänkande på riksens ständers författning sista riksdag, hvarigenom ängelska lädergarfvare blifvit förbundne, att bruka ekbark och engelska hudar; förenade sig ståndet, uppå gifven proposition, att bifalla h. von Schantz's memorial.

§ 14. Uplästes secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 27 Maji nästledne,¹²⁴³ angående tractamente för fortificationsstaten, som har direction öfver finska fästningsbyggnaden; hvilket bifölls, enligt förra författningar och reglemente.

§ 15. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹²⁴⁴ ang. kronorusthållet Ormastorp.

§ 16. Uplästes secreta utskått's protocollsutdrag af d. 8 April nästledne,¹²⁴⁵ angående Helsingborgs stads scholæhus, hvilket bifölls, med wällofl. borgareståndets tillägging, att en collect beviljas, uti de trenne omkring liggende stift, Calmar, Wexiö och Götheborg.

Ståndet åtskildes.

¹²⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 168.

¹²⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 25.

¹²⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 169.

Den 26 Julii

§ 1. Föredrogs secreta deputations betänkande, angående notarien Mannerhjertas besvär, hvilket, likasom höglofl. ridderskapet och adelen gjordt, åter remitterades till secreta deputation, i anseende till hvad Mannerhjerta, i ett memorial,¹²⁴⁶ andragit, emot det deruti omförmälte återkallande af dess wid sista riksdag gjorde ansökning.

§ 2. Justerades extractum protocollit til secreta utskättet, angående comministern Chydenius; hvarvid herr biskop Serenius förbehöll, att äfven hos secreta utskättet få yttra sin särskilta tanka.

§ 3. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag d. 5 Decembr. 1765,¹²⁴⁷ hvarmedelst til riksens ständer insändes, hans excellences, herr riksrådets baron Åkerhjelm's afsäjelseskrifter, så wäl hos Hans Kongl. M:t som hos riksens ständer, att åter mottaga rådsämbetet.

§ 4. Uplästes så wäl secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 19 Febr. nästledne, som hedervärda bonde-ståndets af d. 17 Julii, angående cronotijonde-sättningar,¹²⁴⁸ hvilken sak, uppå herr doctor Nordmans begäran, lades på bordet.

§ 5. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 12 Octobr. 1765¹²⁴⁹ ang. förhöijning i post-taxorne.

Uppå herrar probstarnes Wijkmans och Mathesii föreställning, kunde ståndet icke ingå uti de här gifne förhöijningsprojecterne, hvarken N. 1. eller N. 2. men biföll, att den nu varande taxan ökes med ett öre silf:nt på hwart lod, wid alla postcontoir, utan afseende på miltalet.

§ 6. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 25 Januarii,¹²⁵⁰ ang. postporto til Hamburg.

¹²⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 383.

¹²⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 170.

¹²⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 238; *BdP* 10, bil. 104.

¹²⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 171.

¹²⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 172.

§ 7. Uplästes så wäl secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 13 Febr.¹²⁵¹ som cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹²⁵² angående förmedlingar.

Uppå herr probstens Mathesii, herr öfverhåfpredikanten Gruneri, herr biskop Fortelii, h. probsten Haartmans och h. probsten Krögers föreställning, biföll ståndet cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, på det sättet, att så wäl crono- och skatte- som frälse-hemman böra upplåtas til den, som utan förmedling vill emottaga dem, för de gamla onera, dock att the orter, hvarest, efter förr gjorda författningar, allmän ref- och skattläggning kommer att anställas, härifrån undantages. Äfvenledes biföll ståndet höglofl. ridderskapet och adelens tillägning, hvad de wilkorligen förmedlade och inlagde hemman angår.

Och skulle detta beslut, uti påskriften å secreta utskåttets protocollsutdrag, åberopas.

§ 8. Uplästes så wäl secreta utskåttets protocollsutdrag, af den 4 Martii nästledne,¹²⁵³ som justitiædeputations betänkande,¹²⁵⁴ ang. chartæ sigillatæ-arrendatorernes ansökningar, att stämplat papper mera måtte brukas, än gemenligen skjer.

H. probsten Wijkman hade wid bägge dessa betänkanden intet vidare att påminna, än att, hvad secreta utskåttet tillstyrker om justitiæcancellerns handräckning, måtte gå ut; emedan en hvar derigenom blifver utsatt för mera tilltal, än man har reconvention, som svarar deremot, och det nu icke är tid, att gifva ämbetsmän mera myndighet, och pålägga medborgare mera tvång. Men h. probsten hemställte för öfrigit, om icke chartæ sigillatæ-arrendet i allmänhet bör upphöra, när det nu slutna löper till ända, och hvar ämbetsman i stället uppdragas, att upbära och göra reda för denna afgiften, samt skrifwa på hvar document sitt intygande, att den wederbörligen blifvit erlagd, på samma sätt, som förut tillgeck, innan den nu varande chartæförfattningen infördes. Herr probsten trodde, att cronan härigenom skulle als intet förlora, utan riket fast mera vinna, i anseende till den myckna pappersconsumtion, som nu härigenom ökes, och med införsel utifrån måste er-

¹²⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 181.

¹²⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 86.

¹²⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 167.

¹²⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 28.

sättas; hvarförutan undersåtare skulle slippa mycken olägenhet med chartors anskaffande, och presterskapet befrias ifrån det onödiga ansvaret för lysningschartor; hvilka för en orsaken i flera år måste förvaras.

Detta förslag bestyrkte och biföllo herrar probstarne Mathesius och Haartman, h. kyrkjoherden Heurlin och h. doctor Nordman.

Men h. probsten Forssenius erinrade häremot, att, då¹²⁵⁵ denna methoden förr brukades, feck cronan icke öfver 20 000 d. silf:nts inkomst deraf, och presterskapet fann deraf sådan olägenhet, att ståndet sjelft begärade ändring deruti. Nu tyckes härvid för en kyrkjoherde icke vara mycken möda, om allenast kläckaren tillhålles, att upträda alla chartorna på en tråd, och dem i två år förwara, efter hvilken tid man för detta ansvar är fri.

Af samma tanka war äfven herr biskop Serenius, emedan fordna underslef föränlåtet denna inrättningen, och cronans förlust, som genom dess afskaffande blifver oundwikelig, icke bör tillåtas, om ock presterskapet skulle på annat sätt blifva bättre accommoderade.

H. probsten Afzelius och h. probsten Kolmodin wågade icke eller tillstyrka denna ändring, emedan cronan nu wet, hvad hon uti denna inkomst hafver, men då skulle det blifva mycken ovisshet underkastadt.

H. probsten Wijkman trodde tillväxten uti denna cronans inkomst icke härrörer af författningen, utan deraf, att flere slags documenter sedermera, än förr, blifwit med stämpel belagda, och stämpelafgiften äfven blifwit förhögd. H. probsten yrkade derföre, att ett särskilt extractum protocolli till de öfriga stånden häröfver måtte formeras, i den fulla öfvertygelsen, att cronan skulle därigenom vinna, i stället för att winsten nu stadnar hos private arrendatorer, och en myckenhet utländskt papper onödigt wis förspilles.

Herr biskop Filenius medgaf, att uti detta förslaget synes wara något skäl; men fann dock betänkeligit, att deruti ingå, i anseende till ovissheten, hvaruti cronans inkomst dymedelst försättes.

Sedan häruppå, genom särskildte propositioner, bifall blifwit lämnadt, så wäl till secreta utskåtts protocollsutdrag, med den förändring, att orden: *under justitiæcancellersämbetets handräckning och biträde*, gå ut; som till justitiædeputations betänkande; begärade h. probsten Wijkman, med de flere, som med honom woro af samma tanka, att få proposition öfver hvad, som blifwit wäkt, angående arrendeförfattningen; hvilket, så som ett nytt mål,

¹²⁵⁵ Upprepat i prot.

herr biskop Serenius wäl fann ordenteligheten fordra, att det först lagligen genom urskillningsdeputation eller åtminstone skrifteligen till ståndet inkommer: äfven som herr biskop Filenius länge wägrade, att deröfver gifwa proposition, emedan det rörde en af riksens ständer fastställd författning, och h. probsten Forssenius förestälte widare, huru som till en sådan ändring mindre anledning wore; men som, å andra sidan, proposition enständigt yrkades, tillspordes ståndet, om det bifaller, att den nu warande författningen med chartæ sigillatæ uphörer, när arrendet härnäst löper till ända, och att denna cronans inkomst då må inflyta på samma sätt, som innan arrendet infördes, dock att afgiften blifwer oförändrad, efter de hittills derom utkomna förordningar?

Som härtil svarades Ja och Neij; skulle votering ske, och om Neij wunne, intet yttrande härom af ståndet gifves; men emedan sedlarna utvisade, att 25 Ja woro mot 14 Neij; skulle protocollsutdrag häröfwer upsättas.¹²⁵⁶

§ 9. Uplästes och bifölls secreta utskåts protocollsutdrag af d. 8 April nästledne,¹²⁵⁷ ang. capitaine Buttlars enkas accordssumma.

§ 10. Uplästes secreta utskåts protocollsutdrag af d. 14 April,¹²⁵⁸ ang. modelleur-lieutenanten Behmers tour; hvaröfver ståndet förenade sig med wällofl. borgareståndet i den resolution, att lieutenanten Behmer bör till framdeles befordran inom fortificationsstaten få njuta tour ifrån dess modelleur-lieutenantsfullmagts datum, dock utan äldres préjudice.

§ 11. Uplästes secreta utskåttets prot:sutdrag af d. 22 April 1766,¹²⁵⁹ hvarjämte riksens ständer meddelas en till Kongl. Maj:t inlämnad ansökning, å samtliga stångjernsbruksägares samt gröfre jern- och stål-manufacturidkares wägnar, angående jerncontoirsinrättningen.

Häröfver resolverades, enligt ståndets förra yttrande om järncontoiret.

¹²⁵⁶ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 83.

¹²⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 174.

¹²⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 175.

¹²⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 176.

§ 12. Uplästes expeditionsdeputations protocollsutdrag, af d. 16 Julii,¹²⁶⁰ som innehåller förfrågan om expedition af jerncontoirsacten, och, uppå herr probst. Wangells begäran, lades på bordet.

§ 13. Uplästes secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 14 Maji nästledne,¹²⁶¹ tillika med hedervärda bondeståndets af d. 17¹²⁶² Julii,¹²⁶³ angående missväxtsyner.

Och fann ståndet, uppå h. probsten Wijkmans föreställning, godt, att bifalla secreta utskåttets protocollsutdrag, hvad de hemman beträffar, som äro cronan immediate förbehållne.

§ 14. Uplästes så wäl secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 7 Junii nästledne,¹²⁶⁴ som landt- och sjö-militiæoeconomie- samt cammar-, oecon.- och commercedeputationernes betänkanden,¹²⁶⁵ angående bättre hushållning med hamnarna i riket.

Ståndet biföll den af cammar-, oeconom.- och commercedeputation projecterade förordningen, och enligt secreta utskåttets protocollsutdrag, samt landt- och sjö-militiæoeconomiedeputations betänkande, öfverlemnade till Hans Kongl. M:ts nådige åtgärd de omständigheter, som der finnes omförmälte, men i berörde förordning icke intagne.

§ 15. Uplästes secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 13 Febr. nästledne,¹²⁶⁶ tillika med hedervärda bondeståndets protocollsutdrag, af d. 17 Julii, ang. tillökningar i ämbetsmäns löner sedan år 1696.¹²⁶⁷

Herr biskop Fortelius yttrade häröfver, att, så wäl detta låter för staten, så hårdt är det deremot för dem, som det angår, af hvilka herr biskopen i

¹²⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från expeditionsdeputationen, nr 12.

¹²⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 180.

¹²⁶² Rättat efter protokollsutdraget; i prot. står: 7.

¹²⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 71. Tryckt i *BdP* 10, bil. 105.

¹²⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 179.

¹²⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömiliteeekonomideputationens akter, nr 6 respektive vol. R 928, nr 87.

¹²⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 239.

¹²⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, nr 106. Tryckt i *BdP* 10, bil. 107.

synnerhet nämde scholæbetjeningen i Finland, hvilken af riksens ständer sjelfve fått en outhärlig tillökning i sina löner, hvarförutan de nu aldraminst kunna bärga sig, innan myntväsendet återkommet i ordning.

Af samma mening woro äfven herrar biskoparne Mennander och Serenius.

Herr doctor Wåhlin förmälte, att, som lönerne wid Lunds Academie allesammans äro inrättade åren 1698 och 1699, så skulle hela den staten märkeligen rubbas, om detta widtages.

I anseende till dessa considerationer, wille ståndet låta detta hvila, till dess indragningarne i allmänhet till afgörande förekomma.

§ 16. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 4 Junii nästledne,¹²⁶⁸ ang. rådmannens i Ystad Philipsens ansökning om ersättning för lidande wid ett spanmålsaccord.

§ 17. Uplästes och, uppå h. probsten Krögers begäran, lades på bordet secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 10 Junii nästledne,¹²⁶⁹ angående generalfälttygmästare-contoiret.

§ 18. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som öfverlemnade och recommenderade en förnyad föreställning, genom protocollsutdrag, rörande rationer och portioner för ryttmästaren Silfverschöld och flere officerare, under deras fångenskapstid, såsom ock ett extractum protocollii öfver secreta deputations betänkande, rörande capitaine Gyllenskepps besvär emot capitaine Enschöld.

§ 19. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 10 Junii nästledne,¹²⁷⁰ angående det årliga understöd, som frimurarebarnhuset här i staden njuter af statsmedlen.

H. probsten Haartman förklarade sig icke wara emot, att detta understöd till nästa riksdag må continuera, emedan barnens antal redan derefter är lämpadt, men med det wilkor, att detta antal småningom så indrages, att deras underhåll nästa riksdag kan förslå, utan att gravera staten. För öfrigit war h.

¹²⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 178.

¹²⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 164.

¹²⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 177.

probsten icke aldeles nögd med inrättningen af detta verket, dels emedan blodskam svårligen kan undvikas, när barn af okända föräldrar der mottagas, dels ock för de starka misstankar, som lämnas att stiftarena af verket mäst nyttja dem för egna oäkta barn.

H. probsten Wijkman: Som frimuraresamhället mycket pläga skryta af kärleksverk och wälgärningar, hvilka dock torde finnas på andras bekåstnad blifva utöfvade; så må de sjelfve draga försorg om bibehållande af deras verk, hvilket minst lärer komma äkta barn til godo, och understödet af staten nu genast indragas.

H. probsten Amnell instämde med h. probsten Haartman deruti; att underhållet nu genast icke utan mycken svårighet kan undandragas de fattiga barnen, utan må nästa riksdag dertill utsättas.

H. probsten Ekström conformerade sig med h. probsten Wijkman, i anseende till det myckna skryt, man hörer af frimurare, öfver deras barmhärtighetsgärningar.

Herr biskop Serenius förklarade sig icke hafva något tycke för namnet, under hvilket detta barnhus är utmärkt; men som det dock är ett barmhärtighetsverk; trodde herr biskopen, att ståndet icke utan förvitelse nu genast kunde indraga en så betydande del af uppehållet.

H. probsten Hellberg hade hört, att frimurare-samhället skal bestå af talrika och förmögna ledamöter, hvilka skäligen kunde förbindas, att hålla wid magt en inrättning, som de säga sig af egna medel hafva anlagt, och hvilken, ehuru öm titul derå blifvit satt, dock är ett frimurare-ordens företagande, hvars ledamöter borde gifva sig tillkänna, och wara ansvarige för deras gärningar, samt i synnerhet icke nu få förskjuta barnen, om understödet af staten dem betages.

Herr biskop Fortelius fann dock wara för hårdt, att innan nästa riksdag undandraga detta understödet.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus, önskade författningen wid detta barnhuset kunde blifva sådan, att synd och missbruk förekommes; men fann nog eftertänkeligit, att nu borttaga det i fråga warande understödet, hvarigenom likväl många barn conserveras.

H. probsten Mathesius tyckte, att detta understöd nu kunde indragas; men att ståndet icke må derföre lastas, föreslog h. probsten, att dessa 6 000 d. k:nt, som tagas af rikets medel, må hädanefter anslås til fattiga barns underhållande öfver hela riket.

H. probsten Kröger: Så nyttiga, som barnhusinrättningar i allmänhet äro; så angeläget är för riksdagsmän at besinna, det de til sina riksdagsgöromål äro committerade, och att de böra göra dem så, att de derföre kunna gifva sina committenter nöijaktigt besked. Beskaffenheten af denna inrättning kunde h. probsten icke, men wiste så mycket säkrare, att allmänheten icke tycker om, det den med publicii gravation skall underhållas.

H. probsten Wijkman anförde vidare en och annan omständighet, som tjenade, att väcka ståndets uppmärksamhet uppå denna hemliga orden: lemnade det därhän, om det har grund, hvad h. probsten hört sägas, att uppå barnhuset de barn skola wara på något sätt tecknade, som ledamöterna af orden sjelfve widkännas. Men i allmänhet kan icke bestridas, att ju kättjan ökas genom det, att ett ställe gifves, der oäkta barn få aflemnas. I anseende til hvilket alt, frimurarena måga sjelfve föda de barn, för hvilkas fosterfäder de bära namnet.

H. biskop Serenius wille icke eller, att en societét skulle auctoriseras, den man icke känner. Utomlands hade herr biskopen funnet den samma i bättre skick; men här har den blifvit förvandlad i en politisk societét, som drar intil sig folk, hvilka till en del icke äro sine egne, utan genom depencen derstädes förledas till otrohet emot dem, af hvilka de bero, hvarå herr biskopen wiste exempel. Som fördenskull denna orden icke är känd i våra lagar, eller af dem auctoriserad; hade ståndet skäl, att icke taga sig af någon dess inrättning, eller dertil något bestå, innan stiftarena gifva sig tillkänna, så att man wet hvilka man hafver sig att hålla.

Uti denna idéé påtog sig jämwäl herr biskopen, att författa ståndets resolution.

§ 20 Förmälte h. kyrkjoherden Rundberg, huruledes han förnummet, att secreteraren Briant, känd ibland annat genom sina af trycket utgifna frimuraretal, hvilken nyligen skutit sig sjelf ihjäl, dock blifvet ordenteligen begrafven på Sålna kyrkjogård, straxt utanför staden; hemställande, om icke detta förtjenade någon närmare efterfrågan af ståndet.

Ståndet fann besynnerligt, att en så grof sjelfspilling icke blifvit efter lag handterad; men som h. comministern Iverus erindrade, att begrafning icke lærer hafva skett, utan att wederbörande cämnråsrätt dertill resolverat; kunde ståndet häröfver sig icke vidare yttra, innan det får se rättens ransakning och dom.

§ 21. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹²⁷¹ angående majorens friherre Pehr Ribbings besvär.

Ståndet åtskildes.

Den 1 Augusti 1766

§ 1. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹²⁷² angående afslutande af sådana cronofordringars mål, som wäl uti cammarcollegio i rätten tid blifwit bevakade, men sedermera kommet att hvila.

Uppå herrar probstarne Wangels och Wijkmans föreställningar, om angelägenheten att härvid så laga, det cronan icke råkar i obehöriga utgifter, resolverades, att förordningen om 20 års præscription äfven skall sträcka sig till dem, som wäl i rätten tid anmält och fått sina fordringar liquiderade; men sedermera icke sin talan fullfölgt, eller i agttaget, hvad kongl. kundgörelsen af d. 21 Julii 1752 föreskrifver;¹²⁷³ hvarjämte både sakegare, och kongl. cammarcollegium, wid 1 000 daler silfver:ts wite, förbjudas, att i dylika mål göra ansökning och förfrågan.

§ 2. Företrädde en deputation från höglofl. ridderskapet och adelen, som begärade, att saken, ang. inquarteringen, icke i ståndet skulle afgöras, innan ridd. och adelen, hos hvilka den i dag blifwit lagd på bordet, fått deröfver sig utlåta.

§ 3. Biföll ståndet wällofl. borgareståndets påskrift å secreta utskåtts prot:s-utdrag, ang. herr riksrådet baron Åkerhjelm, att så wäl det samma, som herr riksrådets memorialer, skola tryckas.

§ 4. Anförde h. probsten Haartman, huru som han nu efteråt oförmodeligen öfverkommet bevis derå, att capitaine wid kongl. lifdragonregementet, Georg Ehrenmalm, uti sina wid denna riksdag ingifna besvär, ang. dess tourtvist med capitainen wid samma regemente, Magnus Hall, satt secreta depu-

¹²⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 148.

¹²⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 89 och vol. R 929, nr 244 (2 ex.).

¹²⁷³ Tryckt kungörelse 21 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige Kungjörelse, Angående Ytterligare mått til Rikets Gjällds skyndesamma afbetalning.*

tation bakom ljust, och dymedelst utvärkat sig betänkandet derifrån, af d. 24 Octobr. 1765¹²⁷⁴ som är aldeles stridande emot det, hvilket secreta deputation wid 1756 års riksdag, under d. 22 Junii, uti samma sak afgifvit, och då af trenne stånd blifvit bifallet, enligt löparen, som herr probsten nu i afskrift uppvisade,¹²⁷⁵ så att det efter riksdagens slut bordt expedieras. Denna omständigheten har Ehrenmalm icke allenast förtegat, och förestält saken, såsom ännu liggande aldeles oafgjord, utan äfven hvad meritæ deruti beträffar, icke gifvit deputationen någon anledning, att efterse capitaine Halls cornettsfullmagt, hvarest tour och rang i regementet honom tillägges ifrån d. 17 September 1741. Hvarförutan och som denna omständigheten tydeligen deciderar, att Hall bör njuta tour framför Ehrenmalm; hemställte h. probsten, om icke ståndet ännu wille rätta, hvad således per male narrata kommet att på oriktiga grunder beslutas.

Herrar probstarne Mathesius, Kröger, med flere, tillstyrkte det samma; men h. öfverhåfpredikanten Grunerus kunde icke finna, att capitaine Ehrenmalm bordt omnämna saken, såsom afgjord 1756, så vida den då icke blifvit ifrån riksens ständer expedierad, ehuru h. öfverhåfpredikanten icke hade sig bekant sammanhanget af saken då för tiden, eller om Ehrenmalms förut innehafda lieutenantsfullmagt war blått character. Men dermed må wara huru det will, kunde dock h. öfverhåfpredikanten icke samtycka, att en hos riksens ständer redan formeligen afgjord och expedierad sak på detta sättet skal å nyo immediate uprifvas, sedan Ehrenmalm i trygghet wid riksens ständers beslut rest bort; utan om Hall finner sig befogad något härvid att påminna, må han göra det ordinaria via genom Kongl. Maj:t, då saken nästa riksdag vederbörligen kan skärskådas.

Sedan h. probsten Haartman häruppå vidare förestält, huru som allmänna säkerheten kräfver, att inga riksens ständers beslut få något bestånd, som på oriktiga grunder blifvit utverkade, utan riksens ständer äro medborgare skyldige rättelse i sådant, så snart oriktigheten blifver uptäkt, på det ingen derigenom må någon tid lemnas uti lidande; beslöts, att hvad vid denna riksdag uti förevarande sak blifvit åtgjort, må uphäfvas och kraftlöst förklaras, samt saken sättas i det stånd, uti hvilken den år 1756 af riksens ständer lem-

¹²⁷⁴ I prot.: 1756. Se Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 35. Jfr prot. ovan 16 december 1765.

¹²⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 149.

nades; hvaröfver protocollsutdrag till de öfrige respective stånden skulle expedieras.¹²⁷⁶

§ 5. Upläste h. lector Kraftman dess dictamen ad protocollum¹²⁷⁷ uti saken ang. riksens ständers contoïr; i anledning hvaraf, och som åtskillige ledamöter yttrade, sig icke annorlunda hafva fattat beslutet d. 24 Julii nästledne, än allenast vilkorligl., eller så vida h. lectorns uplysningar icke skulle deruti föranlåta någon ändring; producerade nu h. doctor Wählin anordning på cammarrådet Stierngranats lön för sista quartalet, hvaruti han säges skola utbekomma den samma af extra medel. H. doctorn slöt deraf, att han, men icke secreteraren Kahl, bör anses som pensionair på contoïrets stat: tilläggande för Kahl, att han genom en dryg accordssumma till Stierngranat på god tro tillträdt tjensten, i den tanka, att äfven wara berättigad till fulla lönen; men skal någon reduction ske, så böra alla, äfwen commissarierne, den widkännas.

Herrar probstame Kröger och Bolmstedt instämde äfven deruti, att Kahl bör njuta ordinarie secreterarerättighet, och något afseende hafvas deruppå, att Stierngranat feck dubbel douceur, befordran och accord.

H. probsten Wijkman gaf h. lector Kraftman rätt deruti, att primitiva secreterarelönen är 800 d:r silf:nt; men med ordinarie secreterarelönen, påstod h. prosten, att Stierngranat gått in i cammarcollegium, ehuru det sedermera för successorens skull, lätteligen kunnat så uttydas, att han borde stå på extra, men denna på ordinarie stat. Och fann h. probsten nu skälighast, att bägge icke tillägges mera, än 800 d:r s:nt.

H. probsten Mathesius wille icke tillägga Stierngranat mera; äfven som ock Kahl, om i det nogaste skal förfaras, icke eller något deröfver kan tillerkännas; men hemställte dock, om icke honom kunde lemnas 1 200 d. s:nt, såsom rätta första secreterarelönen. Denna skillnad åter ansåg h. lector Kraftman, såsom mannamån, helst Stierngranat wärkeligen på ordinarie stat hafver att upbära lönen. Och om så wore, att accordet emellan honom och Kahl skulle medföra lön för denna senare, har Kahl, att skylla sig sjelf, som derpå litat, och staten bör icke bindas, att det uppfylla. 800 d:r s:nt wore i h. lectorns tanka det högsta, som dem hvardera kan bestås: yrkande för öfrigit,

¹²⁷⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 34.

¹²⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 178.

hvad han i memorialet förestält om expectanternes befordringsrättighet och advocatfiscalen Printzell.

I anledning af dessa discourser, förenade sig nu ståndet, om den förändring i sitt beslut, att cammarrådet Stierngranat bör upbära primitiva secreterarelönen med 800 d:r silf:nt, och så wäl secreteraren Kahl, som alla öfriga riksens ständers contoires exspectanter bibehållas wid de löner, som deras sysslor wid första inrättningen warit anslagna, enligt den af secreta utskåttet uppgifne och d. 23 Decembr. 1765 i riksens ständers contoir författade förteckningen, utan att dessa löner beräknas efter cours, samt njuta i kongl. collegierne förslags- och befordringsrättighet, efter tour och skickelighet. Men hvad advocatfiscalen Printzell angår, så jämte det dess lön icke beräknas högre än 500 d:r silf:nt, tillkommer honom, tillika med flere, som, enligt secreta utskåttis protocollutdrag af d. 8 Novembr. sistledne, obefogadt åtkommet diverse penningeposter, ingen rättighet till befordran, innan de wist behörig redo, att kronan kommet till sin fulla rätt; hvilket yttrande h. lector Kraftman nu projecterade.

I öfrigit bifölls protocollutdraget och reglementet.

§ 6. Uplästes secreta utskåttis protocollutdrag af d. 22 Julii nästledne,¹²⁷⁸ angående indragning wid regementerna i Pommern; hvaröfver h. probsten Kröger betygade sin fågnad, såsom rörande en länge efterlängtd sak, och tyckte, att de till indragning projecterade officerarena icke hade orsak att klaga, när de efter hand få gå in till tjenstgöring i andra regement, hvilket i andra fria stater icke alltid händer. Men h. probsten åstundade veta, hvarföre icke denne indragning med samma skäl sträkt sig till det Sprengportske regementet, som det Cronhjelmiska blifvit föreslaget att den undergå.

Härtill yttrade h. probsten Haartman, att af dem som känna defensionsverket, blifvit i secreta utskåttet påstått, det detta regementet, som annorlunda än de öfriga pommerska, består af svenskt folk, behöfves till förstärkning af garnizonerna här hemma i riket, äfven som det Cronhjelmiska, införlifvat uti det Blixiska, gör att detta, tillika med Hännes M:ts lifregemente, bestiger sig till större antal manskap, än alla 4 regementerna i Pommern hittills utgjort.

¹²⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 184.

H. probsten Wijkman kunde icke annat finna, än det Sprengportske regementet nu mera bör anses såsom ett tyskt, efter det på pommersk stat nu derute är stående, lika med de öfriga trenne, som der succederat de år 1750 uprättade tvänne regementen, att besörja qvarnizonen i Stralsund.

Herr professor Amnell hade i secreta utskåttet af dem, som egenteligen hafva desse saker om händer, förnummet, att det Cronhjelmiska regementet wore indragning närmast, dels såsom det yngsta, dels ock såsom bestående af tyskt manskap, när deremot det Sprengportska ännu skal bibehålla sin svenska stamm.

H. probsten Kröger fann sig här af icke öfvertygad, det ju denna slags indragning med mera allware kunde verkställas, och sträckas äfven till det Sprengportske regementet, hälst, om garnizonerna här hemma så hafva af nöden, bekommer det svenska soldaten icke illa, om den därtill under stundom brukas, och således öfvas å geväret.

H. doctor Nordman tog det för afgjort, att Sprengportska regementet nu wore att anse, som ett tyskt; men anmärkte, att det för staten är mera besparing låta wärfvade regementen occupera garnizoner, än dertill nyttja indelte, som då måste göra långa marcher ifrån sina hemvist, och öka bristen på arbetande händer wid landsbruket.

H. probsten Wijkman önskade att indragningen kunde sträcka sig det längsta som möjligit wore, och förstod icke, att garnizonerna nu mindre än förr skola vara tillräckeliga. Cassationerna torde wäl dertil vara orsaken; men om de genom completering ersättas, blifver staten mindre graverad, än om regementernas antal ökas, då officersstaten och staben äfven måste underhållas. På det sättet kunna wärfvade regementerna hädanefter, som hitills räcka till, och landssoldaten få ligga stilla.

H. probsten Bolmstedt försäkrade sig i defensionsdeputation hafva bjudit till indraga, så mycket görligit varit: wille ock icke wara emot, om man deruti kunde gå längre; men förbehöll, att indelta manskapet icke graveras med tjenst i garnizonerna, utan att de wärfvade regementerna i stället hållas completa och i sin styrka.

H. kyrkjoherden Ståhl instämde i det samma, såsom ett ömt åliggande för allmogen, i anseende til det myckna lidande, som soldaten wid sådane tillfällen undergått.

H. probsten Kröger yrkade så mycket mera på det Sprengportske regementets indragning, som Sverige icke har så många fästningar att besätta, som i fornda tider, då likväl garnizonerna woro tillräckelige.

H. doctor Nensén påminte vid detta tillfället, om den författning, som sista riksdag widtogs, att kongl. lifgardet, som mycket smält bort i Pommern, skulle befrias ifrån cronoarbetet här i Stockholm, och landssoldater i stället inkallas, icke utan mycken skillnad i kostnaden för cronan; hvilket nu mera och då gardet förmodeligen hunnet completeras, icke lär finnas nödigt.

H. professor Amnell afstyrkte, att gå längre med denna indragning, än secreta utskåttet gjort, emedan eljest garnizonernes styrka förut behöfver af secreta utskåttet wara reglerad. Sprengportska regementet är icke, på samma sätt, som det Cronhielmska, tjenligt att completera de bägge öfriga pommerske, emedan de äro och böra förblifva tyska.

H. probsten Mathesius fann intet ljus nu saknas, att genast afgöra den projecterade indragningen. När garnizonsregementerne completeras, blifver hos dem ingen brist till nödig tjenstgöring, och då kan alltid tålas, att ännu ett regemente indrages, helst flere dock komma att stå qvar, än för 1740.

H. probsten Haartman föreslog, att Sprengportske regementets indragning nu kunde beslutas; men angående officerarnes placering, till secreta utskåttet åter remitteras; hvilken tanka h. professor Amnell biföll. Men detta motsades af åtskillige, uppå hvilkas begäran proposition gjordes och bifölls, att det Sprengportske regementet indrages på samma sätt som det Cronhjelmiska, så att manskapet fördelas uppå de andre värfvade regementerne, utom kongl. gardet och artilleriet, med lika tillökning på hvart compagnie, och officerarena njuta lön på extra stat, till dess de wid andra regementer blifva befordrade.

§ 7. Härvid upkom högvördigste herr archibiskopen och taleman, efter dess nu lyckeligen slutade brunscur, hvaröfver ståndet betygade mycken fågnad, sedan herr archibiskopen tackat för den wälvilja och ihugkomst, han äfven under den tiden af ståndet förspordt.

§ 8. Fortsattes discourserne, ang. indragning wid pommerska militairen; då h. probsten Kröger vidare hemstälte, om icke de tvänne regementer, som hädaneftre komma att ligga i Stralsund, och hvardera bestå af 1 200 man,

kunde fördelas i 10 compagnier, i stället för secreta utskåttet projecterat 12; då hvart compagnie komma att bestå af 120 man, och officerarne för 4 compagnier indragas.

Detta tillstyrkte h. probsten Wijkman, och, då herrar probstarne Bolmstedt och Haartman befarade, att för stark indragning på detta sättet skulle göra, att officerarne desto längre skulle, såsom expectanter, stå staten till gravation; replicerade h. probsten Wijkman, att sådant icke händer med underofficerarna, som genast komma att nyttjas, och att sedermera efter hand besparing sker igenom officerarena, så fort de hinna placeras, medan nu genast cronan winner på deras rationer och portioner.

Häruppå proponerades och bifölls, att de tvänne tyska garnizonsregementerne i Stralsund, som hädanefter blifva 1 200 man hvardera, icke komma att bestå af flere än 10 compagnier, 120 man i hvart compagnie beräknade. Dock förklarade herr biskop Filenius, att han förblifver wid secreta utskåttets tanka.

Widare föreslog h. probsten Kröger den ändringen, att hvart husar-compagnie hädanefter, i stället för 50, må bestå af 100 man, på det cronan äfven må något vinna genom officerares indragning wid denna corpsen.

Härmed instämde h. probsten Mathesius: och h. probsten Bolmstedt tilllade, att, äfven som det yngsta regementet till fot blifvit indraget, så må ock med det yngsta huzarregementet på samma sätt förfaras; helst cronan sjelf uppsatt och wärfvat detta, men till det andra hafva officerare kommet genom accorder.

H. doctor Nordman war af samma tanka, och trodde att icke reflexion borde hafvas deruppå, att den äldre öfversten har det yngre regementet.

H. professor Amnell befarade, att för mycken jämkning skämmer hufvudsaken, förmedelst skiljaktighet i expeditionen. I secreta utskåttet hade h. professorn hört det skälet, att, då gemena huzarer snart kan wärfvas, kommer det, wid infallande ofrid, till måtta, att hafva tillreds en stam af officerare.

H. probsten Bolmstedt: Som regementet uprättades efter sista krigets slut, så kunna dessa officerare icke vara omistelige, i anseende till förvärfvad öfning och erfarenhet.

I anledning häraf, proponerades och bifölls, att det kvarblifvande huzarregementet icke fördelas i flere än fyra compagnier, eller så kallade esquadroner, så att hvar esquadron kommer att bestå af 100 man, samt att, äfven

som det yngsta af cronan uprättade huzarregementet bör indragas, så komma ock de officerare under denna reduction att inbegripas, som wid bägge regementerne sins emellan jämförde, äro de yngste, men den af öfverstarne, som hafver äldsta öfverstefullmagten, och således är närmast touren, att få något annat cavallerieregemente.¹²⁷⁹

§ 9. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 15 Julii nästledne,¹²⁸⁰ angående Hans Kongl. Höghets Cronprinsens handpenningar.

§ 10. Uplästes och bifölls wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 24 Julii,¹²⁸¹ ang. verkställighet af riksens ständers beslut om landssecreteraren Corins befordran till assessorat.

§ 11. Uplästes och bifölls secreta utskåttens protocollsutdrag af d. 23 Junii nästledne,¹²⁸² angående understöd för afskedade sergeanten Ingevald Lind.

§ 12. Uplästes secreta utskåttens protocollsutdrag af d. 4 Junii,¹²⁸³ angående lönen hädanefter för commissionslandtmätarne; som i stället för 500 projecteras till 200 d:r silf:nt.

Denna indragning fann h. probsten Bolmstedt icke nog billig; så wida desse landtmätare, blifwit af riksens ständer antagne, utan någon deras egen ansökning; hvarföre och som de icke hafwa någon utväg till befordran, wore skäligare, att låta dem behålla den lön, de en gång fått, till dess de afgå, helst syslorne för dem äro nog dryga. Men skulle detta icke kunna ske, wille h. probsten, at dem åtminstone måtte wara obetaget, söka sig till andra stater och werk, så att Kongl. Maj:ts dem meddelte fullmagt, då icke må i wägen ligga.

H. probsten Wijkman wille icke wara emot detta senare, allenast det först warder vederbörligen beredt i cammar-, oeconomic- och commercedeputation. Men som extraordinarie landtmätare i sig sjelfve intet annat äro, än

¹²⁷⁹ Prästeståndets protokollsutdrag härom: Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 86.

¹²⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 157.

¹²⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 52.

¹²⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 161.

¹²⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 160.

andra ordinarier, hvilka, efter sina fullmagters data, hafva rättighet, att efter hvarandra avancera, och dess utom sitta i den fördelen, att, allt efter som de äro idoge, kunna förtjena sig wackert genom sitt arbete; så få commissionslandtmätarena, om de i lönen göras lika med de nyssnämde, intet annat widkännas, än en drägelig werkan, af den nu wedertagna allmänna indragningsprincipen.

H. probsten Mathesius anförde, huru som icke alla commissionslandtmätare fått i början lika stor lön, ehuru i fullmagten står, att de skola uppbära den efter stat, ty denna staten har af öfverdirecteuren blifvit disponerad så, att ingen annan, icke en gång regeringen kunnat deruti erhålla någon redo; hvarföre cammar-, oeconomie- och commercedeputation nu har färdigt ett betänkande om en sådan redogörelse: kunnande imedlertid de af desse landtmätare, som äro kände för flit och insigt, nogsammt bärga sig med samma wilkor, som extraordinarii, emedan de wårdslöse få skylla sig sjelfva, om för dem blifwer knappare.

H. probsten Ekström föreslog, att detta kunde hvila, till dess cammar-, oecon.- och commercedeputations arbete inkommer; men h. professor Amnell fann sakens natur fordra, att h. probstens Bolmstedts påminnelse, om öpning för landtmätarena till vidare befordran, winner rum, om indragning af lönerne skal ske.

Uppå gifven proposition, biföll derföre ståndet secreta utskåts protocollsutdrag, med tilläggning, att den kongl. fullmagt, som commissionslandtmätarena innehafva, icke må ligga dem i vägen, att efter förtjenst och skickelighet, söka sig in i andra stater.

§ 13. Föredrogs det å nyo på bordet liggande hederwärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 5 Septembr. 1765, angående landtmätares dagtractamente wid enskildta förrättningar.¹²⁸⁴

H. öfverhåfpredikanten Grunerus yttrade wäl någon klagan öfver deras sjelfswäld, att till tunga för dem, som dem skola hålla, länge utdraga förrättningarne på tiden; men som h. probsten Mathesius gaf tillkänna, att detta blifwer förekommet uti cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande; förenade sig ståndet, att bifalla protocollsutdraget.

¹²⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 68. Tryckt i *BdP* 10, bil. 52. Jfr prot. ovan 11 september 1765.

§ 14. Uplästes, samt uppå herr biskop Mennanders och fleres recommendation bifölls, secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 21 Augusti 1765¹²⁸⁵ angående cammarskrifwaren Sigfrid Gahm, och dess arbete med samling af förordningar, som angå rusttjensten och oeconomien wid regementerne.

§ 15. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 2 Junii nästl.,¹²⁸⁶ angående constituerade fändricken Peter Hallberg.

§ 16. Uplästes så väl secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 19 Februarii nästledne,¹²⁸⁷ angående lieutenanten von Kahldens lön, som secreta deputations betänkande,¹²⁸⁸ i anledning af thess besvär öfver prejudice.

Det ena, så väl, som det andra bifölls, uppå gifne särskilte propositioner; men h. professor Amnell beviljade honom endast tour utan fullmagt.

§ 17. Uplästes högl. ridderskapet och adelens protocollsutdrag af d. 16 Januarii nästledne,¹²⁸⁹ ang. major von Wallvijks tour. Och förblef ståndet wid dess till secreta deputations betänkande d. 19 nästl. April gifna bifall.¹²⁹⁰

§ 18. Uplästes venerandi consistorii Gothenburgensio svar af d. 9 Julii nästledne,¹²⁹¹ ang. riksdagspenningar för h. probsten Ekström. Och som ståndet fann, att Elfsyssels contract härmed ännu tergiverserar, så att saken endast ankommer på execution, hvarom consistorium haft anledning, att landshöfdinge-ämbetet anmoda; ty skulle consistorium härom genom bref¹²⁹² påminnas och tillsägas.

§ 19. Anförde herr comministern Iverus, såsom fullmäktig i presteståndets enke-och pupillcassa, att direction waret omtänkt utsätta någon dag till

¹²⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 159.

¹²⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 158.

¹²⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 156.

¹²⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 144.

¹²⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 39.

¹²⁹⁰ Upprepat i prot.

¹²⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 168.

¹²⁹² Ibid., nr 164.

allmän sammankomst, som vid denna tiden är wanlig, men icke welat sig deruti determinera, innan den fått inhämta ståndets bifall dertill; hemställande nu h. comministern, om d. 27 i denna månad faller ståndet läglig.

Och wiste ståndet nu intet hinder deremot.

§ 20. Förfrågade h. probsten Kröger, angående expedition uti Lövingska skatteköpssaken, hvaruti tvänne stånd afslagit capitaine Löfving all ersättning för schäferiet och 2:ne stånd remitteradt den frågan till secreta utskåttet.

Sedan ståndet gjordt sig om sakens omständigheter underrättadt; fans skäligit, att, jämte det ståndet i det öfriga förblifver wid sitt d. 19 nästled. Junii tagna beslut, bifaller ståndet, hvad schäferieomkostningarne angår, wällofl. borgareståndets påskrift, hvarmedelst till secreta utskåttet remitteras, att pröfva, om capitain Löfving är till någon ersättning berättigad, samt af hvad medel den samma skal tagas.

Eftermiddagen

§ 21. Justerades protocollerne, af d. 24 och 26 Julii.

§ 22. Producerades norre förstads östre cämnrätts protocollutdrag af d. 24 Julii nästledne,¹²⁹³ innehållande rättens resolution, thet secreteraren Briants döda kropp skulle i stillhet begrafvas, emedan om honom blifvit intygat, att han af ängslan och svårmodiga tankar waret besvärad.

Notarien Klint, som detta anskaffat, berättade tillika sig hafva förnummet, att kyrkjoherden i Solna Westerman skal ordenteligen hafva förrättadt begrafningen, hvilken comministern wid Sanct Jacobs församling här i staden, magister Möller, ibland andra bivistadt, och har till likets utförande Hedvig Eleonoræ församlings likvagn blifvit nyttjad.

H. probsten Walldius förmälte, att han hördt af 2:ne män, det archiatern och stadsphysicus Bökman, hvars attest äfven af rätten åberopas, förklarar, att han icke intygat något, hvaraf den slutsatts dragas kunde, att Briant af sinnessvaghet, och icke af berådt mod, sjelf afhändt sig lifvet.

¹²⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 166.

Som nu, i fall begrafning efter hvad nu berättadt blifvit, för sig gått, kongl. förordningen af d. 27 October 1725,¹²⁹⁴ om sådane begrafningar, hvilka domaren pröfvar i stillhet böra ske, tydeligen blifvit öfverträdd, och allmänheten therigenom mycken förargelse gifven, hvars uppmärksamhet vid detta tillfället waret större, än då tillföre, och icke länge sedan, ett och annat dylikt ohyggeligit exempel sig tilldraget; altså och på thet sådant, såsom en werkan af thet beklagelig[a]¹²⁹⁵ fritänkeriet och naturalismus, icke måtte winna styrka genom ämbetsmäns flathet och suspension af lagars verkställighet, angående sjelfspillingar, som i andra länder och i synnerhet Ängeland, der autocheiria mycket utöfvas; wille ståndet, uppå herrar probstarne Mathesii, Wijkman, Bolmstedts, med fleres, föreställningar, låta protocolsutdrag till de öfriga stånden afgå, om dessa så nödiga lagars uplifvande och förnyande; men att så mycket mera dertill få anledning, fanns nödigt, at comministern Möller först af consistorium i Stockholm höres, angående Briants begrafning, då äfven, enligt hvad doctor Nensén sig nu yttrade, flere torde kunna uppgifvas för ståndet at wara omtänkt på någon närmare nyttig författning, angående begrafningar; hvarefter ståndet äfven förväntade, att consistorium i Upsala lägger den hand, som wederbör, wid kyrkjoherden Westermans förhållande härvid.

§ 23. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹²⁹⁶ angående secreteraren Fougts stilguteri- och boktryckeriinnrättning, tillika med herr Hallings memorial.¹²⁹⁷

Häröfver yttrade herr probsten Kollmodin, at ehuru fördelaktig denna inrättning af deputationen blifvit förestäld, och herr probsten önskade derföre äga omfördelen samma öfvertygelse, som deputationen, fann dock herr probsten härvid åtskilliga betänkeligheter förekomma, emedan upgifterne icke förslå, att förvissa en om, det nyttan svarar emot omkåstnaden. Herr probsten kunde för sin del icke bevilja, hvarken förskått eller tilvärkningsprämier, emedan bägge delarne äro i allmänhet af riksens ständer förbudne.

¹²⁹⁴ Tryckt förordning 27 oktober 1725: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Huru Begrifningar, som Domaren pröfwar i Stillhet skola skie, böra förrättas, samt med hwad Straff den skal beläggas, som sig der emot på något sätt förseer eller förbryter.*

¹²⁹⁵ *beklageligen* i prot.

¹²⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 85.

¹²⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 379.

Dess utom tyckes föga passa, att riksens ständer sig förbinda, til att allena anlita Fougts om, hvad de willja hafva trykt.

H. doctor Nensén fägnade sig deremot öfver denna uppgift, och att secreteraren Fougts, såsom en i många wetenskaper bevandrad man, användt sina insigter uppå ett sådant verk, som detta, hvarvid han med mångahanda undervisning kan gå våra boktryckare til handa, sedan han genom correspondence med utlänningar skaffat sig fullkomlig kunskap i denna delen. Ett genie, som sig på det sättet emplojerar, är wisseligen hos oss att värdera och icke trycka, utan med glädje mottaga, helst, som penningar tilförene blifvit utöste på långt osäkrare och onyttigare förslager.

Herr biskop Lamberg war i allmänhet den största hatare af charlataner: men fann mycket skäl att compromittera på denna mannen. Och som inventionen tjenar til litteraturens befrämjande, wore i synnerhet detta ståndet wärdigt, att den understödjda, hälst summan, i afseende på ändamålet, icke wore att räkna uppå.

H. probsten Bolmstedt instämde i det samma, hälst stilarne til composition öfverträffa alla utländska, och detta ståndet aldraminst wid ett sådant tilfälle bör exponera sig, för beskyllning af odium in suos och favor in exteris.

Herr doctor Nordman ansåg tillverkningspræmierne, såsom stridande mot riksens ständers principe och deputationens instruction.

H. probsten Wijkman erkände det samma; men som riksens ständer tilförene gifvit Holmerus dylika præmier, borde antingen han äfven dem förlora, eller Fougts njuta samma förmån.

Herr biskop Serenius förestälte sig, at ståndet icke skulle i detta betänkande känna igen handels- och manufacturdeputation, som altid eljest wisat prof af nitisk hushållning för publicii medel, men här waret synnerligen liberal. Att göra sådant plausibelt, hittar man nog på ord, ehuru saken icke altid svarar deremot. Och som herr biskopen af förståndiga män fått mycken anledning att twifla, det werkställigheten svarar emot alt, hvad här blifvit låfvat, ömade herr biskopen för mycket at rikets knappa medel skola mot författningar bortskänkas, för att kunna samtycka til detta betänkande. Men i alt fall erinrade herr biskopen, att ståndet tilförene beslutet, det manufacturcontoiets präss ibland dess öfriga inventarier skal på auction försäljas, hvarföre den icke, enligit betänkandet, kan efter värdi secreteraren Fougts upplåtas.

Då nu uppå gifven proposition, om betänkandet bifalles, svarades Ja och Neij, resolverades til votering, sedan afgjordt blifvit, att, om Ja vunne, skulle dock prässen undantagas, såsom hvilken, enligt hvad ståndet förr beslutet, bör på auction försäljas; men med Neij skulle altsammans afslås.

Pluraliteten stavnade för Ja, med 25 röster emot 9.

§ 24. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹²⁹⁸ angående utdrägt wid utsökningen af handelsmannen Mildahns skuld til manufacturfonden.

H. probsten Wijkman förestälte billigheten af hvad deputationen här tilstyrkt; men som utdrägten af vederbörande ämbetsmän berör, wille h. probsten, till förekommande af samma hädanefter, hafva tillagt, at, derest wederbörande exsecutor icke præsterar summan inom tre månader, sedan riksens ständers resolution öfver detta mål blifvit med honom communicerad, skal den af honom utsökas.

Af samma tanka war äfven h. probsten Bolmstedt.

H. doctor Nansén lemnade den uplysningen, att manufacturcontoiets advocatfiscal i går hos fullmäktige anmält ett ifrån Landscrona ankommet bref, som innehåller, at Mildahn nu skal wara färdig betala sin skuld, allenast han får reversen tillbaka.

Uppå gifven proposition, bifölls betänkandet, med herr probsten Wijkmans tilläggnig.

§ 25. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹²⁹⁹ rörande proviantmästaren i Lovisa Isac Röngren, tillika med wällofl. borgareståndets deröfver utfärdade protocollsutdrag under detta dato.¹³⁰⁰

Och fann ståndet skäligit, att, enligt detta protocollsutdrag, bifalla betänkandet.

§ 26. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹³⁰¹ ang. tilstånd för öfvermästaren wid Norrköpings hallrätt Eric Brun, at drifva egen fabrique.

¹²⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 87.

¹²⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 90.

¹³⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 53.

¹³⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 88.

§ 27. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 26 Maji nästledne,¹³⁰² angående 55 § af krigsbefällets besvär, rörande underofficerarens wid Savolax regemente tractamente på commenderingar.

§ 28. Uplästes secreta deputations betänkande¹³⁰³ öfver vice häradshöfdingen Lindelöfs besvär öfver præjudice.

Här uti förmälte sig h. professor Amnell finna mera inbegripit i conclusioner, än præmisserna innehålla; hvarföre h. professoren så mycket mera afstyrkte en dylik reparation, som det skäligen kan supponeras, at en häradshöfdinge, som misstagit sig i beräkningen af en månads tid efter lag, äfven kan fela och misstaga sig uti annat.

Men sedan herrar probstarne Mathesius och Haartman erinrat, att ståndet redan sista riksdag bifallet, hvad här tilstyrkes, bifölls ock nu betänkandet, uppå gifven proposition; men h. professor Amnell samtyckte allenast til förslagsrättighet efter tour och skickelighet.

§ 29. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 14 April nästledne¹³⁰⁴ jämte bifogadt resolutionsproject öfver 29 § af krigsbefällets besvär, rörande medicamentspenningar under arbetscommenderingar och mötestider.

Sedan ståndet äfven afhördt hederverda bondeståndets protocollsutdrag häröfver af d. 17 Julii,¹³⁰⁵ bifölls resolutionsprojectet, tillika med sistnämde protocollsutdrag.

§ 30. Föredrogs justitiædeputations betänkande¹³⁰⁶ uti tvistemålet, emellan lieutenanten Loffman och capitaine Grooth, angående uphäfvande af proclama för den senares borgenärer; hvilken sak, sedan det särskilte votum deruti blifvit upläst, uppå herr probsten Bolmstedts begäran, lades på bordet.

¹³⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 154.

¹³⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 143.

¹³⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 153.

¹³⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 67.

¹³⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 34.

§ 31. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 24 Augusti 1765,¹³⁰⁷ jämte medföljande resolutionsprojecter öfver krigsbefälets 118, 120, 124 och 125 §§ hvilka alla af ståndet bifölls.

§ 32. Uplästes och bifölls secreta utskåtts resolutionsproject¹³⁰⁸ öfver 100:de § af krigsbefälets besvär, som under protocollsutdraget af d. 24 Septembr. 1765 till ståndet blifvit insändt.

§ 33. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 28 Augusti 1765¹³⁰⁹ angående 70 § af krigsbefälets besvär.

§ 34. Likaledes uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 23 Augusti 1765,¹³¹⁰ angående 117 § af krigsbefälets besvär.

§ 35. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 14 April nästl.¹³¹¹ angående understöd för Gustav Ljungberger, at lära medalleurve-tenskapen.

§ 36. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 15 Julii nästledne,¹³¹² ang. dagtractamente för officerarne wid wakten i Borås.

§ 37. Uppå h. probsten Wijkmans föreställning, beslöts, at intet prejudice-mål på 4 plenidagar härefter skal företagas, wid samma vite, som sist, af 30 d:r kopp:nt för den det wäcker.

Ståndet åtskildes.

¹³⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 152.

¹³⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 151.

¹³⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 15.

¹³¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 155.

¹³¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 162.

¹³¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 163.

Den 4 Augusti

§ 1. Uppå h. probsten Wijkmans föreställning beslöt ståndet, at förnya dess sistledne riksdag utfärdade protocollsutdrag, angående lindring i afgift för brun sirap, som utifrån införes.¹³¹³

§ 2. Förmälte herr biskop Filenius, huru som herr landtmarschalken i går, wid herrar talemäns sammanträde, förestält åtskillige considerationer, i anledning af presteståndets beslut om indragning wid pommerska regementerne, och deribland wisat, huru som, igenom de föreslagne reduction af det Sprengportska, cronan als ingen winst tillfaller, utan fast mera förlust, i anseende dertill, att detta regementet, som numera består af bara tyskt manskap, rymmer bort förr, än de låta sig til Sverige öfverföras, när officerarne icke få kvarblifva och hålla dem tillsammans.

H. doctor Lindegren, som vid samma tillfälle äfven waret tillstädes, anförde likaledes, huru som herr landtmarschalken brukat dels oeconomiska dels politiske skäl. Til det förra hörde der redan omförmälta rymmande, som sättes utom all tvifvel, samt den längre tid, som måste gå förbi, innan de således indragne officerare kunna hinna placeras, när deras antal blifwer dubbelt, emot det secreta utskättet föreslagit. Politiskt skäl kallade h. doctorn det sensibla missnöge, som förorsakas hos en del af militairen, när vid wissa regementer alla indragas och derigenom göras lidande, hvaremot de intet skulle hafva att säga, om indragningen träffade en viss del af alla wärfvade regementer, och således alla finge widkännas lika dryg känning af denna utväg, som riksens ständer nu nödgas widtaga att bota rikets refvor, hvartil desse officerare icke mer än andre rikets medborgare äro skulden. Dess utan hade herr landtmarschalken anmärkt, att äldsta öfverstefullmagten intet gör til saken för den indragne öfversten vid huzarerne, att desto förr komma till annat regemente, emedan den yngre öfversten dock altid har företräde för alla öfverstelieutanter, som endast dertil kunna wara i competence.

Härtill yttrade herr probsten Kröger, att, som han vore öfvertygad, det hela Sprengportska regementet, utom det Cronhjelmiska, behöfves till completerande af de öfrige bägge pommerska, innan de hinna utgöra 1 200 man hvardera, så blifver rymmandet derigenom förekommet, hvilket eljest äfven

¹³¹³ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 39 (daterat 11 augusti 1766).

så väl skulle kunna ske, om regementet med sina officerare transporterades till Sverige. Och som officerarne här dock få behålla sina löner och tour til vidare tjenstgöring, hafva de icke skäl at klaga öfver en reduction, hvarmed riksens ständer en gång måste göra början, om någon besparing i staten skal kunna någonsin erhållas.

H. probsten Engzelius war äfven af den tankan, att tyska regementerne nu för tiden icke äro manstarkare, än att 4 kunna slås ihop till 2.

Efter någon vidare öfverläggning förklarade sig ståndet förblifva wid dess wedertagne beslut.

§ 3. Uplästes och justerades det protocollsutdrag¹³¹⁴ til de öfriga respective stånden, som deputerade af justitiædeputation projecteradt om ämbetsmän och lagars verkställighet; hvarjämte nu bifölls justitiædeputations betänkande,¹³¹⁵ angående domböckers afleverande ifrån under- till öfverdomare; men ett annat samma deputations betänkande, som nu äfven uplästes, angående sammandrag af förordningar, rörande justitiæväsendet, skulle til närmare påtänkande hvila.

§ 4. Uplästes secreta deputations betänkande,¹³¹⁶ angående extraordinarie professorernes wid Åbo Academie, Nääfs och Hardtmans besvär, tillika med bifogadt särskildt votum.

Herr biskop Mennander förklarade sig icke vidare hafva waret öfver denna saken, än hvad som rörer bibliothecariatet och professor Hardtman. Det öfriga hade passeradt under sistledne riksdag. Hvad bibliothecariatet angår, så har det väl altid varit combineradt med philosophiæ profession; men som derigenom icke altid skedt, att denna sysla blifvit bestridd med den vigeur, som wederbör, i synnerhet, när de fallet i äldsta professors händer, som då war casus; så hade herr biskopen, i afseende på Academiens förmån, tilstyrkt, att den ifrån professionen måtte skiljas, hälst tillökningen i lönen, som derigenom upkommet, icke stigit öfver 50 d:r silfvermynt. Som nu herr biskopen icke annat kunnat föreställa sig, än att detta skulle wara professor Hardtman bekant, så att han kunnat nyttja tiden att sig anmäla; så wore det icke consistorii, utan hans excellences cantzlerens skuld, om något

¹³¹⁴ Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 132, fol. 136–149.

¹³¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 23.

¹³¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 145.

wid förslaget blifvit felat, ehuru dock alla sökande blifvit til Kongl. Maj:it efter sin tour upgifne. Hvad professor Nääf beträffar, fann herr biskopen det vidlöftiga betänkande om honom resolvera sig i det, att med dess befordran bordt efter 1756 års tjenstebetänkande förfaras, och han derföre föreslås, efter han kan räkna flera tjensteår. Men som preteståndet undantaget ifrån denna befordringslag alla dem, som under dess privilegier sortera; så wiste herr biskopen icke, på hvad sätt consistorium härvid sig försett, när academiska constitutionerna blifvit efterlevade, så att de sökande aflagt prof, och förslaget inrättats, efter som profven utvist, at den studerande ungdomens förmån bäst skulle winnas. Aldramäst war dock herr biskopen upmärksam på de medel, som deputationen till uprättelse föreslagit, emedan herr biskopen intet annat kunde finna, än at lärowerket derigenom skulle ske en märkelig otjenst, och andre utestängas ifrån deras wälfångne rätt.

Trenne ordinarii philosophiæ professorer, som äro prester, hafva tour framför professorerne Hardtman och Nääf: och om desse bägge sistnämde skola ständigt wara sjelfskrefne til hvad professorsförslag, som förekommer, så kan det äfven blifva til en sådan wetenskap, hvaruppå de aldrig studerat. För öfrigit wille herr biskopen föreställa sig, att deputationen aldrig hade styrkt til den föreslagne dispositionen om annexepastoratet, om den wetat, att det af ålder waret præbende för theologiæ adjuncten. Och som det wore hårdt, at skilja professor Billmark wid den yngsta professors lön, som han redan tillträd; så recommenderade herr biskopen, at betänkandet måtte afslås, och extractum protocollii deröfver til de öfrige respective stånden utfärdas.

Herr archibiskopen och taleman tackade herr biskopen för dessa uplysningar, och recommenderade, att academiska privilegierna noga måtte waktas, och icke blandas med civila befordringslagar.

H. professor Amnell refererade sig på hvad herr biskop Mennander anfördt, och ömade mycket, att den ena gången efter den andra finna, huru som deputationerna nu wilja inrätta presters befordran efter tjenstebetänkandet, hvilket professor Nääf äfven å sin sida åberopat. Herr professoren anmärkte äfven, att consistorii omdöme, som det bör fälla öfver sökandes skickelighet, kallas i betänkandet dess godtycko: at extraordinarie professioner och adjuncturer icke medföra den merit, som deputation förmäler: att den, som är skickelig till en wiss profession och i dess ämne præsiderat, icke derföre kan sägas wara skickelig till alla: att professor Nääf åtminstone icke

i Upsala är känd för sådan, att han bordt adjuncten doctor Christiernin och academiæsecreteraren Boudrie, som äro selecta genier, vid förslaget til moral. profession föredragas: och at Nääfs tilbud af en offentlig disputation- och refutationsact i Stockholm wore i sig sjelft så löijeligit, som det är utom all lag, och således icke är honom något förnekadt beneficium juris: kunnande professoren således icke samtycka til den föreslagne reparationen.

H. doctor Nordman fann Haartmans tour för Nääf vara ostridig, alldenstund, wid den sednares antagande til adjunct, blifvit förbehållit, att han icke skulle hafva företräde för äldre docentes; men öfver de öfrige mindre meriterade hafva både Hardtman och Nääf någon orsak att klaga; ty antingen skal oskickelighet lagligen bevisas, eller bör hvar ock en vid sin tour bibehållas. Öfver denna oskickeligheten, såsom h. doctorn obekant, wille han nu icke åtaga sig att döma, önskande äfven, att personela critiquer kunde besparas.

H. probsten Lindbom kunde icke utan mycken missnöje höra professor Nääf, såsom dess landsman, till sin förtjenst förringas, och för mycken oskickelighet debiteras, uti hvilken senare omständighet professor Haartman måste undergå det samma, så wida han äfven kallas försummelig i de senare åren. Men som secreta deputation, i h. probstens tanka, tydeligare wisat, att skickelighet icke kan Nääf betagas, så bör han ock til skälig uprättelse njuta den tour, han en gång fått.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus kunde icke eller åtaga sig, att secreta deputation något anfördt, som icke med sanning och sakens rätta sammanhang är öfverensstämmande, hvarom ståndet sjelft kunde blifva öfvertygat, om acterna upfordras.

Ehuru nu, uppå gifven proposition, om betänkandet afslås, svarades Ja och Neij; begaf sig herr biskop Mennander, at gå in i det särskilta votum, om Haartmans tour för Nääf, förbehållande allenast, at professor Billmark måtte få behålla sin lön, och Haartman få rättighet till den lön, som näst efter Billmarks blifver ledig. Häruppå determinerades propositionen på det sättet, att Ja skulle bifalla betänkandet, men Neij afslå det samma, och bifalla särskildta votum, så, at professor Haartman erhåller den professors lön, som vid Åbo academie först blifvit ledig, och således är näst efter den, som professor Billmark innhafver.

Voteringen deciderade för denna sista meningen med 10 Ja, emot 28 Nej; i conformitet hvaraf, extractum protocollis derföre skulle uppsättas.¹³¹⁷

§ 5. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som, genom protocollsutdrag af detta dato, communicerade bemälte ståndes resolution öfver indragningen vid pommerska regementerna, samt recommenderade protocollsutdraget, angående assessor Psilanderhjelm.

§ 6. Uppå¹³¹⁸ secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 2 Augusti,¹³¹⁹ angående riksdagens slut wid thenna månadens utgång.

H. probsten Kröger åberopade sig the considerationer, han förr anfördt i detta ämne, och begärade, att detta måtte hvila.

§ 7. Uplästes och bifölls hedervärda bondeståndets protocollsutdrag, af d. 1 Augusti,¹³²⁰ angående riksdagspenningar för riksdagsmannen ifrån Blekingen, Per Persson.

§ 8. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridd. och adelen, som berättade, at det ståndet, til alla delar, bifallet secreta utskåtts protocollsutdrag, angående riksdagens slut, samt at til den ändan deputationerna hädanefter må wara i arbete kl. 6 hvar mårgeon, och kl. 4 hvar eftermiddag.

§ 9. Likaledes ankom en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, med beslut öfver samma ämne, som skrifteligen communicerades.

§ 10. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkan-
de,¹³²¹ angående handelsintendenten Westermans löns beräkande.

§ 11. Företogs til afgörande det på bordet liggande secreta utskåtts protocollsutdrag, angående generalfälttygmästare-contoiret; hvarvid h. probsten Kröger yttrade sig intet annat hafva att påminna, än att den redan waran-

¹³¹⁷ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 87.

¹³¹⁸ Läs: *Uplästes*.

¹³¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 235.

¹³²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 70.

¹³²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 86.

de cancellisten wid contoiret må bibehållas wid sin innehafvande sysla, med de förmåner och rättigheter, som den åtfölja; hvilket herr probsten Bolms-tedt äfven tilstyrkte.

Jämte bifall till protocollsutdraget, beslöt derföre ståndet, att cancellisten wid contoiret bibehålles wid dess syssla, lön och tour, ifrån dess inträde i contoiret.

Eftermiddagen

§ 12. Justerades protocollet af d. 1 Augusti, med hvars 5 § herr biskop Filenius, h. probsten Mathesius, h. doctor Nordman, med flere, förklarade sig icke kunna gå ifrån den lön för riksens ständers contoirsexspectanter, som secreta utskåttet uti den senare förteckningen utstakat, och hvarest primitiva secreterarelönen utsättes til 1 200 d:r silf:nt, såsom den, hvilken beviljades, då secreterare först vid werket blef antagen, i stället at notarien, som tilförene gjordt samma sysla, åtnjutet de på förra listan upförde 800 d:r silf:nt. Men ståndet kunde icke förena sig om någon ändring i hvad sista plenum härtil gjordes; utan tillades nu allenast, att advocatfiscalen Printzells lön icke beräknas til mera, än 500 d:r silf:nt.

§ 13. Erinrades, att ståndets resolution, ang. tractamente för dem af fortificationsstaten, som hafva att sysla med finska fästningsbyggnaden, icke kan sträcka sig til civilbetjeningen derstädes, som uti förra reglementet icke är inbegrepen; hvarföre ståndet nu tillade, att, hvad civilbetjeningen angår, bifalles secreta utskåttis protocollsutdrag.

§ 14. Uplästes secreta utskåttis tvänne protocollsutdrager af d. 14 Maji och 16 Julii nästl.,¹³²² samt hederwärda bondeståndets af d. 11 Junii,¹³²³ ang. landsstatens och superintendentens lön på Gottland.

Hvad landsstaten angår, yttrade h. kyrkjoherden Snöbom, att den förmån dem blifvit äfven af bondeståndet beviljad, at inlösa wissa persedlar efter markegång, wore så mycket mera billig, som de hafva en ringa penningelön, och cronans förlust dervid är ganska liten. Och som superintendenten sista

¹³²² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 165 (två protokollsutdrag).

¹³²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 69. Tryckt i *BdP* 10, bil. 97.

riksdag fått sin indelta lön af alla 4 respective stånden, anhöll h. kyrkjoherden, att ståndet wille sig så mycket mera uti dess bibehållande dervid interessera, som det rörer en ledamot af detta ståndet, hvilken eljest njuter en emot dess ämbete, och jämförelse med dess vederlikar i andra stift, på intet sätt svarande lön, så mycket ringare nu att anse, som coursen gör, att den icke är hälften öfver hvad dess företrädare njutit, hvilka dock deröfver sig mycket beklagat.

Häruti förmälte h. probsten Wijkman sig på intet sätt kunna ingå, ehuru ridderskapet och adelen bifallit, att indelta lönen må continuera, hvilket de til äfventyrs torde wilja nyttja, som præjudicat. H. probsten wore villig, att för sin del tillskynda ståndets ledamöter så många förmåner, som billigheten kan medgifva. Men när härvid betänkes, at flere 1 000 måste widkännas den del af statsbristen, som förordsakas, igenom dylik förmån för en enda, kunde h. probsten icke med sitt samvete förena, att så gynna honom, att de öfriges contributioner derigenom ökas och præjudicater stadgas til en otidig prodigalitet; utan som herr superintendenten Lütkekan genom en favorabel conjunctur wid sistledne riksdag kommit sig til denna indelning, hvartil han efter rikets författningar icke är berättigad; trodde h. probsten, att ståndet genom bifall til secreta utskåttets senare protocollsutdrag, borde wisa öwädughet, och icke gifva publiquen tillfälle at säga, det man under en allmän indragnings verkställande, will skona sitt eget stånd.

Herr biskop Filenius kunde icke styrka til ändring af en lön, som riksens ständers plena faststält, och hvilken til nödig utkomst för superintendenten på Gottland så wäl behöfves.

H. probsten Bolmstedt fann dock så mycket mindre swårighet ligga i wägen, som denna indelning icke grundar sig på några gamla kongl. resolutioner, som med dess indragande skulle rubbas.

Som nu uppå secreta utskåttets senare protocollsutdrag, svarades Ja och Neij, urskildes genom votering, at 20 Ja voro emot 14 Neij.

§ 15. Uplästes så wäl hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 27 April 1765,¹³²⁴ som cammar-, oeconomia- och commercedeputations sistledne riksdag afgifne betänkande, ang. Kåttby hemman; hvilken sak h. öfverhåfpredikanten Grunerus begärade på bordet.

¹³²⁴ Tryckt i *BdP* 10, bil. 19.

§ 16. Uplästes secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 4 Junii nästledne,¹³²⁵ angående mellangiften emellan kongsgården Löfstaholm och framledne presidentens baron Bromans sätesgård Rosersberg.

H. probsten Wijkman erindrade sig, att saken, angående detta bytet, sistledne riksdag varet före, då presteståndet stadnat i det rättvisa beslut, at bytet icke skulle för sig gå, ehuru det samma dock kom till fullbordan. Derigenom har riket mistat en bättre kongsgård, och fått en i stället, som årligen kåstar 8 000 plåtars underhåll. Huru och på hvad sätt detta passerat stånden, kunde h. probsten icke så noga säga; men det wiste han, att kungsgårdar, såsom ibland jura immediata fisci, icke kunna til kronans förlust bortbytas, och att ett sådant byte aldrig bör äga bestånd, eller vinna stadfästelse. H. probsten styrkte för den skull ståndet, at på denna grunden afslå secreta utskåttets extractum protocoll. Och som Hans Kongl. Höghet prints Carl är med Rosersberg illa betjent, såsom en egendom, uppå hvilken han årligen måste mycket sätta till af sina egna penningar; så ville h. probsten, att högbemälte prints skulle hafva den summan fullt ut i penningar, som riksens ständer honom tillagdt.

Sedan h. öfverhåfpredikanten Grunerus och h. professor Amnell förklarar sig wara af samma tanka; resolverades, uppå gifven proposition, at, som kungsgårdar aldrig ifrån cronan böra abalieneras, så kan ock det här föregångne bytet til cronans förlust icke ega bestånd, utan varder härmed uphäfvet, och mellangiften följakteligen både til capital och interesse afslagen, börande cronan godtgöras, för hvad derå redan blifvit utbetaldt.

§ 17. Uplästes fiskerideputations betänkande,¹³²⁶ ang. en af comministern¹³²⁷ Norberg upfunnen ny såg-machine, med runda sågblad.

Sedan herr professor Amnell, och h. probsten Kolmodin, yttradt något tvifvelsmål, huruvida denna machine i stort warder uppfyllandes den deraf utlåfwade nyttan: och h. öfverhåfpredikanten Grunerus förklarar, huru som fiskerideputation derom gjordt sig aldeles öfvertygad; förenade sig ståndet att bifalla betänkandet, på samma sätt, som högl. ridderskapet och adelen, eller att Norberg eij förnöijes af andra, än observations-medel, som deputationen föreslaget.

¹³²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 183.

¹³²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 22.

¹³²⁷ Läs: *commissarien*.

§ 18. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande, om thet af herr riksrådet baron Kalling sökte räntebyte, hvilket, uppå h. probsten Wijkmans begäran, skulle hvila.

§ 19. Uplästes och bifölls secreta utskåts protocolsutdrag af d. 5 December 1765,¹³²⁸ angående upfostringsverket.

§ 20. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹³²⁹ angående ett gjordt anbud, till inkomsternes förökande af thet Götheborgs hospital testamenterade säteriet Hede.

Herr biskop Filenius gjorde i början härvid någon svårighet, i anseende till den vård, som biskopen, enligt kyrkiolagen, åligger äfven öfver sådane gods, som til hospitaler äro donerade, men som, igenom hvarjehanda försök, wilja dragas til skatte; hvarföre herr biskopen höll för angeläget, att herr biskop Lamberg, som nu war bortgången, häröfver höres.

Högvördigste herr archibiskopen förestälte äfven, att sådant icke måtte utur akt låtas; och herr doctor Nensén förklarade, sig icke hafva så fattat saken af det widlöftiga betänkandet, att han nu kunde inlåta sig i ventilation häröfver, hälst ingen ifrån Götheborgs stift nu war närvarande.

Men sedan h. probsten Engzelius detaillerad sakens beskaffenhet, och wisat, huru som detta icke rörer något cronans hospital, utan stadsens, som njuter förmån igenom det gjorde anbudet, h. probsten Wijkman och h. doctor Wåhlin äfven förestält billigheten af det, som blifvit tilstyrkt; begåfvo samtelige ledamöterne sig til proposition, och betänkandet bifölls.

§ 21. Anmälte sig h. probsten Meurling, att på några dagar göra en resa til Upsala.

Ståndet åtskildes.

¹³²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 166.

¹³²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 88.

Den 11 Augusti 1766

§ 1. Uplästes och bifölls öfverstelieutenantens von Hermanssons memorial,¹³³⁰ angående fortificationsstatens tractamente för finska fästningsbyggnaden; till följe hvaraf, tillägges uti resolutionen, att de inom brigaderne tjänstgörande njuta lika med commenderade.

§ 2. Föredrogs löparen af protocolsdeputations betänkande, angående cronoboställshemman i Jämtland, och bifölls höglofl. ridderskapets och adelns tilläggning, at i allmänhet alla härtills till skatte försålde cronoboställshemman må, emot skatteskillningens utfående, återgå, och till deras egentliga ändamål oförrykt nyttjas.

§ 3. Förestälte h. lector Kraftman, huru svårt det blifver för scholæstaten, om den skal undergå den allmänna indragning, som secreta utskåttet föreslaget af alla de tillökningar i löner, som skedt, sedan år 1696: hemställande om icke ståndet skulle finna nödigt, at sig däröfver yttra, och söka att sådant hos de andra stånden förekomma, sedan bondeståndet redan afgjort saken, och gått längre än secreta utskåttet.

Herr biskop Fortelius gjorde härutinnan med herr lectorn ett, och trodde at, om ståndet skal härutinnan til något sig beqväma, så wore det yttersta att säga, det scholæstaten skall beräkna sin lön, sådan som den war 1696 uti penningar, efter nu varande cours.

H. probsten Haartman fann scholæstaten i detta mål skild ifrån andra stater, hvilka icke, såsom den, fått kongl. försäkringar i presterskapets privilegier, och äfven vid andra tillfällen, om förbättring i dess vilkor.

H. probsten Wijkman hade icke fattat detta indragningsproject annorlunda,¹³³¹ än att det då först skal gå i fullbordan, när någon från dess sysla går undan, och skulle på sådant sätt icke träffa många af ecclesiastique- och scholæstaten, innan myntet åter kommer i sitt skick. Icke desto mindre och ehuru dessa stater fått det minsta af de gjorde tillökningar, wille dock h. probsten på alt sätt dertil bidraga, att de må bibehållas wid hvad de fått, men recommenderade att sådant må ske så försigtigt, att icke hela indragningsoperationen derigenom hindras; til hvilken ända h. probsten styrkte till att

¹³³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 213.

¹³³¹ *annorlunda* i prot.

wänta med denna saks afgörande, till dess indragningar i allmänhet förekomma.

Sedan h. probsten Mathesius äfven i samma tillstyrkande sig förenat, lämnades härmed saken, och

§ 4. justerades protocollsutdraget, ang. professorerne Haartman och Nääf; hvarvid sedan nu blifvit uppläst så wäl secreta deputationens genom protocollsutdrag gjorda anmärkning wid det särskildta votum, som kongl. secreteraren Sernanders ur cancellers archivo meddelte intygande om de af professor Nääf hållne föreläsningar; hemstälte h. probsten Lindbom, om icke Nääf kunde bewiljas förslagsrättighet till någon profession eller pastorat, hvartil han sig hädanefter anmäler, samt att han icke måtte beskyllas för försummelse i sitt ämbete, så wida det upläste intygandet annat utwisar: äfven som h. doctor Wåhlin förestälte, att icke för mycket och oförskytt hinder må läggas honom i wägen, att hädanefter blifva befordrad; hvarföre h. probsten Mathesius och herr biskop Filenius föreslog, att honom kunde tilläggas förslagsrättighet, när han sig dertil behörigen auctorerar; men som h. lector Kraftman häremot erinrade, att andras mera förtjentes rätt derigenom kunde röras: h. probsten Haartman äfven anmärkte, att det nu producerade intygande så mycket mindre kan gälla, som det grundar sig på Nääfs egna uppgifter om sin tjenstgöring: och åtskillige ledamöter icke ville vidare uppehålla sig med saken, såsom redan afgjord, tillade ståndet nu allenast till dess beslut, att professor Nääf härmed icke warder förment, att framdeles erhålla den befordran, hvartil han efter tour och skickelighet kan wara berättigad.

§ 5. Anmälte och upläste h. probsten Waldius ett af honom författadt memorial,¹³³² rörande assessor Psilanderhjelmens befordran inom Swea hofrätt, hvarmed h. probsten wille wända sig till de öfrige respective stånden.

I anledning häraf, företog sig ståndet sjelfva saken till afgörande, då, sedan höglöfl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag¹³³³ blifvit uppläst, yttrade h. doctor Möller, at, som Psilanderhjelm innehafver assessorsfullmagt af samma dag, som nu tjenstgörande håfrättsassessorerne, men förut,

¹³³² Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 403.

¹³³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 42.

såsom håfjunkare, ägde wärdigare fullmagt än de, när de woro härads höfdingar eller håfrättens betjente, så bör honom nu framför dem erkännas tour, hålst de immediate, genom ständers åtgärd wid sistledne riksdag, kommo in i håfrätten, och således, enligt ständers författning wid denna riksdag, icke böra præjudicera andra i deras bättre rätt: warande Psilanderhjelm företräde nu det samma, som han 1762 verkligen hade erhållit, om han då genast gått in i håfrätten.

Herr probsten Wijkman fann åter största rättvisa i h. probsten Waldii memorial, hålst assessor Psilanderhjelm derigenom intet annat händer, än hvad vid alla collegier är wanligt, der den, som sist tillkommer, intager rummet ner om dem, som förr der sitta. Samteliga assessorerne hafva derföre skäl, at wänta af ståndet, det de wid sina rum blifwa bibehållne, och nämde h. probsten i synnerhet deribland assessor Törling, såsom en hederlig domare, hvilken icke förtjent att en främmande skal för honom taga bort den nu ledig varande lönen.

H. probsten Mathesius fant dock nog skäl för assessor Psilanderhielm, allenast han redan 1762 hade gått in i håfrätten.

Uppå gifven proposition, biföll ståndet h. probsten Walldii memorial.

§ 6. Uplästes capitaine Björnbergs memorial,¹³³⁴ ang. afledne lieutenanten von Mentzers änka; och förenade sig ståndet med wällofl. borgareståndet, som bifallet h. ridd. och adelens påskrift, att accord efter lieutenant Mentzer må tillåtas, efter pensionscassareglementet; hvartil borgareståndet lagt, att accordet sker inom regementet.

§ 7. Fann ståndet godt, att genom en deputation communicera de öfrige respective stånden, protocolsutdraget, angående justitiens administrerande, hwarvid h. probsten Wijkman påminte, att ståndet borde wara omtänkt, att få se, huru Rutströmska religionssaken, hvaruti dom nu säges wara fallen hos Kongl. Maj:t, blifwit i rådkammaren handterad, helst man wet, att denna märkvärdiga saken, genom rådkammarens åtgärd, tillförene blifwit gräfd och nerlagd. Och som ståndet fann denna påminnelsen god, samt sakens wig och angelägenhet fordra, at protocollerna, som i rådkammaren häröfver blifwit förda, komma till riksens ständers plena, helst ingen hemlighet dervid

¹³³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 217.

behöfves, på det i synnerhet presteståndet deraf måtte få anledning, att för framtiden tänka på någon författning, hvarigenom Guds församling bättre må kunna för falska lärare bevaras; blef protocollutdrag derom genast uppsatt, som 6 deputerade, bland hvilka h. doctor Nordman, förde ordet, till de öfrige stånden, jämte det förra, aflemnade.¹³³⁵

§ 8. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹³³⁶ angående skatterättigheten till Starrnäs augmentshemman: och bifölls betänkandet, med tilläggnig, att hemmanet förhöjes till $\frac{1}{8}$ högre mantal.

§ 9. Upläste h. probsten Hellberg ett memorial¹³³⁷ till ståndet, angående thet lidande, han iråkat therigenom, att yngre och mindre förtjente blifvit honom vid befordringar så föredragne, att han nu mera icke ser någon annan utväg till soulagement på ålderdomen, än tjenstfrihet ifrån dess lectorat, derest icke ståndet skulle wilja taga sig honom an, hvarjämte anföras reflexioner i allmänhet öfver angelägenheten för ståndet, att förekomma dylikt lidande för gamla meriterade prestmän.

H. probsten Bolmstedt fann h. probsten Hellberg i många omständigheter wara lidande, och tillstyrkte ståndet, at taga i öfvervägande, huru och på hvad sätt en så hederlig dess ledamot måtte, genom riksens ständers åtgärd, kunna huggas.

H. doctor Alin recommenderade äfven i allmänhet, att ståndet wille taga i ömt behjertande, det många gamla och lärda män, som länge arbetat med ungdomens undervisning, blifva den ena gången efter den andra förbi-gångne wid de tillfällen, då de kunna försättas i bättre vilkor.

Som nu åtskillige flere ledamöter förklarade sig beredvillige, att sig häruti, och i synnerhet för h. probsten Hellberg interessera, åstundande til den ändan, att ett protocollutdrag til de öfrige respective stånden skulle upsättas, i conformitet med h. probstens memorial; bifölls, uppå gifven proposition, at så ske skulle, önskande herr biskop Filenius, att högvördigste herr archibiskopen, wid justeringen häraf, kunde vara tillstädes.

¹³³⁵ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 85.

¹³³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 76.

¹³³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 401.

H. professor Amnell anförde deruppå, att han, icke mindre än någon annan, ömmade detta h. probsten Hellbergs åliggande; men ville allenast, i anledning af memorialet, anmärka, at ordförandet i consistorio icke nödvändigt medförer något förmanskap framför de öfrige consistoriales: och att denna sak, såsom icke ordinaria via hos riksens ständer inkommen, icke eller bör rubriceras, såsom något besvärs-mål öfver præjudice, mindre sådant besvär skulle stadna uppå Kongl. Maj:ts höga åtgärd wid utnämmandet.

§ 10. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹³³⁸ ang. det af riksens ständer åt Carlshamns fabrique beviljade lån.

§ 11. Företogs till afgörande det på bordet liggande secreta utskåttets protocollutdrag af d. 2 hujus, angående riksdagens slut; hvaröfver h. probsten Kröger yttrade, att myckenheten af de mål, som dels redan till ståndet inkommet och här ligga oafgjorde, dels ännu ifrån deputationerne inföväntas, nog samt vittnar om omögeligheten, at till denna månadens utgång utsätta riksdagens slut. Hvarföre och som ibland dessa mål många rikswårdande återstå, wid hvilka sista handen till utarbetning ännu icke blifvit lagd, och som skulle äfventyra att aldrig komma så långt, derest en viss termin nu skulle sättas till riksdagens slut, helst man om dess förlängande icke eller skulle kunna göra sig så aldeles säker; wille h. probsten, at ståndet skulle låta sakerne sluta riksdagen och, enligt sitt en gång tagna beslut, icke determinera någon termin därtill, innan deputationerna upkommet med förteckningar på de hos dem ännu oafgjorde mål.

H. probsten Wijkman förestälte likaledes, att, ehuru secreta utskåttet kunnat någorlunda se, när det med sitt arbete kan wara färdigt, förhåller det sig dock icke så hos plena, hvilka måste hafva någon tid att afgöra, hvad deputationerne utarbetat, och hvaribland h. probsten i synnerhet nämde statsindragningarna och beivllningen, såsom medtagande mycken tid.

H. probsten Forssenius widtog äfven den principen, att sakerne böra sluta riksdagen; men, som det redan med riksdagsarbetet så ganska långt på tiden utdragets, och mycken utdrägt ännu är att befara, om arbetstiden på intet sätt inskränkes; projecterade h. probsten, att deputationerna kunde föreläggas, i denna vecka sluta sina arbeten.

¹³³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 82.

Herr biskop Filenius tyckte, att borgareståndet gått för långt i sin limitation, och wille derföre simpliciter bifalla secreta utskåttet. De oafgjorde målen tyckes wäl i detta ståndet wara många. Men herr landtmarskalken hade nyligen berättadt, det på riddarhuset föga wore återstående af allmänna saker i och när plena hädanefter blifwa täta, bör man föreställa sig, att målen snart nog kunna smälta undan. Eljest wore wäl herr biskopen ock nögd med h. probsten Forssenii förslag: tilläggande, att det icke torde wara ur vägen för riksens ständer, att wara åtskilde, innan Hans Kongl. Höghets Cronprintsens biläger blifwer för nära instundande.

H. professor Amnell anmärkte först, att ståndets företagna beslut, i anledning af ridd:s och adelens föreställning, icke nu kan ligga i vägen, att ju ståndet, eftersom nu kan finnas godt vara, må yttra sig öfwer hvad secreta utskåttet hemställt. Och höll h. professorn för oumgängeligit, till påskyndan af riksdagens allmänt efterlängtade slut, att någon wiss dag dertil nu blifwer utsatt, helst sådant kan ske under vilkor af förlängande, der sakerne så skulle fordra. Sker icke detta, så blifwer deputationernas arbete mera långvarigt än wederbör, der likwäl de fleste snart nog lära kunna uphöra, då de behöfwa förvandlas i expeditionsdeputationer, om annars alt skal hinna expedieras, innan ständerna åtskiljas. Korteligen: h. professorn wille hafwa någon gräns, ehuru icke oivilkorlig.

H. probsten Mathesius höll så mycket angelägnare, att ingen wiss termin nu sättes, som man tydeligen märkt, att sakerne skulle i deputationerne haft snabbare gång, om de waret öfvertygade, at preteståndet skulle förblifwa wid dess en gång tagna beslut. Sker detta, och ingen wiss dag nu sättes, häppades h. probsten, att inom 14 dagar det förnämsta ska vara gjordt.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus: Sedan d:ne stånd nu redan yttrade sig, ang. riksdagens slut, måste wäl ock någon gång tiden wara inne för preteståndet, att tänka på det samma. Cammar-, oeconomie- och commercedeputation lærer vara den enda, som ännu behöfwer tid, att utarbete angelägna mål. Om derföre den lämnas fritt, att til riksdagens slut fortfara, wore dock all anledning att tro, det de öfrige äro färdige med sina göromål till denna månadens slut: warande så mycket angelägnare, att wiss tid dem förelägges, som de dageligen kåsta cronan med husrum, betjening och andra utgifter, hvilket dock icke står att förekomma, om icke dem förelägges af plena at sluta.

H. probsten Meurling berättade, i anledning häraf, att landt- och sjömilitiæoecon.deputation redan merendels upphört med sitt arbete och uppsagt sina rum: och h. probsten Bolmstedt anmärkte, at de öfriga deputationer, som äro i samma prædicament, kunna göra det samma, medan det icke bör komma riksens ständer an på några veckor mer eller mindre, allenast att hufvudsaker för riket icke lemnas oafgjorde.

På sådant sätt continuerade discourserne i detta ämnet någon stund; hvarunder å ena sidan i synnerhet af h. öfverhåfpredikanten Grunerus och h. professor Amnell yrkades, att proposition måtte göras öfver det förevarande secreta utskåttets extractum protocoll; men å den andra påstods af herrar probstarna Mathesius, Wijkman, Bolmstedt, med flere, att sådant icke kunde förenas med ståndets d. 7 Julii sistledne tagna beslut, hvilket ännu icke gått i verkställighet.

Herr biskop Filenius projecterade wäl å nyo, hvad herr öfverhåfpredikanten Grunerus redan anført, att cammar-, oecon.- och commercedeputation kunde lemnas at arbeta til riksdagens slut, och de öfrige deputationerne upphöra; men därvid erindrade h. probsten Mathesius, att sådant skulle medföra nödvändighet för expeditionsdeputation, att nu som förr sitta efter riksdagen, hvilken olaglighet riksens ständer sorgfälligt böra unvika.

Sedan h. doctor Nordman föreslagit, att afbida de af h. probsten Mathesius nämde 14 dagar: och h. probsten Ekström, att quæstion måtte hvila, till dess deputationerne, såsom en gång sagdt blifvit, wisa hvad mål de hafva oafgjorde; skilde sig ståndet för denna gången wid saken i denna sistnämnda meningen; til hvilken ända ledamöterna i hvarje deputation sig åtog, att härom deputationerna tillsäga, så att de åstundade förteckningarne med det första kunna wara inne.

§ 12. Företogs til afgörande cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande, angående ödeshemman; då h:r doctor Wählin wid den projecterade förordningen gjorde följande anmärkningar:

Wid 2 § att de i jordeboken upptagna ödeshemmans ägor, til sina gräntor, böra wid undersökningen utwisas, och lagligen bestyrkas.

Att sådane lägenheter undantagas, som wissa stater äro tillagde.

Att en reciprocitet må blifwa wid undersökningen och utbrytningen af ödeslägenheter; så att, der det befinnes, att någon by eller hemmans ägor

äro i senare tider, utan laga bevis och anledning af jordeböcker, hemmanen frångångne, de då måtte til sina byar och hemman återläggas.

Wid 3 § att the må vara närmast til ödeshemmans uptagande, hvars ägor äro nästgräntsande, om de waret okunnige om ödeshemmanet; dock att rântan strax erlægges.

Att frihetsår proportioneras derefter, samt efter ortens beskaffenhet, med mera.

Sedan ståndet taget dessa anmärkningar, hvar för sig, i öfvervägande: och i synnerhet af den första något discourerat, till att vinna öfvertygelse, det cronan icke lider, genom det att dessa hemman gå ut ur jordeboken, när ägorna icke med säkerhet kunna igenfinnas, utan att örtalen för de andra hemmanen derigenom ökas, såsom ock i anseende till den olika method som fordras, att få rätt på ödeshemmanen, efter de orterne emellan olika ref- och skattläggningsgrunder; biföllos anmärkningarne och med dem förordningsprojectet.¹³³⁹

§ 13. Uplästes höglöfl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 4 Augusti,¹³⁴⁰ angående indragningen vid pommerska regementerne; hvaraf ståndet fann godt att bifalla 2:dra och 3:dje momentet; samt i öfrigit förblifva wid sitt beslut, och genom protocollsutdrag det samma med de öfrige respective stånden communicera.

§ 14. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹³⁴¹ angående förekommande af cronans mistning wid räntebrister uti byten.

§ 15. Uplästes så wäl cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹³⁴² som höglöfl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 26

¹³³⁹ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 91.

¹³⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 43.

¹³⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 77.

¹³⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 78.

Julii nästledne,¹³⁴³ angående gravationsundersökningens lättande uti liquidationsmål.

H. lector Antonsson förmälte wäl, afsigten härmed endast wara, att skynda på ämbetsmän, som i dessa mål skola sköta medborgarnes rätt; men uppå herrar probstarnes Mathesii och Wijkmans föreställning, fann ståndet bäst, att härutinnan låta wid gamla förfatningar förblifva.

§ 16. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹³⁴⁴ angående föreningen mellan Stora Kopparbergslagen och Fahlu stad.

§ 17. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹³⁴⁵ angående vissa delar af hushållningens handhafvande uti jernbergslagera.

§ 18. Förmälte högvördigste archibiskopen, huru som notarien magister Brander för honom upvist Kongl. Maj:ts honom meddelte nådiga fullmagt uppå Enköpings pastorat, med mycken vördsam tacksägelses betygande för ståndet, som lagt grunden til denna hans befordran. Och som herr archibiskopen funnit Brander beredvillig, att, om ståndet så godt finner, fortfara med sin tjenst hos ståndet til riksdagens slut, ehuru pastoratet eljest nu genast borde tillträdas; så wille herr archibiskopen gifva venerandum consistorium i Upsala sådant wid handen; hvilket ståndet nu äfven förklarade sin åstundan wara.

Eftermiddagen

§ 19. Justerades protocollet af d. 4 Augusti.

¹³⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 44.

¹³⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 79.

¹³⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 80.

§ 20. Uplästes secreta deputations betänkande,¹³⁴⁶ angående skatteköp å några hemman uti Malmöhus län, som blifvit beviljadt för interessenterne uti skånska stenkolsverket.

H. kyrkjoherden Snöbom anmälte, att denna saken äfven är före i statsdeputation, men ståndet ville icke derutaf låta sig hindras, att nu afgöra, hvad ifrån ett annat ställe inkommet. Hvarföre herr doctor Wåhlin och h. probsten Ziebeth detaillerade sakens sammanhang, och h. probsten Kröger yttrade, att i conformitet med hvad ståndet förr beslutat ang. boställshemman i Jämtland, lärer skatteköp på dem i Skåne icke mera tillåtas. Men det höll h. probsten anmärkningsvärdt, att vederbörande, som först olagligen inhiberat skatteköp, dock under den tiden tillåtet ett olagligt för sig gå; hvilket steg i h. probstens tanka förtjenade, att i lagutskåttet behörigen granskas.

Uppå gifven proposition, bifölls derföre betänkandet, med tillägning, att til stora deputationens lagutskått remitteras, angående ämbetsmäns härvid anmärkta förbrytelse.

§ 21. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹³⁴⁷ angående landshöfdingen Nordenstams ansökning, att få njuta kongsgården Wentholmen till boställe.

Denna ansökning, fann h. probsten Wijkman icke rimligt, att bifalla, emedan det strider emot naturen både af kongsgårdar och landshöfdingeämbete. Grunden til arrendet skal och hädanefter tagas af markegången, hvilken landshöfdingen, å ämbetets vägnar, skal reglera, då följakteligen hans egen förmån derunder beror, att den nedsätta. Dessutan skulle kronan förlora städjan hvar 15:de år. H. probsten kunde derföre icke samtycka, att med denna kungsgård annorlunda förfares, än om alla öfriga i allmänhet stadgat blifvit.

H. probsten Waldius instämde härmed; men hemställte tillika, om icke landshöfdingen Nordenstam, som förut fått löfte om denna kungsgård, kunde tilerkännas någon förmånsrätt till arrende.

H. probsten Mathesius wille simpliciter afslå betänkandet 1. emedan denna landshöfdingen i Stockholm, icke mindre än dess företrädare, lärer

¹³⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 146.

¹³⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 80.

kunna bärga sig utan denna kungsgård, 2. emedan nu icke är tid, at öka lön på ett ställe, när indragning allestädes för sig går. Och som h. probsten hördt det inkast emot kongsgårdars förvandling i bondehemman, att de til kongl. håfvet kunna vara nödige; tyckes samma skäl ligga i vägen, att uplåta Wentholmen til landshöfdinge-boställe.

Herr biskop Filenius anmärkte, att flere præjudicat gifvas, det kongsgårdar innehafvas af landshöfdingar til boställen: hemställande, om icke landshöfdingen Nordenstam härvid kunde få njuta sin, uppå riksens ständers löfte, grundade förmånsrätt til godo.

Men sedan h. probsten Wijkman ytterligare påstådt, at kungsgårdar icke måga under bostäls titul ifrån cronan abalieneras; gjorde proposition, och betänkandet afslogs.

§ 22. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹³⁴⁸ i anledning af hållen besigtning uppå Wentholms kungsgård; hvaröfver, i conformitet med hvad i föregående § blifvit beslutet, resolverades, att härmed förfares, enligt ståndets yttrande om kungsgårdar i allmänhet.

§ 23. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹³⁴⁹ öfver Svartsjö kongl. ladugård, tillika med tvänne bifogade särskildta vota.

H. probsten Kröger, h. öfverhåfpredikanten Grunerus, herrar probstarne Hellberg, Bolmstedt och Waldius instämde alla deruti, att nu varande innehafvaren, landshöfdingen Broman, icke gjordt sig skyldig til brått emot sitt arrende contract, utan fast mera i wissa delar gjordt mera til kungsgårdens bästa, än hvartil han efter contractet waret förbunden; hvarförutan öma considerationer förekomma, i anseende til bemälte landshöfdinges ålder och kunbara behof af denna förmån til nödtorftig bärgning för sig och de sine.

H. probsten Wijkman ville icke eller vara honom emot, men förmente, att besittningen icke borde sträckas längre, än i landshöfdingens lifstid, och det på sätt, som allmänna författningen förmår.

Sedan h. professor Amnell och h. probsten Mathesius förklarar sig wara af samma tanka; resolverades att landshöfdingen Broman i sin lifstid bibe-

¹³⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 82.

¹³⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 83.

hålles wid denna kongsgårds arrende, på sätt, som författningen om kungsgårdar i allmänhet förmår.

§ 24. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹³⁵⁰ angående tvisten emellan auscultanten Annerstedt och bruksinspectoren Westman, jemte för detta borgmästaren Kierman, om införsel i Håkanstorps hemman; tillika med bifogat särskilt votum: och fann ståndet rättvist att bifalla sjelfva betänkandet.

§ 25. Uplästes bergsdeputations betänkande,¹³⁵¹ angående medel och utvägar, til Åtvidabergs kopparverks uphjelpande, tillika med högl. ridd:s och adelens protocollsutdrag af d. 19 Junii,¹³⁵² samt hedervärda bondeståndets, af d. 13 Maji.¹³⁵³

Herr biskop Filenius recommenderade wärket, som med tiden låfvar ganska mycket, att på alt möjligit sätt understödjas, til hvilken ända, det torde vara bästa att vidtaga samma medelväg, som ridderskapet och adelen. I synnerhet förmälte herr biskopen att prestegården har ganska nödigt, att på det föreslagna sättet flyttas, emedan den eljest, på det ställe, den nu står, genom werket aldeles ruineras.

H. probsten Wijkman, hade intet vidare härvid att påminna, än att, hvad prestegården beträffar, ståndet måtte se sig wäl före, det intet farligit præjudicat må stadgas til regeringens disposition om prestegårdar, utan ståndets wettskap och samtycke, emedan desse icke mindre äro ståndets privilegierade egendomar, än frälsegodsen tilhöra ridderskapet och adelen. Probsten hade icke desto mindre äfven wid sitt pastorat exempel derpå, att Kongl. Majj:t dömt, det en prestegården tilhörig äng derifrån skal söndras och mot annan mark utbytas. Hvarföre h. probsten tilstyrkte, att ståndet icke på annat sätt må bifalla detta, än att i expedition uttryckeligen inryckas, det intet utbyte får ske af prestegårds ägor, utan at ståndet dertil sitt samtycke lämnat och om de öfrige respective stånden icke skulle dermed sig förena, att då

¹³⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 24.

¹³⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 16.

¹³⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 41.

¹³⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 72. Tryckt i *BdP* 10, bil. 92.

ståndets ledamöter i expeditiionsdeputation, i grund af privilegierne, protesterade mot expeditionen.

På detta sätt bifölls riddersk:s och adelens extractum protocolli; och skulle, öfver beslutet, protocollsutdrag til samtelige stånden expedieras.¹³⁵⁴

§ 26. Uplästes hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af innevarande dato,¹³⁵⁵ angående cammarrådet baron Cederhjelm, i anseende til ett, vid riksdagens början, til bondeståndet af honom ingifvet memorial.

Herr doctor Alin höll före, det vara anständigast, att låta ridderskapet och adelen sig först häröfver yttra på samma sätt, som de öfrige stånden låtit ske med comministern Chydenius; men h. öfverhåfpredikanten Grunerus begärade saken på bordet.

§ 27. Föredrogs och till secreta utskåttet remitterades h. Wadenstiernas memorial,¹³⁵⁶ hvarmedelst han til riksens ständer öfverlemnar ett annat, af bokhållaren i riksens ständers contoir Jacob Svanhals.

§ 28. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹³⁵⁷ öfver lagman Antonssons besvär, rörande det för håfsecreteraren Bratt utfärdade privilegium, til ett glasbruks inrättande i Wermeland.

§ 29. Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹³⁵⁸ rörande ett noga utförande af de skäl, som föranlåta Kongl. Maj:t att ändra dess collegiers göromål.

På det att härigenom icke en onödig vidlöftighet i acter må förorsakas, hvilket riksens ständer på sina behöriga arbetsställen nu äro omtänkte, att förekomma; bifölls detta betänkande, med den af h. probsten Wijkman och h. professor Amnell åstundade förändring, att i stället för orden: *alla de skäl omständeligen*, sättes: skälen korteligen.

¹³⁵⁴ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 90.

¹³⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 81.

¹³⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 214.

¹³⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 83.

¹³⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 84.

§ 30. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹³⁵⁹ angående staden Falkenbergs ansökning, om donation af cronohemmanet Smedjeholmen.

§ 31. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹³⁶⁰ huru manufacturfonden hädanefter bör uppbäras och förvaltas.

Detta bifölls med den af h. probsten Wijkman projecterade tilläggningsen, att tillverkningspræmier bekomma til utbetalning under den sista numer.

§ 32. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹³⁶¹ rörande en af hans excellence, herr riksrådet baron Funck, i Lundby sokn och Wästmanland verkställd barnhusinrättning.

Ståndet åtskildes.

Den 15 Augusti

§ 1. Anmälte herr biskop Filenius, att herr biskop Lamberg blifvit af Hans Kongl. Maj:t i nåder förordnad, att wid slutet af denna riksdag hålla riksdagspredikan; hvarjemte til vicarius blifvit utnämnd kongl. öfverhåfpredikanten och consistorii Stockholmensis præses doctor Jöran Schröder. Til text har blifvit utsedd Jeremiæ kl.vis. 3:22:23.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus erinrade väl, att vicarius borde, efter som wanligt varit, äfven wara ledamot af ståndet; men h. probsten Kröger, med flere, funno icke, att det nödvändigt följer; hvarföre ståndet förklarade sig, wid det anmälda intet hafva att påminna.

§ 2. Uplästes utdrag af venerandi consistorii Stockholmensis protocoll, hål-lit d. 15 i denna månad, innehållande comministerns magister Möllers berättelse, om förloppet med Briants begrafning; hvarjämte nu äfven producerades och uplästes archiaterns och stads-physici Bökmans attest,¹³⁶² som

¹³⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 81.

¹³⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 80.

¹³⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 85.

¹³⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 203.

öppnat och besigtigat Briants kropp; hvarutaf ståndet fann, på intet sätt kunna slutas til någon sinnessvaghet hos Briant.

Ståndet lemnade nu til consistorium, att uppgifva saken til justitiæcancel-lern, på det efterfrågan må kunna ske, huruvida denna casus blifvit noga efter lag handterad, äfven som ven. consistorium i Upsala skulle, genom högvördigste herr archibiskopen, få del af den upgifne berättelsen, på det anledning må blifva, att af kyrkjoherden Westerman fordra redo för dess förhållande.

§ 3. Anförde h. doctor Wåhlin, huru som uti kongl. Götha håfrätt, nu i 6 år, ett mål legat oafgjordt, rörande handelsman Taussons hustru i Landscrona, som med allmän förargelse bor och håller sig ifrån sin man, och under den tiden framfödt barn, som dess man icke vidkännes: och ehuru Kongl. Majj:t, uppå fullmäktiges ifrån Lunds stift underdåniga anhållan wid riksdagens början, i nåder befallt håfrätten icke länge dröija med målets afgörande, har dock intet slut härå ännu fölgdt; hvarföre h. doctorn hemstälte, hvad mått och steg skulle kunna tagas, att snart erhålla, det ett så syndigt lefverne blifver förhindrat.

Wid samma tillfälle, omnämde h. doctor Nensén, huru som man och hustru, hvilka lagligen blifvit skilde til säng och säte, ofta länge lefva på det sättet, utan att den dermed påsyftade nyttan til mera sänja och förening vinnes; hvarföre och ehuru det nu mera kommet ur bruk, att, enligt kyrkjola-gen, under den tiden hålla offentligt förbön i kyrkan för sådane personer, hvilket herr doctorn dock wiste wid ett tillfälle, då så skedt, hafwa haft god werkan; wore wärdt att påtänka, om icke denna omständigheten öfver alt borde i akt tagas.

Öfver hvad h. doctor Wåhlin anfördt, yttrade sig ståndet, enligt herr probsten Wijkmans förslag, att det hos Hans Kongl. Majj:t will i underdånighet anhålla, det justitiæcancellaren må anbefallas, att med det första skaffa slut uppå denna saken, och derjämte med vederbörlig plikt anse de ambetsmän, som till dröijsmålet varet wållande.

§ 4. Uplästes protocolsdeputations betänkande,¹³⁶³ angående upkomne oredor och stridigheter uti amiralitetsconsistorio, jämte föreslagne botemedel deremot.

H. doctor Wåhlin beskref för ståndet, af hvad för besynnerlig beskaffenhet detta consistorium är, i thy att det i wist afseende sorterar under kongl. amiralitetscollegium, på wist sätt åter står under consistorium i Lund. Collegium har hittils waret den domstol, hvartill alla saker ifrån amiralitetsconsistorio gått, i stället för att andra consistorier hafva at vända sig till hofrätterna. Men äfven som consistorium i Lund aldrig befattar sig med sådana mål, som, å ämbetes vägnar, amiralitetsconsistorio tillhöra; så har det ock icke, uppå sistnämde consistorii begäran, kunnat lemna det senare förstärkning, utan att gå in i sjelfva tvistemålet om de förut varande ledamöters behörighet, hvaröfver collegio tillkommer att decidera, sedan superintendenten deröfver, uti sitt påstående mot de öfrige consistoriales, waret skiljaktig, och hvilket ännu hos Kongl. Maj:t ligger oafgjordt, warande skäl på båda sidor anförda, som böra examineras. Ehuru nu förden skull amiralitetsconsistorium bör befrias ifrån för mycken dependence af collegio, och sättas i den wärdighet, som dess ämbete kräfver, höll herr doctorn dock icke för rådeligit, att aldeles uphäfva dess subordination under consistorium i Lund, sådan, som första inrättningen det förmår.

H. probsten Mathesius: Om amiralitetsconsistorium icke skal wara ståndet til wanheder, så bör det antingen helt och hållit upphäfvas, eller sättas i stånd, att inom sig krets kunna med samma wärdighet agera, som andra consistorier, och icke onäpst så kunna chicaneras och sidvördas, som hittils skedt; till hvilken ända, och på det författningen härmed må blifva efter ståndets önskan, föreslog h. probsten, att af det uplästa betänkandet hämta, hvad tjenligit kan finnas, och formera ett extractum protocollii til de öfrige respective stånden, som, att nu spara tiden, nästa gång kan justeras och saken då sluteligen afgöras.

H. professor Amnell wille så mycket mindre inlåta sig i particulariteterne af saken, som han är besvägrad med en af dem, hvilka deruti hafva del. Men angående författningen med amiralitetsconsistorio, yttrade sig h. professoren i samma idé, som h. doctor Wåhlin, helst h. professorn påminte sig hafva sedt något document deruppå, att detta consistorium icke annorlunda

¹³⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 10.

är att anse, än som ett fältconsistorium, hvars præses ammiralitets-superintendenten, såsom kyrkjoherde i Carlscona stad, bör lyda under consistorium i Lunds stift; äfven som han af Hans Kongl. Maj:t icke får, lika med superintendenten i stiftet, titul af troman.

Högvördigste herr archibiskopen bestyrkte det samma med den anmärkning, han gjordt vid theologiae doctors promotion i Upsala, att ammiralitets-superintendenten placerades under kyrkjoherdarne i Stockholm.

H. probsten Wijkman erinrade om det stället i betänkandet, hvarest landshöfdingarne sägas böra bepröfva consistoriernas göromål, att det icke sig så förhåller, utan att consistorierne i vissa mål hafva med landshöfdingarne sig communicera och samråda. Äfven så, att på ett annat ställe, i stället för det nämnes wördnad af consistorier mot kongl. collegier, bör sättas aktning. För öfrigit fann h. probsten, att betänkandet, till större delen, kunde bifallas, så till förekommande deraf, att consistorium, genom för mycken subordination under collegium, mister sin tillbörliga aktning, och kan af officerare utan åtal så skymfeligen bemötas, som betänkandet omförmäler, en gång händt vara; såsom ock till bibehållande af den relation, som emellan det och consistorium i Lund, til följe af konung Carl XI:s förordnande, vara bör.

Herr archibiskopen höll detta sistnämde så mycket mera för angeläget att nu bevaka, som han påminte sig, att ammiralitets-superintendenten, då han vid 1751 års riksdag war ledamot af ståndet, gjordt försök hos Kongl. Maj:t, att från Lunds consistorium aldeles blifva separerad, hvilket då blifvit afslaget.

Denna händelse vidkändes äfven h. doctor Wählin, och tillade, att, om icke detta i tid förekommas, torde dymedelst något steg tagas, till förnyande af ett gammalt anslag, att af Blekingen göra ett särskildt stift.

H. probsten Bolmstedt fann nödigt, både att consistorium sättes i mera myndighet emot collegium, hvilket snarare torde mycket vara skulden til den oro, som beklageligen varet i det förra, såsom ock att ställningen med consistorium i Lund må blifva, som den waret.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus: Som ståndet lär vara sorgfälligt derom, att rikets presterskap måtte öfver alt hållas i tilbörlig heder; så lär ock ståndet icke tillåta, att ammiralitetsconsistorium får impune så handteras, som hittils skedt, emedan föga aktning då kan blifva qvar, för alt, hvad til prestaämbetet hörer. H. öfverhåfpredikanten kunde icke finna, att ammiralitetscollegium bör kunna tillvälla sig något förmanskap öfver detta consi-

itorium, utan må det i sin spher obehindrat få utöfva den rättighet, som ett consistorio tillkommer, och wid förefallande tillfällen wända sig till håfrätten och underkasta sina utslag dess ompröfvande: äfven som h. öfverhåfpredikanten icke wille föreställa sig, att consistorium i Lund skal wara angeläget om, att befatta sig med ecclesiastiquewäsendet i Carlsrona. Men, angående adjunction af ledamöter, om och när så skulle behöfvas, må dock consistorium i Lund anlitas; allenast att ammiralitetscollegium skiljes ifrån sitt otilbörliga wälde däröfver, så att consistorium får för sina göromål wara ansvarigt på de ställen, som lagen för alla consistorier utvisar.

H. doctor Nordman fördelte betänkandet uti allmänna och enskilda considerationer. Hvad de förra angår, eller rörande consistorii rättighet, så wore naturligast, att hvar och ett werk ostördt, inom sin spher, får sköta sina syslor: och ehuru första inrättningen icke må rubbas af ammiralitetsconsistorium, i anseende til consistorium i Lund; bör dock deraf icke dragas någon inskränkning i göromålen, hvilka hvar consistorium för sig bör till fullständig widd få handtera. H. doctorn önskade weta, om äfven första inrättningen innebär den subordination under ammiralitetscollegio, som consistorium sedermera måste widkännas. Denna synes fast mera förnämligast wara grundad i 1747 års kongl. bref til framledne herr archibiskopen Henric Benzelius: och är onkeligit, att både consistorii och preste-ämbetet derigenom märkeligen lider, så at de icke med nog eftertryck kunna uträtta, hvad uppå dem ankommer. De speciela målen, consistorii ledamöter och någre andre personer emellan höra nu icke hit, utan böra på sina ställen afgöras.

Af samma tanka war äfven herr biskop Lamberg, och ville, att de, som så mycket missfirmit detta consistorium, må ofelbart befordras till vederbörlig näpst.

Efter någon vidare öfverläggning, och sedan alla ståndets ledamöter, som sig yttrade, derutinnan stämt öfverens, att ammiralitetsconsistorium bör försättas i mindre dependence af ammiralitetscollegium, men dock stå i den relationen til consistorium i Lund, som första inrättningen förmår, åtog sig, efter anmodan, h. doctor Wåhlin, att, uppå denna grunden, upsätta ett protocollsutdrag häröfver till de öfriga respective stånden. Och påminte sluteligen h. öfverhåfpredikanten Grunerus, att, till ytterligare oredas förkommande, blifwer nödigt determinera antalet och qualification af consistorii ledamöter: kunnande h. öfverhåfpredikanten icke se, att lectorerne wid caddettscholan hafva någon rättighet till säte i consistorio.

§ 5. Företogs til afgörande, och uplästes å nyo hedervärda bondeståndets extractum protocoll¹³⁶⁴ angående cammarrådet baron Cederhjelm; hvarvid h. öfverhåfpredikanten Grunerus begärade, att, som saken kommet honom ganska besynnerlig före, memorialet måtte upläsas, som föranlåtit bondeståndet, att så alfvarsamt med bemälte baron förfara, warande nog underligt, att det af bonde-ståndet således blifvit inhämtat och uptaget, ehuru det i auctors eget stånd blifvit förqvåft.

I samma begäran instämde äfven h. probsten Ziebeth.

Sedan notarien häruppå gifvet tillkänna, att detta memorial icke till presteståndet inkommet; berättade h. probsten Bolmstedt, att det till bonde-ståndet blifvit ingifvit, innan det på riddarhuset anmäldes, hvaruppå h. öfverhåfpredikanten Grunerus fortfor, det han icke kunde finna, huru bonde-ståndet kunnat bifalla, att baron Cederhjelm skulle blifva tullråd, när samma stånd redan hade memorialet hos sig inneliggande, som nu så straffvärdigt blifvit ansedt. H. öfverhåfpredikanten gillade, för sin del, icke det deruti upgifna project och försök; men att döma derom, efter den recension, som bondeståndet sjelft derutaf gjordt, anföras der orsaker till våra goda lagars illaka verkställighet, och auctor ber om låf, att, såsom riksdagsman, få säga sina tankar, dem riksens ständer sedermera likafullt ägde att förkasta. Det går således til en del ut på samma slags arbete, som riksens ständer sjelfve gifvet stora deputations lagutskått i befallning: och vore h. öfverhåfpredikanten okunnig, om memorialet något vidare lastbart innehåller. Att derföre skilja auctor wid dess riksdagsmannarätt, är en sak, som ridderskapet och adelen allena tilhör. Så hade presteståndet pluralitet sista riksdag deciderat, då frågan war om baron Pechlin. Och att vidare förklara honom ovärdig, att beklåda någon publique sysla, supponerar hos honom sådant criminale, hvaröfver han, efter Sveriges lag, bör höras, innan han dömes; hvarföre det vore bäst, att saken till lagutskåttet remittera.

H. probsten Wijkman: Att memorialet kunnat i bondeståndet inkomma, innan det på riddarhuset blifvit anmält, förändrar icke saken; utan är auctor likafullt ansvarig för dess yttrade tankar, när de äro lagstridiga. Skulle ståndet nu uppehålla sig med, att hämta memorialet utur bondeståndets gömor, så hindrades derigenom all werkan af missnöije, som riksens ständer der-

¹³⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 81. Jfr prot. ovan 11 augusti 1766.

öfver böra låta förmärka. Att remittera saken till lag-utskåttet, tjenar icke eller till något, emedan det icke har någon domsrättighet, och kan icke säga annat, än hvad bondeståndet redan sagt. För öfrigit, understod sig icke h. probsten, att förringa bråttet på den grund, att riksens ständer kunna förkasta memorialet, emedan det är och förblifwer i sig sjelft olofl., att framkomma med sådane förkasteliga idéer, som grundlagarna förbjuda; utan skulle h. probsten göra sig sjelf bråttslig, om han sökte sådant öfverskylla. Riksconstitutionen bör visserligen framför alt och bättre wårdas, än att något försök deremot skulle med flathet bemötas. Dock war h. probsten nögd, at orden om risdagsmannarätten gå ut, såsom en sak, hvilken på ridderskapet och adelen må ankomma.

H. probsten Forssenius fann saken mycket öm, så wida den rörer intet mindre, än regeringsformen och ett stånds rättighet. Bägge hafva riksens ständer besvuret at bevaka, och det enda ståndet bör tag sig til vara, at taga något steg emot det andras rättighet. Det är billigt, att ståndet hörer baron Cederhjelm's memorial, innan han derföre dömes, emedan det är ovist, om essentialia af regeringsformen deruti röras, eller endast någon extra-essentialia. I förra fallet wille h. probsten icke taga auctor i försvar, ehuru han är att värdera för sitt synnerliga genie.

Med denna, så väl som h. öfverhåfpredikanten Gruneri tanka, förenade sig herrar biskoparne Filenius och Lamberg.

H. professor Amnell fann det icke utur vägen, att höra baron Cederhjelm's memorial in extenso, hvar till åtkomsten kunde wara lätt. Men att nu blifva vid bondeståndets recension, torde, i anledning derutaf, lätt wara giordt, att friherre Cederhjelm mister, det förtroende, att wara tullråd. Angående dess risdagsmannarätt, är det en sak, som närmast rör ridderskapet och adelen, som derföre sjelf deröfwer sig lära yttra. Men att för framtiden betaga honom, att någonsin blifva brukad i cronans tjenst tyckes wara för hårdt, så vida det ju är möjligt, att bråttet på ett eller annat sätt kan försonas. Dess utan är farligit, att lämna ett genie superieur, sådant som baron Cederhjelm's, syslölöst, emedan det då snarast kunde falla på sådant, som är republiken til otjenst. Deremot torde han med det allmännas fördel någon gång kunna employeras i sådana beställningar, som hvarken röra ministern, eller directe ankomma på fundamentallagarnas handhafvande, hädst då han förut fått undergå någon prøfvotid.

H. probsten Kröger: Det enda betydande dubium, här tyckes förekomma, är, att icke gå riddersk:s och adelens rättighet för nära. När derföre orden om riksdagsmanskap tagas ut ur protocollutdraget, är den svårigheten häfven. För öfrigit är att märka, det baron Cederhielm härutinnan icke förgått sig emot ridderskapet och adelen allena, utan emot hela riket, hvars constitution han angripet, och, till utförande af sin afsigt, wändt sig först till bondeståndet, såsom hvilket han förmodeligen förestält sig lättast kunna förleda. Hvarföre h. probsten fann skäligit, att bifalla bondeståndets yttrande, med h. probsten Wijkmans förändring.

H. probsten Waldius instämde med h. probsten Forssenius. Det vore ömt, att döma baron Cederhielm, utan att upläsa dess memorial. Dess utom önskade h. probsten veta, om förtroendet i tulldirection honom updrogs förr, eller sedan han afgifvit detta memorial. Skedde det förr, så är klart, att han samma förtroende förvärvat. Men har memorialet kommet sedermera, så undrade h. probsten, att bondeståndet gått in, att förordna honom till tullråd. Bad för öfrigit, att saken med ömhet måtte handteras, emedan den rörde en medborgares timmeliga välfärd.

H. probsten Bolmstedt: Ömhet tyckes väl här hafva rum; men så är ock äfven så nödigt, att ett alfvarsamt beifrande följer på sådant förhållande, som baron Cederhielm wisat. Alle hafva dyrt besvurit regeringslagarna, och ändring i dem bör, i en så farlig tid, som nu, aldraminst tillåtas att bringas å bane. Skulle gl. probsten simulera med sådant, så skulle det se ut, som h. probsten icke eller tyckte så illa om ett sådant steg. Och som alla stånden lära vara lika jaloux om friheten, är detta icke ett mål, som rör ridderskapet och adelen allena, ehuru gl. probsten wille medgifva, att orden, om riksdagsmannarätt, gå ut, men icke bör baron Cederhjelm tillåtas, att bivista riksens ständers rådplägingar. Att memorialet icke ännu war riksens ständer bekant, när han blef tullråd, bör nu icke göra honom fri från den plikt, han förtjent, och kunde h. probsten icke, såsom en redelig medborgare, annat, än med bonde- och borgareståndets gemensamma yttrande sig förena.

H. doctor Nordman kunde icke anse detta mål, såsom något ridderskapets och adelens oeconomicum, sedan det äfven till bondeståndet inkommit, utan tilhör det samtelige ständer att afgöra. Af hvad orsak det nu först hos ståndet blifvit företaget, wiste väl h. doctorn icke, men så kunde ock icke derföre af bondeståndet fordras besked, utan som h. doctorn præsterade friheten för en enda person wäl, kunde han icke annat än instämma med de bägge stån-

den, som sig redan yttrade, och hade icke lärt känna baron Cederhjelm's genie på det sättet, att ju icke något hos honom saknas, som utgör en reel och solid ämbetsman.

H. probsten Ziebeth conformerade sig med h. probst. Forssenius.

H. kyrkoherden Heurlin wille af det straff, som bondeståndet widtaget, sluta, at memorialet wore mycket betydligt, ehuru h. kyrkoherden dock önskade sjelf se detsamma. Ansåg eljest, med h. probsten Forssenius, det för ett ridderskapets och adelens oeconomicum, att döma om baron Cederhjelm's riksdagsmannarätt, hvarföre sådant till dess eget stånd icke mindre kunde lämnas, än secreta utskåttet låtet detta ståndet först yttra sig öfver comministern Chydenius; och wore väl, om det öfriga af saken kunde till någon deputation remitteras, på det baron Cederhjelm kunde få tillfälle, at sig förklara, warande all orsak att tänka, det han sjelf icke welat drifva sitt förslag längre, så vida han icke aflämnadt sitt memorial till de öfriga bägge stånden.

Sedan herr archibiskopen och taleman frågat, om ståndet först wille se memorialet, men det sig deröfwer yttrade, och deruppå nästan öfver alt blef svaradt Neij, proponerades om bondeståndets protocollutdrag bifalles, hvar till svarades både Ja och Neij. Och då h. öfverhåfpredikanten Grunerus wille hafva till contraposition, att memorialet måtte remitteras til vederbörande deputation, att undersökas, huru det bör anses, anmärkte h. probsten Wijkman, att ett sådant beslut nu mera skulle blifva chimæriquet, sedan tvänne stånd sjelfva utsatt straffet, och h. probsten Engzelius wille, att de särskilte mål, som protocollutdraget innehålla, måtte skiljas, och särskildt yttrande derå följa, efter som hvar och ett förtjenar.

Efter någon vidare öfverläggning, beslöts, att Ja skulle beteckna bifall til protocollutdraget, med den förändring, att orden om riksdagsmannarätt gå ut, såsom en sak, hvilken på ridd:s och adelens utlåtande ankommer, och meningens sålunda inrättas: *förklarar, att friherre Cederhielm hädanefter icke får deltaga uti riksens ständers öfverläggningar, ware ock etc.* Neij åter skulle innebära, att memorialet till ståndet anskaffas, och baron Cederhielm licentieras ifrån dess ämbete i tulldirection, men saken för öfrigt remitteras, att i wederbörande deputation undersökas. Efter slutad votering, befunnos 22 Ja emot 19 Neij.

§ 6. Anmälte h. probsten Hellberg, att, hvad som visse deputerade blifvit updraget att utarbete, angående method till befordran inom presterskapet, wore nu färdigt, hemställande h. probsten, om ståndet nu ville taga det före, eller låta det ännu närmare af andra deputerade granskas.

H. professor Amnell sade sig redan hafva läst igenom detta arbetet, med hvilket herrar deputerade giordt sig mycken möda, men som ock, i h. professors tanka, torde fordra en lång öfverläggning, hvarföre och som herr archibiskopen och taleman recommenderade, att den saken något måtte öfverwägas, innan stån[det] deröfwer något beslutar, skulle den till nästa plenum ligga på bordet, att af en hvar, som behagar, genomläsas.

§ 7. Uplästes secreta utskåts protocolsutdrag af d. 26 Julii nästledne,¹³⁶⁵ angående galereesquadern och marinecorpsen.

Herr biskop Filenius påminte wäl, att, som detta i synnerhet rörer ridderskapets och adelens ledamöter, wore wänligit, att först afbida det ståndets yttrande; men som proposition af flere begärdtes, gjordes den samma, och protocolsutdraget bifölls.

§ 8. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkan- de,¹³⁶⁶ angående ett partie til inslag tjenligit svenskt silkes uparbetande till- tyg.

§ 9. Uplästes höglofl. ridderskapets och adelens protocolsutdrag af d. 11 Augusti,¹³⁶⁷ ang. smidesflyttningar.

Sedan h. doctor Nordman recapitulerat ståndets häröfver förr fattade beslut, hvaraf h. doctorn icke taget den meningen, som skulle ståndet hafva welat förmena riddersk. och adelen, att, enligit sine privilegier, flytta sine bruk til egen skog, utan att ståndet allenast derföre velat freda allmänningar; probsten Wijkman äfven förestäldt, huru som ståndets redan tagna beslut icke strider emot 14 § i ridderskapets och adelens privilegier, hvarföre det nu närmare kunde förklaras sålunda, att alla till skatte köpte crono-, så wäl som de skatte-hemman, hvilka utom börd blifvit försålde, samt under för-

¹³⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 186.

¹³⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 118.

¹³⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 69.

månsrätt till bruket inköpte, skulle, vid brukets nedläggande, gå tillbaka, på sätt, som förr sagdt är, hvarvid herrar probstarne Haartman, Walldius och Kolmodin, funno nödigt, att tillägga: under förmånsrätt *för brukets skull* inköpte; blef ståndet wid närmare efterseende varse, att protocollsutdraget styckevis behöfde någon närmare granskning, än den nu förflutna tiden wille medgifva, hvarföre det til härnäst lämnades.

§ 10. Upvistes ett trykt exemplar af h. Anders Gyllensverds förr till stånden inlämnade memorial, ang. indragning af presterskapets wederlag, jemte påskrifter, att höglöfl. ridderskapet och adelen, icke allenast remitterat det samma til cammar-oecon.deputation, utan ock bifallet, att det får tryckas, hvarförutan det med censoris imprimatur fanns wara försedt.

Ståndet, som icke hade förmodat, att ridderskapet och adelen skulle på det sättet auctorisera, som så mycket är opponeradt emot ståndets privilegier, och hvars ofog ståndet redan, genom protocollsutdrag af d. 9 Novembr. 1765, hos de öfrige respective stånden wisat, wille wara omtänkt, att för detta skaffa sig en billig satisfaction, men fann nu emedlertid angeläget, att, till allmänhetens uplysning, låta trycka någon vederläggning häraf, och up-täcka de falska grunder, hvarå auctor här bygt sitt förslag.

Ståndet åtskildes.

Den 18 Augusti

§ 1. Uplästes utdrag af borgareståndets protocoll d. 30 Junii nästledne,¹³⁶⁸ rörande de för detta utfärdade förordningars otillräckelighet, til urskilljande af de wid riksdagsmansval i städerna sig ofta företeende tvister, samt i synnerhet hvad angår characteriserade magistratspersoners eller borgares val, til electorer eller riksdagsmän m. m.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus förestäldte, att, om detta mål skal ansees för ett borgareståndets enskildta oeconomicum, så hade kunnat för välbemälte stånd mindre nödigt vara, att dermed gå till de öfriga respective stånden; dock ville h. öfverhåfpredikanten, för sin del, wänta med sitt utlåtande här öfver, intill dess ett memorial af någon borgareståndets ledamot, rörande detta ämne, hunnit till ståndet inkomma.

H. probsten Mathesius hölt detta, för att vara ett borgareståndets pure oeconomicum, hvarföre det ock skulle förekomma borgareståndet ovanligit, om presteståndet wille uppskjuta sitt yttrande deröfver, hälst, som denna borgareståndets anmälan ej kan i någor måtto pröfvas wara stridande med våra rikslagar.

Uppå gifven proposition, blef protocollsutdraget bifallit.

§ 2. Föredrogs utdrag af protocolltet, hållet i rådkammaren d. 5 Augusti sistledne,¹³⁶⁹ om förekommande af försök, at illudera den nyligen utfärdade förordningen, om öfverflöd och yppighet, på det riksens ständers ändamål och afsigt måtte til alla delar upfyllas.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus ansåg högst angeläget vara, att mota och afböija denna förordningens öfverträdande, då flere prof af illusion i denna måtto sig allaredan företedt, i thy en del börjat bruka annan granlåt på klädnader, hvilken fordrar en äfven så dryg bekåstnad, som åtgått til den i förordningen förbudna yppighet i kläder, hvarföre Kongl. Majj:t må i underdånighet updragas, att nu och framdeles taga sådana författningar, i alla dylika mål, som bäst befordra det påsyftade ändamålet; hemställande tillika herr öfverhåfpredikanten, om icke deras excellencers fruar, som med de pence låtit förfärdiga de kläder, som endast nyttjas, då de frequentera håfvet,

¹³⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 62.

¹³⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, rådkammarens protokollsutdrag, nr 10.

måge befrias ifrån förordningens efterlevande, emedan desse kläders förändrande, icke skulle aflöpa utan en ny och känbar omkåstnad.

H. probsten Mathesius wille ej bifalla ett dylikt undantag, och förklarade härjemte, huruledes alla rättsinte instämma i den önskan, at en förklaring måtte utkomma, rörande fruentimmers klädedrägter, emedan dem ej borde vara tillåtet, at få nyttja några slags garneringar af sidentyg, hvaraf flere alnar til slikt onyttigt behof skola upgå.

Dermed förklarade sig h. probsten Bolmstedt instämma, och önskade, att Kongl. Maj:t må öfverlemnas, att taga alla möjliga steg, till förekommande af förordningens eluderande.

Härvid yttrade sig h. professor Amnell wara af samma tanka, på det denna hälsosamma förordning måtte hafwa den werkan, som vederbör, och besparing, så mycket möjligit är, winnas; och hvad garneringar på fruentimers kläder angår, tilstyrkte h. professorn, att de äfven warda med förbud hugkomne, hvilke, såsom spillande mycket sidentyg, hade förtjent att äfven införas i den utfärdade öfverflödsförordningen.

H. lector Antonsson hade sig bekant, det åtskillige funnet denna förordning i flere omständigheter icke nog tydelig, och således betarfva någon närmare förklaring, särdeles äfven hvad herrar biskopparnes sidentygskappar beträffar, hvilke ej äro med klara ord förbudne.

Proposition gjordes, då ståndet biföll protocollsutdraget, med tilläggnig, att all slags garnering af sidentyg på fruentimers kläder äfven må förbjudas.

§ 3. Uplästes utdrag af expeditionsdeputations protocoll d. 16 Julii nästl.,¹³⁷⁰ hvarmedelst begäres riksens ständers eget utlåtande, om expedition af deras beslut, rörande jerncontoirsinrättningen.

H. öfverhåfpredikanten doctor Nordman hade sig förestäldt, att ståndet ej annorlunda upphäfvet det gamla jerncontoiret, än att ett nytt, med förbättrad förvaltning och administration, skulle uprättas, vid hvilket sitt beslut preste-ståndet nu icke annat kan än förblifva; så att fonden, nu mera äfven efter gamla jerncontoirets uphäfvande, eger bestånd, och til den nya contoirsinrättningen användes, bruksidkare til understöd i theras rörelser, hvilke

¹³⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från expeditionsdeputationen, nr 12. Jfr prot. ovan 26 juli 1766.

skulle försättas i ett odrägeligt lidande, om de nödsakades se de handlande i händer efter förlag.

H. probsten Kröger visade, att, om ståndet simpliciter förblifver wid sitt förr tagna beslut, häfves ej den svårighet, som vid expeditionen sig förededt, då tvänne stånd stadnat med sina tankar öfver nya jerncontoiresinrättningen, emot de andra tvänne, och deputationen ej kunnat med wisshet aftaga, om ridderskapet och adelen, samt presteståndet, med eller utan wilkor af ett nytt jerncontoires inrättande, samtykt til det gamla contoires upphäfvande.

H. probsten Haartman fant, högvördige ståndets beslut för denna gången ej kunna blifva annat, än att ståndet förblifver wid sitt förra beslut, med kraftigaste förbehåll, at det gamla jerncontoiret skall uphöra; instämmande äfven, för öfrigit, herr probsten, öfverhåfpredikanten Nordman och probsten Bolmstedt deruti, att den gamla jerncontoiresfonden bör revideras och gå in i det nya contoiret.

H. probsten Hellberg kunde ej finna, denna sak vara annorledes afgjord, än att den gamla administration af jerncontoiret allenast blifvit upphäfven, men att sjelfva det wäsenteliga deraf skulle bibehållas, eller att ett jerncontoiret skal ännu subsistera, med ny förvaltning; och om det utlåtande nu afgifves, att det gamla jerncontoiret blifvet upphäfvet i den afsigt, att fonden skal hafva bestånd, och gå in i en ny contoiresinrättning, trodde h. probsten, att de öfrige respective stånden äfven torde finna sig dermed tillfreds.

Men h. lector Kraftman var af helt annan mening, nemligen, att det gamla jerncontoiret blifver ovilkorligen och såsom högst skadeligit för nationen, upphäfvet, samt att då nu mera, hvad ett nytt jerncontoires inrättande anbelangar, tvänne stånd stadnat emot tvänne, annan expedition ej lärer vara möjlig, än den, att all jerncontoiresinrättning upphörer, och den gamla fonden går in i statscontoiret.

H. probsten Lindegren gjorde skillnad imellan jerncontoiret och dess förvaltning, till följe hvaraf, h. doctorn yrkade, att, ehuru gamla contoires förvaltningssätt blifvit af riksens ständer ogilladt och afskaffadt, dock likväl derjemte bifallit, det sjelfva inrättningen, med ett förbättradt reglemente försedd, må qvarblifva.

H. probsten Mathesius åter påstod, att gamla jerncontoiret, till alla delar och utan wilkor, war upphäfvet, hvarföre och om ej annan jerncontoiresinrättning istället uppkommer, bör gamla fonden annorledes användas, til rikets förmån och nytta.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus föreslog, att, till jämknings vinnande härutinnan, ett protocollsutrdrag kunde af högvördige ståndet utfärdas, och derutinnan ådagaläggas nödvändigheten af ett nytt jerncontoires inrättande, til bergslagernes bestånd och oumgängeliga behof.

Hvaruppå herrar probstarne Godenius och Hellberg wisade, uti hvad fara och äfventyr brukspatronerne skulle sättas, om jerncontoiresinrättningen aldeles skulle uphöra.

H. professor Amnell yttrade sig, wid detta målets afgörande, hafva förenadt bägge dessa ideer, och under det vilkor bifallet det gamla contoires upphäfvande, att ett jern-contoir, under förbättrad ny förvaltning, skulle existera: tilläggande herr professoren, att det lidande, som bruksidkare allaredan måste vidkännas, skulle för dem blifva odrägligt, om intet understöd framdeles wore att förvänta af ett nytt jerncontoir.

Uppå gifven proposition, beslöts påskriften skola blifwa, det ståndet förblifver wid sitt förr tagna beslut, med förbehåll, at den gamla fonden går in i det nya jerncontoiret.

§ 4. Resolverades, att af Kongl. Maj:ts och riksens cammarcollegio skulle, genom utdrag af protocollat, requireras underrättelse om det quantum cronospanmål, som presterskapet i riket åtnjuter, under namn af behagelig tids wederlag, såsom ock huru högt sig bestiger det wederlag, som presterskapet tillfallet för, thy i reductionen frångångne hemman.

§ 5. Förehades stora deputations betänkande,¹³⁷¹ om orsakerne til våra goda lagars elaka verkställighet och botemedel deremot för framtiden.

Wid 2 §, hvaräst, såsom en förfallen laglydnads första upphof, anföres en *wårdslösad ungdomens upfostran*, anmärkte h. probsten Mathesius, det han härvid saknade den omständigheten, huruledes orsaken till odygd och en laglös lefnad hos gemene man bör egenteligen sökas uti brist på dess nödiga christendoms-kunskap, samt en af föräldrar å sido satt ungdomens undervisning uti christendomen, hvilken, ehuru den i kyrkiolag och flere utkomne förordningar ålägges föräldrar och husbönder, att hos barn och tjenstefolk befordra, docklikväl warder esomoftast beklageligen wårdslösad.

¹³⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, stora deputationens handlingar, nr 6.

H. professor Amnell fant wäl i allmänhet, en sådan klagan hafva rum, men att likväl nu förtiden en behörig och öm undervisning i christendoms-kunskapen hos de förnemares barn i synnerhet saknas, hvilke enär de, i yngre åren wårdslösade, utan wördnad för religion, samt smak för dygd och goda seder, komma, til de academiska lärosäten, omöjelijgen kunna där omskapas och blifva i denna måtto förbättrade, sedan deras sinnen förut äro i deras föräldrars hus böge till en aldeles tygelfri och mindre allvarsam lefnad.

H. probsten Hellberg wille ej medgifwa, at man har mycken orsak till klagomål deröfver att gemene mans barn warda wanvårdade, hvad christendoms-kunskapen beträffar, häldst och emedan presterskapet icke lærer försumma att uppmana wederbörande dertill, och att sedermera göra sig noga underrättadt om deras förkofran och framsteg, som warda till den heliga nattwarden admitterade, men det wittnar en beklagelig erfarenhet, att hederligare folks barn warda med långt större sorgfällighet anförde uti andra werdsliga ämnen och öfningar, än uti christendom och gudsfruktan, som, igenom slika fast mindre nödiga omsorger, mycket negligeras, om icke aldeles dödas.

H. öfverhåfpredikanten Nordman berättade härwid, att i dess landsort föräldrar finnas ganska beredwillige att efterkomma denna dem åliggande plikt, såsom icke eller scholar fattas, der barn kunna undfå nödig undervisning i de stycker, som til christendoms-kunskapen höra, och lägga grunden till en sanskyldig gudaktighet; dock wille ej h. doctorn försäkra, att i städerna skal härutinnan efter önskan alltid tilgå.

H. probsten Mathesius anförde häruppå, att med finska församlingarne är långt annorledes beskaffadt, hwarest pædagogier saknas, och för ortens belägenhet och församlingarnes widd, ganska få barn kunna hos kläckarne sig infinna och blifva i christendomens hufvudstycken undervisade.

Wid 3 § gaf h. probsten Hellberg wid handen, att, då här talas om *befordringar*, samt huruledes wederbörande hafva att utröna och bepröfwa de sökandes *skickelighet och erfarenhet*, Kongl. Maj:t ändock tillåtes, att utöfwa en rättighet, som, efter h. probstens tanka, ej aldeles kunde förenas med rikslagarne, att, efter behag och godtycko, utnämna en af de föreslagna, utan afseende derpå, hvilken therä af dem kunde pröfwas innehafwa den största förtjenst och wärdighet, hvarföre h. probsten hölt före, orden så böra jäm-

kas, att Kongl. Maj:t må finna sig förbunden, att af de föreslagne, utnämna den, som är skickeligast och mäst förtjent.

H. professor Alin kunde ej derutinnan ingå, på den grund, att de, af vederbörande å ett förslag upförde, böra supponeras innehafva en lika eller åtminstone erforderlig skickelighet til den lediga syslan.

H. probsten Ziebeth tyckte, att med denna öfverläggning nu kunde innehållas, til botemedlens skärskådande framdeles kommer i sin ordning att företagas.

Uti 6 § och andra momentet, hvarest handlas om *arbetsmetoden* uti rätter och collegier, gifves till känna, att justitiædeputation¹³⁷² vid sednaste riksdag, så wäl uti dess berättelse om håfrätternes arbete, såsom ock uti 2:ne dess betänkande, om *rättegångssättets mera säker- och skyndsamhet i concurs-saker*, samt om *domstolens och expeditionssättets oformeliga vidlyftighet*, afhandlat de hit hörande ämnen, hvilka betänkande, som de wid förra riksdagen ej hade förewaret, ståndet wille, nästa plenidag, till öfvervägande företaga.

Wid 5:te momentet af samma §, erinrade h. probsten Hellberg, at, då deputation här tillstyrker, tillräckelig *rättegångskostnad och skadestånd*, af den, som vid rättegångens slutande, *saken tappar*, utan afseende på de i allmänna lagen gjorde undantag af edegång eller wärjemålsed m. m. den, som således med ed sig friat, icke bör tilläggas rättighet at fordra expencer och rättegångskostnad, hvilket ock, på fleras tillstyrkande, af ståndet genast bifölls.

Wid 7 momentet förestälte h. doctor Nordman angelägenheten deraf, att, som advocaturer äro mycket i bruk, dertil ej måtte få nyttjas länsmän och andre kronobetjente, som esomåftast hafva mycken influence på rättens ledamöter, icke eller lagläsare, hvilke göra domhafvanden biträde vid protocollen och expeditionerna.

Härtill lade h. probsten Mathesius, att sokneskrifvare i Finland äfven borde vara förment, att advocera wid tingen, hälst de stundom af domare i orten bland annat äfven brukas wid arfskiftens förrättande, och de således kunna stå uti en för rättegången wädelig gemenskap med den lagskipande.

Uppå gifven proposition, bifölls, at ej kronobetjente, skrifvare vid tingen, eller andre domares betjente, icke eller de, som, på domares vägnar,

¹³⁷² I protokollet: *justitiædeputation*.

warda brukade at besörja någon domare-ämbetet eljes åliggande förrättning, måga til advocerande få nyttjas.

Wid 8 § gjorde h. probst. Hellberg den påminnelse, att, ståndet, i betragtande af våra lagars och författningars widlöftighet, och de deraf vid lagskipningen upkommande svårigheter, wille med aldräförsta företaga til afgörande det betänkande, som justitiædeputation upgifvet, rörande våra mångfalldiga lagars granskande och samlande i kort sammandrag, m. m., i anledning hvaraf, och deräst det wunne bifall, den til detta arbetets författande, af deputationen föreslagne juris doctorn Rabenius, sedan wille inkomma med project, huruledes detta arbete bäst och säkrast skulle kunna verkställas.

Wid 9 § anmärkte h. probst. Mathesius, att den af stora deputation föreslagne cammarcommission wore, efter h. probstens tanka, mindre nödig, althenstund ett dylikt arbete skulle snarare vinna fullbordan, om, någon genom belöningz utsättande, i cammarwetenskapen erfarne män blefvo upmuntrade, att här uppå använda tid och möda, samt, att med sina förslager deröfver inkomma; warande för cammarcollegio ingen ny instruction eller lag nödig, då dess ledamöter för detta är den skyldighet ålagd, att med all skyndsam sorgfällighet afsluta de ännu återstående liquidationer, samt derwid på det bästa bevaka cronans interesse, m. m.

Herrar probstarne Kröger och Wijkman höllo före, att ståndet framdeles äfven borde sig utlåta om de för detta inrättade och här nämde lag- och förkortningscommissionerne.

Ståndet förenade sig derom, at, hvad i detta moment finnes projecterad, om en cammarcommissions förordnande, med mera, går ut.

Då uti 10 § handlas om orsaken til riksdagarnes förlängande til kåstnad, så väl för riket i gemen, som många dess enskildta inbyggare; fant ståndet vara anfördt, huru riksens ständer, vid deras möten sig sysselsätta med sådane ärenders afgörande, som röra enskildte personer, hvilket stora deputation ansedt, såsom stridande emot rätta ställningen af våra riksförfattningar och grundlagar. m. m.

Uppå h. probsten Wijkmans hemställande, kom ståndet derom öfverens, att alt, hvad om detta ämnet vidlyftigt och med flera citationer ur regeringsform, riksdagsordning, förordningar om riksdagens förkortande och riksdagsbesluter, anföres och förklaras, till bevis, att riksens ständer, efter deputationens tanke, ej tillkommer att företaga och *afhandla andra, än all-*

männa och hela riket wårdande mål, bör gå ut; häldst och emedan riksens ständer ej kan värdigt vara, att widkännas det tillmäle, som skulle de på deras möten, för detta, hafva sig befattadt med specielle och personlige ärenders afgörande, tvärt emot riksförfattningarnes rätta ställning och uttryckeliga afsigt; hvilket ståndet dock trodde så mycket mindre lærer hafva varet stora deputations egenteliga mening, som uti 19 § af detta betänkande, hvaräst botemedlen häremot föreslås, riksens ständer tillstyrkas, att justitiæ- och cammar-mål likväl måge hädanefter, genom besvär öfver konungens domar och utslag, få dragas till riksens ständers domstol, då tjenste-saker och de öfver liden præjudice skola i Kongl. Maj:ts rådkammare sluteligen afgöras.

I stället kunde uti denna 10 § allenast anföras, huruledes riksdagarne, till undersåtares kändbara kästnad, blifvit tid efter annan, långt öfver den i riksdagsordningen utsatte termin förlängde derigenom, att en anseelig myckenhet af private, antingen besvärs- eller ansökningsmål, blifvit till riksens ständer dragne, samt, att i synnerhet en allmän åtrå efter tjenester och characterer, som nu mera wuxit wida öfver fordna tiders erfarenhet, af sig födt mångfalldiga klagomål öfver liden præjudice, hvilke till riksens ständers oro och bekymmer medtagit mycken tid, och hindrat riksens ständer, under deras angelägnare rådplågningar, om mål och erender, som röra landets allmänna tarfvor och hushållning.

Wid 11 § gjordes, uppå h. professor Amnells erindran, den anmärkning, att näst efter *procancelleren*, biskopar och superintendenten, äfven böra nämnas; och att efter *professores och de öfrige docentes*, tillägges: wid academier, såsom ock lärare wid gymnasierne, och scholæverken, *flitigt bivista den allmänna gudstjensten*, m. m.

H. öfverhåfpredikanten doctor Nordman hölt äfven före, ganska angeläget vara, att private informatorer, hvilka nu för tiden ganska ovårdsamt handtera barnens undervisande i catechesen, måtte, så vida möjligt vore, tilhållas att med mera flit och bekymmer söka att inplanta i sina späda disciplars hjertan, vördnad för Gud och hans sanna dyrkan.

H. domprobsten doctor Wählin anförde samma klagan, och förestäldte, huru omöjligt det för professores och docentes vid academierna falla vill, att omstöpa de sinnen, som igenom en förvärd uppfostran förut blifvit corrumperade och intagne af sjelfsvåld och oseder, samt, i afseende hvaruppå, huru nödigt vore, det barnens goda uppfostran tager sin början tidigt, medan

de ännu äro i sine föräldrars hus: hemställande h. domprobsten, om icke, till vinnande deraf, de, som til studerande vid academien antagas, böra utom den vanliga examen, äfven examineras i theologien och christendoms-kunskapen af theologiska facultetens decanus, hvilket, uppå gifven proposition, af ståndet bifölls.

Hvarvid h. professor Amnell dock förklarade, det academiska constitutionerne äro, i denna delen, tilräckelige, då de ålägga decanus i filosof[h]iska faculteten, att uti studente-examina efterhöra deras framsteg uti det theologiska studio, och att decanus i theologiska faculteten, om han vid dessa förhör blefve sysselsatt, skulle råka i trångmål af tid, och hindras att vårda de flerahanda förut honom, utom professionen, åliggande göromål.

Uppå h. probsten Wijkmans hemställan, blef vid denna §, äfven den tillläggning gjord, att, om någon af de här nämde ämbetsmän skulle sig häremot förbryta, och uppå föregången förmaning eij rätta ville, bör den å vederbörlig ort anmälas och med näpst anses.

H. probsten Kolmodin instämde deruti och tillade, att den, hos hvilken gudsfruktan saknas, måste wara föga skickelig och willig, att lefva laglydigt; hemställande för den skull, om icke den, som söker sin första befordran till någon sysla, eller publiquet ämbete, ware sig högre eller lägre, bör åläggas, att uppte vederbörande presterskapsbevis, om christendoms-kunskapen och dess förhållande i lefvernet, så i gemen, som i synnerhet, hvad religionen beträffar. Hvarförutan, til förekommande af misstyding, då någon prestman kunde vid något tillfälle wisa allvarsamhet och stränghet, presterskapet borde, vid ansvar och plikt, påläggas, att tillhålla sina åhörare till iakttagande af hvad religions-stadgarne förmå och innehålla.

H. doctor Nensén berättade, att med barnaupfostran långt värre tilgår här i residencestaden, än på landet. Öfver barna-undervisningen i församlingarnes publiqua scholar, har man väl icke skäl att klaga, men hvad de private informatorer beträffar, så intyggar erfarenheten, att de befinnas beklageligen ofta nog hafva gifvit sina disciplar elak impression af indifferentismus religionum, eller ock af andra irriga tankesätt i religionen, såsom i synnerhet af de hernhutska willosatser. Consistorium, som jemte presterskapet i församlingarne, och rectores scholarum, åligger att häröfver hafva inseende, måste finna flera svårigheter möta, att kunna förekomma slika informatorers antagande och nyttjande, emedan de utvägar, som härvid kunde vidtagas, äro ganska vidlöftiga och besvärliga, hvilket den Rutströmska processen å

daga lägger; hemställande för den skull h. doctorn, om den informator, hvars renlärighet en pastor finner betänkeligit, at med sitt intygande bestyrka, bör til privat informator få nyttjas.

H. comministern Iverus beklagade, att, oaktadt presterskapets här i Stockholm out[t]rötteliga bemödande, will dock omöijeligit falla, att skaffa bot och rättelse i alt, der den tarvas. Wid de af presterskapet anställande husförhör infinna sig aldrig husbönder och sällan deras barn. Om slik deras försummelse hos cämnersätterne anmäles, erhålles föga biträde, hvarföre h. comministern önskade, att, i den från Kongl. Maj:t afgående befallning, som i betänkandet projecteras, måtte tilläggas, att rätter och domstolar, vid vite eller näpst, hafwa att i dylika mål göra presterskapet skyndesam handräkning. Till rättelse härutinnan skulle äfven, efter h. comministerns tanka, mycket bidraga, om förordnat blefwe, att de, som antingen haft eller ännu hafwa privat undervisning, hemma i husen, eller i de publique sokn-scholarna, ej få vid academierna antagas till studerande, utan att de kunna uppte behörigt prestebevis om deras christendoms-kunskap, samt gudfrugtiga och sediga uppförande.

Detta sista af h. comministerns förslag blef af ståndet gilladt och antaget.

Föröfrigit önskade äfven h. comministern, att någon utväg vidtagas måtte, til kunskaps erhållande för presterskapet i Stockholm och landsorterna, om de studerande vid academierna flitigt bivista gudstjensten, och nyttja herrans nattvard.

H. probsten Mathesius ville äfven, att uti denna § probstar och kyrkjoherdar skulle införas och anbefallas, att hafva behörig öm tillsyn öfver ungdomens upfostran, hvarförutan äfven en större plikt borde påläggas dem, som försumma att hålla sina barn uti scholan.

H. professor Alin tyckte, att sådana prestebevis, som omtalte blifvit, kunde och borde alltid, så väl vid ankomsten till academierna, som återresan derifrån inför kyrkjoherden i den församlingen upvisas, der de komma at vistas.

H. probsten Bolmstedt yttrade sig, huru nödigt vara vill, at antalet af privata informatorer, måtte hädanefter förminsкас och indragas, sedan skickelike ämnen öfver alt vid scholar och gymnasier blifvit til lärare antagne.

Innan ståndet skred ifrån denna § blef öfverenskommet, att, i stället för custos morum, skulle sättas censor morum.

Wid första momentet af 12 § anmärkte herr biskopen doctor Filenius, att, då ynglingar, som komma från academierna och söka engagement i collegier-

na, skola med sig hafva, til uppteende, behöriga testimonia vitæ och eruditionis af rectore academia; äfven nyttigt vara skulle, till förekommande af åtskilligt underslef, om dem ålades, att då äfven upvisa de testimonia, som de vid gymnasium eller scholan undfått, om sin adplication och framsteg i studier.

Herr biskop doctor Lamberg gaf tillkänna, att bland de af secreta deputation upgifna förbättringar af tjenste-betänkandet, något äfven wore öfver detta ämne projecterat.

H. professor Amnell hant ej nu upprepa de skäl, som i stora deputations lag-utskått föranlåtet h. professorn, at anse de vid academierna härtills hållna examina för otillräckliga, till det påsyftade ändamålets vinnande, och hvarföre h. professorn hölt de anställande examina i collegierne för ganska nyttiga och angelägna; hvarvid h. professorn tillika hade önskat, att stora deputation gifvet klarare anledning, huruledes de academiska förhören, enligt med afsigten af den nu föreslagna inrättning, aldrabäst kunde hädanefter inrättas.

Uppå gifven proposition, blef, efter h. probsten Wijkmans erindran, bifallet, att, jämte de academiska bevisen, bör hvar ock en, som vill ingå i något collegium, för vederbörande uppte prestebevis ifrån den ort, der han näst förut vistats, om och huruvida han flitigt bivistat den offentliga gudstjensten, och ej å sido satt Herrans nattvards begående.

Sedan ståndet sitt bifall gifvit till hvad, om domares ålder, blifvet i andra momentet af samma § tillstyrkt; förestälte h. probsten Haartman vid 3:dje momentet, huruledes den principen vid vissa tillfällen kan tåla undantag, att den som 3 gånger stådt på förslag, och blifvet förbigången, bör fjerde gången ensam å förslaget upföras; hvilket endast borde hafva rum, då han 4:de gången af de sökande befinnes vara den älste och mäst förtjente, men eljes icke.

H. probsten Wijkman kunde ej dermed instämna, och hölt före, det icke gärna, utan vissa afsigter och konster, lærer hända, att någon, då han tre gånger stådt på förslag, ej skal vid det fjerde förslagets uprättande vara den mäst förtjente.

Men herr biskop doctor Filenius, h. kyrkjoherden Portuan, h. probsten Ziebeth och h. öfverhåfpredikanten Grunerus yrkade, att secreta deputations betänkande, öfver detta ärende, måtte härvid upläsas och jämföras, innan

ståndet fattar sitt beslut, emedan secreta deputation, uppå anförde skäl, stadnat uti skiljaktige tankar ifrån detta stora deputations tillstyrkande.

Högvördigste herr archibiskopen gjorde häröfver proposition, och bifölls betänkandet, att den, som haft tre gånger förslag och, då han 4:de gången presenteras, kommer att då af Kongl. Maj:it i nåder utnännas. Hvilket förordnande flere ståndets ledamöter höllo före vara af den beskaffanheten, att den äfven kunde och borde till ecclesiastique syslors besättande lämpas, men ståndet wille sig vid annat tillfälle häröfver utlåta, då det af vissa ståndets deputerade projecterade betänkandet om ecclesiastique förslagers uprättande, med det mera, som dertil hörer förekommer.

Innan ståndet tog sig före til afgörande den frågan, om 1756 års tjenstebetänkande skal hädanefter uphöra, eller ej; anförde h. probsten Ziebeth, det secreta deputation, samma betänkande under ett noga och sorgfälligt öfvervägande förehaft, samt författadt de anmärkningar deröfver, som torde föranlåta ståndet, att nu genast icke ingå, uti stora deputations tilstyrkande härutinnan.

Änteligen och uppå h. probsten Wijkmans tillstyrkande, bifölls härmed, att ingen bör befordras til domare eller andra ämbeten i collegier, som ej kan visa och legitimera sig hafva flitigt brukat sina salighetsmedel och frequenterat den offentliga gudstjensten.

Wid 4:de momentet gjordes, efter någon öfverläggning, den ändring, att *alla avancementer wid militairen, från fändrik till och med major, förblifva inom hvar regemente för sig*, och vidare äfven, att den äldste majoren i armeen, eller med majoren lika competence egande, warder befordrad till öfverstelieutenant.

Då i samma moment militariske län nämnas, kom under öfverläggning, om ej den hittills antagne skillnaden imellan civile och militariske län borde uphöra, och landshöfdingarne i de städer, hvarest fästningar äro belägne, tillika kunde vara commendant; och beslöts, uppå gifven proposition, att all skillnad emellan civile och militaire län skal uphäfwas, och en hvar, af civile eller militaire tjenstgörande, må sig dertil anmäla, samt efter förtjenst och skickelighet, i åtanka komma, hvarifrån dock undantagas de länen, hvarmed öfvercommendantskaper äro förknippade, til hvilka inge andre än militaire ämbetsmän böra föreslås.

Wid 8:de momentet, gaf h. professor Amnell vid handen, det han ej eller ville så alldeles afstyrka, rangordningens uphäfvan, men fant likväl en

och annan betänkelighet dervid, som gjorde h. professorn tvåhugsen, och hvilken h. professorn ej kunde undgå att nu för ståndet yppa. Som ridderskapet och adelen, wid rangordningens uphörande, skulle finna samma utväg, som vid rangordningens inrättande, att vid alla tillfällen söka sig något företräde framför ofrälse män, så torde desse sidstnämde befinnas hälst behöfva en sådan fastställd ordning, tagen af rikens ämbeten, på det de ej måtte blifva för mycket satte efter det förstnämde ståndet. När ock högstsäl. Konung Carl den XI förmärkte, huruledes ridderskapet och adelen war nog benäget att med förakt anse dem, som igenom födslen ej ärfvat denna heder och förmån; feck högstbemälte Konung då först anledning att upptänka detta medel till bibehållande af god ordning, samt af ofrälse mäns aktning och anseende vid deras ämbeten. Samma lærer ofelbart hända hädanefter, om rangordningen nu mera warder upphäfvnen. Och ehuru presterskapet ej kan komma sjelft härigenom at lida för sina egna personer, hvilka, i anseende till deras ämbete och uppförande, ändock hållas i behörig aktning; så kunna dock dess barn, som träda in i civila ämbeten, råka att med tiden lida ett oförtjent förakt. Härtill kommer att ock en del mindre syslor, som nu med fördel innehafvas af ofrälse-män allena, skola, wid rangens uphörande, begärligen sökas af frälse-ståndets ledamöter.

Härmed förenade sig herrar probstarne Ziebeth, Ekström, och Waldius, samt kyrkjoherdarne Ståhl och Snöbom.

Herr biskop Filenius fant härvid flere dylika considerationer, och åstundade derföre, att detta målets afgörande måtte uppskjutas till ett annat plenum.

Men herrar probstarne, Wijkman, Mathesius och Bolmstedt, höllo å andra sidan före, att det ej vill särdeles väl passa sig för presteståndet, som sjelf icke eger någon rang, att styrka till dess bibehållande; utan böra de snarare wara lika nöjde, om ock någon af adelsståndet skulle vilja klifva framför dem, hvartill kommer, att man hvarken behöfver befara, det härigenom en skälig ordning emellan dem lærer försvinna, som äro i tjenstgörande hvarandra subordinerade, icke eller att frälse män lära finnas hugade, att söka de af ofrälse män hittills innehafda smärre beställningar, til hvilkas bestridande mycket arbete merendels erfordras.

Härtill lade h. probsten Forssenius, att presteståndet, wid 1723 års riksdag, genom en deputation till de andre respective stånden, anhållet om rang-

ordningens uphäfvande, ifrån hvilket tankesätt preteståndet, vid innevarande riksdag, icke lärer kunna vara skiljaktigt.

Högvördigste h. archibiskopen gjorde proposition, och bifölls betänkandet, med den af h. probsten Wijkman projecterade tilläggning wid orden: *alle förordningar om rang böra uphöra, så att de, utan afseende på stånd, ej annorlunda, än till att utröna etc.*

Wid 13 § och 3 momentet, gjorde h. biskop Filenius den anmärkning, att något betänkeligt torde förefalla vid muntel. angifvelser tillåtande hos justitiæcancellern;¹³⁷³ emedan i sådan händelse ingen reciprocitet torde vara att förvänta, emellan slika delatores och anklagade ämbetsmäns, hvilka senare dock äro berättigade unfå skälig reconvention, om de förre brista i bevis.

H. probsten Wijkman visade orsaken, hvarföre justitiæcancellern, såsom hela rikets fiscal, icke bör taga någon del i justitiens administrerande. Delatores äro ej i betänkandet tillåtet at hemligen svärta ämbetsmän; då dem tillika åläggas, att förena sina klagomål med bevis och anledning dertil. Nationen, som så länge lidet förtryck, af ämbetsmannavel, bör nu äntel. hugnas med det hopp, att orätrådige ämbetsmän varda satte til ansvar för deras göromål.

H. öfver-håfpredikanten Grunerus ingek så väl deruti, att justitiæcancellern ej bör vara ledamot af justitiærevision, såsom ock, att detta nyttiga ämbete bör vara ett förtroendesämbete, samt således utan afseende på tour och ålder tillsättas; men som besättningen af förtroendesämbeten, wid 1756 års riksdag, blef Kongl. Maj:ts rådkammare öfverlemnadt; så fant h. öfver-håfpredikanten äfven nu rådsammare, at låta justitiæcantzellersämbetet på samma sätt återbesättas, än af riksens ständer sjelfve, hvilka ej böra med tjensters förgifvande sig befatta.

Proposition blef gjord och betänkandet i denna delen bifallet.

I stället för 4:de momentet i 15 § blef det af h. probsten Mathesius författade project antaget att i betänkandet införas.

1:o. Utfästes 200 riksdaler specie till belöning för den, som vid nästa riksens ständers sammankomst upger sådant förslag till räkenskapernas förkortning, som till efterlefnad, vid räntornes upbärande, antagas kan.

¹³⁷³ I prot.: *justitiæcancellern.*

2:o. En lika belöning kunde utsättas för den, som upger antageligt project til förkortande af cammar-revisions och cammar-collegii arbeten.

3:o. Likaledes belöning för den, som förelägger riksens ständer project til en cammarlag, som innefattar och grundar sig på alla de intil och med denna riksdag oförändrade förordningar. Ehuru riksens ständer skulle finna godt, ett sådant arbete att förbättra, bör dock den, som nedlagdt arbetet, om han i det närmaste träffat riksens ständers afsigt, erhålla belöning.

4:o. När emedlertid bemälte collegiers ledamöter, 1:o ihogkomma, deras skyldighet wara, at ej allenast cronan bibehålles wid dess rätt, i löst och fast, utan ock, at cronan återställes, hvad den förlorat, och således, wid ansvar och all skadas ersättande, wisa redo till nästa riksdag, huruledes de, jämlikt förordningarne, påskyndat afslutande liquidationers, emellan cronan och privata, afgörande; 2:o oveldugt afgöra tvister om egendomar emellan privata, så torde kunna undvikas, at syslosätta ämbetsmän, med ett arbete, i någon så kallad cammarcommission, som flere års erfarenhet visat, med cronans kostnad hafva varit fruchtlost.

§ 6. Uppå h. probsten Wijkmans tilkännagifvande, att saken, rörande gymnasii- och scholæstaternes i Gefle deltagande i prestegårdsbyggnad, som för detta blifvet i samteliga stånden afgjord, och äfven i expeditionsdeputation för någon tid sedan förevaret, dock icke ännu blifvet till Kongl. Majj:t expedierad, härrörande deraf, att borgareståndets taleman wägradt dess underskrift, sedan bemälte stånd låtet affärda ett protocollsutdrag emot expeditionen deraf, hvilket dock icke till presteståndet blifvit inlemnadt; anmodades högvördigste h. archibiskopen och h. biskop Filenius, att detta hos herr landtmarschalken anmäla, på det borgareståndets taleman, vid nästa talemanssammanträde, måtte så väl om det ena som andra, undfå samtel. de öfrige talemans tienlige påminnelse.

Efter middagen

§ 7. Justerades protocollat af d. 11. Augusti nästledne.

§ 8. Uppå h. probsten Hellbergs anmälan, beslöt ståndet, att h. probsten må hos de öfrige respectiva stånden recommenderas, att, då han framdeles warder Kongl. Majj:t i underdånighet föreslagen til något ledigt regalt gäll, och

då bepröfvas wara den mäst förtjente af de trenne föreslagna, blifva af Kongl. Maj:t i nåder utnämnd.¹³⁷⁴

§ 9. Fortfor ståndet att genomgå det öfriga af stora deputations betänkande, om lagars elaka verkställighet.

Wid 17 § anmälde h. professor Amnell, att han, som tillika med trenne andra af ståndets ledamöter blifwit utnämnd, att granska vissa tid efter annan utkomna förordningar, som ännu icke blifvit af riksens ständer sjelfve bepröfvade och vidtagne, icke kunnat härvid lägga hand, af den orsak, att vid samma tid, som detta arbete blifvet dem updraget, hade ståndet börjat hålla plena eftermiddagarne, och arbetet äfven i deputationerna att på samma sätt påskyndas; warande h. professoren tillika underrättad, att icke eller de öfriga stånden lära hafva något dervid tillgjordt.

Herr probsten Mathesius understälde ståndets godtfinnande, om icke ett sådant project til grundlagarnes förbättrande, som här nämnes, borde genom tryck läggas för allmänhetens ögon.

Dermed instämde h. probsten Wijkman, och sade sig hafva i lagutskättet waret af samma tanka, samt att en hvar bör frihet lemnas, att deröfver sina påminnelser utgifva, på det, om något skulle sig i ett dylikt project insmyga, som wore stridande emot folkets rätt och interesse, vox populi skulle lägga hinder i vägen vid dess antagande, och äfven de wäljande stånden kunna lägga band på sina fullmäktiga, att i dylika mål bruka all möjlig försigtighet, i afseende til hvilket alt, ej vill nog vara, att låta projectet ligga förvarat i riksens ständers archiver.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus kunde ej så aldeles finna, ett sådant projects tryckande vore nyttigt, emedan, om hela republiquen inviteras att deröfver säga sina tankar, skulle åtskillige obehagelige sviter wara deraf att befara. Som ett slikt project emanerar ifrån riksens ständer sjelfva, så kunde hända, att i ett samhälle, der ej alla äro förnuftiga, som bruka sina pennor i allmänt tryck, anstötliga skrifter emot riksens ständers wärdighet skulle utkomma.

H. professor Amnell anförde, såsom görande tryckningen af sådant betänkelig, att den nyttigsta förklaring och förbättring af grundlagarna kunde tiläfventyrs contrecureras, om inn- och utländsk man hade frihet och lä-

¹³⁷⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 46.

genhet att utkomma med stridskrifter deremot, hvarföre h. professoren häldre fallet på den tankan, att, i händelse öfver något sådant kunde uti projectet inflyta, som rörde någorledes grannars interesse och relationer, emot vår stat, eller ock andra ömtoliga ärender, de då församlade riksens ständer sjelfve skulle få jugera om betänkeligheten eller nyttan af projectets utgifwande på trycket till allmänhetens kunskap, efter målens art och bepröfvade omständigheter.

H. probsten Wijkman gaf ståndet til känna, hvad orsak föränlåtet lagutskåttet, att så allvarsamligen afstyrka sådant projects widtagande wid samma riksdag, nemligen den, att, som i fria regeringar altid äro tvänne partier, af hvilka ett är rådande; så kunde någon fara för nationens frihet wara till befrugtande, om samma partie egde frihet att dess eget project strax gilla och antaga, hvilket då det på tillkommande riksens ständer skal ankomma, kan icke samma farhåga skjäligen ega rum.

Uppå gifven proposition, bifölls § med tillägning, att det der nämnda project til grundlagarnes förbättrande må genom tryck allmänt göras.

I anseende til hvad ofven i 15 § och 4 momentet blifvit anmärkt, och af ståndet vidtaget, kommer hela 18 §, om en cammarcommission, til utarbetande af en cammar-lag, at gå ut.

Wid 19 § 1. momentet beslöts, uppå h. lector Kraftmans tillkännagifvande, att ståndet sig framdeles will häröfver utlåta, då justitiædeputation med sitt betänkande öfver detta ämne till riksens ständer inkommit.

Wid 2:dra momentet pröfvades godt, till följe af hvad tillförene wid 10 § blifvet afgjort, att de orden, *men af grundlagen ingen anledning är, att sådane mål måge dragas till riksens ständer*, gå ut; och att i dess ställe kunde wid början af momentet införas, att, som justitiæ- och cammar-mål ej äro til antalet så många, att de förorsaka något märkeligit hinder wid de andra allmänna riksdagsärenders behöriga handhafvande, så tillåtes vederbörande genom besvär dermed till riksens ständer inkomma; men hvad det öfriga vidkommer, biföll ståndet, uppå gifven proposition, betänkandet, hvarvid herr biskop Filenius dock förklarade sig icke kunna dertil, för sin del, bifalla.

H. probsten Hartman förestäldte häruppå nödvändigheten af, att, till förrekommade af de mångfaldige klagomål öfver liden préjudice, den, som framför en mer förtjent njutet befordran, bör skyldig förklaras, att cedera den syslan åtföljande lönen til den préjudicerade.

H. probsten Ziebeth höll före, att icke eller de ämbetsmän böra befrias ifrån tiltal och näpst, som til någons préjudice wållande waret, hvarom h. probsten berättade, att secreta deputation ett betänkande utarbetadt.

I anledning af discourserna, gaf högvördigste herr archibiskopen proposition, och bifölls, att reparationer böra ske på det sätt, att den lidande stiger in uti de förmåner och inkomster, som den befordrade vid sysslan åtnjuter, och att den ämbetsman, som dylikt lidande förorsakadt, bör plikta halft års lön.

Wid tredje momentet, röjde h. professor Amnell sin tvekan, om tvänne revisionssecreterare kunna vara tillräckelige til revisionsmålen afgörande, så länge de till antalet äro så mångfaldige, som ännu befinnes, i hvilket fall, de rättsökande ofelbart måste lida uppehåll¹³⁷⁵, och således den olägenhet ej kunna afhjelpas, som nu öfverklagas, att lagarne uti justitiærevision icke bringas uti en skyndesam verkställighet.

H. probsten Mathesius beklagade, att målens handterande i justitiærevision så lönligt hålles, att de rättsökande stundom icke kunnat blifva under rättade, enär de afgjorde blifvit, hvaraf sedan händt, att fatalierne gådt för lorade, inom hvilka besvär bordt hos riksens ständer anmälas.

H. probsten Wijkman förklarade, huruledes arbetsmetoden, igenom denna författning, warder ändrad, i thy revisionssecreterarne ej varda collegialiter görande tienst, utan hvar ock en måste nu särskildt vara för sina göromål ansvarig, hvarigenom controllen blifwer mera lätt och möjlig.

Herr doctor Nensén gaf vid handen, att, då statssecreterarne esomoftast munteligen föredraga ärenderne i rådkammaren, revisionssecreteraren åter åligger, att altid sine betänkanden skrif[t]eligen författa, hvarföre deras antal icke gärna lärer kunna förminskas.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus: Det wore önskeligit, om tvänne hädan efter voro i stånd att förrätta det arbete, hvarmed 4 nu äro sysselsatte; men ser ej möjligheten, utan att de rättsökande varda till deras stora skada, uppehållne; emedan revisionssecreterarens skyldighet är, att utarbete och ingifva historia facti, tillika med ett formeligit tilstyrkande till rådkammaren. Men då saken blifvit därstädes afgjord, och utslaget ej är enligit med revisionssecreterarens betänkande; til hvem skal den lidande parten hålla

¹³⁷⁵ I protokollet: *uppehåll*.

sig, om han, genom besvärs andragande hos riksens ständer, saken vinner; om ej en noga reciprocitet uprättas, lærer föga stå att erhållas.

H. probsten Ziebeth berättade, at parter få läsa den af revisionssecreteraren upsatta historia facti, och äfven ega frihet, att med sina anmärkningar deröfver inkomma.

H. probsten Wijkman: Erfarenheten har visat, det, ju flere ledamöter äro uti ett collegio, ju långsammare förrättas arbetet. Och hvad den omtalte reciprociteten beträffar, så, ehuru den både kunde vara nödig och nyttig, lär dock vara rådeligare, att icke något stadgande derom utgifva; ty utom det, att en privat man är för liten och svag att, äfven uti en rättmätig sak, operera emot den magt, rådkammaren kan hafva på riksens ständer; skulle äfven kunna hända, att flere mäktigare, som i rådkammaren tappat, och vid riksdagen anföra besvär, söka sig wänner och förena sig med det rådande partiet, för att kunna komma åt rådkammaren; till förekommande af hvilket att, h. probsten hölt före, det man bör aldeles gå denna omständigheten förbi.

Dermed förenade sig h. probsten Mathesius, med tilläggning, att riksens ständer ändock hafva fria händer, att med dessa rikets högsta ämbetsmän, efter stränghet, om det betarfwas, förfara.

Herr biskop doctor Filenius kunde ej annat afse, än at, så länge nationen är så trätgirug, och de rättsökande befinnas vara af så stort antal, tvänne revisionssecreterare omöjligligen medhinna, att målen afhjelpa, och då antalet af 4 revisionssecreterare befants nödigt redan år 1738, så kan det samma nu så mycket mindre umbäras, som ärenderna sedermera anseenligen ökats, och dessa 4 hafva händren fulla med arbete.

H. öfverhåfpredikanten doctor Nordman trodde, att, då genom de nu vidtagande författningar, rättegångar warda förminskade, och rättvisan vid underdomstolarne handhafves, är att förmoda, det Kongl. Maj:t framdeles warder mindre, än hittils skjedt, besvärad med klagomål och missnöijens förklarande; då tvänne revisionssecreterare blifva äfven så tillräckeliga som för 1738. Och ehuru de, sedan den tiden, varet af ett fördubblat antal; äro likväl exempel för handen, att mål, rörande presteval, hela 6 åren legat i revisionen oafgjorde. Hvad åter reciprociteten beträffar, så kan wäl icke bestridas nyttan deraf, men skadestånd och ersättning kan ej gärna begäras af rådkammaren.

H. professor Amnell höll äfven orådeligit, att öfver sistbemälte omständighet något förordna; men hvad antalet af revisionssecreterare angår, kun-

de ej h. professorn gå ifrån sin förr yttrade tanka, häldst och emeda[n] föga lärer kunna förmodas, att trätor och rättgånger skola nu så snart och i en hast till ett så ringa antal förminskas; men om framdeles förspörjas skulle, att arbetet i justitiærevision blifver mindre, kunde Kongl. Majj:t anmodas, att, i sådan händelse, för framtiden vid infallande vacancer, inskränka dessa secreterares antal. För öfrigit, gaf h. professoren härvid ett annat förslag till indragning, som torde pröfvas vidtageligare, af en del betjente uti nedre revisionen, så snart de nu varande afgå.

Herr biskop Filenius wisade ytterligare af Rutströmska och Olivecronska processerne, hvad tid ett enda mål kan sysselsätta Kongl. Majj:ts öfre och nedre revision.

H. probsten Bolmstedt anförde, huru man förmärkt, det arbetet i kongl. håfrätterne gådt mycket trögare och långsammare, sedan ledamöternes antal blifvit förstärkt.

Sedan discourserna uphördt, begärdes proposition, om revisionssecreterarne skola hädanefter wara 2:ne eller 4, hvartil svarades både Ja och Nej; men igenom anställd votering, bifölls betänkandet af 22 röster, att revisionssecreterare skola wara tvänne; men 8 voro för Nej.

Då 2 momentet i 20 § derpå förekom, begärde h. öfverhåfpredikanten Grunerus, att detta ämnets afgörande måtte uppskjutas, tills ståndet kan warda talrikare, emedan h. öfverhåfpredikanten ansåg detta stora deputations tillstyrkande, såsom ett af det wigtigaste innehåll, bland de i detta betänkande förekommande ärender, hvilket h. öfverhåfpredikanten ej kunde anse så alldeles förenlig med regeringsformens 12 §.

Härmed instämde h. biskop Filenius, och vågade ej, i betragtande af det åberopade stället i regeringsformen, hvilket herr biskopen uppläste, att tillstyrka bifall till hvad deputation härutinnan föreslaget.

H. probsten Wijkman anförde häremot, det ståndet, som waret närvarande i stora deputation, och betänkandet bifallet, icke dervid yttrat någon dissensus; hvarförutan det borde så mycket mindre ansees, såsom inbrått i regeringsformen, som principen i sig sjelf för detta blifvet af riksens ständer vidtagen wid civile syslors besättande, och nu allenast är extenderad och lämpad till riksrådsämbetets förgifvande, uti en lika casu, då någon trenne gånger förut blifvit Kongl. Majj:t i underdånighet föreslagen. H. probsten kunde fördensull för sin del icke finna sådan adplication af en tillförene införd förbättring, af regeringsformen, såsom stridande emot regerings-

formen, hvilket tilmåle af regeringsformens ändrande, h. probsten, för öfrigit, ej ville göra hvarken herr landtmarschalken, som därå gifvit proposition, ej eller stora deputation, som dertil bifallet.

H. kyrkjoherden doctor Nensén ansåg det ej vara ståndet obetaget, att öfver närvarande laggranna ämne nu yttra sina tankar, ehuru ståndet, såsom ledamöter af stora deputation, det samma bifallet. Och hvad sjelfva saken beträffade, hölt h. doctorn orådeligit, att gå in i någon ändring af hvad tillförene, enligt regeringsformen, blifvit practicerat.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus medgaf väl, å ena sidan, den rättighet tillkomma riksens ständer, enligt det förbehåll, riksens ständer wid början af regeringsformen för sig gjordt, att, om framdeles någon uttydning och förbättring behöfdes, densamma på en allmän riksdag göra, men hölt, å den andra sidan, före, att sådana förklaringar och förbättringar, rörande Kongl. Majj:ts höga rättigheter, ej böra vidtagas, utan Kongl. Majj:ts eget nåd. begifvande; hvartil kommer, att riksdagsordningen anbefaller riksdagsfullmäktige, att icke begifva sig i sådana rådslag och slut, som lända til någon ändring i regeringsformen. Och ehuru väl riksrådsämbetet är en sådan förtroendessysla, som på riksens ständers förslag ankomma bör, synes den likväl i regeringsformens 12 § grundade Kongl. Majj:ts höga rättighet att utnämna en af trenne, den Kongl. Majj:t har mästa förtroende till, varda inskränkt, om allenast en enda skulle å förslaget dertill upföras. H. öfverhofpredikanten förklarade sig för öfrigit nögd med det beslut, högvördige ståndet varder i detta mål tagande; men kunde ej betaga sig den frihet, att, såsom riksdagsman, säga sina tankar, öfver ett mål af yppersta vigt, och wille, för sin del, aldeles icke bifalla denna af stora deputation projecterade förbättring af regeringsformen, hvilken icke eller kunde, efter h. håfpredikantens tanka, ledas af den i tjenstebetänkandet widtagna principen, som endast angår sådana syslor, hvilkas besättande bör skje, ej efter förtroende, utan i afseende på mästa förtjenst.

Herr biskop Filenius, h. professor Alin, probsten Ziebeth och kyrkjoherden Ståhl, conformerade sig dermed till alla delar.

H. doctor Nordman ansåg stora deputations tilstyrkande, i denna delen, såsom en application af en redan vidtagen, förbättring af grundlagen, hvilken så mycket häldre bör vinna ståndets bifall, som nationen synes med fult skäl ega en sådan rättighet, att den person på rådsförslaget allena upföra,

som trenne resor förut haft nationens mästa förtroende; hvilke exempel dock lära blifva i alla tider sälsynte.

Högvördigste herr archibiskopen och talemannen gaf väl tillkänna, det han, för egen del, eij ville styrka till bifall härutinnan, utan önskade, att Kongl. Maj:it måtte bibehållas wid en sådan obunden frihet, som han för detta nyttjadt, vid rådspersoners utnämmande; men gjorde, uppå begäran, proposition, då betänkandet bifölls.

§ 10. Uplästes secreta utskåttets utdrag af protocollet, d. 29. Julii nästl.,¹³⁷⁶ rörande Hännens Kongl. Höghets Printsessan Sophia Albertinas handpenningar, såsom ock den hofmästarinnan hos Hännens Kongl. Höghet, fröken Kurk, anslagne lön och förmoner.

Det förra bifölls genast; men om den sednare delen yttrade sig h. probsten Wijkman, det summan af de, håffröken Kurk beviljade, förmåner, hade så i expeditionen bordt införas, som det i secreta utskåttet blifvet afgjort; hvilket således eij förr lärer kunna i högvördige ståndet afgöras, än man ifrån secreta utskåttet erhållet nödig underrättelse derom.

Hvaruppå herr probsten Bolmstedt gaf vid handen, att dermed eij annat kan förstås, än hvad bemälte fröken wid förflutna riksdag undfeck, hvilka dess utan synes, uppå så långlig tienst vid håfvet, till höga vederbörandes nöije, wara dertill så mycket mera berättigad, som hon är till åren kommen, och eij hafver annat, för sin återstående lifstid, att subsistera af.

H. professor Amnell tillät gerna, att med sakens afgörande uppskjutes, till den nu saknade underrättelsen erhålles; men som fröken Kurk, wid dess trägna upvaktning hos Hännens Kongl. Höghet, Printsessan, förvärfvat sig dermedelst en utmärkt nåd, och denna frökens omständigheter äro nog ömmande; så önskade h. professorn, att hon måtte vid dess innehafvande lön och förmåner bibehållas, så länge dess lifstid varar.

§ 11. Uplästes och bifölls utdrag af secreta utskåttets protocoll, af d. 29 Julii sistl.¹³⁷⁷ ang. småländske cavalleriets begäran, att få för hem-marchen ifrån Pommern njuta 1696 års tåg-ordning till godo. Hvarvid h. probsten Mathesi-

¹³⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 189.

¹³⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 185.

us allenast önskade, att andre regementen ej eller måtte sakna en dylik förmån.

§ 12. Föredros och lades på bordet utdrag af riksens ständers bevillningsdeputations protocol, ¹³⁷⁸ hvaruti riksens ständer tillkänna gifves, att bevillningsprojectet blifvit af deputationen författadt och vore nu färdigt till afgifvande, enär riksens ständer det påfordra.

Ståndet åtskildes.

Den 22 Augusti 1766

[§ 1.] Uplästes de i 6 § och 2:dra momentet af stora deputations betänkande, ¹³⁷⁹ om lagars elaka verkställighet åberopade justitiædeputations betänkande wid förflutna riksdag, om rättegångssättets förbättrande i concursaker, m. m. d. 5 Augusti 1761, samt dess berättelse öfver kongl. håfrätternes arbete, d. 25 Augusti samma år; hvilke nu biföllos, med den ändring allenast, att, i 2 § 3 momentet af detta sednare betänkande, desse ord gå ut: *om så nödigt fordras, eller låte acten någon annan af fiscalerne tillställas, at med sitt yttrande inkomma*; och att i 4:de momentet en domare, som försummar, att tidigt utgifva expeditionerna, enligt rättegångsb. 24 cap. 5 §, bör förklaras skyldig, att första gången plikta efter lag; då han andra gången dermed beträdes, erlägga dubbel plikt; och 3:dje, på halft års tid från ämbetet suspenderas.

Härjämte lät ståndet sig äfven föredragas, såsom gemenskap härmed egande, justitiædeputations betänkande, wid förleden riksdag, om utmättningsmål och justitiens administrerande i landsorterne, d. 15 Maj 1762, hvilket äfven vant ståndets bifall.

H. probsten Wijkman gaf tillkänna, att, i detta betänkande, 12 § och 4:de momentet, hvaräst militaire tjensters besättande omröres, icke finnes något stadgande projecterat, angående underofficerares befordran, hvilket h. probsten likväl ansåg vara högst angeläget, på det de, hvilkas befordran endast ankommer å öfverstarnes blåtta godtycko, ej måtte så, som esomoftast händer, vara tvugne, att bära korsgeväret, så länge de lefva, utan äfven

¹³⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, bevillningsdeputationens handlingar, nr 8.

¹³⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, stora deputationens handlingar, nr 6.

hafva hopp, att, efter förtjenst och skickelighet njuta befördran. Uppå h. probstens hemställande, blef fördenskull bifallet, att med besättande af ledig blifvande officerare-sysla inom regementet, af första graden, bör på det sätt hädanefter tillgå, att öfversten, i närvaru af en regementsofficerare och 2:ne compagnieofficerare, låter anställa examen med samtelige sökande inom regementet, hvarvid af auditeuren protocolls hålles; hvaruppå öfversten åligger, att å förslaget uppföra den, som pröfvas wara den skickeligaste.

Sedan ståndet således genomgådt detta widlöftiga betänkande, och det samma i alt öfrigit bifallet, förutan de ofvan anförde ändringar eller tilläggningar; fant ståndet nödigt, att, medels protocollsutdrag, här af lemna de öfrige respective stånden det, och i det samma äfven sig åberopa, hvad ståndet, uti dess d. 4 Augusti nästl., affärdade protocollsutdrag, om rättegångar, justitiens administrerande och lagars verkställighet, de öfrige respective ståndens ompröfvande öfverlemnadt.

§ 2. Föredrogs til afgörande justitiædeputations betänkande,¹³⁸⁰ angående nödvändigheten af något sammandrag af de lagar och förordningar, som röra justitiæwäsendet, m. m.

Herr professor Amnell: Som detta mål på vist sätt rörde kongl. Upsala academie, wille h. professorn anförä, för dess del 1) att doctor Rabenius, ifrån flere år tillbaka, in- och utom academien, gjordt sig känd, för en mycket lagfaren man, äfven i andra vetenskaper väl underbygd, och i synnerhet äfven i praxi jurisprudentiae synnerligen öfvad, så att näppeligen något beqvämare ämne skulle kunna föreslås, till det föreslagna laggranna arbetets värdiga utförande; 2) att så drygt arbete icke synes kunna väntas och begäras af honom, utan deremot svarande wedergällning, men 3) att hans ombudsmanssysla wid academien wore så arbetssam, att, när tiden skulle delas imellan den samma och det nya arbetet, så blefve visserligen ingen tid för honom öfrigt. Och att således 4) enär han, efter nu gifvet förslag, skulle tillika med alt detta, förordnas till professor juris samt consistorii academici och juridiske facultetens ständiga ledamot, hvarvid åtskillige munera ambulatoria och andre göromål följa, så skulle, i h. professorens tanka, doct. Rabenius, ehuru ogement arbetssam, tillika och på en gång, få flera lika angelägna wärf och ärender om händer, än han vorde hinnande att sköta, så att

¹³⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 29.

han antingen i det ena eller andra stycket, skulle nödgas något eftersätta äfven mot sin wilja; 5) att han med alt detta ändå finge ingen wärkelig eller tillräckelig belöning, för det nu föreslagna arbetet, och omsider 6) att h. professoren önskar, det kongl. academien i Upsala förut hörd blifvit, angående tillgången til den nu af deputationen projecterade förbättring i lönen för doctor Rabenius, i anseende til hvilka omständigheter, h. professorn ännu icke kunde finna sig wid, att ingå i wälbemälte deputations betänkande.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus fant äfven, att kongl. academien i Upsala häröfver bordt först höras, i händelse dess cassa ej wille wara tillräckelig, att lemna doctor Rabenius det understöd af en förbättrad lön, som deputation föreslaget.

Uppå gifven proposition, blef betänkandet bifallet, med den af ridderskapet och adelen gjorde tilläggnings, att arbetet skal författas på samma sätt, som härads höfdingen Abrahamsson det gjordt.

§ 3. I anledning af hvad i stora deputations betänkande anfördt blifvit, huruledes domares och ämbetsmäns förbrytelser och försummelse måtte med tillbörlig allvare warda beifrade och skyndesamt straffade; anförde herr biskopen doctor Serenius, att alt arbete, som riksens ständer sig företaga, till förbättrande af våre lagar och deras verkställighet, ändock lærer frugtlöst aflöpa, om ej riksens ständer sjelfve till ansvar ställa och animadvertera de ämbetsmän, hvars förseelser emot lagarne kunna i deputationerna läggas i en öpen dag; hälst och emedan det hittils ganska sällan händt att orättrådiga ämbetsmän blifvet med wederbörlig stränghet och näpst ansedde, hvilket dock är så mycket nödigare, som, i annor händelse, lagars verkställighet icke mera hädanefter, än hittils, står att erhållas. Exempel äro för handen af sådane ämbetsmän, hvilke ej haft betänkande vid, att på olika tider afgifva olika utslag, eller ock utlåtande öfver ett och samma mål, hvarigenom kronan och undersåtare blifvet bragte i känbart lidande.

H. kyrkjoherden Runberg anförde deruppå, hvad han kommet i erfarenhet af, huruledes uti ett mål, rörande härads höfdingen Brandt Törnsson och gästgifvaren Holmbeck, som wid början af denna riksdag blifvet afgjordt till den förres oskuld, justitiæcancellersämbetet, oaktadt det förut, uti ingifvet memorial, hemställt, om icke det öfverbemälte mål fälldte håfrättens utslag, för laga kraft vunnet, wore att anse, i anseende till de då anförde skäl; dock likväl sedermera, då dess närmare infordrande blifvit infordrat, till-

styrkt en ny undersökning, hvilket alt h. kyrkjoherden icke kunde förena med den vederbörliga aktning för rikets lagar, samt den trygg- och säkerhet, en hvar rikets undersåte, uppå laga kraft vunne domar, tillkommer.

Uppå h. kyrkjoherdens sluteliga hemställande, beslöts, att denna speciella casus, af justitiæcancellerns von Stockenströms förfarande med lagarne, skulle, genom protocollsutdrag, hos de öfrige respective stånden anmälas, och till stora deputations lag-utskåtts utlåtande remitteras.¹³⁸¹

§ 4. Upplästes s.¹³⁸² deputations betänkande,¹³⁸³ huru vid sådane tillfällen bör förhållas, då förtjente ämbetsmän, wid förslagers upprättande varda förbigångne.

H. probsten Wijkman kunde ej bifalla deputationens tanka derutinnan, att ämbetsmann ej felar och bör straffas, då han alltid följer en och samma princip, emedan ofta hända kan, at i sådant fall, och, oaktadt wid förslagers upprättande, samma princip alltid följes, tjenstsökande ändock kunna varda förfördelade. I afseende hvaruppå, fast bättre vore, att ämbetsmännen å högsta ort förut göra sig underrättade om principens riktighet och lämpande til sina rätta föremål, om något tvifvelsmål deröfver skulle hos dem uppkomma.

H. professor Amnell fant detta betänkande, i flera delar, godt, men hade likväl önskat, at någre visse här förekommande utlåtelse blifvit bättre satte. Då en ämbetsman, på hvilken ett förslags upprättande ankommer, ej finner för sig en lag, som til sin mening och lämpelighet til förevarande casus, är mörk och otydelig, måste han väl, och har full rätt, i sådan dess villrådighet, sig att förfråga om rätta förståndet af lagen, å högvederbörlig ort, der authentisk interpretation kan och bör gifvas. Men om, såsom ofta sker, en ämbetsman råkar i tvifvelsmål, och finner svårigheter wid en i sig sjelf klar lags tillämpning i någon synnerlig händelse, som dock icke är af lagstiftaren undantagen; har han att vänta allenast ett generelt nådigt svar, att lagen bör följas. Svårigheter möta fördenskull å alla sidor, och botemedel ej så lätta att påfinna. Alle författningar lära ock blifva otillräckelige, om ej redigt förstånd och redligt hjerta leda ämbetsmäns göromål, hvilkas eftertanka, under ansökningars samvetsömma bepröfvande efter lag, synes låfva tjenstsökkan-

¹³⁸¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 37.

¹³⁸² D.v.s. *secreta*. Rättat efter konc.; i prot.: *stora*.

¹³⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 152.

de mera säkerhet, än den strängaste mechanismus, som ämbetsmän föreskrifvas skulle; hälst emedan de aldrig kunna undgå behörigt ansvar för sina göromål.

Herr biskop Filenius åter ville eij nu ingå uti sakens afgörande straxt, emedan den samma rörer förslagers uprättande uti capitlen, och ståndet fördenskull bör göra sig närmare underrättadt, om de författningar, som i det upsatta ecclesiastique tjenstebetänkandet torde, i denna delen, wara projecterade; på det eij någon collision mellan det ena och andra måtte upkomma. Och hvad det angår, att ämbetsmän alltid böra, wid sådane tillfällen, följa en och samma principe, så skulle det synas vara wäl stadgadt emot justitiærevision, hvarest, vid besvärs afslutande öfver ecclesiastique förslager, stundom plägar hafvas afseende å mästa tjensteår, stundom åter å lärdom och skickelighet; hvilket godtycko eij kan sammanstå med den trygghet, en hvar undersåte bör äga om sin befordran. Men om ock anciennitetsprincipen skulle hafva, wid alla tillfällen af besvär, blifvit i revisionen följd; så hade sådant, såsom stridande emot rätta arten af ecclesiastique befordringslagarne, icke bordt aflöpa utan ansvar.

På gifven proposition blef betänkandet bifallet, dock att hela den puncten: *men skulle en casus, hvaröfver klagas ... förfördela någon eller straffas*, går ut.

§ 5. Upplästes ridd. och adelens protocoll, d. 4 Augusti nästledne,¹³⁸⁴ rörande commissarien Lenbergs, wid förleden riksdag, erhållna tillstånd, att årligen inför skrifva ett vist quantum hvita cattuner, i anledning af ett handels- och manufacturdeputations betänkande, om nya cattunstryckeriers anläggande.

Som ståndet tillförene samma betänkande förehaft och afgjordt, så förblef ståndet ock nu, vid dess då tagna beslut.

§ 6. Förehades secreta utskåttets utdrag af protocollet, d. 10 Junii nästledne,¹³⁸⁵ hvarmedels öfverlemnas någre projecter til resolutioner å krigsbefällets allmänna besvär.

¹³⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 47.

¹³⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 188.

1, 2 och 3 §§ fant ståndet betänkeligit, att bifalla, och kunde ej ingå i någon ändring af de för detta faststälta lagar och författningar härutinnan.

Men 4, 9, 14, 28, 31 §§ blefvo af ståndet bifallne.

§ 7. Ankom en deputation från ridderskapet och adelen, som gaf ståndet tillkänna, att ridd. och adelen förehaft stora deputations betänkande, om våre goda lagars verkställighet, och bifallet dess tryckande, på det en hvar af ståndens ledamöter måtte hafva tillfälle, att närmare göra sig underrättade, om de deruti förekommande mångfaldiga angelägna ärenden, innan betänkandet til afgörande företages, önskande ridd. och adelen, att de öfrige respective stånden wille deruti instämma.

§ 8. Fortfors med upläsande af secreta utskåttets projecter, til resolution å krigsbefällets besvär.

Uppå herr probsten Mathesii tilstyrkande, beslöts, att 33 § skulle gå ut.

Wid 52 §, wisade h. probsten Wijkman, h. doctor Nordman, och h. probsten Mathesius, de olägenheter, så wäl för cronan, som rotehållare, som wille följa, om detta wunne bifall; hvarigenom hända kunde, att längst bort belägne regementen skulle blifva commenderade til någon fästning på arbete eller guarnizon; i afseende hvar till ståndet stadnade i det slut, att ståndet icke kan sig häröfver utlåta förr, än Kongl. Maj:ts och riksens krigscollegium til riksens ständer sjelfva inkommer, med project till en sådan tourrulla och ordning samtelige regementerna emellan.

Wid 57 och 59 §§ resolverade ståndet, uppå h. probsten¹³⁸⁶ Mathesii tillstyrkande, at det förblifver vid dess, så wäl sistledne, som denna riksdag, till hedervärda bondeståndets protocollsutdrag, i samma ämne, gifna bifall, och då tagna beslut.

Den 62 § fant ståndet godt, att icke bifalla, utan beslöt, att alla dylika tvungna inrättningar hädanefter måge uphäfvas.

Men 69, 71, 74, 88, 91, 92, 94, 95, 98 §§ wunno ståndets bifall.

Öfver 101 § stadnade ståndet på h. probsten Wijkmans hemställande, i det slut, att § bifalles undantagande, hvad som angår accords förmånens förunnande, wid existerande dödsfall, innan eller då Kongl. Maj:ts utslag der-

¹³⁸⁶ I protokollet: *porbsten*.

öfver utfallet, hvaröfver ståndet vill sig utlåta, enär det samma utarbetadt til riksens ständer inkommer.

Wid 102 §, tilstyrkte h. probsten Wijkman, att ståndet ville låta hädanefter härmed förfaras, efter gamla författningar, hvilket blef bifallet.

Öfver 103 § wille ståndet sig framdeles utlåta, enär betänkandet deröfver till riksens ständer inkommer.

§ 9. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commerce- samt bergsdeputationernes betänkande,¹³⁸⁷ angående 55 § af krigsbefällets besvär.

§ 10. Uplästes landt- och sjömilitiæoeconom.-deputations betänkande,¹³⁸⁸ öfver 30 § af krigsbefällets besvär, tillika med bifogade 2:ne ledamöters särskildta votum.

Uppå h. probsten Wijkmans tilstyrkande, blef votum separatum bifallet, med tilläggning, att 1 000 d:r silf:nts vite må utsättas för den, som med ansökning, om indelt lön wid indelte regementerne, til riksens ständer inkommer.

H. professor Amnell och h. probsten Engzelius biföllo wäl ock, för deras del, det särskildta votum; men ville ej ingå uti slikt vites utsättande.

§ 11. Uplästes utdrag af secreta utskättets protocoll, d. 13 Augusti nästförlidne,¹³⁸⁹ angående 32 000 d:r silf:nts anordnande af bröllopsgjerden under deras Kongl. Maj:ters egen höga disposition, til någre extraordinarie utgifter, vid Hans Kongl. Höghets, Cronprintsens, höga biläger, hvilket bifölls.

§ 12. Uplästes cammar-, oeconomie- och commerce-, samt landt- och sjömilitiæoeconomie-deputationernes betänkande,¹³⁹⁰ öfver 40 § af krigsbefällets besvär; hvilket bifölls, med den af ridderskapet och adelen gjorde tilläggning, af hvad h. Lejonfältz memorial, öfver samma ämne, innehåller.

¹³⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 129.

¹³⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömilitiæoeconomideputationens akter, nr 15.

¹³⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 187.

¹³⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 117.

§ 13. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹³⁹¹ öfver 54 § af krigsbefälets besvär.

§ 14. Uplästes och bifölls wälbemälte deputations betänkande,¹³⁹² öfver 35 § af krigsbefälets besvär.

§ 15. Likaledes uplästes och bifölls samma deputations betänkande,¹³⁹³ ang. 26 och 27 §§ af krigsbefälets besvär.

§ 16. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commerce- samt landt- och sjö-militieoecon.-deputationernes betänkande,¹³⁹⁴ öfver 77 § af samma besvär.

§ 17. Föredrogs cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹³⁹⁵ öfver de besvär, Westerås stads borgerskap anfördt, öfver Kongl. Majj:ts utslag, hvaruti staden blifvit skyldig förklarad, at förse rector scholæ trivialis fria husrum, eller i dess ställe betala honom så stor hushyra, som en lector derstädes årligen af domkyrkjan undfår, med mera.

Och som deputation härutinnan tilstyrkt ändring af högberörde Kongl. Majj:ts utslag, samt at rectoris ämbetsgård bör af domkyrkjans medel byggas, utan at staden dermed må besväras; så hemställte h. probsten Hellberg, om icke högvärdige ståndet skulle finna nödigt, at, medels protocolsutdrag, hos de respective borgare- och bondestånden, hos hvilka betänkandet ännu eij förevaret, bevaka ett slikt, presteprivilegierna nära rörande, mål, på det Kongl. Majj:ts nådigst gifna utslag måtte gillas och stadfästas.¹³⁹⁶

§ 18. Uplästes och gillades cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande¹³⁹⁷ öfver 23 § af krigsbefälets besvär.

¹³⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 128.

¹³⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 127.

¹³⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 126.

¹³⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 131.

¹³⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 140.

¹³⁹⁶ Prästeståndets protokollsutdrag härom: Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 95 (daterat 26 augusti).

¹³⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 125.

§ 19. Uplästes och bifölls wälbemälte deputations betänkande,¹³⁹⁸ angående 24 § af krigsbefällets besvär.

§ 20. Uplästes och bifölls just.deputations betänkande¹³⁹⁹ öfver 119 § af samma besvär.

§ 21. Likaledes uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁰⁰ ang. 90 § af samma besvär.

§ 22. Uplästes landt- och sjö-militieo[e]conom.-deputations betänkande, öfver 108 § af krigsbefällets besvär,¹⁴⁰¹ som bifölls.

§ 23. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁰² öfver 17 § af samma besvär; jämte ett öfver samma betänkande ingifvet utdrag af ärbara bondeståndets protocoll;¹⁴⁰³ hvilket sedan på ståndets proposition blef af ståndet bifallet.

§ 24. Uplästes, och lades på bordet, landt- och sjö-militieoeconomideputations betänkande,¹⁴⁰⁴ öfver 56 § af krigsbefällets besvär.

§ 25. Anmälte h. professor Amnell, huruledes kongl. academien i Upsala råkat i en oförmodad tvist, angående förvaltningssättet af det Leijelska stipendio, sedan den, efter h. brukspatron Mölmans afgang, efterträdande curator stipendii, regementsquartermästaren Wallvik, sig företaget at göra ändring uti den, af testatore gjorda, författning, vid detta stipendii bortgifvande. Sedan hos academiens nådiga canceller, Hans Kongl. Höghet, Kronprintsen, berörde Wallvik anfördt klagomål öfver consistorii acade-

¹³⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 124.

¹³⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 35.

¹⁴⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 123.

¹⁴⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjö-militieekonomideputationens akter, nr 12.

¹⁴⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 122.

¹⁴⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 76.

¹⁴⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjö-militieekonomideputationens akter, nr 10.

mici derstädes afgifna stipendiat-förslager, och han der fått högrättvist afslag; har han sedermera gjordt nytt försök, och med besvär öfver consistor. academicum sig wändt til Kongl. Maj:ts och riksens cancelliecollegium, hvarest han äfven ansökningen tappat. Öfver detta afslag har han hos Kongl. Maj:t sig i underdånighet besväradt. H. professoren hade nu mera blifvit underrättad, at Vallvik, kort för detta, utvärkadt sig höglöfl. ridd. och adelens underdåniga promotorial och skrifvelse til Kongl. Maj:t i förevarande ärende; och som detta Vallviks påstående är uppenbarligen stridande emot testamentets klara lydelse, såsom hvarigenom de af testatoris studerande släktingar skulle stängas ifrån stipendii åtnjutande, och framför dem, oskyldt studerande adelsmän dertill borde befordras, så understälde h. professoren, om icke högvördige ståndet skulle täckas, med underdånig skrifvelse, hos Kongl. Maj:t på det ömaste recommendera detta mål, til den testamentariska författningens bevarande i sin behöriga helgd, och befriande ifrån slik af Vallvik försökt rubbning.

Ståndet biföll genast h. professorens gifna förslag, och anmodade h. professoren, som bäst kunde saken, att författa expeditionen.

§ 26. Förehades til ytterligare afgörande secreta utskåttets protocollutdrag,¹⁴⁰⁵ hvilket, hvad angår förökandet af Hännas Kongl. Höghets, Printsessans Sophia Albertinas, handpenningar, blef förra plenidag bifallet.

H. probsten Wijkman, som då öfver det sednare, rörande håffröken Kurks lön och förmåner, ej kunde sig utlåta, gaf nu tilkänna, att denna håffrökens ordinarie lön sig bestiger till 1 200 d:r silf:nt, samt att de af secreta utskåttet omrörde andre förmåner bestå uti de hånne tillslagne håffförtäringsspengar, bestigande sig till 800 d:r dito mynt; hvarföre h. probsten tillstyrkte, det i påskriften utsattes, att håffröken Kurk må, förutan lönen, få behålla de af håffförtäringssmedlen hånne bestådde 800 d:r silf:nt, hvilket, på gifven proposition, bifölls, såsom ock, att hon må härvid bibehållas, så länge hon lefver.

¹⁴⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 189.

§ 27. Föredrogs till afgörande och bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁴⁰⁶ öfver rättegångssaken imellan lieutenanten Loffman och capitain Groth.

§ 28. Berättade högvördigste h. doctoren och archibiskopen, det riksdagsfullmägtigen ifrån Linköpings stift, h. probsten Ekman, till honom inlemnadt ett af probsten författadt arbete, Florilegium evangelicum, continens dispositiones textuales concionum anniversarium, etc., hvilket h. archibiskopen genomläst, och funnet det öfver alt röja auctorens förut kända berömliga lärdom, särdeles in theologicis och exegeticis, samt dess nit om Guds ära och församlingens upbyggande. Herr archibiskopen öfverlemnade nu detta arbete till ståndets genomseende, hvars ledamöter icke lära underlåta, att i sina stift recommendera det till afsättning, sedan det hunnet af trycket utkomma.

Efter middagen

§ 29. Uplästes och bifölls borgareståndets utdrag af protocollet,¹⁴⁰⁷ angående 8 procents utskeppningspremier för så kallad tysk såpa.

§ 30. Uplästes och bifölls landt- och sjömiliteoeconom.-deputations betänkande,¹⁴⁰⁸ öfver 78 § af krigsbefällets besvär.

§ 31. Uplästes och bifölls välbemälte deputations betänkande,¹⁴⁰⁹ angående 89 § af krigsbefällets besvär.

§ 32. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴¹⁰ öfver 22 § af samma besvär.

¹⁴⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 34.

¹⁴⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 55.

¹⁴⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömiliteoeconomideputationens akter, nr 13.

¹⁴⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömiliteoeconomideputationens akter, nr 14.

¹⁴¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 228.

Och som, på h. probsten Meurlings tillkännagifvande, landt- och sjömililitæoeconom.-deputation haft samma mål hos sig uti öfvervägande, och betänkande deröfver författa låter; så lades detta på bordet, tills det senare ankommer.

§ 33. Uplästes och bifölls kammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴¹¹ angående 21 § af krigsbefälets besvär.

§ 34. Likaledes uplästes och bifölls wälbemälte deputations betänkande,¹⁴¹² öfver 43 § af skånska regementernes besvär.

§ 35. Uplästes landt- och sjömililitæoeconom.-deputations betänkande,¹⁴¹³ angående 116 § af krigsbefälets besvär.

Efter någon öfverläggning härom, förenade sig, uppå herrar probstarnes Wijkmans och Mathesii tillstyrkande, ståndet derom, att Kongl. Maj:t må i underdånighet updragas, att, efter dess eget höga bepröfvande, härutinnan widtaga de författningar, som lända till sjöfartens tillväxt, och ungdomens upmuntran, att sig deruti förkåfra.

§ 36. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴¹⁴ rörande österbottniska strömränsningen.

H. probsten Kolmodin, såsom ledamot af statsdeputation, beklagade, att statsverkets tilstånd wid närwarande tid, icke vill medgifva, att til detta behof nu vidare anslå den summa, som de förra åren varet bestådt, ehuru öfvertygad h. probsten eljes vore om nyttan af slika fors- och strömränsningar. Och hvad den skickeliga och väl kände magister Stenius beträffar, geck h. probsten gärna in uti, hvad deputationen tilstyrkt.

H. probsten Mathesius, såsom varande en innevånare af denna landsort, ville eij, för att synas tala i egen sak, nu ådaga lägga, hvad båtnad för landet och hela riket i gemen, båtfarters öppnande genom strömränsningar, med sig förer, der transporten af ortens producter nu är så lång och besvärlig, men

¹⁴¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 121.

¹⁴¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 120.

¹⁴¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömiliteeekonomideputationens akter, nr 11.

¹⁴¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 132.

gjorde sig likväl försäkrad, at en sådan sak, som denna är, lärer i vår uplyste tid tillräckeligen tala för sig sjelf.

Herr biskopen doctor Serenius, ansåg sådane depencer, som användas särdeles i Finland, vara de nyttigaste, som kunna göras, hälst emedan, förutan transporternes lättande i dessa vidlöftige och näringslöse orter, hushållningen aldrig står att upphjelpas, och nye näringsgrenar kunna sättas i lif och rörelse. Herr biskopen önskade fördenskuld, att någon utväg kunde upfinnas til detta behof, på det landet ej längre måtte sucka under så odrägeligit tvång uti sin handtering, hvaruppå herr biskopen tillika gjorde någon utsigt på den i Finland belägna Åttevalda spinne-schola, och de medel, som på den samma utan förväntad frugt och nytta, blifvit använde.

I anledning här af, stadnade ståndet i det slut, att betänkandet bifalles, undantagande hvad angår de til detta behof requirerade penningar, hvarom ståndets utlåtande uppskjöts, tils saken, rörande förenämde spinne-schola, förrekommer.

§ 37. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁴¹⁵ angående ryttmästaren Focks besvär deröfver, at han icke skal njutet någon belöning för utmärkta krigsförtjenster; hvilket ståndet, på gifven proposition, biföll.

§ 38. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴¹⁶ rörande linnespinneriernes uphjelpande, som bifölls.

§ 39. Uplästes, och på h. probst. Wijkmans begäran, lades på bordet, handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴¹⁷ rörande cornettens Bernecreutztes sökte understöd, til spanskgrönas tilverkning.

§ 40. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande, angående en lotteriinrättning för directeur Bennet vid Flors linnefabrique.

¹⁴¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 150.

¹⁴¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 121.

¹⁴¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 99.

§ 41. Föredrogos 2:ne memorialer, undertecknade af h. Halling,¹⁴¹⁸ hvaruti han, såsom riksdagsfullmäktig ifrån Kongsbacka stad, anhåller, i anseende til anförde skäl, om stapelfrihet för bemälte stad och de flere södra städer; hvilket af höglofl. ridderskapet och adelen och det ärbara bondeståndet war bifallet i allmänhet; men af det wällofl. borgareståndet, allenast hvad Kongsbacka angår; uti hvilket senare presteståndet äfven instämde.

§ 42. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴¹⁹ ang. en lotterie-inrättning för fabriqueuren Gnospelius.

§ 43. Likaledes uplästes och bifölls wälbemälte deputations betänkande,¹⁴²⁰ rörande sätt och medel, att upphjelpa den finare linneväfnaden i riket.

§ 44. Innan ståndet åtskildes, förenade sig ståndet derom, att i mårgon, efter aftsången kl. half 5, sammanträda, och öfverlägga om en och annan omständighet, rörande den af committerade för detta af trycket utgifna första samlingen af den nya profpsalmboken.

Ståndet åtskildes.

¹⁴¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 924, nr 64 (med bilagor).

¹⁴¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 119.

¹⁴²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 120.

Den 26 Augusti 1766

§ 1. Uplästes [kammar-, oeconomie- och commerce- samt]¹⁴²¹ landt- och sjömilitiaoeconom.-deputations betänkande¹⁴²² öfver 50 § af krigsbefällets besvär, angående hus och boställen för Westerbotns infanterieregemente, hvilket bifölls, med höglofl. ridderskapets och adelens tilläggnig, at Kongl. Maj:et må i underdånighet hemställas, at i nåder tilse, hvad vidare understöd öfverstens och öfverstelieutenantens boställen må kunna tilerkännas.

§ 2. Justerades ett protocollsutdrag till de öfrige respective stånden, innehållande ståndets besvär öfver stora deputations betänkande, angående lagarnes verkställighet.

§ 3. Hemställte herr biskop doctor Serenius, om icke nu vore tid, at tänka på, till hvad dag deputationerne böra sluta sine arbeten, hvartil herr biskopen projecterade d. 6 nästkommande Septembris; upläsande derhos ett af honom upsatt protocollsutdrag deröfver, till de öfriga respective stånden; hvilket af ståndet bifölls, att genast renskrifvas. Dock erindrade h. öfverhåfpredikanten Grunerus, att cammar-, oeconom.- och commercedeputation icke behöfde längre arbetstid, än secreta utskättet; att termin till riksdagens derpå följande slut äfven med det samma kunde utsättas, och att expeditionsdeputation til den änden behöfde förstärkas.

§ 4. Företogs till afgörande handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴²³ ang. cornetten Berncreutzs understöd, til spanskgrönas tilverkning; då ståndet honom tillade 9 000 daler kopp:nt.

§ 5. Företrädde en deputation ifrån hederverda bondeståndet, som recommenderade saken, angående Lindes bondefjerdig, och dagsverkstunnorna i Fellingsbro.

¹⁴²¹ Supplerat av utgivaren i enlighet med betänkandet.

¹⁴²² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 130.

¹⁴²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 99. Jfr prot. ovan 22 augusti 1766.

§ 6. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴²⁴ angående landshöfdingen Boijes spinneschola, på rusthållet Ottovalda, tillika med bifogade särskilte vota; hvaröfver h. lector Kraftman yttrade, att, som bemälte landshöfdinge fullgjordt sitt contract til några, ehuru icke til alla delar; så fordrade billigheten, att liquidation deröfver anställes, och landshöfdingen hålles skadeslös, i den mån, som han sina skyldigheter fullgjordt.

H. öfverhåfpred. Grunerus: Ehuru landshöfdingen icke til alla delar fullgjort contractet, kan dock icke nekas, att han ju tjent nation, med förbättring af spinnerierne, och derå gjordt anseelig omkåstnad; hvaröfver fördenskull liquidation bör anställas, enligit det ena särskildta votum.

H. probsten Wijkman fann betänkandet wäl grundat, ty landshöfdingen Boije har ryggat de löften, uppå hvilka riksens ständer bygt, då de låtet honom nyttja ett så stort capital utan interesse, hvarmed han allenast underhållet sina egna bönders barn; äfven som de af honom upförda byggnader endast tjena till melioration af rusthållet. Och som för linplanteringen skull, en hel sjö skulle aftappas, så har den ock aldrig blifvit verkstald. H. probsten fann derföre skäligit, att de uppburna penningarna återbetalas, på det riksens ständer icke må lämna efter sig ett sådant préjudicat, til att, i faveur af conjuncturen, slå under sig publici medel.

H. probsten Haartman anmärkte, til styrka för samma tanka, att landshöfdingen Boije var sjelf ledamot af secreta handels- och manufacturdeputation, då penningarne honom beviljades; at den nu projecterade barnhus-inrättningen kan vara af äfven så osäker beskaffenhet, som spinneriet varet; att landshöfdingen icke lärt ortens invånare, att skjöta lin, utan de honom; att han köpt upp det lin, som vid Ottovalda förbrukats, ifrån de soknar, der mästa linsädet är, och att han vid altsammans intet vidare utträttadt, än delt ut præmier.

Herr biskop Serenius: När riksens ständer, på god tro och i godt upsåt, anslaget dessa penningar til storfurstendömet Finlands tjenst; men det påsyftade ändamålet icke vinnes, för deras mindre redlighet skull, genom hvilka det skulle upfyllas; så är icke desto mindre skäl, att låta den utgifna summan förblifva i Finland, och til någon reelare förmån för landet nyttjas, såsom til den påbegynte strörensningen.

¹⁴²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 100. Jfr prot. ovan 14 juni 1766.

H. biskop Fortelius hade skäl at tro, det landshöfdingen sökt bringa verket til fullkomlighet, ehuru hinder honom dervid mött. Landsortens böijelse för fin spånad kunde herr biskopen deraf sluta, att svarfwarena i Borgo hafva mycken afgang på spinräckar. För öfrigit wore billigast, att låta slutet bero af en undersökning. Och som landshöfdingen med offentlig ed bekräftadt, hvad han skrivvit; så må han för sanfärdigheten deraf wara den Allvisa Domaren allena ansvarig.

H. probsten Bolmstedt: Ehuru landshöfdingen Boije eftersatt mycket af sina skyldigheter, så är dock tillika besynnerligit, att så mycket penningar blifvit till honom utlämnade, hvilket egenteligen varet deras fel, som gifvet; men som de af honom gjorde omkostnader på något sätt böra ersättas; så är billigt, så jämka det ena med det andra, att landshöfdingen icke aldeles til sin egendom ruineras.

H. doctor Wåhlin var af samma tanka, så att landshöfdingen må få sin skäligen ersättning, och resten af summan användas till Finlands behof.

H. professor Amnell tillstyrkte äfven någon återbetalning, men efter föregången liquidation.

Likaledes h. probsten Ziebeth och h. doctor Möller, i anseende til de många, i publiqua handlingar, för landshöfdingen talande bevis.

H. probsten Wijkman förestälte häremot vidare, huru landshöfdingen med rätta bör återbetala alt, hvad han af publicum för spinneriet[s] skull upburet, emedan han brutet contract, och bedraget publicum med sina löften.

H. probsten Haartman tillade äfven, att landshöfdingen, under prætext af spinneriet, köpt många kronohemman till skatte, och sedan pålagt bönderne garnlefverantser, utom det, att han tullfritt fått införa ryskt garn.

Herr biskop Serenius projecterade nu, att, som ståndet förmärktes wara till lindring benäget, ersättningen för landshöfdingen må determineras till 10 000 d:r silf:nt. Men h. öfverhåfpredikanten Grunerus wille icke sig begifva till mindre, än hälften af den utbekomna summan.

H. doctor Nordman instämde med herr biskop Serenius, till undvikande af liquidation, som aldrig torde komma till slut, och fann h. doctorn, at, hvad h. landshöfdingen uträttadt, är intet att räkna, mot publici förlust af penningarne.

H. kyrkjoherden Heurlin wille hafva det förtroende til deputationen, att den utan skäl icke tillagt landshöfdingen contractsbrått. Men, som äfven

trovärdiga witnessbörder äro uptedde om dess bemödande, att fullgöra sina skyldigheter; så fann h. kyrkjoherden liquidation rättvisast, utan att nu determinera summan.

Herr probsten Mathesius betygade, att Österbotn ingen förmån tilflutit af denna spinneri-inrättning, utan drifves spånaderne der i landet nu som tillförene, så långt som invånarens egen industrie kan förslå. Men jämte det h. probsten förestälte angelägenheten deraf, att den i Österbottn påbörjade strömränsningen måtte continuera, om annars alt hvad hittills är påkåstadt derå, icke skal vara fruktlöst; befarade ock h. probsten, att detta hälsosamma ändamål med ingen säkerhet vinnes, om medel dertil ifrån Ottovalda skola utbekommas.

Herr biskop Filenius biföll h. Ribbings särskildte votum, samt att hvad landshöfdingen Boije blifver skyldig att återbetala, användes til strömränsningen.

Som nu förnämsta skiljaktigheten ledamöterna emellan bestod deruti, antingen landshöfdingen Boje skal beviljas 10 000 d:r silf:nt i ersättning, och det öfriga af hvad han utbekommet, återbetalas, eller ersättningen skall blifva hälften af den summa, han fått; betecknades den förra meningen, uppå gifven proposition, med Ja, och den senare med Neij; hvaruppå votering deciderade, att 17 Ja voro mot 20 Neij.

Tillika bifölls nu, till alla delar, cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande, rörande österbottniske strömränsningen; såsom ock, uppå särskild proposition, att de penningar, som landshöfdingen Boje kommer att återbetala, och bestiga sig till hälften af den summa, han utbekommet, skola till förenämde strömränsning användas, och skulle detta beslut tecknas på löparen om Ottovalda spinneri; dock förmälte h. probsten Kröger, med några flere, sig icke hafva hört proposition derutöfver, befarande, att på det sättet strömränsningsarbetet afstadnar.

§ 7. Företrädde en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som gaf tillkänna samma stånds beslut, att deputationerne må upphöra med sina arbeten d. 6 Septembr., undantagande secreta utskåttet och några vissa flere.

§ 8. Afgick h. doctor Wålin, jämte 5 andra deputerade, till de öfrige respective stånden, att aflemna protocollsutdragen, om deputationernes uphöran-

de¹⁴²⁵ och lagarnas verkställighet, samt påminna om det, som ståndet nyli-
gen utfärdadt i häradshöfdingen Brandt Törnnessons sak.

§ 9. Uplästes så väl höglofl. ridderskapets och adelens wid löparen bifogade
yttrande, öfver handels- och manufactur-deputations betänkande, ang. dem,
som böra bibehållas, på manufactur-contoires extra stat, såsom ock wällofl.
borgareståndets deröfver utfärdade protocollsutdrag af d. 26 Julii,¹⁴²⁶ och
resolverades, at ståndet förblifwer wid dess uti protocollsutdraget, af d. 25
April, författade beslut.

§ 10. Som höglofl. ridd. och adelen, uppå löparen af ståndets protocollsut-
drag, rörande rådsprotocollernas nerhämmande i Rutströmska religionssa-
ken,¹⁴²⁷ tecknat, att samma protocoller må hämtas till stora deputations lag-
utskått, om så behöfves; förenade sig nu ståndet derom, att protocollerne til
samma utskått skola hämtas.

§ 11. Uplästes secreta utskåttis protocollsutdrag, af d. 8 Augusti,¹⁴²⁸ angå-
ende kongl. lifdrabante-corsens förökning med 4 nya vice corporaler, samt
äfvén så många lifdrabanter; jämte h. Carpelans dervid inlämnade memo-
rial.¹⁴²⁹

H. probsten Wijkman fann denna tilökning betänkelig, emedan den äfven
sedermera torde sträcka sig till löner; men h. probsten Bolmstedt och herr
biskop Filenius förestäldte, att nöden nu fordrar detta, i synnerhet sedan
Hans Kongl. Höghets, Cronprintsens, stat blifvit större.

H. probsten Mathesius höll mindre rådeligt, att öka staten; men om så ske
skall, tillstyrkte h. probsten, att underofficerare, som kunna söka sig in i
corpsen, må få taga med sig sina innehafvande löner, emedan mången vär-
dig och skickelig eljest skulle hindras, att på detta sättet göra sin lycka.

¹⁴²⁵ Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 132, fol. 156 (daterat 26 augusti).

¹⁴²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 63.

¹⁴²⁷ Se prot. 11 augusti 1766 ovan (§ 7). Jfr med protokollsutdrag daterat 15 au-
gusti, Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, nr 35, tr. som *Utdrag af protocollet, hållit
i präste-ståndet wid riksdagen i Stockholm den 15 aug. 1766* (Stockholm 1766).

¹⁴²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 191.

¹⁴²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 280.

Och som h. Carpelans memorial befanns gå ut uppå det samma, bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, jämte detta memorial.

§ 12. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, med berättelse, att samma stånd bifallit wällofl. borgareståndets tanka, angående deputationernas uphörande, recommenderade tillika saken, angående assessor Psilanderhjelm.

§ 13. Upl. och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴³⁰ ang. befrämjande af de angelägenheter, som vid advocatfiscalsämbetet i kongl. cammarrevision förefalla.

§ 14. Ankom en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som notificerade samma stånds bifall til presteståndets protocollsutdrag, angående deputationernas uphörande.

§ 15. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴³¹ angående färgaren Peter Malmsten; hvilket, uppå h. probsten Wijkmans föreställning, afslogs.

§ 16. Uplästes och bifölls det underdåniga bref til Hans Kongl. Maj:t som h. professor Amnell upsatt, angående Lejelska stipendium.

§ 17. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁴³² angående preste-val i de öfrige städerna utom Stockholm.

§ 18. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴³³ angående siden-appreteringen, jämte bifogade särskildta vota.

Sedan h. probsten Wijkman härvid förestält orimligheten af den lindriga tankan, at directeuren Odel bör bibehålla sin lön, som redan 1760 bort indragas, och h. lector Kraftman anfördt något, til styrka för sitt särskilta votum, som var det andra i ordningen; yttrade h. öfverhåfpredikanten Grunerus

¹⁴³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 133.

¹⁴³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 101.

¹⁴³² Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 32.

¹⁴³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 102.

sig finna mästa skäl i det, att en viss person blifver ansvarig för appreteringsverket, på det man må hafva någon, att hålla sig till, derest godset skulle skämmas; hvarföre och som directeuren Odel är den enda, som genom utrikes resor förvärfvat sig erforderlig vetenskap härutinnan; ville h. öfverhåfpredikanten, att han må besitta huset och förestå verket.

H. professor Amnell fann betänkandet skäligast såsom en medelväg emellan de särskilta vota, hvilka på bägge sidor gå för långt.

Proposition gjordes äfven nu uppå betänkandet; men som dertil svarades Ja och Neij, anstältes votering; viljande de, som svaradt Neij bifalla betänkandet, med den förändring, som det särskilta votum n:o 2 innehåller.

Wid sedlarnas öppnande, funnos 22 Ja mot 15 Neij.

§ 19. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande¹⁴³⁴ och reglemente till discount-fondens förvaltning hädanefter af kongl. commercecollegio.

Herr biskop Filenius och h. professor Amnell hemställte wäl, om icke någon af de nu mera syslölöse manufacturcontoirets betjente kunde till controllersbeställningen emplojeras, men som den af deputationen härtil projecterade revisoren Bergquist mycket af deputationens ledamöter berömdes och recommenderades; bifölls uppå gifven proposition, så wäl betänkandet, som reglementet.

§ 20. Ankom löparen af ett wällofl. borgare-ståndets protocolsutdrag, under d. 26 Julii nästledne, hvaraf ståndet intet exemplair bekommet, innehållande ytterligare föreställning, angående scholæstaten i Gefle, och dess contribuerande till kyrkjo- och prestegårdsbyggnad; hvarå ridderskapet och adelen tecknat, att det förblifver vid sitt redan i saken tagne beslut. Detta påskrefs äfven af ståndet, och löparen afsändes.

§ 21. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴³⁵ ang. fabriqueuren Olof Bernhard Ström.

H. doctor Nensén fägnade sig, att deputationen funnet skäl, tilstyrka för denna mannen ett så anseenligt lån af discountmedlen, ehuru h. doctorn sade

¹⁴³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 103.

¹⁴³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 104.

sig känna många lika, om icke mera, skickelige arbetare, som äfven så väl behöfva en sådan hjälp.

H. lector Kraftman recommenderade däremot mycket denna fabriqueuren, som uti sin metier skall inlagt synnerligt beröm; hvarföre proposition gjordes och betänkandet bifölls.

H. probsten Wijkman, som, under det saken förhades, war utgången, inkom efter en liten stund, och anförde, att, som han på intet sätt waret öfver denna saken i deputationen, så ville han ock ingen del hafva i det tagna beslutet; utan tillstyrkte, att discontfonden, utan en så betydande rubbning, måtte i sin ordning förwaltas.

§ 22. Uplästes handels- och manufactur-deputations betänkande,¹⁴³⁶ angående handelsmannen Rudbergs transportpræmier; hvilket h. probsten Kolmodin begärade på bordet.

Efter middagen

§ 23. Justerades protocollet af d. 22 Augusti.

Wid §, om lieutenant Loffmans sak med capitaine Groth, hemställte h. probsten Wijkman, om icke det skulle pröfvas skälighet att tillägga, det den af parterne, som wid sakens slut hos domaren tappar, bör betala expenser.

H. doctor Wählin och h. probsten Hellberg tillstyrkte likaledes, att åtminstone denna tillägning måtte vidtagas, uti en sak, som nog hastigt hos ståndet blifvit afgjord, sedan en stor del af ledamöterna invid middagstiden woro bortgångne.

H. probsten Bolmstedt och h. doctor Nensén ville deremot, att saken skulle förblifva sådan, som den redan är afgjord, hälst ståndet icke eller nu var samladt.

H. probsten Waldius fann åter det icke vara ur vägen, att den å nyo granskas, då den så mycket rör medborgares wälfärd.

Omsider förenade sig ståndet, om den proponerade tillägning till sitt beslut, så att den af parterne, som tappar, betalar expenser.

¹⁴³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 105.

§ 24. Förmälte högvördigste herr archibiskopen, att han med mycket nöije genomläst h. probsten Ekmans utarbetade dispositioner öfver textus dominicales; hvilken tractat herr biskop Filenius äfven sade sig funnet värd all approbation; hvarföre ståndet beslöt, att, uti dess circularbref till consistorierna, vid riksdagens slut detta ¹⁴³⁷ arbete recommendera.

§ 25. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande¹⁴³⁸ öfver fändricken Bruces besvär.

§ 26. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴³⁹ angående fabriqueurerna Ekstedt och Collander; hvilket, uppå h. probsten Haartmans begäran, skulle hvila.

§ 27. Uplästes secreta utskåts protocolsutdrag, af d. 22 April nästledne,¹⁴⁴⁰ angående inqvarteringen i Stockholm, jämte wällofl. borgare-ståndets deröfver tagne resolution, under d. 17 Julii, som innehöll bifall till samma protocolsutdrag, med tilläggning, att detta äfven må sträcka sig till de öfriga städer i riket, der garnizoner inom staden ligga, så mycket som til dem lämpeligit är.

Sedan h. Taubes memorial i saken äfven blifvit upläst; förenade sig ståndet om samma beslut, som wällofl. borgare-ståndet taget.

§ 28. Uplästes hedervärda bondeståndets protocolsutdrag af d. 27 April 1765,¹⁴⁴¹ jämte cammar-, oeconomie- och commercedeputations, vid sista riksdag, afgifna betänkande och bifogade särskilta vota öfver Eric Ernstsons ansökning, rörande Kåttby hemman.

Härvid utförde, å ena sidan, h. lector Kraftman och h. öfverhåfpredikanten Grunerus, de skäl, som styrka betänkandet, och bestrida Eric Ern[s]tssons rätt till detta hemman; hvaremot, å den andra sidan, herrar probstarne Haartman och Wijkman deducerade de grunder, hvaruppå särskilta votum n:o 1 är bygd, som tillägger Eric Ernstson denna rätten; och sedan discours-

¹⁴³⁷ I protokollet: *detda*.

¹⁴³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 154.

¹⁴³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 109.

¹⁴⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 190.

¹⁴⁴¹ Tryckt i *BdP* 10, bil. 19.

erna å ömse sidor någon stund blifvit växlade, proponerades, om ståndet bifaller betänkandet; hvartil Ja och Neij svarades, wiljande de, som sade Neij, bifalla bonde-ståndets protocollsutdrag; utröntes ståndets beslut igenom votering, då 10 Ja voro mot 19 Neij.

§ 29. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁴⁴² angående åtskilliga capitainers besvär emot premiermajoren baron Hastfehr; jämte bifogade särskilte vota.

Sedan h. probsten Haartman detaillerad de omständigheter, som i denna saken ligga ej mindre statssecreteraren Carlsköld, än öfversten nu mera landshöfdingen Segebade[n] till last; biföll ståndet betänkandet, med ridderskapets och adelens tillägning, att allom dem, som varet äldre capitainer, än major Hastfehr, antingen de klagat, eller ej, tillägges tour framför honom, dock utan fullmagter; äfven som ock beslöts, att statssecreteraren Carlsköld inför cancellierätt, på samma sätt, som landshöfdingen Segebade[n] inför generalkrigsrätt, ställes til ansvar för sitt förhållande.

§ 30. Beslöts, att ståndet skulle sammanträda nästa eftermiddag, då plenum icke hålles, för att granska projectet, om befordringsmetoden inom pressterskapet.

§ 31. Uplästes hedervärda bondeståndets protocollsutdrag, af d. 1 Augusti, angående capellanernes lön.¹⁴⁴³

Ståndet anmärkte först, att detta protocollsutdrag icke till prästeståndet inkommit förr, än d. 22 Augusti, ehuru det til de andra stånden så tidigt blifvit aflemnat, att det hos dem wid samma tid skal blifvit afgjort. För öfrigit, och som bondeståndet härmedelst immediate upptaget en sak, hvilken riksens ständer vid sista riksdag fulleligen afgjort; skulle föreställning till alla stånden deröfver göras, genom extractum protocoll.¹⁴⁴⁴

¹⁴⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 153.

¹⁴⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 77. Tryckt i *BdP* 10, bil. 111.

¹⁴⁴⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 40.

§ 32. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹⁴⁴⁵ öfver besigtningen på Leckö kungsgård.

H. probsten Wijkman, Mathesius och Haartman, samt herr biskop Serenius, instämde i den tankan, att hans excellence, herr riksrådet grefve Tessin, som nu är innehafvare af denna kungsgård, fått utom densamma så tillräckelig belöning för dess tjenster emot riket, at kungsgården icke bör undantagas ifrån den allmänna författningen; såsom ock att de eloger, som i betänkandet gifvas hans excellence, vid detta tillfället icke passa.

Herrar probstarne Warelius och Forssenius erinrade väl, att wid denna kungsgård annorlunda föreveter, än med kungsgårdarna i allmänhet, emedan den icke på arrende, utan på lifstids förläning är upplåten; och h. biskop Filenius yttrade sig med mycket nöije hafwa hördt deputationen uptaga de eloger, som välbemälte herre så wäl förtjent, under det han gjordt sitt namn respecterat i hela Europa, och för rikets heder uppoffrat all sin egendom; men på fleres begäran gjordes proposition, och bifölls, att Leckö kungsgård skal, enligt allmänna författningen utarrenderas, och elogerne för hans ex[c]ellence, grefve Tessin, såsom här icke passande, gå ut.

§ 33. Uplästes och uppå h. professor Amnells begäran lades på bordet, secreta deputations betänkande,¹⁴⁴⁶ angående lieutenanten Jägerhorns besvär, tillika med h. Pfeiffs memorial.¹⁴⁴⁷

§ 34. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁴⁴⁸ angående upprättelse för notarien i kongl. commercecollegio Mannerhjerta; hvilket h. probsten Waldius begärade, måtte hvila.

Ståndet åtskildes.

¹⁴⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 119.

¹⁴⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 151.

¹⁴⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 237.

¹⁴⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 147.

Den 28 Augusti

§ 1. Justerades det protocollsutdrag, som ståndet beslutet skulle tryckas, till ytterligare wederslägning af öfwerjägmästaren Gyllenswerds memorial, angående presterskapets vederlag, hvilket befaltes nu genast skulle renskrifvas och till trycket lemnas.

§ 2. I anledning här af, berättade h. doctor Nordman, huru som probsten och kyrkjoherden i Hedmora, magister Uggla, blifvit, genom kongl. cammar-revisions resolution, ålagd, att återbetala then cronotijonde af bemälte stad, som han hittills upburet, och att han äfven derföre redan måst deponera penningar, jämte det honom för framtiden blifvit förment, att den uppbära, ehuru icke mindre han, än dess företrädare, lika med alla öfriga kyrkjoherdar i städerna, åtnjutit all cronotijonde af stadsens jord, såsom en deras, i lag och privilegier grundad lön; varande saken nu hos Kongl. Majj:t anhängig.

Att derföre den samma, å ståndets wägnar, å bästa måtton recommendera, åtogo sig herr biskop Filenius och h. doctor Nordman, att nu genast i rådsförmaket uppträda.

Wid återkomsten, förmälte herr biskopen, att recommendationen blifvit med ynnest emottagen, och med saken redan så vida avanceradt, att probsten Uggla fått tillbaka lyfta den deponerade summan.

§ 3. Uppå h. probsten Forssenii föreställning, tillades notarien magister Brander, til någon uppmuntran, under dess trägna arbete, 3 000 d:r kopp:nt, hvilken summa af ståndets cassa nu genast skulle få anticiperas, och refusion sökas uti det, som wederbörande stift, för bristande riksdagsfullmäktige böra erlägga, hvarom så väl iteratum skulle afgå till venerandum consistorium i Wisby, såsom ock af Calmar stift fordras så mycket, som svarar emot den tid, herr biskop Schröder varet frånvarande och inga riksdagspenningar upburet.

§ 4. Företrädde en deputation ifrån höglöfl. ridderskapet och adelen, som aflemnade och recommenderade, samma stånds påskrift, uti saken, ang. inqvarteringen.

§ 5. Sedan deputation afträdt, hörde ståndet samma påskrift sig föreläsas; men förblef vid sitt redan tagna beslut. Dock skulle i protocollet förbehållas,

att ståndet icke härmed bundet sig, å nyo taga saken i öfvervägande, i fall wällofl. borgareståndet, genom någon oförmodad ovänlighet, skulle gifva ståndet dertil anledning.

§ 6. Uplästes wällofl. borgare-ståndets protocollsutdrag af d. 20 Febr. nästledne,¹⁴⁴⁹ ang. borgmästarens och justitiariens heder och tour till befordran i de städer, der inga cämnersrätter äro.

Sedan h. öfverhåfpredikanten Grunerus, h. probsten Wijkman, h. professor Amnell och h. doctor Möller häröfver yttradt sina tankar, sammanjämkades de uti följande resolution, som enhälligt bifölls, att nemligen, protocollsutdraget bifalles, med tilläggning, att den sökte touren til befordran eij må sträcka sig till andra borgmästare, än de, som förut, efter idkade akademiske studier och förvärfvad kundskap i lag och rättegång, i flere år gjordt betjening vid någon öfverrätt eller kongl. collegium, eller såsom domare brukade blifvit, eller ock borgmästare-tjensten, efter 25 års ålder, i 5 år förvaltadt, så att ingen får räkna den sökte touren, innan han fyllt 30 år; men för justitiarier, som hafva färre göromål, kan ståndet någon vidare tour icke tilstyrka.

§ 7. Afsändes 4 deputerade, bland hvilka h. professor Amnell skulle föra ordet, att hos wällofl. borgare-ståndet gifva tillkänna de tvänne nu tagne besluten, angående inqvarteringen och borgmästarens tour, såsom ock att påminna, med hvad ömhet ståndet för ett år sedan gjort föreställning, om nödvändigheten att styra den delen af det olyckeliga öfverflödet och fåfängan i landet, som har sitt ursprung och tillväxt af theatraliska skådespel.

§ 8. Uplästes justitiæ- samt handels- och manufacturdeputations betänkan-
de,¹⁴⁵⁰ om commissarien Halenii lösningsrätt af cronohemman i Lindes bondefjerding, tillika med särskildt votum och hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 18 Augusti.¹⁴⁵¹

Uppå h. öfverhåfpredikanten Gruneri begäran, skulle denna saken hvilas.

¹⁴⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 67.

¹⁴⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 106.

¹⁴⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, nr 74. Tryckt i *BdP* 10, bil. 112.

§ 9. Företrädde en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som aflemnade ett extractum protocolli öfver secreta utskåts protocolsutdrag, rörande auction af cronans spanmål; såsom ock recommenderade, att saken om Lofvers alunvärk måtte till allmogens faveur afgöras.

§ 10. Företogs till afgörande handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴⁵² angående fabriqueurerna Ekstedt och Collander; hvilket, uppå h. probsten Wijkmans project, nu bifölls, med tillägging, att ersättning för hushyran beräknas til sitt quantum, efter hyrescontractet d. 11 Decembr. 1756, (som af h. probsten Bolmstedt nu upvistes,) och sträckes till 1770 års början; hvilken termin sättes i stället för orden: *intil nästa riksdag*, och dermed slutes betänkandet, så att det öfriga går ut.

§ 11. Upläste h. doctor Wåhlin så väl ett dess eget dictamen ad protocolum,¹⁴⁵³ uti saken, rörande amiralitetsconsistorium uti Carlsrona, såsom ett af honom projecteratd protocolsutdrag derom, till de öfriga respective stånden.

Detta protocolsutdrag biföll herr professor Amnell och h. probsten Forsenius till alla delar.

Men h. probsten Haartman, med flere, erindrade, att enligt discourserne d. 15 sistledne Augusti, bör icke medgifvas något förmånskap hos amiralitetscollegium öfver consistorium; utan protocolsdeputations betänkande i den delen tages til grund för ståndets beslut.

Som nu således en del ville bifalla betänkandet, med den förändring, som h. doctor Wåhlin projecterat, angående consistorium i Lund, andre åter gillade hela det upsatta protocolsutdraget; anstältes häröfver votering, då 20 Ja voro för den förra meningen, och 16 Nej för den senare.

Enligt hvilket beslut protocolsutdraget skulle författas.¹⁴⁵⁴

§ 12. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴⁵⁵ angående belöning för den gesäll, som först väfvet silfverbrocade för Hännas Kongl. Maj:ts räkning.

¹⁴⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 109. Jfr prot. ovan 26 augusti 1766.

¹⁴⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 225.

¹⁴⁵⁴ Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 132, fol. 163–166.

¹⁴⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 110.

§ 13. Wid det att påskriften uti saken, emellan lieutenant Loffman och capitaine Groth justerades, förbehöll h. probsten Ziebeth, att ståndets tilläggning, angående expenserna, icke måtte så uttydas vid expeditionen, som skulle detta ståndet emot de öfriga, i anseende dertil, gått in partes.

§ 14. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴⁵⁶ angående en liquidation emellan manufactur- och jerncontoiret.

§ 15. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴⁵⁷ med en anmärkning på jerncontoiret.

§ 16. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 19 Augusti nästledne,¹⁴⁵⁸ ang. cammererare-syslan i statscontoiret.

§ 17. Uplästes och biföll[s] cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁵⁹ om nödig tillsyn vid ägodelningen i Österbottn.

§ 18. Uplästes fiskeri-deputations betänkande,¹⁴⁶⁰ om prolongation af terminen til utländske bevisers inlämnande af dem, som för exporterad sill hafva præmier att fordra.

H. lector Kraftman, herrar probstarne Kröger och Wijkman, samt herr biskop Serenius, woro af den tanka, att den publica och med skuld behäftade fondens bästa här bör bevakas, och privati hafva att skylla sig sjelfve, om de icke i rättan tid försett sig med sådane bevis, som 1759 års förordning föreskrifver, warande alt skäl, att här icke lita på privatorum bevis, som icke genom wederbörande ämbetsmän blifvit legitimerade.

Häremot förestälte h. öfverhåfpredikanten Grunerus, huru som deputationen sett sig nödsakad, inkomma med detta hemställande, sedan det förra betänkandet om terminen legat så länge hos plena, innan det hann afgöras, och publication, i anledning deraf, så sent utkommet. Hvarföre och som här

¹⁴⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 111.

¹⁴⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 112.

¹⁴⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 200.

¹⁴⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 96.

¹⁴⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 23.

intet vidare tillstyrkes, än att medborgare måtte få tillräckelig tid, att legitimeras sin fordran uppå det, som riksens ständer dem tillagt; vore mycken billighet at det bifalla.

Häruppå gjordes proposition, om betänkandet bifalles; hvartil öfver alt svarades Neij, undantagande af h. öfverhåfpredikanten Grunerus.

§ 19. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁶¹ angående cronoängen Högärdet, wid Jönköping.

Uppå h. probsten Bolmstedts begäran, skulle detta hvila, till dess något, i samma ämne, ifrån secreta utskåttet hinner upkomma.

§ 20. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande¹⁴⁶² angående Sigtuna kronoqvarn.

Eftermiddagen

§ 21. Uplästes och bifölls secreta utskåts protocoollutdrag af d. 29 Julii,¹⁴⁶³ ang. understöd för Ädelfors gullvärk.

§ 22. Uplästes och bifölls secreta utskåts protocoollutdrag af d. 2 Augusti,¹⁴⁶⁴ öfver Stockholms magistrats ansökning, att få inlösa det så kallade lilla mynthuset, för att kuna flytta trivialscholan.

§ 23. Uplästes och bifölls secreta utskåts protocoollutdrag af d. 2 Augusti,¹⁴⁶⁵ ang. skeppsumgälder i speciemynt af utländska skepp.

§ 24. Uplästes och bifölls secreta utskåts protocoollutdrag af d. 2 Augusti,¹⁴⁶⁶ angående aversions-handel i allmänhet, cronan och privati emellan.

¹⁴⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 226.

¹⁴⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 97.

¹⁴⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 201.

¹⁴⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 202.

¹⁴⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 203.

¹⁴⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 204.

§ 25. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 13 Augusti,¹⁴⁶⁷ angående afgift för rote-vacancer.

H. probsten Forssenius yttrade, i anledning häraf, att, som både äldre och nyare lagar och konungaförsäkringar förmå, thet ingen ny skatt och tunga allmogen, emot thess wilja, skall åläggas; så borde på sitt ställe efterses, hvilken eller hvilka waret orsaken till then nya pålaga i denna delen, som så mycket allarmerat allmogen.

Af samma tanka war äfven h. doctor Nordman.

Imedlertid, och uppå gifven proposition, bifölls protocollsutdraget.

§ 26. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 2 Augusti,¹⁴⁶⁸ angående de wid 1756 års riksdag till angifvare utdelte och nu subsisterande belöningar.

Detta bifölls, med den af herrar probstarne Wijkman och Mathesius föreslagne ändringen, att lieutenant Schedvins lön hädanefter må uphöra, och til staten indragas.

§ 27. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 15 Julii nästledne,¹⁴⁶⁹ ang. tionde-jernsinkomsten för cronan.

§ 28. Justerades expeditionen af secreta deputations betänkande, angående fändrik Bruce, hvarvid standet nu äfven biföll höglofl. ridderskapets och adelens tilläggning, att fändrik Bruces ansökning remitteras til Kongl. M:t, att det, enligt 1761 års bref, må undersökas, huruvida han kan wara förtjent til någon befordran, utan att krigets slut må ligga honom i vägen; dock at, hvad för lieutenant Moroth redan afgjort är, på intet sätt må röras.

§ 29. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 30 Julii nästledne,¹⁴⁷⁰ angående rustkammarskrifware vid arsenalen i Stockholm.

¹⁴⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 263.

¹⁴⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 264.

¹⁴⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 265.

¹⁴⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 270.

§ 30. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 7 Julii nästledne,¹⁴⁷¹ ang. cammererarnes i kongl. krigscollegii beklädningscontoir arfvode för listorne på militairexpectanternas lön.

§ 31. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 29 Julii nästl.¹⁴⁷² angående Östhammars stads 2:ne cronohemman, på Gräsön belägne.

§ 32. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 7 Julii nästledne,¹⁴⁷³ angående riksens ständers contoerspensionairer; hvilket bifölls, med den förändring, att commissarien Ramells enka behåller så stor pension, som hon hittills innehaft.

§ 33. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 8 Julii nästledne,¹⁴⁷⁴ angående decharge för curatorerne öfver wäxelassocierades bo.

§ 34. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 8 Augusti nästledne,¹⁴⁷⁵ ang. framledne capitaine Latrées löningsliquidation.

H. probsten Mathesius wille, för att undvika mannamån, widtaga högl. ridderskapets och adelens tillägning, att i allmänhet de liquidationer, som innan d. 18 April sistledne, uti cammarcollegio blifvit afslutne, måge af ständernes contoir inlösas; men h. probsten Forssenius fann detta betänkeligit, emedan icke alltid, såsom i förevarande casu, af okunnighet kan vara felat; och biföll äfven ståndet simpli[c]ter protocollsutdraget.

§ 35. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 15 Julii nästledne,¹⁴⁷⁶ angående låtteri, till ett stam-stuteris inrättande på Jäckis gård i Finland.

H. probsten Haartman förestälte omöjligheten af denna inrättning, så wida Jäckis gård är pantsatt i banquen; och förenade sig äfven ståndet, att afslå protocollsutdraget.

¹⁴⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 266.

¹⁴⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 269.

¹⁴⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 268.

¹⁴⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 267.

¹⁴⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 271.

¹⁴⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 272.

§ 36. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁷⁷ öfver Bråborgs kungsgård.

§ 37. Uplästes och bifölls tull-deputations betänkande,¹⁴⁷⁸ angående landt-, eller de så kallade, småtullar i riket.

§ 38. Föredrogs sluteligen, och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande, ang. transportpræmier för handelsman Rudberg.

§ 39. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁷⁹ öfver besigtningen på Erics och Backa gårdar.

§ 40. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁴⁸⁰ angående tobaksspinneriinrättning i Enköping.

§ 41. Föredrogs cammar-. oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁸¹ rörande oeconomiedeputations arbete i Österbotn.

Sedan h. probsten Mathesius meddelt en och annan upplysning härutinnan, samt recommenderat secreteraren, som deputationen brukat til den för honom tillstyrkta touren, bifölls betänkandet.

§ 42. Föredrogs cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁸² öfver bonden Pytinens besvär, rörande besittningsrätt af Pythilæ hemman.

§ 43. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹⁴⁸³ angående lieutenanten Wulfcronas besvär emot sadelmakareåldermannen Seidel; hvilken sak, uppå h. professor Amnells begäran, skulle till nästa plenum ligga på bordet.

¹⁴⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 231.

¹⁴⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 19.

¹⁴⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 95.

¹⁴⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 108.

¹⁴⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 138.

¹⁴⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 98.

¹⁴⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 63.

§ 44. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁸⁴ öfver besigtningen på Källe- och Mörkegården.

§ 45. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁸⁵ öfver Gullspångs sågqvarn och fiske.

§ 46. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande,¹⁴⁸⁶ angående notarien Mannerhierta, hvilket bifölls, med den af h. probsten Wijkman projecterade ändring, att han får lön i sin tour.

§ 47. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁴⁸⁷ rörande trögårdsmästare-societetens i Stockholm ansökning; hvilket, uppå h. probsten Wijkmans begäran, skulle hvila.

§ 48. Företogs sluteligen secreta deputations betänkande,¹⁴⁸⁸ angående lieutenant Jägerhorns besvär; hvilket nu bifölls, jämte lieutenant Pfeifs memorial, eller at denna sistnämde får wärkelig tour inom Hellsingeregimentet, ifrån d. 8 Martii 1762.

§ 49. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁴⁸⁹ öfver fändrik Silfverhielms besvär; hvaröfver ståndet biföll höglöfl. ridderskapets och adelens resolution, att fändrik Silfverhjelm må erhålla tour och fullmagt af samma dato, som fändrik Humble, d. 11 Decembr. 1760.

Dock samtykte h. professor Amnell icke till fullmagten.

Ståndet åtskildes.

¹⁴⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 99.

¹⁴⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 100.

¹⁴⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 147. Jfr prot. ovan 26 augusti 1766.

¹⁴⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 136.

¹⁴⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 151. Jfr prot. ovan 26 augusti 1766.

¹⁴⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 155.

Den 30 Augusti

§ 1. Företogs slutel. saken, emellan lieutenant Wulffcrona och sadelmakare-ålderman Seidel, hvaruti ståndet, uppå gifven proposition, nu biföll justitiædeputations betänkande;¹⁴⁹⁰ men h. professor Amnell lämnade sitt bifall til vota separata, n:o 2 och 3, uti de delar, som de finnas sammanstämmande.

§ 2. Likaledes föredrogs, til afgörande, saken om läne-rå-skillnad emellan Wästernorrlands och Västerbottns höfdingedömen; hvilken nu i de trenne öfriga respective stånden fans vara enhälligt afgjord, likmätigt hedervärda bondeståndets protocollsutdrag, af d. 26 Augusti nästledne, som derföre nu upplästes;¹⁴⁹¹ hvaruppå så väl herr probsten Feltström uppläste sitt i saken aflemnade memorial,¹⁴⁹² som h. probsten Högström ett dictamen ad protocollum.¹⁴⁹³

H. probsten Mathesius förmälte sig med de öfrige af ståndet nämde deputerade öfver denne saken icke haft tillfälle att sammanträda; så att h. probsten icke så noga kunde säga, hvad rättast vore; utan, som saken ännu icke synes vara tillförlåtelligen utredd, föreslog h. probsten, at den til laga undersökning af ståndet måtte förvisas.

Men som trenne stånd redan afgjordt saken, och vidare uppehåll deruti af detta ståndet således skulle blifva utan verkan; förenade sig ståndet sluteligen, att äfwen bifalla hedervärda bonde-ståndets prot:sutdrag.

§ 3. Utnämndes herrar probstarne Hellberg, Forssenius och Wijkman, att genomse handels- och manufacturdeputations project, til ny hallordning.¹⁴⁹⁴

§ 4. Föredrogs å nyo hedervärda bonde-ståndets protocollsutdrag af d. 4 Maj 1765, ang. skattelösen af några hemman i Alfta sokn,¹⁴⁹⁵ jemte bifogad räk-

¹⁴⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 63.

¹⁴⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 73. Tryckt i *BdP* 10, bil. 113.

¹⁴⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 299. Se även *ibid.*, nr 235–236.

¹⁴⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 209.

¹⁴⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 123, bilaga.

¹⁴⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 18 (med påskrift om att det upplästes i prästeståndet 4 maj 1765). Tryckt i *BdP* 10, bil. 32.

ning på rättegångskåstnad, som bondeståndet jämkadt till 9 000 d:r kopp:nt; samt remisser ifrån urskillningsdeputation till plena, så väl af brukspatron Dahls, som Jon Ericssons särskildt gjorde ansökningar om slut. Och fann ståndet nu skäligt, att detta protocollsutdrag bifalla.

§ 5. Wid det expedition för notarien Mannerhjerta skulle justeras, erinrade h. probsten Wijkman, at äldres och bättre förtjentas rätt dervid bör bibehållas, emedan sådane inom commerce-collegium torde finnas, och det dessutom kommer deruppå an, om Mannerhjerta väckeligen taget afsked ifrån håfrätten, der han tillförene tjent, då hans tjenstetid der, icke i ett annat collegium, bör komma honom tillgodo, hvarföre det är säkrast, att lemna detta till collegii bepröfvande.

Häremot förmente h. öfverhåfpredikanten Grunerus, att Mannerhjerta icke kan betagas, räkna sig sin tjenstetid inom håfrätten sig tillgodo, hälst han icke kunnat gå in i ett annat collegium, utan att taga afsked ifrån det förra; recommenderande honom, för öfrigit, til det bästa, i anseende til dess medellösa omständigheter, och begärade expedition, efter som beslutadt blifvit. Men, på det andre icke härigenom måtte sättas uti lidande, lät ståndet, enligt herr biskop Serenii tanka, saken hvilat, till dess närmare uplysning deruti kan inhämtas.

§ 6. Företogs sluteligen landt- och sjömilitiæoeconomie-deputations betänkande,¹⁴⁹⁶ öfver 56 § af krigsbefällets besvär, ang. ödes-rotar wid Savolax regemente; och förenade sig nu ståndet med höglofl. ridderskapet och adelen i denna resolution; bifölls det, som tillstyrks, att knektarne för ödesrotarne wid detta regemente må oafkortadt njuta deras lön, släpkläder, vägkost etc. jemlikt med deras vederlikar, som hafva besutna hemman; men i öfrigit afslogs betänkandet.

§ 7. Uplästes ett af några ledamöter författadt project,¹⁴⁹⁷ till mera ordnings erhållande vid riksdagsmanswalen och andra oeconomica, inom detta ståndet, uppsatt i form af protocollsutdrag till de öfrige respective stånden; hvilket, uppå h. doctor Nenséns och fleres begäran, lades på bordet.

¹⁴⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömilitiæoeconomideputationens akter, nr 10.

¹⁴⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 212, med bilaga.

§ 8. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 7 Julii¹⁴⁹⁸ ang. tractamente för generalqvartermästaren och fortificationsdirecteuren Virgin, som kommer att hafva inseende öfver fästningsbyggnaden i Finland.

§ 9. Uppå h. kyrkjoherden Hernodii hemställande, befaltes notarien derom föranstalta, det så många exemplar blifva upplagda af ståndets protocollsutdrag, angående vederlagen, att ett exemplar deraf kan bekommas för hvart pastorat i riket.

§ 10. Uplästes justitiædeputations betänkande uti tvisten emellan assessor Schaij och Anders Johan von Gerdten,¹⁴⁹⁹ angående tvänne kronorusthåll under Smålands cavallerieregemente.¹⁵⁰⁰

Herr kyrkjoherden Ståhl gjorde en kort berättelse, huru med denna saken ifrån början tilgått; och ehuru medgifvas bör, att här wore rättegångsmissbruk; wille dock, h. kyrkjoherden, att assessor Schaijs memorial¹⁵⁰¹ skulle uppläsas, och till de der anförda skäl attenderas.

Men uppå fleres begäran, gjordes proposition öfver betänkandet, hvilket bifölls.

§ 11. Wid justeringen af påskriften uppå handels- och manufacturdeputations betänkande, rörande fabriqueuren Ström, hemställte h. probsten Wijkman, om icke det vore billigt, till förekommande af andras lidande genom en förmån, som en tilläggas, at förbehålla, det Ström icke vidare må hafva rättighet, att deltaga i den öfriga discontfonden, sedan han nu på en gång får ett så anseenligt lån derutaf, helst cassan n:o 2, hvaraf detta lån skal tagas, och består af besparade reserve-medel, nyttjas på samma sätt, som sjelfva fonden, och bristen således på det ena stället äfven kännes på det andra.

H. lector Kraftman förestälte väl häremot, huru den är fast mera berättigad till hjälp, som aldrig tillförene fått något understöd af publicum, men dock gjordt mycket och reelt gagn, än den eller de, som redan njutit hvarje-handa förmåner, ehuru de derföre mycket litet tjent det allmänna; men så fann dock ståndet godt, att sluteligen resolvera, det betänkandet bifalles,

¹⁴⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 277.

¹⁴⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 30.

¹⁵⁰⁰ I protokollet: *cavallerieregemete*.

¹⁵⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 238.

dock så, att fabriqueuren Ström, så länge detta lån-capital öfverstiger den discount-summa, som honom kunde tilkomma, icke må äga rättighet att discontera.

§ 12. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁵⁰² angående lösningsrätt af en utjord i Jära by vid Jönköping.

§ 13. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande¹⁵⁰³ öfver besigtningen på Wennegarns kungsgård.

H. probsten Mathesius anmärkte, at perpetuela arrendet på denna kongsgård så mycket mera bör upföras, som arrende-contractet icke är sådant, som på en så stor egendom wara borde, hvilken är den första, som på detta sättet ifrån cronan blifvit abalienerad, och lagt grunden till andra perpetuela arrenden.

H. professor Amnell föreslog den tillägning, att innehafvaren må wara obetaget, om han sig dertill befogad finner, anmäla sig til liquidation med cronan, öfver den panteskilling, han afstått, då kungsgården tillträdde.

Men som detta honom icke, efter lag, är förment, ansågs denna tillägning öfverflödig; och bifölls betänkandet, enligt allmänna författningen, så, att elogerne gå ut, som anföras, till styrka för perpetuela arrendets bibehållande.

§ 14. Upviste h. probsten Wijkman utdrag af Stockholms hall- och manufactur-rättsprotocoll, hållet d. 26 Augusti nästledne,¹⁵⁰⁴ hvaruti väl, till följe af de vid denna riksdag tagna författningar, klädeswäfvaren, mästaren, Johan Georg Nauck, lämnas frihet, att hädanefter få arbeta för egen räkning, men med den inskränkning, att allenast i den slögd, han lärdt, få tilverka grofva kläden af boij, samt dem, sedan de behörigen hallade blifvit, rå försälja. H. probsten ansåg detta, som ett bevis derpå, att här gifves ämbetsmän, som vilja lägga hinder i vägen för verkställigheten af riksens ständers författningar, emedan hallrätten noggsamt kunnat finna, det meningens af förordningen icke waret, att förmena en klädesmakare göra sitt arbete genom öfverskärning och walkning på alt sätt färdigt, hvarföre och jemte det Nauck

¹⁵⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 31.

¹⁵⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 94.

¹⁵⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 98.

öfver detta utslag sig besvärar, hemställte h. probsten, om icke justitiæcancellern borde updragas, att tilltala och befordra dem tillplikt, som till denna förtydning vållande varet.

Detta bifölls, och skulle protocollsutdrag deröfver till de öfrige respective stånden expedieras.¹⁵⁰⁵

§ 15. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 2 Augusti,¹⁵⁰⁶ ang. laboratorium chemicum i Åbo.

§ 16. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 2 Augusti nästl.,¹⁵⁰⁷ angående eftergift för staden Falkenberg uppå 1743 års contingent.

§ 17. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 30 Julii nästledne,¹⁵⁰⁸ angående understöd för invånarena af Calmar, som lidet vid sista eldsvådan, med tegel ifrån Christianstad.

§ 18. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 30 Julii nästl.,¹⁵⁰⁹ angående handtvärkarne vid rustkamrarne.

§ 19. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 19 Augusti nästledne,¹⁵¹⁰ ang. ammiralitetsmindrecivilbetjeningen; hvilket bifölls, med den af h. probsten Wijkman projecterade ändring, att den sista meningen, om användande af de besparde 108 d:r s:nt, går ut.

§ 20. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 30 Julii nästl.¹⁵¹¹ ang. capitaine Poppes tour.

¹⁵⁰⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 41.

¹⁵⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 192.

¹⁵⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 193.

¹⁵⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 194.

¹⁵⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 195.

¹⁵¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 196.

¹⁵¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 197.

§ 21. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 29 Julii nästledne,¹⁵¹² ang. auction af cronans behållne spanmål, tillika med hedervärda bondeståndets, i samma ämne, utfärdade protocollsutdrag, af d. 28 Augusti.¹⁵¹³

Och skulle detta, uppå h. probsten Mathesii begäran, hvilas.

§ 22. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 30 Julii nästledne,¹⁵¹⁴ angående generalmajor Ankarstiernas afträdessumma för commendantskapet i Calmar.

§ 23. Uplästes, så väl secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 2 Augusti nästledne,¹⁵¹⁵ samt landt- och sjömilitiæoeconomideputations betänkande,¹⁵¹⁶ angående båkbyggnad på Pater nosterskåret. Och fann ståndet godt, att bifälla secreta utskåttets tanka.

§ 24. Företrädde en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som recommenderade tvänne ifrån samma stånd utfärdade protocollsutdrager, det ena om magistratspersoners val i Stockholm, och det andra om samma sak i de öfrige städerna.

§ 25. Uplästes justitiæ-, samt handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵¹⁷ angående commissarien Hallenii lösningsrätt af cronohemman i Lindes bondefjerdning till skatte; tillika med särskildt votum, och hedervärda bondeståndets protocollsutdrag, af d. 18 Augusti nästledne.¹⁵¹⁸

Som ståndet redan sistledne riksdag afgjordt denna saken, fann h. probsten Wijkman, nu för ståndet intet annat wara tillgörande, än, så vid detta, som andra dylika tillfällen, förblifva vid sitt beslut.

¹⁵¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 237.

¹⁵¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 108.

¹⁵¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 198.

¹⁵¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 199.

¹⁵¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömilitiæoeconomideputationens akter, nr 8.

¹⁵¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 106. Jfr prot. 28 augusti 1766 ovan.

¹⁵¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 74. Tryckt i *BdP* 10, bil. 112.

H. probsten Forssenius trodde dock, ståndet nu vara berättigadt, att se på saken; och som status quæstionis här är, att få skatteköp på det hemman, som säljas utom börd, fann h. probsten den begäran icke vara obillig, för ett sådant verk, som Wedevog, hvilket är det enda i riket, som med full drift arbetar på jernförädlingen.

H. probsten Hellberg wisade åter, huru den formerade status quæstionis virtualiter och nog tydeligen ligger afgjord i det beslut, ståndet tog wid sistledne riksdag, i kraft hvaraf, desse hemman böra njuta bergsmansrätt, och concluderade h. probsten Afzelius, att det sökte skatteköpet deraf då icke kan äga rum.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus deremot satte denna omständigheten, som wore mäst hufvudsakelig, i tvifvelsmål, derigenom, att, då hytta eller bergverk utgöra egenteliga caractern på bergsmanshemman, äro desse til soldatehåll inroterade, och redan af secreta utskåttet år 1756 erkände at vara omistelige vid manufactur-verket. Och som här intet annat begäres, än att vid vederbörande domstol få utföra sin lagliga rätt; kunde det så mycket lättare bifallas, som hufvudsaken derigenom icke förändras.

H. doctor Nensén: Som saken annorlunda blifvit hos riksens ständer afgjord 1756, och annorlunda 1760, har nog anledning varet at tillstyrka, det den må sättas i samma stånd, den war för 1756, hälst Hallenius wid sista riksdag icke, deruti hördes.

H. probsten Bolmstedt bad, att ståndet icke längre wille uppehålla sig med en sistleden riksdag afgjord sak; och herr biskop Serenius projecterade plikt för commissarien Hallenius, som nu dermed återkommet.

Häruppå gjordes proposition om bondeståndets protocollsutdrag bifalles, hvartil då Ja och Neij svarades; och med Neij betecknades bifall til betänkandet, afgjordes saken igenom votering, och 28 Ja, emot 14 Neij.

§ 26. Uplästes de tvänne wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 26 Augusti nästledne,¹⁵¹⁹ ang. magistratspersoners wal i Stockholm och de öfriga städer, tillika med h. Collins memorial¹⁵²⁰ vid det förra.

Sedan h. probsten Kröger yttrat, att, som magistraterne äro för borgerskapets skull, och icke tvärt om; så vore owänligit; at icke bistå borgare-

¹⁵¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 64–65.

¹⁵²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 239.

ståndet, när borgerskapet öfver hela riket nu igenom dem klagar öfver intrång i sina rättigheter; hvarmed h. lector Kraftman äfven instämde; förenade sig nu ståndet först, att bifalla protocollsutdraget, rörande städerna i allmänhet.

Hvad Stockholm beträffar, yttrade h. professor Amnell, det riksens ständer hafva nog otillräckelig anledning, att nu upphäfva en lag, som så länge subsisteradt, så vida hvarken magistraten eller borgerskapet, eller någon annan, dervid blifvit hörda, utan saken kommet i gång på en enda ledamots, i sitt stånd, ingifna memorial.

Häruppå begärdtes proposition, och protocollsutdraget bifölls.

§ 27. Uplästes och bifölls handels- och manufactur-deputations betänkande,¹⁵²¹ angående arbetaren i hautelisse-väfnaden, Ekebon.

§ 28. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵²² ang. filhuggaren Roth.

§ 29. Uplästes och bifölls handels- och manuf.-deputations betänkande,¹⁵²³ ang. frihet för nålmakaren Wendt, att i Helsingborg få inrätta stål- och mesingstrådsfabrique.

§ 30. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵²⁴ ang. hallstämpling å säckertoppar; hvaröfver ståndet resolverade, enligt h. probsten Wijkmans förslag, att vid förra författningen bör förblifva.

§ 31. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵²⁵ angående färgeri-societetens här i staden anförde besvär.

§ 32. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵²⁶ ang. fabriqueuren Daniel Falck.

¹⁵²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 107.

¹⁵²² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 113.

¹⁵²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 114.

¹⁵²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 116.

¹⁵²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 115.

¹⁵²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 118.

§ 33. Discourerades något om det protocolsutdrag, som till de öfrige respective stånden borde afgå, angående psalmboken, och beslöts genom proposition, att den gamla psalmboken skal tils vidare blifva oförändrad, till dess förbättringen något hinner påtänkas.¹⁵²⁷

Eftermiddagen

§ 34. Justerades protocollet af d. 26 Augusti.

§ 35. Uplästes så väl allmänna besvärs-, som landt- och sjö-militiæoecon.-deputationernes project, till resolution öfver rusthållarnes i Skåne besvär emot regementschefen, angående kungjörrelse om sammanträden och hingstars anskaffande.

Och biföll ståndet allmänna besvärsdeputations project, med hedervärda bonde-ståndets tillägning, att, efter ordet *sammankomster*, sättes: så i Skåne, som annorstädes.

§ 36. Producerade h. probsten Forssenius en supplique¹⁵²⁸ af räntmästaren vid riksens ständers contoïr, Emanuel Ekman, ang. dess lön; hvilken ståndet beviljade måtte til secreta utskättet remitteras.

§ 37. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵²⁹ ang. landtgille-korn til Gladsax kyrkja.

§ 38. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵³⁰ öfver bryggare-ämbetets i¹⁵³¹ Norrköping besvär emot skomakaren Syss.

¹⁵²⁷ Prästeståndets protokollsutdrag: Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 132, fol. 169–171.

¹⁵²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 240.

¹⁵²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 101.

¹⁵³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 93.

¹⁵³¹ Upprepat i prot.

§ 39. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁵³² rörande storskiftsdelningar i Skåne och Cronobergs län.

§ 40. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵³³ ang. läne rå skillnad emellan Öster- och Westerbottn.

§ 41. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁵³⁴ om läneråskillnad, emellan Carelen och Savolax, samt råskillnad soknarne emellan i den förra provincen.

§ 42. Föredrogs wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 24 April nästledne,¹⁵³⁵ ang. Borås stads handelsrättigheter, samt hedervärda bondeståndets af d. 10 Maj,¹⁵³⁶ och åtskilliga i saken inlemnade memorialer.¹⁵³⁷

Sedan h. professor Amnell yttrat, sig vara så mycket mera benägen, att styrka till conservation af denna stadens rättigheter, som den drifver sin handel och sine näringsmedel, på ett rätt borge[r]ligit och stads-manna-vis, och icke, med många andra städer, blandar sig i landtmannanäringar; gjordes proposition, och bonde-ståndets protocollsutdrag bifölls.

§ 43. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁵³⁸ rörande läneråskillnad emellan Österbottn och Carelen.

§ 44. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵³⁹ öfver Bismotala kungsladugård.

¹⁵³² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 102.

¹⁵³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 92.

¹⁵³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 103.

¹⁵³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 66.

¹⁵³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 75.

Tryckt i *BdP* 10, bil. 90.

¹⁵³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 298.

¹⁵³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 104.

¹⁵³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 105.

§ 45. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁴⁰ öfver besigtningen på Härja utjord i Södermanland.

§ 46. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁴¹ öfver cron-öen Lindön i Södermanland.

§ 47. Upl. och bifölls cammar-, oecon.- och comm.-deputations betänkande, öfver besigtningen i Wiarps by och Härslöfs sokn.

§ 48. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁴² öfver besigtningen på skattehemmanet, Magrö och Edeby.

§ 49. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁴³ öfver Svinö eller Rådmansö.

H. professor Amnell yttrade något tvifvelsmål, huruvida får kunna hållas på den här belägne kungsgården, emedan dess ägor ligga ganska sankt, invid hafsbandet; men uppå gifven proposition, bifölls betänkandet.

§ 50. Uplästes och bifölls landt- och sjö- militiæ-oecon.- och commerce-deputationernas betänkande,¹⁵⁴⁴ angående lika upsägning och fardag på officerare-boställen, och alla andra hemman.

§ 51. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁴⁵ angående afskedade cammarskrifvaren Rhydenii besvär, uti hvad honom blifvit ådömt, till fullgörande af ett contract, om boskaps- och åkerpenningarna här i staden.

¹⁵⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 106.

¹⁵⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 107.

¹⁵⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 108.

¹⁵⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 109.

¹⁵⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömilitieekonomideputationens akter, nr 7.

¹⁵⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 110.

§ 52. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁴⁶ öfver besigtningen på Nesselstad cronohemman och qvarn.

§ 53. Uplästes och bifölls landt- och sjö-militiæoeconomie- samt cammar-, oecon.- och commercedeputationernes betänkande,¹⁵⁴⁷ ang. roteringsflyttning ifrån Östra Wingåkers kyrkjoherdeboställe.

§ 54. Uplästes och till secreta utskåttet remitterades cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁴⁸ angående inrymmandet af den så kallade Smedjegården till Stora Barnhuset i Stockholm.

§ 55. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁴⁹ ang. mur- och taktegels tullfria införsel till Ystad.

§ 56. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁵⁰ ang. allmogens i Finland frihet, att vid tingen få tilltala cronobetjeningen.

§ 57. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁵¹ ang. upränsning af ett wattudrag emella[n] sjöarne Wennern och Lee genom Åhmål stad.

§ 58. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁵² ang. revisionsupmuntringar uti kongl. cammarrevision, tillika med höglofl. ridderskapets och adelens förändringar och h. Ehrenhoffs memorial.

H. probsten Kröger yttrade härvid, att, sedan advocatfiscalen i kongl. cammarrevision redan 12 procent blifvit beviljade för dess observationer,

¹⁵⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 111.

¹⁵⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömiliteeekonomideputationens akter, nr 9.

¹⁵⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 112.

¹⁵⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 113.

¹⁵⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 114.

¹⁵⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 115.

¹⁵⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 178.

advocatifiscalen Bromell äfven fått 40 procent af de medel, han igenom sitt arbete vid lediga stunder kan med den myndighet, som advocatifiscalsämberet honom tillägger, indrifva, så blifver det betänkeligit, och cronan till afsaknad, att tillägga alla andra extra revisorer äfven så mycket, hvilkas anmärkningar icke med den werkan, som advocatifiscalns, kunna fullföljas.

Häremot wille h. probsten Mathesius sig påminna, att riksens ständer wid någon riksdag tillförene funnet skäligit, att en extra ordinarius borde för sina observationer belönas med lika procent, som advocatifiscalen; hållande h. probsten, äfven i allmänhet för billigt, att en hvar, som gör lika gagn med advocatifiscalen, må med honom njuta lika förmån; men medan fullständig underrättelse kan erhållas om revisionsprocenterna i cammarrevision, önskade h. probsten, att saken måtte hvila; hvartil ståndet äfven samtykte.

§ 59. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵⁵³ angående spinhuset i Calmar, hvilket bifölls, med den af h. probsten Wijkman gjorda tilläggnig, att, commercecollegium äger tilse, huru de til spinhuset influtne medel blifva använde, och sedan taga tjenliga författningar till hushållning med fonden.

Ståndet åtskildes.

¹⁵⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 122.

Den 8 Septembr.

§ 1. Företogs sluteligen och bifölls wällofl. borgareståndets protocollutdrag af d. 9 Martii 1765,¹⁵⁵⁴ angående collect för Ekesjö kyrkja.

§ 2. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁵⁵ uti tvisten emellan slagtareämbetet i Stockholm, och förra oxhandlaren ifrån Wimmerby, Isac Hillman.

§ 3. Uplästes hedervärda bondeståndets protocollutdrag, af d. 28 Augusti nästledne, öfver cammar-, oeconom.- och commerce-, samt landt- och sjö-militiæoecon.-deputationernas betänkande, ang. Westerbottns regementes boställen.¹⁵⁵⁶

H. probsten Wijkman instämde genast med bondeståndet deruti; att dessa boställen icke böra förvandlas ifrån crono til säteri, helst sådant skulle blifva prejudicat för andra regementen, att söka det samma, och Wästerbottns officerare dess utom den förmån blifvit tillagd, att få lösa afradsspanmålen efter markegång.

H. probsten Forssenius erinrade likaledes, att all den egendom, som är crono, aldrig efter lag bör till någon annan natur förändras; och h. probsten Haartman, att säteriesfriheten äfven innebegriper frihet, från kyrkjo- och prestegårdsbyggnad.

Häremot förestälte h. probsten Kröger, att dessa boställen äro de sämsta i hela riket, bestående allenast af ¼-hemman, då de annorstädes utgöra hela hemman, och att de efter deputationernes betänkande icke komma att verkeligen blifva hvarken säterie eller frälse, utan allenast innehafvarena åtnjuta säteriesfriheter, hvartil dess utom allmogen sjelf uti den träffade föreningen sig begifvit.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus, att, ehuru betänkeligit det i allmänhet är, taga från cronan och lägga til frälse; dock som dessa boställen likafullt

¹⁵⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollutdrag, nr 56. Jfr protokollet ovan 23 mars 1765.

¹⁵⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 139.

¹⁵⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollutdrag, nr 79. Tryckt i *BdP* 10, bil. 115.

förblifwa crono, woro säteriesfriheten en ringa belöning för hederliga officerare, som för öfrigit med så släta boställen äro försedde.

H. probsten Högström: Att boställen äro ganska svaga, och att ståndet redan i saken taget sitt beslut, som nu är intet skäl att ändra.

H. probsten Mathesius: Att andre regementsofficerare äfven fått denna förmån.

H. probsten Lindbom: Att säterisfrihet icke medförer säterisnatur; och att en dylik frihet är så mycket mindre ovanlig, som den i allmänhet består för uppodlingar.

Sedan således någon stund uti denna omständigheten blifvit öfverlagdt; stadnade pluraliteten deruti att bifalla hedervärda bondeståndet, hvad säterisfriheten angår, men i det öfriga förblifver vid beslutet.

§ 4. Uplästes wällofl. borgareståndets protocollsutdrag, af d. 24 Julii nästl.,¹⁵⁵⁷ öfver fiskeriedeputations betänkande, angående remisslage wid tullcammaren, för fiskerifonden: och förblef ståndet vid dess i denna delen redan tagna beslut.

§ 5. Uplästes wällofl. borgare-ståndets protocollsutdrag af d. 4 Augusti nästledne,¹⁵⁵⁸ öfver secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 25 Januarii, rörande Hamburger postporto: hvarvid ståndet förblef vid dess tagna beslut.

§ 6. Likaledes uplästes wällofl. borgareståndets protocollsutdrag, af d. 24 April nästledne,¹⁵⁵⁹ öfver handels- och manufacturdeputations betänkande, angående wissa förmåner för finare jern-stål och metallarbetare: förblifvande ståndet äfven deruti vid sitt förra beslut.

§ 7. Justerades breffven til consistorierne i Calmar och Wisby, ang. plikt för uteblefne riksdagsfullmäktige.

Wid det förra erinrade h. doctor Nensén, att, sedan h. biskop Schröder, med ståndets minne, bortrest på någon tid, har consistorium tillskrifvit ståndet, och hemställt, om ny fullmäktig skal väljas, i fall biskopen icke skulle kunna komma tillbaka, hvarå sedermera intet svar ifrån ståndet följdt.

¹⁵⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 59.

¹⁵⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 58.

¹⁵⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 57.

Uti denna påminnelse instämde äfven h. probsten Meurling.

Men häremot förestälte herr biskop Serenius, herrar probstarne Wijkman och Mathesius, samt öfverhåfpredikanten Grunerus, att detta icke kan hindra ståndet, inbekomma den summa, som sig belöper, för den tid, fullmäktig saknats, i synnerhet som den här så moderat blifvit projecterad, att stiftet fått widkännas drygare utgift, om det, som wara bordt, jämt här skolat underhålla tvänne fullmäktige.

Och skulle derföre det upsatte brevet afgå.

Wid det, som rörde Wisby stift, förestäldte h. kyrkjoherden Rundberg, huru som stiftet waret utan skuld, att med dess ena fullmäktig så länge kommet att dröjas, med anhållan, at stiftet måtte åtminstone förskonas för den tid, då omöjeliget var, att någon öfver hafvet kunde hitkomma.

H. kyrkjoherden Snöbom åberopade likaledes, hvad han tilförene härom anfördt; men ståndet fann dock skäligit, att dess förra beslut häröfver fullföljas; dock modererades summan til 3 000 d. kopp:nt.

§ 8. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁶⁰ rörande Malma hemman.

§ 9. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵⁶¹ ang. gräntorne emellan stofts- och klädesfabriqueurnes tilverkningar.

§ 10. Uplästes och bifölls hand:s- och manuf.-deputations betänkande,¹⁵⁶² angående fabriqueuren Olivenboms spinneripremier.

§ 11. Uplästes, så väl cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁶³ ang. 6 sökta collecter inom Upsala stift, som stifte[t]s riksdagsfullmäktiges memorial deröfver till ståndet,¹⁵⁶⁴ hvilket memorial bi-

¹⁵⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 135.

¹⁵⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 97.

¹⁵⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 96.

¹⁵⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 134.

¹⁵⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 227.

fölls, och skulle, i conformitet dermed, extractum protocoll i saken formeras til de öfrige respective stånden.¹⁵⁶⁵

§ 12. Uplästes, så väl handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵⁶⁶ angående fabriqueuren Wirgmans tennarbeten, som wällofl. borgare-ståndets protocollsutdrag deröfver, af den 9 Junii nästledne;¹⁵⁶⁷ och biföll ståndet betänkandet.

§ 13. Afgik h. doctor Nordman, med 5 andre deputerade, att til de öfrige respective stånden aflemna protocollsutdraget, angående capellanernes lön;¹⁵⁶⁸ samt påminna om det, som sist blifvit utfärdat, i anledning af häradshöfdingen Brandts sak.

§ 14. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵⁶⁹ angående manufactur-fonds frihet å bokstilar, som directeuren Salvius införskrifver.

H. probsten Forssenius befarade, att, om denna frihet beviljas, kunna våra inländske stilgjuterier icke komma til någon styrka.

Men som hvad Salvius beträffar, denna förmån tjenar til vidmagthållande af den bytes-handel med böcker, som han, til mycken nytta uti literaturen, inrättadt; bifölls betänkandet, hvad honom beträffar; dock med det af h. professor Amnell projecterade förbehåll, att han förlorar denna frihet, om det befinnes, at den til något underslefs föröfvande missbrukas; men för andre boktryckare inskränktes bifallet, med den af h. probsten Wijkman föreslagne tillägning, om och så vida det icke strider emot de vid denna riksdag om inrikes stilgjuterierna tagna författningar.

§ 15. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵⁷⁰ angående stoftväfvaren Wegeners ansökning, om eget verks anläggande.

¹⁵⁶⁵ Se bilaga 20 (protokollsutdrag daterat 13 september).

¹⁵⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 95.

¹⁵⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 61.

¹⁵⁶⁸ Se prot. 26 augusti ovan.

¹⁵⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 94.

¹⁵⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 93.

§ 16. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵⁷¹ om inrikes tilverkningar af snus och carduser.

Uppå h. doctor Wåhlins och h. probsten Bolmstedts föreställning, om de missbruk, som med cardustillverkningarne kunna föröfvas; bifölls betänkandet, hvad snus, men icke hvad carduser angår.

§ 17. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵⁷² angående manufacturfond å korngryn.

§ 18. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵⁷³ angående Wadstena wäfkanter, eller så kallade dantzigerspetsar.

§ 19. Uplästes hedervärda bonde-ståndets protocolsutdrag af d. 7 Martii nästledne,¹⁵⁷⁴ ang. terminen för tackjersafgiften för Fahlus stad; och förblef ståndet vid dess d. 20 Febr. häröfver tagna beslut, att samma afgift med 1765 års slut bör upphöra.

§ 20. Uppviste högvördigste herr archibiskopen tvänne af håfpredikanten mag:r Thenstedt utgifna piecer, om barns undervisning i christendomen, hvilka, så som redan sista riksdag hos ståndet approberade, skulle i circularret til afsättning recommenderas.¹⁵⁷⁵

¹⁵⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 92.

¹⁵⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 91.

¹⁵⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 89.

¹⁵⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 80 och 82 (2 ex.).

¹⁵⁷⁵ Härefter följer i konceptprotokollet en överkorsad paragraf 21, som lyder: *Upl. ett af h. probsten Ekström inlämnadt memorial, ang. stambok och collect för Forshelle kyrka i Bohus län som af åskan blifwet förstörd. Herr biskop Lamberg och h. probsten recommenderade saken på det ömaste, åberopande sig prejudicat af Norrköpings kyrka, som blifwit hulpen genom ett memorial af en ledamot i borg.st., men h. probsten Wijkman begärade den på bordet, emedan den icke, så som andra dylika ansökningar, genom ursk.dep. inkommet. De paragrafer som i renskriften be-tecknas nr 21–26 motsvaras i konceptet av nr 22–27. Därefter följer i både konc. och renskr. § 28.*

§ 21. Föredrogs och bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁵⁷⁶ öfver manufacturisten Hedmans ansökning, att få vistas å den ort, der riksdag hålles.

§ 22. Företogs til afgörande cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁷⁷ öfver trögårdsmästareämbetets i Stockholm ansökning; hvaröfver h. professor Amnell yttrade, att, hvad den första delen af betänkandet beträffar, som rörer grönsakers införsel från landet, will det icke vara möjligt för landtboen, som dem sjövägen insända, så afpassa tiden, att de skola kunna ligga vid bron, uppå de tvänne för dem utsatte dagar i weckan; och at trögårdsmästare-societeten deremot sig åtaget, inöfva lärlingar för landet, blifver landet til ingen nytta, då landströgårdarne förfalla, genom det deras afsättning i staden så mycket inskränkes. Men uti den andra delen af betänkandet, som rörer tobaksplanteringen, fann h. professorn mycket skäl. Hvad den tredje, eller mångelskorna, beträffar, tviflade h. professorn, at allmänheten skulle så väl vara belåten, om de utestängas ifrån den vanliga handelen.

Härmed instämde äfven h. probsten Wijkman, och visade i synnerhet, huru både landtman och stadsboen har beqvämlighet deraf, at mångelskorne köpa af den förra, och minuterat trögårdsproducter.

Herr biskop Serenius styrkte i synnerhet dertil, att tobaksplanterare icke med trögårdsfrukter sig må befatta, så framt de icke vilja gå in i societeten.

H. doctor Wählin förbehöll dock, att betänkandet, i denna omständigheten, icke må sträckas utom Stockholms stad.

Sluteligen förenade sig ock ståndet, att bifalla betänkandet i den delen, som tobaksplanteurer i Stockholm angår, men i det öfriga det samma afslå.

§ 23. Föredrogs cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁷⁸ ang. afgifter til Upsala stad, angående jern, som föres therigenom, och tillvärkas vid Wattholma bruk.

Och biföll ståndet häröfver wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 3 Maji nästl.¹⁵⁷⁹

¹⁵⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 33.

¹⁵⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 229.

¹⁵⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 137.

¹⁵⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 60.

§ 24. Uplästes handels- och manufacturdeputations berättelse,¹⁵⁸⁰ om manufacturernes upkomst och närvarande tilstånd, hvilken berättelse ståndet biföll att tryckas, och yttrade h. probsten Forssenius, att de här utmärkte personer, som bedrägeligen med publico umgått, borde sådant med något straff umgälla.

§ 25. Öfverlemnade högvördigste herr archibiskopen venerandi consistorii Gothoburgensis skrifvelse af d. 27 nästledne Augusti, angående h. probsten Ekströms riksdagspenningar, jämte bifogade bilagor.

§ 26. Företogs till afgörande den projecterade conventionen, om hvad, som hörer til riksdagsmansvalen och ordningen inom detta ståndet, hvilken ståndet nu punctevis gick igenom, och vid hvarje punct upläste h. professor Amnell följande dess anmärkningar:

Hvad, i närvarande nya project, angående riksdagsmannaval, sammanstämmer med riksdagsordningen, hvars efterlefnad i riksdagsmannafullmagten anses för en skyldighet, samt med förra conventioner stadgar och författningar, kommer nu icke i fråga. Man hafver allaredan lag och praxis derå; och ju mindre ändring och ombyte i sådant föreslås, dess jämnare ordning, har man af de väljande i stiftan at vänta.

Deremot, hvad i projectet är nytt lärer böra komma under så mycket nogare öfvervägande, som ämnet i flere hänseenden, och endels äfven i rapport till hemmavarande committenter, är laggrant och ömtoligt.

I §:n utstakar riksdagsfullmäktigas antal ifrå hvarje stift, med den enda ändring i 1727 års convention, hvilken, altsedan, i stiftan varit ansedd för en regel, att Upsala stift hädanefters skulle hålla fem riksdagsmän, som är en mindre, än hittils. Jag tviflar icke, att ju stiftan, som sedan år 1727 fått kännas wid sine fullmäktiges kåstsamma underhåll på både longa och täta riksdagar, skulle med förnöjelse anse jämnlik minskning af en fullmäktig för hvarje stift, så att en mindre finge til riksdagen affärdas, än förra conventionen innehåller; allenast att ståndets göromål ändå tillräckeligen hunno skjötas. Men jag är öfvertygad, att samtelige hemmavarande äro så uplyste, att de finna slik förminskning af ståndsledamöter icke kunna sammanstå med riksdagsärendernas mängd och tillräckeliga vård, icke blott inom ståndet,

¹⁵⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 132.

utan fast mera i de många deputationer, til hvilka presteståndets färre ledamöter, til ett, emot de talrikare med stånden svarande, fastställt antal, måste sig dela och sprida, hvilket nu redan sker med den svårhet och stora olägenhet, att snarare anledning vore att påtänka fullmäktigas likdryga förökning från hvarje stift, som aldeles icke vore med riksdagsordningens 7 § oenlig, om ej ombyte med en vidtagen författning, samt större kostnads tilskyndan åt stiftens borde undvikas.

Då nu antalets ändring i de öfrige stiftens icke funnets rådelig, underställer jag värdsammast, om icke bäst vore, att ock Upsala stift förblifver wid 1727 års convention, som rör det ena stiftet i lika mån, som det andra; häst emedan den ett stift lemnade frihet och rättighet, att insända en fullmäktig mer, torde billigt af de fläste i samma stift högre agtas, än besparingen af en fullmäktigs underhåll. Upsala stifts presterskap och riksdagsfullmäktige hafva för detta icke waret, för sin del, wäl til frids dermed, att Upsala domcapitels notarie, som gjorde tjänst i ståndet, blef, efter gammal wana, ansedd för en af det stiftets deputerade, hvilken hade att tädan undfå, med de öfriga, gemensamt underhåll; hvilket då det, wid 1747 års riksdag, kom å tal i ståndet, wille ståndet så litet ålägga Upsala stift saknaden af en röstägande ledamot, att ståndet häldre fant sig wid att tillägga stiftets notarieröst och stämman. Enär nu stiftet för framtiden undgår att præstera och underhålla notarie för ståndet, synes det böra stå stiftet öpet, att kalla 6:te riksdagsmannen, i hans ställe, om det så åstundar; hvilket jag, å egne och mine committenters vägnar, trodt mig böra inför högv. ståndet i ödmjukhet erinra.

2 §:n föreslår, om capellanernes i hvarje stift riksdagsmannawal af egna medel, att 1:mo quæstio an härwid, skal ankomma på hvarje stifts samtliga capellaners förening; och 2:o att comministri i Stockholm, om de någon fullmäktig för sig åstunda, få med capellanerne i Upsala stift sig derom förena. Hvad det förra widkommer så lærer äfven härutinnan få bero vid den med sjelfva regementsconstitutionen så enliga pluralitetsprincipen, och, i dess ställe, icke fordras den starkare, men sälsynta, decisionen genom unanimitét. Som jag räknar capellaner ibland mina committenter, så bör jag icke undgå, at, å deras vägnar, ödmjukeligen erinra, att så litet, som de å ena sidan mistrodt kyrkjoherdarnes riksdagsfullmäktige, hvilkom de frivilligt lämnat sine angelägenh[et]er i händer, och så litet som de röijt åtrå til särskild fullmäktig af egna medel; äfven så litet torde de, å andra sidan, blifva förnöjde, om de sågo sjelfva valsättet, göra egen fullmäktigs kallande för dem i

framtiden svårt, om icke omöijeligt, om, till exempel, för 99 capellaner af 100 i ett stift, rättigheten, att utnämna egen fullmäktig, derigenom försvunne, att¹⁵⁸¹ en enda ibland dem skildt sig från de öfriga, uti quæstione an.

Hvad åter det sednare beträffar, nemligen capellanernes i Stockholm förening med dem i Upsala stift; så wore väl detta sällskap eljest godt; men som Stockholms stads comministri icke lyda under Upsala stift, och detta stiftets barn ingen förmåns-rätt äga til sacellanier i Stockholm; så synes ingen mera anledning vara till Stockholms capellaners förening med dem i Upsala stift, än med capellanerna i det lika närbelägna Strängnäs stift; eller snarare sagdt, ingen anledning till något dera. Det wore ock att befara, att Stockholms comministrar, som äro ifrån åtskilliga stift, och, efter kyrkjolag, kunna söka och njuta befördran, en hvar inom sitt stift, kunde, med en sådan förening wid riksdagsfullmäktigas utseende, bana sig småningom vägen, att erhålla flere rättigheter, särdeles vid befördran till pastorater, i det så wäl för hand liggande stiftet, hvars infödde barn se redan ibland sig vid 20 ordinarie tjenstgörande af främmande stift.

3:dje §:n fordrar hvar och ett consistorii tillkännagifvande, då dag till riksdagsmanna-val utsättes, om biskopen sjelf är hindrad, att sig vid riksdag infinna. Kongl. Maj:t kallar biskoparne til riksdag; och de lära böra ovägerligen sig infinna, om de icke få nådigste tillstånd, att vara borta för anmält laga hinder skuld. Sådant laga hinder lærer sällan vara annat, än sjukdom, hvilken, om den ock redan då existerade, likväl ej torde hafva hunnit på hög ort, såsom hinder, blifva anmäld, då consistorium, utan alt drögsmål, har att utsätta waldagen. Till äfventyrs wore bäst, att förblifva vid förra författningar, efter hvilka också biskopens hinder och förfall gifves stiftet til känna, så snart möjligit är.

4:de §:n föreslår, att valet i hvarje contract må antingen ske muntligen, eller med slutna sedlar. Skulle något vist föreskrifvas, så lærer slutna sedlars bruk befinnas vara tryggast, och med walfriheten aldra bäst sammanstående.

5:te §:n säger, att på de ställen, der stiftet, genom deputerade ifrån contracterne, wäljer samfält, bör dessas rådgörande inom sig, om nödiga riksdagsärender, få ske utan något intrång. Samma rättighet bör utan tvifvel sträckas til alla andra ställen, der stiften å annat wis wälja riksdagsfullmäktige. Och synas de wäljande och sins emellan rådplä-

¹⁵⁸¹ Upprepat i prot.

gande af allmän lag, och ännu närmare af Svea konungaförsäkrans 8 §, och af riksdagsordningen, härwid ega så fullkommeligit wärn och beskydd, att vidare författning härom icke behöfves, allenast att den eller de, som vilja i någor måtto härwid intrång göra, efter lag blifva behörigen ansedde.

6:te §:n omrörer *consistorii och stiftets samfälda fullmäktig*. Till att unvika tvetydighet, och på det ingen, genom stiftets samfälda fullmäktig, må förstå den, som i wissa stift genom deputerade contractister samfält väljas; lærer wara bäst, att, enligt riksdagsordningens 16 §, här allenast uttrycka *consistorii fullmäktig*; hvars definition dock blifwer denna, att han är en af stiftet samfäldt wald fullmäktig ifrån det consistorio, der biskop är död, eller eljes från riksdagen hindrad.

7:de §:n omrörer deputerades från hvarje contract sammanträde efter valet, på beqvämt ort inom divisionen, til att upbryta vallängderne, och uppsätta fullmagt til underskrift. Praxis i stiftet har härwid varit olika, efter orternas belägenhet, och de väljandes beqvämlighet. I Upsala stift och annorstädes, insänder hvarje contract, utan slikt sammanträde, underskrifna voterings-listor till consistorium, hvilket, då det fullsutet är, upbryter de samma, coram protocollo sammanräknar rösterna, och anstaltar sedan om fullmagternes circulerande til underskrift. Detta synes wigast och lättast; hälst som icke consistorii trohet och noghet härwid lærer dragas i tvifvelsmål. De i projectet på vist sätt undantagna *widsträktare divisioner i Åbo och Hernösands stift* lära ej blifva de ende, hwaräst det nya sättet skulle förorsaka tidsutdrägt, samt kåstnad och besvär för presterskapet.

Samma 7 § innehåller, att, hvad i de väljandes sammankomster afhandlas, kommer ej sedan under någons granskning, förr än det i prestståndet ingifves. Som här lära i synnerhet äfven förstås de tillämnade riksdagsbesvär, så blifwer nödigt, att eftersinna, om icke förra författningen härwid, som anbefaller consistoriobesvärens granskning, säkrast bibehålles; på det icke ståndet måtte öfverhopas med oräkneliga sådane besvärs genomgående och utdömande, hvilke icke finnas antagelige hos ständer, utan häldre i wederbörligt högre eller lägre foro, hos domare, exsecutorer, collegier och ämbetsmän; kan ske också stundom på intet dera sättet, såsom då något besvär löper emot ständers beslut, lag och privilegier. Ett enda undantag wille jag dock hafva gjordt wid den consistorierne anbefallda granskning: nemligen att, då någre besvär, directe eller indirecte, röra biskops- och consistoriiämbetsgöromål och hvarjehanda relation mot stiftet; så måtte desamme,

utan at gå genom consistorium, omedelbart öfverlemnas till riksdagsfullmäktiga, att i ståndet ingifvas.

8:de §:n projecteras, att, då *biskop till riksdag kommer, får ingen annan consistorialis til riksdagsman väljas, ej eller någon, som står på samma academie elle[r] gymnasii stat.*

Att, jämte biskopen, någon consistorialis eller annan til academie- eller gymnasii-staten hörande person, såsom warande pastor inom divisionen, til riksdagsman antages, tyckes hädanefter, såsom förr, böra endast få ankomma på wederbörandes i riksdagsordningen och flera stadgar befästade fria wal och förtroende, samt ompröfvande efter omständigheterna, som kunna wara olika. Nog, att de, efter förriga stadgar, hafva full frihet och rättighet, att vid walet gå den ena eller den andra förbi, ware sig antingen consistorialis och ämbetsman vid läreverken, eller icke.

Samma § stadgar: *Kan ej biskop komma, tå väljer stiftet till consistoriifullmäktig en man, som pastorat innehafver, och till hvilken stiftet har mästa förtroende.*

Den, som till consistoriifullmäktig skal kunna wäljas, heter här *en man, som har 1:o pastorat, och 2:o stiftets mästa förtroende.* Jag fattar ej annat af riksdagsordningens 7 §, än att consistoriifullmäktig bör vara en man ifrån *consistorio*, som har stiftets fullkomliga förtroende: jag säger, fullkomligt, om icke just det mästa förtroende; ty stiftet, som väljer, kan supponeras hafva till flere män i consistorio lika förtroende, af hvilka dock allenast en kommer at wäljas, och efter de fläste röster utnämnas. Af projectet kunde ledas den mening, att til consistoriifullmäktig må wäljas en pastor i stiftet, ware den sig utom eller inom consistorium, allenast att han har mästa förtroendet, men att stiftets förtroende och val härvid må förblifva inom consistorium, är twifvelsutan riksdagsordningens mening, som instämmer med naturen af saken; emedan denne fullmäktig, i biskops frånvaru, är skyldig, att gifva ståndet nödiga underrättelser om stiftets tillstånd i gemen, och om de i det consistorio förelupna märkeligare göromål och omständigheter i synnerhet. Tager man saken annorlunda, så lærer, emot riksdagsordningens lydelse, consistoriifullmäktig i wärket försvinna, ehuru ock namnet bibehölles. Omsider hvad angår det requisitum: *en man, som pastorat innehafver;* så inträffar detta merendels af sig sjelft, då tillgång är till consistoriales, som tillika innehafva pastorat; men om någon tid, på ett eller annat ställe, icke funnos consistoriales, som tillika äro pastores; så lærer icke derföre, i biskops frånvaru, en fullmäktig af consistorio få

saknas, hvilken riksdagsordningen fordrar, utan undantag. Och är min oförgripeliga tanka, att, så nödvändigt, som pastorats innehafvande i stiftet och inom divisionen, går in i idéen af en riksdagsman, hvilken pastores i stiftet af egna medel kunna välja, samt i sitt namn, och å sina vägnar, till riksdag affärda; så litet synes, å andra sidan, ideen af innehafvande pastorat utgöra något constitutivum af en eligible consistoriifullmächtig, hvilken, om han än tillika vore pastor, dock icke nu, såsom pastor i stiftet eller någon dess division, utan såsom bisittare i stiftets consistorio, i händelse af biskopens frånvaro från riksdag, väljes och utnämnes; så att, om han ock ej vore pastor, skulle han ändå kunna förtjena och vinna sitt stifts förtroende och kallelse til det slags fullmäktigskapet.

9:de §:n förbjuder, att til riksdagsman må väljas någon, som, då walet anställles, pastoratet ej werkeligen tillträdt. Om härtil får läggas, att ej eller någon må välja riksdagsman, som wid waltiden pastoratet icke tillträdt, så winner det förra ännu mera stöd. Ty den, som får välja, han bör kunna väljas. Men den praxis, at designati pastores, hvilke, till följe af innehafvande fullmagt, den nästpåföljande 1 Maj skola tilträda, taga i riksdagsmannawäljandet werkeligen del, har hittills waret i flere stift länge vedertagen; hvilket äfven riksdagsmannafullmagternes underskrifter, i början af denna riksdag, röjde. Enär sådan praxis först försvunne, så förfölle en designati pastoris passiva väljande af sig sjelft. En enda svårhet är dock, som här möter: designati pastores, då de hvarken få välja, eller kunna väljas, skulle svårligen kunna betungas med deltagande i riksdagsmanna-underhållet, hvilket naturligen allena de väljande åligger, som efter riksdagsordningen hafva at underhålla sina valda fullmäktiga. Men nu äro undertiden sådane designati pastores i ett stift rätt många, så att ökandet af de werkeligen tjenstgörande pastorum tunga, eller ock minskningen af fullmäktigas underhåll, blefve derigenom nog betydande; hvilken olägenhets undvikande, twifvels utan waret motivet till designatorum admitterande, till att välja; hvilke, änskönt sällan händt, att de sjelfve blifvit valde, dock, genom deltagande i walet, hafva nödvändigt blifvit föranlätne till deltagande i det onereusa, som påföljer. Den omförmäldta minskning är så mycket mera känbar, som icke eller pastoris designati företrädares enka eller barn böra betala riksdagspengar för det nådåret, som går till slut det år, då riksdag hålles, enligt Kongl. Maj:ts nådigsta resolution af d. 28 Martii 1732, i anledning hvaraf, riksdagspengarne för ett sådant pastorat, både för och efter d. 1 Maji, kommo att saknas. Jag öfverlemnar

för den skull vördsammast, till högvördige ståndets närmare bepröfvande, en sak, som i sig sjelf synes nog indifferent, och i riksdagsordningen odeterminerad. Det enda utber jag mig få tillägga, att någon kunde hafva anledning, att raisonnera så: om en pastor, dagen efter tillträdet, kan välja och väljas, hvarföre skulle icke en designatus, kårt tid för sitt tillträde, kunna välja och väljas? Eller, til äfventyrs, häldre tvärtom: om en designatus, några få månader eller vickor för anträdet, icke bör få välja och väljas; så vore lika billigt, att med den, som då nyligen anträdt, vore lag samma, intill dess han någon viss tid, ett år åtminstone pastoratet förestådt, och derunder kunnat förvärfva sig den kännedom och erfarenhet, så i kyrkjo-oeconomien, som andra pastorale ärender; hvilken erfarenhets befarada brist, synes vara hufvudskjålet til designatorum uteslutande ifrån walet för deras anträde.

Samma § innehåller, att ingen, eho den vara må, som antingen är född frälseman, eller för sina barn adelig sköld erhållet, må i ståndet intagas, eller der ega säte och stämma. 1:mo, hvad angår frälseman, eller den, som sjelf förer adeligt namn, hjälm och sköld; så ville jag, för min ringa del, taga för gifwet och afgjort, att denne, eij mera kan hafva rum och säte i presteståndet, än en prest på riddare-huset, borgare i bonde-ståndet, och så vidare. Reciprociteten är här gällande; och god ordning är emot blandning i de respective stånden; men som ingen lag hindrar en frälseman, att blifwa prest; så synes tillika naturligt, att denne, då han til prest inviges, må, för sin person, bortlägga adeligt namn och sköld, och således återvända att vara frälsemann.

Men 2:do hvad de prestmän angår, hvilkas barn blifvit adlade; så är saken, i mitt tycke, eij den samma. Barnens adelskap werkar hos mig eij mera, i anseende til fadren, som är prest, än en prestmans, eller ock dess sons, ingångna gifte med adeligt fruentimber, samt i gemen nära skyldskap imellan prästmän och frälsemänn. Jag vet, til exempel, en prestman, hvars fader war en hederlig bonde, hvars fru war adel, och hvars son blef rådmann, och sedan borgmästare i en stad; sådan förvantskap och sammanhang, stånden imellan, synes icke kunna verka någon slutsatts emot en prestmans intagande i ståndet, som wore i förenämde eller annan dylik relation til andra stånd. Men skulle ock högvördige ståndet finna för godt, att något stadga, angående dem, hvilkas barn blifva adlade, så lærer förmodeligen sådant, lika som annan ny lag, lämpas til den tillkommande tiden, men icke retroactive till den framfarna; och således icke till dem, hvilkas barn för detta, utan hinder och utan någon af fäder förutsedd förlust af säte och stämma i sitt stånd,

blifvit adlade, på sätt, som redan för längre tid tillbaka, då och då, warit practiseradt. De, som nu lefva, och befinnas i denna cas, äro någre fåå, högst 9 personer, hvaraf wördade åldersmän utgöra $\frac{2}{3}$ -delar: hvilkom at för framtiden afskåra deras hittils opåtalt åtnjutna rättighet att i ståndet intagas, jag, för min del, hölle för ganska betänkeligit.

10 §:n tillågger electorerne rättighet att nämna ledamöter till secreta utskåttet och deputationerna, *utan afseende på vissa stift eller ämbeten*. Något afseende, så på stift, som på ämbeten, yrkas dock i den högvördige ståndets convention, hvaraf stiftens consistorier fingo del, igenom ståndets circulairebref, wid 1756 års riksdags slut, hvilket derpå blifvit i stiftens, å prestmöten eller genom domcapitlens circulaire, allmänt kunnigt. Mitt minne behöfver härvid hjelp af högvördige ståndets, wid det tillfället, hållna protocoll; men vill dock med säkerhet ärinna mig, att i förbemälte circulaire fastställes ett wist antal af ledamöter i secreta utskåttet, för hvarje stift, jämte stiftets biskop. Huruvida rådligt vore, att nu widtaga någon formelle ändring i förra beslutet, beror på högvördigste ståndets närmare bepröfvande; till hvilket jag wördsammast hemställer i synnerhet den omständigheten, om icke ståndet i gemen och stiftens, hvar för sig, äro dermed aldrabäst belåtna, att i secreta utskåttet äro ledamöter af något hvarje stift, och i deputationerne äfven så stor varietet af stiftens, som ledamöternes antal medgifver, hälst emedan hvar och en om sin ort, stift och län, är i tillstånd, att gifva de närmaste upplysningar och säkraste underrättelser, wid de allestädes förekommande mångfaldiga tillfällen, hvarvid ofta eljest nödigt ljus skulle saknas, både till skada för riket i allmänhet, och för ståndet i synnerhet. Så kunde ock flere ledamöter af ett och samma stift hvilke, utan sällskap af andre, sutto på samma arbets-ställe, under aldrabästa wälmening, ändå lätteligen misstaga sig på andra stifts behof, hvilka man snart kunde mäta efter egen landsorts art och sed, som dock ofta nog, till annan ort, torde sig mindre passa, och stundom eij utan wåda och svår påföljd dit lämpas; och alt detta i synnerhet äfven, hvad kyrkjornas, undervisningswerkens, och presterskapets hvarjehanda rättigheter vidkommer. Hvarförutan ock så det allmänna inbördes förtroendet och nöijet i stiftens derigenom som mäst stärkes och befästes, att de se sina deputerade således emplojeras; särdeles, att vid de högvigtiga och hemligare göremålen i secreta utskåttet, intet stift befinner sig lottlöst.

Herr biskop Lamberg utbad sig för Götheborgs stift, att, i stället för det 3 fullmäktige blifvit utsatte, det må blifva 4, biskopen inberäknad; ty ehuru

det i sig sjelf är en förmån för ett stift, att underhålla få riksdagsmän; will det dock i detta stift, som består af 102 pastorater, och är fördelt i 3 län, falla omöijeligt, att ifrån sjelfva stiftet endast deputeras 2:ne fullmäktiga, emedan ettdera länets presterskap då skulle förena sig med det andras, och hvila med fullmäktigs hållande af sina medel, hvilket hittills altid förgäfves blifvit försökt, för den olika beskaffenhet skull, som länen emellan förekommer.

Herr probsten Wijkman begärade, i fall h. professor Amnells project skulle vidtagas, at få extractum protocoll, som han för sina committenter kunde upvisa, det han icke dertil samtykt, för den tunga skull, som derigenom faller på Upsala stift, och måga committenterne då sjelfve döma, hvilkendera som mera sökt deras förmån. För Götheborgs stift kunde h. probsten icke eller bifalla flere fullmäktige, än projectet innehåller. Och fölle det h. probsten i allmänhet misstänkt före, när man någorstädes är mån om att hålla många fullmäktige, emedan det hafver sådant anseende, som man sjelf gärna skulle vilja vara riksdagsman. H. probsten biföll derföre projectet, och begärade deröfver proposition.

H. doctor Alin förklarade sig intet hafva att påminna wid det antal af 3, som för Wexjö stift blifvit utsatt. Men hvad notarien beträffar, så, emedan dess aflönande skulle lända stiftet til någon tunga, vågade han icke gå in deruti, så vida det icke blifvit honom committeradt.

H. doctor Nensén erinrade, att, ifrån Stockholms consistorium, gemenligen flere, än tvänne fullmäktige, waret i ståndet, ehuru deras antal icke torde hafwa waret större, innan 1727 års convention blef slutad. Att det nu til denna numer blifvit reduceradt, förestälte sig h. doctorn vara i wälmening skedt, ehuru de i detta consistorio i synnerhet förekommande religions-mål torde gifvet ståndet anledning, att härifrån taga någon förstärkning af ledamöter. Angående notarier, tilltrodde h. doctorn sig icke gå in i någon ändring af hvad tillförene waret brukeligt, innan han deröfver med sina committenter sig fått rådföra.

H. biskop Filenius hade icke förestält sig, att, då, vid riksdagens början, conventions öfverseende blef beslutadt, något decisivt deruti skulle företagas, innan stiftens utlåtande deröfver blifvit inhämtadt, till hvilka ståndet, vid 1756 års riksdag, utfärdade stadfästelse af 1727 års convention. Den samma har sedermera wid prestmöten blifvit upläst; och Lindköpings stift har, i grund deraf, låtet trycka en egen convention, af år 1730, för sig, ifrån hvilken de aldrig tänka vika; hemställande herr biskopen, om icke ståndet

skulle vilja låta dervid förblifva, eller åtminstone lämna de härvarande fullmäktige rådrum, att här-öfver, höra sina committenter.

Högvördigste herr archibiskopen lämnade till ståndets eftersinnande, hvad grund kan vara til förminskande af detta ståndets ledamöter. Stiften blifva väl derigenom skonte för underhållet; men h. archibiskopen påminte sig alltid vid förra riksdagar hafva funnet ståndet uti nog förlägenhet, att med dess få ledamöter kunna fördela sig till alla ställen, som böra besättas.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus förestälte sig, att herr professor Amnell bygt sin tanka på den öfvertygelsen, att Upsala stift är nögt behålla sitt antal, hvilket dess utom i ståndet så mycket mera behöfves, som ledamöterne eljest äro nog få. Igenom den gamla författningen, slippa äfven rikets presterskap det onus, som för dem nu blifvit projecterat, att underhålla notarien. Men för öfrigit, hade h. öfverhåfpredikanten fått det i synnerhet in commissio, att utvärka presterskapet på Åland tillåtelse, hålla sin egen riksdagsfullmäktig. Dertill hafva de sett sig föränlättna af den särskilta beskaffenhet, som deras rättigheter och angelägenheter hafva, ifrån det öfriga af Åbo stift, och hvaruti de mycket tillförene lidit, genom det, att ingen, som dem kändt, kunnat dem bevaka, medan allmogen derifrån landet alltid håller sin egen riksdagsman, och kan derföre mycket få uträttadt, som länder presterskapet till förfång. H. öfverhåfpredikanten bad derföre ståndet om den grace, att detta probsteri måtte öpet lämnas deputerat sin egen fullmäktig, om och när de finna sina angelägenheter sådant oumgängeligen fordra; i annor händelse, vilja de gärna med stiftet sig förena. Skulle detta icke kunna beviljas, önskade h. öfverhåfpredikanten, att åtminstone stiftet, vid nästa prestmöte, måtte få höras, om icke de vilja lämna Ålands probsteri sin egen fullmäktig.

H. lector Antonsson hade för Carlstad stift intet vid fullmäktiges antal att påminna. Men som, angående notarien, detta stiftet är uptaget ibland dem, som med ett annat om denna anstalten skola öfverens komma, fruktade h. lectorn, att correspondencen derom faller nog ovig och besvärlig, såsom ock osäkert, huruvida öfverenskommelsen kan träffas. H. lectorn wille derföre, att Carlstad stift allena måtte här om i sin tour få besörja; men önskade för öfrigit, att stiften måtte häraf få communication, på det intet missnöije sedermera måtte upkomma.

H. doctor Möller war mycket nögd dermed, att öfver detta ämne nu i ståndet discoureras, men att det sluteligen, genom proposition, må afgöras, der til trodde h. doctorn sig igenom sin riksdagsfullmagt icke vara berättigad att

samtycka; så vida i detta project, åtskillige puncter finnas stridande mot stiftens förra rättigheter, såsom til exempel, at Upsala stift, som tillförene underhållet 6 deputerade, nu allenast skal få 5. Projectet må derfor tryckas, att presterskapet må derom kunna öfverlägga vid nästa prestmöte, då ett sådant beslut sedan deröfver kan tagas, som blifver bestående.

H. probsten Mathesius kunde icke finna, att detta projectet mera, än 1727 års convention, stöter riksdagsordningen; utan som ståndet då ansåg sig berättigadt, att såsom sitt oeconomicum reglera detta, så är icke mera detta ståndet förment, att härutinnan genom en tydelig lag skaffa sig mera ordning, än ridderskapet och adelen haft betänkande, att förbättra riddarhusordningen, och öfverlemna den till konungens stadfästelse, lika som ock borgareståndet vid denna riksdag gjordt för sig i denna delen nya författningar. Sådant är icke någon ändring i regeringsformen, utan en förbättring af riksdagsordningen, då den icke finnes tillräckelig.

H. probsten Ekström uprepade de skäl, som h. biskop Lamberg redan anfördt, till erhållande af frihet för Götheborgs stift, att hålla 4 riksdagsmän; tilläggande, att detta så mycket mera har grund i riksdagsordningen, som hvart probsteri der lämnas tillstånd, hålla sin fullmäktig.

H. doctor Wählin hade, för Lunds stift, hvarken vid det ena eller det andra något att påminna.

H. probsten Wijkman återopade förre riksdagsprotocoller, som wittna, huru mycket besvär ståndet hvarje riksdag haft af bohüslänkska presterskapets åtrå, att hålla och vara riksdagsmän, då det likväl, i h. probstens tycke, låter fast bättre, att icke om riksdagsmansskap vara angelägen. Äfven så skulle det icke passa i convention, att för Ålands enda probsteri, bevilja en särskild fullmäktig; ty som hvar och en då lätteligen kan falla på den tankan, at så få committenter icke mäta honom tillräckeligen underhålla, kan ståndet beskyllas hafva gifvit anledning til corruption, i fall walet skulle falla på någon, som icke har råd, att sätta til något af egna medel; kunnande det, som ståndet hittills af grace låtit ske, icke föda af sig någon rättighet för framtiden.

H. probsten Mathesius gjorde äfven reflexion öfver det stora tålmod, ståndet haft med bohüslänkske presterskapets tvistigheter vid riksdagar, och anmärkte, att, om grunden till denna rättighet skulle ledas ifrån provincens särskildta beskaffenhet, skulle ståndets ledamöter blifva alt för många.

H. kyrkjoherden Herrnodius instämde med h. probsten Wijkman, så mycket mera, som han viste, att dess committenter icke varet nöjde med ordningen, sådan, som den hittils varet, efter hvilken Upsala stift allena skolat underhålla notarius primus i ståndet.

H. probsten Haartman tyckte, h. probsten Ekström nogsamman kunnat finna, af det besvär, både han och ståndet denna riksdag haft med dess riksdagspenningar, huru litet hvar ock en skulle vara belåten, att vara fullmäktig för ett enda probsteri; hvilket h. probsten Ekström förklarade, icke hafva varet dess mening.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus erkände, om någon grace hittills skett Ålands presterskap, i den anförda angelägenheten; men betygade, att hvarken nyfikenhet eller andra orena afsigter drifvet dem, att detta söka, utan endast deras rättigheters bevakande, som icke annat kan, än vara dem ömt.

H. probsten Wijkman explicerade vidare, huru lätt i fria stater corruption på sådant sätt kan finna rum, och huru mycket ståndet derigenom lider; hvarremot h. öfverhåfpredikanten Grunerus förbehöll, att ingen tillämpning på honom deraf må göras, emedan han icke kommet til riksdagen, utan accorderat underhåll.

H. probsten Forssenius erin[r]ade, att de smärre stiften äfven hvart för sig böra få hålla sin notarius wid ståndet; hvaruti h. kyrkjoherden Snöbom äfven instämde; men h. probsten Mathesius förestälte häremot, huru onereust sådant för dem sjelfva skulle blifva, när notarien, utom det vissa arfvodet, äfven af sitt eget stift torde behöfva i underhållet understödjas.

H. biskop Serenius hade wid antalet så mycket mindre något att påminna, som han skulle anse det för en grace för Strengnäs stift, att slippa med tre fullmäktige. Men, hvad notarien angår, trodde herr biskopen, det vara rådeligast, att lemna den omständigheten, såsom ett oeconomicum till ståndet, emedan correspondencen derom torde blifva för besvärlig, och genom denna utstakning någon gång en sådan komma, med hvilken ståndet kunde vara mindre betjent. Dock fann h. biskopen den projecterade anstalten, om underhållet, billig.

H. kyrkjoherden Snöbom ville äfven, att detta skulle blifva ett ståndets oeconomicum.

H. doctor Nordman hemstälte, om icke Westerås stift kunde blifva förskonadt för en fullmäktig uti dess numer.

Härpå begärdtes öfver alt proposition, och då den gjordes, bifölls den projecterade §.

Wid 2 § åberopade sig h. comminister Iverus h. professor Amnells dictamen, såsom til alla delar instämmande med hans tanka. Stockholms stads presterskap ansees, till alla delar, såsom särskildt ifrån Upsala stift, och sorterande under sitt eget consistorium; till följe hvaraf, capellanerne i Stockholm år 1756 fingo tillstånd af ståndet, att hålla egen fullmäktig. Att i det målet conjungera sig med capellanerne i Upsala stift, vore icke möjligit, hälst Stockholms capellaner icke hafva någon förmånsrätt i detta stiftet, utan skola, hvar i sitt stift, söka befordran. H. comministern anhöll derföre, att de måtte få låf, hafva egen fullmäktig, om och när de hafva egna postulata, hälst de, jämte deras kyrkjoherdar, kunna i religionsmål hafva många nyttiga upplysningar att meddela.

H. öfverhåfpredikante[n] Grunerus gillade, att capellaner vid riksdagar få bevaka sina rättigheter, men kunde icke se, huru Stockholms capellaner, som, samlade ifrån alla stift, här utgöra en särskild corps, kunna i den delen med Upsala stift conjungeras.

H. probsten Wijkman ville härutinnan blifva wid projectet, på det, om möjligit är, sådane oredor måtte förekommas, som man i stiftet förmärkt ifrån capellanernas sida, då riksdagsmän skolat wäljas: hvarvid esomoftast många för capellanerne varit beställsamme. Dessas riksdags-manskap är tillåtut och frivilligt, när kyrkjoherdarnes deremot är, såsom en skyldighet dem ålagt. Och som, efter h. probstens öfvertygelse, ståndets bästa kräfver, att det förra inskränkes, kunde h. probsten icke förgäta, att han i synnerhet wore kyrkjoherdars fullmäktig, och således icke borde så befordra capellanernes interesse, i collision med kyrkjoherdarnes, att det senare derigenom lider. Och som capellanerne i Stockholm år 1756 äfven fingo räkna dubbla tjensteår, på hela scholæstatens depense, wore betänkeligit, att tillägga dem ännu flere fördelar. Projectet hade sin grund deruti, att tillföre Stockholm capellaner altid i Upsala consistorio blifvit examinerade. Och böra desse, såsom till antalet få, emot dem, som befinnas i hvart och ett stift, icke i rättigheter dem uppväga; ty om en ifrån hvart stift waret i ståndet 1756, torde förmånen, som Stockholms capellaner då vunno, hafva gjordts dem mera stridig.

H. comministern Iverus anmärkte, att förmånen af dubbla tjensteår äfven sträcker sig till capellaner i stiftet, som consistorierna pröfva den förtjena.

Detallierade för öfrigit, hvad drygt arbete capellanerne i Stockholm åligger, och huru ringa och osäkra deremot deras inkomster äro. Hvarföre och som h. comministern icke kunde föreställa sig, att en capellan i Stockholm i någon måtto skulle vara en skadelig ledamot i ståndet, utan fast mera af egen erfarenhet denna riksdag kunde sluta, att han på sina arbetsställen kan vara ståndet till någon nytta; bad h. comministern, att dess committenter icke må betagas hafva egen fullmäktig, i fall deras pustulater så skulle fordra.

Herr archibiskopen förestälte äfven, att ståndet detta utan sin skada torde kunna bevilja.

H. doctor Wåhlin förbehöll, att, som i Lunds stift inga capellaner på landet äro, af sådan beskaffenhet, som i andra stift, de icke eller härigenom måtte auctoriseras till lika rättigheter med andra capellaner, hvilket förbehåll öfveralt erkändes äga grund.

Enär häruppå proposition gjordes, om § bifalles, svarades med Ja och Neij; hvarföre, och sedan afgjordt blifvit, att med Neij skulle undantagas, hvad som i projectet nämnes om capellanerne i Stockholm, urskildes genom votering att 26 Ja voro emot 13 Neij.

3:dje §:n uplästes och, uppå gifven proposition, bifölls.

Likaledes bifölls 4 §:n.

Wid 5:te §:n förbehöll herr biskop Filenius, att intet intrång härigenom må ske i stiftens särskildta conventioner.

Proposition gjordes, och §:n bifölls.

6:te §:n bifölls.

Wid 7:de §:n wille h. probsten Wijkman blifva vid projectet, emedan han erfaret, att han icke förr, än näst för riksdagens början, fått veta, det han waret wald: och hvad besvären angår, trodde h. probsten, att hos contractister äfven kan finnas erforderliga insigter, att dem granska; och ehuru de vid förra riksdagar passerat consistorierna, har dock ståndet måst hafva besvär, att dem urskilja.

§:n bifölls derföre genom proposition.

Wid 8 § förestälte herr archibiskopen, hurusom en consistorialis wisseligen är habilast, att vara consistoriifullmäktig.

H. probsten Högström: Af Hernösands consistoriales är nu för tiden ingen med pastorat försedd. Antingen måste derföre, då biskopen sjelf icke kan komma, en consistorialis infinna sig i ståndet, utan pastorat, eller måste någon annan kyrkjoherde vara consistoriifullmäktig.

H. probsten Wijkman biföll projectet, på det intet misstroende må väckas i stiftet, att någon consistorialis, som hade mycken influence, skulle vilja betjena sig deraf, att till riksdagsman blifva vald. Och som pastorater äro rätta grunden till presterskapets riksdagsmannarätt, i anseende till egendomarne, som dermed äro förknippade, såsom lämningar af andeliga frälset; styrkte h. probsten, att äfven vid detta tillfället wid denna grunden, såsom den säkraste, och ingen misstyding underkastad, förblifva.

H. probsten Hellberg begärade veta, om biskopen, efter riksdagsordningen, bör komma vald eller ovald, aldenstund man i Westerås stift är wan att honom välja.

H. doctor Möller betygade, sig icke drifvas af åstundan, att vidare blifva riksdagsman; men kunde dock icke begifva sig, att förlora någon tillständig rättighet. Och som det tillföre varet lemnadt i stiftets behag, att välja eller icke välja någon consistorialis; kunde h. doctorn icke samtycka, att de nu blifva uteslutne; trodde för öfrigit, förfarenheten tala emot, att influence ifrån dem mycket verkar.

Herr archibiskopen förmälte, sig aldrig hafva rest till riksdagen utan fullmägt, och påminte, att ståndet, med sitt beslut härutinnan, icke måtte stöta riksdagsordningen och regeringsformen.

H. doctor Alin medgaf, att aldrig någon consistorialis bör blifva riksdagsman, derest han icke har pastorat, och att derföre ingen sådan kan komma ifrån consistorium i Hernösand. För öfrigit kommer på stiftet an, att antingen välja biskopen, eller icke. I senare fallet, njuter han inga riksdagspenningar, och då måste någon annan consistoriifullmäktig väljas, som väl må vara consistorialis, om han hafver pastorat.

H. professor Amnell begärade vidare, att härutinnan må förblifva efter riksdagsordningen, så att, i en biskops frånvaro, och i dess ställe, en skickelig man ifrån samma consistorio blifver vald; warande, efter h. professorens tanka, det samma, att consistorium skal wara utan fullmäktig, och att någon skal blifvat, som icke är af consistorii medel.

H. probsten Forssenius förklarade sig för ingen del vara mån om riksdagsmansskap; men, som han sjelf nu måste contribuera till riksdagscontingentet, ville han bifalla §, med det vilkor, att han och alla consistoriales, ifrån riksdagspenningar blifva befriade.

Herr biskop Serenius fann styrka uti projectet deruti, att läroverken mycket kunnat lida genom det, att professorer och lectorer, såsom consistoriales, bivista riksdagar.

Då nu öfver alt begärtes proposition, yttrade väl herr archibiskopen och taleman något tvifvelsmål, huruvida riksdagsordningen honom kunde tilllåta, att öfver denna § göra proposition; men, uppå fleres begäran, som åberopade ståndets rättighet att förklara, hvad med fundamentallagarne wore enligt eller icke; frågades, om § bifölls; som med Ja besvarades.

Häruppå förmälte herr archibiskopen, att som den följande §:n rörde honom sjelf, i anseende till den adeliga sköld, hvarmed Hans Kongl. Maj:t, sistledne riksdag, dess barn benådat, och hvilken nåd, såsom den oförmodad herr archibiskopen händt, han varet färdig att vedersaka, om det med anständighet kunnat ske; så ville herr archibiskopen nu taga afträde, lämnande til ståndet, att, eftersom bäst och försigtigast pröfvas, derutinnan stadga.

Sedan herr archibiskopen äfven afträdt, uplästes 9 § och öfver h. professor Amnells därvid gjorde anmärkningar yttrade h. probsten Wijkman, att han hört samma skäl sista riksdag i ståndet ventileras, då han äfven deröfver sagt sina tankar utförligare, än han i protocollet efteråt funnet vara uptaget. H. probsten kunde icke annat finna, än att den, som är öm om presteståndet, måste äfven vara öm om denna §: och den tänker icke, som svänsk prest, som vill, med dess bestridande, upoffra sitt eget stånds interesse. Hade denna författning skett år 1723, så hade presteståndet säkert varet i bättre belägenhet. Annan sak är med prestehustrur af adelig ätt, emedan de med sitt gifte äfven förvandla sitt stånd.

Herr biskop Filenius hemställte, om denna sak medförer så mycken skada för ståndet, som man sig nu vill föreställa.

H. probsten Lindbom ansåg detta, såsom mäst rörande Westerås stift, hvars biskop, herr doctor Benzelsstierna, är född adelsman och hvars rättighet h. probsten sig äfven trodde böra bevaka.

Som nu wälbemälte herr biskop på ett lagl. sätt kommet in i presteståndet, och är innehafvare af alla jura episcopalia, hvaribland riksdagsordningen sätter den, att bivista riksdagar; så kunde herr probsten icke samtycka, att han derifrån uteslutes.

Men h. probsten Wijkman trodde detta, hvad honom beträffar, hafva så mycket mera skäl, som han med rätta är caput familiæ på riddarhuset.

Häruppå gjordes, på begäran, proposition då §:n bifölls, undantagande af h. probsten Godenius, som i början åstundade votering, men sedan derifrån afstod.

Wid 10:de §:n yttrade h. probsten Mathesius till h. professor Amnells skriftliga anmärkning, att, som ståndet sjelft väljer sina electorer, och desse aflägga sin ed, så lära de nog så inrätta sitt val, som de det efter bästa vett och samvete kunna försvara.

H. kyrkjoherden Ståhl ville icke vara emot det projecterade, om icke rum vore, i anledning deraf, att befara, det några stift, som kunna göra sig mäst betydande vid detta tillfället, så sätta sig tillsammans, att de andra blifva lidande och förbigångne.

Herr biskop Serenius tyckte, att denna § kunde gå ut, såsom virtualiter ligande i sjelfva riksdagsordningen; men herr probsten Mathesius svarade, att det icke nu mera gör tillfyllest, sedan man sett, att missbruk fått inrymme emot riksdagsordningens rätta mening.

H. doctor Alin och h. kyrkjoherden Rundberg, förbehöllo sig dock härutinnan, hvardera sitt stifts åtnjutna rättigheter.

Då nu proposition gjordes, om §:n skulle blifva ståndande, svarades Ja och Neij; hvarföre, och efter träffad öfverenskommelse, att med Neij skulle betecknas, det sista strophen deraf går ut; anstältes votering, då 18 Ja funnos emot 17 Neij.¹⁵⁸²

Efter middagen

§ 28.¹⁵⁸³ Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁵⁸⁴ angående ett lotteri på stålbrillantsnipper.

§ 29. Justerades protocollet af d. 20 Augusti; vid hvars 18 § h. öfverhåfpredikanten Grunerus ytterligare hemställte, om icke det må tillåtas dem, hvilkas certificater til fiskeripremiers erhållande, icke för giltiga blifvit ansedda, att skaffa sig andra, riktigt styliserade, och uppå dem sina fordringar utbetomma.

¹⁵⁸² Prästeståndets protokollsutdrag härom återges som bilaga 19.

¹⁵⁸³ Någon § 27 finns inte i det renskrivna protokollet. Se kommentar vid § 20.

¹⁵⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 90.

Detta ville h. probsten Haartman tillåta; men som h. lector Kraftman och h. probsten Wijkman icke kunde finna sig deruti, utan påstodo, att de, som icke i akt taget 1759 års förordning, böra kännas vid den af sådan försummelse härrörande förlusten, altså och i brist af unanimitét til ändring, förblef ståndet vid beslutet.

§ 30. Wid 25 §:n af samma protocoll, anmälte h. probsten Ziebeth, att han i de hos secreta deputation befintliga protocoller eftersett, men icke funnet något antecknad uti saken, ang. rotevacancerne.

§ 31. Producerade h. probsten Kröger ifrån expedition[s]deputation löparen, med alla ståndens påskrifter af secreta utskåts protocollsutdrag under d. 3 Julii, rörande riksens ständers contoirsexspectanter, med förfrågan huru expeditionen bör inrättas om dessa expectanters lön, emedan tvänne stånd deruti stadnat emot tvänne; hvarjemte h. probsten upläste ett memorial af secreteraren Kahl;¹⁵⁸⁵ kunnande h. probsten för sin del ej annat finna, än att 1 200 d:r silf:nt böra anses som primitiva secreterarelönen, hvarvid han således bör bibehållas.

Och biföll nu ståndet, att så väl han, Kahl, som commissarien Ekman må bibehållas wid den lön, som på den senare förteckningen, af d. 21 Junii, för dem finnes uppförd.

§ 32. Uplästes hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 27 Julii 1765, angående några hemmans befrielse ifrån arbete, under Smedstorps säteri.¹⁵⁸⁶

Som denna saken redan sista riksdag hos ståndet blifvet afgjord, förmälte h. doctor Wählin, sig finna det för ståndet wärdigast, att nu wid samma slut förblifva; och h. probsten Ziebeth begärade allenast, att ståndet icke längre wille uppehålla saken, utan antingen med bifall eller afslag sig däröfver yttra, emedan den redan passerat de öfrige stånden; men, uppå h. probsten Mathesii begäran, blef den samma till härnäst hvilande.

¹⁵⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 241.

¹⁵⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 87. Tryckt i *BdP* 10, bil. 42. Jfr prot. ovan 5 september 1765.

§ 33. Uplästes och bifölls så väl den återstående 11 § af riksdagsconventionen, som den projecterade ingressen till de öfrige stånden.

§ 34. Anmälte herr biskop Filenius, och begärade ståndets yttra[n]de öfver en casus, som förefallet med Sæby prestegårdsägor uti Lindköpings stift, i det, vid anställdt storskifte, en del af desse ägor, genom lagmansrättssyn och dom frångått prestegården, med föreläggande af riddaresyn, för den parten, som deråt icke nögdes.

Hwad denna casus specialis beträffar, fann ståndet sig icke immediate nu kunna dermed sig befatta, utan må saken gå sina lagliga vägar, och enligt 5 § af resolutionen på presterskapets allmänna besvär d. 12 Januarii 1757,¹⁵⁸⁷ hos Kongl. Maj:t i underdånighet insinueras, hvilken utväg herr biskopen äfven förmälte, sig hafva tillstyrkt consistorium att vidtaga; men som ståndet vid denna riksdag låtet ibland dess allmänna besvär inflyta en § i samma ämne, ville ståndet med det första företaga den däröfver af allmänna besvärdeputation projecterade resolutionen.

§ 35. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁵⁸⁸ öfver ammiralitetslieutenanten Eneschölds besvär.

H. probsten Haartman medgaf bemälte lieutenant wäl hafva förtjent den för honom tillstyrkta capitainelieutenantsfullmagten; men som han egentligen sökt, att återwinna touren för capitainelieutenanterne von Schantz och baron von Köhler; och h. probsten nu visade att han dertill, genom mera förtjenster än desse, gjordt sig berättigad; tillstyrkte h. probsten, att han, jämte fullmagten, måtte bibehållas wid den tour, han framför desse tillför-ene ägt.

Detta biföll ock ståndet, uppå gifven proposition; men h. professor Amnell samtyckte endast till touren, utan fullmagt.

¹⁵⁸⁷ Tryckt resolution 12 januari 1757: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär och ansökningar, som thesz trogne undersåtare af presterskapet i Swerige och Finland, wid then nyligen öfwerståndne riksdagen, andragit.*

¹⁵⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 157.

§ 36. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁵⁸⁹ öfver constituerade fändriken Sundins besvär; hvaröfver ståndet biföll wällofl. borgareståndets påskrift, så lydande: Bifallet, att fändriken Sundin får lieutenantsfullmagt, med tour ifrån ständernas expeditions dato. Men h. professor Amnell ville simpliciter bifalla sjelfva betänkandet.

§ 37. Uplästes wälloflige borgareståndets protocollsutdrag af d. 30 Augusti nästledne,¹⁵⁹⁰ ang. de förmåner, hvartill domproben doctor Mathesius, i kraft af dess domprobstfullmagt, framför domproben Hydrén, bör vara berättigad.

Denna sak begärde h. probsten Walldius på bordet; men h. probsten Mathesius hemstälte, huruvida det både h. probsten Waldius och h. professor Amnell kan wara tillständigt, att med saken i någon måtto sig befatta, hvarifrån dock h. probsten Waldius sig icke ville begifva, och h. professor Amnell begärde veta skälen och grunden till sådant påstående. Efter någon stunds discours häröfver,

åtskildes ståndet.

¹⁵⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 156.

¹⁵⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 74.

Den 13 Septembr.

§ 1. Uplästes wälloflige borgare-ståndets protocollsutdrag af d. 6 Junii nästledne,¹⁵⁹¹ öfver bergsdeputations betänkande, angående jern-vågen här i staden; och förblef ståndet wid dess, i denna saken, redan tagna beslut.

§ 2. Anmälte h. probsten Wijkman, att han, med de öfrige utnämde öfversett nya hallordningen,¹⁵⁹² men funnet den samma sådan, att h. probsten tillstyrkte, att ståndet denna riksdag sig icke dermed må befatta, utan låta den till nästa riksdag vidare öfverses; hvilket ståndet äfven biföll.

§ 3. Uplästes så väl cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁵⁹³ angående en collect och stambok för Luleå kyrka, som wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 13 Julii 1765,¹⁵⁹⁴ som beviljar Åmåls kyrkja en dylik förmån.

Och lämnade äfven ståndet till bägge sitt samtycke.

§ 4. I anledning häraf, upviste herr biskop Fortelius en af honom jämte h. landshöfdingen Boije hos Kongl. Maj:t insinuerad underdånig ansöknings,¹⁵⁹⁵ angående frihet, att här i staden insamla stamboksmedel för Borgo domkyrka. Och som Kongl. M:t i nåder resolverat, att, utan gifven anledning af riksens ständer, härtil icke kunna samtycka; anhöll her biskopen, jämte andragande af kyrkans torftiga omständigheter, att ståndet ville bevilja den samma stambok i Finland, och hos dem här i Stockholm, som äro af finska nationen, samt en allmän ovilkorlig collect öfver hela riket.

Detta beviljade icke allenast ståndet, för sin del, utan ville äfven låta protocollsutdrag derom afgå till de öfriga respective stånden.¹⁵⁹⁶

¹⁵⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 73.

¹⁵⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 123, bilaga. Jfr med Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 70 och vol. R 927, nr 240.

¹⁵⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 173.

¹⁵⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 72.

¹⁵⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 245.

¹⁵⁹⁶ Se bilaga 21.

§ 5. Uplästes wällofl. borgare-ståndets, genom protocolsutdrag, af d. 28 Junii nästledne,¹⁵⁹⁷ afgifne yttrande öfver fiskerideputations project till allmän fiskestadga; och fann ståndet godt, att bifalla samma yttrande vid 1 cap. 2, 5 och 7 §§ såsom ock tillägningen vid 11 §, samt vid 3 cap. 7 §. I öfrigit förblef ståndet vid sitt beslut.

§ 6. Uplästes fiskerideputations betänkande,¹⁵⁹⁸ och stadga för Nordsjö fiske- och salterier i Götheborgs och Bohus län, tillika med högl. ridd. och adelens utlåtande deröfver, uti protocolsutdraget, af d. 14 Junii nästledne.¹⁵⁹⁹

Med detta utlåtande förenade sig äfven ståndet, undantagande vid stadgans 9 §, der ståndet biföll deputationens project.

§ 7. Hemställte h. biskop Serenius, om icke ståndet wille vara omtänkt, att, icke mindre nu, än de förra riksdagar skedt, låta ifrån detta ståndet utkomma någon anledning till den högst nödiga förbättringen i religionsvården och christendomens utöfning; på det riksens ständers omsorg icke eller, uti denna delen, må saknas, emedan de så mycket uti verldslig måtto arbeta på rikets hjelp. Herr biskopen hade till den ändan uppsatt ett protocolsutdrag, i detta ämne, till de öfrige respectue stånden, hvilket nu upplästes.

H. probsten Hellberg betygade mycken fågnad deröfver, att äfven få höra detta ämne i ståndet omtalas, såsom det enda nödvändiga, ibland så många andra verldsliga. Och som i synnerhet felande handräckning, i denna delen, af vederbörande ämbetsmän, är en allmän klagan hos presterskapet öfver hela riket; kunde vid detta uppsatta vackra projectet ett och annat vara, att vid närmare eftersinnande¹⁶⁰⁰ tillägga.

Herr biskop Serenius förmälte, att detta honom icke eller undfallet, men att han funnet, förmycken widlöftighet dertil fordras, medan likafullt alt, hvad man önskar, erhålles, om allenast religionsstadgarne wederbörligen handhafvas.

¹⁵⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 71

¹⁵⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 29.

¹⁵⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 49.

¹⁶⁰⁰ I prot. *eftersinnande*.

Herr biskop Filenius tackade h. biskop Serenius, som så berömligen wändt sin omtanka uppå detta ämnet, men hemställte, om icke herr archibiskopen och taleman, som ännu icke upkommet, borde deraf få del.

H. probsten Wijkman biföll projectet, sådant, som det blifvit författadt, och tyckte, det skulle se besynnerligt ut, om någon besinningstid skulle tagas, då saken nära rörers Guds ära, och ståndet får anledning, såsom prester, fullgöra sin skyldighet, att tala sanning; warande för kyrkjo-disciplinen alt nog vunnet, om allenast de förra religions-stadgar komma till full utöfning. Herr probsten tackade derföre herr biskop Serenius, för det, som blifvit uppsatt, och styrkte, att genast lämna det på trycket, på det allmänheten må se, att ståndet icke försummar, tänka, såsom prester, på Guds församling, medan det, såsom medborgare, sörjer för riket.

Herr biskop Filenius: Som saken är af mycken vigt, bör aldraminst dervid något förhastande begås, utan tillses, huru skriftens ställning må blifva sådan, att man deraf kan låfva sig bästa werkan. Herr biskopen erkände ännu en gång herr biskop Serenii äfven härvid ådaga lagda nit; men jemte det herr biskopen betygade sig, i den delen, icke eftergifwa någon annan, förestälte han angelägenheten, att så nitälska, det man dermed icke mera skadar, än gagnar. Och hemställte herr biskopen ytterligare, om icke ståndet häröfver wille inhämta herr archibiskopens tankar, och med slutl. afgörandet till härnäst uppskjuta, helst dermed als intet blifver försummat; förde äfven ståndet till minnes förlopet af dess föreställning till de öfriga stånden, i ett dylikt ämne, wid 1756 års riksdag, då ställningen af protocollsutdraget gjorde, att ståndet icke vann sin önskan, utan måste taga emot ett alfvarsamt svar, genom en gemensam deputation.

Herr öfverhåfpredikanten Grunerus erkände med mycken högaktning herr biskop Serenii härvid hafda möda. Wille icke eller hindra, att ju saken nu strax må afgöras; men hemställte, om icke afsigten snarare torde vinnas, i fall man härvid skulle betjena sig af mera allmänna utlåtelse, och icke egenteligen adressera sig till kongl. håfvet, utan ock äfven så mycket till alla församlingar i riket, så att med det samma man vill hafva håfarticlarne i denna delen förbättrade, man äfven må medgifwa någon brist i de allmänna religionsförfattningarna, och klaga deröfver, att handräckning öfwer alt tryter presterskapet.

H. probsten Wijkman önskade, att ingen ledamot i ståndet wille omorda dess egen nit om religionen. Herr probsten kände äfven sitt, och kunde icke

emottaga någon förebråelse, att det icke vore rättsligit. Utöfning och bevis derå, må så mycket mera lemnas till hvar ock en, som det hos en ringa prestman ofta kan träffas så rent och försigtigt, som hos den der högre upsatt är. För öfrigit, wore h. probsten öfvertygad, att ett håf, som älskar religion och dygd, aldrig kan finna sig stött af välmenta påminnelser i den delen; utan som man vet, att fordne gudfruktige konungar mera älskat alfvarsamme ordets tjenare, som i det målet fullgjordt sin skyldighet, än dem, som under människjofruktan waret tyste; så hade h. probsten om vår nådige Konung samma öfvertygelse, så mycket mera, som det är en allmänt erkänd sanning, att kallsinnighet i religionen nu, mera än någonsin tillföre, taget öfverhand, så att onda exempel ifrån håfvet, fram för alt, böra förtagas.

Detta yttrande gjorde h. probsten Bolmstedt äfven till sitt, och begärade proposition.

H. doctor Lindegren war äfven nögd med projectet och betygade sin förbindelse mot herr biskop Serenius, som det upsatt; önskande allenast, att uttryckeligare tilläggas måtte, det ståndet gör sig försäkradt, att, då religionsutöfning lyser vid kongl. håfvet, skall samma ändamål öfver alt lättare vinnas i orterne.

H. doctor Nordman tackade herr biskop Serenius och biföll projectet, såsom hvaruti h. doctorn icke trodde något finnas, som skulle stöta den försigtighet hvarmed h. doctorn både läst och erfaret, att påminnelser skola gifvas åt höga och kongl. personer. H. doctorn hade den öfvertygelsen om vår nådiga öfverhet, att de älska religion och den evangeliska sanningen; följakteligen kan icke tillskrifvas höga öfverheten, att vid håfvet gifvas sådana, som religion förakta, utan torde fast mera presternas predikosätt dertil mycket bidra. Ty då en del af desse affectera en wältalighet, som icke är biblisk, utan werldslig, och på ett logiskt sätt tractera ämnen, som höra till filosofisk, men icke till theologisk moral; så taga mindre eftertänksamma åhörare sig derutaf anledning, att förakta trones hemligheter, såsom de der uti religion skulle kunna umbäras, och äfven med samma förakt anse de rättsinnige ordets tjenare, som rätt utdela sanningenes ord. För sådanas skull är detta nödigt, som nu blifvit upsatt; och äfven som mera tid skulle behöfvas, och större svårigheter möta, att gå in i specialiora, så skulle, om allenast detta vinner framgång, religionen öfver hela riket deraf vinna mycken styrka; hvarföre det äfven af trycket bör utkomma.

H. doctor Wåhlin hade icke eller något dervid att erinra, utan önskade, att det måtte komma ut, och skaffa den påsyftade nyttan. Men herr doctorn wille allenast hafva någon reflexion tillagd om presterskapet, att äfven de böra tillhållas, att icke, genom obehörigt upförande, gifva onda exempel, hvaraf man, ty värr, hafver erfarenhet, och hvilket ståndet är värdigt att beifra.

Herr biskop Filenius anförde vidare, att han erkände essentialia af saken; men, utom den påminnelse, om communication med herr archibiskopen funne han allenast, i detallien af projectet, åtskilligt kunna hjelpas, genom all möjlig varsamhet af utlåtelseerna. Religionsstadgarnes handhafvande i allmänhet, och i synnerhet af den förordning, som utkom 1735,¹⁶⁰¹ beror förnämligast på domare och exsecutorer. Samma sak är med håfarticlarne, hvilka herr biskopen trodde, i denna delen, vara tillräckeliga, och hvilkas alfvarliga handhafvande derföre endast behöfde yrkas, i anseende til det i allmänhet öfver hand tagande fritänkeriet: jämte det att transitus in uppå kongl. håfvet kunde formeras något lättare. Att gudstjensten skulle hållas hos Deras Majestet på samma tima, som i kyrkjan, wore wäl, om det allenast, utan för stor olägenhet så bittida låter sig göra.

Herr professor Amnell förklarade, det han omöjligigen annat kunde än, till alla delar, ingå i substantialia af det tillämnade protocolsutdraget, men fant sig dock icke vid ställningen och en del ordasätt, som lätt kunde ändras, om anstånd gäfves till nästa plenum. Professoren vidtog ock h. doctor Wåhlins wälgrundade tillägning; och erinrade dessutan, att ej mera håf-articlarne, än alla de öfriga religions-stadgarnas, öfverseende och förbättring, lärer behöfva föreslås; utan kunde häldre af ståndet allenast yrkas verkställandet af de förra, likasom af de senare; hälst som förbemälte håfarticklar synas vara ganska wäl författade, och ännu så tillämpelige, som de varet af början.

Sedan herr biskop Serenius häruppå infört en mening, i anledning af h. doctor Wåhlins påminnelse, och äfven en, som egenteligen rörde kongl. residencestaden, gjordes, uppå begäran, proposition, om detta skulle afgå till de öfrige respective stånden, sådant som det nu var författadt? Hvilket med Ja besvarades; äfven som ock tryckningen beslöts, sedan man först fått höra,

¹⁶⁰¹ Tryckt stadga 20 mars 1735: *Kongl. Maj:ts nådige Stadga Och Påbud, Til Hämmande Af hwarjehanda willfarelser, och deras utspridande, emot den rena Evangeliska Läran.*

huru de öfriga stånden sig deröfver yttradt, hvartil herr probsten Mathesius styrkte.¹⁶⁰²

Herr biskop Filenius förklarade sig allenast sluteligen, angående sättet och expressionerna, hafva sina särskilta tankar.

§ 8. Uplästes wällofl. borgare-ståndets protocollsutdrag af d. 28 Augusti nästledne,¹⁶⁰³ som innehöll stora deputations betänkande, angående lagarnas wärkställighet, och fann ståndet godt, att bifalla tillägningarna vid 12 § 1 och 8 momentet, samt 13 § 1 momentet.

Wid 19 § 1 momentet uplästes nu ock bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁶⁰⁴ angående rättegångsättets förkortande och en lindrigare arbetsmethod vid collegierna; erinrande, i anledning därutaf, h. probsten Kröger, att, hvad lagcommissionen utarbetar och tillstyrker, icke må af Hans Kongl. M:t, såsom lag, utfärdas, innan vid näst påföljande riksdag åtminstone 3:ne stånd detsamma bifallet.

Wid 12 § 4 momentet discourerades wäl af h. öfverhåfpredikanten Grunerus, samt herrar probstarne Haartman och Mathesius, om officerarnes beföringsrättighet, vid lifregementet och lifdragonerne, hvilka, såsom rangregement, och bestående af 12 compagnier, påstå, att, inom sig, till och med öfverstelieutenant få avancera, enligt h. Dohnas och Gyllenskepps memorialer, men häröfver ville ståndet med sitt utlåtande hvila, til dess höglofl. ridd. och adelen sig deröfver yttrat.

§ 9. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁶⁰⁵ uti saken emellan enkan Kerstin Nilsdotter, och bruksförvaltaren Ternstens sterbhus.

§ 10. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁰⁶ angående en vederlagsbrist uti capitaine Soops hemmansbyte med cronan.

¹⁶⁰² Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 45. Tr. i: *Twänne utdrag af protocollen, hållne i preste-ståndet wid riksdagen i Stockholm den 13 September och 13 October 1766* (Stockholm 1766).

¹⁶⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 92.

¹⁶⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 44.

¹⁶⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 36.

¹⁶⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 174.

§ 11. Afgick h. doctor Nordman, och anförde 5 andra deputerade, att till de öfriga respective stånden aflämna protocollsutdragen, angående riksdagsconventionen, amiralitetsconsistorium, och klädmakaren Nauck.

§ 12. Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁰⁷ angående arrendet af Quicksunds lane- och Flintestens göse-fiske, tillika med bifogadt särskilt votum.

Sedan h. probsten Kröger anfördt, hurusom deputationen med sitt betänkande sökt bevaka cronans interesse, ehuru hvarken de seglande, eller landets invånare, dermed blifva belåtna, hvilka häldre skulle vilja gifva cronan alterum tantum i arrende, för att blifva utaf med Quicksunds lana: h. probsten Hellberg äfven bestyrkt, att klagomål länge blifvit förda öfver den stängsel, som derigenom förorsakats; widtogs h. probsten Krögers förslag, att nu bifalla betänkandet, men i protocollat förbehålla, att vidare häröfver sig utlåta, om vid expeditionen befinnes att 2 stånd, i detta mål, stadna mot 2.

§ 13. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 6 Septemb. nästledne,¹⁶⁰⁸ angående en ytterligare anticipation i banquen, af 5 tunnor guld på bröllopgjården.

§ 14. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 16 Julii nästledne,¹⁶⁰⁹ angående läne-banquens tillslutande häda[n]jefter.

§ 15. Beslöts, att uti de mål, hvaruti löpare ifrån höglöfl. ridd. och adelen icke ankomma, men dock uti detta, så wäl som borgare- och bondestånden hinna afgöras, skulle presteståndets exemplar utelämnas til löpare, och emot borgare-ståndets utbytas.

§ 16. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 29 Julii nästledne,¹⁶¹⁰ angående förkortning i collegiernas arbete och skriftsätt.

¹⁶⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 175.

¹⁶⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 212.

¹⁶⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 213.

¹⁶¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 214.

Uppå h. probsten Wijkmans tillstyrkande, bifölls detta, dock så, att dissentientium meningar i protocollet med sina skäl intagas, och förkortningen icke derhän sträckes, att nödiga upplysningar för riksens ständer saknas.

§ 17. Uplästes och bifölls secreta utskåttis ytterligare protocolsutdrag, af d. 30 Julii nästledne,¹⁶¹¹ angående fältcommissarien Mörtbergs ansökningar.

§ 18. Uplästes och bifölls secreta utskåttets ytterligare gifna protocolsutdrag, af d. 8 Aug. nästledne,¹⁶¹² angående frånvarande riksråds hörande.

§ 19. Uplästes och bifölls secreta utsk:s protocolsutdrag, af d. 2 Augusti nästl.,¹⁶¹³ angående instrument-makaren vid fortificationsstaten Gotzell.

§ 20. Uplästes och bifölls secreta utskåttets protocolsutdrag, af d. 19 Aug. nästl.,¹⁶¹⁴ angående cronans omkåstnad på broar.

§ 21. Uplästes och bifölls secreta utsk:s protocolsutdrag af d. 30 Julii nästledne,¹⁶¹⁵ angående artilleriet på Gottland och Waxholmen.

§ 22. Uplästes utdrag af protocollet, hållet i rådkammaren d. 21 Augusti nästledne,¹⁶¹⁶ angående ersättning af rättegångskostnad för jägeri-betjente; men ståndet fann sig icke kunna bifalla den deruti gjorde ändringen.

§ 23. Påminte h. lector Kraftman, att, såsom saken, ang. Mariæbergs præmier, nu måtte afgöras, sedan ifrån handels- och manufacturdeputation äfven inkommet ett betänkande, om controllen deruppå; men herr biskop Serenius anförde deremot, att ståndet icke ännu fülleligen känner saken, innan deputationen deruti får uppgifva något mera, som vid nästa sammanträde skal justeras.

¹⁶¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 215.

¹⁶¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 216.

¹⁶¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 217.

¹⁶¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 218.

¹⁶¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 219.

¹⁶¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, rådkammarens protokollsutdrag, nr 6.

§ 24. Uplästes hedervärda bonde-ståndets protocollsutdrag, af d. 8 Augusti 1765, ang. 47 §, af allmogens besvär vid sistledne riksdag, som då blef lämnad oafgjord, rörande afradslanden i Jämtland;¹⁶¹⁷ hvaröfver både allmänna besvårs- och cammar-oeconomic-deputationerna då sitt yttrande afgifvit.

Och förenade sig nu ståndet, med wällofl. borgareståndet, i den resolution, att allmogen och inbygarena i Jämtland, intil dess en ordentelig refning och afvittring af landtmätare i orten hinner för sig gå, och dymedelst hvar och en derefter få sin tillständig rätt, imedlertid varda fullkomligen och utan något intrång bibehållne wid de till hemmanen därstädes, å de så kallade afradsländ, af ålder nyttjade och med dombref befastade slåttsland, fäbode-ställen och fiskelägen. Och måge nybyggen, å förenämde till hemmanen hörande slåttsland, till inkräktande deraf icke tillåtas. Men angående de nybyggare, som sig redan nedsatt, biföll ståndet herr probsten Feltströms ändring, att de måga med afradsländsinnehafvaren afhandla om upodlingens betalande, i fall nybyggaren kommet, efter skedd utsyning, i besittning af något slåttsland, eller annan lägenhet, som afradsländsinnehafvaren uparbetat.

§ 25. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶¹⁸ angående flygsandens dämpande i Skåne och Halland, tillika med wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 8 Septembr.;¹⁶¹⁹ hvilket sistnämde ståndet, uppå h. doctor Wåhlins, och h. probstarnes Bolmstedts och Krögers tillstyrkande, bifölls.

§ 26. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁶²⁰ ang. boskapssjukan i Skåne.

¹⁶¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 83. Tryckt i *BdP* 10, bil. 45.

¹⁶¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 176.

¹⁶¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 69.

¹⁶²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 177.

§ 27. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁶²¹ angående advocatfiscalen Lundroths löns beräkning under exspectance-tiden [hvilket, uppå herr biskop Serenii begäran, skulle hwila].¹⁶²²

§ 28. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 15 Julii nästledne, angående upbördscommissariernes lön i Stockholm,¹⁶²³ tillika med bifogadt särskildt votum.

H. probsten Forssenius ogillade, till alla delar, Stockholms magistrats förhållande, i denna saken, som den ena riksdagen, efter den andra, sökt hvälfva denna aflöningen, hel och hållen, på cronans stat, sedan de tillika ökat commissariernes antal.

H. probsten Wijkman tyckte det samma, men i stället för de orden i särskilta voto: *på hvad sätt som helst någonsin skje kan*, ville han hafva det förbehåll, att cronan aldrig med denna aflöning skal belastas.

H. probsten Haartman anmärkte, att cronan hittills taget någon del i aflöningen, att commissariernes antal kunde wara mindre, till exempel 4, då de bättre kunde lönas, att många hederliga ämbetsmän måste åtnöija sig med mindre löner än de, men i synnerhet att stadsens 48 äldste aldrig häröfver blifvit hörde, der likväl 51 § i regeringsformen förmår, att intet af stadsens medel utan deras vettskap och samtycke får disponeras. Wilja de bevilja större lön, så må de görat, men aldrig bör cronan dermed graveras, och, vid 1 000 d. silf:nts vite, aldrig vid någon riksdag derom ansökning göras.

H. probsten Afzelius och h. öfverhåfpredikanten Grunerus ville äfven låta på staden sjelf ankomma, huru många uppbördsmännen skola vara, och huru mycket de skola hafva i lön, allenast cronan dermed icke graveras.

H. doctor Nensén ömade cronans cassa, men viste ock, att magistratens och stadens icke är i bättre situation.

Herr biskop Serenius antog separata votum, med den af h. probsten Wijkman gjorde ändringen.

Sedan således någon stund häröfver blifvit discoureradt, och middagstiden inföll, lämnades saken, att, angående resolutionen, vidare påtänkas.

¹⁶²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 154.

¹⁶²² Texten utfylld i enlighet med konceptprotokollet.

¹⁶²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 211.

Eftermiddagen

§ 29. Justerades protocollet, af d. 30 Augusti, vid hvars 25 § h. probsten Forssenius sig förbehöll, att något, till den saken hörande, sedermera få anföra.

§ 30. Afgjordes sluteligen saken, för notarien Mannerhjerta, enligt h. probsten Wijkmans förslag, som den nu vidare upplyste, i anledning af h. Schärströms memorial,¹⁶²⁴ på det sättet, att betänkandet bifölls, så vida det kan ske, utan äldres och bättre förtjentes préjudice, inom commercecollegium.

§ 31. Uppå h. probsten Krögers föreställning och vid närmare öfvervägande af saken, angående Westerbotns regementes boställen, beslöt nu ståndet, att simpliciter förblifva wid dess förra, under d. 26 nästl. Augusti, tagna beslut.

§ 32. Företogs till afgörande saken, angående Smedstorps arbetshemman; hvaruti h. probsten Mathesius yttrade, att, som detta säterie fått augmenter, och dagsverken icke beräknas på rustningen; så böra bönderne betalas, för alt, hvad uti deras dagsverken öfverstiger 10 d:r silf:nt, och icke, såsom frälsebönder med arbete betungas.

Häruppå begärades och gjordes proposition, om bondeståndets protocollsutdrag bifalles, hvartill svarades Ja, för utan ett och annat Nej.

§ 33. Tog ståndet sitt beslut öfver cammar-, oeconomic- och commerce-deputations betänkande, angående revisionsarbetet i kongl. cammar-revision, på det sättet, att dermed förblifver efter förra författningar.

§ 34. Sedan h. probsten Waldius upläst sitt yttrande till protocollet,¹⁶²⁵ öfver wällofl. borgareståndets protocollsutdrag,¹⁶²⁶ ang. domprobstarne och doctorerne, Mathesius och Hydrén; företog sig nu ståndet den saken til afgörande; då högvördigste herr archibiskopen först förmälte, att han icke kunde finna, huru denna saken nu till ståndet kunnat inkomma; och om herr archibiskopen hade waret närvarande, då protocollsutdraget sist uplästes,

¹⁶²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 247 (med bilagor).

¹⁶²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 230.

¹⁶²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 37.

skulle han icke hafva underlåtet, att afstyrka ståndet ifrån dess uptagande, så vida målet icke genom ordentliga besvär och urskillningsdeputation till ständer inkommet, utan ligger hos Kongl. Maj:t till dess nådiga afgörande. Det vore visserligen betänkeligit, att betaga en undersåte fri tillgång till sin konung, att i underdånighet sig förfråga, öfver hvad honom bör till rättelse lända. Och som h. archibiskopen icke annat kunde finna, än att vice præsidium i domcapitlet tilhörer doctor Hydren, i kraft af dess fullmagt och innehafvande sysla; så önskade herr archibiskopen, att ståndet med sitt beslut härutinnan, icke på något sätt måtte stöta konungens höga rätt, eller försvaga den fullmagt som en gång i nåder blifvit utfärdad uppå domprobstesyslan; föreställande sig fast mera herr archibiskopen, att ståndet nu blifver sig likt, och tager sitt förra beslut i denna saken till grund.

H. professor Amnell omförmälte, att han, wid närmare eftersinnande, funne å h. probsten Mathesii sida god anledning till dess, wid förra pleni slut, gjorda ärinran emot bemälte professors deltagande uti beslutet öfver den af wällofl. borgareståndet väkta frågan, om domprobsten Mathesii ordföranderätt i domcapitlet; hälst emedan professoren för detta frivilligt sig begifvit ifrån sitt voti aflemnande i doctor Mathesii reparationsmål, då det i hela sin vidd var före, och afslogs i högvördige ståndet. Professoren fant nu, i närvarande ämne, wara blott en continuation af det förra, då nu under ompröfvande skal komma en förment nödvändig påföljd af de andra respective ständs i sjelfva reparations-målet förr tagna beslut, som var contrairt emot preteståndets förrbemälte afslags resolution i saken, vid hvilken, efter professorens wördsamsta förmodan, högvördige ståndet ock nu lærer förblifva.

Hvarefter h. professorn tog afträde.

Herr archibiskopen förestälte häruppå ståndet, att sig utlåta, om saken skulle till afgörande uptagas, eller icke; då h. probsten Haartman yttrade, att, om saken varet hos Kongl. Maj:t afgjord, utan att riksens ständer dertill anledning gifvit, eller tillstyrkt, huru den afgöras skulle, så borde den icke i något stånd immediate väckas. Men som det, hvaröfver doctor Hydrén sig nu förfrågat, är ett riksens ständers beslut, så kan ock ingen annan än de, då de sjelfve äro närvarande, samma sitt beslut förklara, hvars rätta mening Kongl. Maj:t icke kan åtaga sig att interpretera. Af denna grund har borgareståndet sett sig föranlåtet, att utfärda förevarande extractum protocoll; warande, hvad sjelfva saken angår, nog tydeligt, att, då riksens ständer tilllagt doctor Mathesius företräde för doctor Hydrén, med säte och stämman

och alla de rättigheter, som domprobste-fullmagten medförer, undantagande inkomsterne, så har ordförande-rättigheten i domcapitlet icke derifrån waret utesluten, utan så wäl den, som all annan wärkelig förmånsrätt honom förbehållen.

H. doctor Wåhlin fann ställningen af denna saken mycket besynnerlig och nog invecklad. Som riksens ständer afgjort saken, så är wäl dem allena tillständigt, att sitt beslut förklara; men som doctor Hydrén nog kunnat hafva skäl, att sig förfråga öfver omständigheter, som icke waret så aldeles utredda, så bör han derföre icke ansees för criminel. Och ehuru h. doctorn icke af riksdagstidningen funnit, annat wara doctor Mathesius tillagt, än företräde och säte för doctor Hydrén, jämte fullmagt af samma dato; will dock derutaf följa, att ordförande-rättigheten honom med det samma blifwit tillerkänd.

H. lector Kraftman: Riksens ständer hafva fullleligen afgjort, om Mathesii reparation och företräde för Hydrén. Detta bör sedermera ingen tadla, eller sätta i fråga. Den enas återvundna rättighet bör ock determineras efter beskaffenheten af den præjudice, som han genom den andra lidet. När Mathesius icke upføres primo loco på förslaget, så hände derutaf, att han geck miste om den rättigheten att framför Hydrén vara omnimode primarius; hvarföre och då riksens ständer sådant rättadt, måste Mathesius blifwa återställd till alla de förmåner, som dess nu innehafvande domprobste wärdighet åtfölja böra, i afseende på de öfrige consistoriales; följakteligen tillhörer honom äfwen vice præsidium i consistorio.

H. probsten Kröger: Medborgare kunna icke annat än röras, då man söker eludera ständers göromål. Riksens ständer hafva welat skaffa doctor Mathesius uprättelse till alla sina jura, ehuru de icke alt så noga kunnat utstaka. Om blåtta stolen i consistorio har ingen fråga kunnat wara, utan om rättigheten, som fullmagten åtföljer. Att derföre likafullt bestrida honom ordförandet, kunde nog förtjena beifrande, ehuru h. probsten icke wille påstå något sådant emot h. doctor Hydrén.

H. doctor Möller betygade lika högaktning för bägge domprobstarne quæstionis. Hydrén är att ursäkta, för det han sig förfrågat öfver en konungens resolution, hwaröfver, ehuru den från stånden emanerat, dock icke annorstädes än hos Kongl. Maj:t förklaring sökas kan. Och som, enligt riksdagstidningen, icke något mera, än rum och företräde tillägges Mathesius för Hydrén; så måste detta wäl så uttydas, att Kongl. Maj:ts höga fullmagt

för den tjenstgörande domproben icke göres kraftlös; utan ordförande-rätten lemnas förknippad med werkelige domprobste-syslan, icke annorlunda, än ibland militairen en upprättelsefullmagt icke medförer immission i någon del af en annans tjänstgöring.

H. probsten Bolmstedt ville bifalla borgareståndet, allenast med undantag af justitiæcancellerns tilltal.

Herr biskop Serenius ville, för sin del, icke begå så stor oordentelighet, att låta ett annat stånd ingerera sig i decision, om rättigheter, presteståndets ledamöter emellan. Sjelfva frågan borde dessutom, i herr biskopens tanka, nu icke af ståndet röras, sedan riksens ständer en gång afgjordt saken, och man icke vet af detta bihang deraf, utan genom borgareståndet, hvilken anledning herr biskopen räknade för presteståndet, i en sådan sak, både wanhederlig och skadelig. Herr biskopen wille se doctor Hydréns inlaga till Kongl. Maj:t, på det med säkerhet måtte kunna dömas, om han bör umgälla någon dervid begången oanständighet, hvarförinnan det ingalunda passade sig, att ställa en hederlig prestman under justitiæcancellerns action; warande då först tid för riksens ständer, att taga uti saken, när den ifrån Kongl. Maj:t blifver till ständerne remitterad.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus war icke öfvertygad derom, att expedition ifrån ständerne innehåller ordförande-rättigheten. Och som ståndet alltid i andra mål plägat oryggeligen blifva vid sina beslut; wore dertil nu så mycket större anledning, som frågan immediate är väkt i ett annat stånd, och icke ordinaria via kommet ifrån konungen til riksens ständer, hvilka således icke ännu weta, huru doctor Hydrén ställt sin besvärsskrift.

H. probsten Forssenius ömade ganska mycket, att detta, som sjelft intet annat är, än en rangtvist tvänne prester emellan, skal just förekomma på en tid, då riksens ständer kastat rang-ordningen öfver ända. Huruvida detta är öfverensstämmande med vår Frälsares lärdomar, både till phariseerne och sina lärjungar, samt hvad exempel det skall gifva laici, lämnade h. probsten hvar och en sjelf att eftertänka; och fann h. probsten, det vara billigt, att bägge fingo af herr archibiskopen föreställning, såsom de derutinnan icke rättsinneligen sig förhållet: kunde för öfrigit ståndet undgå, att blanda sig häri, wore wäl; men, i annor händelse, tålte regeringssättet intet annat, än taga trenne stånds förr fattade beslut till grund; dock wore för hårdt, att fordra justitiæcancellerns åtgärd.

Häruppå ventilerades länge öfver proposition, till sakens afslutande, hvilken af en del begärdes öf[ver] borgareståndets protocollutdrag med utslutande af justitiæcancellerns åtgärd, af andra åter påstods så böra inrättas, att derigenom först kan afgöras, om saken skal komma under granskning, eller icke; omsider och då enhällighet icke kunde erhållas, resolverades til votering, på det sättet, att Ja skulle betyda bifall till wällofl. borgareståndets extractum protocolli, med undantag af justitiæcancellerns åtgärd, och Neij, att ståndet icke wille befatta sig med saken, utan låta den blifva i det stånd, som riksens ständer den redan satt.

Den förra meningen prevalerade¹⁶²⁷ med 24 Ja, emot 15 Neij.

§ 35. Påminte herr archibiskopen och taleman, nu på samma sätt, som flera gånger tillförene, att ståndet hädanefter sorgfälligt måtte företaga sig sina egna angelägenheter, rörande ecclesiastique- och scholæverket; hvarifrån dubbla plena och täta deputationer hitintils mycket hindrat.

§ 36. Uplästes och bifölls hedervärda bondeståndets protocollutdrag af d. 8 Septembr. nästledne öfver secreta deputations betänkande, angående trenne hemmans skatteköp, under stenkålsverket i Skåne.¹⁶²⁸

Ståndet åtskildes.

¹⁶²⁷ I protokollet: *prevalerede*

¹⁶²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollutdrag, nr 86. Tryckt i *BdP* 10, bil. 117.

Den 18 Septembr.

§ 1. Föredrogs och bifölls wällofl. borgare-ståndets protocollsutdrag af d. 3 Augusti 1765,¹⁶²⁹ ang. stambok för Enköpings stad, till dess farvattns upräsande.

§ 2. Uplästes alla besvärdeputations resolutions projecter, öfver 11, 16, 22, och 7 §§ af presteståndets allmänna besvär, som bifölls.

Likaledes öfver 27 §, som nu togs tillbaka.

Öfver 14 § resolverades, uppå herr biskop Fortelii föreställning, att carrelska presterskapet för deras särskildta ömmande omständigheter skull, befrias ifrån contributionen.

10 § togs ut.

Öfver 19 § skulle h. doctor Wåhlin til härnäst projectera ett extractum protocoll.

8 § skulle gå ut.

§ 3. Uplästes en projecterad expedition, angående scholæbetjeningen, som h. doctor Nensén, jämte herrar probstarne Forssenius, Hellberg och Mathesius, vidare skulle öfverse.

§ 4. Anmälte herr biskop Filenius, att generalmajoren Wallenstierna anmodat honom i ståndet föredraga, det nyss antagna kongl. lifdrabanter hafva nödigt i desse dagar hålla någre exerceringar; hvarvid ståndet intet hade att påminna.

§ 5. Uplästes och justerades ett protocollsutdrag till de öfriga respective stånden, angående befordringsmethod inom presterskapet;¹⁶³⁰ hvarvid herr biskop Filenius tillstyrkte, att varsamhet måtte brukas, i anseende till den fria utnämningrättighet, som Hans Kongl. Maj:t uti presterskapets privilegier är förbehållen; äfven som ock högvördigste h. archibiskopen påminte, att hvad, som, enligt grundlagarne, är legale, icke måtte vidröras.

¹⁶²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 68.

¹⁶³⁰ Se bilaga 22.

§ 6. Företogs till afgörande håfrättsrådet Ehrenmalms memorial, angående thess sökte hemmansbyte; och biföll nu ståndet denna af h. probsten Haartman projecterade resolution:

Ståndet kan så mycket mindre till denna ansökning lämna sitt bifall, som dels inga laga actus föregått, dels ock hufvud-ändamålet, hvarföre detta byte af håfrättsrådet Ehrenmalm begäres, är, att han må få lösa härads höfdingebostället, på Åhland till skatte, hvilket dock, såsom alla andra boställen, enligt hvad riksens ständer wid denna riksdag i allmänhet om boställen beslutet, ifrån härads höfdinge-ämbetet ej bör skiljas, utan vid det bruk bibehållas, hvartill det af ålder waret anslaget.

§ 7. Företrädde en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som först gaf tillkänna, att samma stånd icke kunnat bifalla secreta utskatts protocollutdrag, angående en aversionshandel med dem, som äro innehafware af fiskeripræmier, såsom stridande mot författningarne wid denna riksdag, och i synnerhet kungörelsen af d. 17 Januarii nästledne. Likaledes att borgareståndet, angående manufacturfondens skuld till fiskerifonden, resolverat, det den förra får en tunna gulds afskrifning.

§ 8. Uppå ståndets enhälliga anmodan, afgik nu herr biskop Filenius, jämte 11 öfrige deputerade, att till de öfriga respective stånden aflämna, och hos dem upläsa protocollutdraget, ang. religions-wården, sedan herr archibiskopen och taleman, som detta nu mera äfven genomläst, förut yttradt mycken erkänsamhet för herr biskop Serenius, som det upsatt, och allenast hemställt, om och huruvida den passagen kunnat wara nödig, som är stäld emot dem, hvilka, i höga öfverhetens närvaro, tala förakteligen om religionen, emedan man svårligen kan föreställa sig, att en sådan djerfhet faller uppå någon; betygande¹⁶³¹ herr archibiskopen sig icke vilja låta saknas allt det nit, i detta ämne, som utaf honom kan förväntas.

Deputerade togo äfven med sig protocollutdraget för domkyrkan i Borgo.

¹⁶³¹ I prot.: *betyggande*.

§ 9. Uplästes cammar-, oecon.- och commerce-, samt bergsdeputationernas betänkande,¹⁶³² angående skattlösen af Prestetomta crono- och bergsmanshemman, hvarvid 2:ne särskildta vota voro bifogade.

Och biföll ståndet detta betänkande, undantagande bergsdeputations tillagda förbehåll, som går ut.

§ 10. Uplästes och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁶³³ öfver Uranienborgs kungsladugård.

§ 11. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶³⁴ ang. en del Nysunds sokneboers rättighet och skyldighet, att hålla sig till Rudskoga kyrka.

§ 12. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶³⁵ öfver Wilhola nybygge.

§ 13. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶³⁶ ang. Hernestads¹⁶³⁷ grift.

§ 14. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶³⁸ om räntepersedlarnes förande i Westerbottn.

§ 15. Föredrogs och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹⁶³⁹ öfver besigtningen på Johannislunda cronosäteri.

§ 16. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁴⁰ öfver Gripsholms kungsladugård.

¹⁶³² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 154.

¹⁶³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 155.

¹⁶³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 156.

¹⁶³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 157.

¹⁶³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 158.

¹⁶³⁷ Rättat efter betänkandet; i prot. står: *Herrestads*.

¹⁶³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 160.

¹⁶³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 159.

¹⁶⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 161.

§ 17. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁴¹ angående framledne presidentens baron Cederhjelm med cronan sökte byte.

§ 18. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁴² rörande Muhola eller Soikala hemman.

§ 19. Uplästes cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁴³ öfver besigtningen på säteriet Ölstop; hvilket bifölls, enligt ståndets yttrande om kungsgårdar i allmänhet.

§ 20. Uplästes cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁴⁴ angående Borgholms kungsladugård på Öland, hvilket bifölls, på sätt, som ståndet tillforene sig yttradt, om kungsgårdarne på Gottland, Åland och Öland.

Och som h. öfverhåfpredikanten Grunerus nu anförde, huru oumgängeligt det är för dem, som på Åland äro belägna, att förenämde ståndets beslut går i wärkställighet; ty åtog sig herr öfverhåfpredikanten, att projectera en ny föreställning derom, genom protocollsutdrag, till de öfrige respective stånden, hvaruti det skälet i synnerhet skulle yrkas, att riksens ständer redan, wid 1765 års riksdag, på samma sätt beslutet.

§ 21. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁴⁵ angående en cronan frångången ersättning för 136 d. 26 öre 11 $\frac{4}{5}$ pengar silf:nts hemmansränta in natura.

§ 22. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁴⁶ angående arrendet af Rönö kungsgård.

¹⁶⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 162.

¹⁶⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 163.

¹⁶⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 164.

¹⁶⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 165.

¹⁶⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 166.

¹⁶⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 167.

§ 23. Uplästes secreta utskåts protocolsutdrag af d. 10 Septembr. nästledne,¹⁶⁴⁷ ang. öfverlemnande till Hännens Kongl. Höghet, Cronprintsens tillkommande gemål, af Strömsholms lustslätt, med dess tillhörigheter och kungsladugården.

Detta bifölls; dock samtyckte herr probsten Wijkman icke till ladugårdens afsöndrande ifrån cronan.

§ 24. Uplästes cammar-, oeconom.- och commerce-, samt landt- och sjö-militiæoeconomideputationernes betänkande,¹⁶⁴⁸ öfver skatteköp på arméens boställs-, samt rå- och rörshemman.

H. probsten Forssenius erinrade härvid, att, som indelningsverket mycket är orsaken till landtbrukets lägervall i allmänhet, i thy en frälsebonde gemenligen befinner sig i bättre omständigheter, än den, som är boställe underlagd; så bör denna af deputationerna tillstyrkta författning sträcka sig till indelningsverket öfver alt, utan att något förr utkommet förordnande må theruti ligga i vägen.

Med hvilken tillägning, ståndet äfven biföll betänkandet.

§ 25. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁴⁹ ang. allmogens sökte befrielse från byggnad vid Cronoby hospital, med mera.

§ 26. Företogs till afgörande secreta utskåts protocolsutdrag, af d. 14 Maji nästledne, och fiskerideputations betänkande,¹⁶⁵⁰ angående canalens upräsande vid Norrköping; hvaröfver, sedan herrar Cervins och Lindstedts memorial¹⁶⁵¹ blifvit upläst, ståndet sig förenade, att bifalla secreta utskåttets protocolsutdrag.

§ 27. Företrädde en deputation ifrån höglofl. riddersk:t och adelen, som öfverlemnade ett protocolsutdrag, angående marine corpsens indragning,

¹⁶⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 221.

¹⁶⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 168.

¹⁶⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 169.

¹⁶⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 220.

¹⁶⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 253.

samt påminte om slut, uti hvad ifrån expeditionsdeputation inkommet, rörande indragningen vid militairen i Pommern.

§ 28. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁵² rörande skatteköp å ett hemman i Helljarps by.

§ 29. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 16 Septembr. nästledne,¹⁶⁵³ rörande riksdagens slut d. 1 nästkommande Octobr., hvilket, uppå h. probsten Krögers begäran, skulle hvila.

§ 30. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁵⁴ öfver Ottenby kongl. ladugård, hvaröfwer resolverades, enligt ståndets beslut, om kungsgårdar i allmänhet.

§ 31. Uplästes expeditionsdeputations protocollsutdrag, af d. 10 Septembr. nästledne,¹⁶⁵⁵ angående indragningen vid husar-regementerne; och resolverades, att ståndet förblifver vid dess i saken tagna beslut, i kraft hvaraf, det blå huzar-regementet, såsom det äldsta, med dess öfverste bör bibehållas, och det gula under det förra instickas.

H. professor Amnell förklarade, att han simpliciter blifver vid ståndets förra beslut.

§ 32. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputationens berättelse,¹⁶⁵⁶ om åtkomsten för Mennæis bruk till de derunder lydande hemman, och tillika uplästes hedervärda bondeståndets protocollsutdrag, af d. 19 Junii nästledne.¹⁶⁵⁷

¹⁶⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 170.

¹⁶⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 234.

¹⁶⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 171.

¹⁶⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från expeditionsdeputationen, nr 15.

¹⁶⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 172.

¹⁶⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 85.

Sedan h. probsten Ziebeth upläst, och inlemnadt ett promemoria i saken,¹⁶⁵⁸ hvilket han sade sig hafva författat,¹⁶⁵⁹ i anledning af commercerådet Nordencrantz's berättelse, upläste h. probsten Forssenius ståndets yttrande deruti wid 1747 och 1756 års riksdagar, och yttrade sin tanka, att, som denna quæstion nog tydeligen blifvit väkt af Nystads borgerskap, för det i sig sjelf skadeliga läkterhygget skull, och de äfven torde intendera, att få hemmanen till skatte, så vore intet skäl, att nu derföre rubba förra ständers beslut, och för böndernas skull skada både banquen och fides publica, hålst af samma grund ingen då skulle blifva säker om sin egendom, och åboerne icke desto mindre nu få njuta sin åbo-rätt til godo, lärande dess utan ingen kunna visa, att commercerådet Nordencrantz, på något listigt sätt, kommet till Ortala cronobruk.

H. probsten Haartman anmärkte häremot, att, uti detta promemoria, nog eftertänkeliga beskillningar blifvit deputationen tillagda, utom det, at acterna utvisa, det sammanhanget af saken är annorlunda, än den föregifves. Utskåttet, som beredt saken, har både haft Nordencrantz memorial och bergscollegii privilegium, hvilket icke varet grundat på de nu under bruket hörande 89, utan allenast på 9 hemman, äfven som der finnes förbehåll, att icke staden derigenom skulle tillfogas något hinder uti sin handel, och att endast allmogen uppe i landet skulle nyttjas till kolning. Läkterhandelens skadelighet har ännu aldrig blifvit bevist, utan tvärt om är dess nytta ostridig, när en försigtig utgallring af skogen iagttages. Och är bekant, att träkärilshandel ingenstädes drifves så fördelaktigt, som i Nystad; ty genom den samma hämtas vårt speciemynt tillbaka ifrån utlänningens hand. I anseende till desse och flere considerationer, som nu anfördes, tillstyrkte h. probsten bifall till bondeståndets protocollsutdrag, såsom i lag och billighet grundadt.

Härmed instämde, till alla delar, h. probsten Wijkman, tilläggande, att han sjelf sett i Köpenhamn, huru som Nystadsboer incasserat svenska pieces, genom sin träkärilshandel, hvarifrån Mennæis bruksegare nu mera i sjelfva verket dem vilja hindra. Bondeståndets tanka borde derföre så mycket mera bifallas, som h. probsten viste, att Ortala bruk på ett oförsvarligt sätt, och för en, emot dess värde, ringa penning frångått cronan; och den, som sätter sig häremot, visar dermed icke någon ömhet för staten.

¹⁶⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 233.

¹⁶⁵⁹ I prot.: *författat*.

H. probsten Ziebeth detaljerade häruppå vidare, huru med saken sig för-
veter, efter den uplysning, h. probsten derom bekommet, och hemstälte,
huru det vill passa sig, att nu häfva upp, hvad ständer tillförene beslutet.

H. probsten Haartman bestridde riktigheten af den i så måtto aflemnade
berättelsen, uti vissa delar, och anmärkte, att fordna ständers göromål kan
rättas, när de blifvit satte bakom ljustet.

H. probsten Bolmstedt: Som icke nu mera commercerådet Nordencrantz,
utan herrar Jennings et Finlaj äro ägare af Mennäis bruk, så blifver frågan,
huru de skola få igen sina derföre utlagda penningar, som stiger till en an-
senlig summa.

Sedan h. probsten Waldius lämnat någon uplysning, om nu warande till-
ståndet af Ortala bruk, och h. probsten Mathesius bestyrkte de skäl,
hvaruppå bondeståndets protocollutdrag sig grundar; begärdtes öfver thet
samma proposition, hvilken då den gjordes, och med Ja och Neij besvara-
des; resolverades till votering, sedan afgjordt blifvit, att med Ja, skulle bon-
deståndets protocollutdrag bifallas, och med Neij afslås, då ock saken
skulle lämnas till Hans Kongl. Maj:t, att höra alla vederbörande, och sedan
den samma, enligt lag och kongl. förordningar, afgöra.

Och utvisade sedlarne, att 26 Ja, voro emot 15 Neij.

§ 33. Företrädde en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som gaf till-
känna, att samma stånd bifallet secreta utskatts protocollutdrag, angående
riksdagens slut, samt öfverlemnade tvänne protocollutdrager af detta dato,
det ena, angående brun sirap, och det andra, angående efterlefnaden af för-
ordnandet, om manufactur-arbetares frihet. Borgareståndet hade också be-
fält sina ledamöter i cammar-, oeconomi- och commercedeputation arbeta
deruppå, att saken, angående skjutslegan, med det första måtte till plena up-
komma; äfven som det icke funnet, något hinder nu mera vara, att ju bevill-
ningsprojectet måtte till plena uppgifvas; och änteligen hade velat påminna
om allmänna besvärens afgörande.

§ 34. Uplästes ett memorial af ståndets förra bancofullmäktige, kyrkjoher-
darne doctor Schröder, doctor Hausvolff, doctor Celsius och magister We-
rander,¹⁶⁶⁰ deruti de anhålla om beskydd och befrielse ifrån den, genom

¹⁶⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 271.

bancocommissariatet, dem ålagde ersättningen, för hvad, som kan komma att brista för banquen, vid Gottmanska läne-banco-attesternas försälgning m. m.

Samtelige ståndets ledamöter visade sig genast benägne, att, i afseende på de härvid förekommande synnerligen öma omständigheter, bevilja den sökta befrielsen; men på det sådant måtte kunna ske på ett sätt, som ståndets värdighet fordrar, i afseende på hvad tillförene beslutat blifvet; skulle saken, uppå h. probsten Haartmans begäran, i detta afseende hvila, och imedlertid icke ens utom ståndet kunnigt göras, att den i dag varet före.

§ 35. Begärade h. lector Antonsson ståndets tillåtelse, att, sedan h. probsten Sörström nu kommet tillbaka, få, vid denna månadens slut, ifall med riksdagen längre utdrages, förfoga sig hem, till besörjande af en och annan angelägenhet; hvarifrån ståndet h. lectorn icke ville förhindra.

Efter middagen

§ 36. Uplästes fiskerideputations betänkande,¹⁶⁶¹ rörande assessorernes i kongl. commercecollegio Fresers och Hultstedts löner af fiskerifonden; hvilket bifölls med höglofl. ridd. och adelens undantag af Hultstedts befordran, samt tillägning, att lönen för Hultstedt, som rymt ur riket, genast må uphöra.

§ 37. Föredrogs höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag, af d. 24 Julii nästledne,¹⁶⁶² angående Lamnimäki hemman, och resolverades, att ståndet förblifver vid dess i saken redan tagna beslut.

§ 38. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁶⁶³ öfver vice häradshöfdingarne Falcks och Drangels ansökningar om uprättelse, tillika med h. Lillies memorial;¹⁶⁶⁴ och biföll ståndet betänkandet, hvad Falck angår; men, beträffande Drangel, nyss nämde memorial.

¹⁶⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 25.

¹⁶⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 48.

¹⁶⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 210.

¹⁶⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 249 (memorial av Lillie resp. Drangel).

§ 39. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁶⁶⁵ af d. 5 Septembr. nästledne, öfver capitaine Donners besvär.

§ 40. Föredrogs och bifölls landt- och sjö-militiæoeconomideputations betänkande,¹⁶⁶⁶ rörande visitation på fartyg, som gå förbi Waxholm.

§ 41. Föredrogs protocolsdeputations betänkande,¹⁶⁶⁷ angående Naula halfva cronorusthåll, af hvilken sak h. probsten Haartman refererade sammanhanget, hvarefter h. doctor Möller hemställte, om icke decision i saken nu kunde lämnas, althenstund den hos Hans Kongl. Maj:t är anhängig, samt åtminstone kongl. bergscollegium förskonas för plikten, hvilket senare äfven var h. kyrkjoherden Heurlins och h. probsten Meurlings tanka; men, uppå gifven proposition, bifölls betänkandet.

§ 42. Föredrogs cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁶⁸ angående landtmäteriet för framtiden; hvilke, i anseende til actens vidlöf-tighet och sakens laggränhet, herrar probstarne Waldius, Meurling, Forsse-nius och Mathesius utnämdes, att genomse och sin berättelse derom till stån-det aflämna.

§ 43. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations be-tänkande,¹⁶⁶⁹ rörande landtmätares hittils gjorda arbete och redovisande der-före.

§ 44. Uplästes så väl bergsdeputations betänkande,¹⁶⁷⁰ som secreta utskått-ets protocolsutdrag, af d. 29 Augusti nästledne,¹⁶⁷¹ angående tionde-tack-jernsafgiften; hvilken sak skulle hvila, i anseende till hvad notarien, magis-

¹⁶⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 163. Se även nr 164.

¹⁶⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömiliteeekonomideputationens akter, nr 16.

¹⁶⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 13.

¹⁶⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 221.

¹⁶⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 141.

¹⁶⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 21.

¹⁶⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 225.

ter Klint, nu gaf tillkänna, att allmänna besvärdeputation ärnar häröfver gifva ett extractum protocoll.

§ 45. Föredrogs cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkanden,¹⁶⁷² angående öfverinseendet hädanefter, wid barnhusen och hospitalerne i riket, samt barnhus- och hospitalsverket i gemen.

Sedan den af deputationen, wid det senare, projecterade förordningen blifvit upläst, och punctevis till alla delar bifallen; förbehöll sig herr biskop Filenius, att vidare genomse sjelfva betänkandet; och sitt yttrande deröfver ståndet meddela.

H. professor Amnell förklarade sig i synnerhet nögd med denna förordningen, i jämförelse med den förra, men anmärkte allenast, att icke nog skillnad torde blifvit i agttagen, emellan hospital och dårhus, emedan h. professoren haft tillfälle att se, huru oumgängeligt det är, att dårar hållas skilda ifrån det öfriga hospitalet, och under vakthållning.

§ 46. Föredrogs och bifölls bergsdeputations betänkande,¹⁶⁷³ ang. slusstaxan i Stockholm.

§ 47. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁷⁴ ang. några hemman i Färnbo sokn och Gestrikeland, som blifvit lagde under Gysinge bruk.

Ståndet förklarade sig färdigt, att nu genast detta betänkande bifalla, emedan saken, igenom de af trycket utkomna skrifter, nog samt vore känd, och böndernas lidande tydeligt; men, för vissa considerationer skull, ville ståndet dröija med sitt beslut häröfver, till dess saken passerat wällofl. borgareståndet, då den utan vidare discours skulle afgöras.

§ 48. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁷⁵ angående en längre arrendetid, på en Stora Barnhuset här i staden tillhörig lägenhet, Barnhusdya kallad, hvilken tid deputationen tillstyrkt

¹⁶⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 218 och 220 (bägge med flera bilagor).

¹⁶⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 18.

¹⁶⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 142.

¹⁶⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 143.

mätte blifva 40 år ifrån egendomens tillträde af arrendatoren, bryggaren Lorentz Westman; men wällofl. borgareståndet i sin påskrift utsatt till 50 år.

Sedan h. comministern Iverus och h. probsten Forssenius gjort berättelse, om den å bemälte dy skedde upodlingens beskaffenhet, och den kåstnad, derå blifvit använd; herr biskop Serenius och h. öfverhåfpredikanten Grunerus jämväl förestält, att, ju längre tid arrendatorn blifver förvissad om besittningen, ju större kåstnad nedlägger han på egendomen; hvaremot h. probsten Wijkman anmärkte, att 50 år tyckes dock vara för mycket, helst egendomen under en alt för lång arrendetid äfven kan vårdslösas; förenade sig ståndet, att bifalla betänkandet.

§ 49. Afgjordes sluteligen saken, angående uppbördscommissariernas i Stockholm lön, på det sättet, att vid Kongl. Maj:ts bref af d. 6 Martii och 10 Julii 1764, bör förblifva; hvarjämte Stockholms magistrat och borgerskap, wid 1 000 d:r silfvermynts vite, förbjudas, att framdeles och vid följande riksdagar någonsin mera uti detta ämne besvåra riksens ständer.

Dock förestälte härvid h. doctor Nensén, huru känbar denna olägenhet blifver för magistraten och staden, i anseende till de af dem andragna skäl och cassans släta tillstånd.

§ 50. Företogs till afgörande cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, öfver victualievägaren Åströms ansökning, och sedan h. doctor Nensén samt h. probsten Haartman något detaillerad saken, bifölls betänkandet, med den nu af h. probsten Wijkman projecterade tilläggning; dock att detta aldrig någonsin må komma kronans stat till last.

§ 51. Föredrogos och biföllos, så väl tvänne secreta deputations betänkan- den,¹⁶⁷⁶ om tjenstfrihet för presidenten. Baron Wennerstedt, och cammar-revisionsrådet Gyldenadler, som justitiædeputations protocollsutdrag, af d. 1 Julii 1766,¹⁶⁷⁷ om en dylik förmån för präsidenten Fredenstjerna.

Och war h. biskop Serenius af den tankan, att flere ansökningar om tjenstfrihet, som till ståndet kunna vara inkomna, äfven kunde bifallas, på det ingen må hafva att klaga öfver manna-mån.

¹⁶⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 165 och 166.

¹⁶⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 37.

§ 52. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁶⁷⁸ angående öfverstelieutenanten baron Siegerots besvär; hvilket bifölls, med tilläggning, att han erhåller öfverstefullmagt af d. 6 Junii 1763.

§ 53. Föredrogs secreta deputations betänkande¹⁶⁷⁹ öfver then af lieutenanterne Virgin, baron von Köhler, Burger,¹⁶⁸⁰ von Essen, von Vakenfeldt, Cavallius, von Dahlstierna, Chöler, von Verden, Kinnimundt och Bagevitz gjorda ansökningar, om confirmation på theas utrikes fullmagter, jämte ett memorial af Kinnimundt;¹⁶⁸¹ och bifölls betänkandet, med den förändring, att lieutenant Kinnimundt, i anseende til de uti hans memorial andragne särskildta omständigheter, undfår Kongl. Maj:ts confirmation på dess premiérlieutenantsfullmagt, samt första lieutenants-indelning, hvartil han sig anmälade warder.

§ 54. Föredrogs secreta deputations betänkande öfver majoren Nordenadlers besvär; hvaröfver ståndet biföll höglofl. ridderskapets och adelens påskrift, som bifallet majorsfullmagt af samma dato, som för h. Wallvik och Jägerhorn.

Ståndet åtskildes.

¹⁶⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 158.

¹⁶⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 162.

¹⁶⁸⁰ I betänkandet: *Burger*.

¹⁶⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 266 (undertecknat *Emanuel Kinnimundt*).

Den 20 Septembr. 1766

§ 1. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande öfver ryttmästaren Höökes besvär.

§ 2. Uplästes och bifölls tulldeputations betänkande,¹⁶⁸² ang. Malmö stads ansökning om lastbrytande.

§ 3. Justerades ett protocollutdrag till de öfrige respective stånden, angående h. probstens Ekströms riksdagspengar,¹⁶⁸³ sedan nu äfven ankommet landshöfdingeämbetets i Götheborg skrifvelse till ståndet, om de hinder, som kastas i vägen för utsökningen deraf.

§ 4. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁸⁴ angående durchfarter och strömränsningar i Finland.

§ 5. Uplästes tulldeputations protocollutdrag af d. 1 Septembr. nästledne,¹⁶⁸⁵ angående särskildt arfvode för manufactur-fondsuppbörden wid tullkammaren här i Stockholm; hvilket, uppå gifven proposition, afslogs.

§ 6. Föredrogs expeditionsdeput:s protocollutdrag, af d. 17 Septembr. nästledne,¹⁶⁸⁶ angående fabriqueurerne Ekstedt och Collander; hvaröfver resolverades, att ståndet förblifver vid dess redan tagne beslut.

§ 7. Påminte h. biskop Serenius, att ståndet måtte vara omtänkt, determinera den gratification, som dess taleman vid riksdagens nu annalkande slut bör tillerkännas, sedan högl. ridd. och adelen, redan sistledne riksdag, äfven för framtiden utsatt detta för herr landtmarschalcken. Och som herr biskopen förnummet, att högvördigste herr archibiskopen redan af statscontoiret, uppå denna räkningen utbekommet 20 000 d:r s:nt; hemstältes, om icke vid denna summan, för denna riksdagen, bör förblifva.

¹⁶⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 21.

¹⁶⁸³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollutdrag, nr 44.

¹⁶⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 145.

¹⁶⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 22.

¹⁶⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från expeditionsdeputationen, nr 13.

Herr biskop Filenius förestälte, att denna summan tyckes vara nog ringa, i jämförelse med hvad landtmarschalcken bekommer, och riksdagens långvarighet; äfven som det berättades, att talemannen för wällofl. borgareståndet för sig uttaget 36 000 d:r silfvermynt; i anseende hvartil, herrar probstarne Sörström och Ziebeth funno, att herr archibiskopen icke eller borde hafva mindre, men sedan h. probsten Kolmodin, med flere, att rikets medellösa tillstånd icke nu medgifver så stor gratification, som kunde svara emot ståndets önskan; bifölls, uppå gifven proposition, att herr archibiskopen och taleman, för dess möda vid denna riksdag, tillerkännes 20 000 d:r silf:nt; hvaröfver protocollutdrag till de öfrige respective stånden skulle expedieras.¹⁶⁸⁷

För öfrigit, och som h. lector Kraftman erinrade, att borgare-ståndets taleman icke bör få mera, än presteståndets, samt h. öfverhåfpredikanten Grunerus, att det äfven är presteståndets rättighet determinera summan för de öfrige ståndens talemän; ville ståndet, i dess protocoll, hafva förbehållet vidare jämkning, i fall borgare-ståndet skulle gå högre.

§ 8. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande, angående förra riksdagars, på manufacturfonden, gifne, men ännu obetalte, anordningar; hvaröfver resolverades, som följer:

N:o 4 i andra classen afslogs.

Wid n:o 7. Som krigsrådet Boje icke fullgordt sitt contract, bör den till honom utbetalte summan infordras, hälften nu genast och hälften efter ett års förlopp.

Wid 3:dje classen n:o 4 bifölls högl. ridderskapet och adelens utlåtande, att med denna och slika fordringar må anstå, till dess manufacturdeputation uppgifvet manufactur-contoires tillgång, sedan dess banco-gäld blifvit betald.

N:o 3 i fjerde classen bifölls, dock att directeuren Heine, enligit det ifrån deputation inkomna särskilta betänkande,¹⁶⁸⁸ undfår hushyran på hallrättens stat.

¹⁶⁸⁷ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 106.

¹⁶⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 126.

De för Löthström och Sörnberg tillstyrkta återstoder afslogos; och de på listorne, n:o 1 och 2, upförda anordningar komma hvarken nu, eller någonsin framdeles, at utbetalas.

I öfrigit, bifölls betänkandet, så väl som det nyssnämnda särskildta, ang. hushyra för directuren Heine.

§ 9. Föredrogs så väl hedervärda bonde-ståndets protocollsutdrag, af d. 13. Septembr. nästledne, angående Asarums församlings söndrande, till ett särskilt pastorat, ifrån Carlshamn,¹⁶⁸⁹ som wällofl. borgareståndets deremot stälta protocollsutdrag af d. innevarande dato.¹⁶⁹⁰

H. doctor Wählin producerade så väl Kongl. Maj:ts bref dat. Wexiö d. 4 Augusti 1692,¹⁶⁹¹ angående, att Asarums församling skal läggas under Carlshamns pastorat, helst staden uti denna soknen blifvit anlagd, som kongl. fullmagten af d. 5 Augusti 1701¹⁶⁹² för då varande kyrkjoherden i Carlshamn, magister Hammerus, att tillika vara kyrkjoherde i Asarum.

I grund häraf, såsom ock af presterskapets privilegier, bifölls wällofl. borgareståndets protocollsutdrag, med föreläggande af 2 000 d:rs silfver:nts vite för den, som ytterligare, vid någon riksdag, framkommer med ansökning, om en sådan emot presterskapets privilegier stridande delning af pastorat.

H. probsten Mathesius gaf härjämte tillkänna, att Hans Kongl. Maj:t nyligen i nåder resolverat til en dylik delning af ett pastorat i Åbo stift.

§ 10. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkanden,¹⁶⁹³ öfver generallieutenant Queckfeldts besvär, angående skatteköp af en qvarn i Jönköpings län, samt öfver Grenna stads ansökning, att bibehållas vid dess rätt uti Rötheström i samma län.

¹⁶⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 90. Tryckt i *BdP* 10, bil. 118.

¹⁶⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 77.

¹⁶⁹¹ Avskr. i Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 235.

¹⁶⁹² Avskr. *ibid*.

¹⁶⁹³ Ett av betänkandena: Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 146.

§ 11. Föredrogs och bifölls justitiæ-, samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationernas, utlåtande¹⁶⁹⁴ öfver trögårdsmästaren Kihlbergs ansökning, ang. hälften af en trögård.

§ 12. Uplästes utdrag af protocollet, hållit i rådkammaren d. 28 Augusti nästledne,¹⁶⁹⁵ uti saken, emellan landshöfdingeämbetet i Lindköping och Johan Adolph Olivecrona, tillika med h. Grönhagens¹⁶⁹⁶ och Lejonhjelm¹⁶⁹⁷ memorialer.

Ståndet lät saken hvila, till dess högl. ridd. och adelens yttrande inkommit.

§ 13. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁹⁸ angående dagsverkens præsterande till Strömsholm.

§ 14. Föredrogs så väl handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁶⁹⁹ angående obrättslig efterlefnad af förordnandet om manufactur-arbetares frihet, jämte wällofl. borgareståndets protocollsutdrag deröfver, af d. 18 Septembr. nästl.

Och biföll ståndet betänkandet, enligt dess protocollsutdrag, af d. 30 Augusti nästledne.

§ 15. Likaledes föredrogs wällofl. borgare-ståndets protocollsutdrag, af d. 18 Septemb. nästledne,¹⁷⁰⁰ rörande brun sirap, hvaruti ståndet förblef vid sitt beslut.¹⁷⁰¹

¹⁶⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 40.

¹⁶⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, rådkammarens protokollsutdrag, nr 8.

¹⁶⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 491.

¹⁶⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 265.

¹⁶⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 147.

¹⁶⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 129.

¹⁷⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 75.

¹⁷⁰¹ Se prot. 4 augusti 1766 ovan.

§ 16. Föredrogs hedervärda bonde-ståndets protocollsutdrag, af d. 19 Junii nästledne, ang. officerarnes i Westerbottn lön af afradsspanmålen,¹⁷⁰² förblifvande ståndet deruti vid sitt beslut.

§ 17. Föredrogs och bifölls bergsdeputations betänkande och förordnings-project¹⁷⁰³ om bruksbetjente och bruksfolck.

§ 18. Upl. camm.-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁰⁴ öfver grefvinnan Stenbocks sökta ersättning, för en vederlagsbrist, jämte h. probsten Wangels dervid inlemnade memorial.

Saken begärades af h. biskop Serenius på bordet; imedlertid påskrefs memorialet, hvilket herr probsten till de öfriga respective stånden ville ingifva.

§ 19. Föredrogs justitiædeputations utlåtande,¹⁷⁰⁵ angående de ärender, som, vid kongl. justitiærevision, generalauditeuren föredraget, tillika med högl. ridderskapets och adelens deröfver utfärdade protocollsutdrag af d. 18 Septembr. nästl.¹⁷⁰⁶

Och biföll ståndet sjelfva betänkandet.

§ 20. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 11 Septembr. nästl.¹⁷⁰⁷ angående Deras Kongl. Högheters, Arfprinsarnes, education.

Detta bifölls, med följande förändringar och tilläggningar:

Af herr Serenius: Att Hans Kongl. Höghet, Prints Carl, sjelf väljer och antager sin öfver- och underbetjening, så stor eller liten, som han finner sig kunna underhålla, med den anslagna summan.

¹⁷⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 89. Tryckt i *BdP* 10, bil. 102.

¹⁷⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 17.

¹⁷⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 184.

¹⁷⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 38.

¹⁷⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 52.

¹⁷⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 222.

Att Hans Kongl. Höghet anställer sin resa till Carlscrona, när honom sjelf lägligit faller, och det med så inskränkt sällskap och kåstnad, som anslaget dertil medgifver.

Att Tessinska huset genast lemnas till hans disposition, att antingen uthyra, i något annat hus förvandla, eller bebo, om han behagar försöka sin förmåga och snille, att hålla eget hus; och i samma mån, Hans Kongl. Höghet visar prof af hushållning och tarfvelig lefnad, i samma mån lär hans redan förvärfvade kärlek och högaktning hos riksens ständer förökas.

Af h. professor Amnell och h. probsten Mathesius: Att capitaine-lieutenant Nordenankar kommer, i befordran hädanefter wid amiralitetsstaten, att anses, såsom hade han, under den vid Hans Kongl. Höghets information tillbragta tiden, varet vid samma stat werkeligen tjenstgörande.

Och af herr probsten Wijkman: Att arvodet för assessor Mozelius upphörer, tillika med informationen.

Angående vicecorporalens, vid lifdrabanterne, Tranfeldts belöning för undervisningen i fåtkonsten, discourerades äfven något, i det h. probsten Wijkman icke ville bevilja honom mera än 500 d:r silfvermynt årligen, för den förslutna tiden, lika som för den tillkommande; men sedan h. probsten Kolmodin och herr biskop Filenius förestält, huru kåstsamt detta honom hitils fallet, och att denna emploi honom i början blifvit ålagd, utan att han den sökt, samt utan att få någre vilkor för sig betingade; bifölls äfven i denna delen secreta utskåtts project; dock förblef h. probsten Wijkman vid sin tanka.

§ 21. Föredrogs och bifölls bergsdeputations betänkande och project,¹⁷⁰⁸ till en jernvräkareordning.

§ 22. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁰⁹ om arrendet af Ingelsta kungsgård.

¹⁷⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 20.

¹⁷⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 148.

§ 23. Föredrogs och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁷¹⁰ ang. skatteköp af cronohemmanet Stora Eskedalen.

§ 24. Uplästes secreta utskåts protocollsutdrag, af d. 7 Julii nästl.,¹⁷¹¹ angående förelupna obehöriga utbetalningar af riksens ständers contoersfond.

Detta bifölls; dock att de poster, som kunna utgå må af riksgäldscontoiret infordras, och berättelse derom till riksens ständer afgifvas.

§ 25. Uplästes secreta utskåts protocollsutdrag, af d. 25 Augusti nästledne,¹⁷¹² angående upbörd af rikets drätsel.

Detta bifölls, med den af herrar probstarne Mathesius och Wijkman gjorda tillägging, att bergscollegii fond af publica medel, på samma sätt, som andre, i statscontoiret skal inflyta.

Men herr professor Amnell ville i denna delen sig nu icke yttra, innan secreta utskåttet derom särskildt inkommer.

§ 26. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷¹³ angående angoriska geteafvelen.

§ 27. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁷¹⁴ öfver Korsholms härads allmoges enskildte besvär.

§ 28. Föredrogs och bifölls landt- och sjömilitiæoecon.-deputations betänkande,¹⁷¹⁵ öfver allmogens enskildta besvär uti¹⁷¹⁶ Pikie och Haliko härader i Åbo län.

¹⁷¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 149.

¹⁷¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 206.

¹⁷¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 210.

¹⁷¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 133.

¹⁷¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 150.

¹⁷¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömiliteeekonomideputationens akter, nr 17.

¹⁷¹⁶ Upprepat i prot.

§ 29. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷¹⁷ och förordningsproject till lurendrägeriernas hämmande; hvilket bifölls, med följande af herr biskop Serenius projecterade tilläggningar:

Att then ämbetsman, som bevisligen antingen sjelf drifver lurendrägeri, eller sitt husfolck sådant tillåter, ska therföre wara sitt ämbete förlustig; samt att controlleuren skal vara tillstädes och göra sin sysla, då tyska postväskan öppnas.

H. professor Amnell biföll gjerna förordningsprojectet mot lurendrägerier, ehuru generelt det är, och werkar till äfventyrs nog liten rättelse i det framfarna. Om ock visse obehörigt handlande härigenom kunna hållas tillbaka, så återstår ändå, att hålla de behörigen handlande i ordning, hvilkas öppne bodar, om de voro fulle af contrabands-varor, gjorde ofelbart våra fabriquer den aldramäst känbara skadan. Och om en ämbetsman, som sjelf, eller genom sitt husfolk, drifver olofl. handel med slika contrabands-varor, förtjenar, att mista sitt ämbete, efter närvarande project; så förtjenar ock visserligen den handelsman, som missbrukar sin öppna bod till lika oloflig handel, att blifva sin köpmanna-näring och borgarerätt förlustig; hvilket tillägg herr professoren härvid önskade, och trodde tillika, att en §, om tillåteliga husvisitationer, skulle gifva denna förordning mycket mera styrka, till det påsyftade ändamålets främjande.

§ 30. Uplästes handels- och manufactur-deputations betänkande,¹⁷¹⁸ angående vissa af manufacturfonden hittils bestridde utgifters upphörande hädanefter.

Detta bifölls, med följande h. probstens Wijkmans ändringar:

Att läropræmier icke bestås för andre lärlingar, än dem, som redan äro inskrefne; och att tullbetjeningen i Götheborg, för dess tjenstgöring vid manufacturfondens upbärande, icke njuter annan lön, än dem på tullstaten bestås.

¹⁷¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 125.

¹⁷¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 127.

Eftermiddagen

§ 31. Determinerades närmare det, sista plenum, för capitaine Donner tagne beslutet, på thet sättet, att han erhåller majorsfullmakt, af samma dato, som majoren de la Wall af Scaraborgs regemente.

§ 32. Föredrogs cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁷¹⁹ uti saken, emellan snörmakare och gulddragare-ämbetet här i staden hvaruti ståndet biföll särskilte votum n:o 1.

§ 33. Föredrogs handels- och manufactur-deputations, samt bergsdeput:s betänkande,¹⁷²⁰ angående Feiffiske arfvingarnes privilegium exclusivum på svafvel- och vitriol-verksinrättningar; tillika med höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag deröfver, af d. 28 Augusti nästledne.¹⁷²¹ Och biföll ståndet sjelfva betänkandet.

§ 34. Föredrogs, så väl secreta deputations betänkande,¹⁷²² öfver major Palmfeldt och capitain Rehnbergs besvär, tillika med capitaine Holsts memorial,¹⁷²³ i anseende till capitaine Rehnberg.

Och biföll ståndet så väl betänkandet, som nyss nämde memorial.

§ 35. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁷²⁴ angående ryttmästaren Rosencrantzs besvär.

§ 36. Föredrogs och bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁷²⁵ uti arfsdels-saken, emellan regementsquartermästaren Wallvik, och de öfrige Svedenstier-niske arfvingarne.

¹⁷¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 151 (med bilagor).

¹⁷²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 124.

¹⁷²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 51.

¹⁷²² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 167.

¹⁷²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 261.

¹⁷²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 159.

¹⁷²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 48. Avser ett arv efter fru Margareta Svedenstierna.

§ 37. Uplästes och bifölls handels- och manufactur-deputations betänkande,¹⁷²⁶ angående befordran för vice notarien Törnsten.

Dock erinrade h. probsten Feltström, som sedermera uppkom, att detta torde dragas till något préjudicat för studerande personer, att räkna tjänsteåren dubbla, som de användt utom scholæverket.

§ 38. Uplästes och bifölls tulldeputations protocollsutdrag af d. 12 Septembr. nästledne,¹⁷²⁷ angående någon ändring i gamla förordningarna om nederlag.

§ 39. Föredrogs, och uppå h. probsten Mathesii tillstyrkande, bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁷²⁸ öfver Lillkyro sokneboers besvär, ang. de hos dem förrättade storskiftsdelningar.

§ 40. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷²⁹ angående köpingars anläggande i Stora Kopparbergs län.

§ 41. Föredrogs så väl secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 12 Junii nästledne,¹⁷³⁰ som hedervärda bondeståndets, af d. 26 Julii,¹⁷³¹ angående knektelegomedels-cassan i Wästmanland; och fann ståndet skäligit, att bifalla, hvad secreta utskåttet, i detta mål, tillstyrkt.

§ 42. Föredrogs och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 6 Septembr. nästledne,¹⁷³² ang. knektehåll i Wästmanland.

¹⁷²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 128.

¹⁷²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 20.

¹⁷²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 152.

¹⁷²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 130.

¹⁷³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 209.

¹⁷³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 88.

Tryckt i *BdP* 10, bil. 108.

¹⁷³² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 208.

§ 43. Uplästes och bifölls landt- och sjömilitiæoeconomideput:s betänkande,¹⁷³³ angående skog och betesmark vid Örskärs fyrbåk.

§ 44. Föredrogs secreta deputationens betänkande,¹⁷³⁴ ang. commendantens tour, som hafwa öfversterang; men som h. probsten Ekström gaf tillkänna, att secreta utskättets tanka i ett dylikt ämne, är att införfvänta; skulle detta emedlertid hvilat; dock yttrade h. doctor Nordman sin tanka vara, att alla commendantssyslor kunde indragas, och besörjas af den, öfver garnizonen, befälhafvande officeraren.

§ 45. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁷³⁵ öfver 21 § af allmogens i Helsingland besvär.

§ 46. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷³⁶ angående ylle- och bomulls-spinnerierne i riket; hvilket bifölls, med den förändring, att den i n:o 1 omförmälta fördelningen orterne emellan uphäfves, och en hvar lemnas frihet, att spinna, åt hvem, honom therom anliter.

§ 47. Föredrogs och bifölls secreta utskätts protocollsutdrag af d. 30 Julii nästledne,¹⁷³⁷ angående capitaine Poppes tractamente.

§ 48. Föredrogs och, uppå h. probsten Ekströms tillstyrkande, bifölls fiskerideputations betänkande,¹⁷³⁸ angående frihet för danska och norrska undersåtare, att få tillhanda sig färsk sill i Götheborgs och bohuslänska skärgårdarne.

§ 49. Föredrogs och bifölls fiskeri-deputations betänkande,¹⁷³⁹ rörande det i Borgo inrättade Saltsjö fiskeri-bolaget.

¹⁷³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömilitiæoeconomideputationens akter, nr 22.

¹⁷³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 193.

¹⁷³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 153.

¹⁷³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 131.

¹⁷³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 207.

¹⁷³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 26.

¹⁷³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 27.

§ 50. Uplästes och bifölls tull-deputations protocollsutdrag af d. 1 Septembr. nästl.,¹⁷⁴⁰ angående tullfrihet för salt till sillsalterierne; dock samtyckte icke h. probsten Wijkman til de deruti föreskrefne edgångar.

§ 51. Föredrogs landt- och sjö-militiædeputations betänkande,¹⁷⁴¹ rörande lotsafgiften för inhemska, inom riket gående, fartyg, som ej vilja taga lots, tillika med wällofl. borgare-ståndets deröfver utfärdade protocollsutdrag, af d. 24 Augusti nästledne.¹⁷⁴² Och biföll ståndet sjelfva betänkandet.

§ 52. Föredrogs så väl justitiædeputations betänkande,¹⁷⁴³ angående collegiers och ämbetsmänns skyldighet, att, uti politie- och oeconomiemål, låta teckna å theras utslag, hvad af parterne i agttagas bör, i fall de, å högre ort, vilja deruti ändring söka; som wällofl. borgareståndets häröfver gifna protocollsutdrag, af d. 15 Augusti nästledne.¹⁷⁴⁴

Ståndet fann godt, att bifalla betänkandet.

§ 53. Uplästes wälloflige borgareståndets protocollsutdrag af d. 22 Augusti nästl.¹⁷⁴⁵ angående, att med besvär öfver Kongl. Maj:ts resolutioner i oeconomie- och politiemål förfaras bör, på sätt, som innan 1759 års förordning therom utfärdades;¹⁷⁴⁶ hvilket ståndet icke kunde bifalla.

§ 54. Uplästes och bifölls tulldeputations protocollsutdrag af d. 29 Julii nästledne,¹⁷⁴⁷ angående expectanternas löner på tullstaten.

¹⁷⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 23.

¹⁷⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömiliteekonomidputationens akter, nr 21.

¹⁷⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 78.

¹⁷⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 39.

¹⁷⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 79.

¹⁷⁴⁵ Ibid., nr 80.

¹⁷⁴⁶ Tryckt förordning 10 januari 1759: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Fatalier i Politie- och Oeconomie-mål.*

¹⁷⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, tulldeputationens akter, nr 24.

§ 55. Föredrogs och bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁷⁴⁸ angående capellanen Wermelins besvär.

§ 56. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹⁷⁴⁹ öfver sadelmakaren i Jönköping, Mommas besvär.

H. lector Kraftman hemställte, om icke uppå sadelmakaren Momma den plikt borde fullföljas, som lag förmår, emedan, om han then i penningar icke gitter erlægga, kan den i något equivalent, såsom watten och bröd, förvandlas.

Men h. probsten Haartman höll före bäst wara, att simpliciter bifalla betänkandet, emedan h. probsten tykt sig deruti upptäcka något fel uti processen. Ex nobili officio hade cämnrätsrätten tillhört, att icke låta saken ifrån sig komma på orätt ställe, och äfvenså rådhusrätten, att then icke emottaga.

Uppå gifven proposition bifölls äfven betänkandet.

§ 57. Upplästes och bifölls högl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag, af d. 13 Septemb. nästl.¹⁷⁵⁰ öfver secreta utskotts extractum protocolli, af d. 26 Julii, angående marinecorpens indragning.

§ 58. Föredrogs så väl fiskeri-deputations betänkande,¹⁷⁵¹ angående fiskerifondens tillstånd, samt huruvida den må komma staten till godo, som secreta utskåttets i samma ämne utfärdade protocollsutdrag, af d. 4 Septembr. nästl.¹⁷⁵²

Och pröfvade ståndet, i afseende på statsverkets nu varande tillstånd, nödigt, att, enligt h. probstens Wijkmans förslag, bifalla secreta utskåttets tanka, med den förändring, att de, som hafva fiskeripræmier att fordra, skola wara förbundne emottaga 50 procent, och det utan interesse; dock att dispositionen af denna fonden må wara cronan förbehållen, i fall statsverkets behof skulle oumgängeligen fordra, att dem tillita.

¹⁷⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 41.

¹⁷⁴⁹ Ibid., nr 42.

¹⁷⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 50.

¹⁷⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 28.

¹⁷⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 205.

§ 59. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁷⁵³ öfver capitaine Wadenstiernas besvär.

§ 60. Uplästes så wäl secreta deputations betänkande,¹⁷⁵⁴ öfwer fändrik Barfods klagomål, som h. lector Kraftmans thervid inlämnade memorial,¹⁷⁵⁵ hvilket sistnämde ståndet fann skiäligt, att bifalla.

§ 61. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁷⁵⁶ angående majoren baron Djurclous besvär.

Detta bifölls, och tillika förbehölls ad protocollum, att vidare jämka beslutet, om så skulle behöfvas, så att den besvärande icke vidare af major Lannerstierna måtte préjudiceras.

§ 62. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁷⁵⁷ öfwer ryttmästarne von Svedenheims, Örnshölds och Schönströms besvär.

§ 63. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁷⁵⁸ angående capitaine Gripenbergs besvär.

Ståndet åtskildes.

Den 21 Septembris

Klåckan 4 efter aftonsången, sammanträdde ståndet, och hörde för sig justeras protocollerne, af d. 8, 13 och 18 Septembr.

¹⁷⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 168.

¹⁷⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 169.

¹⁷⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 257.

¹⁷⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 170.

¹⁷⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 171.

¹⁷⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 172.

Den 23 Septembris

§ 1. Förestälte h. probsten Meurling, om icke ståndet skulle finna skäligen, att instämman med wällofl. borgareståndet, som, uti påskriften på cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande, uti saken emellan slagtareämbetet här i staden, och Isac Hillman, tillagt denna senare af de förra 1 000 d:r silfvermynt, uti expenser; emedan han, i annor händelse, icke skal vara af den förmögenhet, att han lagligen kan af dem söka reconvention. H. kyrkjoherden Hernodius förmente väl häremot, att Hillman icke har att klaga, då han lagligen får söka reconvention, hvilken ståndet nu icke skulle kunna utsätta, utan att närmare examinera conventionsmålet.

Men sedan h. probsten Kröger, med flere, yttrade sig finna, någon ersättning för Hillman, som under sakens handterande nog lidet, wara billig; bifölls, uppå gifven proposition, wällofl. borgareståndets förenämde påskrift, undantagande af h. kyrkjoherden Hernodius.

§ 2. Då expeditionen skulle justeras öfver 34 §, af protocollet d. 20 Septembr., yttrade h. probsten Wijkman, med flere af ståndet, sig icke hafva märkt, att major Palmfeldt waret inbegripen uti samma betänkande med capitaine Rehnberg, i afseende på hvilken senare, betänkandet allenast blifvit bifallet. Och som äfven någon skillnad uti merita caussæ för dem bägge tycktes wara, hvilket h. probsten Ziebeth, med någre flere, dock icke ville medgifva; faststältes den resolution, att betänkandet bifalles, hvad capitaine Rehnberg beträffar, med tilläggning, att capitaine Holst, i anledning af dess memorial, undfår majorsfullmagt, af samma dato, med honom; men ang. major Palmfeldt, ville ståndet sig särskildt utlåta.

§ 3. Anmälte h. probsten Waldius, att expeditionsdeputation nu är i mycken förlägenhet, med expeditionernas renskrifvande, som mot riksdagens slut sig mera samla, än deputationens betjening hinner sköta, helst den äfven nyttjas af secreta utskåttet.

Secreta utskåtts-ledamöterna åtogo sig derföre, att i secreta utskåttet påminna, om någon förstärkning af dem, som skola skrifva rent.

§ 4. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁷⁵⁹ angående skatteköp å cronohemmanet Henninen.

§ 5. Föredrogs ett memorial af cammarrådet Ekebark,¹⁷⁶⁰ der uti han anhåller, om tjenstefrihet, med lörens oafkortade åtnjutande. Och wille ståndet, i afseende på andragne öma omständigheter, til denna ansökning samtycka.

§ 6. Uplästes protocolsdeputations betänkande,¹⁷⁶¹ uti saken, emellan capitaine Granatenhjelm och ryttmästaren Rothkirk.

Detta betänkandet blef genast, efter upläsandet, bifallet; men, då h. probsten Bolmstedt sedermera upkom, erindrade han, att de bifogade särskilda vota icke blifvet uplästa, hvilket derföre skedde; hvarefter h. probsten anhöll, om ståndets grace för bergscollegii ledamöter, som i betänkandet blifvit pliktfälde, och af hvilka en wore h. probstens svåger; hemställte herr probsten Mathesius, om icke, som dessa vota gå ut uppå lindring uti plikten, ståndet kunde sådant bewilja, helst intet tillföre wid denna riksdag blifwit dessa ämbetsmenn till last lagt, och Kongl. Maj:t dock kunde förhålla dem det, i detta mål, begångne felsteget.

Häröfver upkom någon discours, i anseende dertil, att h. probsten Meurling, h. kyrkjoherden Heurlin, h. doctor Möller, med flere, erinrade om en dylik plikt, som sista plenum blifvit ålagd krigscollegium, uti saken, om Naula cronorusthåll, då stånden icke eller hört detta collegii förklaring, hvarföre det synes billigt, att, om det ena collegium skal få eftergift, det andra icke eller anses hårdare; hvaremot h. probsten Haartman påstod, att denna en gång afgjorda saken icke måtte uprifvas, helst plikten der war på goda skjäl grundad. Omsider förenade sig ståndet derom, att bifalla betänkandet, med den förändring, att kongl. bergscollegii ledamöter plikta 200 d:r silfvermynt, som är lika, med hvad krigscollegii ledamöter wid förra tillfället blef ålagdt.

§ 7. Uplästes och bifölls allmänna besvärdeputations resolutionsproject öfver 24 § af prästeståndets allmänna besvär; men det, som var upsatt öfver 17 §, skulle vidare i deputationen jämkas.

¹⁷⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 213.

¹⁷⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 277.

¹⁷⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 12.

§ 8. Upläste herr lector Kraftman ett dictamen ad protocollum,¹⁷⁶² angående nödig plats för gymnasium i Borgo.

Sedan ståndet något öfvervägat denna saken, beslöts, att protocollsutdraget til de öfriga respective stånden, i anledning af h. lectorns dictamen, skulle formeras.¹⁷⁶³

§ 9. Uplästes och bifölls wällofl. borgare-ståndets protocollsutdrag, af detta dato,¹⁷⁶⁴ angående smidesflyttningar; hvilket bifall skulle åberopas, uti påskriften på högloflige ridderskapets och adelens protocollsutdrag, i samma ämne, af den 11 Augusti nästledne.

§ 10. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående Stora Barnhuset här i staden;¹⁷⁶⁵ hvilket nu lades på bordet, att af ledamöterne påses, så att det sedan så mycket lättare må kunna afgöras.

§ 11. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁶⁶ angående Kungsbergs kungsgård.

§ 12. Uplästes cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁶⁷ om frihet från tullafgifter för byggningsmaterialier till det i Kungsbäcka stad belägne tingsstället, Skansen.

H. probsten Wijkman wille icke bevilja detta undantag ifrån allmänna tullordningen; men h. probsten Mathesius erinrade, att samma sak är med prestegårdarne i städerne, som någon landsförsamling äfven skal underhålla; och som h. probsten Meurling gaf till känna, att tulldeputation tillstyrkt tullfrihet vid sådane tillfällen, samt h. probsten Lindbom, att ett betänkande derom kommer ifrån cammar-, oeconomie- och commercedeputation, skulle imedlertid förewarande sak hvila.

¹⁷⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 236.

¹⁷⁶³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 47.

¹⁷⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 82.

¹⁷⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 219.

¹⁷⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 185.

¹⁷⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 246.

§ 13. Uplästes secreta utskåttets protocollsutdrag, af d. 22 Septembr. nästledne,¹⁷⁶⁸ angående indragningar af personela pensioner och gratialer.

H. probsten Afzelius erinrade härvid, att beneficie- och benådningsstatens indragning i allmänhet måtte påtäckas, medan den, utan ordinarie pensionsstaten, som år 1727, utsattes till 30 000 d:r silf:nt, utan gräns upstiget så, att den nu wida öfverträffar den förra. Den bör derföre icke vidare existera, sedan de afgått, som derå stå upförde.

Härvid instämde h. probsten Mathesius och wille, att secreta utskåttet dess utom skulle upgifwa, huru stor pensionsstaten hädaneftre skall vara, samt huru många riksens råd, med deras enkefruar, derå skola underhållas.

H. probsten Wijkman conformerade sig äfven med h. probsten Afzelius, tilläggande, att beneficie- och benådningsstaten efter hand bör minskas, på det sättet, att, så fort någon på ordinarie pensionsstaten afgår, bör en ifrån den förenämde staten deruppå inflyttas.

H. probsten Haartman: Pensionsstaten har subsisterat sedan år 1696. Sedermera har beneficie- och benådningsstaten tillkommet, hvilken riksens ständer wid 1727 års riksdag förbehöllo sig, att minska eller indraga. Att den nu aldeles skal uphöra, lærer icke vara rådeligit, emedan många besynnerliga tillfällen med fattiga kunna förekomma, hvarvid regeringen bör hafva några medel att tillgå. Dock ville herr probsten, att den till ett vist quantum skulle determineras, och anförde, för öfrigit, huru som de af secreta utskåttet nu genast till indragning projecterade 92 000 d:r äro af beneficiestaten, samt att bägge staterne för öfrigit äro mycket sammanblandade, så att somlige hafva pension, med tillökning af gratialer.

H. doctor Nordman förmälte, huru som secreta utskåttet i synnerhet trodt sig böra hafva ömhet för änkor och faderlösa barn; påminnande, att, som pensionerne äro mindre än gratialerne, blifwa de lidande, som ifrån det senare skulle flyttas till det förra, i anseende hvartil, h. probsten Mathesius yttrade sin mening wara, att desse då likafullt komma, att åtnjuta differencen uppå beneficie- och benådningsstaten.

H. probsten Hellberg: De 140 724 d:r silf:nt, som secreta utskåttet anförer, framdeles skulle komma att indragas, äro icke endast af beneficie- och benådningsstaten, utan det mästa deraf består i nya löner, som i senare tider äro anslagne. Sjelfva den nyss nämde staten är dess utom icke så stor, som

¹⁷⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 223.

man vill sig föreställa, emedan den nu mera genom secreta utskåttets in-
dragningar, blifvit reducerad till 7 000 d:r silf:nt; warande, i h. probstens
tanka, ömt, att aldeles uphäfva den samma, i anseende till särskildta casus,
som med nödlidande kunna förefalla.

H. biskop Serenius wille icke eller, att den aldeles skulle aboleras, utan
till viss summa utsättes.

H. probsten Waldius tillstyrkte äfven, att någon summa måtte lämnas till
nödlidandes hjälp.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus: Rikets utblåttade tillstånd kan icke an-
nat, än öma en hvar. Ju mera penningar af staten disponeras, ju större tunga
faller på undersåtarena; beneficie- och benådningsstaten må derföre väl in-
dragas, men dock de, som derå nu stå upförde, bibehållas, til dess de afgå.
Och fann för öfrigit, h. öfverhåfpredikanten icke eller något ondt deruti, att
folk af denna staten flyttas på pensionsstaten, wid förefallande öppningar, när
de af den förra få uppbära fyllnaden.

Sedan således häröfver blifvit discoureradt, förenade sig ståndet, att bif-
alla secreta utskåttis protocollsutdrag, med tilläggning, att beneficie- och be-
nådningsstaten indrages, alt efter som gratialisterne genom döden afgå; och
att, då någon vacance blifver på pensionsstaten, intages rummet af någon,
som på den förrnämde staten njuter gratial, hvilken då af samma beneficie-
och benådningsstat endast kommer att upbära så mycket, som pensionen är
mindre, än det förr åtnjutna gratialet.

§ 14. Företrädde en deputation ifrån högl. ridderskapet och adelen, som
öfverlemnadt samma stånds beslut, öfver secreta utskåttis protocollsutdrag,
angående riksdagens slut, med recommendation til öfverensstämmelse hos
detta ståndet, i anseende till hela landets derunder beroende lisa, samt att,
till påskyndande deraf, bevillningen nu måtte upkomma. Äfven recommen-
derades till benäget afgörande, saken angående assessor Psilanderhielms be-
fordran, såsom riksens ständers egen betjent.

§ 15. Uplästes secreta utskåttis protocollsutdrag af d. 12 Septembr. nästl.,¹⁷⁶⁹
tillika med h. probsten Högströms särskildte votum.

¹⁷⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 224.

H. probsten Wijkman biföll secreta utskåttets tanka, med följande tilläggningar (1) att alla efter år 1696 inrättade nya syslor, skola, i fall de till bibehållande pröfvas oumgängeliga, förses med penningelöner i dalertal. (2) att de löner, som ännu ifrån 1696 förblifvit i penningar, men sedan den tiden blifvit på ett eller annat sätt tillökte, reduceras till hvad de voro, då 1696 års stat inrättades (3) att, så snart någon vacance existerar af de syslor, som efter 1696 blifvit inrättade, skola vederbörande granska, om och huruvida de oumgängeligen behöfva bibehållas, eller kunna indragas. (4) Om Westerbotns landsstat haft rättighet till indelt lön för 1696, må den dervid bibehållas; men eljest afstyrkte h. probsten alt undantag härvid, och förmente, att preteståndet äfven borde tåla, hvad uppå dess lott häraf kunde falla.

H. probsten Mathesius styrkte dertill, att secreta utskotts protocollsutdrag simpliciter måtte bifallas, på det ingen anledning måtte gifvas, att i de andra stånden upröra sådant emot preteståndets rättigheter, som ledamöterna i secreta utskåttet nu försigtigt wetat undvika; till exempel hvarå, h. probsten anförde scholæbetjeningen i Finland, som i proportion är sämre lönt, än scholæbetjeningen i Sverige, och skulle i ett svårt lidande försättas, om den skulle mista sina indelningar, blåt för det de tillkommet efter år 1696.

H. probsten Forssenius bad, att man äfven måtte något tänka på löntagarnes conservation, hvilka icke äro orsaken till myntets förändring; och är ovist, hvilken framdeles härutaf blifver lidande.

H. biskop Fortelius anhöll, för finska scholæstatens skull, att secreta utskåttets tanka måtte simpliciter bifallas.

H. probsten Högström anförde något, till bestyrkande af de skäl, som för anlåtet honom, att gå med särskildt votum för Westerbotns landsstat, hvilken, ehuru wid ett gammalt län tjenstgörande, dock hafwer mindre lön, än deras vederlikar annorstädes.

H. probsten Hellberg hemställte, huru, i anledning här utaf, bör förhållas med de flera nya stater, som sedan 1696 äro inrättade, helst man vet, att i senare tider både län och fögderier äro delte, med mera.

H. probsten Haartman anmärkte, att regeringssättet nu för tiden fordrar en widlöftigare betjening, än under en souverain konung kan behöfvas.

Omsider gjordes proposition och secreta utskåttets protocollsutdrag bifölls. Hvarjämte beslöts, uppå herr probsten Wijkmans ytterligare föreställning, att låta ett särskildt protocollsutdrag till de öfriga respective stånden

afgå, angående undersökning af de systors nödvändighet, som, sedan år 1696, äro tillkomna.¹⁷⁷⁰

§ 16. Påminte herr biskop Serenius, att, sedan ståndet nu afgjort, angående de personele indragningarne på staten, och således undanröijt det hinder, som, till följe af dess beslut, legat i vägen för bevillningsprojectets upgift, det måtte det samma nu ifrån deputationen upfordras.

Detta förmente herrar probstarne Wijkman, Kröger, med flere, ännu icke böra ske, emedan projectet ännu icke hunnet completeras, i anseende till något, som uppå statsdeputations utlåtande beror; hvarjämte sådane olägenheter befarades af för mycket hastande med denna saken, som kunna blifva betydande och efteråt sig wisa.

Efter någon stunds ventilation häröfver, proponerades, om ståndet bifaller, att bevillningsprojectet nu skal upgifvas; hvartil, som Ja och Neij svarades, anstältes votering, då Neij skulle betyda, att bemälte project då först skulle uppkomma, när det hinner completeras.

Detta deciderades, genom 23 Ja, emot 18 Neij. Och skulle derföre beslutet tecknas uppå bevillningsdeputations protocollsutdrag af d. 9 Augusti nästledne.

§ 17. Föredrogs löparen af secreta utskåtts protocollsutdrag d. 26 Septembr. nästledne, ang. riksdagens slut hvarå höglöfl. ridderskapet och adelen tecknadt bifall, med tillägning, att herr landtmarschalken, med respective herrar talemän, må vidare, om så behöfves, jämka dagen till riksdagens slut, och att bevillningsdeputationen fordarsammast må upgifva projectet till bevillningen.

Herrar probstarne Wijkman, Mathesius, med flere, förklarade sig icke kunna lemna detta i herrar talemännens skön, som ostridigt är en ståndets rättighet; äfwen som herr biskop Serenius icke ville, att talemännen skulle detta göra, utan samråd med sina stånd.

Efter någon vidare discours, uppsköt ståndet sitt utlåtande häröfver, till dess bevillningen inkommet.

¹⁷⁷⁰ Prästeståndets protokollsutdrag: Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 132, fol. 177–178.

§ 18. Företogs till afgörande cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående grefvinnan Stenbocks sökte ersättning för vederlagsbrist, då herr probsten Wangel först munteligen detaljerade skälen uti sitt särskildta votum; hvarefter h. probsten Wijkman yttrade sig äfven här finna rum för den principen, att, då cronan skal söka sin rätt, bör den hålla sig till egendomen och icke till personen.

Herr biskop Filenius fann betänkandet vara billigt; men förklarade sig icke kunna gå inn i särskildta votum, sedan Hufvudstad egendom nu gått genom flere händer, och bytes-bristen icke förr, än nu nyligen, blifvit observerad.

Herr biskop Serenius fann skäligast, att kongl. cammarcollegium borde widkännas denna ersättningen, som icke observerat den samma, innan auction passeradt; warande eljest ingen säkerhet, med hvad på öppen auction inropas.

H. probsten Mathesius anmälte, att, efter 1757 års förordning, böra sådane auctioner wara osäkre, när man icke, efter 1702 års förordning, gör sig underrättad, om egendomens beskaffenhet, och att alt dervid hafver sin riktighet.

Sedan h. probsten Kröger äfven förestält, att cronan icke är så belåten med penningarna, som med jorden, begärtes och gjordes proposition öfver h. probsten Wangels votum; hvilket bifölls.

§ 19. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁷¹ rörande framledne öfverste Kruses arfwingars byte med cronan, om Häringe och Hammarsta kungsgårdar, tillika med bifogade särskilta vota, af hvilka ett var h. probsten Wangels.

Sedan h. probsten vidare munteligen uplyst detta; förmälte h. probsten Wijkman, sig finna skäligit, att det bifalla, tilläggande, att justitiæcancelern, vid ansvar inför riksens ständer, wid nästkommande riksdag; bör tilltala vederbörande ämbetsmän, som icke rätteligen lagt hand vid denna saken, och befordra dem till den plikt, som lag förmår; men som ledamöterna af deputationen erinrade, att detta i betänkandet innehålles; bifölls deputationens betänkande, med h. probsten Wangels särskildta votum.

¹⁷⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 183.

§ 20. Uplästes cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁷² öfver allmogens på södra Öland enskildta besvär, rörande tjenstehjonsutskrifningen.

Med detta betänkande åtnöijdes icke h. probsten Wijkman, emedan han fann ganska besynnerligit, att sådane utskrifningar skola finna rum hos medborgare i en fri regering. H. probsten tillstyrkte derföre, att all den utskrifning, som nu blifvit öfverklaga[d], må uphöra, och Ottenby kungsgård icke vidare i denna delen äger annan rättighet, än kongsgårdar i allmänhet denna riksdag blifvit tillerkänd; hvilken tanka ståndet, uppå gifven proposition, gjorde till sitt beslut.

§ 21. Föredrogs och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁷³ öfver 1 § af allmogens i Sysmä och Itis soknar enskildte besvär.

§ 22. Föredrogs och bifölls cammar-, oecon.- och commerce-, samt landt- och sjö-militiæoeconom.-deputationernas betänkande,¹⁷⁷⁴ öfver 11 § af allmogens i Korsholms härad enskildta besvär.

§ 23. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁷⁵ öfver 4 § af allmogens i Pikie och Haliko härader, samt 10 § af allmogens i Borgo och Kymene härader enskildte besvär.

§ 24. Föredrogs och bifölls protocolsdeputations betänkande,¹⁷⁷⁶ uti saken, emellan capitaine Hästesko och dess för detta varande fru, Elisabet Charlotta Renstierna.

¹⁷⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 182.

¹⁷⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 180.

¹⁷⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 181.

¹⁷⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 179.

¹⁷⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 11.

§ 25. Uplästes och bifölls högl. ridd. och adelens protocolsutdrag, af detta dato,¹⁷⁷⁷ angående förordningars uppsättande, i anledning af stora deputations betänkande, om lagarnas verkställighet, med mera.

§ 26. Föredrogs och bifölls höglofl. riddersk:s och adelens påskrift, uppå h. Armfeldts memorial,¹⁷⁷⁸ rörande officerarenas befodringsrättighet vid lifregementet och lif-dragonerne, så lydande: Bifallet, samt att häraf tilläggning må ske uti den allmänna förordningen om befodringar.

Ståndet åtskildes.

Den 25 Septembris

§ 1. Föredrogs en böneskrift af Johan Lindström,¹⁷⁷⁹ å tvänne fattige qvinnors vägnar, som begära hjälp, att snart få slut uppå en sak, rörande en gård, hvaraf de skola vara i mistning; och resolverades häröfver, lika med höglofl. ridderskapet och adelen, att underdånig föreskrift till Kongl. Maj:it må afgå, om dess nådiga befallning till vederbörande ämbetsmän och domstolar, att lagligen och skyndsamligen afhjelpa dessa fattiga sökandes angelägenhet.

§ 2. Föredrogs och bifölls wällofl. borgare-ståndets protocolsutdrag af d. 1 Augusti nästl.¹⁷⁸⁰ ang. tours beräknande för välbemälte stånds cancellist, auditeuren Gustav Cervin.

§ 3. Föredrogs generallieutenantens och landshöfdingens i Calmar, baron Roxendorffs memorial,¹⁷⁸¹ angående Ottenby kungsgård; och förblef ståndet wid dess, öfver betänkandet, redan tagna resolution.

¹⁷⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 70.

¹⁷⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 278 (undertecknat *Magnus Armfeldt*).

¹⁷⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 486. Rör en fastighet i Stockholm.

¹⁷⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 93.

¹⁷⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 487.

§ 4. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷⁸² angående en klädesfabriques anläggande vid Avesta.

§ 5. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁸³ angående arrendet af Schenäs kungsgård.

§ 6. Uplästes allmänna besvärdeputations protocollsutdrag, af d. 6 Septembr. nästledne,¹⁷⁸⁴ öfver 37 § af borgareståndets allmänna besvär, angående kronans tionde-tackjern; hvaröfver ståndet resolverade, lika med hedervärda bondeståndet, som bifallet det senare alternativet, eller auction. Och skulle detta beslut återropas uti påskriften af de på bordet lagda bergsdeputations betänkande,¹⁷⁸⁵ och secreta utskåtts protocollsutdrag, i samma ämne.

§ 7. Föredrogs första delen af allmänna besvärdeputations project till resolution å bonde-ståndets allmänna besvär;¹⁷⁸⁶ och lades 1 § deraf, på h. probsten Wijkmans begäran, på bordet.

2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 §§ blefvo bifallne.

Wid 10 § gjordes af flere ståndets ledamöter anmärkning, huru äfventyrligit det vil wara, att rätt sökande, efter nu vidtagna författningar, eij är tillåtet, att med besvär öfver riddaresyns utslag få gå till riksens ständer, hvilken väg likväl synes böra vara öppen för alla rikets undersåtare; såsom ock huruledes man eij borde få gå ifrån lagmanssyn, immediate till riddare-syn, då eljes alla andra rättegångsmål gå ifrån lagmansrätterne till Kongl. Maj:ts håfrätter.

Ståndet fant, i anledning häraf, godt, att om detta laggranna ärende låta afgå extractum protocoll till de öfrige respective stånden; då emedlertid kommer denna § att hvila.

11 § blef med allmänna besvärdeputations tillägning bifallen; såsom äfven 12, 13, 14 och 15 §§ wunno ståndets bifall.

¹⁷⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 144.

¹⁷⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 209.

¹⁷⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvärdeputationens akter, nr 25.

¹⁷⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 21.

¹⁷⁸⁶ Ibid., nr 26.

Öfver 16 § hade ridderskapet och adelen sig utlåtet, att den samma afslå, emedan eljes ändamålet och verkan af pardonsplacatet skulle i den delen försvinna; hvilket af ståndet bifölls.

17 § blef bifallen, och likaledes d. 18:de, enl. allmänna besvärdeputations project, dock med tillägning, att den, som för detta köpt sådant augments-hemman, hvarå upodlingar blifvit gjorde, böra afstå den upodlade jorden, til nyttjande på 50 års tid, åt den, som upodlingen gjordt.

§ 8. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹⁷⁸⁷ i anledning af assessor Anreps memorial, ang. justitiæärender hos riksens ständer.

Sedan h. doctor Nensén förklarar deputations välmenta afsigt, med detta betänkande, att någorlunda mota den trätgirighet, hvaraf man märkt, att många nu intagas och drifvas, att som oftast, i mindre betydande mål, besvara riksens ständer; fan dock ståndet, uppå herrar probstarna Ziebeths och Krögers tillstyrkande, bäst vara, att med högl. ridderskapet och adelen sig förena, till att äfven i denna delen bifalla stora deputations betänkande om lagarnas verkställighet uti 19 § 1 momentet.

§ 9. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 23 Septembr. nästledne,¹⁷⁸⁸ ang. frihet för hans excellence, herr riksrådet grefve Törmflycht, att ifrån rådkammaren sig absentera, samt en ny riksråds tillsättande i dess ställe.

§ 10. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷⁸⁹ angående jern- och stål-fabriquen vid Drottningholm.

Detta bifölls i det öfriga; men, ang. personela utskylders erläggande för arbetarena, skulle, enligt h. probsten Wijkmans erinran, förfaras, efter de vid denna riksdag derom tagna författningar i allmänhet.

§ 11. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹⁷⁹⁰ angående framledne Kreitlous lidande.

¹⁷⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 50.

¹⁷⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 226.

¹⁷⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 150.

¹⁷⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 49.

Herr lector Kraftman detaljerade vidare saken, och visade, huru som någon last äfven deruti faller uppå justitiæcancellern, som icke i tid, och medan Kreitlou ännu lefde, dervid gjort, hvad honom ålegat; hvarförutan och sedan acterna i generalkrigsrätten blifvit förlagda, det är äfven så svårt, att nu få tillräckeligt ljus i saken, som att säga, af hvilken Kreitlous enka skal söka ersättning, för sitt lidande.

I anseende härtill, styrkte h. probsten Wijkman till det beslut, att den eller de, genom hvars vårdslöshet de här omnämde documenter förkommet, skola derföre fiscaliter tilltalas, samt att i Kongl. Maj:ts rådkammare undersökes, om och huruvida justitiæcancellern till något Kreitlous nu iråkade lidande, genom sin åtgärd, wällande varet, och ther thet så befinnas skulle, ersättning therföre honom tå åläggas.

Med denna tillägning, biföll ståndet betänkandet, hvarefter h. doctor Nensén gaf tillkänna, huru som han i deputationen af rådets och justitiæcancellerns förklaring funnet, att sistnämde embetsman rättat sig efter riksens ständers förordnande wid sistledne riksdag, som förmår, att han då först skulle börja action i saken, när han deruti af Kreitlou närmare uplysningar bekommet, hvilket senare aldrig skett.

§ 12. Föredrogs afskedade sergeanten Herman von Bäckers besvär,¹⁷⁹¹ öfver urskillningsdeputationen, som icke velat uptaga dess klagomål öfver lidande och hård medfart.

H. doctor Nensén berättade, att justitiædeputation infortrat rådets förklaring öfver denna sak, hvilken h. doctorn, som vid sakens slut å ståndets vägnar, waret ensam i deputationen, icke mindre än de öfrige ståndens ledamöter, funnet nöijaktig, förnämligast å den grund, att man haft medömkan med Bäcker, och tykt, att han skulle ådraga sig någon ofärd, om saken, sådan som han den uppgifvet, lagligen skulle fullföljas, och hade h. doctorn af hans skrifter haft anledning att sluta, det han till sina sinnen icke wore nog bevarad.

H. lector Kraftman åter hade tykt sig af acterna wäl märka någon oförsigtighet hos Bäcker, men icke derföre något fel på förståndet, ehuru det icke wore underligt, om den synnerligen hårda medfart, som mot honom blifvit föröfvad, skulle haft en sådan verkan. H. lectorn beskref äfven utförligare,

¹⁷⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 307 (med bilagor).

huru illa han blifvit handterad, och anmärkte, att han till slut blifvit afspisad med 100 d:r silf:nt af statsmedlen, hvilket obehöriga tillgrep af rikets penningar icke är det enda i sin sort, och borde af riksens ständer särskildt beifras.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus förmälte sig hafva sett ett promemoria af Bäcker, som röjt någon sinnesförvirring, hvilken i den långvariga och svåra arresten lätteligen kunnat honom påkomma. Men om på hans skrifter skall hafvas afseende, bör icke allenast vederbörande ämbetsmäns förhållande remitteras till undersökning, utan äfwen hans grofva angifvelser lagligen af kongl. håfrätten examineras.

Detta senare afstyrkte h. professor Amnell, för att intet göra mannen olycklig; utan vore nog, om det procedere beifras, som mot honom blifvit brukat.

Sluteligen widtog ståndet h. probsten Wijkmans förslag, att Hans Kongl. Maj:it underdånigst anmodas i nåder tillse, huru lag och rätt i detta mål blifvit i akttagen, och att saken skyndsamligen till slut blifver hulpen.

§ 13. Uplästes ett af h. probsten Kröger upsatt protocollsutdrag, angående jura patronatus, hvilket, i anledning af hvad nu discourerades, och h. professor Amnell, herr biskop Serenius, med flere, erinrade, rörande de öfriga stiftens, utom Lunds, skulle något jemkas.¹⁷⁹²

§ 14. Föredrogs stora deputations berättelse och utlåtande¹⁷⁹³ öfver några uti saken, angående Königska wäxelcontoiret, förekomne nya omständigheter; hvarvid äfwen uplästes handelsmännens Bagges och Knipers memoria-ler.¹⁷⁹⁴

H. doctor Wählin, som setat öfver sakens utarbetning i stora deputations expeditionsutskått, anförde, att, ehuru detta betänkande blifvit så författadt, som cronans rätt det synts fordra, kunde herr doctorn icke förtiga de mildrande omständigheter, som förekommet för handelsmännen Bagge, Kniper och Christian König, hvilka intet mera kan tillvitas, än att de oförsigtigt lånt sina namn åt bolaget, när de likväl år 1757 redeligen gifvit till känna, att

¹⁷⁹² Se bilaga 23. Jfr Prästeståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvärdeputationens akter, nr 23, angående prästeståndets allmänna besvär § 19.

¹⁷⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, stora deputationens handlingar, nr 7.

¹⁷⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 488–489.

växelooperationen vore för riket skadelig, och att de icke längre kunde hålla ut dermed. Hade de då straxt fått liquidation, när de den begärdte, så hade saken icke kommet i så stor widlöftighet, och de lätteligen kunnat reda sig derutur. Men Wittfoth och Classon hafva tydeligen waret hufvudmän för altsammans, som hållet de öfriga i mörker, om deras egennyttiga planer.

H. probsten Mathesius medgaf, att de trenne förstnämde handlande icke sådana ilgrep mot riket, enligt acterna, kunna påbörjas, som de tvänne öfriga fastna före. Men att de dock derifrån äro aldeles rena, hade h. probsten svårt före at tro, emedan det förefaller alt för orimmeligit, at, när flere äro associerade, en del skola hafva mera förtroende till andra utom bolaget, än til sina egna bolagsmän. Hvad i synnerhet Bagge angår, är bekant, att han alt sedan år 1756 hållet mycket stort hus i Götheborg, hvartil han svårligen kunnat hafva annan resource än publici på konstigt sätt åtkomna medel: kunnan[de] man af dess uppförande, i andra dylika mål, med nog sannolikhet sluta till dess förhållande i detta. Billigheten fordrar derföre, att både han och de öfriga efter lag nu umgälla, hvad de gjort, helst hvad Wittfoth och Classon beträffar, det icke i det strängaste blifvit projecterat, emedan lifsstraff då icke torde finnas för hårdt. H. probsten understälte allenast, om icke tillägg af echafaut kunde finna rum, då detta straffet brukas för bedrägeri privati emellan, tyckes det icke mindre förtjenas genom bedrägeri mot cronan.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus fann svårighet att utlåta sig, så vida han icke kände saken i grund. Att hufvudmännen brukat oförsvarligit procedere, är nog tydeligit. Men det kunde h. öfverhåfpredikanten icke nogsamnt finna, huru Christian König nu kan fastna för ersättning, med lika rätt, som de öfriga associerade, sedan han sålt sin andel i bolaget till handelsman Zettersten, och transporteradt på honom alla dermed förknippade onera. När nu denna sistnämde redan sitter på gäldstufvan för skuld, som han blifvit ansatt före, i anledning af denna wexel-contoirssaken; så tyckes vara obilligt, att både han och König skola ruineras, för ett och samma brått, och synes som Zettersten nu egenteligen wore cronans man, sedan han, i Königs ställe, ingått förbindelse till cronan. Dess utom, och äfven som Kniper och Bagge af tvänne stånd blefvo befriade, då saken sist hos ständerne war före, samt således icke nu böra mera graveras, då den igenom Wittfots och Classons förvållande å nyo uppkommet; så lärer ock Henric Königs brått icke befinnas

så svårt, att han bör ruineras, lika med dem, som äro upphofsmänn, för anläggningen.

H. probsten Wijkman undrade, att någon betänkelighet ännu kan vara öfrig, till att låta desse owärdige medborgare få känning af riksens ständers rättvisa, när man påminner sig deras myckna bemödande, då saken sist var före, att hålla ständerna bakom ljuset, och slingra sig utur deras händer. Deras djerfva motstånd då, förtjenar nu så mycket mera beifrande, som de fatiga i landet eljest få ersätta allt, hvad cronan uppå dessa lider. H. probsten biföll derföre så mycket häldre betänkandet, som de tre minst bråttslige äfven der äro skilde i straffet, och blifva icke pålagde, att betala, en för alla och alla för en. Cronan, såsom tredje man, bör ock icke sätta mellan för det, att König, Bagge och Kniper icke i alt taget associationsreglorne och bevakat sina bolagsrättigheter, att få del af hvad de andra opereradt för bolagets gemensamma räkning. Och som Christian König, genom sin afhandling med Zettersten, aldrig kunnat accordera bort cronans rätt, så är han icke mindre nu, än förr, cronans man. Många echapader och illusioner skulle eljest kunna finna rum. Den ändringen allena i betänkandet skulle h. probsten önska, att Classon, som gripit till flykten, aldrig måtte få lejd, utan förklaras ovärdig, att någonsin mera komma inom riket.

H. probsten Ekström åberopade Wittfoths, i utskåttet producerade, bref, såsom skäl dertil, att Bagge och Kniper aldrig haft någon kunskap om Wittfots och Classons wäxeloperationer.

H. kyrkjoherden Ståhl hade intet att påminna wid deputationens tillstyrkande för Wittfoth och Classon; men betygade ömhet för de 3 öfriga, af hvilka h. kyrkjoherden alltid funnet Bagge i privat handel redelig, och hade här äfven som Christian König och Kniper endast lånt sitt namn, utan någon vinst af de andras operationer.

H. doctor Wählin gaf tillkänna, att utskåttet hördt både König och Zettersten, men icke funnet skäl att gå ifrån König, emedan de icke sade cronan till, om den transaction, som först år 1763 dem emellan träffades.

H. doctor Nordman ömade de 3, som oförsigtigt härvid sig förhållet, men kunde icke finna, att deras oförsigtighet härvid kan komma dem till måtta, eller att cronan bör derföre lida. Kniper har alltid haft godt namn om sig, att vara en hederlig handlande; men h. doctorn påminte sig ett Wittfoths bref, som om honom intygar, att hans uppsåt vore, till att höija kursen, då likväl hans skyldighet varet, såsom associerad i wäxel-contoiret, att fälla kursen.

Om Christian König wore väl ock så ömt, emedan han tyckes hafva waret oskyldig i altsammans, och med sin skada skildt sig vid bolaget; men h. doctorn såg dock ingen mögelighet, att hjelpa honom för det af h. doctur Wählin anförde skälet. Hvad Wittfoth och Classon angår, fastna de för ett svårt criminale, emedan de på ett ganska skalkaktigt och samvetslöst sätt emot fäderneslandet sig förhållet, och snillat undan cronan det, som alla andra medborgare genom tryckande contributioner måste ersätta. Det vore för den skull, i h. doctorns tanka, icke nog straff för Wittfoth projecterat. Dess fängelseställe borde snarare blifva Bohus än Marstrands fästning, på det han icke må hafva tillfälle, att med Kierman öfverlägga om nya stämpingar, och echafaut kunde han icke efter lag undvika.

Herr kyrkjoherden Heurlin ville icke vila från betänkandet, öfver hvars utarbetning han dock af sjukdom waret hindrad, att jemt tillstädes wara. Och berättade nu h. kyrkjoherden, huru som, då han waret med, att försegla Wittfots contoir, hade han der kommet öfver ett litet löst papper, som innehållet trenne vilkor, under hvilka Henric König låfvat, att icke upgifva de nu yppade brefven, nämligen (1) att sequestern på dess egendom här i riket skulle häfvas; (2) att han skulle sauveras ifrån sina creditorer. Det 3:dje mindes h. kyrkjoherden nu icke. Här af lämnade han nu en hvar att sluta, om och huru vida en ren kärlek till fäderneslandet bragt honom till denna upgiften, eller om icke privat hämdgirighet waret dertil grunden.

Herr biskop Lamberg wille, att echafaut-straffet icke mera skulle öfvergå Wittfoth, än det skjedt med Kierman; och bad för öfrigit, om grace för König, Bagge och Kniper, i anseende till considerationer, som herr biskopen för hvardera anförde.

H. probsten Waldius fann Henric König hafva gjort sig förtjent dermed, att han gifvit ständerna ljus i saken, hvarifrån andre skulle afskräckas, om dertill icke attenderas. H. probsten hade derföre hört herr landtmarschalken betyga för honom mycken ömhet.

H. lector Kraftman tog det för afgjordt, att riket bör hafva ersättning af associerade för hvad det genom deras contoir lidit. Och som Classon af ac-terne är öfverbevist wara äfven så bråttslig, som Wittfoth, må han icke eller slippa med mindre straff. Blifver han för all sin tid förbuden riket, så är det icke något känbart straff, utan sådant, hvarmed alla de andra skulle vara väl belåtna. Något equivalent emot Wittfoths straff bör derföre honom vederfaras, och det moraliter verkställas, som icke kan ske physice.

H. probsten Forssenius anmärkte, att detta wäxelcontoirets skuld till cronan, är en del af den, som koppar-handelen af sig födde. Och hade Wittfoth i den saken visat sig så konstig och oredelig, att h. probsten nu icke kunde hafva med honom något medlidande, utan fann rättvist, att döma honom till samma straff, som Kierman; till följe hvaraf, echafauten bör lämnas, att ingen olikhet dem emellan blifver. Classons wingleri och egennyttan hade h. probsten äfwen haft tillfälle att se i banquen hvarifrån han utbekommet 50 000 riksdaler, under falskt föregifvande, att dermed tjena finnar och norrlänningar. Men med Kniper hade h. probsten medlidande, och styrkte dertill, att han med interesse må gratificeras.

H. doctor Nordman projecterade något längre betalningsterminer för Chr. König, Bagge och Kniper.

H. professor Amnell fann icke nog skäl till förskoning för Henric König, emedan motiverna till dess upgift förekomma med skäl misstänkta. Men för Kniper önskade h. professoren lindring. Och att Classon nu mera icke kan beviljas lejd, följer af sig sjelft, sedan han, på sätt som nu sker, blifver af rikstens ständer dömd och ansedd.

Herr biskop Filenius wille äfwen något yttra sig i saken; men som öfver alt begärdes proposition, tillspordes ståndet, om betänkandet bifalles, hvilket med Ja besvarades.

Ytterligare proponerades den tilläggnig, att Classon icke får leigd, hvar til äfwen svarades, Ja.

Äfwen gjordes frågan, om Christian König, Bagge och Kniper beviljas samma betalningsterminer, som associerade i Kermanska contoiret blifvit förunnade; men härtil svarades både Ja och Nej; jämte det, att ståndet, vid den nu infallande middagstiden, skingrades.

Efter middagen

§ 15. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande¹⁷⁹⁵ öfver capit. Liljestråles besvär.

§ 16. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷⁹⁶ om bandfabriqueuren Kocks skuld til discontfonden.

¹⁷⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 208.

¹⁷⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 145.

§ 17. Uplästes och bifölls wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 8 Septembr. nästl.,¹⁷⁹⁷ angående afgiften af sterbhus till justitiæstaten.

§ 18. Uplästes och bifölls wällofl. borgareståndets protocollsutdrag, af den 9 April nästl.,¹⁷⁹⁸ angående indragningen i bergs- och de öfrige collegierne.

§ 19. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷⁹⁹ angående staden Strömstads sökta nederlagsfrihet.

§ 20. Föredrogs och bifölls secreta deputations ytterligare betänkande,¹⁸⁰⁰ ang. herrar riksens råds åtgärd wid general Ehrensverds recommendationer för officerare, som sig i Pommern skola distingueradt.

§ 21. Föredrogs och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹⁸⁰¹ öfver hemmanet Gladsax.

§ 22. Föredrogs handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁸⁰² angående reverber- eller drag-ugnar wid jerngjuterierne, hvilket ståndet fann godt att bifalla, med den förändring, som det bifogade särskildta votum innehåller.

§ 23. Föredrogs och bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁸⁰³ uti saken, emellan för detta camereraren Wetz och afledne stadscasseuren Noræi sterbhus.

§ 24. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁸⁰⁴ angående en särskild discontfond för the finare jern-, stål- och metallfabriquer.

¹⁷⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 91.

¹⁷⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 81.

¹⁷⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 156.

¹⁸⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 204.

¹⁸⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 212.

¹⁸⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 147.

¹⁸⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 54.

¹⁸⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 148.

§ 25. Föredrogs 2:ne cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkanden,¹⁸⁰⁵ det ena för ridderskapets och adelens, samt presteståndets; och det andra för borgare- och bonde-ståndets ledamöter, angående åboernes bibehållande uppå några hemman i Sundby och Jäders socknar i Södermanland.

H. kyrkjoherden Hernodius förmente, att, om bönderne skola mista skatterättigheten, för det de icke fullgjordt wilkoret därvid, att hålla fullgoda engelska och spanska får; så borde och grefvinnan Hård gå ifrån sitt hemman, hvarå hon icke efter contractet hållet får, utan i stället angoriska getter.

H. probsten Wijkman wille, att bägge skulle blifva wid sina hemman, och tyckte, att bönderne i synnerhet förtjenade någon ömhet, som tillförene måst lemna sina hemman till en annan, och icke utan riksens ständers åtgärd kunnat dem återvinna.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus wille äfven, at bägge skulle bibehållas, i anseende til cronans derunder beroende förmån.

H. probsten Godenius: Ridderskapet och adelens samt presteståndets ledamöter i deputation, hade väl ock funnet detta; men så hade dock deremot förekommet, att bönderne tydeligen brutet ett contract, som de sjelfve godvilligt ingått; och hafva många, för mindre contractsbrått, denna riksdag funnets böra gå ifrån egendomar.

H. doctor Nordman: Som för bönderne förekommer en actio miata, wore bäst, att både de och grefvinnan bibehållas.

Sluteligen bifölls borgare- och bondeståndets ledamöters betänkande, med tillägning, att contractet till nästa riksdag skal fullgöras.

§ 26. Föredrogs handels- och manufactur-deputations betänkande,¹⁸⁰⁶ angående fabriqueuren Husbergs understöd i Mariæstad; hvilket bifölls, med den af h. probsten Wijkman projecterade tillägning, att kongl. commerce-collegium hos Husberg söker vederbörlig säkerhet för penningarne.

§ 27. Förenade sig ståndet, att afslå baron Grönhagens memorial, uti saken, emellan Olivecrona och landshöfdingeämbetet i Linköping.

¹⁸⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 213.

¹⁸⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 149.

§ 28. Föredrogs och bifölls landt- och sjö-militiæoeconomideputations betänkande¹⁸⁰⁷ öfver 109 § af krigsbefällets besvär.

§ 29. Föredrogs landt- och sjö-militiæoeconomideputations betänkande,¹⁸⁰⁸ öfver 79 § af krigsbefällets besvär, hvilket bifölls, med höglofl. ridderskapets och adelens ändring, att i stället för 6 d:r utsättes 8 d:r silfvermynts markegång för en tunna råg, som grund till framdeles ändring till mindre dagspenning.

§ 30. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹⁸⁰⁹ öfver 20 § af krigsbefällets besvär.

§ 31. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁸¹⁰ angående liquidation med Alingsås interessenterne; och biföll ståndet, så väl preste- och bondeståndens ledamöters tankar härutinnan, som den af dem uprättade liquidationen n:o 1.

§ 32. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconom.- och commerce- samt bergsdeputationernas betänkande,¹⁸¹¹ öfver 19 § af krigsbefällets besvär.

§ 33. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁸¹² öfver 16 § af krigsbefällets besvär.

§ 34. Föredrogs och bifölls landt- och sjö-militiæoeconomideputations betänkande¹⁸¹³ öfver 68 § af krigsbefällets besvär.

¹⁸⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjö-militiæoeconomideputationens akter, nr 19.

¹⁸⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjö-militiæoeconomideputationens akter, nr 20.

¹⁸⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 215.

¹⁸¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 151.

¹⁸¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 193.

¹⁸¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 216.

¹⁸¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjö-militiæoeconomideputationens akter, nr 19 ½.

§ 35. Aflämnade herr biskop Filenius sitt yttrande öfver betänkandet,¹⁸¹⁴ rörande hospitals- och barnhusverket i gemen, hvaruti herr biskopen endast funnet någon betänkelighet wid det, att nog lätt våg tyckes vara öpnad, till skatteköp af hospitals- och barnhushemman, hvilket, i herr biskopens tanka, icke utan i nödfall borde beviljas. Deputationen tyckes väl hafva taget ett medium, då den såsom något nytt projecterat, att åborättigheten äfven borde köpas; men som af en sådan besittnings-rätt sedermera torde vilja dragas en rättighet för åboen, till skatteköp på auction, hvilket betänkandet lemnar i åboens behag; wille herr biskopen endast hafva tillagdt, om och så framt föreståndarena finna godt, att hemmanet til skatte säljes. Äfvenledes erinrade herr biskopen, att syslomännen böra förpliktas ställa borgen för sig, och att de för barnen projecterade socknegångar lända scholar och gymnasier till förfång.

H. professor Amnell wille icke eller gå längre, hvad skatteköpen beträffar, än att med hospitals- och barnhus-hemman förfares efter 1723 års skatteköpsförordning.¹⁸¹⁵

Sedan herr biskop Serenius förklarar, huru som desse betänkligheter tillräckeligen äro förekomne, så väl genom detta betänkandet, som det andra om öfverinseendet öfver dessa verk,¹⁸¹⁶ hvilket ifrån det förra icke skiljas bör; förenade sig nu ståndet först, att bifalla betänkandet, om hospitals- och barnhusverket i gemen.

Angående det andra, om öfverinseendet, discourerades nu något, i anledning af h. probsten Bolmstedts, herr superintendenten Körnings och h. probsten Forssenii påminnelser, huru vida det vore rådeligit, att upphäfva den ständers deputation, som hittills med så mycket beröm wårdat desse wärken, och förvandla den i en kongl. direction.

Att närmare öfverväga detta, beviljade ståndet herr superintendenten Körning, som på en tid waret bortrest, att taga till sig betänkandet.

¹⁸¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 218. Se prot. ovan 18 september 1766.

¹⁸¹⁵ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Huru med de Hemman och Cronolägenheter, som til Skatte försäljas, förhållas skal.*

¹⁸¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 220.

§ 36. Föredrogs och bifölls landt- och sjö-militiæoeconomideputations betänkande,¹⁸¹⁷ angående flaggmäns frihet, att approbera recruter, och om compagniechefers byten af compagnier, wid amiralitetet.

§ 37. Föredrogs och bifölls landt- och sjö-militiæ-oeconomideputations betänkande,¹⁸¹⁸ rörande militiæhufvudbokslutet.

§ 38. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁸¹⁹ öfver manufact:fondens inkomster och utgifter hädanefter. Höglöfl. ridderskapet och adelen hade bifallet detta, med förbehåll och tilläggning, att af manufactur-contoirets inflytande balance eller manufacturfondsmedlen, årligen en summa af 109 000 d:r silf:nt, på contoirets skuld till banquen, ofelbart skola afbetalas.

Ståndet biföll betänkandet, i det öfriga; men, angående betalningen till banquen, och Mariæbergs tillverkningspræmier, wille ståndet sig särskilt utlåta.

§ 39. Justerades sluteligen protocollsutdraget, angående jura patronatus.

§ 40. Uplästes handels- och manufactur-deputations betänkande,¹⁸²⁰ angående visse nödiga anstalter till kopparstickningskonstens uphjelpande här i riket.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus fann betänkeligit, att bevilja de här föreslagne medel af manufacturfonden, emedan det icke synes stå tillsammans med den vid denna riksdag eljest i akttagna besparingsprincipen.

Men sedan h. professor Amnell, herr probsten Wijkman och h. doctor Nordman detaljerat skälen, som sig förete, i synnerhet för håfgraveuren Floding, bifölls betänkandet, med undantag af n:o 5, angående¹⁸²¹ någon frihet i importen af vissa persedlar.

¹⁸¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjö-militiæoeconomideputationens akter, nr 28.

¹⁸¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjö-militiæoeconomideputationens akter, nr 26.

¹⁸¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 140.

¹⁸²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 153. Se även nr 152.

¹⁸²¹ I protokollet: *ångående*

§ 41. Föredrogs landt- och sjömilitiæoeconomideputations betänkande,¹⁸²² angående styrmannen vid lotscontoiret i Carlsrona; hvaröfver ståndet biföll h. kyrkjoherden Hernodii bifogade särskildta votum.

§ 42. Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹⁸²³ angående Stora Barnhuset här i staden.

Sedan i synnerhet h. comministern Iverus vidare upplyst ett och annat i saken, och detaillerad grunderne till hushållningsprojectet; förenade sig ståndet, att bifalla, så väl betänkandet, som det bifogade reglementet och instructionerna.

§ 43. Afgjordes sluteligen och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁸²⁴ angående advocatfiscalen Lundroths löns beräkande.

§ 44. Begärade h. probsten Haartman, att ståndet ville sig utlåta, ang. major Palmfeldts tour, hvarom secreta deputation sig yttradt i samma betänkande,¹⁸²⁵ som för capitaine Rehnberg blifvit afgifvet; anförande h. probsten nu de skäl, som styrka dertill, att bemälte major är berättigad til den tour deputationen honom tillagdt, och att han eljest, igenom Rehnbergs och Holsts befordringar blifvit lidande.

Men häremot anmärkte h. probsten Wijkman, att sedan Palmfeldt en gång gått ifrån artilleriregementet, skulle han, om dess tour nu blifver tillbaka flyttad, så mycket lättare kunna söka sig till öfverstelieutenant därstädes, och då præjudicera flere äldre capitainer, som wid samma regemente äro tjenstgörande.

Sedan någon stund å ömse sidor häröfver blifvit discourerat, gjordes proposition, om ståndet bifaller tour för major Palmfeldt, enligt secreta deputationens betänkande; hvartil svarades Ja och Neij; hvarföre och sedan afgjordt blifvit, att med Neij skulle betänkandet i den delen som honom rör, afslås; anstältes votering, då 12 Ja voro, mot 20 Neij.

¹⁸²² Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömilitiæekonomideputationens akter, nr 27.

¹⁸²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 219.

¹⁸²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 154. Jfr prot. ovan 13 september 1766.

¹⁸²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 167. Jfr prot. ovan 20 och 23 september 1766.

§ 45. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande¹⁸²⁶ öfver lieutenanten Forsslinds besvär.

§ 46. Anmälte h. probsten Haartman, att han nu är sinnad begifva sig på hemresan, emedan det faller honom för tungt, att längre uppehålla sig härstädes, sedan han för trenne quartaler icke fått några riksdagspenningar.

H. probsten Mathesius anmärkte, att h. probsten Haartman icke anmält denna olägenhet i ståndet, i hvilket fall ståndet säkert icke underlåtet, att förhjelpa honom till dess rätt; trodde för öfrigt det icke vara rådeligt, att ståndet nu genast beviljar h. probsten Haartman tillstånd till afresa.

Sistnämde h. probst inhærerade dock vidare deruti, och förmente, det icke påläggas honom, vid så beskaffade omständigheter, längre här förblifva; erinrande äfven, att ståndet måtte ihågkomma dess rätt af Åbo stift för probsten Idman, som nu öfver ett år varet borta.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus wille icke tvifla, att ju ståndet har samma benägenhet för h. probsten Haartman, som för andre ledamöter, hvilka tillförene fått låf, att resa hem; men trodde, att om riksdagens slut snart blifwer utsatt, skulle det blifva det starkaste motivet för h. probsten att dröja qvar. Hvad åter probsten Idman beträffar, påminte h. öfverhåfpredikanten, att han icke utan ståndets tillåtelse skilde sig vid riksdagen, emedan ståndet, utom honom, fann antalet fullt, som Åbo stift borde hålla.

§ 47. Föredrogs secreta deputations betänkande¹⁸²⁷ öfver 6 artilleriecapitainers besvär emot åtskillige yngre majorer; och förenade sig ståndet med högl. ridd. och adelens resolution, att det tillägges allom dem, som varet äldre capitainer, än major Hastfehr, antingen de klagat eller ej, tour framför honom, dock utan fullmagter.

Men h. professor Amnell biföll simpliciter betänkandet.

§ 48. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁸²⁸ öfwer majoren baron Claes Cederströms besvär.

Ståndet åtskildes.

¹⁸²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 206.

¹⁸²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 207.

¹⁸²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 182.

Den 27 Septembr.

§ 1. Föredrogs både cammar-, oeconomie- och commerce-¹⁸²⁹ och bergsdeputationens,¹⁸³⁰ särskilte betänkanden, angående vedlefvering till Lofvers alunverk; af hvilka ståndet fann gådt, att bifalla det senare, på sätt, som tvänne stånd redan gjordt förrut.

§ 2. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁸³¹ ang. skatteköp af Löfsta hemman.

§ 3. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 10 Septembr. nästl.,¹⁸³² öfver 19 § af krigsbefälets besvär, rörande Westmanlands och Dahlregementernas kål-ränta.

§ 4. Anförde h. biskop Serenius, huru som, sedan förordningsutskättet utarbetat en författning till hushållningens förbättrande wid lazarettet, här i Stockholm, hade ståndens ledamöter i cammar-, oeconomie- och commercedeputation råkat i sådan distraction, att intet betänkande derom är att förvänta; hvarföre och som Strengnäs stift icke har något annat lazarett att hålla sig till, och herr biskopen fann verkets undergång förestå, deräst hushållningen icke sattes på bättre fot, bad herr biskopen, att ståndet ville taga sig det samma an, och låta ifrån sig något till de andra stånden derom emana; till hvilken ända, h. biskopen hade projecterat ett memorial, som nu uplästes.

H. probsten Kröger fann detta icke så egenteligen rikswårdande, att ståndet nu vid riksdagens slut sig dermed behöfde sysselsätta, hälst detta lazarettet nu mera icke kan erkännas för hela rikets, och derföre andra landsorter icke äro berättigade, att föreskrifva det samma lagar.

H. doctor Wählin ville dock ännu anse detta lazarett, såsom rikets, så länge de, som i provincerne börjat inrättas, icke tillräckeligen kommet sig före, hvartil flere är ännu lära fordras; förbehållande h. doctorn emedlertid Lunds stift frihet, att deltaga uti detta.

¹⁸²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 205.

¹⁸³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 19.

¹⁸³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 214.

¹⁸³² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 228.

Men h. probsten Mathesius wille för Österbottn intet med detta lazarett hafva att skaffa.

H. probsten Rundberg berättade, att cammaroeconomiedeputation icke allenast afslaget förordningsutskåttets project, utan ock förment herr biskop Serenius, att gå med särskildt votum till ståndet; hvarförutan herr kyrkjoherden förmärkt, att borgare- och bonde-ståndens ledamöter ifrån Södermanland icke velat uti Stockholms lazarett interessera. Det wore derföre så mycket mindre nu mera rikets, som hvar province börjat tänka på sitt eget; och viste h. kyrkjoherden ingen ifrån Gottland, som här blifvit intagen; hvarföre vid riksdagens slut nu icke lærer wara tid, att härmed sig befatta.

Då nu häruppå gjordes proposition, om herr biskop Serenii memorial skulle, i form af extractum protocoll, till de öfrige respective stånden afgå, svarades både Ja, och af dem, som det ville afslå, Neij; hvarföre votering anstältes,¹⁸³³ som utföll med 16 Ja mot 23 Nej.

Herr biskopen förbehöll sig deruppå, att för egen räkning få gå med memorialet; hvilket ståndet icke ville hindra; och anmälte sig herrar probstarne Walldius, Lindbom och Godenius, att dermed sig förena.

§ 5. Företogs bevilningsverket, och först ett af deputationen projecterat bref till Hans Kongl. M:t, angående ny method till bevilnings projecterande hädanefter.¹⁸³⁴

Detta förmälte h. probsten Hellberg, sig i deputationen icke kunnat hindra, ehuru han nogsamt insett både kostnaden, vidlöftigheten och flere olägenheter deraf.

H. probsten Wijkman, med flere, funno detta projectet mycket eftertänkeligit, och projecterade deröfver den resolution, att, som detta är stridande mot samtel. ståndens rättighet, att sjelfve utstaka grunderna till bevilning; kan ståndet icke annat, än på det högsta deremot protestera.

Hvilken resolution ståndet biföll.

Wid sjelfva ingressen till den projecterade bevilningen, anmärkte h. probsten Hellberg, att, utom sednaste kriget, böra tilläggas: skadeliga wexeloperationer, tärande förökning i staten, mindre försigtig hushållning med rikets medel, med mera, såsom källor til statsbristen; hvilket ståndet biföll.

¹⁸³³ I prot.: *anstälstältes*.

¹⁸³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, bevilningsdeputationens handlingar, nr 6–7.

Wid 1 art. 1 § 1 momentet, anförde likaledes h. probsten Hellberg, huru som det kan falla nog betänkeligit, att nedsätta sista riksdag bevillning för penningelöntagare ifrån 2 till 1 procent. H. probsten wille väl icke yrka mycket deruti; men som bevillningen nu är så tillstånd, att den, för räntelöntagare blifver 3 dubbelt drygare nu, än förr, ehuru den, till hela sitt quantum, torde blifva mindre, emedan borgareståndet mycket försigtigt jämkat för sig, så att hela tyngden faller på allmogen och räntetagare; så tyckas de andra hafva så mycket mindre skäl att klaga, om det för dem förblifver nu, som förr, som kursen förmodeligen hädanefter faller, och penningen får mera värde.

Men uppå herr biskop Fortelii, h. probsten Bolmstedts, h. lector Kraftmans, h. probsten Waldii och h. doctor Nordmans föreställningar, om det svåra betryck, hvaruti penningelöntagare dessa senare åren varet, i jämförelse mot de andra, för hvilket de genom en procents minskning i bevillningen icke få ersättning; låt ståndet vid projectet i denna delen förblifva.

Widare och uppå h. probsten Hellbergs erinran, rättades projectet angående gradation i bevillningen för dem, som hafva spanmåslön öfver 100 tun:r, i så måtto, att allenast för så mycket, som öfverstiger hvarje hundrade tun:a, ökas bevillningen med 1 procent.

Wid 3:e momentet skulle sista meningen gå ut, om them, som erhållet characterer, til uprättelse för liden prejudice.

Wid 2 § anmärkte ståndet, att ridderskapet och adelen modererat bevillningen för sig efter hemmans förmedling; hvilket ståndet wäl nu biföll; men ville hafva det i minnet, i fall samma principe skulle göras presteståndet i någor måtto stridig.

Wid 3 § 1 momentet resolverades, att, som alla förra bevillningsförordningar och flere, kongl. förordningar förmå, att förmedlingar skola tagas till grund til beräkandet af presterskapets contributioner, hvilket höglofl. ridderskapet och adelen äfven för sina hemman i föregående § i akt tagit; kan ståndet icke eller nu sig derifrån begifva.

Widare, och uppå h. probsten Wijkmans, samt herr biskop Filenii erinran, beslöts, att för hyttor, hamrar och qvarnar, med mera, erlægga presterskapet bevillning, i den proportion emot hemmantal, som desse verk, efter lag och serskildte conventioner, betala presterättigheter.

Wid 2 momentet discourerades något angående presterskapets i städerne bevillning, i det h. probsten Wijkman påstod, att de intet borde, enligt pro-

jectet, skippa med halfparten lindrigare bevillning mot förr, helst presterskapet på landet då så mycket mer betungas.

H. probsten Hellberg önskade i synnerhet, att få någon wiss och allmän grund, att uträkna bevillningen, för stadspastorer, hvar til h. probsten intet kunde finna lämpeligare, än att upgifva längden på påskpenningarne.

H. kyrkjoherden Ståhl förestälte, att man i deputationen haft afseende deruppå, att pastores i städerne äro penningelöntagare och derföre projecterat lika tunga för dem, som för ledamöter af andra stånd, som äro i samma prædicament.

Sedan herr biskop Serenius äfven, i anledning af h. doctor Nenséns yttrande, om sina inkomster, sagt sin tanka om pastoraternes i Stockholm mindre importance, än någon sig föreställer; beslöts, uppå fleres tillstyrkande, att presterskapet i städerne betala bevillning, efter som sista riksdags bevillning förmår.

Wid 3 momentet anförde herr biskop Fortelius, att biskopssätet bredvid Borgo blifvit ansett af samma natur, som stomhemmanen, och derföre bevillningen blifvit för innehafvaren mycket onereus; men ståndet kunde nu härtill intet göra, utan biföll projectet, allenast att här samma rättelse i akt tages vid bevillningens beräkande efter hvarje hundrade tunnors inkomst, som vid 1 § 1 momentet anmärkt blifvit.

Wid 9 momentet kom i öfvervägande, om icke patroni ecclesiarum i Skåne, som hafva kyrkjectionde, äfven derföre böra taxeras; hvilket h. probsten Bolmstedt fann skjälighet, emedan gemenligen ingen förmån deraf tillflyter kyrkjerne.

H. kyrkjoherden Heurlin erinrade, att, som för kyrkjectionde ingen afgift gjes, när den icke står under någon patroni disposition, emedan den är destinerad till kyrkans behof, så förvandlar den ock icke sin natur, i patroni hand, utan bör då vara lika fri, och landshöfdingen tillhålla patronus, att derföre på kyrkjan göra skäl.

Omsider bifölls h. probsten Wijkmans förslag, att patroni ecclesiarum i Skåne böra för den spanmål de njuta af kyrkjectionde, betala hälften emot bevillningen för cronotionden.

Wid 4 § 3 momentet skulle i protocollet reserveras, at determinera ang. caffekokare, när betänkandet om dem ifrån handels- och manufacturdeputation blifvit afgjordt.

Wid 5 § 2 momentet erinrade h. öfverhåfpredikanten Grunerus, att postbönderne på Åland något lindrigare än andre borde ansees, emedan de äro till antalet få och derföre nyttjas så mycket mera, samt äro i svaga vilkor.

H. probsten Waldius anförde åter, att de, framför postbönderne i Wäddön äro fria för rotering.

Detta lemnades såsom ett ämne, hvilket hedervärda bondeståndet icke lærer underlåta att i akt taga.

Wid 8 momentet skulle uppå h. probsten Mathesii föreställning, til *nybyggen och utjordar* läggas: åboer på gamla ödeshemman under frihetstiden, emedan h. probsten insåg, att landets upodling eljest mycket skulle hindras.

Wid 9 momentet skulle i stället för *qvinsperson*, sättas *qvinna*; och uppå h. professor Amnells erinran, befriades både man och qvinna i denna clasen, som hafva barn under 15 år.

Dock erinrade h. probsten Kröger, att alla dessa beslut måge inom ståndet förblifva vilkorligen tagna, till dess ståndet får se, huru de öfrige respective stånden sig vilja yttra.

§ 6. Företrädde en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som notificerade, att samma stånd i dag bifallet stora deputations betänkande, ang. tryckfriheten, och dervid gjordt 3:ne ändringar, som nu communicerades.

§ 7. Likaledes företrädde deputerade ifrån hedervärda bondeståndet, som berättade, att deras stånd gjerna skulle se, det riksdagen kunde slutas den 8 nästkommande Octobr; men med det kraftigaste förbehåll, att alla riksvårdande, och bondeståndet egenteligen rörande, saker dess förinnan blifva afgjorde.

Efter middagen

§ 8. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁸³⁵ angående öfverstens och commendanten Möllers besvär.

¹⁸³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 203.

§ 9. Föredrogs secreta deputationens betänkande angående öfverstelieutenanterne Rosens och Baltzars besvär, jämte ett memorial af den senare,¹⁸³⁶ och biföll nu ståndet betänkandet, hvad öfverstelieutenant Baltzar beträffar, samt att han får öfverstefullmagt af samma dato, som öfverstelieutenanten baron Siegroth.

§ 10. Föredrogs och bifölls secreta deputationens betänkande,¹⁸³⁷ angående protonotariens i kongl. Svea håfrätt Fornelii besvär.

§ 11. Föredrogs och bifölls secreta deputationens betänkande,¹⁸³⁸ öfver Weidenhjelmens besvär.

§ 12. Föredrogs och bifölls höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 18 Septembr nästl.¹⁸³⁹ angående cancellisten Ellers.

§ 13. Föredrogs til sluteligit afgörande höglofl. ridderskapet och adelens protocollsutdrag, af d. 14 Julii nästledne,¹⁸⁴⁰ angående lieutenanternes Marks von Würtenbergs och Klingstedts, med fleres, lidande igenom lieutenanternes von Schevens, Malms och Lundebergs befordran; och biföll ståndet för de bägge förstnämde samma fullmagt och tour,¹⁸⁴¹ som ståndet redan tillagt de trenne senare.

§ 14. Föredrogs secreta deputationens betänkande¹⁸⁴² öfver adjutanten Pantzarhielmens besvär, och biföll ståndet det bifogade särskildta votum.

¹⁸³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 503.

¹⁸³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 183.

¹⁸³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 201.

¹⁸³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 55.

¹⁸⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 68.

¹⁸⁴¹ I prot.: *tuor*.

¹⁸⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 205.

§ 15. Föredrogs secreta deputations betänkande¹⁸⁴³ öfver assessorernas i Svea håfrätt, Aschlings och Törlings, besvär; och förenade sig ståndet med hedervärda bondeståndet, att bifalla den senare meningen i betänkandet, hvarigenom bemälte bägge assessorer tilläggas tour och säte, framför assessor Westerman.

§ 16. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁸⁴⁴ ang. fendrik Ridderstorms besvär; hvilket, uppå h. probsten Kolmodins begäran, lades på bordet.

§ 17. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁸⁴⁵ angående vice auditeurens och extra notarien Loos besvär, hvilket skulle hvila, till dess om auditeurerne i gemen förekommer.

§ 18. Continuerades med bevillningsprojectet,¹⁸⁴⁶ då vid 7 § 1 momentet resolverades, att med bevillningen af jernbruken, bergsmäns och manufacturämnes hamrar förhålles, efter sista riksdags bevillningsförordning.

Likaledes, att för de i 2, 3, 4, 5, 6, 7 och 8 momenterne om förmälte verk, bör betalas efter sista bevillningsförordningen.

Wid 10 momentet att Norrköpings och Hallstad kopparhamrar betala efter sista bevillningsförordningen, och Eskilstuna lika med Hallstad, samt alla de följande i momentet upnämde likaledes efter förra förordningen.

Wid 11 momentet, att för messingsbruken äfven bevillning skall erläggas efter sista förordningen.

Dervid förmälte dock h. doctor Nensén, att, som mycken olikhet messingsbruk emellan förekommer, så bör ock bevillningen derefter jämkas; varande h. doctorn derföre, att skeppund-talet må tagas till grund. H. doctorn gjorde äfven i allmänhet reflexion, att, som messingsbruken förädla samma metall en grad högre, än kopparverken, så böra de mindre betungas; eljest torde de lätt nog gå under och läggas ned. Men att de största messingsverk, sedan sista riksdag afstadnat, hänleddes h. doctorn derifrån, att råkopparen då blef till utförsel frigifven.

¹⁸⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 209.

¹⁸⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 187.

¹⁸⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 192.

¹⁸⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, bevillningsdeputationens handlingar, nr 6.

H. probsten Hellberg wille i allmänhet icke hafva någon del uti hvad bergverken betungas öfver projectet, emedan h. probsten wore öfvertygad, att de i nuwarande conjuncturer det icke tåla.

H. kyrkjoherden Ståhl hade äfven hördt samma föreställning af h. landtmarschalken i deputationen, och tillstyrkte, att blifva vid projectet.

Men ståndet stadnade icke desto mindre i förenämde beslut.

Öfver 13 mom:t wille ståndet sig nu hafva utlätet på sätt, som påskriften å secreta utskåttets protocollsutdrag i det ämnet utvisar.

8 § 2 mom:t bifölls, så framt icke någon annan författning med gevärsfactorierna tages, i anledning af secreta utskåttets derom införväntade betänkande.

9 momentet¹⁸⁴⁷ bifölls för de redan anlagde linne- och buldansväfverier.

Wid 9 § 5 momentet 1 puncten om *squalte-* och *sågqvarnar*, uttagas, uppå h. probsten Mathesii föreställning, de orden: *hvarföre hemman äro skattlagde*.

Uti 10 § 1 momentet sattes, enligt¹⁸⁴⁸ herrar probstarnes Mathesii och Wijkmans förslag, i stället för deputations project: som arrendatorer af kungs- och ladugårdar samt crono- och skattehemman, efter författningen vid denna riksdag, komma att erlægga ränta med förvandling efter årlig markegång, bör ingen annan bevilning för dem utsättas, än som faller på hemman i allmänhet.

Wid 2 mom. beslöts, uppå h. biskop Serenii erinran, att ålfisken i stora strömmar, som blifvit till skatte köpte, och för hvilke betalas penningaränta, skola taxeras ifrån 10 till 100 d:r silf:nt. Dock i akt tages om de i detta moment nämde qvarnar och fisken med mera, hvad om cronolägenheten i allmänhet stadgat är.

Wid 6 momentet taxerades jern-contoiret, efter h. probsten Wijkmans påstående, till 15 000: d. silf:nt, emedan det nu bör hafva mera styrka än förr, sedan det fått börja med den gamla fonden.

Wid 2 art. 3 § 1 moment. wille h. probsten Wijkman hafva den tillägging, att bränvins införsel ifrån landet må vara tillåten emot 16 öre s:nt kannan i tull.

¹⁸⁴⁷ I prot. ändrat från: §.

¹⁸⁴⁸ I prot.: *eligit*

Likaledes i 2 momentet ang. rättigheten att sälja bränvin vid städernas egna köpingar.

§ 19. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁸⁴⁹ rörande majoren Yxkulls och corporalernes vid lifdrabantecorpsen Malmerfeldts och Drakes besvär emot adjutanten grefve Lövenhjem.

§ 20. Föredrogs och lades på bordet ridderskapets och adelens protocolsutdrag af innevarande dato,¹⁸⁵⁰ angående befordringsrättighet inom lifdrabantecorpsen.

§ 21. Föredrogs och af h. doctor Wåhlin begärdtes på bordet, secreta deputations betänkande, öfver underskepsbyggmästarens Neundorffs besvär.

§ 22. Förehades å nyo 1 § af resolutionen i bondeståndets allmänna besvär, som blef bifallen, med den tilläggning, att, till förekommande af landtköp, landtbrukare böra förse sig med de i hvarje landsort för detta wanliga bevis. Ståndet åtskildes.

¹⁸⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 214.

¹⁸⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 56.

Den 30 Septembr.

§ 1. Anmäلتes af h. probsten Kröger ett memorial¹⁸⁵¹ af capitain von Gröningen, ang. nogare utstakande af de fyra compagnier wid Cronhjelmiske regementet, som nu böra reduceras. H. probsten sade sig vara föranlåten, att anmäla detta, i anseende till det svåra tillstånd af sjukdom, hvaruti han sedt majoren von Netzov vara råkad, af fruktan för någon förtydning af riksens ständers beslut denna delen.

Sedan så väl h. probsten, som h. doctor Nordman föreståldt, både huru detta memorial är enligit med riksens ständers beslut, såsom ock billigheten deraf, att officerarne wid reduction af det Cronhielmiska regementet måge med hvarannan få ingå byten, då de innehafwa lika värdiga characterer och löner, utan att derigenom någon förlorar i sin tillständiga tour; bifölls memorialet med denna tillägning.

§ 2. Uplästes höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 25 Septembr. nästledne,¹⁸⁵² öfver cammar-, oecon.- och commerce- samt landt- och sjö-militiæoeconomideputationernas betänkande, angående arméns boställs- samt rå-¹⁸⁵³ och rörshemman; och förblef ståndet vid dess häröfver redan tagne beslut.

§ 3. Uplästes högloflige ridderskapet och adelens protocollsutdrag af d. 20 Septembr. nästledne,¹⁸⁵⁴ angående Johannislunda cronosäteri.

Uppå h. probsten Mathesii föreställning, huru laggrant det är, att erkänna adeliga privilegierne, när det angår reducerade säterier, hvilka fast mera äro sådane kungsgårdar, hvartil alla stånd äga lika rättighet; förblef ståndet äfven häröfver vid sitt beslut.

¹⁸⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 519.

¹⁸⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 53.

¹⁸⁵³ I protokollet: rō-.

¹⁸⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 66.

§ 4. Uplästes wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 13 Septembr. nästledne,¹⁸⁵⁵ öfver betänkandet om 77 § af krigsbefällets besvär, rörande laxfisken i Wästerbotn; hvaruti ståndet förblef vid sitt beslut.

§ 5. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 12 Septembr. nästl.,¹⁸⁵⁶ ang. generalfälttygmästaresyslan; hvilket, uppå herr professor Amnells begäran, lades på bordet.

§ 6. Wid justeringen af expeditionen, om kopparstickningen, förenade sig ståndet deruti, med höglofl. ridderskapets och adelens påskrift, at Floding bör under målareacademiens uppsyn i koppar sticka den kongl. Gustavianska familjen.

§ 7. Continuerades med bevillningsprojectet;¹⁸⁵⁷ hvaraf 3 art. 1 § i den del som angår presterskapets afgift, för frihet, att nyttja win, the, säcker och puder, skulle, uppå h. probsten Wijkmans begäran, hvila.

Angående brukspatroner, skulle, enligt h. probsten Wijkmans erinran, de orden: *som äro utan tjenst och caractere*, gå ut, samt, uppå herr biskop Sere-nii påminnelse, tilläggas, at patroner och egare af allahanda verk, taxeras ifrån 6 til 20 daler s:nt.

För grosshandlare och handelsmän tykte h. probsten Mathesius vara för litet projecterad, i jämförelse med penningelöntagare.

Wid 2 §, som fanns öfverensstämmande med hvad uti öfverflödsförordningen om equipager blifvit projecterad, men af ståndens pluralitet till bevillningen remitteradt förklarade h. professor Amnell sig icke mera nu, än förra gången, wara nögd med detta förslag, till alla sina delar, utan trodde, att proportion samt utstakningen härutinnan på annat sätt och bättre skulle kunna inrättas.

För öfrigit skulle, ang. h. probsten Wijkmans tanka, vid denna artikel tilläggas, att garneringar och piqueringar på kläder må i allmänhet förbjudas wid 200 d:r silfvermynts vite; men i fall de öfrige respective stånden icke deruti skulle ingå, belägges detta öfverflöd med afgift af 4 rd:r specie för hvar person, som thet brukar.

¹⁸⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 94.

¹⁸⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 233.

¹⁸⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, bevillningsdeputationens handlingar, nr 6.

Wid 4 artikelen 1 momentet anmärktes, att presterskapet blifvit ifrån taxeringarne i städerna uteslutne, och wid 2 momentet, att landshöfdingarne blifvet updraget, att utse skickelige taxeringsmän af alla stånd.

Sedan härom något blifvit öfverlagdt, widtogs det beslut, att ståndet förbehåller sig, det presterskapet, så i städer, som på landet, sjelfve må utse sina män, som taxeringen skola förrätta; uti hvilken förrättning för öfrigit inga ämbetsmän få taga del, utan ståndets taxeringsmän, efter sin pluralitet, decidera hvar och en förekommande quæstion, hvilka, såsom de på ed och samvete skrida till förrättningen, skola för alt ansvar efteråt vara befriade.

Dock erinrade h. probsten Hellberg, att ansvar derföre i deputation tykts vara nödigt, emedan en deciderande pluralitet eljest snarare skulle kunna stadna i något orättvist beslut; äfven som ock h. probsten höll nödigt att landshöfdingen vid förrättningen är tillstädes, för att bevaka Kongl. M:ts och cronans rätt.

H. kyrkjoherden Ståhl påminte äfven, att häradshöfdingen icke borde vid det tillfället få tillkalla nämnden sig til styrka, hvaraf h. kyrkjoherden förmalte sig haf[va] erfaret mycket missbruk, att formera pluralitet.

H. probsten Meurling fann någon svårighet för allmogen, att sjelfve utan någons anförande välja sine taxeringsmän; och h. probsten Mathesius så väl som herr superintendenten Körning woro af den tankan, att taxeringarne icke borde ske vid ordinarie häradstingen; men wäl på tingsstället wid särskild derom pålyst stämma.

§ 8 Företrädde en deputation ifrån högl. ridd. och adelen som berättade, huru som herr landtmarschalken, efter herrar talemans aftal vid sista sammanträdet, föredraget ridderskapet och adelen, att med arbetet i cammar-, oecon.- och commercedeputation så vida avancerat, att bemälte deputations utskått i mårgon, och sjelfva deputationen i denna veckans slut torde kunna uphöra; hvarefter äfven påminnes om benäget slut öfver hvad som är inkommet, om befordran för ridderskapet och adelens betjening.

§ 9. I anledning häraf, anförde h. archibiskopen och taleman, huru som i nyss nämde ämne ibland herrar talemän blifvit discourerat, och att angeläget blifvit ansedt, det cammar-, oecon.- och commercedeputation snart får någon termin sig föresatt, om annars riksdagens slut skal kunna kort derpå förväntas; föreställande derhos herr archibiskopen den kånad, som faller

på hela riket genom riksdagens långvarighet, såsom ett bevekande skäl, att med alfvare tänka på dess slut.

H. probsten Wijkman trodde, hvad cammaroecon.-deputation beträffar, vara nog, att anbefalla ledamöterna, utan vidlöftighet afgöra sakerne, så att inga långa discourser öfver dem anställes, och icke något mål nu vidare lägges på bordet, afstyrkande för öfrigit, att sätta någon positiv termin för deputationen, emedan den af sig sjelf slutas, alt efter som riksdagens slut blifvit determinerat.

H. probsten Mathesius war af samma tankar, anmärkande tillika, att bemälte deputation redan för detta kunnat med slikt arbete vara färdig, om icke ridderskapet och adelen låtet 3 stånds beslut hos sig blifva liggande oafgjordt, angående att kungsgårds betänkanden borde ifrån cammarutskåttet directe gå till plena. H. probsten berättade äfven om åtskillige mål, som ännu i deputationen voro liggande.

H. probsten Kröger kunde icke finna, att precise denna vecka kunde föreläggas deputationen, utan såvida sådant möjligt vore.

H. professor Amnell förestälte sig föga eller als ingen werkan af den tillsägelsen, att, utan discourser och läggande på bordet, afgöra sakerne, om icke tillika viss termin blefve föresatt.

H. kyrkjoherden Heurlin begärade, att riksdagens slut nu med det samma måtte determineras, hvilket han sade sig wara föranlåten att påstå, i anseende dertill, att dess committenter klaga sig vara utmattade genom riksdagspenningar; och fattas icke de, som tänka och tala försmädeligit öfver det, at riksdagsmännen så länge dröija här, lika som dermed skulle vara något att förtjena.

H. kyrkjoherden Ståhl moverade äfven den frågan, om termin till riksdagens slut; och på det saker, som i cammar-oeconomiedeputations utskått redan kunna vara utarbetade, icke må nedläggas, och arbetet wara förspilt, föreslog h. kyrkjoherden, att den deputation må lemnas at sitta, så länge riksdagen varar, men att denna dock afblåses, dagen efter nästa bönedag, eller d. 11 nästkommande Octobris.

Sedan således discourserne något vidare blifvit fortsatte, både om riksdagsterminen, den somliga ville hafva utsatt til den 11 Octobr., andre åter lika med bondeståndet, till d. 8, såsom ock om arbetstiden i cammar-oecon.- och commercedeputation, och ståndet, uppå gifven proposition, sig i den förra omständigheten icke kunde förena, afgjordes, genom votering,

och 13 Ja emot 23 Neij, att riksdagen skulle afblåsas d. 11 Octobr., hvarjemte dock beslöts, att ståndet sig derom vidare wille yttra, i fall de öfrige respective stånden, samma termine icke skulle vilja antaga; samt för öfrigit, att arbetet med vigtiga och riksvårdande mål i cammar-, oecon.- och commercedeputation skyndsamligen fortsättes utan vidlyftiga discourser, och utan at lägga sakerna på bordet, vid vite, som efter deputationens bepröfvande kan fastställas; med hvilken ändring ståndet nu för öfrigit, til alla delar, biföll secreta utskåtts protocollsutdrag i detta ämne, af d. 16 Septembr. nästledne.¹⁸⁵⁸

Att hos stånden notificera detta beslut, afgik h. probsten Wijkman, med 5 andra deputerade,¹⁸⁵⁹ då tillika skulle påminnas, om afgörande, angående Upsala stifts collecter.¹⁸⁶⁰

§ 10. Uplästes och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁸⁶¹ rörande politien i Stockholm.

§ 11. Föredrogs och bifölls landt- och sjö-militieoeconomideputations betänkande,¹⁸⁶² angående vissa sjömärkens uppsättande i Stockholmsskären.

§ 12. Föredrogs stora deputations betänkande, angående skrifve- och tryckfriheten, tillika med bifogadt förordningsproject.¹⁸⁶³

Wid slutet af sjelfwa betänkandet, och prästeståndets ledamöters i deputationen der inrykte erinran, skulle uppå h. professor Amnells påminnelse, som i deputationen gifvit anledning till denna erinran, i stället för orden: *läran och våra christensdomsstycken*, sättes: religionen cristeliga läran och lefvernet, och efter h. doctor Nenséns begäran, i stället för: *närmaste consistorio*, sättes: något consistorio, emedan h. doctorn förestälte, huru som consistorium i Stockholm eljest skulle blifva för mycket öfverhopat med censurer; hvarvid dess utom h. doctor Wåhlin höll rådeligast, att endast det

¹⁸⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 234. Jfr prot. 18 september 1766.

¹⁸⁵⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 48.

¹⁸⁶⁰ Se bilaga 20.

¹⁸⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 225.

¹⁸⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjö-militieoeconomideputationens akter, nr 23.

¹⁸⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, stora deputationens handlingar, nr 8.

consistorium, hvarunder auctor lyder, må med censur af dess arbete sig befatta; men detta tyckes medföra för mycket tvång och olägenhet för skribenter.

H. doctor Nordman berättade, det äfven i deputationen waret under öfverläggning, om icke andre än consistorierne, til exempel, contractsprobstar, också kunde updragas, att censurera; hvilket herr superintendenten Körning icke ville vara emot; men herr biskop Filenius påstod, måtte vid consistorierna förblifva, såsom en rättighet, hvilken dem alltid tillhört.

Ytterligare skulle, uppå sistnämde herr biskop påminnelse, tilläggas: *efter vanligheten gratis* öfverses.

Wid slutet af perioden wille ståndet äfven hafva denna mening tillagd: Med läroprofvens öfverseende wid academier och gymnasier, förfares efter constitutioner och gammalt bruk.

Wid förordningens 3 § efter orden: *skymfeligit och förklenligt är*, tillades, enligt herr biskop Serenii och h. doctor Nordmans tanka: thet vare sig under initial bokstäfver af namn, eller andra characterer, hvarigenom någon viss person kan utmärkas.

I stället för orden: *allmän lag*, i samma mening, sättes lag och förordningar.

I öfrigit påminte högvördigste herr archibiskopen, att hvarje boktryckare borde förbindas, aflemna ett exemplar, af hvad ifrån dess präss utkommer, till Hans Kongl. Höghets Cronprinsens biblioteque, som äfven innehåller en samling af svänska böcker; men utom de förut anmärkte ändringar, biföll ståndet förordningsprojectet, med wälloflige borgareståndets tilläggningar wid 7 § att efter orden: *eller utslag i saken fallet genast*, må införas: *emot lösen och charta del få*, samt att alla böter i denna förordning efter allmänna lagen delas i treskiftes.

Sluteligen och uppå herr probsten Wijkmans påminnelse, blef i ståndet öfverenskommet, att de passager af dess protocoll, hvarest något stånd eller dess rättigheter omröras, icke, i anledning af denna förordning, skola få till trycket extraderas.¹⁸⁶⁴

¹⁸⁶⁴ Prästeståndets protokollsutdrag härom: se bilaga 24.

§ 13. Företrädde en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som aflemnade och recommenderade ett protocolsutdrag, angående tvänne under Wisingsö kungsgård afhyste cronohemman.

§ 14. Företrädde deputerade ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som berättade, att presteståndets tancka angående riksdagens slut blifvit på riddarhuset antagen, samt för öfrigit påminte om afgörandet af secreta utskättets protocollutdrag, angående underofficerares aflöning.

§ 15. Åter företrädde en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, med berättelse, att samma stånd till alla delar instämmer med presteståndet om riksdagens slut, samt cammar-, oeconomie- och commercedeputations arbete, åstundande allenast, att de bondeståndet närmast rörande saker, såsom skjussordningen och deras allmänna besvär, förut måtte blifva afgjorde.

§ 16. Likaledes ankommo deputerade ifrån wällofl. borgareståndet, som anmälte, att d. 11 Octobr äfven hos det ståndet blifvit utsatt till riksdagens afblåsande, samt att cammar-, oeconomie- och commercedeputation denna veckan med sitt arbete må upphöra.

§ 17. Anmälte h. probsten Wijkman, huru som vid det tillfället, att i stora deputationens lagutskått förewaret att upsätta förordningen, i anledning af samma deputations betänkande om lagarnas verkställande, af ridderskapets och adelens ledamöter gjordts någon svårighet vid de orden: *utan afseende på stånd*, som presteståndet tillagdt wid 12 § 8 momentet, såsom skulle ridd:s och adelens privilegier därigenom trädas för nära. Hvarföre och att unvika vidare obehagelig discussion häröfver, hemstälte h. probsten, om icke ståndet ville förena sig med wälloflige borgareståndet att tillägga de orden, af tjenstemän; hvilket ståndet biföll.

Eftermiddagen

§ 18. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande¹⁸⁶⁵ öfver lieutenanternes Pfeiffs och von Klinkovströms besvär.

¹⁸⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 185.

§ 19. Föredrogs och bifölls h. Hallings memorial,¹⁸⁶⁶ angående ryttmästaren Hallonquists tour.

§ 20. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁸⁶⁷ angående Danwicks hospital, med bifogade projecter till instructioner.

§ 21. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁸⁶⁸ samt wälloflige borgareståndets protocollsutdrag af d. 23 Septembr. nästledne,¹⁸⁶⁹ angående borgmästarens i Trosa Brunsells besvär, och förenade sig ståndet med wälloflige borgareståndet.

§ 22. Föredrogs och uppå h. kyrkjoherden Hernodii begäran, lades på bordet secreta utskåts protocollsutdrag af d. _ angående landshöfdingen Örn-schölds lön.

§ 23. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁸⁷⁰ angående fändrick Ridderstorms besvär.

§ 24. Justerades ett protocollsutdrag till de öfrige respective stånden, angående riksdagens slut.

§ 25. Föredrogs höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 19 April nästledne¹⁸⁷¹ angående krigsrådets Thorbiörn Anderssons tour och säte i krigscollegio.

Uppå h. probsten Bolmstedts tillstyrkande, förblef ståndet vid dess i detta mål redan tagna beslut.

¹⁸⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 518.

¹⁸⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 217.

¹⁸⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 188.

¹⁸⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 95.

¹⁸⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 187.

¹⁸⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 54.

§ 26. Föredrogs secreta deputations ytterligare betänkande,¹⁸⁷² ang. cancellierådets baron Christer Horns besvär öfver prejudice.

Uppå h. doctor Nordmans erinran om cancellierådet Ekestubbes rättighet, samt h. doctor Nenséns och h. probsten Wijkmans om cancellierådet Rabbes utmärkta capacitet under släta vilkor, bifölls betänkandet, dock att cancellierådet baron Christer Horn får säte, tour och lön näst efter cancellierådet Rabbe.

§ 27. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁸⁷³ öfver lieutenant von Strömbergs, adjutant Elfmans, fändrickarne Geddas, Bergenstråles, Cambergs och Craffords besvär.

§ 28. Föredrogs löparen af secreta deputations betänkande,¹⁸⁷⁴ angående protonotariens i Svea håfrätt Fornelii besvär.

I anledning af höglofl. ridderskapet och adelens påskrift, samt hvad ståndet förut beslutet för assessor Svedenstierna och håfjunkaren Engelcrantz, tillade nu ståndet till sitt förr gifna bifall till betänkandet, att en lika förmon beviljas Svedenstierna och Engelcrantz, med säte och tour näst efter Fornelius.

§ 29. Sedan h. doctor Wählin förklarar, sig af h. professor Amnell, som ännu icke upkommet, hafva förnummet, det icke vara honom emot, att secreta utskåatts protocollsutdrag om generalfälttygmästareämbetet nu blefve afgjordt.

Då nu detta företogs, hemställte h. probsten Bolmstedt, om icke ståndet skulle finna skäligen, att riksens ständer sjelfve icke mindre nu, än sistledne riksdag, utnämna personen, som detta nog betydande ämbetet bör bekläda; hvartill h. probsten för sin del föreslog öfversten och riddaren af kongl. sverdsorden baron Anders Reinhold Wrangel, såsom mycket förtjent af riksens ständers åtank, och hvarigenom ingen kan säga sig blifva prejudicerad.

¹⁸⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 186.

¹⁸⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 184.

¹⁸⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 183. Jfr prot. ovan 27 september 1766.

Herr probsten Mathesius önskade äfven, att ståndet ville vidtaga detta förslag, hvarigenom afsaknaden efter nu mera herr riksrådet Funck kunde blifva ersatt.

H. probsten Ekman förmälte sig i defensionsdeputation hafva fått mycken anledning att berömma öfversten Wrangels egenskaper. Och som riksens ständer nu gjordt ändring med syslan, sedan de sistledne riksdag den sjelfve besatt, vore nu ingen betänkelighet, att dertill utnämna öfversten Wrangel.

Herr doctor Wåhlin och herr biskop Serenius funno icke eller, att desse ständer kan wara betaget besätta syslan på sätt, som förra ständer det gjordt.

H. probsten Hellberg fann icke eller något hinder ligga i vägen för personens utnämmande.

H. probsten Waldius war mån derom, att konungens rätt dermed eij skulle læderas; och h. kyrkjoherden Heurlin erinrade om ständernes beslut, att icke befatta sig med tjensters omedelbara besättande; helst andras rätt härigenom kunde lida.

H. professor Amnell som emedlertid upkommet, förklarade sig wäl wilja gjärna för sin del, främja en så skickelig och i alla måtto wärdig herres befordran, som öfversten baron Anders Wrangel är, hvars berömliga egenskaper professorn under påstående riksdag lärt känna; men har sig eij tillika bekant, att generalfälttygmästaresyslan är af de förtroendesämbeten, vid hvilkas besättande riksens ständer förbehållit sig omedelbar handläggga. Professoren trodde derföre bäst wara, att denna vacanta syslans återbesättning efter vanligheten får ankomma på Kongl. Maj:ts nådige utnämmande.

Sedan herr biskop Filenius så under discourserna påmint om Kongl. Maj:ts i regeringsformen grundade rätt, som ständers beslut, att icke befatta sig med tjenster, såsom ock, då proposition begärdes, i början wägrat, att göra den samma öfver något mera, än hvad secreta utskåtts protocollsutdrag innehåller; men h. probsten Bolmstedt deremot åberopade ståndets rätt, att decidera om lagarnas förstånd och propositionerna som skulle göras; bifölls sluteligen genom proposition secreta utskåtts protocollsutdrag med den förändring, att ståndet tillika till generalfälttygmästareämbetet utnämner öfversten baron Anders Reinhold Wrangel.

§ 30. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande öfver majoren baron Claes Cederströms besvär.

Uppå h. doctor Nordmans och h. probsten Mathesii föreställning, att bemålte major icke får fullkomlig reparation derest han icke tillika får öfvertelieutenantsfullmagt; bifölls betänkandet med den tillägningen. Men h. professor Amnell biföll allenast betänkandet.

§ 31. Föredrogs å nyo secreta deputationis betänkande angående 6 artillericapitainers¹⁸⁷⁵ besvär, och resolverades, att dem äfven tillägges majorsfullmagter.

§ 32. Föredrogs secreta deputationis betänkande¹⁸⁷⁶ öfver secreterarens och actuarien Carlsteins besvär, som af h. probsten Meurling begärades på bordet.

§ 33. Föredrogs och bifölls secreta utskåts protocoollutdrag af d. 26 Septembr. nästledne¹⁸⁷⁷ angående de ifrån pommerske regementerne reduceerade officerares emploi.

§ 34. Företogs det återstående af bevillningsprojectet,¹⁸⁷⁸ då herr biskop Fortelius yttrade, att, ehuru han, för sin del, icke ville undandraga sig, att erlægga, hvad uppå honom efter denna bevillning sig belöper, borde han dock hemställa, om det är skäligt att så högt taxera biskopsämbetet i Borgo, som icke hafver indelt lön.

Samma påminnelse gjorde äfven h. kyrkjoherden Snöbom för superintendentsämbetet i Wisby.

H. doctor Nensén erinrade, att han icke märkt någorstädes i bevillningen catholska fransöskor hafva blifvit ihågkomna, sådana nämligen, som bo för sig sjelfva och hafva pensionairer, af hvilka h. doctorn nu namgaf många; anförande derhos, hvad mycken skadelig impression i religionen dessa gifva den ungdom, som de hafva om händer. Om de derföre skola tålas, att de beläggas med 1 eller 200 d. s:nt.

H. probsten Wijkman erkände billigheten häraf; men af fruktan att sjelfva saken i afseende på religionen, torde i de andra stånden härigenom för-

¹⁸⁷⁵ I prot.: *artittericapitainers*.

¹⁸⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 198.

¹⁸⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 232.

¹⁸⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, bevillningsdeputationens handlingar, nr 6.

mycket upröras; skulle detta närmare påtänkas. Imedlertid påminte h. probsten om ett annat slags folk, som i bevillningen icke finnas upptagne, men som dock hädanefter, icke mindre än hittils, torde, åtminstone i Stockholm, blifva tålte, nämligen comœdianter. Och biföll ståndet h. probsten Wijkmans tanka, att infödda comœdianter eller comœdiantskor, så framt de icke blifva afskaffade, skola för sina personer betala 50, och utländske 100 d:r silf:nt.

§ 35. Uplästes secreta utskåtts protocollsutdrag af detta dato,¹⁸⁷⁹ innehållande berättelse om de författningar, som med statsverket denna riksdag blifvit tagne, och dess ännu existerande brist.

Detta begärade h. probsten Bolmstedt på trycket.

H. probsten Wijkman förde ståndet till minnes dess redan tagna beslut, ang. statens understödjande af fiskerifonden. När nu banquen, igenom de tagna författningarne, får 25 tunnor guld betalte af cronans skuld; hemställte h. probsten om icke en tunna guld årligen kunde af manufacturfonden anslås till staten, af det, som till bancogälden är anordnat, och hvad deruppå öfverskjuter gå till banquen, hvilket till nästa riksdag skulle göra vid pass 5 tunnor guld. På sådant sätt kunde banquen icke förmycket pressera staten, medan dock säkra steg tagas till dess skadeslöshållande.

H. probsten Mathesius: Som secreta utskåttet önskat, att bevillningen till $\frac{1}{3}$ kunde förökas, vore väl ingen tvifvel, att ju alla medborgare i det yttersta dermed ville gripa sig an, allenast men kunde vara fullleligen försäkrad, att icke contributioner äfven framdeles falla uti håliga pungar. Och som detta ämne borde med mycken eftertanka och försigtighet handteras, lærer vara nödigt, att något bida med dess sluteliga afgörande, till dess man närmare derom får conferera och höra sig före, huru det i de andra stånden blifver ansett.

H. professor Amnell wisade af secreta utskåtts eget yttrande, att det icke förestält sig mögeligheten af bevillningens förökande. H. professorn afstyrkte för öfrigit ståndet, att gifva upp till de andra ståndens plena några förslager härutinnan; utan torde saken bättre kunna drifvas genom ledamöterna i secreta utskåttet.

¹⁸⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 240.

H. biskop Fortelius förestälte angelägenheten för banquen, att återfå sina utestående capitaler, om annars myntets realisering någonsin skal kunna verkställas.

Herr biskop Serenius fann äfven detta, och trodde derföre, att nöden till slut lära föranlåta riksens ständer taga tillbaka alt, hvad utaf manufacturfonden blifvit bortskjänkt, då de se, att medborgare dess utom icke mägta underhålla staten.

Detta skulle nu närmare påtänkas, och imedlertid öfverläggningen, som nu häröfver skedt, under nogaste tysthet inom ståndet förvaras.

§ 36. Företogs till sluteligit afgörande cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁸⁸⁰ angående landtmäteriet för framtiden. Och sedan ståndet hört sig föreläsas höglofl. ridderskapet och adelens wid den projecterade förordningen gjorda tilläggningar, samt h. probsten Forssenii anmärkningar,¹⁸⁸¹ förenade sig ståndet, att bifalla både betänkandet och förordningen, med ridd:s och adelens tilläggningar, undantagande, att 18 § 2 momentet blifver stådande.

H. professor Amnell erinrade wid det projecterade förordnandet för landtmätare, att han väl borde medgifva, att vid vissa tillfällen och omständigheter, storskifte kunde förrättas i åker och äng, utan att förbindelse vore nödvändig till skogens läggande i storskifte med det samma; men tyckte dock illa vara, att skogens skiftande föreställes här lika, som mindre angeläget, då det jemföres med åkers och ängs skifte. Med andra ögon anses billigt den saken å de orter, hvarest byamän samfält äga skogsmark till vedbrand och mulbete, och det ofta i granskapet af en hel skogslös bygd; då icke allenast rå-grannars åverkan, utan ock en eller annan byamans omåtteliga tilltag, snart kan ödelägga den skogspark, som är oskiftad och står under samfält tillsyn; utom det att den samma merendels af ingendera bland byamännen skonsamt handteras, så länge de tro, att de andre i bya-laget ändå öda upp, hvad någon enda skulle bespara.

H. probsten Waldius erinrade väl, att landtmätare icke synas kunna bärga sig med den för dem utsatte betalningen för delningen efter tuntalet; men sedan h. probsten Mathesius svarat, att öfverdirecteuren Faggots år 1752

¹⁸⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 221. Jfr prot. ovan 18 september 1766.

¹⁸⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 244.

författade taxa nu blifvit tagen till grund, och dock förhögd till 4 styfver tunntalet, hvarmed h. probsten hört landtmätare sjelfve förklarar sig nögde; bifölls i den delen betänkandet.

§ 37. Föredrogs secreta deputations betänkande¹⁸⁸² om förbättring i 1756 års tjenstebetänkande.

Men som ståndet redan afgjort detta ämne, i anledning af hvad stora deputation deröfver utarbetat; widtogs h. probsten Wijkmans förslag, att låta detta betänkande til nästa riksdag hvila.

§ 38. Föredrogs sluteligen cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande, om cronosäteriet Kroppkärr och medlen, som riksens ständer beviljat, till uprättelse för Carlstads stad efter liden brandskada. Och biföll ståndet, uppå h. probsten Mathesii tillstyrkande betänkandet i så måtto, att Kongl. Maj:t i underdånighet anmodas, låta laglig och fullständig undersökning både om det ena och det andra till nästa riksdag för sig gå.

§ 39. Anmälte h. doctor Nordman, att lectorn i Carlsrona magister Gottmark nu fått sin dom hos Kongl. Maj:t, hvarigenom han wäl till heder och ära blifvit restituerad, men dock mister både sysla och lön, samt pålägges göra afbön. H. doctorn förestälte tillika de öma considerationer, som med denna prestmannen förekomma, hvilken wäl varet något tilltagsen i sitt skriftsätt, men dock drifvits af välmening och nit; önskande h. doctorn, att ståndet på något sätt än vidare skulle kunna hjälpa hans sak.

H. probsten Lindbom förmente, att saken nu i secreta utskättet kunde företagas, sedan Kongl. Maj:t den samma afgjort; varande nog värdt för ståndet att anmärka, det en prestman blifvit til heder och ära angripen och äfven dömd, utan att någon consistoriifullmäktig blifvit tillkallad.

H. kyrkjoherden Ståhl betygade mycket medlidande för Gottmark, och gaf tillkänna, att ammiralitetscollegii riksdagsrelation, blifvit för h. kyrkjoherden i defensionsdeputation så förhållen, at han icke kunnat få se densamma, och deraf inhämta, hvad om saken der blifvit refererad, och tyckte h. kyrkjoherden i afseende på alla omständigheter, det icke vara ståndet värdigt, att här med lemna Gottmarck ohulpen.

¹⁸⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 189.

H. professor Amnell styrkte ståndet, att härutinnan icke förhast sig. H. professorn kände både saken och Gottmarks person, hade äfven läst riksdagsberättelsen; men icke derutaf kunnat finna någon anledning för ståndet, att väcka saken i secreta utskåttet.

H. probsten Wijkman fann dock det vara ståndet värdigt, att på något sätt komma mannen till hjälp, emedan dess nit för religionen mycket torde bidraget till dess olycka.

H. doctor Wåhlin: Fel kunna wara å Gottmarks sida, men så hafva de ock mycket blifvit skärpade. Skal han nu hjälpas; tyckes icke vara rådeligit, att låta ankomma på ny ransakning.

Sedan således någon stund mot och med blifvit discourerad, blef dock intet vist beslut taget, utan ståndet åtskildes.

Den 2 Octobr.

§ 1. Anmälte h. probsten Kröger, att han i expeditionsdeputation funnit saken emellan professorene Nääf och Haartman så i stånden afsluten, att expedition nu skulle komma att ske, efter ett af borgmästaren Unge författadt memorial, i kraft hvaraf professor Nääf får rättighet, att ensam upföras på förslag till den sysla, hvartil han först sig anmäler; i anseende hvartil h. probsten hade hållet sig förbunden, att begära anstånd med expeditionen, till dess han fått i ståndet gifva tillkänna detta, såsom ståndet ännu obekant, aldenstund h. probsten förnummet, att memorialet icke till detta ståndet blifvit inlemnadt.

H. probsten Mathesius styrkte i anledning härutaf, att ståndet måtte så jämka sitt beslut i påskriften, att det i det närmaste som möjligt är, kan gå i fullbord, hvilket nu på intet annat sätt vinnes, än att betänkan det bifalles.

H. probsten Ziebeth, herr kyrkjoherden Snöbom och h. probsten Godenius påstodo väl, att ståndets, genom votering, fattade beslut, ej tålte någon ändring, åtminstone att dertill fordrades unanimitet; men sedan herr biskop Filenius yttradt sig finna olägenheterne å båda sidor, och, att förekomma, det professor Nääf får en så vidsträkt befordran ifrån ständer, som han kan nyttja så till sägande in omniscibili, tillstyrkt unanimitet till ändring; bifölls

nu, uppå gifven proposition, secreta deputations betänkande,¹⁸⁸³ dock förklarade h. probsten Godenius sig icke kunna gå ifrån ståndets förra beslut.

§ 2. Uplästes och bifölls hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 27 Septembr. nästledne angående 2:ne under Wisingsö kungsgård afhyste cro-nohemman.¹⁸⁸⁴

§ 3. Uplästes och bifölls hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 27 Septembr. nästledne, öfver 5 cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkanen, rörande åtskillige hemman.¹⁸⁸⁵

§ 4. Föredrogs, och uppå kyrkjoherden Rundbergs begäran lades på bordet, secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 26 Septembr. nästledne,¹⁸⁸⁶ angående någon förmån för lieutenant Bilanz i anseende til dess konststycken.

§ 5. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁸⁸⁷ angående en fabriqueuren Mörk tillhörig egendoms i Mariefred öfverlemnande åt fabriqueuren Gnospelius.

§ 6. Föredrogs justitiædeputations betänkande,¹⁸⁸⁸ angående tygvaktaren Boukmans klagan.

Sedan h. lector Kraftman ytterligare upplyst saken, bifölls betänkandet, Boukman obetaget att söka laga reconvention.

§ 7. Föredrogs secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 6 Septembr. nästledne,¹⁸⁸⁹ angående för auctionerandet af de i banquen pantsatte statscontoi-rets lotteriacitier.

¹⁸⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 145. Jfr prot. ovan 4 augusti 1766.

¹⁸⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 104. Tryckt i *BdP* 10, bil. 122.

¹⁸⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 105. Tryckt i *BdP* 10, bil. 121.

¹⁸⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 247.

¹⁸⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 166.

¹⁸⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 53.

¹⁸⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 248.

Uppå h. probsten Mathesii och h. doctor Nordmans påminnelse, att ståndet borde i sin påskrift marquera sitt missnöije öfver hvad med cronolotterierna förelupet; bifölls protocollsutdraget, med förbehåll, att aldrig mera sådane lotterier för cronans räkning skola inrättas, utan riksens ständers särskilte bifall.

§ 8. Företogs til afgörande cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁸⁹⁰ angående Johannisbergs kungsgård; hvaröfver ståndet sig nu förenade med höglofl. ridderskapet och adelen, eller att bifalla betänkandet, enligt allmänna författningen om kungsgårdars arrenden.

§ 9. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹⁸⁹¹ om Ultuna kungsladugård.

Uppå h. probsten Mathesii och h. professor Amnells tilstyrkande, bifölls detta betänkande, samt att både Sunnersta by och alla de, som hittils haft rättighet till bete å parken, hädanefter dervid bibehållas.

§ 10. Föredrogs secreta utskåts protocollsutdrag af d. 25 Augusti nästl.¹⁸⁹² angående brukens och bergverkens recognitionsskogar.

Uppå h. probsten Wijkmans föreställning, afgjordes genast genom proposition, att ståndet icke kunde gå in uti, hvad om stubbrättigheten här omförmäles. Men för öfrigit lämnades saken, till dess man finge höra, huru de öfrige stånden sig deröfver utlåta; och ifall den icke vidare förekommer, utan expedition efter riksdagens slut derå fordras; skulle endast beslutet om stubbrättigheten påskrifvas.

§ 11. Föredrogs höglofl. ridderskapet och adelens protocollsutdrag af d. 27 Septembr. nästledne, angående befordran för qwartermästaren och adjutanten vid kongl. lifcorpsen; jämte h. Tranefeldts och Lejonhjelm¹⁸⁹³ theröfver inlämnade memorialer.

Som Tranefeldts memorial går ut theruppå, att corpsen inom sig hädanefter må njuta förslagsrättighet till öfverstelieutenantsgraden, yttrade sig h.

¹⁸⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 222. Jfr prot. ovan 30 juni 1766.

¹⁸⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 223.

¹⁸⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 231.

¹⁸⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 520.

probsten Wijkman, att han fann detta vara för stor förmån för dem, som snart nog kunna stiga upp till denna competencen; men h. professor Amnell trodde att det kunde bifallas, med den inskränkning, som högl. ridderskapet och adelen i anledning af det andra memorialet gjordt, emedan eljest alla steg, som ståndet förut taget till corpsens förmån, blifva fruktlöse genom beslutet, som följt uppå stora deputations betänkande.

Proposition gjordes häruppå och h. Tranefeldts memorial afslogs; til följe hvaraf det öfriga, eller angående inskränkning med transporten försvinner.

§ 12. Aflämnade h. superintendenten Körning sitt yttrande om betänkandet, angående öfverinseendet wid barnhusen och hospitalerne. Herr superintendenten hade vid projectet intet vidare att påminna, än att, i stället för en cammarrevisionsråd och en statscommissarie, som i directionen synas mindre nödige, en prest och borgare kunde dit sättas, så att der blefve tvänne för hvardera af dessa stånden, och antalet dock det samma, ehuru det ock skulle komma till måtta, att hafva i direction någon af håfrättens medel, som kunde befordra de som oftast der liggande och desse verk rörande mål til skyndesamt slut.

H. probsten Mathesius trodde det vara angeläget, för att få rum för pres-terskapet i denna styrelsen, att äfven bevilja ledamöter derstädes af alla stånd, som af riksens ständer sjelfve kunde nämnas; hvaruppå herr superintendenten Körning vidare anförde, att han vid directions formerande, som icke skal hafva anseende af en riksens ständers deputation, taget landshöf-dingeinstruction till grund, som tillägger landshöfdingen, biskopen och ma-gistraten inseendet öfver ett hospital, hvarifrån således bondeståndet är ute-slutet.

H. professor Amnell förklarade så mycket nöije öfver den deputation, som hittils haft dessa verk under sin vård, att h. professorn snart skulle falla på den tankan, det all förändring med den samma wore äventyrlig, åt-minstone att icke mutatio in melius vore at håppas. Icke desto mindre wille h. professorn bifalla h. probsten Mathesii tanka, helst det icke vore mot hvart annat, att ledamöter af alla stånd sitta i en kongl. direction.

Härmed conformerade sig h. probsten Bolmstedt.

Herr biskop Filenius likaledes, önskande derhos, att wid denna förvand-ling h. doctor Nensén wille åtaga sig att qvarblifva, såsom redan kännare af verket; men h. doctorn nekade att vidare åtaga sig sådant ansvar.

Änteligen stadnade ståndet i det beslut, att betänkandet bifalles i det öfriga, samt att barnhus- och hospitalsdirection förvandlas i en kongl. direction, som står under Kongl. Maj:ts nådiga styrelse; men med ledamöternas tillsättande förhållas, som hittills wanligt varit; wiljande ståndet sedan wara omtänkt på deras utnämmande, om detta beslut vinner de öfriga respective ståndens bifall.

§ 13. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁸⁹⁴ angående lieutenanten Paulis balance.

§ 14. Företrädde en deputation ifrån högloflige ridderskapet och adelen, som anförde, det wälbemälte stånd, i anledning af en casus specialis om tionde sättning, som der förewaret, önskade snart få weta, i hvad beslut preteståndet skulle stadna, öfver secreta utskåts protocollsutdrag, angående tiondesättningen i allmenhet, på det icke ridderskapet och adelen skulle råka att stadna i något slut öfver denna casus, som kunde stöta emot hvad om tionde sättningar i allmänhet blifwit eller blifwer afgjordt. Tillika wille ridderskapet och adelen wänligen hafva påmint, att respective stånden icke måtte tillåta några befordringsmål nu i hastighet vid riksdagens slut immediate uptagas och passera. Recommenderande för öfrigit, hvad ifrån ridderskapet och adelen ankommet, angående assessor Svedenstierna, i anledning af protonotarien Fornelii besvär, samt ifrån secreta utskåttet om förbättring i underofficerares löner; och änteligen öfverlämnade ett protocollsutdrag, om commendeuren Heldenhielm.

§ 15. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁸⁹⁵ angående Mariæbergs äkta porcellaines-tillverkning, tillika med trenne bifogade särskildte vota; hvarjemte till afgörande företogs samma deputations betänkande¹⁸⁹⁶ om Mariæbergs tillverkningspræmier.

Sedan h. probsten Wijkman af handlingarne visat, huru högt desse præmier stiga, och huru betungande de äro för manufacturfonden; yttrade h. probsten Sörström, att, ehuru han icke wille, det cronan, hvarken wid detta eller andra tilfällen skall blifwa lidande; önskade han dock tillika, att med-

¹⁸⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 167.

¹⁸⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 168.

¹⁸⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 169. Jfr prot. ovan 26 juni 1766.

borgare icke eller skola blifva lidande uti sina wäl förvärfvade och af högsta magten faststälta rättigheter, i synnerhet när de nyttjas, at draga penningar in i riket. Riksens ständer hafva sjelfve tillagt Mariæbergs fabrique tillverkningspræmier. Har der intet äkta porcellaine ännu blifvit tillverkat, så har ock bolaget derföre inga præmier njutet. Ehrenreich, som icke redeligen fullgjordt sina därom gifna löften, är dess utom nu borta ifrån verket, och en annan mästare dertill antagen. Men så har dock wackert fajencearbete till mycken godhet blifvit förfärdigadt och utomlands exporteradt. Härföre och sedan Rörstrands fabrique, som är äldre, äfven njutet i början anseendliga förmåner af publicum; tyckte h. probsten det vara skäligit, att låta Mariæberg få njuta præmierna de 5 ännu återstående åren.

Härmed instämde till alla delar herr biskop Filenius.

H. probsten Wijkman wisade vidare af calculn, hvad skilnad det är emellan den på Mariæberg och Rörstrand använda kåstnaden. Det senare verket har aldrig fått några förut etablerade tillverkningspræmier; utan allenast sin skuld genom sådanas beräknande afskrefven. För öfrigit, och som h. probsten wore sinnad, att låta trycka sitt särskildta votum i saken, hemställte han, huru det skulle passa för ståndet, att bifalla betänkandet, hvartil en del ledamöter wisade sig benägne, då votum innehåller en så oemotsäijelig refutation deraf. Att Mariæberg med sina exporter inskaffat några stora penningesummor, wiste h. probsten icke utaf; men wäl att Rörstrand exporterat mera; varande nog svårt för detta sistnämde verket, att hålla pris med det förra, så länge det skal hafva 10 procent i tillverkningspræmier.

Herr biskop Serenius ansåg det endast som ett utspridt rykte, att Ehrenreich är skild ifrån Mariæbergs werk. Interressenterne wilja dermed afskudda sig den fläcken att hafva göra med en man, som så mycket besvikit både publicum och privati. Men i sig sjelf hafva de allenast börjat en sak med honom, som är inveklad i vidlöftig process. Ståndet tillkommer nu, att, utan afseende på detta, i saken så resolvera, som för publicum kan finnas drägeligit, hvilket icke lærer kunna blifva annorlunda, än att exportpræmier allena bestås, men tillverkningspræmierne förbehållas staten.

Häruppå discourerades något om propositionen, hvilken till slut gjordes öfver de med bägge betänkanden ifrån deputationen upkomna trenne vota af preteståndets ledamöter, som bifölls.

§ 16. Föredrogs handels- och manufacturdeputations betänkande¹⁸⁹⁷ ang. controll på Mariæbergs tillverkningspræmier.

Uppå h. probsten Wijkmans tillstyrkande, bifölls detta, i fall de öfrige respective stånden skulle bevilja præmierne; dock med förbehåll af hvad ståndet öfver betänkandet om desse sig yttradt.

§ 17. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁸⁹⁸ om fältmarschalkinnan Staël von Holstens balance.

§ 18. Uplästes stora deputations lagutskåts berättelse och utlåtande,¹⁸⁹⁹ öfver hvad som förelupet i Kongl. Maj:ts rådkammare, wid handterandet af doctor Rutströms religionsmål tillika med bifogade särskildta vota.¹⁹⁰⁰

Sedan högvördigste herr archibiskopen på ståndets wägnar tackat herr biskop Serenius för dess votum; yttrade h. professor Amnell, at han i lagutskåttet, hvarest han eljest är ledamot, icke varet öfver denna saken, dels för collision för göromål på andra ställen, dels och i synnerhet, emedan h. professorn af remissen till lagutskåttet haft anledning att tänka, det utskåttet skulle granska alla ämbetsmäns åtgärd, som med saken haft att skaffa, hvaribland h. professoren då äfven vore, såsom delaktig uti Upsala consistorii till kongl. håfrätten, öfver målet, afgifna betänkande. Men som h. professorn nu finner, att utskåttet nu icke mera widrört, än herr riksrådet Reuterholms votering i rådet, hvilken sig till styrka orätt åberopadt consistorii betänkande, det äfven herr biskop Serenius i sitt votum visat; fann h. professoren sig nu berättigad, att deltaga i sakens afgörande, och ville till den ändan förena sig med det slut, hvaruti utskåttet stadnat, och hvilket h. biskop Serenius bättre utfördt.

H. probsten Hellberg påminte i denna widlöftiga saken, först om doctor Rutström och verkställigheten af Kongl. Maj:ts öfver honom fälda dom, på hvars suspension h. probsten hört, att man nu arbetar. Hvad herr riksrådet Reuterholm beträffar, wid hvilken lagutskåttet sig nu egenteligen fäst, fann väl h. probsten nog rotunda expressioner af honom hafva blifvit brukade, men som dock sammanlagda gå ut deruppå, att göra Rutström ren och

¹⁸⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 170.

¹⁸⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 171.

¹⁸⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, stora deputationens handlingar, nr 9.

¹⁹⁰⁰ Bilagor till föreg.

oskyldig, samt rubricera angifvelsen emot honom såsom en complot, med mera. Som nu Rutströms villfarelse nogsamt är ådaga lagd; men han dock ännu kan af en rådsherre få sådan förklaring; vore det af mycken betydighet; och hemstälte h. probsten, huru det kan concilieras, att erkänna Rutström vara med rätta dömd, och låta en riksens råd, som honom försvarar, slippa med en föreställning. Saken bör fast mera tagas til hela sin vidd, och med alfvarsam execution fullföljas.

H. probsten Wijkman medgaf, att det kunde vara skäl gå längre, än presteståndets deputerade i utskåttet gått. Men som nog svårighet mött, att derstädes gå igenom med detta, äfven hos ledamöter af detta ståndet, vore i h. probstens tanka rådeligast, att acquiescera vid något, när man icke kan få alt efter önskan; och styrkte derföre h. probsten att bifalla presteståndets ledamöters tanka i utskåttet, tillika med h. biskop Serenii votum, samt för öfrigit, att herrar riksens råd formeligen betackas, för deras i denna saken ådaga lagda nit och ömhet, att vårda religionen, att Kongl. Maj:it i underdånighet anmodas, genast låta verkställa dess öfver doctor Rutström fäldte nådige dom, samt att Rutström aldrig mera må lämnas tilstånd, att, under hvad pretext eller titul det vara må, återkomma i riket, eller till riksens ständer, att dem och svenska församlingen oroa.

Och förenade sig ståndet enhälligt om detta beslut.

Herr archibiskopen och taleman fann mycken betänkelighet mot och med i saken förekomma; saknade för öfrigit uti acten, att i utskåttet blifvit observeradt, det herr archibiskopen äfven i saken yttradt sig till kongl. håfrätten, i anledning af ett votum dissentiens ifrån consistorium, af hvilken omständighet herr archibiskopen förut lemnadt ståndet del. Och som detta dissensus af en ledamot i Upsala consistorio mycket bekymrat herr archibiskopen; förestälte herr archibiskopen, om icke tillfälle nu vore för ståndet, att med detsamma tänka däruppå, och taga deruti något steg, sedan lagutskåttet lemnadt det oanmärkt.

Härtill yttrade h. probsten Wijkman, att utskåttet i det närmaste rättadt sig efter remissen. Och torde någon försigtighet deruti ligga, att man der icke egenteligen gått in i religionsquæstion, hvaruti obehageligt resultat kunde befaras, så länge den icke ordenteligen till ständer inkommit; och lärer högvördigste herr archibiskopen tillika med consistorium nogsamt finna utväg, att med professor Clewberg taga sådane steg, hvarigenom consistorium för allmänheten exculperas och sanningen vindiceras.

Herr biskop Serenius och h. doctor Nordman funno emedlertid någon angelägenhet för consistorium, som nu med dess dissentierande ledamot blifvet för mycket sammanblandat, att offentligen eller genom trycket undanrödja den förargelse, som allmänheten derutaf kan taga; hvartil h. professor Amnell sig yttrade, att, utom det uti Kongl. Maj:ts dom, som redan är trykt, consistorii betänkande tydeligen skiljes ifrån professor Clewbergs votum, såsom emot hvarandra opponerade kan icke fela, att ju consistorium eller faculteten, är vidare omtänkt på tjenliga steg, att sätta saken i ljustet.

H. probsten Meurling fann imedlertid, det icke varet mera ur vägen för lagutskåttet, att sententiera öfver en professor, än öfver en riksens råd, men herr biskop Fortelius anmärkte, att consistorii protocoll kan nästa riksdag gifva ständer bästa anledning, att upptaga den delen af saken, som dit hörer.

Herr biskop Serenius projecterade, att herr archibiskopen kunde genom extractum protocollii ifrån ståndet anmodas, att gemensamt med consistorio, i kraft af sitt ämbete, lägga alfvarsam hand vid det, som i denna saken rör professor Clewberg. För öfrigit och som under discourserna äfven pro och contra kommet att ventileras, om herr biskopens votum skulle tryckas, hvilken idé wäl i början såsom gagnelig wäktes af h. probsten Hellberg, men hvarvid dock både h. probsten och flere, vid närmare eftersinnande, funno åtskillige betänkeligheter, i synnerhet, om det skal utgifvas på svenska; yttrade herr biskopen, att, om intet i saken af trycket utkommer, händer det, att allmänheten, som då ignorerar presteståndets omdöme öfver riksrådet Reuterholms votum, tror sig hos honom finna en azyl för alla dem, som hysa lika tänkesätt i religionen; hvarföre herr biskopen ville, att både lagutskåttets betänkande och dess votum skulle tryckas.

H. probsten Hellberg understälte än vidare, huru det med hvart annat kunde förenas, att nu finna hans excellence Reuterholm lika bråtslig med Rutström, och dock hålla honom till godo i rådet; men härvid anmärkte h. lector Kraftman, att mycken skillnad förekommer emellan Rutström, som undergått många varningsgrader, och dock till slut fastnat för heterodoxie, samt dess utom waret prest- och theologiæ doctor, och emellan herr riksrådet, hvilken såsom laicus nu första gången blifvit satt under anmärkning, och om hvilken man kan håppas, att han med Guds hjälp kan rättas.

Slutligen och sedan något vidare om tryckningen blifvit ventileradt, upsköts därmed til nästa plenum.

§ 19. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 10 Septembr. nästledne,¹⁹⁰¹ angående håfmarskalken de Geers besvär, öfver en i Stockholm honom påförd taxering.

Eftermiddagen

§ 20. Föredrogs sluteligen och bifölls secreta deputations betänkande¹⁹⁰² öfver secreteraren Carlsteins besvär.

§ 21. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 10 Septembr. nästl.¹⁹⁰³ angående cronofogden Brandtbergs löningskol.

§ 22. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,¹⁹⁰⁴ öfver apolo-gisten magister Nordstrands besvär.

§ 23. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁹⁰⁵ angående vice advocatfiscalens i kongl. Swea håfrätt, Noordenhielms, besvär; hvilket bifölls med tilläggning, att Noordenhjelm nu genast må huggas med assessorsfullmägt och säte i kongl. håfrätten, hvilket sednare, han efter sin tour intager, utan afseende på hvad tillstyrkande redan vid denna riksdag kan vara gifvet för någon annan; kommande advocatfiscalen Zellén, att fortfara i dess bestri-dande af advocatfiscalssystemet.

§ 24. Uplästes ett af h. probsten Lindbom ingifvet memorial,¹⁹⁰⁶ angående lectorens magister Gottmarks sak, hvilket till secreta utskåttet remitterades.

¹⁹⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 230.

¹⁹⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 198. Jfr prot. ovan 30 september 1766.

¹⁹⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 229.

¹⁹⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 190.

¹⁹⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 181.

¹⁹⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 504.

§ 25. Föredrogs och¹⁹⁰⁷ afslogs secreta deputations protocollsutdrag af d. 21 Martii nästledne,¹⁹⁰⁸ angående en viss skrifning i expeditionen för lieutenanten baron Rehbinder.

§ 26. Föredrogs och bifölls landt- och sjömilitiæoeconomideputations betänkande,¹⁹⁰⁹ rörande dispositionen af reservecapitalet wid Jämtlands cavalieriecompagnie.

§ 27. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁹¹⁰ ang. afskrifning af medel, som lagman Antonsson erhållet af manufacturfonden, i afledne rådman Ammelbergs sterbhus namn.

§ 28. Föredrogs cantorns vid tyska scholan här i staden Vierecks ansökning¹⁹¹¹ om någon recommendation till befrämjande af dess utarbetade nya methode, att lära barn stafva; hvilket försök han äfven i tvänne piecer utfört, och till ståndet inlämnadt.

Och förklarade ståndet sig benäget, att honom uti dess ansökning villfara.

§ 29. Föredrogs cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹⁹¹² angående mantalsdagsverkspengar i Ångermanland, tillika med hedervärda bondeståndets deröfver utfärdade protocollsutdrag af d. 1 Augusti nästl.¹⁹¹³

Sedan herr probsten Wangel något uplyst saken, biföll ståndet hedervärda bondeståndets protocollsutdrag.

¹⁹⁰⁷ I prot.: *och*.

¹⁹⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 250.

¹⁹⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömilitiæoeconomideputationens akter, nr 24.

¹⁹¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 135.

¹⁹¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 229.

¹⁹¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 233.

¹⁹¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 100.

§ 30. Producerade h. doctor Wålin en afskrift af den decharge,¹⁹¹⁴ som höglofl. ridderskapet och adelen meddelt generalmajoren baron Löven, såsom bancofullmäktig, med hemställan, om icke ståndet nu skulle vilja ingå på samma sätt för sina förra fullmäktige i banquen hvilke eljest hotas med execution. Men i brist af unanimitet härom, blef denna saken ännu hvilande.

§ 31. Föredrogs protocolsdeputations betänkande,¹⁹¹⁵ angående olagligheten i cammarcollegio vid pröfning af förslag till tvänne fogde- och en kyrkjoinspectorssysla.

Uppå herrar probstarnes Sörströms och Forssenii begäran lades detta på bordet.

§ 32. Justerades en expedition till Hans Kongl. Maj:it angående tienstårs beräkande vid pædagogier.¹⁹¹⁶

Ståndet åtskildes.

¹⁹¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 272.

¹⁹¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 15.

¹⁹¹⁶ Prästeståndets protokollsutdrag härom: Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 132, fol. 179–180.

Den 6 October 1766

§ 1. Öfver den ännu oafgjorde omständigheten i cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹⁹¹⁷ om kungsladugårdarne i Åbo och Björneborgs län, samt Åland, angående schäfferiet wid kungsgården Haga resolverades nu, att ståndet bifaller betänkandet.

§ 2. Wid justeringen af anmärkningarne wid bevillningsprojectet inlämnade h. doctor Wåhlin sitt votum,¹⁹¹⁸ angående afgift af indelte löner; hvilket gaf anledning, att taga detta ämne under närmare öfvervägande, och sedan considerationerne mot och med blifvit anförde, stadnade ståndet i det beslut vid 1 art. 1 § 1 momentet, att penningelöntagare, som hafva till och med 1 000 d:r silfvermynt, erlægga derföre 1 procent. De åter, som hafva indelte löner, erlægga derföre 8 procent, beräknade efter cronovärldi, utan att någon gradation då hafver rum; hvilken förändring ståndet fann nödig, så i anseende till de svårigheter, som vid taxeringarne kunna möta, som ovissheten i beräkandet af cronans inkomst, om deputationens project vidtages. Och skulle, i conformitet med denna ändring äfven 3 § 3 momentet ändras.

Wid 3 § 9 moment. utlemnades taxeringen på patroni ecclesiarum för kyrkijotonden; med förbehåll i protocollet, att det vidare observera om så godt synes.

Wid 5 och 9 momenterne beviljades den der projecterade friheten för man och qvinna, som hafva barn under 10 år.

Wid 7 § 1 momentet tillades såsom skäl til ändringen, att det icke passar i nu varande rikets nöd, att den ena medborgaren uti bevillning lindras mera än den andra.

Wid 3 artiklen 1 § bifölls nu projectet til afgift äfven af presterskapet för the, såcker, vin och puder.

Wid 2 § 4 momentet uttogs meningen om ämbetsmäns och betjentes hästar, som till ämbetens och tjensters behöriga förrättande underhållas.¹⁹¹⁹

¹⁹¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 928, nr 46. Jfr prot. ovan 19 juni 1766.

¹⁹¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 248.

¹⁹¹⁹ Prästeståndets protokollsutdrag härom: Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 132, fol. 182–188 (2 exemplar).

§ 3. Föredrogs högl. ridd. och adelens protocollsutdrag af d. 30 Septembr. nästledne¹⁹²⁰ öfver cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande ang. mantalsdagsverkspenningar i Ångermanland; och resolverades, att ståndet förblifver vid dess i saken redan tagne beslut.

§ 4. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹⁹²¹ öfver riksdagsmannens Matts Mattssons från Dalarne gjorde ansökning om något understöd för den allmogen af Nås, Järna och Floda socknar, som af Dahlälvens skärning år 1764 blifvit lidande.

§ 5. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁹²² angående caffeskänksocietets här i staden sökta tillstånd, att få distillera brännevin, m. m.

H. probsten Wijkman, biskop Körning, probstane Bolmstedt och Hellberg instämde deruti, att apothekare, som årligen försälja ett anseeligt quantum af distillerade bränviner och allahanda dylika liqueurer, ej böra endast draga båtnad af sådan handel; särdeles som de därföre ej betala någon särskild afgift till Kongl. Maj:it och cronan; hvilket ändamål likväl vinnes, om caffeskänksocieteten upplåtes frihet, att distillera och försälja bränneviner och liqueurer.

I anseende hvartil bifölls betänkandet, dock att andra härigenom ej betages den rättighet, som de förut kunna ega; och att caffeskänksocieteten därför warder wederbörligen taxerad.

§ 6. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande, angående de af underskeppsbyggmästaren Neuendorff anförde besvär, att underskeppsbyggmästaren Fornell blifvit, framför honom, tillagd tour och säte i constructionskammaren.

H. domprobsten Wåhlin gaf vid handen, huruledes Neuendorff blifvit ett år före Fornell antagen till timmerman, men att de sedermera på en och samma tid blifvit befordrade till andra syslor, och gjordt enahanda avancer. Dock likväl, som Neuendorff, förutan ofvannämde framsteg för

¹⁹²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 72.

¹⁹²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 230.

¹⁹²² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 138.

Fornell wid antagandet, wist berömligit prof af skickelighet, den han ock under utländska resor sig förvärfvadt, samt wid ett skjeppebesigtigande tillbragt cronan en wacker summa; så ansåg h. probsten honom Neuendorff, berättigad till tour framför Fornell. Dermed förenade sig äfven flere ståndets ledamöter; hvaruppå betänkandet, efter gifven proposition, blef bifallet.

§ 7. Uplästes handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁹²³ rörande en agat-grufva i Södermanland; hwarvid åtföljde ett af 4 deputations ledamöter underskrifwet särskildt votum.

Ståndet, som höll betänkeligit att ingå uti det begärdta privilegium exclusivum, som det särskildta votum tilstyrker, biföll betänkandet simpliciter.

§ 8. Justerades utdrag af protocollet, angående vice advocatfiscalen i kongl. Swea håfrätt, Willhelm Nordenhjelm, som, i anseende til dess berömliga förtjenster, kommer att huggas med assessorsfullmagt och säte uti kongl. håfrätten.¹⁹²⁴

§ 9. Uplästes riksens ständers commissions dom¹⁹²⁵ uti det wid särskilte kongl. håfrätten i Borås ransakade och til denna commissions vidare undersökning och af dömande hänviste mål, angående det uti Elfsborgs län och Wedens härad anställda uppror, för hvilket afskedade ryttaren och rusthållaren Sven Hofman, såsom hufvudman, jämte flere deruti deltagande, blifvet anklagade; m. m. såsom ock trenne dervid bifogade utdrager af commissionens protocoll,¹⁹²⁶ rörande ett och annat, i anledning af ransakningen, hos commissionen i öfvervägande kommet ärende.

H. probsten Forssenius beklagade högeligen, att ett så groft brått emot konung och fädernesland blifvet begånget, såsom ock tillika, at ofelbart dertil anledning gifvet det lidande och förtryck, som allmogen genom domares och ämbetsmäns weld, oförstånd och orättvisa, iråkat. Sådant kunde ej annat än föda af sig missnöijen och klagomål; hvaraf ändteligen hat til sjelfva regerings-sättet plägar upkomma. I anseende hvartil h. probsten önskade, att

¹⁹²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 137.

¹⁹²⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 50 (daterat 2 oktober).

¹⁹²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, riksens ständers kommissions akter, nr 2.

¹⁹²⁶ Bilagor till föreg.

hvad Hofman, uppå sådan grund, inför commissionen sagdt om allmänhetens benägenhet att, igenom hvad medel det häldst ske kunde, rädda sig ifrån ett ok, som började för dem blifva odrägeligt, ej måtte en gång inträffa, och wäg således banas til regeringssättets förändrande; wi hafve ock allaredan flere bevis i händren, att gemene man i landsorterne mycket klagat öfver embetsmäns medfart och laglösa upförande. I betragtande hwaraf h. probsten för sin del styrkte til den af commissionen föreslagne undersökningen, hvartil ledamöter och actor böra af riksens ständer sjelfve utnännas. H. probsten förklarade sig äfven vara af den tanka, att, för sådane nu omrörde ömmande omständigheter, någon lindring i straffet kunde de bråtsliga vederfaras; häldst ock som skilnad imellan seducentes och seducti bör ibland dem noga göras.

H. probsten Waldius hölt före, at Hofman sjelf, i anseende til dess grofva missgerning ej borde med lindrigare straff anses; men att likväl dess hus kunde i någor måtto förskonas. Om ock de öfrige bråtsliges straff ej skulle tåla någon lindring, hvilket h. probsten för sin del önskade; kunde dock någon ömhet emot deras hustrur och barn bevisas.

H. öfverhåfpredikanten Nordman wille ej ingå uti denna öfverläggningen, emedan til äfventyrs bondeståndet torde deröfver komma med protocolsutdrag, då för ståndet blifwer rätta tiden, att tänka på någon förskoning emot de bråtsligas anhöriga.

H. biskop Lamberg war ej nögd dermed, att så många hemmansbrukare warda dömda til flere års fängelse i Marstrand, hvarigenom deras åkerbruk kan råka i förlägenhet och hemmanen taga skada; såsom icke eller cronan hafver särdeles båtnad af sådanas fästningsarbete.

H. probsten Wijkman visade orsaken, hvarföre någre års fängelse, efter öfverståndet straff af spöslitning, är nödigt, emedan, om sådant folk genast fingo låf att begifva sig till sina hemvist, kunde lätt hända, att de, upptände af harm och illvilja, uppfylla landet med klagan och gifva andre illa sinnade anledning til dylikt försök, som nu genom den Högstes bistånd misslyckats; då tvärt om desse, under fängelse-tiden, kunde bringas att besinna sig, och erkänna det grofva brått, hvarmed de förtörnadt Gud, och oroadt hela fäderneslandet.

H. biskop Filenius conformerade sig dermed, men tyckte derjemte, att fängelse-åren i Marstrand skulle kunna til antalet blifva färre.

H. kyrkjoherden Ståhl projecterade, att de mindre bråtslige, i stället för någon del af det korporliga straffet, kunde för en sådan emot riket föröfvad oömhhet, förklaras skyldige, att förlora sin skattemannarättighet.

Men h. probsten Kröger fant, jemte flere, detta straffet ej svara emot det grofva brått, hvarmed de mot riket sig förgripet.

Uppå gifven proposition blef commissions dom, till alla delar bifallen.

Häruppå togs commissions utdrag af protocollet, under den 4 Octobr. nästledne uti öfvervägande, och blef genast det första momentet deraf bifallet; såsom ock det andra, undantagande hvad tiden til executionen beträffade, hvilken commissionen hade utsatt til d. 13 i denna månad.

H. probsten Kröger förmälte nödvändigheten deraf, att Hofmans straff varder verkställt innan riksens ständer åtskiljas; på det, i den händelse han ännu kunde hafva något att bekänna och uppenbara, under dödsberedelserne, då samvetet blef mera väkt och uprördt, undersökningen öf:r slikt måtte kunna anställas af riksens ständer sjelfva. Hvarföre h. probsten tillstyrkte, att executionen kunde gå för sig d. 11 instundande i denna månad, och, som ej särdeles väl ville passa sig att, enligt ståndets beslut, afblåsa riksdagen, samma dag, som denna delinquenten blefve afrättad, så kunde riksdagens afblåsande utsättas till d. 13 derpå följande.

Uppå någon öfverläggning biföll ståndet detta probsten Krögers hemställande.

3:dje, 4:de, 5:te och 6:te momenterne wunno genast ståndets bifall.

Hvad de i 7 momentet nämde personer beträffar, som till upprorets tidiga angifvande, eller dämpande med undersåtelig nit och trohet sökt att bidra; så fant ståndet godt, att commissionens hemställande bifalla, undantagande hvad för handelsmannen Hallman tillstyrkt blifvet om tullfrihet på salt, eller andra förmåner hvilket ståndet afslog; kommande så väl han, såsom ock de öfrige, hvilke wid detta tillfälle å daga lagdt deras undersåteliga plikt och trohet emot fäderneslandet, att med beröm ihugkommas, och genom vederbörande försäkras, att Kongl. Maj:t med nådigste välbehag ansedt deras välförhållande.

Häruppå företogs utdraget af commissionens protocoll, d. 1 Octobr., angående en domstols tillförordnande som har, att undersöka om de under denna ransakningen ofta öfverklagade oredor, som uti lagskipningens och andra embetsmäns göromål på denna orten torde hafva sig företedt, och laga dom deröfver fälla.

H. probsten Mathesius hölt före, att all den nit riksens högl. ständer, wid innevarande riksdag, å daga lagdt att bringa lagars verkställighet uti säkrare skick, än hittils förspordts, ändock lærer frugtlöst aflöpa, om eij en commission bestående af ståndens egne ledamöter, warder förordnad, som har att tillse, huru lagarna handhafvas, och rättvisans skipande eger ett obehindrat lopp. Så länge domare och embetsmän skola hafva inseende öfver hvarandras göromål; lærer föga någon förbättring i denna delen vara att förwänta. Och ehuru riksens ständer för detta beslutet, att alla riksens ständers werk och deputationer skola hädanefter upphöra; hölt h. probsten dock före, att en sådan lagskipningscommission wore högst angelägen.

H. probsten Wijkman wille eij, för denna gången, ingå i hela vidden af detta ämne, som h. probsten Mathesius nu uppgifvet, och hvarom ett särskildt protocollsutdrag kunde utfärdas; men biföll gerna, att denna undersökning må anställas af sådane ledamöter, som hvar och ett stånd utnämner i landsorten, att vara dess fullmäktige.

H. professor Amnell wille icke vara deremot, allenast att till förekommande af opätänkte missbruk, och oredor, som likväl skulle kunna därvid lätteligen uppkomma; noga determineras, hvaruti denna undersökningsrätens göromål egenteligen skal bestå.

H. öfverhåfpred. Grunerus fant dervid någon betänkelighet i anseende dertill, att hvad denna riksens ständers commission, uppå skedd ransakning besluter, skulle sedermera underställas Kongl. Maj:ts ompröfvande; hvilket, efter h. öfverhåfpredikantens tanka, ingalunda kunde sammanstå med naturen af en riksens ständers commission; hvarföre h. öfverhåfpredikanten hölt före, att ledamöterna i denna rätten wäl kunde väljas af de fyra stånden; men att consistorium i Scara, och magistraten i Borås utse, för sina stånd, desse ledamöter och så vidare, aktandes för öfrigit äfven det vara af högsta wigt och angelägenhet, att, igenom trykta kungörelser, samtelige rikets innevånare warda underrättade om sammanhanget, beskaffenheten och förloppet af hela detta uppror, samt hvad dermed gemenskap eger, i en eller annan måtto.

H:r probsten Wijkman gaf härvid tillkänna, att detta i sjelfva verket eij blifwer att anse, såsom en domstol eller commission, utan allenast, som en undersökningsrätt, hvilken har att ransaka och utforska, hvilke källor månde vara, hvarutur uproret kan och bör hänledas, samt att species facti til Kongl. Maj:ts bepröfwande sedan öfversändes.

Uppå gifven proposition bifölls, att en rätt, bestående af samtel. ståndens ledamöter, som af Kongl. Majj:t utnämnas, må i denna landsort undersöka om embetsmäns och domares förhållande, hvilket sedan kommer til Kongl. Majj:ts skärskådande och afdömande att öfverlemnas; såsom ock beslöts, att en Kongl. Majj:ts kungörelse härom må i landsorterne utfärdas, på det samtelige rikets innevånare måge warda underrättade, om detta uprorets fortgång och slut, samt huru ömt det legat riksens ständer om hjertat, att befordra lagskipningen, och ställa bråtslige embetsmän til redo och ansvar, såsom ock att afvärja och afböija alla de händelser, som till oenighet och missnöije hos nationen kunde gifva någon anledning.

Sluteligen kom ståndet öfverens, att, medels deputation, gifva detta sitt beslut de öfrige respective stånden tillkänna.

§ 10. Förehades å nyo cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁹²⁷ angående Bråborgs kongsgård, tillika med h. Engelcrantzes der öfver till riksens ständer ingifna memorial; hvilket bifölls, enligt ridderskapet och adelens påskrift, att innehafvaren af denna kungsgård, secreteraren Åhlin, må vid contractet bibehållas.

§ 11. Ankom en deputation af höglofl. ridderskapet och adelen, som för-mälte, det dess stånd förehaft och bifallet commissions dom öfver de upro-riska, jämte de medföljande extracta protocoll; undantagande hvad betje-ningen vid commissionen beträffar, samt att Kongl. Majj:t må i nåde anbe-falla justitiæcancellairen, att göra sig om de öfverklagade olagligheter i denna landsorten underrättad, och embetsmännen, der de bråtslige finnas, til laga näpst befordra.

§ 12. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹⁹²⁸ om rätter domstol i tvister, emellan bruksegare å den ena, och allmogen å den andra sidan, eller ock bruksegare emellan om kohlhan-delsrättigheter, m. m.

¹⁹²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 231. Jfr prot. ovan 28 augusti 1766.

¹⁹²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 232.

§ 13. Föredrogs secreta deputations betänkande om secreteraren Klingenberg's ansökning, att undfå någon förmån för dess i flere år nedlagde arbete til cronans och det allmännas tjenst, hvilket blef til secreta utskåttets utlå-tande remitteradt.

§ 14. Uplästes utdrag af secreta utskåttets protocoll af den 4 October nästl.¹⁹²⁹ hvaruti secreta utskåttet anhåller, att, på det intet hinder uti stats-verkets reglerande, i anseende til de i senare åren tillkomne indelningar, må upkomma; riksens ständer ville återlemna dess betänkande af d. 12 Sep-tembr. nästledne, hvarigenom all förtydning emot secreta utskåttets rätta af-sigt och mening försvinner; hvilket blef bifallet.

§ 15. Föredrogs å nyo secreta utskåttets utdrag af protocollet,¹⁹³⁰ rörande lieutenant Bilangs upmuntran, att ytterligare fortfara uti den konstens upöfvande, hvaraf han för riksens ständer uptedt berömliga prof.

Men som ståndet icke kunde sig härom förena, då flere ståndets ledamöter afstyrkte, hvad som härigenom kunde lända staten til gravation; och saken genom votering skulle komma att afgöras, förklarades, at, sedan ståndet ge-mensamt afslaget de begärdte exportationspræmier, Ja skulle betyda bifall dertil, att Bilang må erhålla 2 000 d:r silf:nt till utländsk resas anställande; Neij afslag på altsammans.

Wid sedlarnes öppnande befants att 22 voro för Neij, men 10 för Ja.

§ 16. Företrädde deputerade från borgareståndet, som, jämte hälsning för-mälde, det borgareståndet bifallet commissionens dom öfver de i uproret deltagande, med den ändring allenast, att de bråtsliges enkor och barn måge bibehållas vid deras egendom; men beträffande betjeningen och dem, som til uprorets dämpande bidraget, så hade ståndet remitteradt den till secreta utskåttets utlå-tande; och om undersökningen i orten resolveradt, att den bör af 5 ledamöter, som äro erfarne domare, förrättas.

§ 17. Ankom å nyo en deputation ifrån ridderskapet och adelen, som gaf sitt stånds tankar tilkänna, öfver den af presteståndet föreslagna undersöknings-

¹⁹²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 246.

¹⁹³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 247.

rätten, som skulle komma att bestå af ståndens deputerade; hvartil ridderskapet och adelen icke funnet för sin del godt, att bifalla, för följande orsaker: nemligen 1:mo emedan riksens ständer för detta beslutet, att inge riksens ständers verk eller commissioner få existera imellan riksdagar; 2:o att det synes wara stridande emot egenskapen och rätta arten af vårt regeringssätt; samt 3:o emedan en riksens ständers deputation, icke kan eller bör stå uti en subordination af Kongl. Maj:ts sluteliga skärskådande och pröfning af dess göromål; i anseende hvartil deputerade, på sitt stånds vägnar, recommenderade detta mål til presteståndets ytterligare bepröfvande och öfverläggning.

§ 18. Sedan denna deputation afgådt, företrädde af bondeståndet deputerade, hvilke berättade, att deras stånd förehaft commissionens dom, hvaröfver uplästes dess skrifteligen författade beslut: hafvande bondeståndet utsatt nästa måndag eller d. 13 till executionen af det Hofman ådömde straff.

§ 19. Uplästes och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande¹⁹³¹ om brukspatron Sommar.

§ 20. Lät högvördigste h. archibiskopen och talemannen upläsa dess dictamen ad protocollum, hvaruti anhålles om något dagtractamente för den tillförordnade actor, secreteraren Thomée, till sakens utförande emot lector Stagnell.

Sedan icke allenast riksens höglöfl. ständer, under skrifwelse af d. 21 Junii 1762, i underdånighet hemstält och föranstaltat angående omedelbart uptagande och afdömande hos Kongl. Maj:t af lectorens magister Johan Stagnells embetsförbrytelser, utan också presteståndet särskildt, uti skrivelser af d. 20 April 1761 och 21 Junii 1762, det ärendet, såsom en ståndets synnerliga angelägenhet, i underdånighet anmält och å ömaste vis deduceradt; har omsider i Maji månad, nästförledit år målet blifvit till utförande updraget secretairen Johan C. Thomée, såsom tillförordnad actor, hvilken, ehuru slikt actorat icke tillhör hans efter fullmagt innehafvande och ännu aldeles lönlösa sysla, har dock med den nijt och flit å sin sida gjordt, hvad

¹⁹³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 181.

göras bordt, att slut i saken skal nu vara när för handen. Och som det synes ej mindre billigt, än wanligt, att en actor wid sådane omständigheter, för hafd möda vid en extra sysla, bestås något dagtractamente, så lærer högvördige ståndet finna med sin förriga öma åtgjerd i hufvudsaken nära instämmande, att med underdånig skrifvelse understödja en sådan liten förmån för secretairen Thomée, under närvarande dess actorat, hvilket warit honom såsom lön- och medellös, til hinder, att söka å annat sätt tillfällen för någon sin utkomst af extra förrättningar, dem han nu icke kunnat medhinna.

Sedan någre ståndets ledamöter anfördt, det ganska betänkeligit förefalla, att, i närvarande statsbrist, då alla möjliga tillgångar böra sökas til besparing af stats-medlen; beslöts, att bemälte actor secreteraren Thomée, icke kan af ståndet beviljas det för honom sökte dagtractamente.

Ståndet åtskildes.

Den 7 Octobr.

§ 1. Föredrogs och afslogs capitaine Ehrenpohls memorial,¹⁹³² i anledning af ett secreta deputations betänkande, angående majorsfullmagt och tour framför åtskillige, som honom prejudicerat.

§ 2. Föredrogs å nyo secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 22 Septembr. nästledne,¹⁹³³ angående landshöfdingen Örnshiölds och Wästernorrlands landshöfdingeämbetes lön; hvilket nu bifölls, med förbehåll, att det allenast gäller i nu varande landshöfdingens och landshöfdingeämbetets tid, och af dem uppbäres ifrån detta års början.

§ 3. Föredrogs och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 10 Septembr. nästledne,¹⁹³⁴ angående inlösande af en riksens ständers obligation, hvaraf enkan von Broberger är innehafvare.

¹⁹³² Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 306.

¹⁹³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 244.

¹⁹³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 250.

§ 4. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande¹⁹³⁵ öfver Arkenholtzs besvär.

§ 5. Uplästes hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 6 Octobr. nästledne öfver handels- och manufactur-, samt bergsdeputationernes betänkande angående Feiffiske arfvingarnes privilegium på svafvel- och vitriolinrättningar.¹⁹³⁶

Som en § i allmogens allmänna besvär här äfven åberopas, skulle detta hvila, til dess den äfven förekommer.

§ 6. Ankom bud ifrån herr landtmarschalken, att, som Hans Kongl. Maj:it i dag til staden inföväntades, wille herr landtmarschalken, jämte de öfrige herrar talemän kl. 12 i underdånighet upvakta och begära, så väl riksdagens afblåsande, som dag til riksdagspredikan.

Notarien afsändes därför till högvördigste herr archibiskopen, att detta anmäla; och berättades tillbaka, att herr archibiskopen sjelf ville till den ändan sig infinna.

§ 7. Likaledes lät herr landtmarschalken gifva tillkänna, att ridderskapet och adelen i dag voro färdiga med sina rådselectorer till riksrådswal efter hans excellence grefve Törnflycht; hvarföre jämväl ståndet, till tidens winnande, ville för denna gången nyttja samma rådselectorer, som sist eller d. 16 Junii, allenast att, i herr biskop Fortelii ställe deputerades h. lector Kraftman, i h. probsten Waldii, h. kyrkjoherden Hermodius, i h. probsten Wijkmans h. probsten Kolmodin, och i comminister Chydenii herr probsten Mathesius.

Sedan h. probsten Kolmodin aflagt den wanliga eden, afträdde de samteligen till förrättningen kl. 10.

§ 8. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen som medförde ett protocollsutdrag af d. _ öfver presteståndets extractum protocollii rörande reglorne vid riksdagsmansvalen; hvilket deputerade begärdte i deras närvaro måtte upläsas, och, sedan det skedt, att ståndet till nästa torsdag ville ridd. och adelen dess yttrande häröfver meddela.

¹⁹³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 202.

¹⁹³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 99. Tryckt i *BdP* 10, bil. 125.

§ 9. Wid justeringen af domen öfver Hofman och dess medbråtslige, erindrade professoren Amnell det han, som sednast wid uppläsningen icke så väl i hast kunnat fatta och sammanlägga alla hithörande omständigheter, sedermera genomläst acten med tillbörlig noghet och för sin del funnit, at bonden Thomas och afskedade ryttaren Blomberg, hvilke jämte Hofman äro dömda, at mista högra handen och hufvudet samt steglas, väl wore jure stricto och efter lagsens stränghet därtill förfallne, men woro dock långt nedan om Hofman hvad bråttets grofhet angår. Dessas brått är allenast någon grad skildt ifrån flere andra deltagares åtgärd wid upproret, hvilka dock icke anses efter strängaste lag utan skonas till lifvet, och i stället föreslår till straff för hvarthera 40 par spö och 6 års ankarsmedjearbete, som blefve lika med corporalen Lindbergs och soldaten Borgstens straff. Om ock desse två sistnämde, skulle pröfvas någon liten mån mindre bråtslige än de två förra, så kunde arbetet för Thomas och Blomberg förlängas til 8 år; hvilket synes skola medföra så mycken varnagel för androm, som sjelfva dödsstraffet. Så usselt lif under mångårigt strängt arbete, är at anse för longa mors och kan ej annat än göra hos menigheten ett långvaraktigt djupt intryck; hvilket alt h. professoren hänsköt til ståndets öma eftersinnande.

Härvid erinrade h. probsten Kröger, att efter lagsens stränghet flere af de bråtslige förtjent dödsstraffet, hvartil i en så summarisk berättelse om saken, som en dom bör innehålla, icke alla skjälén kunnat uptagas och deduceras. Wore icke det stora ändamål af straffet, att skräma andra för slika gärningar, så hade väl commission för sin del kunnat wara benägen, att skänka dem allesammans lifvet, så vida det befinnes, att de genom ämbetsmäns olaga förfarande blifvit bragte til detta oråd. Men som folket i orten dock behöfver någon warning, har man til den ändan med dödsstraffet ansett allenast dem, som egenteligen varet hufvudmän.

H. probsten Afzelius skulle dock gärna se, om riksens ständer ännu vidare ville med dessa olycklige mildra.

H. biskop Filenius och h. probsten Waldius wille äfven låta de här förekommande öma considerationer hos sig verka lindring.

H. probsten Wijkman: Sedan beslutet en gång, efter moget öfvervägande, är taget, lærer nu intet vidare härtil kunna göras, om icke, i anledning af hedervärda bondeståndets communicerade beslut, ståndet skulle vilja med egendomens efterskänkande hugna deras enkor och barn, som till döden

blifvit dömde, hvartil h. probsten styrkte, och som ståndet nu äfven, uppå gifven proposition biföll.

Herr biskop Serenius hemställte vidare, om icke det ohytteliga steglandet skulle kunna underlåtas; men h. probsten Kröger svarade, att, för det anförda skälet, snarare högra handens afhuggande skulle kunna eftergifvas.

H. probsten Hellberg: Saken talar för sig sjelf, hurudan domen blifva bör, och när riksens ständer anmärkt på högre domstolar, att de vid åtskilliga tillfällen waret obefogade til lindring i straff för grofva bråttmål, vill det nu icke passa för riksens ständer, att sjelfve göra det samma, och eftergifva, hvad både Guds och werldslig lag kräfver. Tiderne äro dess utom så bullersamma, att man mera bör hafva afseende på allmänna säkerheten, än en naturlig ömhet för människjölif.

H. doctor Nordman förestälte äfven, att någon skräck i orten är nödig, så att ingen annan ändring i domen vore rådelig, än hvad egendomen angår.

H. probsten Forssenius yrkade skillnad emellan seducentes och seducti. Hofman är egenteligen rätta hufvudmannen. På de öfrige kunde högra handen skonas.

Härmed instämde äfven h. kyrkjoherden Heurlin; men ville, i afseende på securitas publica, hafva dödsstraffet verkställt.

Discoursen uphörde härmed, då rådselectorerne afträdde.

§ 10. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 1 Octobr. nästl.¹⁹³⁷ ang. cancellierådslönen efter statssecreteraren Rosenadler.

§ 11. Föredrogs och bifölls expeditionsdeputations protocollsutdrag af d. 4 Octobr. nästledne,¹⁹³⁸ angående skrifvarehjelp derstädes.

§ 12. Föredrogs hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 27 Septembr. nästl.¹⁹³⁹ tillika med h. Fröbergs memorial,¹⁹⁴⁰ angående wissa städers handelsrättighet med bergsallmogen på torgdagarne i Nora.

Och fann ståndet skäligit at detta protocollsutdrag bifalla.

¹⁹³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 249.

¹⁹³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från expeditionsdeputationen, nr 14.

¹⁹³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 93.

Tryckt i *BdP* 10, bil. 123.

¹⁹⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 525.

§ 13. Föredrogs hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 8 Septembr. nästledne, ang. Nupperböle hemmans skatteköp i Nyland,¹⁹⁴¹ tillika med h. landshöfdingen Ramsais dervid inlemnade memorial.¹⁹⁴²

Och biföll ståndet protocollsutdraget.

§ 14. Föredrogs och till secreta utskåttet remitterades secreta deputationens betänkande¹⁹⁴³ om belöning för dess betjening; samma deputationens protocollsutdrag af d. 3 Octobr. nästledne angående extraordinarie skrivarehjälp; samt handels- och manufacturdeputationens betänkande,¹⁹⁴⁴ angående arfwodet för deputationensnotarier.

§ 15. Anförde h. probsten Kröger, att, som cammar-, oeconomie- och commercedeputation nu med sitt arbete måste uphöra, ehuru uti dess utskått många mål ännu äro under arbete, som ankomma på flere tunnor gulds inkomst för cronan; så önskade h. probsten, att deputationens ledamöter kunde få befallning, att begära acterne upp till stånden, att der förwaras, på det riksens ständer wid en annan tid dervid sluteligen må kunna handen lägga.

Och biföll ståndet att så ske skulle.

§ 16. Ankom ifrån rådselectorene h. probsten Mathesius med förslag på statssecreteraren baron von Düben,¹⁹⁴⁵ att nu för 6:te gången uppföras på riksrådsförslag, och det ensam, till följe af riksens ständers derom aflätne skrifvelse.

Ståndet hade härvid intet att påminna; dock hemställte h. öfverhåfpredikanten Grunerus, huruwida riksens ständers beslut och författning i den delen, i allmänhet kan medföra någon retroactiv werkan.

§ 17. Föredrogs och till secreta utskåttet remitterades extractum protocollii hållit i kongl. rådcammaren d. 18 Septembr. nästledne,¹⁹⁴⁶ angående håfjäg-

¹⁹⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 92. Tryckt i *BdP* 10, bil. 116.

¹⁹⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 524.

¹⁹⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 227.

¹⁹⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 136.

¹⁹⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 927, nr 251.

¹⁹⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, rådkammarens protokollsutdrag, nr 9.

mästaren Fagerströms ansökning att få ersättning för några i en häradsrätt deponerade och tillgripne medel.

§ 18. Återkommo rådselectorerne med berättelse, att Hans Kongl. Maj:t med en nådig vink tykts gifva tillkänna, det Kongl. Maj:t vid rådsförslaget intet haft att påminna.

§ 19. Upkom herr archibiskopen och taleman, som gaf tillkänna, att Hans Kongl. Maj:t, hvad riksdagens afblåsande beträffar, håller sig vid d. 11. hujus, men vill till riksdagspredikan vidare i nåder låta veta dagen.

§ 20. Föredrogs och bifölls lieutenant Wulffcronas memorial¹⁹⁴⁷ angående conservation af dess tour inom regementet.

§ 21. Beviljade ståndet, att lieutenant Örnflycht undfår samma uprättelse, som ståndet redan tillagt Marks von Würtemberg och Kling[stedt], i afseende på von Scheven, Malm och Lundeberg.

§ 22. Som löparen var ankommen å andra delen af allmänna besvärdeputations project till Kongl. Maj:ts resolution öfver borgareståndets allmänna besvär,¹⁹⁴⁸ så företog sig ståndet den samma til afgörande. Deraf blefvo 50 och 51 §§ bifallne; men den 78 afslogs. Den 56 och 12 §§ lades på bordet.

§ 23. Förehades andra delen af bondeståndets allmänna besvär;¹⁹⁴⁹ och bifölls 19, 20, 21, 22, 23 §§. Wid 24 § bifölls allmänna besvärdeputations project. 25 § bifölls; och 26 § på samma sätt, som, i 13 § af 1762 års resolution på allmogens allmänna besvär, blifvet för Wästernorrland resolveradt¹⁹⁵⁰. Wid 27 § bifölls bondeståndets härom gifna påskrift; och vid 28 § allmänna besvärdeputations project. 29 § bifölls och 30 § med allmänna

¹⁹⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 522.

¹⁹⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvärdeputationens akter, nr 24.

¹⁹⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvärdeputationens akter, nr 26.

¹⁹⁵⁰ Tryckt resolution 17 augusti 1762: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som thesz trogne undersåtare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom theras utskickade fullmäktige, wid sist öfverståndne riksdag, i underdånighet ingifwa låtit.*

besvärdeputations tillägning. 31 § bifölls och 32:dra enligt ridd. och adelens resolution, att Kongl. Maj:t vill i nåder draga försorg, att detta mål ofelbart innan nästa riksdag må, likmätigt lag och förordningar warda afhulpet.

Wid 33 § bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations utlåtande; och 34 § bifölls på sätt, som ridderskapet och adelen resolverat, att, som Kongl. Maj:t är sinnad, att låta utgå en förordning angående linfrös införskaffande i riket, så har allmogen sig sådant till rättelse att ställa. 35 § bifölls. Wid 36 § bifölls allmänna besvärdeputations project. Öfver 37 § resolverades, att ståndet förblifver vid dess häröfver tillförene tagne beslut uti utdrag af protocollet, under d. 3 Maji nästledne. Den 38 § bifölls med ridderskapet och adelens tillägning, att Kongl. Maj:ts påbud och befallningar måga, utan förtydning, af rikets embetsmän, som de i bokstafven lyda, behörigen verkstälde warda, med mera.

§ 24. Uplästes 3:dje delen af allmogens allmänna besvär,¹⁹⁵¹ och bifölls d. 33 § deraf. D. 34 § lades på bordet. Wid 35 § bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations gifna project. Den 36, 37, 38, 39 och 40 §§ blefvo simpliciter bifallne, och vid 41 § bifölls cammar-, oeconomi- och commercedeputations utlåtande.

§ 25. Föredrogs borgareståndets utdrag af protocollet, af d. 23 Septembr. nästledne,¹⁹⁵² rörande 12 § af bondeståndets andragne allmänna besvär, om frihet, att på landet få antaga privilegierade sokne- och häradsglasmästare, hvilket borgareståndet förmäler icke kunna förenas med städernes urgamla rättigheter och privilegier; i anseende hvartil borgareståndet håller före, att inge gerningsmän få sätta sig ned på landet, utan på 4 mils distence ifrån närmaste stad, m. m.

Men ståndet, som för detta hade bifallet ofvanbemälte allmogens 12 besvärparagraphe; förblef ock nu wid detta dess tagne beslut.

§ 26. Anmäldes löparen på första delen af presteståndets allmänna besvär, som til borgareståndet afsändes.

¹⁹⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvärdeputationens akter, nr 26.

¹⁹⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 83.

§ 27. Uplästes första delen af borgareståndets allmänna besvär,¹⁹⁵³ och biföllos 40 §; 34 med borgareståndets tilläggning; 57 §; 66 med borgareståndets tilläggning; 58, 62, 63, 70 och 75 §§. 48 § bifölls, enligt så väl preteståndets protocollsutdrag, rörande den af trycket utkomna nya profpsalm-boken, såsom ock 7 § af resolution å preteståndets allmänna besvär wid innevarande riksdag. 11 § hvilat, till dess det ärbara bondeståndet häröfver sig utlätet, hvarom notarien anbefaltes att göra sig underrättad. Den 71 § bifölls.

§ 28. Företogs 4:de delen af allmogens allmänna besvär.¹⁹⁵⁴ Den 42 § bifölls, såsom ock 43 § på samma sätt, som bondeståndet; likaledes den 44, med tilläggning wid ordet *ed*, hvarest bör utsättas *embetsmannaed*. Wid 45 § bifölls allmänna besvårsdeputations project.

Öfver 46 § wille ståndet eij något dess yttrande meddela; härvid erinrade sig ståndet, att ett med närvarande bondeståndets besvär gemenskap egande mål bland preteståndets allmänna besvär vid innevarande riksdag blifvit andraget, hvaröfver ock den af allmänna besvårsdeputation projecterade resolution så väl i preteståndet, som hos höglofl. ridderskapet och adelen förvaret. Och som betänkeligit nu förekom, att låta detta mål genomgå de öfrige respective stånden, och således komma att expedieras; så skulle försökas, om man icke torde kunna undandraga detsamma wällofl. borgareståndets afgörande, hvarmed ändamålet wore vunnet.

Häruppå blefvo 47 och 48 §§ bifallne.

§ 29. Uti 5:te delen af allmogens allmänna besvär,¹⁹⁵⁵ biföllos 50, 51 och 52 §§. 53 § bifölls på samma sätt, som af det ärbara bondeståndet; likaledes den 54 §. De följande 55, 56 och 57 §§ blefvo äfven bifallne.

§ 30. Förehades 6:te delen af samma ståndes allmänna besvär,¹⁹⁵⁶ och biföllos 58, 59, 60, 61 och 62 §§ på samma sätt, som bondeståndet, 63, 64, 65 och 66 §§.

¹⁹⁵³ Präteståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvårsdeputationens akter, nr 24.

¹⁹⁵⁴ Präteståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvårsdeputationens akter, nr 26.

¹⁹⁵⁵ Präteståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvårsdeputationens akter, nr 26.

¹⁹⁵⁶ Ibid.

§ 31. Uplästes 7:de delen af bemälte stånds besvär;¹⁹⁵⁷ hvaraf biföllos 67 § och den 68:de, enligt presteståndets påskrift å betänkandet om Qvicksunds lana. 69 § lades på bordet. Men 70, 71 och 72 §§ blefvo bifallne.

80 § bifölls. 81 hvilas, och likaledes de bägge §§ om ox-handelen i Jönköpings län, samt om svedjande i Cronobergs län.

§ om lappallmogens bössor bifölls, enligt cammar-, oecon.- och com-mercedeputations betänkande;¹⁹⁵⁸ och § om dagsverkens utgörande af sventjenare och ryttare till officerarnes boställen i Skåne, bifölls enligt allmänna besvärdeputations project.¹⁹⁵⁹

§ 32. Ut i 3:dje delen af borgareståndets besvär,¹⁹⁶⁰ blefvo 77, 36, 39, 61 och 45 §§ bifallne.

Öfver 88 § resolverades, att härmed förblifver efter privilegier och andra författningar, derest icke vederbörande annorledes sig emellan åsämjes.

Den 83 § bifölls.

§ 33. Häruppå förhades 4:de delen af välbemälte stånds allmänna besvär.¹⁹⁶¹ 28, 43 och 21 §§ biföllos; likaledes den 84, dock så, att fabriqueurer derigenom icke betagas den rättighet, som manufacturprivilegier dem tillägga.

30 och 32 §§ biföllos; likaledes den 60:de, dock att ståndet, hvad gryn beträffar, förblifver vid dess beslut öfver handels- och manufacturdeputations betänkande, rörande detta ämne.

Den 3, 88, enligt allmänna besvärdeputations project, 59, 82, 52, med allmänna besvärdeputations tilläggning, och den 33 §§ blefvo af ståndet bifallne. Wid denna sista 33 §, förbehöll sig likväl ståndet att annorledes sig utlåta, om skäl原因 anledning ifrån något annat stånd skulle framdeles dertil gifvas.

Ståndet åtskildes.

¹⁹⁵⁷ Ibid.

¹⁹⁵⁸ Ibid., nr 27.

¹⁹⁵⁹ Ibid.

¹⁹⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvärdeputationens akter, nr 24.

¹⁹⁶¹ Ibid.

Den 9 Octobr.

§ 1. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande¹⁹⁶² öfwer bergsrådets Bergenschölds ansökning om tjenstfrihet.

§ 2. Föredrogs h. Hallings memorial¹⁹⁶³ angående presidents- och vice presidentssystemernas förrättande inom kongl. Götha håfrätt, i anledning af presidentens baron Wennerstedts tjen[ste]frihet.

Detta lemnade ståndet til Hans Kongl. Maj:ts bifall och ombesörjande enligt memorialet.

§ 3. Föredrogs och bifölls h. Ridderstams memorial,¹⁹⁶⁴ angående vidare reglering inom lifregementet.

§ 4. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁹⁶⁵ angående exspectancelönens beräkande för camereraren Fredholm.

§ 5. Justerades ett af probsten Kröger författadt extractum protocolli wid besvärs-§ om skånska presterskapets tillgång till skog.¹⁹⁶⁶

§ 6. Föredrogs och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹⁹⁶⁷ öfver Elfdals sokns i Österdalarna ansökning, om understöd med spannmål, eller en upplagsplats i Stora Tuna.

§ 7. Beslöts att, i allmänhet alla ifrån deputationerna inkommande betänkanden,¹⁹⁶⁸ om deras betjeningsarfvode, skulle til secreta utskåttet remitteras.

¹⁹⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 200.

¹⁹⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 527.

¹⁹⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 529.

¹⁹⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 143.

¹⁹⁶⁶ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 118.

¹⁹⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 189.

¹⁹⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 47, m.fl.

§ 8. Föredrogs och bifölls fiskerideputations betänkande,¹⁹⁶⁹ ang. förvaltningen af fiskerifonden för framtiden.

§ 9. Utnämndes herrar probstarne Wijkman och Hellberg, at läsa igenom manufacturprivilegiene, när de ifrån handels- och manufacturdeputation inkomma.

§ 10. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande¹⁹⁷⁰ öfver håfrättsassessorernas Bergenstråles och Westmans besvär emot assessorerne Törling och Teuchler.

§ 11. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande¹⁹⁷¹ öfver capitaine Carl David Ankarströms besvär.

§ 12. Föredrogs commissions protocollsutdrag af d. 4 Octobr. nästledne, ang. belöning för dess betjening: och bifölls hvad commissionen hemstält, med den förändring för vice landssecreteraren Lode, at han får förlagsrättighet til häradshöfdinge eller någon jämlik sysla.

§ 13. Föredrogs så väl secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 12 Martii nästledne,¹⁹⁷² som cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande¹⁹⁷³ och höglofl. ridderskapets och adelns protocollsutdrag af d. 20 Martii nästledne,¹⁹⁷⁴ ang. Jockis gods i Finland; hvarvid h. probsten Mathesius nu inlemnade och uppläste ett af honom författadt särskildt utlåtande.

Herr biskop Fortelius erinrade, att som det framdeles kan hända, att banquen beviljar lån uppå pant af egendomar, ehuru det nu icke sker, så blifver nödigt, att förordna, det ingen egendom till pant i banquen skal antagas, innan vederbörligit bevis ifrån kongl. cammarcollegium præsteras, det samma egendom icke eller för cronans räkning är graverad.

¹⁹⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 30.

¹⁹⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 194.

¹⁹⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 195.

¹⁹⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 245.

¹⁹⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 204.

¹⁹⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 71.

Med denna tillägning biföll ståndet hvad h. probst. Mathesius upsatt, att för dess beslut antagas.

§ 14. Discourerades något ytterligare om bästa methoden, att göra någon nytta af hvad cammar-, oeconomie- och commercedeputations utskått utarbetat, men icke i deputationens pleno nu hinder afgöras; och widtogs sluteligen det expedientet, att deputationens ledamöter anskaffa till ståndet afskrifter af alla sådana utskåttens betänkanden.

§ 15. Afgick h. probsten Waldius, att å ståndets vägnar höra, huru högvördigste herr archibiskopen i dag till hälsan sig befinner, emedan herr biskop Filenius gaf vid handen, att han i går varet illa mående.

H. probsten berättade vid återkomsten, att herr archibiskopen nu befinner sig något bättre, ehuru han måste hålla sig vid sängen.

§ 16. Föredrogs slutel. secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 30 Septembr. nästl.¹⁹⁷⁵ angående statsbristen.

H. probsten Wijkman upprepade nu de förslag han tillföre gifvet, att förstärka statscassan med manufactur- och fiskerifonderne. Banquen måste tåla detta, sedan den samma denna riksdag fått så anseelig afbetalning mot förr på cronans gäld; och de, som innehafva sedlar på fiskerifonden, hvilka de lätt nog kunna åtkomma, hafva icke bättre rätt, att genast få dem inlösta, än andre äldre cronans creditorer; som längre fått vänta.

Härmed instämde h. kyrkjoherden Ståhl, emedan ingen tillökning i bevilningen vidare kan tålas; hvarföre och sedan herr biskop Serenius yttradt samma tankar, som tillföre, att, om icke riksens ständer kort efter, sedan de nu blifvit skilde, åter skola sammankallas för statens skull, är här intet annat till görande, än, då sjelfva ogörligheten förbjuder högre contributioner, nyttja de fonder, som ännu kunna vara att tillgå; proponerades och bifölls, att öfverskåttet af manufacturfonden, sedan bancointeressen och de wid denna riksdag derå faststälte anordningar utgått, anslås till staten.

Likaledes beslöts, att hela fiskerifonden skall till statscassan inflyta, men liquidationer emedlertid til nästa riksdag upprättas med dem, som derå hafva att fordra.

¹⁹⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 240. Jfr prot. ovan 30 september 1766.

Herr biskop Serenius yttrade häruppå, att, sedan ståndet således brutet isen med förändrande af hvad det tillföre angående fiskerifonden beslutet, vore samma skäl, att dermed gå vidare, och söka hjälp för staten hvarest man kan, utan afseende på hvad förr i ståndet blifvit åtgjort. Herr biskopen projecterade dertill först manufacturbalancerne, som hädanefter skola indrifvas; men uppå h. probsten Wijkmans erindran, att de kunna blifva mycket osäkre att räkna uppå, och att, hvad deraf kan inflyta, icke lärer utgöra någon betydande summa, hvilken dess utom är anslagen till discontfond för de finare jernverken; afstod herr biskopen härifrån, och föreslog vidare den summa, som af saltcontoiret kommer att erläggas, hvilken ståndet äfven till staten anslog.

Likaledes de 180 000 d:r kopparmynt, som framledne presidenten Gyllenborg af banquen utbekommet.

Herr biskopen nämde ytterligare en entreprenadesumma af cronans fartyg emot maroccanerne; men h. probsten Wijkman anmärkte, att, ehuru observationen hade sin riktighet, måste dock detta gå till convoicommissariatets cassa.

Men 75 000 d:r silf:nt, som liquidationen med Alingsåhsverket inbringar, biföll ståndet skulle gå till staten; såsom ock att Kierrmanska och Wittfothska associerades gäld hel och hållen skal komma staten till godo.

Sist beslöts, att, till tidens vinnande, skulle ståndets i så måtto widtagna förslag till statsbristens stoppande, genom protocollsutdrag directe med secreta utskåttet communiceras, och att det i påskriften på secreta utskåttets förevarande protocollsutdrag, skulle återopas.

§ 17. Föredrogs cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande¹⁹⁷⁶, rörande kongl. cammarrevisions anmärkning på bancostatens löner och arfwoden, som för ringa blifvit beräknade.

Herr probsten Mathesius ansåg denna anmärkning såsom hederlig, och den der för framtiden aldeles bör gälla. Men som bancostaten icke njutet mera i lön, än hvad lagarne dem tillagdt, och summorne af hvad de hittills njutet efter cours icke kunnat så pertinent uppgifvas, tillstyrkte h:r probsten, att retroactiva beräklandet icke måtte antagas, hälst det rör en stat, för hvilken ingen förmån af beföringstour till andre verk är utstakad.

¹⁹⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 203.

H. lector Kraftman deremot detaillerade de grunder, hvaruppå cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande til hela sin vidd förtjenar bifall; och påstod, att bancodeputation waret obefogad befatta sig med denna saken, sedan den hos Kongl. Maj:t war anhängig gjord; warande bancostatens så mycket mera härutinnan bråtslig, som den alt tills nu underlåtit att förklara sig öfver en observation, som redan år 1757 waret gjord.

H. probsten Kröger fann någon contradiction deruti, att låta detta fara, på en tid, då cronans rätt eljest så mycket bevakas. Bancostatens tergiversation i saken bör icke befria dem ifrån att gifva cronan sin rätt.

H. probsten Forssenius: Som kursen är föränderlig, flere äfven af bancostatens nu mera genom döden afledne, sedan anmärkningen gjordes; så har både bancodeputation funnet och äfven secreta utskättet föreställt Kongl. Maj:t denna efterräkning såsom omöjelig.

H. öfverhåfpred. Grunerus: En hvar bör vara mån om cronans rätt, och ingen skillnad emellan medborgare göras. Hvarföre och ehuru h. öfverhåfpredikanten wid andra tillfällen waret emot retroactiva beräkningssättet, funne han dock här bevillningsförordningen så tydlig, att bancostatens, som af alla penningelöntagare sutet wid de bästa villkoren icke bör derifrån undantagas.

H. doctor Wåhlin instämde med h. probsten Mathesius, emedan h. doctor i bancodeputationen funnet både obilligheten och omöjligheten af retroactiva beräkningen. Bancostatens löner, ehuru i riksdalrar utbekomma, äro dock icke annorlunda at anse, än som indelte löner, för hvilka ingen bevillning efter cours waret fordrad. För framtiden böra de dock icke detta sig undandraga.

H. probsten Hellberg ansåg bevillningsförordningen tydlig, som uttryckeligen taxerar arfvoden. Och som här gäller cronans rätt, uti en sak, som ännu hos Kongl. M:t ligger oafgjord, bör bancostatens tergiversation alt sedan 1758 icke komma dem til godo.

H. professor Amnell förmälte att h. doctor Wåhlins yttrande war aldeles enligt med hans tankar.

Proposition gjordes häruppå, om betänkandet bifalles? Hvartil svarades Ja och Neij; wiljande de, som sade Neij, att retroactiva beräkningen skulle undantagas.

Votering blef derföre anställd, sedan förut h. lector Kraftman, h. kyrkjoherden Rundberg och h. probsten Ekman låtet sig i protocollet för Ja an-teckna; och utvisade sedlarna, att 12 Ja voro emot 29 Neij.

§ 18. Uplästes och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 26 Sep-tembr. nästledne,¹⁹⁷⁷ angående medicinalfonden.

§ 19. Uppå h. probsten Forssenii erinran, beslöts nu, att, uti bifallet til he-dervärda bondeståndets protocollsutdr. angående Mennæis bruks hem-man,¹⁹⁷⁸ skulle undantagas 9 ½ hemman, som uti privilegierne äro inbegrep-na.

§ 20. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande¹⁹⁷⁹ öfver ryttmästarens baron Rehbinders ansökning om ersätt-ning för ränta af Boda eller Bro frälseqvarn.

§ 21. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som (1) gaf tillkänna, att ridderskapet och adelen, som icke kan åtaga sig någon drygare bevilling, öfverlemnat til secreta utskåttet, att, till statsbristens fyl-lande widtaga de tjenligaste utvägar, utan att ytterligare gravera undersåtare; (2) att ridderskapet och adelen remitteradt till Hans Kongl. Maj:t h. Gyl-lensverds memorial om indragning af presterskapets vederlag, på det under-sökning derom i kongl. cammarcollegio må anställas; (3) att riddersk. och adelen icke kunnat bifalla grefve Frölicks memorial om räntors erläggande in natura. (4.) Påmintes på det kraftigaste, att inga befordringsmål immed-iate måste uptagas. (5.) Begärtes svar öfver hvad ridderskapet och adelen påmint wid presteståndets riksdagsmansreglor.

§ 22. I anledning af sista puncten uti nyss nämde deputations andragande, fann ståndet sig föranlåtet, att nu genast genom ett protocollsutdrag¹⁹⁸⁰

¹⁹⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 241.

¹⁹⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 85.
Tryckt i *BdP* 10, bil. 100.

¹⁹⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 202.

¹⁹⁸⁰ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 117.

begära respective borgare- och bondeståndens biträde, till afböijande af remiss til regering och ämbetsmän utaf ett ståndets privilegier så nära rörande mål.

Tillika justerades ett protocollsutdrag¹⁹⁸¹ till de öfrige respective stånden öfver h. Gyllensvärds, genom trycket, senare utgifna memorial i samma ämne af d. 18 Septembr. nästledne.

Och afgeck h. probsten Wijkman, med 5 andre deputerade, att hos stånden så väl begära afslag på förenämde remiss, såsom ganska obehörig, hälst ståndet icke en gång fått tillfällen, att med dess respective med stånd öfverlägga om en ståndets privilegier så wäsenteligen rörande sak; som att de icke wille utlåta sig öfver ridderskapets och adelens protocollsutdrag, angående presteståndets riksdagsconvention, innan ståndet hunnet sitt svar däröfver meddela.

§ 23. Discourerades något uppå h. probsten Krögers föreställning, huruvida adelsfanan till statens lisa skulle kunna indragas, eller åtminstone vacanceafgifter dervid uphöra, hvilket sednare var h. probsten Afzelii tanka; äfven som h. probsten Mathesius trodde, att beställningarne vid detta regimentet kunde lemnas vacanta alt efter som de nu blifva lediga; men som flere ledamöter erinrade, om de svårigheter och betänkeligheter, som härvid icke mindre nu än tillföre, då samma project waret å bane, lära möta, blef häröfver intet beslut taget.

§ 24. Föredrogs hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 18 Septembr. nästl. angående probsten Wallenii¹⁹⁸² upodling af Lomsmyran;¹⁹⁸³ och fann ståndet, uppå h. doctor Nordmans och h. probsten Mathesii tillstyrkande, skjäligit, att i så måtto förklara dess yttrande öfver denna saken, att probsten Wallenius bör åtnjuta så vidsträckt förmoner, som förordningarne öfver landsculturen honom tillägga.

§ 25. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande¹⁹⁸⁴ öfver arrendet af Gräsö kungsgård.

¹⁹⁸¹ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 116.

¹⁹⁸² Läs: *Wollenii*.

¹⁹⁸³ Tryckt i *BdP* 10, bil. 119.

¹⁹⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 201.

§ 26. Uplästes och lades på bordet secreta deputations betänkande, om någon belöning för vissa betjente i bemälte deputation, som vid protocollets förande haft trägen uppvaktning.

§ 27. Uplästes secreta utskåttets utdrag af protocollet under d. 21 nästl. Septembr.,¹⁹⁸⁵ rörande riksdagsfullmäktigens från Calmare stad, rådman Lönngréns ansökning om något understöd för bemälte genom vådeld förolyckade stad; hvarmed åtföljde Löngrens eget til secreta utskåttet insinuerade memorial.

Ståndet kunde ej ingå uti det af riksdagsfullmäktigen Löngren ansökte understöd af matlagspengar, med mera; utan biföll allenast secreta utskåttets tillstyrkande om 2:ne ovilkorliga collecter samt en stambok öfver hela riket.

§ 28. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁹⁸⁶ angående Sundbyholms kungsgård, och den derunder ligande Ribbingelunds kongsladugård.

§ 29. Likaledes uplästes och bifölls bemälte deputations betänkande¹⁹⁸⁷ öfver besigtningen på Röstens krog.

§ 30. Företrädde tvänne deputerade af det ärbara bondeståndet, som anmälte, på sitt stånds vägnar huru eftertänkeligt ståndet förekommet det af h. öfverste Frölich til riksens ständer ingifne memorial, hvaruti herr öfversten till riksens ständers ompröfvande hemställdt, att till statsbristens stoppande och på det riket måtte i möjligaste måtton komma till sin förra rätt, de rikets invånare, hvilka ej med räntepersedlar äro besvärade, antingen helt och hållet betala räntan med den tillökning, som emot förra och nu varande förhållande svarar, eller i stället utgifva persedlar för den del, äldre jordeböcker uptaga; hvarigenom bondeståndet ansåg sig skola bringas uti största förtryck och lidande, hvarföre deputerade anhöllo, det presteståndet, som altid visat ståndet wälwilja, ville vid detta tillfälle uti samma benägna tänkesätt fortfara.

¹⁹⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 243.

¹⁹⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 200.

¹⁹⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 199.

§ 31. Föredrogs å nyo 81 § af bondeståndets allmänna besvär; hvilken bifölls, hvad afradsspannemålen angår; men med cronotiondens förande inom lagsagun, förblifver efter wanligheten, och hvad stadgad lag och privilegier för indelningshafvaren innehålla.

§ 32. Uplästes och bifölls cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande¹⁹⁸⁸ öfver besigtningen på Årbykärret och Björkmåssan i Sörmanland.

§ 33. Anmälte h. probsten Kröger, huruledes nu, vid riksdagens annalkande slut, för riksens ständer omöjneligen falla vill, att sluteligen afgöra alla de mål, som röra kongsladugårdarne i riket, och antingen äro under utarbetning i cammar-oeconom.-deputation, eller ock hvaröfver betänkanden kunna vara till riksens ständers plena allaredan inkomne; hemställande fördenskill om icke Kongl. Maj:t kunde i underdånighet anmodas, att anbefalla dess och riksens cammarcollegium, att med de kungsgårdar, eller cronolägenheter, hvaröfver riksens ständer icke medhinna att sig utlåta, förfares på sätt, som det allmänna betänkandet förmår och innehåller.¹⁹⁸⁹

§ 34. Uplästes och bifölls en § af bondeståndets allmänna besvär, rörande tjärubräningen i Cronobergs län.

§ 35. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹⁹⁹⁰ öfver besigtningen på Upsala kungs-, trä- och humblegårdar; som på gifven proposition bifölls.

§ 36. Uplästes cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande¹⁹⁹¹ angående det här i staden inrättade Sanct Johannis hospital, Drottninghuset kalladt, hvilket bifölls.

¹⁹⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 198.

¹⁹⁸⁹ Prästeståndets protokollutdrag härom: Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 132, fol. 189–190.

¹⁹⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 197.

¹⁹⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 196.

§ 37. Uplästes cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁹⁹² om Vadstena hospitals upplåtande til vist antal fattiga af berörde stad.

Sedan häröfver något blifvit discoureradt, och angeläget pröfvat, att den föreslagne kongl. directionen öfver barnhusen och hospitalerne i riket utröner de härvid sig teende omständigheter, samt i synnerhet huru vida de åberopade documenter och donationsbref kunna sammanstå med sjelfva tide-räkningen, hvilket til donationsbrefvens riktighet och trovärdighet nödvändigt äskas; beslöts att betänkandet bifalles.

§ 38. Uplästes och bifölls kammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,¹⁹⁹³ ang. förmyndarekammarverket härstädes.

§ 39. Förehades å nyo och bifölls 56 § af borgareståndets besvär.

Eftermiddagen

§ 40. Uplästes hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af d. 7 Octobr. nästl. hvaruti håfjunkaren baron Claes Willhelm Grönhagen utnämnes till tullråd, uti baron Cederhjelm's ställe.¹⁹⁹⁴

H. doctor Nenséen fann någon svårighet, at nu bifalla detta, så vida ståndet icke ännu var nog samlat, och h. doctorn förmodat, att tulldirection skulle tillkomma, till Hans Kongl. Maj:it ingifva underdånigt förslag, til besättjande af den vacance, som hos den kan existera.

Men sedan h. probsten Kröger förestält, att tulldeputation, enligt trenne stånd's beslut, längesedan ålegat, till plena föreslå någon i baron Cederhjelm's ställe, ehuru expedition genom det 4:de ståndets uppehåll blifvit hindrad, gjordes proposition och protocollsutdraget bifölls.

§ 41. Föredrogs genom h. probsten Bolmstedt och bifölls bergsrådet Schultz's memorial om tjenstfrihet.

¹⁹⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 195.

¹⁹⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 194.

¹⁹⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 103.

§ 42. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁹⁹⁵ angåen[de] camererernes i kongl. cammarcollegio Arenanders och Berghmans besvär. Och biföll ståndet betänkandet, hvad Arenander beträffar, med tilläggning af den sökte tjänstefriheten, men med undantag af cammarrådsfullmagten.

§ 43. Föredrogs och afslogs så wäl Juliana Brandels, som öfverstens baron Duvalls memorialer¹⁹⁹⁶ om någon förskoning för Gustav Kierman ifrån dess fängelses straff.

§ 44. Föredrogs secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 15 Septembr. nästl.¹⁹⁹⁷ angående medicinalverket och collegium medicum; hvarvid h. professor Amnell upläste sitt skrifteligen författade dictamen i detta mål, som lades ad acta.

Sedan nu först något blifvit discourerat om den projecterade lönen för collegii medici ledamöter och herrar probstame Wijkman, Bolmstedt, doctor Nordman, Mathesius och Ekman tillstyrkt, att icke så mycket af medicinalfonden måtte anslås till medici i Stockholm, att landsorterne i den delen komma att lida; men h. probsten Forssenius, h. doctor Nensén och h. probsten Waldius deremot förestält, hvad nytta collegium medicum tillskyndar hela landet, och huru de göra skäl för de uppmuntringar, dem kunna tilläggas; biföllos först, uppå gifven proposition, de af secreta utskåttet projecterade lönerne.

Sedermere biföllos äfven, så wäl det öfriga af protocollsutdraget och den för provincialmedici författade instructionen, såsom h. professor Amnells tilläggning angående medicine doctors-promotionerne i Gripsvald, samt änteligen 5:te puncten af h. Ekmans särskildta votum och den 6:te för de vidsträktare län.

§ 45. Uppå h. doctor Lindegrens föreställning beslöts, att, som expeditionen i de öfrige respective stånden nu så utfallet för capitainelieutenanten Nordenankar, att han icke är belåten med ståndets honom eljest till förmån gifna påskrift, utan det fast mera honom nu skulle komma til måtta, att ståndet

¹⁹⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 196.

¹⁹⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 531, 533.

¹⁹⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 242.

simpliciter bifaller betänkandet, så skulle detta nu ske, och expeditiionsdeputation derom underrättas.¹⁹⁹⁸

§ 46. Föredrogs håfmarschalkens baron Lievens memorial¹⁹⁹⁹ att blifva bi-behållen vid de förmoner, riksens ständers honom för detta tillagt; hvilket uppå h. probsten Wijkmans begäran lades på bordet.

§ 47. Föredrogs justitiædeputations betänkande²⁰⁰⁰ om de sedan sista riksdag, utkomne förordningar; af hvilka, som en del anmärktes wara nog particuliera, att i riksdagsbeslutet införa, bifölls deputationens yttrande öfver tilläggningsen af 1762 års förklaring, rörande testamentariska dispositioner i städerna,²⁰⁰¹ som i öfrigit hvad de allmänna förordningar angår, som röra riket i gemen, så vida de finnas enliga med riksens ständers vid innevarande riksdag tagna beslut och författningar.

Dess utom anmärkte herr biskop Filenius, att, som flera gamla förordningar, allt sedan 1738 ännu icke hunnet af ständer öfverses, wore detta nu för kort period att börja med, utan kunde de allesammans öfverlemnas till lagcommissionen, att til nästa riksdag vidare granskas.

§ 48. Föredrogs justitiædeputations betänkande²⁰⁰² angående domares åberopande til vittne; hvilket uppå h. lector Kraftmans tillstyrkande bifölls; men h. professor Amnell befarade, att det sjelfswäld och den widlöftighet i rättegångar, som deputationen härmed velat förekomma, förwandlas genom detta project i en ny och äfven så stor widlöftighet.

Men för städerna fann ståndet för godt att bifalla wällofl. borgareståndets häröfver utfärdade protocollsutdrag.

¹⁹⁹⁸ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 51 (daterat 11 oktober).

¹⁹⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 222.

²⁰⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 46.

²⁰⁰¹ Tryckt förordning 19 augusti 1762: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning Och Förklaring Öfwer 5. §. i 17. Cap. Ärfda-Balken om Testamenten i Städerna.*

²⁰⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 45.

§ 49. Föredrogs stora deputationens lagutskåtts betänkande²⁰⁰³ om justitiæcancellerns von Stockenströms förhållande vid Scara stifts och Örebro stads riksdagsmansval, tillika med bifogat särskildt votum.

Denna saken hann nu icke afgöras, utan ståndet åtskildes.

Den 11 Octobr.

§ 1. Föredrogs höglöfl. ridderskapet och adelens protocollsutdrag af d. 6 Octobr. nästledne,²⁰⁰⁴ angående så väl majoren Taubes som alla andras bi-behållande wid sin förut egande tour till tjenstgöring och befordran, framför sådane mindre förtjente, som denna riksdag fått reparationer.

Detta fann ståndet godt att bifalla; til följe hvaraf äfven capitainernes Ehrenpols och von Kothens, samt corporalernes wid lifdrabantecorpsen Malmerfeldts och Drakes ansökningar,²⁰⁰⁵ enligt detta protocollsutdrag biföllos.

§ 2. Föredrogs justitiædeputationens betänkande,²⁰⁰⁶ uti saken emellan capitaine Möllerstierna och ryttmästaren Gynther, angående en husesyn; tillika med h. Cronackers bifogade memorial.

Och fann ståndet skäligit, att bifalla betänkandet med befrielse ifrån den capitaine Möllerstierna ålagde plikten.

§ 3. Föredrogs cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänkande, jemte bifogat särskildt votum, angående Beckaslöfs donationsjord; hvarvid ståndet nu så mycket mera biföll det särskilde votum, som ståndet sig redan, enligt dess innehåll i saken intresseradt; och ville samtelige ledamöterna äfven vidare saken hos de andre stånden i bästa måtto recommendera.

²⁰⁰³ Saknas bland stora deputationens handlingar i Prästeståndets arkiv, vol. R 926.

²⁰⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 73.

²⁰⁰⁵ Jfr prot. ovan 27 september 1766. Se även sekreta deputationens betänkande i Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 191, med påskrift från denna dag.

²⁰⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 62.

§ 4. Föredrogs secreta deputations betänkande²⁰⁰⁷ öfver capitaine Jacob Johan Ankarströms besvär; hvarvid ståndet biföll det bifogade särskilte votum.

§ 5. Föredrogs wällofl. borgareståndets protocollutdrag af d. 4 Augusti nästl.²⁰⁰⁸ angående spinhuset här i staden; hvilket bifölls, hvad ersättningen af arrendatorerne angår, men i det öfriga förblef ståndet vid sitt i saken redan tagne beslut.

§ 6. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande²⁰⁰⁹ angående Siöstorps kungsgård.

§ 7. Föredrogs cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,²⁰¹⁰ angående säterierne Botorp och Sjötorp; hvarå ledamöterna af deputationen skulle projectera påskrift, i anseende till de betänkeligheter, som funnos vid sista orden, att dessa egendommar åter böra komma i frälshänder.

§ 8. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande öfver Wisborgs kongsgård.²⁰¹¹

§ 9. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰¹² angående manufacturisten Wahlboms slip- och polervärk.

§ 10. Föredrogs och afslogs secreta deputations betänkande²⁰¹³ öfwer actuarien Holmströms besvär.

²⁰⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 197.

²⁰⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollutdrag, nr 96.

²⁰⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 191 (dubbelnumrerat).

²⁰¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 235 (dubbelnumrerat).

²⁰¹¹ Se även kammar-, ekonomi- och kommersdeputationens betänkande i Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 235 (dubbelnumrerat).

²⁰¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 142.

²⁰¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 179.

§ 11. Tillika föredrogs och afslogs handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰¹⁴ angående upfinningspræmium för samma actuarius af blå cyprisk vitriol.

§ 12. Föredrogs landt- och sjömilitiæoeconomideputations betänkande²⁰¹⁵ öfver 12 § af några häraders i Södermanland enskilda besvär, angående lindring för båtsmännernes utgörande in natura; och bifölls detta betänkande med tilläggning, att officerare icke må äga rättighet, att nyttja det utcommenderade manskapet, som njuter cronans gage, till enskilt tjenst.

§ 13. Föredrogs cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,²⁰¹⁶ angående Danviks hospitalshemmanet Skörby.

Häruti ville h. professor Amnell icke gå längre, än med 1723 års skatteköpsförordning kan vara enligt,²⁰¹⁷ hållande betänkeligit, att bevilja den här tillstyrkte stadga- och besittningsrättigheten, emedan den går ut på det samma, som om hemmanet skulle säljas till skatte; med hvilken tanka herr biskop Filenius äfven instämde. Men sedan h. probsten Mathesius wisat grunderna till detta betänkande, som är författadt i conformitet med det, som angår barnhus- och hospitalsverken i allmänhet, bifölls det samma uppå gifven proposition.

§ 14. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande²⁰¹⁸ öfver Kopparviks cronoqvarn på Gottland.

§ 15. Föredrogs cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande²⁰¹⁹ om Roma kungsgård på Gottland; hvilket tills vidare skulle hvila.

²⁰¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 141.

²⁰¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömilitiæoeconomideputationens akter, nr 18.

²⁰¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 191 (dubbelnummerat).

²⁰¹⁷ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Huru med de Hemman och Cronolägenheter, som til Skatte försäljas, förhållas skal.*

²⁰¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 190.

²⁰¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 248.

§ 16. Föredrogos så väl bergs-²⁰²⁰ som cammar-, oeconomi- och commerce-deputations²⁰²¹ betänkanden, ang. skatteköp på hemmanen Saltspan, Westanhede, och Stormaren i Gästrikland.

Och biföll ståndet cammar-oeconomideputations betänkande.

§ 17. Föredrogs justitiedeputations betänkande,²⁰²² angående deras straff, som söka afhända androm lifvet.

Som af betänkandet fanns, det en casus med kyrkjoherden magister Landby i Lunds stift gifvet härtil anledning; betygade ståndet mycken ömhet för honom, och jämte det betänkandet bifölls, wille antingen sjelft hos Kongl. Majj:t i underdånighet anhålla, att han til något annat pastorat måtte blifva transporterad, eller lemna til consistorium i Lund, att derom göra underdånig påminnelse.

§ 18. Föredrogs cantorns wid tyska scholan här i staden Carl Christopher Wierecks memorial, angående recommendation til eget tryckeri för de försök han utarbetat, att lära barn stafva, med mera.

Och wille ståndet låta underdånig föreskrift för honom til Kongl. Majj:t afgå.

§ 19. Föredrogos 2:ne särskilta utlåtanden ifrån cammar-, oeconomi- och commercedeputation,²⁰²³ öfver Hojentorps kungsgård, det ena af ridderskapet och adelen, samt borgareståndet, och det andra af preste- och bondeståndets ledamöter; hvilket senare ståndet äfven biföll.

§ 20. Företredde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen som först uppläste ett extractum protocoll till svar uppå presteståndets angående religionens wård, och sedermera erinrade om svar uppå ridderskapet och adelens föreställning om presteståndets riksdags convention, såsom nödvändigt för ridderskapet och adelen att snart bekomma, emedan de redan å daga lagdt, huru mycken del de taga i denna saken. Äfven påmintes om afgörandet angående dechargen för riksens ständers contoiresfullmäktige.

²⁰²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 22.

²⁰²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 192.

²⁰²² Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 52.

²⁰²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 207.

§ 21. Företrädde en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som uppläste ett protocollsutdrag till svar uppå grefve Frölichs memorial,²⁰²⁴ angående räntornes erläggande i speciemynt; samt påminte, att saken om tiondespanmålen och Nääs sokns husbehofsqvarnar måtte afgöras.

§ 22. Åter företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som berättade, att, sedan bevillningen nu hunnet regleras, har ridderskapet och adelen icke kunnat befatta sig med uptagande af nys nämde grefve Frölichs memorial; samt för öfrigit recommenderade saken om kongsgårdsarrende för riddarhussecreteraren cancellierådet Franck, samt hvad i ståndet ligger inne för ridderskapets och adelens öfriga betjening.

§ 23. Justerades beslutet angående Königske wäxlassocierade, och bevilljades nu Christian König, Bagge och Kniper samma betalningsterminer, som Kiermanske associerade blifvit förunnade.

§ 24. Föredrogos så väl grefve Frölichs memorial om räntornas erläggande i speciemynt, som hedervärda bondeståndets derå författade protocollsutdrag af detta dato;²⁰²⁵ hvilket sistnämde wann ståndets bifall.

§ 25. Afgick h. professor Amnell med 5 andre deputerade, att hos de öfrige respective stånden gifva ståndets nyss tagna beslut tillkänna.

§ 26. Föredrogos och bifölls justitiædeputations berättelse och utlåtande,²⁰²⁶ angående håfrätternes arbete sedan sista riksdag.

§ 27. Föredrogos til afgörande lagutskåttets betänkande, om justitiæcancellerns åtgjörd vid riksdagsmansvalen; hvarvid h. probsten Sörström yttrade, sig väl vara mycket öm om presterskapets rättighet wid dessa tillfällen; men trodde dock här vara nog, om Kongl. Maj:ts bref till consistorium i Scara skulle återkallas, och justitiæcancellern endast få något tilltal.

Herr superintendenten Körning: Som mycken ovisshet och olika bruk härvid förekommer, och det icke är så tydligt, efter hvilken lag justitiæ-

²⁰²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 458.

²⁰²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 109.

²⁰²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiædeputationens handlingar, nr 51.

cancellern bör dömas; så kunde göra tillfyllest, att endast stadga hvad för framtiden bör i akt tagas.

Det samma war äfven h. öfverhåfpredikanten Gruneri tanka, med tillägging, att, ehuru ingen ämbetsman bör befatta sig med riksdagsmanswalen, när alt lagligen tillgår, så blifver dock frågan, huru förhållas bör, när olagligheter föröfvas; men häremot anmärkte h. probsten Wijkman, att hvart och ett stånd då bör pröfwa sådant, emedan eljest altid gifves någon pretext, att blanda sig i walen.

Häruppå gjordes proposition och betänkandet bifölls.

§ 28. Discourerades något i anledning af höglofl. ridderskapet och adelens nyss inlemnade protocollsutdrag, angående religionen; hvilket ståndet beslöt, att genom ett extractum protocolli besvara.

§ 29. Företrädde en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som förmälte, att, sedan det ståndet giordt några små anmärkningar wid bevillningsprojectet, hade ståndet fallet på den tankan, att så väl desse, som de öfrige respective ståndens anmärkningar dervid, måga, till tidens vinnande, aflemnas til bevillningsdeputation, och projectet derefter jämkas af samma deputationsledamöter, utan att komma til plena tillbaka.

§ 30. Togs nyss nämde anmälan ifrån wällofl. borgareståndet i öfvervägande; hvori ståndet icke fann sig kunna ingå, utan måga hvart stånds anmärkningar af de andra skärskådas.

H. doctor Nordman och 3:ne andre ledamöter afgingo derföre, att hos borgare- och bondestånden berätta ståndets beslut härutinnan.

§ 31. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande²⁰²⁷ rörande skatteköpen, huru de hädanefter må ske utan auction m. m.

§ 32. Företogs sluteligen och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 8 Julii 1765,²⁰²⁸ angående understöd för Torneå stad.

²⁰²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 206.

²⁰²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 227. Jfr prot. ovan 11 september 1765.

§ 33. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande²⁰²⁹ öfver 12 § af riksdagsrelationen för Wästmanlands höfdingedöme.

§ 34. Föredrogs och bifölls hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af detta dato, angående någon tilltagsenhet af konungens befallningshafvande i Malmöhus län.²⁰³⁰

§ 35. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som öfverlemnade ett protocollsutdrag, angående afskrifning på den anticipation, som hittills blifvit gjord på förtäringen wid kongl. håfvet; samt berättade, att ridderskapet och adelen stadnat uti lika beslut öfver wällofl. borgareståndets förslag med bewillningsanmärkningarne, som presteståndet redan taget.

§ 36. Föredrogs handels- och manufacturdeputations betänkande²⁰³¹ angående fenster och andra glas, samt segelduk.

Efter någon discours afslogs enhälligt friheten på stenkål för glasbruket, men öfver exportpremier för denna tillverkning anstältes votering, som äfven utföll till afslag med 13 Ja mot 24 Neij.

Hvad åter segelduk beträffar, förblef ståndet vid hvad förut om exportpremier i allmänhet stadgadt blifvit.

§ 37. Företrädde en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som recommenderade samma stånds protocollsutdrag angående bevillning af tobak, såsom ock aflemnade ett annat, ang. befordran för ståndets cancellist Bethen. Ståndet åtskildes.

²⁰²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 208.

²⁰³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 110. Tryckt i *BdP* 10, bil. 130.

²⁰³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 172.

Den 13 Octobr.

§ 1. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,²⁰³² angående capitaine Ehrencronas besvär; hvilket bifölls, på samma sätt, som det skett af wällofl. borgareståndet, eller enligt commendeurcapitaine Tersmedens memorial,²⁰³³ så att lieutenant Mozelius njuter capitainesfullmagt, under samma dato med capitaine Hinzenstern.

§ 2. Föredrogs secreta deputations betänkande öfver capitaine von Kothens besvär emot major Bellander; hvilket bifölls, samt att von Kothen undfår majorsfullmagt af samma dato, som baron Hastfehr.

§ 3. Äfven tillades nu capitaine Ehrenpohl majorsfullmagt enligt wällofl. borgareståndets påskrift.

§ 4. Föredrogs secreta deputations betänkande, angående capitaine Lagerborgs ansökning; och biföll ståndet höglofl. ridderskapet och adelens påskrift, att låta förblifva vid hvad om bemälte capitaines tour wid sistledne riksdag förordnat är, men att, vid accord inom regementet, han må åtnjuta lika förmån, som officerarne vid det indragna Cronhjelmiska regementet.

§ 5. Afgjordes cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande, angående säterierne Botorp och Sjötorp²⁰³⁴ på det sättet, att betänkandet bifölls, enligt allmänna författningen, samt att sista meningen: *på det desse egendomar*, går ut.

§ 6. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande²⁰³⁵ öfver vice häradshöfdingen Mjöds besvär.

²⁰³² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 212.

²⁰³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 456.

²⁰³⁴ I protokollet: *Sjotorp*.

²⁰³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 215.

§ 7. Föredrogs secreta deputationens betänkande,²⁰³⁶ angående cornetten Ögnelods besvär, hvilket bifölls enligt cornetten Ögnelods derhos följande memorial.²⁰³⁷

§ 8. Föredrogs och bifölls secreta deputationens betänkande²⁰³⁸ angående artillerilieutenanterna Dahlmans och von Schevens samt underlieutenanternas von Torckens och Modées besvär.

§ 9. Föredrogs och bifölls secreta deputationens betänkande,²⁰³⁹ öfver auditeuren Bergmans besvär.

§ 10. Uppå h. doctor Nordmans berättelse och föreställning angående lector Gottmarks dom, som nu fallet hos Kongl. Maj:t, såsom ock i anledning af hvad h. kyrkjoherden Hernodius anförde om de anmärkingar, som protocolsdeputationens 4:de utskått funnet sig befogat, att göra öfver amiralitetsscollegium; beslöts, att låta protocolsutdraget afgå till secreta utskåttet angående inhibition af domens verkställighet, intil dess secreta utskåttet fått cognoscera saken.

§ 11. Afgjordes nu hufmarschalkens baron Lievens memorial, angående bi-behållande af den förmån, han tillföre wunnet, hvaröfver ståndet stadnade i samma beslut, som höglofl. ridderskapet och adelen, att, nemligen förblifva wid hvad förut, angående friherre Liven, afgjort är, och låta dervid bero.

§ 12. Föredrogs wälloflige borgareståndets protocolsutdrag af d. 11 Octobr. nästledne,²⁰⁴⁰ angående fullkomlig tjenstfrihet för manufacturcommissarierna Kryger och Ernst; hvilket uppå h. probsten Wijkmans begäran skulle hvila.

²⁰³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 216.

²⁰³⁷ I Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 219, ligger ett memorial av C. G. Ugglas.

²⁰³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 217.

²⁰³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 218.

²⁰⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndets protokollsutdrag, nr 86.

§ 13. Föredrogs och bifölls höglofl. ridderskapet och adelens protocolsutdrag af d. 9 Octobr. nästledne,²⁰⁴¹ angående Johan Ad. Olivencrona och landshöfdingen Lagerfeldt.

§ 14. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande²⁰⁴² öfver fendrik Aminoffs besvär emot fändrik Rothkirck.

§ 15. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,²⁰⁴³ angående chartæ sigillatæ-commissarien Berghmans besvär.

§ 16. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰⁴⁴ angående hallrättsfiscalssyslan här i staden.

§ 17. Föredrogs handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰⁴⁵ angående tillökning uti manufacturfondsafgiften på wissa utifrån inkommande persedlar; och biföll ståndet höglofl. ridderskapets och adelens yttrande.

§ 18. I anledning af återskickad löpare ifrån ridderskapet och adelen, af handels- och manufacturdeputations betänkande, angående obetalte anordningar på manufacturfonden, öfver hvars tredje class och 4:de moment, rörande Meurmans fordran, ridderskapet och adelen ändrat sitt beslut och bifallet deputations tillstyrkande; fann ståndet ock nu, vid ytterligare öfvervägande skäligt, att på samma sätt besluta.

§ 19. Föredrogs wällofl. borgareståndets protocolsutdrag af d. 11 Octobr. nästl.²⁰⁴⁶ innehållande samma stånds tilläggningar och ändringar wid bevillningsprojectet.

Häraf biföll ståndet hvad som blifvit anmärkt vid 1 art. 1 § 9 momentet; det sista af anmärkningen wid 4 § eller rörande apothekares minuterung af liqueurer; 3. mom. ang. skeppare, men icke ang. lärodrängar.

²⁰⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 58.

²⁰⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 219.

²⁰⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 220.

²⁰⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 174.

²⁰⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 173.

²⁰⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollutdrag, nr 89.

Wid 7 § 11 momentet bifölls den utsatta bevillningen för alunverk.

8 § 3 momentet bifölls.

9 § 1 momentet bifölls tillägningen.

2 artikeln 2 § bifölls.

3 § 1 momentet bifölls.

4 § bifölls.

3 art. 2 § 2 momentet bifölls endast²⁰⁴⁷ hvad åkerbruk beträffar.

4 art. 1 momentet bifölls, med vilkor, att de, som njuta brandstod, härunder icke begripas.

I det öfriga förblef ståndet vid sitt beslut.

§ 20. Föredrogs höglofl. ridderskapet och adelens ändringar och tilläggningar wid bevillningsprojectet, författade i protocollsutdraget af d. 11 Octobr. nästledne;²⁰⁴⁸ hvaraf antogos de, som vid 1 art. 1 § 3 momentet och 2 § blifvit gjorde; i det öfriga förblef ståndet vid sitt beslut.

§ 21. Justerades ett projecteratd protocollsutdrag, till svar uppå ridderskapet och adelens föreställning, angående preteståndets riksdagsconvention; och afsändes h. doctor Nordman med en deputation, att hos respective borgare- och bondestånden detta nu genast uppläsa,²⁰⁴⁹ till dess det renskrifvet hinner aflemnas; såsom ock, att derhos recommendera vederlagssaken.

§ 22. Justerades ett af h. biskop Serenius författadt svar, uppå höglofl. ridderskapets och adelens sist aflemnade protocollsutdrag om religionswården, hvilket i form af extractum protocollis nu genast renskrefs, att till de öfrige respective stå[n]den afsändas.²⁰⁵⁰

§ 23. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande²⁰⁵¹ öfver capitain Möllerstiernas besvär.

²⁰⁴⁷ I protokollet: *endanst*.

²⁰⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 59.

²⁰⁴⁹ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 122.

²⁰⁵⁰ Tryckt i: *Twänne utdrag af protocollen, hållne i preste-ståndet wid riksdagen i Stockholm den 13 September och 13 October 1766* (Stockholm 1766).

²⁰⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 221.

§ 24. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,²⁰⁵² ang. kungsgården Strömserum.

§ 25. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 8 Octobr. nästledne,²⁰⁵³ angående ceremonialet vid riksdagens slut.

§ 26. Föredrogs secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 10 Septembr. nästledne,²⁰⁵⁴ angående Tunderfeldtska famillens cronofordran tillika med höglofl. ridderskapets och adelens deröfver utfärdade protocollsutdrag af d. 30 Septembr. nästledne,²⁰⁵⁵ hvilket senare bifölls, med det af h. probsten Wijkman gjorde förbehåll, att öfver inga andra mål må liquideras uppå denna grund, utan efter riksens ständers contoires reglemente.

§ 27. Föredrogs protocolsdeputations betänkande, angående rättegångens iagttagande uti Hildebrandska arfstvisten; och bifölls detta betänkande i öfrigit, undantagande plikt för det framfarna.

§ 28. Föredrogs secreta deputations betänkande²⁰⁵⁶ öfver artillerilieutenanten von Schevens ansökning; hvaröfver ståndet förenade sig med höglofl. ridderskapet och adelen i denna resolution; bifallet, att lieutenant von Scheven får fullmägt af samma dato, som lieutenant baron Friesendorff, samt tour för honom och Dahlman, samt Schattelovitz.

§ 29. Uppå h. probsten Forssenii erinran, beslöts nu, att ståndets förra bancofullmäktige skulle få decharge för deras förvaltning, med det vilkor, att de öfrige bägge respective stånden, som äro guaranter af banquen, besluta det samma för sina fullmäktige; hvaröfver protocollsutdrag till dem skulle expedieras.²⁰⁵⁷

²⁰⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 236.

²⁰⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 251.

²⁰⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 252.

²⁰⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 57.

²⁰⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 222.

²⁰⁵⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 54.

§ 30. Föredrogs wällofl. borgareståndets protocolsutdrag af d. 9 Octobr. nästledne²⁰⁵⁸ angående understöd för Calmar stad; hvilket bifölls i det öfriga, undantagande i det sista om 10 frihetsår.

§ 31. Som ståndet feck förnimma, att vederlagssaken nu var före i wällofl. borgareståndet, afgik h. doctor Wåhlin med en deputation, att hos samma stånd saken på det ömaste recommendera, och i synnerhet begära, att den icke måtte på något ställe remitteras, der presteståndet icke äfven har sina ledamöter; hvarjemte h. doctorn skulle berätta ståndets nyss tagne beslut för Calmar stad.

§ 32. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen af 48 personer, som förmälte, att ridderskapet och adelen med bekymmer förvänta svar uti conventionssaken, såsom hvilken ridderskapet och adelen ansett nära rörande deras privilegier. De begärade derföre, att innan kl. ett i dag blifva med svar bevärdigade, på det de sedermera måtte hinna taga de utvägar, som finnas med lag enliga.

Som nu svaret redan var under renskrifning låfvades att det skulle komma, så snart det blifver färdigt, hvilket äfven innan middagen skedde.

§ 33. Föredrogs extractum protocolli ifrån kongl. rådkammaren af detta dato,²⁰⁵⁹ innehållande föreställning om nödvändigheten af målens beredande uti nedre justitiærevisionen igenom fyra revisionssecreterare, hädanefter som tillföre, dock utan biträde af justitiæcancellern.

H. biskop Filenius och h. professor Amnell refererade sig på sitt förra yttrande i denna saken, angående omöijeligheten för tvänne revisionssecreterare, att bereda den mängd af saker, som nu uti revision förefalla.

H. doctor Nensen erinrade om den säkerhet, som hittills legat för hvar ock en rättsökande uti andre revisionsprotocoll, hvilket fördenskull h. doctorn icke fann rådeligit, att nu förvandla uti munteligit föredragande.

Herrar probstarne Wijkman, Kröger och Bolmstedt ville deremot icke begifva sig till någon ändring af ståndets redan tagne beslut; hvarförutan h. probsten Bolmstedt wid detta tillfället understälte, om icke stats- och rev-

²⁰⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 88.

²⁰⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, rådkammarens protokollsutdrag, nr 7.

sionssecreterareämbeten, såsom utaf mycken vigt, och uppå hvilkas förvaltande rådcammarens göromål sig mycket grunda, förtjena att hädanefters blifva förtroendeämbeten, som af Kongl. M:t med råds råde må besättas, utan att så noga binda sig vid de sökandes anciennitet.

H. doctor Nordman medgaf, att arbetet uti revisionen wore mycket, men trodde dock, att det icke mindre hädanefters än tillföre kunde af tvänne revisionssecreterare bestridas; tillstyrkande således, att ståndet oföränderligen måtte blifva vid sitt beslut.

Herr biskop Serenius fann eftertänkeligit, om samma hinder i justitiens lopp nu kommer igen, som var för 20 år sedan, då så mycken tid togs bort med acternes uplysande i justitierevisionen; hvarvid herr biskopen frugtade, att presterskapet i synnerhet skulle blifva lidande.

H. probsten Hellberg: Som arbetet nu är 100 procent förökadt emot förr, så kan omöijeligen förra antalet af arbetare förslå; wiljande h. probsten vara utan ansvar, om sakerne härigenom länge lemnas oafgjorde.

Herr biskop Lamberg förestälte äfven, huru arbetet nu mycket emot förr är ökat; hvaremot åter herrar probstarna Kröger och Afzelius anmärkte, att arbetsmethoderna hädanefters kommer att förkortas.

H. probsten Waldius: Det vore önskeligit, att processer och klagomål icke nu emot förr tilltaget; men nöden har visserligen tvingat riksens ständer, att förordna fyra revisionssecreterare.

Herr biskop Filenius såsom ordförande wille häruppå göra proposition; men sådant bestriddes af åtskillige, såsom en redan afgjord sak.

§ 34. Företrädde en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som berättade, att samma stånd nu förehaft höglofl. ridderskapets och adelens föreställning uti presteståndets conventionssak, och icke funnet sig deruti kunna gå ifrån dess förr faststälte beslut. Men angående presterskapets wederlag, hade borgareståndet igenom votering stadnat uti samma slut, som höglofl. ridderskapet och adelen.

§ 35. Hörde ståndet sig föreläsas riksdagsbeslutet; hvilket bifölls, allenast att, i stället för utgifterne till fiskerierna kallas *onödiga*, sättes *umbärliga*, och vid samma meningsslut, tillades orden: *genom Guds välsignelse*.

§ 36. Föredrogs och bifölls fiskerideputations betänkande,²⁰⁶⁰ angående fiskeplantering uti insjöar och inre skjärgårdar.

§ 37. Föredrogs och lades på bordet höglofl. ridderskapets och adelens protocolsutdrag af d. 11 Octobr. nästledne,²⁰⁶¹ angående att cancellierådet Franc må öfverlåtas arrendet af Castelholms och Grelsby kongsgårdar.

§ 38. Föredrogs och bifölls extractum protocolli ifrån kongl. rådcammaren af d. 20 Septembr. nästledne, angående folckutflyttningen.

§ 39. Uppå h. probsten Wijkmans föreställning wille ståndet vidare och i fall sådant af höglofl. ridderskapet och adelen skulle fordras, jämka utlåtelser uti stora deputations betänkande om lagarnes verkställighet, der orden stå: *utan afseende på hvad stånd det wara må*; så att dessa orden må förklaras endast hafva rum ämbetsmän emellan efter deras fullmagter.

§ 40. Föredrogs 9:de delen af allmogens allmänna besvär,²⁰⁶² hvarutinman alle blefvo bifallne, utom d. 91 § som lades på bordet.

Den 91 § i den sista eller 10:de delen²⁰⁶³ bifölls på det sätt, att de sista orden: *till alla slags publique byggnader* skulle gå ut. Den 92:dre blef äfven bifallen.

§ 41. Uplästes utdrag af protocollet, hållet i bondeståndet,²⁰⁶⁴ hvaruti andrages, huruledes en § af allmogens allmänna besvär wid sistledne riksdag, blifvet i allmänna besvärdeputationen afgjord, och sedermera af alla respective stånden bifallen, samt i expeditionsdeputation justerad, men af bråska kommet att, vid expeditionen och tryckningen, blifva å sido lagd och förgäten; hemställande om icke denna projecterade resolution nu kunde få de öfrige ståndet allmänna besvär resolutioner åtfölja: hvartil ståndet lernade bifall.

Ståndet åtskildes.

²⁰⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 32.

²⁰⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 63.

²⁰⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 932, allmänna besvärdeputationens akter, nr 26.

²⁰⁶³ Ibid.

²⁰⁶⁴ Ibid., nr 28.

Den 14 Octobris

§ 1. Föredrogs och bifölls h. Gyllenswans memorial²⁰⁶⁵ angående lönen och beställningen efter lieutenant Toll wid Savolax regemente.

§ 2. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande²⁰⁶⁶ angående hammarskatten å Wattholma bruks frälsesmide.

§ 3. Föredrogs och bifölls h. kyrkjoherden Rundbergs memorial,²⁰⁶⁷ angående cammereraren Lemviks anbud om räkenskapernes afslutande för utbetalte medel til pommerska kriget.

§ 4. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande²⁰⁶⁸ om upprättelse för vice häradshöfdingen Ekedahl.

§ 5. Som ståndet nu fann att secreta utskåttet icke kunde befatta sig med lector Gottmarks sak, blott i anledning af ståndets protocollsutdrag; så justerades nu ett protocollsutdrag derom till de öfrige respective stånden.²⁰⁶⁹

§ 6. Föredrogs och bifölls wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d. 13 Julii 1765,²⁰⁷⁰ angående understöd för Laholms kyrka.

§ 7. Tillades nu uti resolutionen för baron Claës Cederström: fullmagt, *med tour ifrån dess dato*.

§ 8. Uppå h. probsten Wijkmans föreställning, beslöts nu först genom proposition, att riksdagen hädanefter skal hållas på någon annan ort än Stockholm. Och, efter någon vidare öfverläggning om orten, wille ståndet för dess del dertil nämna Nyköping, dock så, att ståndet gärna wille foga sig, om de öfrige respective stånden finna någon annan stad beqvämligare. Hvar-

²⁰⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 568.

²⁰⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 223.

²⁰⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 227 (med bilagor).

²⁰⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 187.

²⁰⁶⁹ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 125 (daterat 15 oktober).

²⁰⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 87.

öfver protocollsutdrag skulle expedieras; äfwen som uppå anmodan, herr biskop Filenius anförde en deputation, att detta beslut hos de öfrige respective stånden genast till känna gifva.²⁰⁷¹

§ 9. Företrädde en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som berättade, att samma stånd, i nu varande rikets nöd, icke kunnat undandraga sig, att, enligt höglofl. ridderskapets och adelens beslut, erlægga $\frac{1}{4}$ af mantalspengarne, såsom ock tobaksafgiften i speciemynt eller efter cours.

§ 10. Bifölls nu samma resolution för cammereraren Berghman, som förut blifvit tagen för camereraren Arenander.

§ 11. Föredrogs och bifölls secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 11 Octobr. nästledne,²⁰⁷² angående tobaksafgiftens erläggande i speciemynt eller efter cours; dock erinrade h. probsten Wijkman, att de fattige dermed böra förskonas.

§ 12. Likaledes föredrogs ridderskapet och adelens protocollsutdrag af detta dato,²⁰⁷³ angående att $\frac{1}{4}$ -del af mantalspengarne må betalas i speciemynt eller efter cours; hvilket äfven bifölls för presteståndet, med det i protocollsutdraget gjorda förbehåll.

§ 13. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkan- de,²⁰⁷⁴ angående notarien Ahlman.

§ 14. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkan- de,²⁰⁷⁵ ang. befordran för cancellisten Hellström.

²⁰⁷¹ Se bilaga 25.

²⁰⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 253.

²⁰⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 62.

²⁰⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 177.

²⁰⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 176.

§ 15. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande²⁰⁷⁶ ang. befordran för håfrättscommissarien Grundström.

§ 16. Föredrogs och bifölls h. Johan Collins memorial²⁰⁷⁷ angående betjeningen wid inrikes civilexpeditionen.

§ 17. Afgjordes nu sluteligen och bifölls wällofl. borgareståndets protocolsutdrag af d. 11 Octobr. nästledne,²⁰⁷⁸ angående manufacturcommissarierne Kryger och Ernst; dock förklarade h. probsten Wijkman, sig för sin del icke kunna gå in deruti, emedan det vore stridande emot riksens ständers vid denna riksdag tagne författningar.

§ 18. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande,²⁰⁷⁹ angående secreterarens i kongl. statscontoiret Müllers och cammererarens därstädes Rabbes besvär.

§ 19. Föredrogs cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande,²⁰⁸⁰ rörande den delen af Eskilstuna kongsgård, som Eskilstuna stad fått under arrende.

Sedan h. probsten Kröger detaillerad saken; h. probsten Engzelius anmärkt, att intet contractsbrått blifvit staden bevist, och h. probsten Wijkman erinrat, det allmänna författningen här icke måtte utur akt låtas; stadnade ståndet i det beslut, att Eskilstuna stad bibehålles vid arrendet efter allmänna författningen.

§ 20. Föredrogs sluteligen hedervärda bondeståndets protocolsutdrag af d. 6 Octobr. nästledne, angående Dylta svafvelbruk;²⁰⁸¹ och, uppå herr doctor Nordmans föreställning, att verket icke, utan dagsverken, kan subsistera, biföll ståndet, att det vid dagsverken bibehålles.

²⁰⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 175.

²⁰⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 228.

²⁰⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, borgarståndet protokollsutdrag, nr 86.

²⁰⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 180.

²⁰⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 186.

²⁰⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 99.

§ 21. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰⁸² angående inventionspræmium för uhrfabriqueuren Bourdillon.

§ 22. Föredrogs och bifölls hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af detta dato²⁰⁸³ angående jägeribetjeningens indragande.

§ 23. Föredrogs och bifölls cammar-, oecon.- och commercedeputations betänkande²⁰⁸⁴ rörande hållskjuts vid Åby gästgifvaregård.

§ 24. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations berättelse²⁰⁸⁵ om förvaltningen af manufacturcontoirets besparingsräkning n:o 2.

§ 25. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰⁸⁶ ang. samling af författningar i manufactur-, handels- och oeconomimål.

§ 26. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰⁸⁷ ang. handelsman Rahms zinktillverkning.

§ 27. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰⁸⁸ ang. anmärkningar wid manufacturcontoirets räkenskaper.

§ 28. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰⁸⁹ angående decharge för jerncontoirets förvaltning af licentförhöjningsmedlen.

²⁰⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 160.

²⁰⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 98. Jfr med Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 111, bilaga.

²⁰⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 188.

²⁰⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 161.

²⁰⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 162.

²⁰⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 163.

²⁰⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 164.

²⁰⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 165.

§ 29. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande²⁰⁹⁰ angående gördelmakareämbetets här i staden besvär öfver medalleuren Hartman.

§ 30. Föredrogs och bifölls höglofl. ridderskapets och adelens protocollutdrag af d. 11 Octobr. nästledne,²⁰⁹¹ angående afskrifning på gjorda anticipationer af kongl. håfförtäringen.

§ 31. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande öfver hållskjutsen²⁰⁹² och projectet till en förordning i den delen.

Och biföll ståndet detta projectet, allenast att vid 17 § tillades vite för den bonde i by, som har bättre häst, men skickar en svagare på hållet; men h. professor Amnells tanka var, att ett sådant wite gör förordningen obrukbar.

§ 32. Justerades protocollutdraget angående decharge för ståndets förra bancofullmäktige; hvarvid h. professor Amnell förklarade sig icke nögd med det slutet, att decharge lämnas dessa, i fall de öfrige bägge stånden besluta det samma för sina fullmäktige; emedan saken antingen skal considereras såsom ett ståndets oeconomicum eller icke. I förra fallet behöfdes ingen expedition till de andra stånden, och i det senare passade bättre att sätta: i förmodan det dessa stånd härvid intet hafva att påminna.

H. öfverhåfpredikanten Grunerus befarade, att borgareståndet, hvars fullmäktige äro till någon ersättnings præsterande oförmögne, sig häröfver icke utlåta, då ingen expedition blifver; erinrande för öfrigit, att ståndet måtte vara omtänkt, det dess fullmäktige i manufacturcontoiret icke allena måtte blifva ett offer, sedan detta ståndet allena; men icke de öfriga, befriat dem från ersättning.

Detta sistnämde skulle blifva en särskild sak, och emedlertid förevarande protocollutdrag expedieras, emedan h. probsten Wijkman med flere trodde ändamålet af befrielsen bäst vinnas på det sättet.²⁰⁹³

²⁰⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 157.

²⁰⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollutdrag, nr 65.

²⁰⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 227.

²⁰⁹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollutdrag, nr 54 (daterat 13 oktober).

§ 33. Föredrogs och bifölls secreta deputationens betänkande²⁰⁹⁴ angående lieutenanternes Brechlunds och Pfeiffs besvär.

§ 34. Föredrogs sluteligen secreta utskåttets protocollsutdrag af d. 28 Novembr. 1765,²⁰⁹⁵ angående borgmästarens i Ystad Neanders taffelpenningar, hvilket, efter någon discours bifölls, så vida justitiæmedlens öfverskått icke inflyter i statscassan.

§ 35. Anmälte sig h. doctor Möller, samt herrar probstarne Warelius och Feltström at nu snart resa hem, hvarföre herrar electorene skulle sammanträda, att välja trenne andra ledamöter i expeditionens deputation.

§ 36. Föredrogs och bifölls handels- och manufactur- samt bergsdeputationernas betänkande, angående förmånen för Wedevågs werk.

§ 37. Öfver secreta deputationens betänkande²⁰⁹⁶ angående dess betjening resolverades nu hedervärda bondeståndets påskrift för vice härads höfdingen Broome med förbehåll af bättre förtjentes rätt.

§ 38. Föredrogs och bifölls secreta utskåttens protocollsutdrag af den 3 Octobr. nästledne,²⁰⁹⁷ angående conducteuren Feldts ersättning och belöning.

§ 39. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputationens betänkande²⁰⁹⁸ öfver besigtningen på Strands säteri.

§ 40. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputationens betänkande,²⁰⁹⁹ angående hallrättsräkenskapernes reviderande af kungl. cammarrevision.

²⁰⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 175.

²⁰⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 260. Jfr prot. ovan 5 juni 1766.

²⁰⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 227. Jfr prot. 7 oktober 1766 ovan.

²⁰⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 261.

²⁰⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 210.

²⁰⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 184.

§ 41. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande²¹⁰⁰ öfver anmärkningar wid kongl. commercecollegii räkningar för vissa upburne medel.

§ 42. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations betänkande,²¹⁰¹ angående staden Strömstads ansökning om friare utskeppning af brädvaror.

§ 43. Föredrogs och lemnades hvilande 2:ne cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkanden²¹⁰² öfver Flemmingske arfvingarnes cronofordringar.

§ 44. Föredrogs secreta deputations betänkande²¹⁰³ öfver capitainen och vice corporalen baron von Ungern Sternbergs besvär. Och förenade sig ståndet med wällofl. borgareståndet i denna resolution: bifallet, att vice corporalen friherren Ungern von Sternberg, ryttmästaren Tranfeldt och vice corporalen Hernodh undfå corporalsfullmagter, under samma dato med von Ekstedt.

§ 45. Resolverades att lieutenanterne Sabelhierta och Ehrenhjelm få samma förmån, som ståndet redan tillagt von Scheven, Malm, Lundeberg, Klingstedt och Örnflycht.

§ 46. Företrädde en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som berättade, att samma stånd med glädje och 69 rösters pluralitet antaget proposition om riksdagens flyttning, samt för sin del dertil nämt Norrköping, såsom i hvarjehanda afseenden beqvämligast.

Medan deputerade woro inne, förklarade sig ståndet genast wilja till detta stället samtycka, allenast man får höra, huru de återstående stånden deröfver sig utlåta.

²¹⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 155.

²¹⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 146.

²¹⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 211 och 240.

²¹⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 178.

§ 47. Uppå h. professor Amnells föreställning resolverades till följande extractum protocoll:

S.d. Föredrog högvördigste herr archibiskopen och talemannen, att, under det ståndet var med högt skäl uppmärksamt på en vid riksdagens början anmäld äktenskapshandel i förbudne led, herr archibiskopen haft tillfälle, att öfver sådant ämne conferera med den witra juris patriæ et romani professoren i Upsala doctor Solander; hvilken, jämte det han sig yttradt öfver närvarande laggranna casu, utlätet sig tillika, det han, som ifrån många år tillbaka med flit sökt att utreda det invecklade ämnet om förbudne leder, gerna wille, om han dermed gjorde högvördige ståndet någon angenäm tjenst, utarbete det i en särskild tractat, beledsagad, med genealogiska hithörande schemata, hvarefter alle möjelige casus måtte kunna med lätthet pröfvas efter Guds och Sveriges lag, under jämnförelse med andra folks lagar, med mera, som till uplysning i saken höra kan, kommande det sedan an på ståndets ömdöme, huruvida detta arbete må genom trycket allmänt göras.

På herr archibiskopens underställning, om icke det wore ståndet behageligt, det professoren anmodades att, efter sin bekanta widsträckt insigt i sådane stycker, utarbete denna skrift och lemna ståndet deraf del wid dess sammankomst nästa riksdag, stadnade ståndet i det slut, att herr archibiskopen anmodades gifva bemälte professor tillkänna, att ståndet med särdeles wälbehag alt detta anser, och önskar för dess del att så nyttigt arbete må i sinom tid komma ståndet tillhanda.

§ 48. Föredrogs Jacob Carl Gripenbergs memorial²¹⁰⁴ angående dess broder capitain Gripenberg. Och bifölls dess begäran, utan bättre förtjentes prejudice.

§ 49. Uppå herr biskop Serenii påminnelse, beslöts nu, att låta underdånig recommendation afgå till Kongl. Maj:t för docens i Upsala magister Ahlander.

²¹⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 230.

§ 50. Företrädde twänne cammarherrar med nådig hälsning ifrån Kongl. Maj:t och invitation så till predikan och mötet på rikssalen i mårgon, som att vanligt antal deputerade må infinna sig till spisning på kongl. slottet.

§ 51. Hemställte herr biskop Serenius huru ståndet hädanefter wille föranstalta om deputerade i drätselcommission; hvartil herr biskopen i början ifrån detta ståndet föreslog de nu varande bancofullmäktige; men efter någon vidare öfverläggning förenade ståndet sig om det beslut, att denna commission icke vidare skal subsistera.

§ 52. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande²¹⁰⁵ öfver vice landtmätaren Modéers besvär.

§ 53. Föredrogs secreta deputations betänkande²¹⁰⁶ öfver kongl. secreteraren Reals besvär.

Herr biskop Lamberg recommenderade wäl denna mannen, såsom verse-rad i ministern; men sedan herr professor Amnell åberopat sitt yttrande, då saken om cancelliråden Ehrencrona och Nordenflycht var före, angående laggranheten, som förefaller vid tillsättandet, af cancelliecollegii ledamöter; resolverades, att ståndet icke kan gå in uti dessa tillsättningar.

§ 54. Efter förut skedd anmälan igenom riddarhusfiscalen, ankom och företrädde en deputation ifrån högloflige ridderskapet och adelen; anförd af herr generalmajoren och landtmarskalken, som förmälte sig hafva in commissis, att ytterligare hos ståndet omröra ett mål, som ganska mycket ligger ridderskapet och adelen om hjertat, i anledning af presteståndets riksdagsconvention, nämligen, (1) att ett vist antal determineras till fullmäktige ifrån hvar stift. (2) att om biskopen ej sjelf kan komma, stiftet då skal wälja en consistoriifullmäktig: och (3) att födde frälsemän, eller hvars barn blifvit adlade, ifrån presteståndet uteslutas. Det första har ridderskapet och adelen funnet strida emot presterskapets walrättighet. Det andra emot riksdagsordningen, så vida consistorierne därigenom utestängas ifrån rättighet, att sjelfve wälja sine fullmäktige. Och det tredje både emot riksdagsordningen och ridder-

²¹⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 176.

²¹⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 174.

skapets och adelens samt presteståndets privilegier. Och som ridderskapet och adelen icke funnet presteståndets häröfver gifna ytterligare utlåtande för sig tillfyllest görande, hafva de härmedelst än vidare velat anmäla denna saken till moget öfvervägande, och därå begära vidare svar, emedan ridderskapet och adelen eljest finna sig nödsakade icke allenast att förbjuda landtmarschalken underskrifva expeditionen, utan ock hos Hans Kongl. Maj:t reclaimera dess nådige åtgärd, till beskyddande af lagfångne privilegier. Ridderskapet och adelen önskade af alt hjerta, att presteståndet wille benäget öfverwäga dessa considerationer, på det de icke måtte blifwa förarlåtna, skrida till sådana steg, som dem icke mindre äro obehagelige, än i sig sjelfva eftertänkelige och ledsamma; önskande herr landtmarschalken snart svar häruppå, emedan sista steget eljest blifwer ounvikeligt, i brist af jämnkning.

§ 55. Företrädde en deputation ifrån hedervärda bondeståndet, som gaf tillkänna, att samma stånd bifallet wällofl. borgareståndet i den tankan att flytta riksdagen till Norrköping, samt recommenderade dess cancellist Bethén.

§ 56. Föredrogs såväl cammar-, oeconomi- och commerce-²¹⁰⁷ som bergsdeputationernas²¹⁰⁸ betänkande och projecter till ny skogsordning; hvilka projecter ståndet nu icke hann granska, utan fann godt, att de till nästa riksdag genom trycket göras allmänna.

§ 57. Beslöt nu äfwen ståndet, att nästa riksdag skall hållas i Norrköping.

§ 58. Föredrogs protocolsdeputations betänkande,²¹⁰⁹ angående felaktigheter i hushållningen vid kongl. amiralitetet.

Som häruti ibland annat projecteras en ny vice advocatfiscals-sysla, förklarade h. professor Amnell sig icke finna något skäl, att en sådan sak nu vid yttersta slutet af riksdagen skall företagas, och wille åtaga sig att skrifteligen deducera de betänkeligheter, som deputationens tillstyrkande i denna delen med sig förer.

²¹⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 234.

²¹⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 23.

²¹⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från protokollsdeputationen, nr 14.

H. probsten Afzelius fann icke eller tiden nu vara tillräckelig att detta granska.

Men häremot förmälte herr biskop Lamberg, med flere, sig hafva förnummet, att advocatfiscalen vid detta widlöftiga werket wäl skal behöfva någon sig till biträde; hvarföre och som, uppå gifven proposition, om betänkandet bifalles, svarades Ja och Neij, anstältes votering, sedan först blifvit afgjordt, att, om Ja vunne, skulle vice advocatfiscalen dock icke njuta någon lön.

Sedlarna utviste, att 20 Ja voro emot 13 Neij.

§ 59. Föredrogs handels- och manufacturdeputations betänkande²¹¹⁰ angående coopmännernes fordran af manufacturfonden.

Och biföll ståndet preste- och bondeståndets ledamöters tanka i deputationen.

§ 60. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputationens betänkande,²¹¹¹ angående anmärkningar vid hallrättens räkenskaper och hushållning.

§ 61. Föredrogs och efter någon discours afslogs handels- och manufacturdeputations betänkande,²¹¹² öfver major Bellanders ansökning om privilegium på ett alunsverk.

§ 62. Justerades och bifölls ett af herr biskop Serenius projecteratd protocollsutdrag till de öfriga respective stånden, ang. doctor Rutström, i anledning af dess religionsmål.²¹¹³

§ 63. Föredrogs landt- och sjö-militiæoecon.-deputations betänkande,²¹¹⁴ angående fältskärsgesellernes lön wid de indelte regementerne; hvilket bifölls, enligt beslutet öfver secreta utskåtts protocollsutdrag angående medicinalverket.

²¹¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 178.

²¹¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 158.

²¹¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 159.

²¹¹³ Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 126.

²¹¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjö-militiæoecon.-deputationens akter, nr 25.

§ 64. Discourerades något om det svar, som skulle kunna gifvas höglofl. ridderskapet och adelen uppå dess sista föreställning om presteståndets riksdagsconvention; hvarvid h. professor Amnell styrkte till försigtighet; och ehuru han till alla delar respecterade ståndets beslut, sedan det blifvet taget, oaktadt han under afgörandet dissentierat, hemställte han dock, om ståndet nu skulle vilja låta, hvad fastställt blifvit, lemnas såsom ett project till nästa riksdag.

Herr biskop Lamberg rådde äfven till någon jämkning i de delar, som stött ridderskapet och adelen.

Herr biskop Filenius understälte likaledes, hvad härwid kan pröfvas rådeligast, i synnerhet i den delen, som rörer consistoriifullmäktiges wäljande utom consistorio.

Herr biskop Serenius upläste följande project till svar.

Hela lagstiftande magten hvilar på tre stånds beslut; och som ståndet i sitt extractum protocolli af d. 13 Octobr. tillräckeligen bevisat, att författningen på intet sätt rör något stånds privilegier, så förmodar ståndet så mycket mer, att höglofl. ridderskapet och adelen håller kraftig hand öfver riksdagsordningens 17 § som i annor händelse en olyckelig uplösning blifva skulle af hela regeringssättet.

H. probsten Forssenius fann besynnerligt, att ridderskapet och adelen så mycket disputerade presteståndet denna saken, då de likväl icke, utan att förtyda ståndets conventionsreglor, kunna hindra ståndet, att taga denna oekonomiska författningen.

Herr superintendenten Körning förmälte, sig icke förr än nu i dag hafva läst igenom denna conventionen, och funnet en § deraf i synnerhet röra Hernösands consistorium, der ingen consistorialis nu är pastor, och hvars ledamöter följakteligen icke utan någon obillighet synas uteslutas ifrån riksdagsmanskap, för det de icke äro så lyckelige, att vara försedde med pastorater; warande detta nu så mycket mera af consequence för consistorium, som pastores af stiftet nu icke såsom förr, adjungeras till ledamöter, för den olägenhet skull, som långa wägarna dem förorsaka. Hvarföre och som herr superintendenten, så i anseende till dess svaga hälsa, som i synnerhet ståndets tagna beslut, icke mera finner sig kunna bivista riksdagar, förbehöll han sig att utbekomma extractum protocolli öfver dess nu gjorda påminnelse, att omförmälte § i conventionen icke till Hernösands consistorium är lämpelig.

Efter en och annan vidare discours i saken, lämnades decisum till plenum oeconomicum.

§ 65. Föredrogs secreta utskåts protocollsutdrag af d. 2 Octobr. nästledne,²¹¹⁵ jämte bilagd berättelse om riksens ständers förnämsta göromål wid denna riksdag; hvilken berättelse ståndet biföll måtte tryckas.

§ 66. Föredrogs och bifölls höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag af detta dato,²¹¹⁶ angående gratification för herr landtmarschalken.

§ 67. Föredrogs och bifölls secreta deputationens betänkande²¹¹⁷ angående tour för slottscancelliebetjeningen.

§ 68. Föredrogs och afslogs secreta deputationens betänkande, angående major Palmfeldts besvär.

§ 69. Föredrogs och sluteligen bifölls secreta utskåts protocollsutdrag af d. 8 Julii 1765, angående understöd för Scheninge stad.

§ 70. Föredrogs justitiædeputationens betänkande²¹¹⁸ angående afledne manufacturisten Hedmans uprättelse för dess lidande. Deputationen hade till den ändan projecterat någon kongsgårdsarrende; men h. probsten Mathesius afstyrkte något sådant inbrått i den allmänna författningen, och föreslog i stället, det Hans Kongl. M:t i underdånighet må anmodas, att i nåder tillse, på hvad sätt Hedmans enka och barn måga för deras lidande kunna huggas; hvilket ståndet äfven biföll.

§ 71. Föredrogs cammar-, economi- och commercedeputationens betänkande,²¹¹⁹ angående räkenskapernas aflevererande för Stockholms stads enskildta medel.

²¹¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 273.

²¹¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 61.

²¹¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 224.

²¹¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 55.

²¹¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 237.

H. doctor Nensén kunde icke finna sig i detta, såsom ett nytt tvång, hvilket hufvudstaden framför de andra härmedelst pålägges; äfven som herr biskop Filenius och h. professor Amnell icke härtill gåfvo sitt samtycke, om det strider emot stadens rättigheter och privilegier; men uppå gifven proposition bifölls betänkandet.

§ 72. Utnämdes de 24 ledamöter, som i morgon skulle spisa på kongl. slottet.

§ 73. Hemställte herr biskop Lamberg, om icke ståndet skulle vilja med någon sådan recommendation gynna dess ledamot herr doctor Nensén, som den, hvilken h. probsten Hellberg blifvit förunnad, emedan bemälte h. doctor, oaktadt dess flere förtjenster, dock nu inpå sin ålderdom, blifvit sittande wid ett så svagt pastorat, som fransöska lutherska församlingen är. Men som det förmärktes, att andre ståndets ledamöter då äfven tyktes förtjena en dylik ihågkomst, tackade herr doctor Nensén för den benägenhet, att frågan om honom blifvit väkt; men om flere ledamöter skulle vilja anse sig berättigade til det samma, ville han icke falla ståndet besvärlig, helst det nu wore så sent på riksdagen, att intet hos de andra stånden lærer stå uti sådant att uträtta.

§ 74. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande af d. 8 Octobr. nästl.²¹²⁰ angående kongsgårdarne. Ståndet åtskildes.

²¹²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 243.

Den 15 Octobr. 1766

§ 1. Föredrogs och bifölls lieutenant von Materns memorial af d. 2 Octobr. nästledne, wid ett secreta deputations betänkande, angående dess tour.

§ 2. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande angående vice auditeuren Loo.

§ 3. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande²¹²¹ ang. kongl. secreteraren Fricks besvär.

§ 4. Föredrogs och afslogs hedervärda bondeståndets protocollsutdraget af d. 9 Octobr. nästledne,²¹²² angående kåpparslagaren Jernströms sprutor.

§ 5. Föredrogs sluteligen och bifölls, secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 7 April nästledne,²¹²³ angående underofficerares lön wid wärfvade regementerna.

§ 6. Föredrogs sluteligen och bifölls cammar-, oeconomi- och commerce-deputations betänkande²¹²⁴ angående herr riksrådets baron Kallings räntebyte med cronan.

§ 7. Likaledes bifölls nu cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,²¹²⁵ öfver framledne generallieutenant Muhls hemmansbyte med cronan.

§ 8. Föredrogs sluteligen och bifölls det på bordet liggande cammar-, oeconomi- och commercedeputations betänkande,²¹²⁶ angående ersättning för räntan af Flemmingske arfvingarnes i qvarstad satte egendom i Sverige.

²¹²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 931, nr 225.

²¹²² Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 97.

²¹²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 255.

²¹²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 238.

²¹²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 239.

²¹²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 240. Jfr prot. ovan 14 oktober 1766.

§ 9. Föredrogs handels- och manufacturdeputations betänkande,²¹²⁷ ang. förnyandet af manufactur- och handtverkerieprivilegierna; och biföll ståndet det härtill författade projectet, undantagandes att sista meningen af 5 § går ut, ifrån och med orden: de vid werket antagne etc.

§ 10. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 25 Augusti nästledne, angående tullfriheter.

§ 11. Föredrogs och bifölls ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 28 Augusti nästl.²¹²⁸ angående Dylta svafvelbruk.

§ 12. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 29 Augusti nästl.²¹²⁹ ang. trivialscholan i Carlstad.

§ 13. Föredrogs sluteligen och bifölls, höglofl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 11 Octobr. nästledne angående arrendet åt cancellirådet Franc af kungsgårdarne Castelholm och Grelsbj.

§ 14. Föredrogs och bifölls fiskerideputations betänkande,²¹³⁰ angående assessor Hultstedts balance vid fiskerifondsmedlen.

§ 15. Föredrogs sluteligen och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag. af d. 29 Julii nästl.²¹³¹ angående cronospanmålens uplåtande på auction.

§ 16. Föredrogs sluteligen och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 19 Febr. nästl.²¹³² angående auction af cronans tionde.

²¹²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr179.

²¹²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 62.

²¹²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 256.

²¹³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 934, akter från fiskerideputationen, nr 31.

²¹³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 237. Jfr prot. ovan 30 augusti 1766.

²¹³² Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 238. Jfr prot. ovan 26 juli 1766.

§ 17. Föredrogs justitiædeputations betänkande²¹³³ uti tvisten emellan grosshandlaren Fenvik, såsom ombud för agenten König och grosshandlaren Wittfoth & compagnie; och bifölls betänkandet på det sättet, att cronan äger full rätt till den sequestrerade egendomen.

§ 18. Föredrogs och til laga undersökning remitterades, cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande²¹³⁴ ang. Näs härads husbehofsqvarnar.

§ 19. Föredrogs och bifölls landt- och sjö-militiæ-oecon.-deputations betänkande,²¹³⁵ rörande fyrbåks upförande på Öland och sättet til dylika byggnaders verkställande.

§ 20. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande,²¹³⁶ angående omständigheter i landshöfdingarnes relationer, som röra barnhus- och hospitalsverket i riket.

§ 21. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 10 Septembr. nästl.²¹³⁷ angående framledne cantzlierådet Stiernmans samling af commerce-, oeconomi- och politiförordningar.

§ 22. Föredrogs ståndets förra bancofullmägtiges memorial, hvaruti de anhålla om ovilkorlig decharge och befrielse ifrån alt åtal nu och i framtiden för deras bancoförvaltning; oaktadt wällofl. borgareståndet icke vilja lemna sådan decharge åt sina fullmägtige.

Ståndet lemnade ock nu härtil sitt bifall, så att dechargen skulle expedieras.

²¹³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 56.

²¹³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 241.

²¹³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, lant- och sjömiliteeekonomideputationens akter, nr 29.

²¹³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 241.

²¹³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 283.

§ 23. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 29 Augusti nästledne,²¹³⁸ angående ecclesiastiquewerket i Lappmarken.

§ 24. Beslöts, att häradshöfdingen Palm får lön för sin tjenst i commission på sätt, som wällofl. borgareståndet för honom afgjort.

§ 25. Beslöts, att secreta utskåtts protocollsutdrag, af d. 25 Augusti nästl.,²¹³⁹ skulle bifallas, undantagande stubbrättigheten.

§ 26. Föredrogs hedervärda bondeståndets protocollsutdrag af detta dato, hvaruti samma stånds taleman och secreterare hvardera, uti arfvode tillägges 60 000 d:r s:nt.²¹⁴⁰

I anledning härutaf och som det berättades, att wällofl. borgareståndet tillagdt dess taleman långt större summa, än förr herr archibiskopen blifvit determinerad; faststältes nu, att herr archibiskopen och borgareståndets taleman skulle hvarthera hafwa hälften, men bondeståndets taleman och secreterare hvarthera fjerdedelen emot herr landtmarschalken.

§ 27. Uppå h. probsten Wijkmans föreställning, beslöts, att ifrån den tour, som ståndet tillföre beviljat borgmästarena i de smärre städer, skulle undantagas de, som ifrån landsfiscaler blifvit till sådane borgmästaresylor befordrade.

§ 28. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande om öfverstelieutenanten Björnmark.

§ 29. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 16 Septembr. nästledne,²¹⁴¹ angående lifdragouneregementets befrielse från ersättning af hästtransportpenningarna från Pommern.

²¹³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 281.

²¹³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 231. Jfr prot. ovan 2 oktober 1766.

²¹⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 96. Tryckt i *BdP* 10, bil. 135.

²¹⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 257.

§ 30. Föredrogs och afslogs h. Christer Horns memorial²¹⁴² för håfpredikanten Thenstedt.

§ 31. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, som recommenderade, att presteståndet ville med dem instämman uti beslutet, ang. inquarteringen, och låta dermed förblifva efter 1763 års förordning.

§ 32. Föredrogs h. grefve Frölichs memorial af detta dato,²¹⁴³ angående cronans rätt, att bekomma räntorne uti wissa provincier med speciemynt.

Hvilket tills vidare skulle hvila.

§ 33. Föredrogs högl. ridderskapets och adelens protocollutdrag, angående Svartsjö kungsgård, hvarå redan befinnes borgare- och bondeståndens resolutioner.

Efter någon discours, antingen protocollutdraget eller dessa påskrifter skulle bifallas; deciderade votering och 13 Ja, emot 19 Nej, att ståndet instämde med borgareståndet, uti bifall, att den nu lediga kungsgården Wentholmen, i stället lemnas till landshöfdingen Broman, och Kongl. Maj:t med råds råde tackes i nåder tilse, det landshöfdingen Broman får fyllnaden uti något annat, i fall Wentholmen icke kan anses för fullt æquivalent; hvarmed bondeståndets påskrift äfven instämde.

§ 34. Föredrogs cammar-, oeconom.- och commercedeputations betänkande, angående dess betjening, hvilket bifölls, samt att häradshöfdingen Schult bibehålles wid sin sista riksdag vundna tour, och häradshöfdingefullmagt.

§ 35. I anledning af ankommen påskrift ifrån wällofl. borgareståndet, deruti dess secreterare tillägges 6 000 d:r silf:nt af statsmedlen; beslöts, att ståndets notarius primus får lika med honom, men icke mera, än 6 000 d:r kopp:nt.

²¹⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 301.

²¹⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 925, nr 300.

§ 36. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations protocollsutdrag, af d. 14 Martii nästledne,²¹⁴⁴ ang. cammarrevisionsrådet Nordenstolpes ansökning om wederlag för Creutzhammars byte.

§ 37. Föredrogs och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,²¹⁴⁵ ang. nybyggnad på Rolambshof.

§ 38. Föredrogs och bifölls handels- och manufacturdeputations senare betänkande, af d. 10 Octobr. nästl.,²¹⁴⁶ angående manufacturisten Beckelin.

§ 39. Uppå högvördigste herr archibiskopens föreställning, beslöts, att cancellisten Thomée, som är förordnad till actor i Stagnelska saken, hos Hans Kongl. Maj:t genom underdånig skrifvelse till nådig åtanka recommenderas.

§ 40. Företrädde en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen med berättelse, att de icke kunnat widtaga de öfrige ståndens mening ang. riksdagens flyttning.

§ 41. Föredrogs och bifölls betänkandet angående revisorn Wexell.

§ 42. Föredrogs och bifölls h. Silfverschölds memorial angående dess broders capitaine Silfverschölds enka.

§ 43. Föredrogs och bifölls secreta utskåtts protocollsutdrag af d. 13 Octobr. nästl.²¹⁴⁷ angående Hosie och Wäster Skräflinge pastorat, såsom præbende för en af theologiæadjuncterne i Lund.

§ 44. Uplästes 87 § af bondeståndets allmänna besvär, som bifölls, och likaledes 91 samt 75 § § af samma besvär.

²¹⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 247.

²¹⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 929, nr 245.

²¹⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 933, nr 180.

²¹⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 930, nr 258.

§ 45. Föredrogs ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 13 Octobr. nästledne,²¹⁴⁸ rörande 88 § af allmogens allmänna besvär, hvarvid ridderskapet och adelen stadnat i skiljagtigt slut ifrån allmänna besvårsdeputations project.

Ståndet, som detta mål tillförene förehaft, förblef ock nu vid sitt förra beslut.

§ 46. Förehades ärbara bondeståndets protocollsutdrag, rörande odisponerad crono-tiondes försäljande genom utrop till den mästbjudande;²¹⁴⁹ och beslöt ståndet, på gifven proposition, att sådan tijondespanmål ej må å dylikt sätt försäljas, samt att med tijondesättningar förfares efter förra författningar.

§ 47. Kom ståndet öfverens, att om de mål och ärender hvilke komma att intygas uti dess efter riksdagens slut afgående circulaire, må i mårgon vill Gud, öfverläggning företagas, i anledning af den rotulus, som notarien författadt.

§ 48. Föredrogs höglöfl. ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d. 26 Augusti nästledne²¹⁵⁰ rörande inqvarteringen; hvarvid h. doctor Nordman i synnerhet förestälte de skäl, som böra föranlåta ståndet, att nu i denna saken accedera till höglöfl. ridderskapets och adelens tanka, såsom med lagarna närmast enlig; hvarmed herr superintendenten Körning sig äfven förenade.

Herr biskop Serenius projecterade, att magistraten och borgerskapet måga med garnizonsregementernas fullmäktige öfverenskomma om någon wiss taxa eller hyressumma, som kan vara tillräckelig, att derföre erhålla kvarter.

Under ventilationen i detta ämnet begärade åtskillige herr biskop Serenii förslag till proposition hvilken äfven herr archibiskopen och taleman ville göra; men andra åter protesterade deremot, såsom stridande mot ståndets

²¹⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 67.

²¹⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, bondeståndets protokollsutdrag, nr 107. Tryckt i *BdP* 10, bil. 114.

²¹⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 923, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 64.

förr tagne beslut, hvilket icke borde uprifvas, hvarföre, och som tiden nu var inne, då ståndet skulle nedträda i kyrkan, att bivista riksdagspredikan, blef intet vidare härvid tillgjordt.

§ 49. Beslöts, att saken, angående Adlersalviska cronofordran, skulle anses, såsom af presteståndet för denna riksdagen oafgjord.

§ 50. Föredrogs och bifölls h. Grönhagens memorial och bancocommissarien Egerström; hvarefter ståndet sig förfogade ner i kyrkan att bivista gudstjensten.

Den 16 Octobr.

§ 1. Sedan riksens ständer, efter slutade formaliteter den föregående dagen, af hvarannan taget afsked i rikssalen, genom sina talemän, företog sig nu ståndet, ett och annat ståndet särskildt rörande oeconomiemål; och beslöts, uppå h. probsten Wijkmans hemställande, att ett protocollsutdrag borde uppsättas, hvarutinnan å daga lägges, at saken, rörande presterskapets vederlag, hvaröfver bondeståndet stadnat i lika slut med ridderskapet och adelen, samt borgareståndet, är ett mål, hvilket på det närmaste rör och rubbar de presterskapet nådigt förunnade och af glorvördigste Svea konungar confirmerade privilegier; i anseende hvartill, ståndet bör på det kraftigaste protestera emot den af de öfrige respective stånden projecterade undersökningen.

§ 2. Sedan herr biskopen, doctor Serenius förklarar sin tanka om den af secreta utskåttet föreslagna drätselcommission, hvilken kunde hafva flere betänkeligheter med sig att tillåta; utan att fast bättre wore, det cammarcollegium och statscontoiret hädanefter, som tillföre, till riksens ständer upgifva sitt förslag om drätselwärbets förbättring; förenade sig ståndet derom, att, genom protocollsutdrag, gifva detta sina ledamöter i secreta utskåttet tillkänna, och hos ståndets talemän anhålla, det han ej undertecknar expeditionen härom.

Borgareståndet skulle äfven genom tvänne ledamöter, anmodas, att med presteståndet härutinnan instämma.

§ 3. Justerades den af ståndet bevilljade dechargen för dess förra bancofullmäktige, hvilke deraf skulle undfå sä[r]skilte protocollsutdrag.

§ 4. På herr probsten Engzelii hemställande, bifölls, att, genom utdrag af protocollet, tillkänna gifva ståndets beslut, att landsfiscalen Lovén, hvilkens besvär öfver urskillningsdeputations utslag på dess hos riksens ständer anmälda ansökning, hos ståndet för detta förearet, måtte befrias ifrån de af bemälte deputation honom, Lovén, ålagde 50 d:r silf:nts och förelagde 100 d:r d:o mynts vite.

§ 5. Notarien öfverlemnade til ståndet acterne, rörande ståndets allmänna besvär, wid innevarande riksdag, jämte det af honom i allmänna besvärdeputation hållna protocoll.

§ 6. Resolverades att som ridderskapet och adelen till känna gifvet, att ridderskapet och adelen vore sinnadt, att hos Kongl. Majj:t anmäla målet, rörande presteståndets convention, om riksdagsmannavalens anställande, m. m. samt anhålla, att Hans Majj:t täktes wägra dess höga namns under-tecknande, i händelse expedition deröfver skulle med de trenne andre ständens underskrift komma från riksens ständer att afgå; så skulle presteståndet äfven i underdånighet till Kongl. Majj:t inkomma med anhållan, att, sedan trenne stånd stadnat i lika slut, Kongl. M:t ej ville i nåder göra något hinder och uppehåll wid expeditionen af detta ståndets riksdagsmannareglemente.

§ 7. Likaledes kom ståndet derom öfverens, att hos Kongl. Majj:t borde underdånigste tacksäjelse afläggas, för dess högst rättvist gifna utslag å religionsmålet, rörande för detta kyrkjoherden Rutströms villfarelser i vår christeliga lära; hvarmedels Kongl. Majj:t å daga lagt, ett lysande prof af rättvisa och ömhet att förvara vår evangeliska församling för falske lära och willfarelse.

§ 8. Upteddes electorerernas wal til ledamöter i expeditionsdeputation, i de afgående trennes ställe; och blefvo dertil utnämde herrar probstarne Wijkman och Mathesius, samt kyrkjoherden Rundberg; hvilke äfven komma att, wid den förestående höga förmälningssacten, wara ståndets deputerade, och

wid den underdåniga glädjebetygelsen göra högvördigste herr archibiskopen följe, så wida inga andre ståndets ledamöter då lära wara att tillgå.

§ 9. Herr biskopen doctor Lamberg, som nu upkom, betackades af ståndet för dess wackra riksdagspredikan, och anmodades, att med dess utgifvande af trycket, äfven göra sig allmänheten förbunden.

§ 10. Discourerades om de ämnen, hvilke i riksdagscirculairt böra omröras, hwarvid notarien uppgaf en utur de inkomna stiftens ecclesiastiquebesvär, samt consistoriernes riksdagsrelationer, samlad förteckning öfver dylika mål.

Sedan notarien, i anledning häraf, undfått befallning, att med första uppsätta circulairt; skulle det sedermera af de qvarblifvande ståndets ledamöter justeras.

§ 11. Under dessa öfverläggningar, anmälte herr biskopen doctor Lamberg, huruledes nyligen händt, att Kongl. Maj:t, i anledning af en under riksdagen förekommande casus, behagadt i nåde resolvera, att, som en biskop vid riksdagen, med öfrige riksdagsfullmäktige från stiftet, ej repraesentera dess consistorium, så kan ej den sökandes pastorat-examen af dem förrättas, utan måga sådana examina, wid slike tillfällen, då ej utan synnerlig kåstnad resa kan anställas till eget consistorium, uti denna stadens consistorio afbördas. Herr biskopen som fant att detta stadgande vore nytt och ej öfverensstämmande med öflig praxis; hemstälde fördenskull, om ej ståndet skulle willja härvid lägga hand, att ändring skaffa uti ofvan högst-berörde Kongl. Maj:ts nådiga utslag.

Herr biskop doctor Körning gaf tillkänna, att biskopen under wistandet vid riksdagen, icke tillkommer, att preste- och pastoralexamina anställa, utan att consistorium förut dertil gifvet dess bifall. Men flere ståndets ledamöter funno ej något härvid kunna tillgöras.

§ 12. Uplästes ett af h. biskopen doctor Fortelius till ståndet ingifvet memorial ifrån consistorium i Borgo, rörande de i svenska Carelen boende grækiska religionsförvanter i anledning hvaraf herr biskopen tillstyrkte ståndet, att, sedan consistorium i Borgo flere resor förgäfves härom låtet bref afgå till synoden i Petersburg, ståndet ville taga sig denna angelägen-

heten an, och hos Kongl. M:t i underdånighet anhålla, om detta målets öfverlemnande till svenska ministern i Petersburg, som torde kunna finna utväg, att skaffa consistorio önskeligt slut härutinnan.

H. kyrkjoherden doctor Nensén föreslog äfven, att den härvarande ryska kejsrerliga ministern torde finnas benägen och villig, att härvid göra godt biträde hos ryska regeringen om han skulle af ståndet derom anmodas.

Ståndet biföll, i anseende till anförda skäl och omständigheter, att ett sådant underdånigt bref skulle till Kongl. Maj:t afgå.

§ 13. Föredrog h. öfverhåfpredikanten doctor Nordman, om icke ståndet nu wille afgöra saken, rörande inqvarteringen för gardet och lifdrabanterne, hvilken ej hant den föregående dagen till behörigt slut bringas; emedan, wid gjord proposition, då blef svaradt både Ja och Nej; yrkande herr öfverhåfpredikanten slut härutinnan, med så mycket större skäl, som h. öfverhåfpredikanten försäkrade, att honom blifvet låfvat, det någon medel-wäg, som kunde falla billig å ömse sidor, skulle tills i dag påtänkas.

Men åtskillige ståndets ledamöter förklarade sig ej kunna bifalla någon ändring uti ståndets häröfver tillförene tagne beslut.

Hvaremot kyrkjoherden Ståhl förmente, att detta ej innebar någon ändring, utan allenast en närmare förklaring af ståndets förra beslut, som ej är i någor måtto deremot stridande.

§ 14. Herr professor Amnell erindrade ståndet, att, vid utförandet af det långsamma och vidlöftiga religionsmålet, rörande för detta kyrkjoherden Rutströms irriga läro- och prediko-sätt, hade comministern vid kongl. Rid-darholms församling, magister Pehr Stenbeck, såsom consistorii fullmäktig therstädes, samt advocatfiscalen uti kongl. Svea håfrätt, Willhelm Norden-hjelm såsom actor, haft all möda ospard, samt ådaga lagdt de utmärkte prof af kärlek för religionens renhet, och skickelighet att handtera ett så ömt och granlaga mål; att ståndet hade, till god del, att tillskrifva deras omtanka, flit och oförtrutenhet det slut, som saken nu ändteligen nått.

Uppå h. professorens hemställande bifölls, att högvördigste herr archibis-kopen och talemannen skulle, genom utdrag af protocollet, anmodas, att Nordenhjelm och Stenbeck, för deras, vid detta actorat och fullmäktigskap, nedlagda berömliga arbete, å ståndets wägnar på det vänligaste betacka.

§ 15. Herr biskopen doctor Fortelius, tillika med h. lector Kraftman, hvilka nu voro härifrån resefärdige, togo af ståndet ett ömt afsked.

§ 16. Utnämdes vissa deputerade af ståndet, som skulle reglere ståndets wanliga utgifter vid riksdagens slut.

Den 17 Octobr. 1766

§ 1. Beslöts, att de tvänne af ståndet till de öfrige respective stånden afgifne protocollsutdrag af d. 13 Septembr. och 13 Octobr. nästledne, rörande medel och utvägar till befordran af gudsfrugtan och goda seders förbättring i vårt käre fädernesland, måga till trycket²¹⁵¹ befordras så snart notarien hinne derom besörja.

Likaledes skulle, med ståndets bifall, tryckas ståndets protocollsutdrag, angående reglementet eller convention om riksdagsmannans valens anställande för framtiden; såsom ock stora deputations lag-utskåts betänkande, öfver justitiæcancellarens förhållande wid riksdagsmannavalet i Skara stift.

§ 2. Uppå någon öfverläggning fants nödigt, at det af h. Ehrengranat nyligen af trycket utgifna memorial, hvarutinnan tillstyrkes, att värkställigheten af Kongl. Maj:ts dom öfver för detta kyrkioherden Rutströms irriga lärosätt och willfarelser i religion, måtte till nästa riksdag upskjutas och då af riksens ständer cognosceras m. m. måtte af någon skickelig hand refuterats, hälst och emedan åtskilligt skall i bemälte memorial förekomma, som är stridande emot acta probata och sanfärdiga förloppet af detta mål ifrån början till slut. Men ståndet wille göra sig försäkradt, att consistorium urbicum icke lærer underlåta, att äfven på denna skrift fästa uppmärksamma ögon, och föranstalta om dess vederläggande.

§ 3. H. doctor Nordman, anhölt å nyo att inqvarteringssaken, som ännu ej blifvit afgjord måtte nu sluteligen företagas.

Men då häremot yrkades ståndets häröfver förr tagna beslut; begärade h. öfverhåfpredikanten, att utur protocollat måtte lemnas honom del af sakens förlopp d. 15 sistl. och tog kort derpå af ståndet afsked.

²¹⁵¹ I protokollet: *tycket*.

§ 4. Öfversågs projectet till ståndets afgifter förledne riksdag, hvarvid ståndet ock nu lät förblifva, undantagande hvad notariernes arfvode beträffar, af hvilka magister Brander redan för detta blifvet af ståndet hugkommen, och magister Klint, som kommer att draga försorg om protocollets renskrifvande, samt förblifver någon tid i staden, att reglera ståndets acter och besörja de återstående expeditioner, unfår derföre 1 500 d:r kopp:nt; hvilket alt ståndet beslöt skola utgå af ståndets cassa, som framdeles warder derföre godt gjord, enär de Götheborgs och Wisby stift ålagde witen hinna inflyta; hvarföre notar. consistorii här i staden som, emot 300 d:r kopp:nts lön af ståndets cassa, åligger, att hafva wård och inseende öfwer ståndets archivum, samt öfver acternes och protocollernes registrerande, och att för cassans pengar göra redo och räkning, skulle anbefallas, att dessa medels indrifvande med det aldraförsta bevaka.

Härvid pröfvades äfven godt, att magister Brander, som hade sista riksdags protocollers renskrifning om hand, skulle af ståndets cassa undfå, hvad han, för denna renskrifning, efter upptedd räkning utgifvet.

§ 5. Ståndet erinrade sig, att, som afgiften till dess archivum förleden riksdag blef fördubbladt, och rikets presterskap å några ställen låtet förmärka sin åstundan, att ifrån fördubblingen warda befriadt; så, ehuru wäl något ännu återstår af den Pahliska samlingens completerande, kunde likväl denna afgift af pastores i riket nu mera återgå till den enkla summa, hvartill den samma i början blifvet utsatt, hvilket således äfwen kommer uti riksdagscirculairt, att rikets presterskap tillkänna gifvas.

§ 6. Herr biskopen doctor Serenius, som nu snart wille göra sig färdig att resa härifrån, tog af ståndet afsked.

§ 7. H. probsten magister Ekström gjorde erinran, att, som probsten doctor Wahlborg, wid början af riksdagen, blef af ståndet förklarad förlustig sin riksdagsmannarättighet för både denna nu förflutne och nästkommande riksdag; så borde consistorium i Götheborg derom blifva underrättadt, som eljest månde wara i okunnighet om en slik i ståndet förelupen omständighet. I anseende härtill, resolverades, att af detta ståndets tagna beslut skulle, genom utdrag af protocollet, lemnas consistorio i Götheborg behörig del.

§ 8. Innan ståndet nu åtskildes, förbehöllo sig dess ledamöter i expeditiionsdeputation, att om de tvänne ståndet nära rörande målen, conventionen och presterskapets vederlag, få med de i staden qvarblifvande ståndets ledamöter öfverlägga och rådgöra, om så betarfvades, och deräst någre oförväntade omständigheter skulle dertill anledning gifva.

§ 9. Högwördigste herr archibiskopen och talemannen förklarade inför ståndet sin tacksamma erkänsla, för benägen hugkomst wid reglerandet af talemännens arfvoden.

§ 10. Häruppå tog herr archibiskopen och talemannen, medels ett ömt tal till ståndet, afsked af dess samtelige ledamöter, och, förnöjd öfver godt slut på denna långvariga riksdag, betackade ståndet för dess å daga lagda prof af kärlek och vänskap, samt önskade öfver hvar och en den Högstes milda nåd och välsignelse; hvilket af herr biskopen doctor Filenius, å ståndets vägnar, besvarades.

§ 11. Uppå förrättad wanlig bön och sång, samt under inbördes tacksägelser för gemensamt biträde wid riksdagsgöromålen, och trogne önskningar till en lyckosam hemresa och all sjelfbegärlig sällhet, åtskildes ståndet, anropande den aldra högstas välsignelse öfver de, vid denna riksdag, till rikets räddning och uprätthållande, widtagne utvägar och författningar.

J. Brander Eric Klint

BILAGOR TILL PRÄSTESTÅNDETS RIKSDAGS-
PROTOKOLL
1765–1766

1.

*Prästeståndets allmänna besvär**(Flertalet paragrafer i Prästeståndets arkiv, vol. R 932.)*§§ 1–2.²¹⁵²

§ 3.

Om kungörelser och publicationers upläsande i predikestolen, som komma från collegier och embetsmän, m. m.²¹⁵³

Wid öfverläggning om de flere angelägna ärender, som röra kyrko-wäsendet och i synnerhet gudstjenstens ordenteliga förrättande i Guds hus, har preste-ståndet fådt särdeles anledning att beklaga det öfwer allt i vår swenska församling, så wäl i städerna, som på landet, widtagna bruk, att, mellan börnas läsande å predikestolen, låta afkunna hwarjehanda publicationer och kungörelser, som icke i någor måtto angå den offänteliga gudstjensten, och icke eller äro med Kongl. Maj:ts egen höga befallning beledsagade, hwarigenom, särdeles här i hufwudstaden, hwaräst sådana kungörelser, pålysningar och flere andre slags skrifter, till största myckenhet, ifrån Kongl. Maj:ts collegier, rådstufwu- och kämnersrätter, embetsmän och private, alla sön- och högtidsdagar, till presterskapet ankomma, tiden ej allenast, till allmän församlingens lädsnad och hinder wid gudstjensten, så länge utdrages, att många, till uppenbar förargelse, gå bort innan gudstjenstens slut och således saknas, då de, medels sång och förböner, borde understödja Guds bords gäster, till den dyra måltidens wärdiga begående, utan ock de närwarandes sinnen af slika främmande och ofta otjenliga ämnen warda skingrade och i deras andagt förstörde, i anseende till hwilket allt, presterskapet, som icke kan härwid något hinder i wägen lägga, är nödsakadt, föra den rättmätiga klagan, att det christeliga ändamål, som med församlingens sammanträde i Guds hus egenteligen påsyftas, icke kan, i så måtto, till alla delar, ty wärr, erhållas.

²¹⁵² Om dessa paragrafer har inga uppgifter påträffats i besvärdeputationens protokoll eller handlingar.

²¹⁵³ Denna och följande rubriker är, om inte annat anges, satta efter besvärdeputationens protokoll i Prästeståndets arkiv, vol. R 932.

Och som dessutom af wederbörande öfverklagas, att afsigten, med sådana kungörelsers upläsande å predikestolen, sällan winnes, i thy, en stor del icke gifwa sig tålmod att slikt afhöra, utan strax gå utur kyrkan, när dermed början göres, och de, som stadna qwar, ändock ej hålla mödan värdt, att wända sin upmärksamhet på det, som med gudstjensten ingen gemenskap eger, så, till förekommande af all sådan förelöpande oordentlighet, anhåller preteståndet underdånigst, att Kongl. Maj:ts tackes allernådigst förordna, att collegiers, rätters och domstolars, samt alle andre embetsmäns och private personers publicationer och kungörelser, som ej innefatta något gudstjensten rörande ärende, ej måga hädanefter i våra församlingar, och särdeles i Stockholm, å predikestolen under gudstjensten upläsas, häldst och emedan preteståndet härjämte har sig bekant, att, utom svenska församlingen, sådant öfwer allt i christenheten aldrig waret i bruk; föresläende preteståndet²¹⁵⁴ härwid, att dylika publicationer kunna i städerna, antingen igenom trummeslag, el. i kämnersrätten och rådstufwun, å någon dertill utsatt dag, och på landet antingen i soknestufwun, el. på gången i kyrkan, af kläckaren, strax efter gudstjenstens slut, afkunnas, då icke eller någon af wederbörande skall kunna skäligen förebära okunnighet om sådana kungörelsers innehåll, sedan de, å sådant offänteligt ställe, samt å wiss dertill utsatt tid, alltid blifwa för allmänheten upläste.

Men, hwad 2:do Kongl. Maj:ts egna höga förordningars upläsande å predikestolen beträffar, finner wäl preteståndet, för dess del, att derwid torde förblifwa, som hittills wanligt waret, i synnerhet, sedan de för detta i nåde utlåfwade utdrager af de årliga publicationer och förordningar warda utgifne och till upläsande nyttjade. Det enda, hwarwid någon ändring, i detta mål, torde pröfwes ega rum, är det af riksens höglofl. ständer, wid 1756 års riksdag, anbefaldta grundlagarnas årliga upläsande wid den offänteliga gudstjensten. Ty, som desse årens erfarenhet nogsamt wid handen gifwer, att det nyttiga ändamål, som härmed blifwet påsyftadt, icke kunnat å sådant sätt, efter önskan, erhållas, så underställer preteståndet Kongl. Maj:ts nådiga bepröfwande, om ej dylikt grundlagarnas upläsande i kyrkan kunde nu mera uphöra, och Kongl. Maj:ts tackas förordna, att de i soknestufwun, el. å annat sätt, måtte warda, till deras egenteliga innehåll, för de enfalldigare bibragdte och förestäldte.

²¹⁵⁴ I handskriften: *preståndet*.

§ 4.

Om dubbla tjensteår för dem, som vicariera vid gymnasii- och scholaevärken.

Då scholaeordningens 4 cap. 1 § tillägger betjente wid gymnasii- och scholaeaterna den förmån, att, wid ansökning om befordran, ett deras tjensteår bör räknas emot en annans 2:ne, finnes ej tillika stadgadt, huruleds gymnasii- och scholae-betjentes vicarier och deras tjensteår böra anses.

Presteståndet är af den tanka, att vicarier vid gymnasii- och scholaevärken, som med fullt ansvar bestrida hela sysslan, hwilkens förwaltande ordinarier sjelf sig afsagdt, äro så mycket mera berättigade till den förmån, som sysslans förwaltande, enl. scholaeordningen, med sig förer, som gymnasii- och scholaebetjente, hwilke af sina knappa löner ej kunna underhålla någon vicarius, eljes skulle blifwa försatte i största förlägenhet om hjälp på sin ålderdom, och consistorierne ofta sakna tjenliga ämnen, om de, som blifwa behörigen förordnade att, i annans ställe, förestå en scholae- eller lecto- rat, ej skulle få nyttja dubbla tjensteår till godo, såsom den enda wedergällning för deras mödosamma tjenstgörande.

Men, på det dock unge studerande wid academien ej måtte i otid, och förr än deras mognad i studier tillåter, dragas till scholae-wärket, och, andra skickeliga och wälförtjenta prestemän till förfång, komma till åtnjutande af dubbla tjensteår, wore nödigt, att, till sådana scholae- eller sysslors sökande i allmänhet blefwe föreskrifwen en viss ålder, såsom äfwen stadgas i kyrkolagen för dem, hwilke skola antaga predikoembetet.

I anseende till hwilket allt, presteståndet underdånigst hemställer, om ej Kongl. Maj:ts skulle täckas låta utfärda allernådigsta förordnande, hwarutin- nan de vicarier wid gymnasii- och scholae-wärken, som ofwan förmälde äro, tillägges samma förmån af dubbla tjensteår, som ordinarier, enl. scholae- ordningen, wid samma syssla eger, men ej annorledes, än då denne ifrån hela sysslans förwaltande blifwet entledigad, och således sjelf icke will eller kan räkna tjensteår, samt att ingen må hädanefter warda till lectorat wid gymnasium, rectorat, conrectorat och collegat wid cathedral- och trivial- scholor, el. till vicarierande wid dylika sysslor, befordrad, som ej ännu up- nådt 25 års ålder.

§ 5.²¹⁵⁵

§ 6.

[Om offentliggörandet av tryckta förordningar m.m.]²¹⁵⁶

Alldenstund Kongl. Maj:t, uti nådigsta resolution å preteståndets besvär, d. 14 Septembr. 1731, § 6,²¹⁵⁷ i nåder låfwadt tryckta extracter af de kongl. förordningar och placater, som blifwet anbefaldte, att å predikostolarne årligen eller ock några gånger om året upläsas, fördenskuld, emedan antalet af slika höga kongl. förordningar är så stort, att församlingen derigenom skulle ej allenast i sina andagtz- och gudaktighetsöfningar warda hindrad, utan ock, särdeles de stora högtidsdagar, ofta komma nog länge öfwer tiden att uppehållas, häldst då 2 à 3 stycken, och stundom flere deraf böra på samma dag upläsas, ty anhålles underdånigst, att Kongl. Maj:t täckes allernådigst widtaga de utvägar, hwarmedels ofwan högstberörde Kongl. Maj:ts nådigst gifna löfte med aldräförsta kunde blifwa i wärket ställdt; till winnande hwaraf, tillika underställes, om ej det sammandrag af kongl. förordningar, som årl. skola upläsas, hwilket af lectorn wid kongl. gymnasium i Skara, magist. Sven Vilskman med mycken flit författadt blifwet, uppå behörig granskning af kongl. cancelliecollegio, torde pröfwas wara af den beskaffenhet, att det uppfyller riksens ständers åstundan; på hwilken händelse, anhålles i underdånighet, att, uppå Kongl. Maj:ts nådigsta befallning, detta extract af högstbem:te förordningar måtte af trycket utgifwas, och exemplar deraf hwarje kyrka i riket meddelas, att till upläsande af predikestolarne nyttjas, efter ordentelig repartition, å alla sön- och högtidsdagar om året.

Hwarjämte i lika underdånighet anhålles, att de af merhögstberörde kongl. publicationer, som, för deras ålder, el. ock i annat afseende, ej äro lämpelige till nu warande tidens beskaffenhet, såsom mindre nödwändige att hädanefter afkunnas, måga utur detta sammandrag uteslutas.

²¹⁵⁵ Om denna paragraf har inga uppgifter påträffats i besvärdeputationens protokoll eller handlingar.

²¹⁵⁶ Rubriken satt av utgivaren.

²¹⁵⁷ Tryckt resolution 14 september 1731: *Kongl. Maj:ts nådige Resolution Och Förklaring Uppå the allmänne Besvär, som thes trogne Undersåtare af Riksens Prästerskap wid thenne Riksdagen i underdånighet andragit.*

§ 7.

Om psalmböckers, catechesers och biblars tryckande,
under consistorii inseende, samt om
Adlerbergiska privileg. exclusivum.

Ehuru Kongl. Maj:t, uppå presterskapets underdåniga besvär år 1739,²¹⁵⁸ allernådigt tåkts resolvera, att psalmböcker och catecheser på godt papper böra tryckas, och wid inbindningen planeras, wid confiscation af exemplaren, om annorledes sker, måste likwäl presterskapet å åtskilliga ställen, emot önskan, förnimma, att detta Kongl. Maj:ts höga förordnande, till allmogens stora klagan i synnerhet, af den ena eller andra esomoftast öfwerträdes. Dessförutan har äfwen flerestäds, genom upläggares förwällande och oaktsamhet, händt, att psalmböcker och catecheser, samt andra catechetiska afhandlingar, ifrån tryckerierna i riket utgådt och kommet i allmänhetens händer, hwaruti befunnits åtskillige gröfre och nog anstötelige tryckefel. Fördenskuld och på det de härom tillförene utgångne kongl. förordningar måtte i nogesta efterlefwas, och eljes all annan behörig noghet i akt tagas wid sådana böckers aftryckande och inbindande, är presteståndets underdåniga anhållan, att så wäl boktryckare måtte blifwa i nåde anbefaldte, att i närmesta consistorio upgifwa prof på papper och stilar, som wid en uplaga af abc-böcker, catecheser, psalmböcker el. biblar, komma att nyttjas, och af consistorio pröfwas och gillas böra, såsom ock att consistorierne i riket åläggas måtte, att hwar å sin ort, hafwa inseende deröfwer, att, förmedels någon pålitel. correctors förordnande, som med upläggarens bekåstnad underhålles, afdragningen måtte ske med den noggranhet och renhet, som möjelig är, och för enfaldige läsare med skäl nödig pröfwas, samt att äfwen inbindningen den anbefaldta planeringen icke å sido sättes.

Hwarjämte och på det den i vår församling nu allmänt brukeliga Svebilii cateches i synnerhet måtte för ett lindrigare pris erhållas kunna, än af Adlerbergske arfvingarne, som innehafwa ett dem derå i nåde förundt privilegium exclusivum, önskade presteståndet i underdånighet, att nyssnämde privilegium exclusivum, enär det nu till ända lupet, ej prolongeras måtte, utan hwarje boktryckare i riket hädanefter lämnas frihet att uplägga denna cateches, såsom äfwen andra catechetiska förklaringar, psalmböcker och

²¹⁵⁸ Tryckt resolution 6 juni 1739: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmenne besvär och ansökningar, som thes trogne undersåtare af presterskapet i Sverige och Finland wid then nyligen öfwerståndne riks-dagen andragit.*

biblar, då prestaståndet väntar, att allmogen skall kunna erhålla sådana för sig nödiga böcker för det lindrigaste pris.

§ 8.

Om liks begrafvande i kyrkan.

Kongl. Maj:t har, uti nådig skrifwelse, d. 11 April 1757, anbefaldt consistorium i Åbo, att, till förekommande af de olägenheter, som liks begrafvande i kyrkan med sig förer, låta, genom wederbörande presterskap, behöriga allwarsamma föreställningar uti församlingarna härom göras, så att de kunde förmås till att wedertaga och bruka tjenliga grafställen på kyrkogårdarne.

Till underdånigt följte här af, har så wäl presterskapet i Åbo, som Borgo stift, hwaräst begrafningar merändels ske i kyrkorna, genom flitiga och eftertryckeliga föreställningar sökt att bringa sina församlingar till eftersinnande ej allenast af den skada, kyrkorne, till gålf, väggar och bänkar, taga af ett sådant jordens upgrafvande, utan ock, huruleds en för hälsan farlig och äwentyrlig liklukt, särdeles sommartiden förorsakas, men som, oaktadt all härwid använd presterskapets möda, de fläste församlingar i dessa stift dock icke welat låta sig beqwäma till detta missbruks afläggande, och att å kyrkogårdarna uptaga nya lägerställen för sina döda, så är nu prestaståndets underdåniga anhållan, att Kongl. Maj:t täckes taga detta mål i nådigt betragtande, och att ett allmänt förordnande för alla församlingar i riket, allernådigst utfärda låta, hwarutinnan den oseden med liks begrafvande uti lösa mullgrafwar i kyrkorne blefwe wid utsatt wite, förbuden, samt att inge andre än hwälfde grafwar till hwiloställen för döda i kyrkorna hädanefter finge nyttjas.

§ 9.

Om kongl. hofrätters och collegiers circulairer till consistorier och konungens befallningshafvande, att de böra med vederbörande in extenso communiceras.

Alldenstund under tiden händt, att ej allenast kongl. hofrätters och collegiers universaler, innehållande antingen någon lagsens närmare förklaring, eller annat presterskapet äfwen rörande ärende, utan ock Kongl. Maj:ts egne höga bref och rescripter, hwilke egne höga bref och rescripter, hwilke till samtel. dess trogne undersåtars underdåniga efter rättelse, i en el. annan

måtto, affärdas, warda af consistorier och konungens befallningshafvande, till hwilka de directe utgå, allenast i kårta och otillräckeliga utdrager el. transsumter, med wederbörande communicerade, hwarigenom de ofta försättas uti owisshet om de i slika circularer omrörda måls rätta beskaffenhet, som, wid utöfningen, ej annat kan än förorsaka irring och willrådighet; fördenskuld, till förekommande häraf, anhåller presteståndet underdånigst, att consistorier och K. M:ts befallningshafvande warda i nåder anbefaldte, att aflämna fulla afskrifter in extenso af de till dem immediate ankommande Kongl. Maj:ts, kongl. hofrätters och collegiers bref och circularer.

§ 10.

Rörande urminnes häfd å prestebord, samt att alle förrättningar och rättegångar med prestebord, under vacance, måga uphöra.

Som oftast förefaller wid storskiiftsdelningar å prestebord, och äfwen wid andra tillfällen af rättegång, att prestebordsinnehafwaren icke kan utur kammar-collegii archivo, kronans jorde-böcker, el:r med sjelfwa gåfwo- och åtkåmst-brefwens uppteende, bestyrka hwarken eganderätten till alla boställets tillhörigheter, eller des rätta storlek till öretal; så befarar presteståndet, att Kongl. Maj:t skulle med dylika specielle måls underdåniga upgifwande, enl. 1757 års kongl. resol. å prestaståndets beswär,²¹⁵⁹ blifwa ganska ofta oroad, och äfwen storskiiftsdelningar af sådan omgång, hwilken fordrar en längre tids utrymme, blifwa hindrade, emot Kongl. Maj:ts eget nådigsta syftemål. Fördenskuld, och som urminnes häfd å prestebord och des egor, såsom grundad å presteprivilegiernes 3 och 4 §§, är af särskild beskaffenhet, och bör ifrån allmänna lagen undantagas, så anhålles i underdånighet, I:mo att Kongl. Maj:t wille i nåder anbefalla wederbörande domstolar och executorer, att genast uptaga alla upkomna twister om prestegårdars egor, och dem så afhjelpa, att presteborden, wid sådan händelse, som ofwan förmäld är, måtte, i kraft af urminnes häfd, oqvaldt bibehållas wid alla dem tillhöriga egor, så i som utom by, utan att Kongl. Maj:ts eget höga yttrande öfwer hwar sådan specialis casus måtte nödig pröfwas.

²¹⁵⁹ Tryckt resolution 12 januari 1757: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär och ansökningar, som thesz trogne undersåtare af presterskapet i Swerige och Finland, wid then nyligen öfwerståndne riks-dagen, andragit.*

II:do att, då, wid storskiften i synnerhet, kyrkoherde- och capellansbeställens, samt alla andra kyrkostaten tillhöriga hemmans, rätta öretal ej kan, å sätt, som ofwan berördt är, bestyrkas, dem dock måtte tilldelas lika innehåll af egor, som de, i jämförelse med sina grannar, oklandradt af ålder innehafdt, och de således, i lagligt stöd af urminnes häfd, måtte få fullt genfullo, i åker, äng, skog och mark, så att äfwen de af ålder, särskildt och utom gemenskap med grannar, nyttjade wretar och fjällar, ej måga i skiftet uptagas.

Hwarjämte i lika underdånighet anhålles, att, som icke sällan händer, att så wäl storskiften å prestebord blifwa anställdte, som twistigheter om deras egor och öretal reste, då innehafwaren med döden afgådt, el. annorstädes bortflyttadt, alla sådana förrättningar ej måga anställas, el. af domare uptagas, under tjenste- och nåde-år, då sällan tillgång, gifwes på den prestman, som med tillbörl. kunskap om prestebordets beskaffenhet, wid slika tillfällen, kan bewaka dess rätt och förmån, samt att storskiftens och twistigheters å prestebord fullföljande, under infallande vacance, må uphöra, der de förut skulle wara påbegynte, och hwila, in till dess lägenheten warder tillsatt och af successorn tillträdes, häldst och emedan, enl. presteprivilegiernes 5 §, Kongl. Majj:ts nådigsta resolutioner å presteståndets beswär, d. 6 Martii 1633 § 8, d. 5 Julii 1636 § 5, d. 17 Februar. 1640 § 11, d. 27 Augusti 1668 § 5, samt Kongl. Majj:ts bref till dess kammarcollegium d. 2 Novembr. 1688, *presten* tillhör, att, jämte consistorium och häradsfogden, såsom actor, *inwigilera prestebordets rätt*.

§ 11.

Om nye wägars anläggande.

Ehuru, å ena sidan, allmänna lagen innehåller och förmår, att lands- och färwägar årligen skola wid magt hållas och förbättras, samt att äfwen nya efter hand måga anläggas å de orter, hwaräst de för resande i gemen kunna nödige pröfwat, dock likwälsom, å den andra, erfarenheten wid handen gifwer, att presterskapet, jämte allmogen, å några ställen i riket blifwet betungadt med flere wägars anläggande och årliga uppehållande, än nödwändigheten synts kräfwa, och hemmansbrukets behöriga skötsel tillåta welat, hwilke dessutan, genom wederbörandes mindre försigtiga föranstaltande, stundom blifwet på sådana ställen utsedde, hwaräst frugtbar jord, till landtmannens känbara förlust och ewärdeliga lidande, märkel. medtagits; så an-

håller presteståndet i all underdånighet, det tackes Kongl. Maj:t allernådigst förordna, att inge onödige wägar, och hwilke ej lända till resandes allmänna beqvämlighet, måga hädanefter uptagas, men, deräst sådana nya wägar skulle betarfwas, att inegor måtte blifwa förskonte, och utmarker dertill häldst nyttjas, der tillgång gifwes, och det, utan särdel. hinder för resande ske kan, hwilket allt uppå wederbörande befallningshafwandes inseende och strängesta ansvar ankomma bör.

§ 12.

Om taxeringars och bevillningars utsättande efter de nya hemmantalen i Österbottn.

Som Kongl. Maj:t, uti resolution å allmogens beswär, d. 21 Januar. 1748 i nåde resolveradt,²¹⁶⁰ att en allmän refning och skattläggning å alla hemman och egor i Österbottn, som i sednare tider icke blifwet methodice refwade och skattlagde, skall för sig gå, hwilken ock allaredan blifwet företagen, samt, uppå riksens ständers tillstyrkande d. 11 Novembr. 1756 förordnadt, att ej de gamle på höft och gissning utsatte mantalen, utan det hemmantal, som wid denna skattläggning utsattes, wid alla tillfällen, bör tjena till grund och rättelse; så anhåller presterskapet i Österbottn, att, wid alla taxeringar och bewillingar, bem:t Kongl. Maj:ts förordnande till godo njuta, häldst och emedan ej de, mera än deras åhörare, hwarken i ljuft el. ledt, af gamla mantal någon förmån hafwa, utan upbära sina rättigheter efter den wid refningen och afskattningen befunna hemmanens beskaffenhet.

§ 13.

Om damspännen i Öster- och Vesterbottn.

Uppå kongl. cammarcollegii och statscontoirets förordnande, hafwa de så kallade mål- och damspännen i Öster- och Vesterbottn blifwet indragne, på den grund, att, uppå träffad wiss årl. tijondesättning der å orten, all intägt af cronotijonden i kyrkoherbärgen skall hafwa uphördt. Men, emedan saken sig annorledes förhåller, och kyrkowärdarne ännu, såsom tillförene, hafwa inseende öfwer cronotijondens in- och utmätning i soknens tijondebodas, så

²¹⁶⁰ Tryckt resolution 21 januari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som thesz trogne undersåtare af riksens allmoge uti Swerige och Finland, igenom theras utskickade full mäktige wid sidst öfwerståndne riksdagen i underdånighet ingifwa låtit.*

anhålles i underdånighet om ändring uti berörde collegiernes författning, och att den wanliga belöning af damspännen, som Kongl. Maj:ts resolution på presterskapets beswär, af år 1660, tillägger kyrkowårdarne, för deras möda wid tijonde-intägten, måtte äfwen hädanefter dem tillfalla.

§ 14.

Om carelska presterskapets och allmogens befriande ifrån bevilningsafgifter.

Äfwenledes beswärlar sig presterskapet i Carelen deröfwer, att kongl. cammarcollegium och statscontoiret, medels bref af d. 14 Februar 1764, anbefaldt Kongl. Maj:ts befallningshafwande i Lovisa, att taxera carelska presterskapet till alla de utgifter, som 1762 års bewillningsförordning rikets innewånare ålägger, hafwande bemäldte collegier grundadt besagda deras förordnande endast deruppå, att hwarken presterskapet eller allmogen i Carelen blifwet uti förordningen expresse undantagne och ifrån de der nämde afgifter frikallade.²¹⁶¹

Men, som, enligt den, imellan kronorna Sverige och Ryssland, i Stålbowa slutna fredsunderhandling, innewånarena i Carelen i ewärdeliga tider blifwet befriade ifrån allmänna utlagor och bewillningar till Kongl. Maj:t och kronan Sverige, och hwarken allmogen el. presterskapet derstädes, alt sedan de kommet under swensk regering, andra contributioner erlagdt, än krönings- och begrafningshjelpen allenast; så anhåller nu presterskapet i Carelen underdånigst, att, som det icke wet sig hafwa i någor måtto förwärdadt den i ofwan nämde fredstractat förundta kongl. nåd och förmån, Kongl. Maj:t täckes allernådigst frikalla dem både ifrån närwarande dem ålagda, och alla andra bewillningar, som rikets innewånare, i anseende till allmänna tarfwor, påläggas kunna.

§ 15.

Om tijondeströmmingen på Åland.

Kyrkoherdarne på Åhland beswära sig deröfwer, att till känbar minskning i deras ringa inkomster, den af uråldriga tider wanliga tijonde af innewånarens drägtiga strömmingsfiskerier blifwet indragen, och, i stället för hwar

²¹⁶¹ Tryckt förordning 21 juni 1762: *Swea rikes ständers bewillning för år 1763 och the påföljande åren til och med thet årets slut, tå nästa riksdag kommer at uphöra.*

10:de tunna, nu mera gifwes öfwer allt allenast en tunna ogälad strömming af hwarje större eller mindre notedragt, enl. Kongl. Maj:ts allmänna förordning för Åbo stift. Men, emedan högstsäl. Konung Carl XI, uti nådig skrifwelse till consistorium i Åbo, d. 17 Septembr. 1694 med klara ord undantager Åland ifrån gemenskap med de öfrige provinser, som sortera under Åbo stift, och, att förtiga flera äldre, i detta ämne, utgångna kongl. rescripter, högstsäl. Konung Friedrik I, uti nådig resolut. på presterskapets ifrån Åhland enskildta beswär af d. 31 Aug. 1727, tillsagdt presterskapet derstädes, att, *efter förra wanligheten*, njuta så denna, som de öfriga tijondepersedlar, och således tillerkändt kyrkohärdarne strömmingstijonden efter den wälsignelse, som faller af fiskerierna, hwilket med laga bewis kan bestyrkas hafwa af ålder härstädes wanligt ware; ty gör sig presterskapet på Åhland i underdånighet försäkradt, att det måtte bibehållas wid en sådan dess urgamla rättighet, och äfwen hädanefter i nåder förunnas, att få upbära hvar tijondetunna strömming af hwarje notgård; häldst och emedan denna förmån är på flästa ställen den enda, som presterskapet, för dess embetes möda, tillfaller.

§ 16.

Om presterskapets rättighet, att, emot ränta, få bruka och nyttja kyrkojordar.

Som allt bör wara ogildt, som beslutas emot privilegier, så, emedan 79 § af kongl. resolutionen på allmogens beswär af år 1756 tyckes strida så wäl emot presterskapets urgamla rättighet, som emot den försäkran, Kongl. Maj:t i presteprivil. 13 §²¹⁶² samt uti 1723 års förordning om presterskapets upbörd²¹⁶³ i nåde förunnadt, att, emot städja och ränta, de kyrkoherdar, som ringa jord kunna hafwa, skola få bruka och nyttja de kyrkojordar, som de med eget afwel kunna häfda; ty anhåller presterskapet i underdånighet, om

²¹⁶² Tryckta privilegier 16 oktober 1723: *Privilegia af then stormechtigste och allernådigste konung Friedrich Sweriges, Göthes och Wändes konung. &c. &c. &c. åhr 1723. uppå riksdagen i Stockholm öfwersedde och stadfästade, för biskoparna och samtliga presterskapet i Swerige och desz underliggande landskaper.*

²¹⁶³ Tryckt förordning 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Den Upbörd, som Presterskapet i Skåne hafwa af sina Åhörare at undfå, samt de dem eljest tilständiga rättigheter och förmoner*

ändring i ofwan nämnda 79 §, samt att således dess gamla rättighet må dem återställas.

§ 17.

[Om att i Blekinge och Bohuslän få kyrkornas tionde betald efter den årliga markegångstaxan.]²¹⁶⁴

För 30 år sedan blef i Blekingen stadgad en taxa på kyrkotijonden, till 4 d:r 4 öre s:rmt för en tunna råg, och 3 d. 16 öre samma mynt, för en tunna korn. Huru ringa detta pris är, emot hwad spannemålen allt sedan gullet, kan slutas deraf, att kyrkorna på denna landsort, ifrån år 1735 till 1763 inclusive, efter gjord uträkning, emot de årliga markegångstaxor i länet, förloradt en summa af 148 280 d:r s:rmt, utom sidstledne års förlust.

Men alldenstund denna tionde är en ostridig och owillkorlig afgäld, som af hemmanen bör till kyrkan utgöras, fördenskuld, och som ingen med rätta bör vinna på en annans skada, och det tillika är ofelbart, att kyrkorna på detta sätt warda försatte i ansenligt lidande, och med tiden måste alldeles förfalla, då, wid alla omkåstnader och reparationer, som nu mera stiget till en owanlig dyrhet, kyrkornas ringa behållning, på långt när, ej är tillräckelig till de årliga behofwen och kyrkans underhållande; så anhåller presterskapet i Blekingen underdånigst, att desse kyrkor, så wäl som de skånske och halandske, måtte få sin tillståndiga tionde betald efter den årligen i länet uprättade markegångstaxan; hvarigenom åboerne i soknen ingen orätt sker, enär de warda förbiudne att betala det dem åligger allenast efter skäligt och gångbart pris.

Och som med kyrkorna i Bohus län likaledes sig förhåller, så anhålles äfwen i underdånighet, att samma förmån, af kyrkotijondens betalande efter årliga markegångs-taxan, måtte dem i nåde förunnas.

§ 18.²¹⁶⁵

²¹⁶⁴ Rubriken satt av utgivaren.

²¹⁶⁵ Om denna paragraf har inga uppgifter påträffats i besvärdeputationens protokoll eller handlingar.

§ 19.

Om förbud emot vidare ansökningar om jus patronatus.

Som, igenom förökandet af jura patronatus, församlingarna, jämte sin kallelserättighet wid prestewal, äfwen förlora den frihet, att använda kyrkornas inkomster till deras förbättrande, och utrymme saknas till befordran för scholae-betjente och andra meriterade prestemän inom stiftet; förutan det, att i Skåne, hvaräst kongl. academien i Lund har en ansenlig del af sin lön, genom den dertill anslagna andel uti kyrkotijonden bemäldte för riket så angelägna academie skulle, till en del, gå under, eller ock de öfrige kyrkorne, som måste åtaga sig patron-kyrkornas afgifter, sättas i oförmögenhet att sig underhålla; så anhålles i underdånighet om Kongl. Maj:ts nådiga förbud emot vidare ansökningar om jus patronatus, sedan de, som derom wilja göra påstående, så lång tid efter föreskrifna terminer, försummadt att anmäla sin förmenta rätt, att motskälén kommet i förgätenhet.

Äfwenledes, att, om någon, genom den förtjenst, som kyrkolagen föreskrifwer, skulle wilja förwärfwa sig denna rättighet, då förut må, i församlingens och alle publiqve fullmäktiges närwaro, undersökas, så wäl kyrkans rätta behof, som huruwida församlingen sjelf will understödja des tarfwor, på det ingen ohörda, eller emot sin willja, måtte gå miste om sin rätt.

§ 20.

[Om prästgårdarnas underhåll i Halland och Bohuslän.]²¹⁶⁶

Ehuruwäl presterskapet i Halland och Bohus län, redan den 28 Novembr. 1660, uppå sina underdåniga beswär, erhållet Kongl. Maj:ts nådiga försäkran, att de skola blifwa wid deras wanliga privilegier handhafde, alldeles efter pacternes och fredsfördragens innehåll och lydelse, och, hwad Halland angår, derom i 3 § stadgad finnes: *hwad allmogen hafwer waret wan att göra till prestegårdsbyggnad* och wid magt hållande der i provincen, dertill skall hon ock af dem, som wederbör, hållen blifwa, att prestegårdarne måtte wid magt hållne warda, Kongl. Maj:t dessutan, i nådig resolution af d. 1 August. 1727, § 12,²¹⁶⁷ på allmogens underdåniga beswär, i nåder förord-

²¹⁶⁶ Rubriken satt av utgivaren.

²¹⁶⁷ Tryckt resolution 1 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som thes trogne undersåtare af riksens allmoge uti Swerige och Finland, igenom theas utskickade fullmächtige hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet ingifwa låtit.*

nadt, att med prestegårdsbyggnad i Halland skall förblifwa efter förra wanligheten samt äfwen, i nådig resolut. uppå presterskapets allmänna beswär, af d. 10 Aug. 1762, § 4,²¹⁶⁸ tydel. stadgadt, att den i samma § gjorda författning icke anginge de orter, hwaräst öfwerenskommelse och praxis wore anorlunda; måste dock halland- och bohuslänska presterskapet sig deröfwer i underdånighet beswära, att, emedan, på de flästa ställen, skrifteliga conventioner förkommet, genom både wädeliga och andra tillfällen, tager sig allmogen anledning, att neka och bestrida conventionerna, fastän den på prestegårdarna stående byggnad, efter hwart härads byggningsätt, är om praxi synbart wittne, hwarföre ock presterskapet lika underdånigt anhåller, att blifwa i nåder bibehållne wid den rätt och förmån, som pacter, fredsfördrag och kongl. resolutioner dem nådrättwisligen förunna, och församlingarna åläggas, att hädanefter, som hitills af ålder wanligt waret, bygga och underhålla prestegårdarna, änskönt inge skriftelige conventioner upwisas kunna.

§ 21.²¹⁶⁹

Om presterskapets lidande, igenom det Andarums alunbruk i nåde förundta privilegium, att få nyttja de omkring bruket belägna skogar.

Åtskillige i nåde utfärdade Kongl. Maj:ts resolutioner, så wäl i fornda som sednare tider, samt i synnerhet kongl. resolutionerne af år 1719 och 1720 på Lunds stifts underdåniga beswär, samt af år 1723 på prästerskapets allmänna beswär,²¹⁷⁰ förmå, att prästerskapet på slätbyggden skola få hämpta byggningstimmer, åckerredskap och brännwed af närmasta kronoskougår.

Hwad swårighet dem ändock ofta möter att få denna deras nödtorft i allmänhet afhullpen, är öfwer alt bekant. Men i synnerhet hindras det omkring Andarums alunbruk boende prästerskap i Lunds stift från åtniutande af denna Kongl. Maj:ts nådiga försäkran, af det privilegium, som bemälte

²¹⁶⁸ Tryckt resolution 10 augusti 1762: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär och ansökningar, som thesz trogne underså[ta]re af presterskapet i Swerige och Finland, wid then nyligen öfwerståndne riks dagen, andragit.*

²¹⁶⁹ Efter avskrift i Borgarståndets arkiv, vol. R 1383.

²¹⁷⁰ Tryckt resolution 22 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring, uppå samtliga prästerskapets allmänna beswär och ansökningar.*

alunbruk ehrhållet, at nyttja de 2 mihl å alla sidor omkring bruket belägna skougar. Och ehuruwähl samma höga privilegium utesluter allmänheten ifrån nyttjanderätten häraf, gör dock prästerskapet sig i underdånighet försäkradt, att det icke måtte derigenom blifwa utestängdt ifrån de privilegier och kongl. försäkringar, som både i äldre och sednare tider dem äro gifna; i synnerhet som den sednare af Hans Kongl. Maj:ts nådigst gifna resolution och förklaring på prästerskapets i Lunds stift enskildta beswär, d. 16 Januarij 1728, i 2 §, uttryckeligen stadgar, att prästerne skola få *behöriga utwisningar på närmasta skougar, och icke fiärran bordt ifrån sig, hwarigenom, för den långa vägen skulld, den dem ärnade förmån föga nyttig blifwer.*

Med underdånig wördnad för Hans Kongl. Maj:ts nådiga författning, hoppas prästerskapet, det deras privilegier och förmåner, med denna bruksäggarens, lära wara under lika högt häng, och anhåller derföre lika underdånigt, att utan hinder hädanefter få nyttja bemälte kronoskougar, till århållande af nödig bränne-wed och åckerredskap.

§ 22.

Att nya säteriers anläggande el. ock säterieförmånens förunnande hädanefter måtte uphöra.

Presteståndet finner sig i högsta måtton föranlätet, att göra underdånigsta erindran emot widare säterie-privilegiers utfärdande. Som både Kongl. Maj:t och kronan, samt des trogne undersåtare lida i sina tillståndiga förmåner och rättigheter, genom nya säteriers anläggande, så rörer detta dock presterskapet i Skåne på det närmesta, hwaräst sådane säteriesförmåner hafwa dessa sednare åren blifwet i nåde förunnade, hwarigenom ej allenast presterskapets wanliga inkomster af sådana hemman ställas i owisshet, utan ock kyrkornas, jämte kronans, andel i tijonden blifwet indragen.

Som nu icke allenast Kongl. Maj:t i nåde försäkradt presterskapet, kyrkor och hwar mann, om deras wälfägna privilegiers och rättigheters förwarande, utan ock är emot naturlig billighet stridande, att någon skall winna på den oskyldiga tredjes rätt, så anhåller presterskapet i Skåne underdånigst, att säteries-rättighet, på flera hemman, ej må hädanefter förunnas, utan, tvärt om, noga undersökas, med hwad fog desse nye säteriesinnehafware sökt och erhållet slik förmån, samt att, om de ny-gjorde säterier skola ega bestånd, de likwäl måtte förbindas, till tijondens och andra af hemmanen eljes wanlige afgifters utgörande.

§ 23.²¹⁷¹

Rörande professioner och lectorater, som utan löningsfond inrättas.

§ 24.²¹⁷²

Om kyrkojordars säljande till skatte, m. m. i Skara stift.

§ 25.

Om kronoskattehemmans fria säljande, utan upbud till kronan.

Ehuruwäl allmänna lagen, rättegångsb. 2 cap. 4 § innehåller och förmår, att, när fast gods upbjudes, der kronan eger räntan af, skall häradshöfdinge gifwa det konungens befallningshafwande till känna, då 3:dje upbudet sker, samt att, innan lagfart ute är, skall konungens befallningshafwande skaffa besked, om kronan det lösa will, docklikwäl, som sällan el. aldrig händt, att kronan, wid slika upbud af krono-skattehemman wunnet någon förmån, har presteståndet, för des del, pröfwadt, att detta kunde nu mera alldeles uphäfwas, och är fördenskuld dess underdånigsta anhållan, det tackes Kongl. Majj:t aldrånådigst förordna, att, då krono-skattehemman, genom ordentligt köp, kommet i oskyld mans händer, desamme ej måga till kronan wid häradstinget hädanefter upbjudas, samt att sådan enskildt handel köpare och säljare imellan må blifwa fri och tryggelig, och konungens befallningshafwande ej tillkomma, å kronans wägnar, något åtal derå göra.

§ 26.

Om rätte marknadsterminers utsättande i allmanackorna.

Som ofta händer, att marknaderne i riket ej warda hållne just å de dagar, som i allmanackorna pläga årligen införas, då, näst förut eller efter, någon sön- eller högtidsdag infaller, så, och på det all irring må härwid förekommas, och de, som wilja marknaderna biwista, ej måga spilla tid och omkåstnad med otidiga resors anställande, anhåller presteståndet underdånigst, att Kongl. Majj:t tackes i nåde utfärda befallning till wederbörande embetsmän, att så tidigt gifwa kongl. wetenskapsacademien till känna de dagar

²¹⁷¹ Någon utskrift av denna paragraf har inte påträffats. Enligt allmänna besvärsdeputationens protokoll 18 juni 1765 remitterades paragrafen till sekreta utskottet.

²¹⁷² Någon utskrift av denna paragraf har inte påträffats. Enligt allmänna besvärsdeputationens protokoll 18 juni 1765 remitterades paragrafen till kammar-, ekonomi- och kommersedeputationen.

till marknaders hållande, som kongl. förordningar, i anseende till infallande sön- och högtids-dagar, innehålla, att de i allmanachorna för det året kunna blifwa behörigen utsatte.

§ 27.

Om någre capellaners befriande ifrån boskapspengar i Helsingeland. Oaktadt glorwürdigst i åminnelse, Konung Carl XI, medels nådig resolution af d. 31 Julii 1688, anbefaldt samteliga dess befallningshafwande, att utse tjenliga cronohemman, till boställen för de capellaner i riket, hwilke, till den tiden icke kommet till åtnjutande af sådan förmån, hafwa dock störste delen af capellanerne i Helsingeland icke ännu blifwet med ordenteliga boställen försedde. Men, som de ej eller, i närwarande rikets belägenhet, kunna göra sig hopp om wärkställigheten af ofwan högst bemälda Kongl. Majj:ts nödiga syftemål, så önska de allenast i underdånighet, att deras knappa wilkor kunde i någor annan måtto blifwa förbättrade. Och, som någre utaf berörde comministri, efter landshöfdingeembetets olika förordnande, äro betungade med den afgift till Kongl. Majj:t och cronan, hwilken i jordeboken kommer under namn af boskapspengar, hwilken docklikwäl allenast synes åligga dem, af presterskapet, som äro med ordentelige boställen försedde, i afseende hwaruppå ock Kongl. Majj:t, för detta, i nåde täckts förskona docentes wid gymnasier och scholor, för dessa pengars utläggande, wid underdånigste ansökning derom, så anhåller preteståndet i underdånighet, att samtelige capellanerne i Helsingeland, som icke innehafwa boställen, måtte ifrån boskapspengars betalande hädanefter i nåde warda befriade.

2.

*Prästeståndets protokollsutdrag 29 januari 1765 om
riksdagsärendernas upptagande och avgörande*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets
protokollsutdrag, nr 3)*

Protokollet s. 58.

Utdrag af protocollet, hållet i prestaståndet, d. 29 Jan. 1765

S. d. Tog ståndet i ömsint öfwerwägande, huru swårliga riksdagarna betunga landet, och huru skäligen det af allmänheten önskas och förväntas, att denna urtima riksdag måtte blifwa kårtare, än någon af de förre, och beslöts fördenskuld, att de öfrige respective stånden hörsam-, tjenst- och vänligen tillkännagifwa sina wälmenta tankar, att denna riksdag kan och bör slutas inom den i grundlagarna utsatta tid, ifrån den dag beräknadt, secrete utskåttet och deputationerne sättas, om sådana mått widtagas, som kunna eftertryckeligen befrämja arbetets drift, och häfwa de orsaker, som mäst bidraget till drögsmålet, hwilket ståndet, för sin del, höllt före kunna ske på följande sätt:

1. Att de allmänna och rikswårdande ärender, men inge andre, nu i riksdagens början företagas.
2. Att urskillningens instruction och förordningarne om riksdagars förkårtande i strängesta måtto efterlefwes.
3. Att medio Februarii, när dagarne förlängas, plena och deputationerne kl. 8 sammanträda och företaga ärenderna, anten färre eller flere äro tillstädes, så ock att collegier, consistorier och ämbetsmän, inom förelagd tid, wid wite inkomma med deputationernes fordrade swar och förklaringar.
4. Att deputationerne och utskåten, som utan ed sitta, hwarje wecka upgifwa, hwar till sitt stånd, huru många ärender afgjorde äro, hwarförutan land-marskalken och talemännen i hwar wecka efterfråga huru det lider med arbetet i deputationerna.
5. Att deliberationerne afbrytas igenom beskickningar imellan stånden, utan propositionerne ske genom extracta protocolli, som ingalunda lämnas

obeswarade öfwer det 3:dje plenum, när remiss eller andra omständigheter det ej kräfwa.

6. Att expeditionerne måtte under riksens ständers egne ögon ske, och icke lämnas uti deputationens skön, sedan ständerne äro åtskilde.

Ut supra.

Ex protocollo

J. Brander

3.

Prästeståndets protokollsutdrag 31 januari 1765 om Storkyrkan i Stockholm

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 5)

Protokollet s. 78.

Utdrag af protocollet hållit i presteståndet den 31 Januarii 1765

S. d. Kom hos ståndet uti öfvervägande huruledes Stockholms stads stora kyrka, hwarest icke allenast ståndet har sitt rum, utan äfwen Kongl. Majj:t och riksens ständer alla riksdagar sammankomma att hålla gudstienst, är til sin cassa uti ett mycket utblottat tilstånd, hwilket härrörer alt ifrån den tid, då det gamla och höga tornet, för dess nära belägenhet skull til kongl. slottet, måste nedrifvas och ett nytt upbyggas; warande den gäld, hwari kyrkan då fördiupades, ansenl:n ökad genom det, at det gamla kyrkoherdehuset nu nyligen måst i grund nedrifvas och å nyo upbyggas.

Och som för öfrigit denna kyrka är för hela riket derföre synnerligen märkvärdig, att Deras Kongl. Majj:ters cröningsact derstädes för sig gådt, hwilken högtidelighet, jemte den som wid alla riksdagar förefaller, icke utan kyrkans enskildta kåstnad, uti smärre anstalter och reparationer kan aflöpa, hwarförutan denna S. Nicolai kyrka, såsom den förnämsta i kongl. residencestaden, framföre de andra kyrkorna måste widkännas åtskilliga olägenheter, i thy den vid alla tilfällen mera nyttias, ehuru den icke ännu som

många andra, fått hugna sig af något publict understöd, och således är i mycken förlägenhet om tilgång til de dryga utgiffter, som alt mer och mera ökas, til at underhålla och omlaga dess gamla byggnad och tilbehör; fördenskul pröfwade ståndet skiäligt, det riksens ständers secrete utskått må anmodas, utse någon säker utväg til anständig och så tilräckelig hielp för denna kyrka, at den må blifva skadeslös för hwad den til publique behof håller ospardt, och i stånd satt at för framtiden bestrida sina mångfaldiga tarfvor. Hwilket med de öfrige respective stånden, til gunstbenäget bifal, hörsam-, tjenst- och wänligen skulle communiceras.

Ut supra.

Ex protocollo

E. Klint

4.

*Prästeståndets protokollsutdrag 25 februari 1765 om
deputationernas arbete*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets
protokollsutdrag, nr 6)*

Protokollet s. 101.

Utdrag af protocollet, hållit i presteståndet den 25 Februar.
1765

S. d. Kom hos ståndet i öfvervägande, huru mycket det skulle lända till riksdagens utdrägt och ärendernes uppehåll om riksens ständers deputationer igenom collegiernes obenägenhet och upreste svårigheter, skulle sättas i förlägenhet med sitt arbete, serdeles om de hvarje gång igenom expeditionsdeputation skulle förskaffa sig Kongl. Maj:ts nådiga befallning i de mål, som dageligen och stundeligen kunna på collegierne ankomma.

Wid sidstl:e riksdag finner ståndet den 8 Septembr. 1761 wara belevvat, at riksens ständer igenom talemännen tilkiänna gifwa i cancellieexpeditionerne när de i Kongl. Maj:ts rådcammare åstunda uppskof uti en el:r annan sak, som hos dem kan vara under öfverläggning.

Wid samma och alla framfarne riksdagar påminte sig ståndet en ständig praxis varit hafva, at deputationerne omedelbart giordt sina requisitioner hos collegierne och lærer intet exempel gifvas, förutan det som cammarcollegium sidsta riksdag emot protocolsdeputation visade, at ju en sådan deputationers rättighet är af alla andra collegier respecterad och med all vänlighet bemött.

På det nu riksens ständers känning af deras egna gränсор igenom hvarjehanda inkast icke må sättas i fråga, eller tiden med onyttige omgångar förspilllas, så fant preteståndet för sin del nödigt, det Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anmodas, at gifva nådig befallning til alla collegier och embetsmän det i alla de mål, hvarvid Hans Kongl. Maj:t icke sielf lagt egen nådig hand och hvaröfver icke i urskilningen besvär äro anförde, collegierne hafva at visa en benägen och skyndesam vilfarighet wid äskad förklaring, handräkning eller innehållande med värkställighet af sådane ärender, som skulle [göra] deputationernes arbete onyttigt, om de i collegierne afgjordes, innan de hos riksens ständer kommo til behörigt öfvervägande och slut.

Och om något collegium härutinnan skulle under hvarjehanda förevändning visa deputationerne obenägenhet, så är ståndet af den tanka, at ett sådant vite, som deputation pröfvar nödigt förelägga, af kongl. slottscancelliet utmätes, och de ledamöter som brustit i sin skyldighet, af justitiæcancelleren tiltalas och innan riksdagens slut behörigen dömas.

Hvilket med de öfrige respective stånden hörsam-, tjenst- och wänligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo

J. Brander

5.

*Prästeståndets protokollsutdrag 27 mars 1765 om
midsommardagens firande och benådning av vissa personer*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets
protokollsutdrag, nr 10)*

Protokollet s. 132, 141.

Utdrag af protocollet, hållit i presteståndet den 27 Martii 1765

S. d. Kom hos ståndet, nu lika som sista riksdag, i öfwerwägande, huru midsommarsdagen, som waret en glädjedag i Swerige, allt ifrån den Store Konungens Gustav Ericssons tid, hwilken på den samma gjorde sitt första intåg i Stockholm, nu mera är worden en sorgedag, igenom åminnelsen af det olyckeliga uptåget här i Stockholm wid 1756 års riksdag, hvilket nogsamnt förmärkes uti allmänhetens misshag, att höra sådant årligen af predikostolarne uprepas, då den ordinaira gudstjänsten, till allmän förgelse, afbrytas och folket hopetals går ut ur kyrkorna.

Ståndet fann derföre nödigt, för sin del uphäfwa allt hwad om den dagens firande, såsom en särskild del av gudstjänsten, stadgadt är.

Och att än mer utplåna minnet af ett så bedröfweligt tidehwarf i vårt kära fädernesland, pröfwade ståndet godt, att alla de, som samma tid genom ågångne domar äro fredlösa och sin borgarerätt förlustige blefne, nu åter till sin heder och goda namn samt fred med riket restitueras, och alla lämnade belöningar för angifware, staten till lisa, indragas. Jämwäl ock att alla sådana, som förr eller senare för statsbrått afwiket, eller biltoglagde äro, med de förstnämde njuta lika nåd, på det en allmän enighet och kärlek för fäderneslandet och friheten må uplifwas, och de hwar och en i sitt stånd blifwa nyttige medborgare.

Hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige respective stånden hörsam-, tjenst- och wänligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo

J. Brander

6.

Prästeståndets protokollsutdrag 29 april 1765 om inrättandet av lazarett i landsorterna

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 11)

Protokollet s. 165.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 29 April 1765

S. d. Erindrade sig ståndet, hwad ock desse sednast förflutna årens erfarenhet nogsamt wid handen gifwer, huruleds det goda ändamål icke stådt att erhållas, som med lazarettets inrättande i Stockholm, blifwet påsyftadt, att hwar och en, som det åstundar, sedan lazarettet nu kommet i fullkomligt stånd, måtte ega frihet, att äfwen ifrån de aflägsnare orter i riket, försända sina sjuka dit, att botas och cureras, af hwilka dock särdeles de, som af swårare sjukdomar behäftas, eller äro sängliggande, omöjel. kunna komma dit och åtnjuta någon hjälp och undsättning, att förtiga, det detta lazarett, medels en drygare hushållning, icke eller eger tillräckeligt utrymme för så många sjuka, som ifrån närmare landsorter sig derstädes anmäla, utan många måste ohulpne föras tillbaka.

Presteståndet, som, hemma i sina landsorter, med största ömhet och oro, måst se flera sådana olyckeliga och hjälplösa människors bekymmersamma belägenhet, har fördenskuld för godt pröfwadt, att de stift, län el. landsorter, som åstunda, måtte, å egen bekåstnad, få inrätta lazarett, samt att, till befordran af detta christeliga och högstangelägna ändamål, de län, som redan förskaffadt sig egna lazarettshus, eller ock ofelbart kunna innan kårt med sådan inrättning warda försedde, måga få, till dess understöd och widmagthållande, nyttja samma rättighet, som lazarettet i Stockholm, och behålla alla de insamlingar, collecter och sammanskått, som eljes till berörde lazarett ifrån länen årligen utgå; dock de stift el: r län obetagit, som wilja sig om ett lazarett sammansätta, göra sina författningar, efter plägad correspondence mellan landshöfdingarna och biskoparna, och samråd med länets inbyggare, der sammansättning åstundas. Men hwad academiska lazarett el. så kallade nosocomier, samt storfurstendömet Finland angår, så finner

ståndet bäst, att der förblifwer wid de inrättningar, som påbegynte äro, undantaget Österbottn, deräst länet må göra sin egen författning.

Ståndet förmodar, af hwarje landsorts innewånare, att, när de warda eftertryckeligen af presterskapet underrättade, och finna sig få behålla för egna sjuka sina sammanskått, en långt större gifmildhet skall förspörjas, och att hwar och en med yttersta förmåga skall söka till att inrättningen förfrämja och efter handen utwidga.

Hwilket till de öfrige respective ståndens benägna bifall, hörsam-, tjänst- och wänligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo,
Eric Klint

7.

*Prästeståndets protokollsutdrag 8 juni 1765 om
mantalsskrivningar*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets
protokollsutdrag, nr 16)*

Protokollet s. 195.

Utdrag af protocollet, hållit i presteståndet d. 8 Junii 1765

S. d. Blef hos ståndet upvist ett, ifrån kongl. kammarcollegium til consistorierna utfärdat, circulair, af d. 20 nästledne Martii, hvaruti, til underdånigt följte af Kongl. Maj:ts nådige skrifvelse, under d. 28 förutgående Februarii, en ny method föreskrifves til at hädanefter förrätta mantalsskrifningarne, så i städerna, som på landet.

Ståndet wille, för sin del, nu tils vidare icke företaga sig någon granskning, huruwida denna författning medförer mer säkerhet, än hittils warit, eller yttra sig öfver hvad, som allmogen däruti egenteligen rör, i anseende til den fjorton dagar för hwarje mantalsskrifning påbudne upteckningen igenom sexmännen, utan fästade²¹⁷³ allenast sin upmärksamhet på then hvar

²¹⁷³ I handskriften: *fäststade*.

kyrkjoherde ålagda förbindelsen, at, efter mantalsskrifningen, ofördröjeligen och på någon dertil utsatt och lämpad tid, genomgå mantalslängden, samt noga emot kyrkjoboken, och dess eget för staden eller soknen uprättade tabellwärk, jemföra, och sedan antingen formera sina påminnelser öfver det, som kunde finnas skiljaktigt, och sådant genast til rättelse anmäla, eller ock, om altsammans befinnes hafva sin riktighet, sådant wid ansvar egenhändigt på längden attestera.

Det skulle icke wara svårt å daga lägga, huru litet en sådan mantalslängdernes revision kan stå tilsammans med prestaämbetet och angelägenheten för hvar själesörjare, at icke inledas i sådana verldsliga göromål, hvarigenom han icke kan undgå at stöta antingen kronans eller sina åhörars interesse, och ifrån någondera sidan inveklas i processer; äfven som det faller af sig sjelft, at församlingarnes tabeller så mycket mindre enligit denna förordningen, kunna i kyrkioherdarnes händer tjena til kontroll emot mantalslängderne, som de förra icke uprättas förr än efter hvarvt års slut, men mantalsskrifningarne böra hållas wid föregående höstetid.

Men som ståndet fann, at thesse och dylike anmärkningar borde försvinna, och icke i jemförelse komma med det enda, att ståndets privilegier härigenom märkeligen blifvit rödda, hvilka uti 8 § tydeligen utsätta hvaruti presterskapets skyldighet, i afseende på mantalslängder, skal bestå, och hvarigenom de ifrån all anna[n] möda och olägenhet wid mantalsskrifningarne uttryckeligen blifvit frikallade, för de skiäl, som i det föregående af samma § anföres; fördenskull och emedan på förr berörde sätt, utan at riksens ständer sjelfve dertil anledning gifvit, hos hvilka grunderne och projectet til denna förordning nu först på sitt ställe äro til skärskådande, en långt större tunga blifvit presterskapet ålagd än den, hvarföre de uti privilegierne äro befriade, samt både kronobetjenters och fiscalers ansvar och skyldigheter uppå dem flyttade, ther dock Svea konungaförsäkrans 11 § förmår, at eij något stånd privilegier, utan alla fyra riksens ständers enhälliga samtycke, skola widröras och förändras; ty pröfvas högst nödigt at detta hos de öfrige respective stånden i ömaste måtto anmäla, til erhållande deraf, at ståndets privilegier, i denna delen, måtte i sin helgd warda bibehållne, och til den ändan ofvannämde kongl. förordning nu genast til sin verkställighet, uti hvad presterskapet rör, inhiberas; görande sig ståndet så mycket mera försäkradt, at häruti winna ett gunstbenäget och skyndesamt bifall, som saken talar för sig sjelf, och ståndens gemensamma ömhet, at inbördes för-

svara hvars annars välfångne rättigheter och privilegier, aldraminst kan tåla någon tvetydighet, eller wara osäkerhet underkastad.

Ut supra.

Ex protocollo

J. Brander

8.

*Prästeståndets protokollsutdrag 20 juli 1765 om
påskyndande av riksdagsarbetet*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets
protokollsutdrag nr 27, bilaga)*

Protokollet s. 247.

Utdrag af protocollet, hållit i prästeståndet d. 20 Julii 1765

S. d. Påminte sig ståndet, at riksens ständer d. 8 sidstl. Maji, öfwerenskommit, at de allmänna och rikswårdande ärender, men inge andre, skulle i riksdagens början företagas, och at ständers propositioner ingalunda skulle lämnas obeswarade öfwer 3:die plenum.

Men, som icke allenast ståndets extracta protocolli, utan ock deputationernes angelägnaste betänckande i flere månader blifwit oafgiorde, och utblifwande af den wanliga löparen²¹⁷⁴ hindrar expeditionen af rikswårdande mål, så finner ståndet, med största bekymmer, omöjeligheten, at se slut på riksdagen, mindre at winna det, som riksens ständer så enhälligt öfwerenskommit, at expeditionen, under ständernes ögon, må wärkställas, utan en bedröfwelig stagnation af alla saker giöra riksdagen inactive, och bekymra hela landet.

Ståndet anhåller derföre på det aldraömaste om skyndsamt företagande och afgjörande af alla inkomna ärender, och riksdagens fortsättande med den drifft, som riksdagzordningen, förenämde öfwerenskommelse och talemanseden förmår.

²¹⁷⁴ I handskr.: *löpaparen*.

Hwilcket skulle med de öfrige respective stånden, genom utdrag af protocollet, hörsam-, tjenst- och wänligen communiceras. Ut supra.

Ex protocollo

J. Brander

9.

Prästeståndets protokollsutdrag 26 september 1765 om förre riksrådet Samuel Åkerhielm

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 17)

Protokollet s. 399.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 26 Septembr. 1765

S. d. Wid det tillfälle, att secreta utskåttets berättelse, om rikets närvarande belägenhet, i anseende till mynt och wexelkurs, blef presteståndet föredragen, kom hos ståndet uti ömsint öfwerwägande, huruledes riket nu, i sjelfwa wärket, känner en beklagelig wärkan deraf, att man icke följdt de trogna rådslag, hwilka riksrådet och öfwerstemarskalken, friherre Samuel Åkerhielm, kårt för 1746 års riksdag, befunnits hafwa gifwet, om riksens ständers banqve och mynt, i anledning af banqvens då warande tillstånd, som, genom försigtig administration, blef i den förlägenhet och twång bragdt, att föreslå små-sedel-mynts införande. Och, som presteståndet ömade det, att då bem:te h. riksråd och öfwerstemarskalk måst, i den tiden, uti flera hänseenden, för sin egen conservation, pröfwa för säkrast, att träda utur Kongl. Maj:ts rådkammare, och riket altsedan måst sakna denne herrens, på mogen insigt grundade, erfarenhet, samt deraf flytande kloka rådslag, så rördes det jämwäl af en så redelig rådsherres oförskyldta öde, och erindrade sig, att han, hvarken för sig, eller barn och anhöriga, af riksens höglofl. ständer, ifrån den tiden, begärdt, mindre njutet, någon särskild hogkomst, mera än den af riksens ständer sjelfva honom tillagda årliga pensionen, som dock är långt mindre, än den, hwilken de öfrige sedermera utur rådkammaren trädde

herrar riksens råd öfwer allt åtnjuta, och hwaröfwer han sig likväl aldrig låtet för märka vara enögd.

Presteståndet, som tror det vara emot riksens ständers wärdighet och ädelmod, att längre låta en så väl förtjent herres händelser wara glömde, beslöt fördenskuld, att hos de öfrige respective stånden till benäget bifall öfverlämna, att ingå med presteståndet uti ett och samma beslut, det riksens ständer måtte försäkra bem:te herr riksråd, om deras oafbrutna fullkomliga förtroende, och anmoda honom, att åter inträda i Kongl. Maj:ts rådkammare, samt att, till erkänsla af den redeliga nit de trogna råd, han, för rikets uprätthållande, wisadt och gifwet, ehuru de icke blifwet widtagne, på riksens ständers banqves bekåstnad, en medaille måtte ofördröjel. slås till åminnelse, huru han långt förut, med en för des egen välfärd äwentyrad wisshet, utmärkt den olyckeliga epoque, som på de tagna författningar skulle infalla.

Ståndet önskade jämväl, att, till efterwerldens kundskap och uplysning om det framfarna tidevarf, alla handlingar, hwilke förevaret om denna wärdige rådsherrens rådslag, uti Kongl. Maj:ts rådkammare, i den delen af banco-värket, såsom ock de öfwer den saken förordnade secreta utskåtts deputerades acter, måtte genom trycket allmänne göras.

Hwilket allt skulle till benäget bifall, hos de öfrige respective stånden hörsam-, tjenst- och wänligen communiceras. Ut supra.

Ex protocollo,
Eric Klint

10.

*Prästeståndets protokollsutdrag 14 oktober 1765 om prästval i
Stockholm*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets
protokollsutdrag, nr 19)*

Protokollet s. 411.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 14 Octobr.
1765

S. d. Ståndet påmint sig, att en förordning, om prestewal i Stockholms stad, är af riksens ständer författad, hwilken, d. 11 i förl. månad, är till Hans Kongl. Maj:t expedierad, med underdånig anhållan, om wärkställigheten till dess efterlefnad i denna residencestad.²¹⁷⁵

Ståndet har tillika blifwet underrättadt, att, igenom efterlåtenhet af cancellie-betjeningen, är skedt, att samma förordning icke utgådt till publication, förr än d. 4 i denna månad, fastän förordningen en hel wecka förut waret tryckt, och i hwars mans hand i hela staden derutaf är händt, att ett kyrkoherde-wal i en af stadsens församlingar, som, i hopp om förordningens laga kraft, waret utlyst till nästförflutna söndag, har måst inhiberas, och åter aflysas.

Ståndet fant, att sådana oordentligheter, under lagstiftarens egna ögon, utmärka ingen styrka i lagskipningen, och, om de lämnas oanmärkte af riksens ständer sjelfwa, låfwa oss än mindre wärkställighet af lagarna, när ständerne en gång äro åtskilde; och hemstälte derföre, om icke detta är ett mål, som kunde pröfwat wärdigt riksens ständers stora deputations åtgärd, att, antingen sjelf eller igenom en cancellierätt, undersöka orsakerna till en så ringa aktning för riksens ständers göromål, och förekomma, att inge sådane oredor i regeringswäcket måtte, genom stillatigande, taga häfd, emot nationens rättighet, att se sina lagar i äro. Hwilket skulle, genom utdrag af

²¹⁷⁵ Tryckt förordning 18 september 1765: *Kongl. Maj:ts nådige Förordning Om Präste-wal uti Thesz Residence-Stad Stockholm.*

protocollet, med de öfrige respective stånden hörsam-, tjänst- och wänligen communiceras. Ut supra.

Ex protocollo,
Eric Klint

11.

Prästeståndets protokollsutdrag 22 januari 1766 om drottning Ulrika Eleonoras testamente

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 24)

Protokollet s. 614.

Utdrag af presteståndets protocoll, hållet wid riksdagen, d. 22 Januar. 1766

S. d. Emedan ståndet kommet till kunskap, att högstsäl. Hennes Maj:ts, Drottning Ulrica Eleonora, ibland andra christeliga och rätt konungsliga gerningar, som göra hennes kära åminnelse hos rikets inbyggare odödelig, jämwäl gjordt ett testamente af 50 000 r:dr specie, igenom en månatlig besparing af sina handpengar, alltifrån år 1731, in till dess död; hwaraf lika många frälse och ofrälse skulle wid academierna njuta stipendier; hwilke pengar dels waret i läne-banqven insatte, dels ock i specieducater, wid 1743 års riksdag, funnits ibland Hennes Maj:ts qvarlåtenkap; så fann ståndet wärdigt, att icke låta en så stor drottningis yttersta wilja blifwa utan efterfrågan, och beslöt derföre, att riksens ständers secreta utskott skulle anmodas, att efterse och upgifwa handlingarna af denna högstbepriseliga författning, samt bringa densamma i wärkställighet.

Hwilcket, genom utdrag af protocollet, skulle med de öfrige respective stånden hörsam-, tjänst- och wänligen communiceras. Ut supra.

Ex protocollo,
Eric Klint

12.

Prästeståndets protokollsutdrag 22 februari 1766 om justitiæcancellern von Stockenströms inblandning i riksdagsmansvalet i Skara stift

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 26)

Protokollet s. 688.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 22 Febr. 1766

S. d. Anmälde samt. riksdagsfullmäktige ifrå Scara stift den eftertänkelige medfart, som justitiæcancellersemetet dem och stiftet tillskyndadt, i anledning af deras sidsta riksdagsmannawal. Utaf inkomna dels skrefna, dels trykta documenter blef ståndet underrättadt, att justitiæcancellern von Stockenström, utan föregånget wederbörligt hörande, hos Kongl. Maj:t har anklagat stiftets deputerade öfwer riksdagsärenderna, hwartill, ehuru de woro lagligen kallade, och med ordentliga fullmagter af presterskapet afärdade, har han dock ej allenast angifwit sammankomsten såsom misstänkt och besynnerlig, utan ock deras anteckning öfwer postulaterna, såsom förgripelig.²¹⁷⁶

Likaledes befants, att justitiæcancellern, genom enskildt bref till biskopen, doct. Halenius, infortrat afskrift af berörda antekning el:r protocoll, hwilket ock blifwit honom af biskopen tillsändt, såsom det ännu war, ojusteradt, och det utan deputerades el:r riksdagsmännens wettskap och minne; warande denna till Kongl. Maj:t insinuerade afskrift ej wederbörligen viderad, och med uteslutande af någon del af paragrapherna afgifwen, såsom ock de däruti innehållna puncter äro sådana, som dels riksens ständer sjelfwe, uti allmänna hushållningen med riksens och banquens medel, dels ock presteståndet, uti dess enskildta oeconomie funne nödigt att lägga magt uppå. Hwilket alt dock likwäl blifwit med swåra anmärkningar af justitiæcancellern, i dess underdåniga memorial, belastadt.

²¹⁷⁶ Avskrifter av två memorial inlämnade av v. Stockenström, daterade 7 januari och 6 maj 1765, är bilagda protokollsutdraget.

Sedan stiftets deputerade, som icke haft kundskap om denna canceller-sembetets åtgärd, om sider och på Kongl. Maj:ts nådige förordnande, fådt ordentelig communication däraf, och sig i underdånighet förklaradt, hafwa de slutligen blifwit för bråtslige förklarade, uti ett ifrån Kongl. Maj:ts d. 2 Aug. förl. åhr utfärdadt bestraffningsbref,²¹⁷⁷ hwilket, igenom consistorii circulair, i allmänt tryck öfwer stiftet utgådt, presterskapet till icke ringa oro och bedröfwelse.

Detta alt har ståndet så mycket mera sällsamt förefallit, som det synes wara gjordt, endast i och för riksdagsmannawalet skuld, och angifwandet hos Kongl. Maj:t skjedt, utan att höra de anlagade, och inhämta deras förklaring, hwilket dock så tydeligen i justitiæ-cancellers egen instruction och alla rikets lagar, twärt om, finnes stadgadt.

Ståndet fant denna sak wara af så stor wigt, att det icke kunde lemna den samma hos de öfrige respective medstånden oanmäld, och det i synnerhet för de wäljande ståndens skuld, hwilkas oqwalda frihet, i sina riksdagsmannawal, bör hållas i helgd, och med den ömaste uppmärksamhet bewaras.

Huru mycken fara denna wal-frihet löpa kan utaf lagens tålkning efter godtycko, war för ståndet äfwen tillfälle att röna utaf secreta deputations betänkande, angående sidsta riksdagsmanswalet i Örebro stad, hwarwid justitiæcancellern, i Kongl. Maj:ts rådkammare, gifwit ett tillstyrkande, att de frånwarande, flera dagar efter, sedan walet för sig gådt och gilladt blifwit, skulle hafwa frihet att votera, hwilket som det war stridande emot sjelfwa bokstafwen i kongl. förordningen af åhr 1731, så blef ock riksdagsmannen, som således blifwit wald, af wällofl. borgare-ståndet ogillad.²¹⁷⁸

Ståndet ansåg, att ju alfvarsammare detta sammanlagdt betraktas, desto klarare förete sig både bekymmersamma omständigheter och fölgher däraf.

Ty, om menigheter kunna af embetsmän ställas till ansvar för sina öfverläggningar wid riksdagsmanswal, eller deras samråd öfwer postulater, och instructioner för fullmäktige, hos höga öfwerheten angifwas, illa uttydas, och af andra än deras egna stånd, pröfwas; så är sjelfwa grundwalen af friheten, som ligger i ostörda wal, förlorad.

På det nu icke detta justitiæcancellerns förfarande måtte för lagligt anses, och blifwa ett farligt præjudicat för andra stift och de öfriga wäljande

²¹⁷⁷ Avskrift bilagd protokollsutdraget.

²¹⁷⁸ Tryckt förordning 23 augusti 1731: *Kongl. Maj:ts nådige Förordning Hwarefter Riksdags-Fullmäcktiges Wahlen för Städerna hädanefter skola inrättas.*

ståndens; pröfwade ståndet, för dess del, nödigt, att remittera hela denna sak till riksens ständers stora deputation, och dess lag-utskått, att med betänkande inkomma, huru så wäl justitiæcancellern i detta speciella mål, som andra embetsmän, böra anses, när de instituera actioner, anten emot menigheter, för riksdagsmanswalens skuld, el:r också mot riksdagsmän sjelfwa, näst för, eller under warande riksdag, och huru walen för de wäljande stånden måtte bewaras ifrån alt embetsmannatwång och intrång.

Hwilket skulle, genom utdrag af protocollet, de öfrige respective stånden, hörsam-, tjenst- och wänligen communiceras. Ut supra.

Ex protocollo,
Eric Klint

13.

Prästeståndets protokollsutdrag 7 mars 1766 om påskyndande av riksdagens slut

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 27)

Protokollet s. 718.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 7 Martii, 1766

S. d. Som riksdagen nu waradt öfwer år och dag, och myckenheten af de wigtigaste ärender, som, enl. riksdagsordningens 13 och 18 §§, ännu för riksens ständer återstå, fordrar all möjelig drift, om annars med slutet icke skall för länge utdragas, så fann ståndet nödigt, att, med de öfrige respective ståndens biträde, wara omtänt på sådana utwägar, som säkrast dertill kunna bidra.

Ståndet betänkte, att, som stats- och finence-wärkets beklageliga tillstånd icke allenast gifwet anledning till denna riksdags anticiperade början, utan äfwen fournerar riksens ständer med de brydsammesta ämnen till sina öfwerläggningar, så är det äfwen ifrån de ställen, hvaräst desse saker utarbetas och beredas, som utsigten skall öppnas till riksdagens ändteliga slut. Och ehuru ståndet hafwer all orsak, att erkänna secreta utskåttets utmärkta nit

och oförtrutenhet, att, så i dessa som andra delar, noga uppfylla sin instruction, och träget arbeta på hvad uppå dess åtgärd beror, kunde dock ståndet nu så mycket mindre underlåta, att förklara des åstundan, det secreta utskåttet med det snaresta och ofördröjeligen måtte blifwa färdigt, att till riksens ständer upgifwa sina tankar, och widtaga nödiga författningar till botemedel, emot det nu så wäl uptäkta onda, som, innan statens reglering för sig gådt, bewillningen omöjel. kan bringas i stånd, hwarförinnan åter riksens ständer icke kunna från hwarannan taga afsked; äfwen som ståndet förväntar, att de i cammar-, oeconomie- och commerce-deputationen liggande wigtige ärenden, som tjena att föröka kronans drätsel, och röra de wäsenteligaste delar af rikets allmänna hushållning, med det skyndesammesta ifrån deputationen warda afhulpne; och, hvad deputationerna i gemen beträffar, feck ståndet anledning att göra den wänliga påminnelse, det de både må nyttja de sig nu allt mer och mer längande dagar till tidiga sammanträden, såsom ock att riksdagsordningens 14 § ställes i sin fulla kraft, emot sent ankommande ledamöter, hwarigenom tiden beklagel. i de flästa deputationer frugtlöst går förbi.

Ståndet gjorde sig försäkradt, att, när sålede det angelägnesta riksdagsarbetet blifwer allt annat föredraget, och på alla ställen sakerna med en jämn drift warda handterade, skall riksdagen af sig sjelf skrida till slut, hwartill ståndet förmodar, att sedermera någon termin skall kunna utsättas sedan det blifwet uträttadt, för hvars skuld riksens ständer egenteligen äro samman kallade.

Hwilket med de öfriga respective stånden skulle, genom utdrag af protocollat, hörsam-, tjenst- och wänl. communiceras. Ut supra.

Ex protocollo

J. Brander

14.

Prästeståndets protokollsutdrag 15 mars 1766 om bristen på spannmål och mjöl

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 28)

Protokollet s. 738.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 15 Martii, 1766

S. d. Hos ståndet kom under ömsint och bekymmersamt öfwerwägande, huruleds den nu warande swåra dyrhet på spannemål och mjöl ofelbart lärer försätta den fattiga uti yttersta nöd och trångmål, samt att en i dessa tider owanligt infallande penninge-brist så märkeligen ökar faran härwid, att, om riksens höglofl. ständer ej wända ett medlidande öga till den torftiga medborgaren, och strax räcka honom en hjälpsam hand, så är att befara, det all annor hjälp kommer för sent, och den usle imedlertid försmägtar.

Som lifwet är det käraste, så kan ingen ting wara, som mera intager undersåtarenas sinnen, än att lifwets förnödenheter icke tryta.

Flera medel torde wäl gifwas att mota det i vårt kära fädernesland nu förestående onda, af hwilka inge böra försummas, häldst då de nu behöfwes allesamman. Men för denna gången erindrade sig ståndet, huruleds riksens höglofl. ständer år 1741, då brist och dyrhet på spannemål trykte riket, funno säkraste och snaraste botemedlet bestå i spannemålens och matwarornas friare införsel; i anledning hwaraf Kongl. Maj:t, under d. 12 Februar. samma år, genom öppet påbud, genast lemnade alla utländska, så wäl som inhemska tillstånd och frihet, att med främmande skepp och farkåstar, ifrån hvad ort de wara måga, till Sverige och Finland införa spannemål, emot samma tull- och umgälders erläggande, som för swenska skepp och farkåstar betalas.²¹⁷⁹

²¹⁷⁹ Tryckt påbud 12 februari 1741: *Kongl. Maj:ts Öpne nådige Påbud, Angående tilstånd för alla Utländske och Inhemske, at med fremmande Skepp och Farkostar få til Swerje och Finland införa Spannemåhl til Nästkommande Junii Månads slut, emot samma Tulls och umgälders erläggande på lika sätt, som för Swenske Skepp och Farkostar betalas.*

Härigenom blef ej allenast riket då försedt med en anseelig myckenhet spannemål, utan såldes den äfwen till ganska godt och lindrigt pris.

Ståndet, af denna erfarenhet uplyst och underrättadt om nyttan af slik författning, pröfwade fördenskuld, för sin del, godt, att en dylik oinskränkt frihet, att införa utländsk spannemål, emot de eljes wanliga umgälder, må, till nästkommande första September, in- och utländska öppen lemnas.

Hwilket, genom utdrag af protocollet, skulle de öfrige respective stånden, hörsam-, tjenst- och wänligen communiceras.

Ut supra.

Ex protocollo,
Eric Klint

15.

*Prästeståndets protokollsutdrag 19 april 1766 om deltagande i
prästgårdsunderhåll i Gävle*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets
protokollsutdrag, nr 30)*

Protokollet s. 738.

Utdrag af protocollet, hållit i presteståndet, d. 19 April 1766

S. d. Anmältes af Upsala stifts-riksdagsfullmäktige, huruledes Kongl. Maj:ts, uppå domcapitlets i Upsala underdånigst anförda beswär öfwer magistratens i Gefle, d. 8 Decembr. 1762, fäldta utslag, behagadt, genom nådig resolution d. 7 Februarii nästl., anse och pröfva gymnasii- och scholæbetjente i Gefle, som hafva egna hus och gårdar, skyldiga at i prästgårdsbyggnad derstädes med borgerskapet taga dehl. Och som detta Kongl. Maj:ts nådiga utslag af ståndet befants å det närmaste röna och rubba en gymnasii- och scholæstaterna i riket, enligt prästeprivilegierna, tillständig förmån och rättighet; så fant ståndet sig föranlåtit, at detta mål med skyndsamt sorgfällighet uptaga, samt detsamma hos de öfrige respective medståndnen, til moget och högtuplyst bepröfwande, på det ömmesta anmäla.

Till så mycket fullkomligare upplysnings erhållande härutinnan, bör ståndet gifwa sakens förlopp ifrån början tillkiänna, samt at Gefle stads magistrat, genom nyssnämnda utslag, pröfvadt och *förklaradt de af gymnasii- och scholæstaterne, som i berörde stad hade egna gårdar, skyldiga, at lika med borgerskapet och andra, som ägde hus i staden, bidraga ejj allenast til kyrckio- utan ock prästegårdsbyggnader, med deras underhållande och förbättrande, i mån af deras ägande röster wid prästewal.* Hwarwid tillika erindras, at domcapitlet i Upsala, som dock, å embetes wägnar, egde talan i dylikt mål, icke undfeck af magistraten nödig och laglig del deraf, innan sådant utslag föll.

Enär öfver detta utslag wederbörande stater missnöije förklaradt hos Kongl. Majj:ts befallningshafvande i Gefle, då äfven domcapitlet i Upsala, underrättadt om hwad i saken hade förelupit, enligit dess embetes plickt, uti skrifvelse til landshöfdingeembetet, yrckadt präste-privilegiernas underdåniga iakttagande, wid detta tillfälle, samt gymnasii- och scholæbetjenternes bibehållande wid en deras deruti grundada förmån, har dock så mycket mindre någon rättelse derifrån stådt at erhållas, som, twärtom, bemälte Kongl. Majj:ts befallningshafvande, uti utslag af d. 17 Sept. 1763, förklaradt sig, at med samma beswär icke kunna sig befatta.

Det war således för domcapitlet i Upsala ejj annat tilgiörande, än at hos Kongl. Majj:t sjelf i underdånighet anföra beswär, öfwer ett slikt magistratens i Gefle gifna utslag. Hwaruti domcapitlet med klara skjähl sökt, inför Kongl. Majj:t i underdånighet å daga lägga, huruledes det, gymnasii- och scholæstaterna i Gefle ålagda, deltagande i prästegårdsbyggnader och -reparationer, ingalunda står at förenas med präste-privilegiernas i sig sielf nog tydeliga, och af Kongl. Majj:t i nåde förklarada innehåll och lydelse; hwarförutan domcapitlet äfven i underdånighet anfördt den thy förekommande swårheten, at anse magistraten i Gefle för rätter domstohl, at ett mål uptaga och afdömma, hwaruti rätten sjelf, med det öfriga stadsens borgerskap, egde del, med det mera, ejj rörande hufvudsaken, utan några wid processen förelupna mindre lagliga omständigheter, med hwilckas uprepande prästeståndet ejj will falla riksens ständer beswärligt.

Uppå nådigste communication häraf med Gefle stads magistrat förelupo någre månader öfwer året, innan denne rätt ingaf dess underdåniga yttrande, hwilcket dock ejj bestod i annat, än at, om möjjeligit wore, undandra sig all förklaring i hufvudsaken, hwilcke rådstufwurättens i underdånighet up-

tänckte inwändningar dock likwäl blefvo af Kongl. Majj:t högsträttwisligen ogillade, och rådstufwurätten, genom förnyad nådig remiss, anbefaldt, at med dess underdåniga förklaring i hufwudsaken inkomma.

Uti denna sednare underdåniga förklaring, som omsider inkom, har magistraten, utan at hwarcken några nya skäl och omständigheter, å sin sida, anföra eller förlägga och förswaga de af domcapitlet i underdånighet andragna motskiähl, sig sluteligen utlåtut, med ett willkorligit begifwande, at gymnasii- och scholæbetjente i Gefle, emot frihets åtnjutande från deltagande med staden i slik byggnad, måtte hwarcken *i prästewal* eller i kyrckoråd wid stadsförsamlingen deltaga.

I anledning så wäl här af i synnerhet, såsom ock af rådstufwurättens egit utslag, hwaruti scholæstaternes deltagande i prästegårdsbyggnad afmättes, *i mån af deras ägande röster wid präste-wal*, hafva Upsala stifts-riksdagsfullmäktige äfwen med sina underdåniga påminnelser inkommit, och hwad särdeles det förra eller prästewal i städerna beträffa[n]de, andragit, at det ej annars kunde än förblifwa wid Kongl. Majj:ts nådiga förordningar samt stadfästade öfwerenskommelser, til följe hwaraf, stads-församlingarnas ledamöter, också de, som ifrån prästegårdsbyggnad och wissa andra onera, med särskillta privilegier, undantagne äro, taga i prästewal, i sin behöriga proportion, gemensam dehl. Och wore äfwen, i ståndets tancka, en sådan prästewalsrättighets afdragande ifrån lectores wid gymnasierne och öfrige scholæbetjente, på den grund, at desse ifrån stadsens byggningshielp och prästegårdsbyggnad äro uttryckeligen undantagne och privilegerade, aldeles detsamma, som at, twärt emot klara stadgar och förordningar, wilja förneka ridderskapet och adelen, som säterier ega, den rättighet, at taga del i prestewal uti landsförsamlingarna, hwarest deras säterier äro belägne, emedan desse säteriernas innehafvare äro likaledes privilegerade och undantagne ifrån prästegårdsbyggnad i församlingarna.

Änteligen har Kongl. Majj:ts nådiga utslag, d. 7 Februarii nästl., blifvit utfärdadt, af innehåll, at, *widkommande sjelfva hufwudsaken, eller den frågan, om ofwanbemälte gymnasii- och scholæstater böra wara, för deras egna hus i staden, frikallade ifrån kyrcko- och prästegårdsbyggnader, eller ej, så, emedan Kongl. Majj:ts resolution på städernes allmänna beswär, af d. 12²¹⁸⁰ Decembr. 1734, uttryckel:n förmår, at alle civile-betjente och*

²¹⁸⁰ Läs: 17.

ståndspersoner, eho det wara må, eij måga ifrån kyrcko- och prästegårdsbyggnader befrias, ty pröfvar Kongl. Maj:t, at de af gymnasii- och scholæstaterne i Gefle, som hafva egna hus i staden, icke kunna undantagas ifrån delagtighet i kyrcko- och prästegårdsbyggnad. Utlåtande sig, för öfrigit äfven, Kongl. Maj:t, at eij eller afseende hafwas kunnat å de flera omständigheter, som domcapitlet i Upsala andraget, rörande domstolens jäfagtighet, m. m. Men det af magistraten, i dess förklaring, underdånigst anmälda begifwande, at gymnasii- och scholæbetjente i Gefle, under wisst willckor af uteslutande ifrån prestewal och kyrckoråd, kunde blifwa befriade ifrån de ofta omrörda onera, har Kongl. Maj:t, i dess nådiga utslag icke behagadt uptaga.

Med all undersätelig wördnad och acktning för Kongl. Maj:ts nådiga resolution, kan prästeståndet icke undgå, at inför riksens ständer förklara, huru ömt och bekymmersamt det förekommet, at, oacktadt de å klara privilegier och lag grundada skäl, som emot magistratens i Gefle fälda utslag anförde blifwit, Kongl. Maj:t dock likwäl pröfwat godt och rättwist, at det samma gilla och stadfästa, hwad angår gymnasii- och scholæbetjenternes gemensamma deltagande med borgerskapet i prästegårdsbyggnad och -reparation.

Enär de presteståndet allernådigt förundte privilegier, hwilcke, i 10 §, efterlåta så wäl presterskapet, som academ.-, gymnas.- och scholæbetjente i städerne, för deras gårdar, *frihet för all borgerlig beswär och tunga, ehwad namn den hafva kan*, jemföras med den, uti Kongl. Maj:ts nådiga resolution å presteståndets allmänna beswär, d. 14 Sept. 1731,²¹⁸¹ derå gifna förklaring, hwarest gymnasii- och scholæbetjente i städerne pröfwat *frie ifrån allt deltagande uti stadsens contingent* och i synnerhet äfven *uti stadsens byggningshjelp*, m. m., hwilcken förklaring, å presteprivilegiernes 10 §, ännu ytterligare och närmare finnes i nåde afgifwen uti en Kongl. Maj:ts resolution för Strängnäs stift af d. 10 Febr. 1732, § 11, hwarest bemälte betjentes hus och gårdar i städerna, med klara ord, *ifrån prestegårdsbyggnad befrias*, af den grund, at de, emot 10 § uti de för presterskapet år 1723 confererade privilegier, *med stadsens byggningshjelp icke böra betungas*, så drages af detta allt det ofelbara slut, at som *prestegårdsbyggnad*, enligt Kongl. Maj:ts egen höga resolution och förklaring, är en del af stadsens byggnings-

²¹⁸¹ Tryckt resolution 14 september 1731: *Kongl. Maj:ts nådige Resolution Och Förklaring Uppå the allmänne Beswär, som thes trogne Undersåtare af Riksens Prästerskap wid thenne Riksdagen i underdånighet andragit.*

hielp, och *stadsens byggningshielp* inbegripes under den i sjelfva privilegierna omrörda *borgerliga beswär och tunga*, så äro gymnasii- och scholæbetjente, i stöd af privilegierna, befriade ifrån alt deltagande i prästegårdsbyggnad.

Härwid förefaller ock den omständighet, at, ehuru domcapitlet icke för-gätet, at i underdånighet yrcka det nödwändiga sammanhang imellan dessa höga resolutioner, så har dock Kongl. Majj:t, ides nådiga utslag, icke tagit i sitt nådiga öfwerwägande den sista ofwanhögstbemälte resolution, af d. 10 Februar. 1732, hwilcken dock, i anledning af ett stifts inkomna enskilda beswär, öfwer intrång i prästeprivilegierna, innehåller den authentiska uttydning af prästeprivilegierna, hwarigenom *prästegårdsbyggnad* under stadsens *byggningshielp* och *borgerliga tunga* inbegripes. Ty så wisst det är, at prästerskapets i Strängnäs stift underdåniga ansökning, om gymnasii- och scholæbetjentes befriande för prästegårdsbyggnad, gifwit anledning til ofta högstberörda nådigsta utslag, så oförnekligt är ock, at samma nådiga utslag är lika gällande för andre stift och städer, hälst emedan Kongl. Majj:t i nåde grundadt gymnasii- och scholæbetjenternes i Strängnäs stift befrielse ifrån prästegårdsbyggnad, uppå en för detta i nåde utgifven, och härwid uttryckeligen citerad resolution på presteståndets allmänna beswär af år 1731.

Uppå en sådan grund, har ock Kongl. Majj:t, d. 29 Januarii 1736, pröfwadt rättwist, at i nåde afslå ett borgerskaps ansökning, at academiens ledamöter i staden ej måtte sig undandraga, at uti hushyrans betalning med borgerskapet taga del, samt i nåde befriat academiens ledamöter ifrån allt participerande uti en slik afgift. Äro nu academiäbetjente frie ifrån hushyrans erläggande til kyrckoherden, och följagteligen äfwen ifrån prestegårdsbyggnad, så är tillika onkeligt, at gymnasii- och scholæbetjente, som med dem äga uti privilegier en lika del, och samma fri- och rättigheter, böra äfwen derifrån frikännas.

Widare bör ej eller presteståndet lämna obemält, huruledes af en dylik privilegiernes uttydning, som magistraten i Gefle wågat widtaga, och Kongl. Majj:t låtet hafwa bestånd, äfwen ledas kunde och borde det besynnerliga, at presterskapet, som i denna delen af privilegierna ej hafwer någon minsta förmånsrätt, framför gymnasii- och scholæbetjente, skulle likaledes wara förbundet, at med borgerskapet deltaga i prästegårds byggande och underhållande i staden, hwilcket huru obehörigt, och med en å lag grundad

långlig praxis stridande det är, behöfwer eij presteståndet å daga lägga och förklara.

Kongl. Majj:ts i nåde gifna bifall till denna magistratens fällda resolution, har fördenskuuld eij annat kunnat, än ådraga sig ståndets synnerliga upmärksamhet, så mycket mera, som Kongl. Majj:t, kort för detta, uti ett mål, af enahanda beskaffenhet med det närwarande, rörande gymnasiiledamöterna i Borgo, täckts i nåder utfärda ett nådigt utslag af helt annat innehåll, d. 6 Martii förledit år, hwaruti desamma, i anseende *til privilegier och förordningar, warda befriade ifrån at utgöra eij allenast de så kallade wäga- och bro- utan ock stadscapellanshus-byggnader.*

Hwad, å andra sidan, anföres, och äfwen uti ofwanhögst-bemälte Kongl. Majj:ts utslag af d. 7 Februarii nästledne åberopas, at Kongl. Majj:ts resolution på städernas allmänna beswär, af d. 12²¹⁸² December 1734, uttryckeligen förmår, at alle civilbetjente och ståndspersoner, eho det wara må, eij måga ifrån kyrcko- och prestegårdsbyggnader befrias, kan eller bör så mycket mindre dragas derhän, at under dessa skola inbegripas gymnasii- och scholæbetjente, eller ock andre ståndspersoner, som genom serskillte privilegier derifrån äro befriade, som dessas undantag, ifrån prästegårdsbyggnad i städerna, är så tydeligen grundat, eij allenast uti Kongl. Majj:ts resolution å städernes beswär d. 16 October 1723,²¹⁸³ utan ock i allmänna lagen bygggn.b. 26 cap. 3 §, hwarest stadgas, at *i staden dem åligger bygga och förbättra gård för präst, som der hus ega, och eij serskillt derifrån befriade äro.* Hwartil kommer, at Kongl. Majj:t, uti dess nådiga stadfästelse öfver lagen, behagadt förklara, at alt, *hwad genom serskillta privilegier är fastställt, har i den allmänna lagen eij kunnat inflyta;* hwarföre ock alle andre tid efter annan utfärdada allmänna kongl. stadgar och resolution alltid blifwit ansedde, såsom de der icke ändra privilegier, hwilcke eij innebära annat än undantag ifrån slik allmänn lag och författning.

Hwad således anfördt blifwit om gymnasii- och scholæbetjenters frihet från prestegårdsbyggnad, så wäl som från all annan stadsens byggningshielp, har, å deras sida, aldrig blifwit utsträckt til kyrckobyggnad, hwarom

²¹⁸² Läs: 17. I utgåvan av Modée (d. 2, s. 1187) är datumet feltryckt.

²¹⁸³ Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtelige städerna, genom deras fullmäktige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter, gifwen Stockholm i råd-cammaren, den 16. octob. 1723.*

emellan staden och gymnasium ingen twist varit, ehuru Kongl. Maj:t behagadt sig i nåde ut-låta gemensamt öfwer så wäl kyrcko- som prestegårdsbyggnad.

I betraktande af hwilcket allt, som ståndet sluteligen pröfvade, för dess del, godt och rättwist, at anse detta Kongl. Maj:ts nådiga utslag, såsom stridande emot de presteståndet nådigst förunnade, och af glorwyrdigste Swea konungar stadfästade, privilegier, och at således detsamma bör ändras och rättas, uti hwad angår det gymnasii- och scholæstaterne derstädes ålagda deltagande uti prästegårds byggande och underhållande, så gjorde sig ståndet äfven försäkradt, i anseende til så klara och bewekande skiäl, at de öfrige respective stånden täckas med prästeståndet härutinnan benägit instämma, hwilcket alt fördenskuld, genom utdrag af protocollet, hörsam-, tjenst- och wänligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo
E. Klint

16.

Prästeståndets protokollsutdrag 28 maj 1766 om prästerskapets inkomster av bruken

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 32)

Protokollet s. 1011.

Utdrag af protocollet, hållet hos presteståndet, d. 28 Maj, 1766

S. d. Föredrogs bergsdeputations betänkande,²¹⁸⁴ ang:de presterskapets inkomster af bruken, författadt i anledning af höglöfl. ridderskapets och adelns denna riksdag andragna beswär, hvarigenom ändring sökes i den reso-

²¹⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 932, bergsdeputationens akter, nr 11. Ligger även som bilaga till protokollsutdraget.

lution, hvilken Hans Kongl. Maj:t, wid sidstl. riksdag, i nåder utfärdadt uppå presterskapets då i samma ämne andragna underdåniga beswär.

Så litet som ståndet i allmänhet kunde gilla den principen, att wid en följande riksdag, utan nya mellankomna skäl och omständigheter, andra, hvad hos riksens ständer, wid en förutgående riksdag, lagl. och ordentl. blifwet afgjort, så litet kunde äfwen ståndet i förevarande mål finna någon orsak, att gå ifrån den resolution, hvilken härutinnan allaredan blifvet fattad, och som både grundar sig på största billighet och laga grunder, samt i värkställigheten icke kan hafva någon svårighet, när wederbörande dervid göra, hvad uppå dem ankommer; hvaremot det skulle blifwa ett för den allmänna säkerheten ganska äventyrligt praejudicat, om, igenom den väg, som allmänna beswären öppna, resolutioner och lagar, utan nya anledningar, skola wara underkastada en ständig granskning och obestånd.

Jämte det ståndet således förblef wid sidsta riksdags resolution i detta ämne, fant ståndet nödigt tillägga, det landshöfdingarne och consistorierne anbefallas, genast bringa den samma till ofelbar värkställighet, så att intet tillfälle widare sig må yppa, som kan föranlåta riksens ständer, att härmed ytterligare sig oroa.

Och skulle detta, genom utdrag af protocollet, med de öfrige respective stånden, till gunstbenäget bifall hörsam-, tjenst- och wänligen communiceras. Ut supra.

Ex protocollo
J. Brander

17.

*Prästeståndets protokollsutdrag 19 juni 1766 om försäljning av
hospitals- och barnhushemman i Skåne*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets
protokollsutdrag, nr 31)*

Protokollet s. 1093.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 19 Junii 1766

S. d. Sedan riksens ständer, på förekomna skäl och anledningar, för godt funnet, det de under domkyrkan i Lund lydande hemman måtte åt åboerne, under wissa betingade och fastställda willkor, till skatte försäljas, och, under d. 10 Maji sidstl., derom underdånig skrifwelse till Kongl. Maj:et afgå låtet, så förekom ståndet under öfwerwägande, huruwida med de i Skåne warande hospitals- och barnhushemman, såsom med domkyrkoheemmanen af enahanda och lika beskaffenhet, på samma sätt förfaras kunde.

Presteståndet, som nogsamst såg, att en sådan författning skulle icke allenast, å ena sidan, tillskynda hospitalerne och barnhusen en så anseelig, som säker och waragtig fond i deras dryga utgifter, utan ock, å den andra, leda till hemmanens bättre häfd och cultur, om åboerne för sig och efterkommande blifwa genom skatteköp wid besittningen tryggade, beslöt fördenkskuld, att alle de i Skåne warande hospitals- och barnhushemman kunde på lika sätt, och under enahanda wilkor och förmåner, som domkyrkan vid sina hemman sig förbehållet, åt åboerne till skatte försäljas, neml. att de hemman, som, enl. jordeboken, utgöra afrad i spannemål el. persedlar, erlægga i skatteköpsskilling åtta års räntor, uträknade efter 10 års markegångsmedelpris, ifrån och med år 1753, till och med år 1762, och de hemman, som, efter jordeboken, betala räntan i penningar, erlægga fjorton års räntor i skatteköpsskilling. Hwarwid dock landshöfdingen och biskopen frihet lemnas, att med de få åboer, hwilkas hemman äro så swaga, att de betarfwa förmedling, betinga något lindrigare wilkor i skatteköpet, samt att, wid åboers ombyte, ett års ränta allenast betalas af de förra, och 2:ne års räntor af de sednare, i stället för städjan; äfwen som köparen må tillika lemnas den förmån, att, då halfwa skatteköpsskillingen strax betalas, må den andra hälften, emot obli-

gation och underpant af skatterätten, innestå, och till 5 a 6 procent förräntas, till dess den efter hand hinner betalas och erläggas. Imedlertid bör det åligga landshöfdingen och biskopen att föranstalta, det de inflytande skatteköpsmedel warda på ränta utsatte antingen i banqven, el. på annat ställe, der full säkerhet gifwas kan; såsom ock, att de hemman till vidare blifwa oförsålde, som till hospitalernes behof pröfwat oumgängelige, och nära belägne äro, jämwäl att hospitalerne warder förbehållet af hwarje slättbo-hemman ett lass wed.

Hwilket med de öfriga respective stånden hörsam-, tjenst- och wänl. till gunstbenäget bifall communiceras skulle. Ut supra.

Ex protocollo

J. Brander

18.

Prästeståndets protokollsutdrag 17 juli 1766 om examination vid akademien i Greifswald

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 33)

Protokollet s. 1161.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 17 Julii, 1766

S. d. Till den studerande ungdomens upmuntran och belöning för flit och gjorda framsteg i studier, är en wid de öfre läro-husen, från äldre tider, wadertagen plägsed, att, efter å daga lagda lärdomsprof, uti alla så kallada faculteter och stycker af wetenskap, utdela hedersgraden. Emot en sådan inrättnings goda afsigt och syftemål skulle mycket stridande wara, såsom ock i sjelfwa wärket lända till wetenskapernas skada och förakt, om slik belöning skulle, utan förtjenst och wederbörl. granskning af framsteg i bokliga kånster, erhållas kunna.

Att sådant icke lærer blifwa att befara wid kongl. academierna i Sverige och Finland derom kunna riksens höglöfl. ständer göra sig försäkrada, då Hans Kongl. Maj:t i underdånighet tillstyrkes, att, genom nådig skrifwelse

till herrar cancellererna wid förbem:te dess academier, förordna, att de för dem utfärdada kongl. akademiska constitutioner, äfwen i denna delen, böra allvarl. handhafvas och i underdånighet efterlefvas.

Men den sed, någre i riket infödde taget sig, att ifrå Greifswalds academie frånvarande förwärfwa sig magister- och doctors-bref, har redan wid flera riksdagar upväkt ståndets bekymmerfulla omtanka. Presteståndet har, tid efter annan, med mycken grämelse fömärkt, huruleds desse heders-grader, antingen alldeles utan, el. ock efter ganska otillräckeliga bevis ifrå inrikes academierna, wid hwilka desse förut studeradt, och ifrå stiftens consistories, der de äro födde, och böra med sina wederlikar, efter bepröfwad lärdom och skickelighet, ega rättighet till befordran, blifwet till en ovanl. myckenhet utdeldte; äfwen att sådane, som då verkel. stådt under wederbörande domares lagl. åtgärd, och blifwet ifrå sina presterl. embeten suspenderade, erhållet magister-graden derstädes; att förtiga, det ganska många, wid de anställda preste-examina, äro, så wäl i de nödwändigaste språken, som uti sjelfwa wetenskaperna och den theologiska kunskapen, befunne så swage och okunnige, att de ej allenast icke kunnat blifwa prester, utan ock att dem har måst föresättas tid till utrymme, att vidare kunna sig förkåfra.

Ståndet kan derjämte ej dölja för riksens höglöfl. ständer, med hwad underdånig glädje ståndet, wid denna riksdag, blifwet underrättadt, det Hans Kongl. Majj:t, d. 20 Martii 1764, funnet i nåde godt, en sådan osed att ogilla, och uti nådig skrifwelse till samtel. herrar academiaecancellererna, högrättvisl. förordna, *det ingen af rikets infödde, som wid Greifswalds academie antingen sina studier idka, eller önska, att der blifwa promoverade, må wara tillåtet, att der undergå magister-promotion, förrän han derstädes aflagdt alla och samma slags lärdomsprof, som wid Kongl. Majj:ts academier här i riket äro brukelige.*

Genom detta Kongl. Majj:ts allernådigsta förordnande, lærer kongl. academien i Greifswald med så mycket mindre skäl kunna tycka, dess af Swea glorwürdigste konungar allernådigst confirmerade kejserliga privilegier och statuta specialia, i någor måtto, wara trädt för nära, som presteståndet ej kan finna, att härigenom betages rikets ungdom hwarken den friheten, att wid samma kongl. academie få studera, när den först uti consistorio ecclesiastico och det stift, der någon är född, sig har praesenteradt och dertill anmältdt, ej el. att der, på sätt och wis, som högstberörde Kongl. Majj:ts bref förmår och stadgar, äfwen antaga magister-graden, då den med lagl. wittnesbörder der-

till är försedd. Ståndet söker endast, att förekomma de missbruk, som, i 20 års tid, wid philosophiska faculteten derstädes hafwa sig insmygdt, samt att stadga ståndets rättigheter, imellan wederlikar af stiftets barn, till lika aflagda lärdomsprof och lika bepröfwad skickelighet, så wid academien i Greifswald, som de öfriga swenska kongl. academierna inom riket. Härvid förblifwer dock förmånen för academien i Greifswald så mycket större, som det af kongl. akademiska constitutionerna, d. 27 Junii 1655, och d. 19 Decembr. 1666, cap. 17, membr. 1, n. 6, och membr. 6, n. 1, kan intagas, det Kongl. Majj:t uttryckel. förbudet, det ingen infödd må utrikes promoveras, så framt han will njuta de wilkor, som graduerade personer efterlätne äro, samt tillika i nåder stadgar, att de, som inrikes promoveras, måga alltid, framför de andra, njuta företräde af heder och wärdighet.

Presteståndet, som, enl. dess i nåder meddeltda privil., tillkommer, att bewaka så wäl kongl. academiernas heder och wältrefnad, som Guds församlings tillväxt, genom skickeliga lärare, samt dess eget stånds rättigheter och wärdighet, utbeder sig fördenskuld de öfrige respective ståndens underdåniga tillstyrkande af högstbem:te Kongl. Majj:ts nådiga bref, af d. 20 Mars 1764, till underdånigsta efterlefnad för framtiden, och att Kongl. Majj:ts, d. 12 Aug. 1752, wid då warande riksdag, utfärdade bref, i så måtto, kunde blifwa härefter förklaradt. Men skulle ock riksens höglofl. ständer ej härtill behaga gifwa sitt bifall; då wet presteståndet ingen utwäg, till hämmande af så skadelig osed, om icke det blefwe stadgadt, att den, som ej publice försvarar sina disputationer i Greifswald, bör tillhållas, att, wid nästa inrikes academie, der han vistas, aflägga de lärdomsprof, hvilka lagarna bjuda; då honom wäl tillåtas, att heta magister, men aldrig, som de inrikes promoteerade, få ega rättighet, till att bekläda den öfversta cathedren, ej el. undandraga sig philosophisk examen, då han will blifwa prest, eller söka förslag till pastorat.

Såsom ock presteståndet finner, denna Hans Kongl. Majj:ts i nåder gjorda författning sträcka sig allenast till den philosophiska, men ej de öfriga faculteter, wid hwilka således samma oordning, som tillföre sig företedt, äfwen hädanefter kan taga häfd, så har ståndet, i betragtande af de olägenheter, som också deraf sig yppa kunna, trodt sig böra till de öfriga respective ståndens ompröfwande hemställa, om icke den af rikets infödde, som, så wid oftänända Greifswalds, som alla utrikes academier, åstundar att undergå doctoral promotion i de 3:ne öfre faculteter, bör äfwen derstädes aflägga

och samma slags lärdomsprof, som wid Kongl. Maj:ts inrikes academier dertill erfordras, och ingen till theologiae doctor blifwa i Greifswald, el. an-norstädes, befördrad, utan den, som, enl. gammal plägsed, och ofvan högst-berörda kongl. akademiska constitutioner, bekläder något emot denna wär-digheten swarande hederligt embete i riket, och dessutan är försedd med sitt consistorii intygande, att han till sådan heder är förtjent, och dertill jämväl erhållet Kongl. Maj:ts allernådigsta tillstånd.

Och som ståndets afsigt härvid är, att den theologiska doctors-graden i synnerhet måtte bibehållas wid det värde och anseende, som, wid Kongl. Maj:ts inländska academier, den alltid egdt, och ega bör, så förmodar ock ståndet, att de öfrige respective stånden lära täckas widtaga dessa mått, som lända till studiernas förkåfring, och Guds församlings, dermed förknippada, trefnad och välstånd; hvilket, genom utdrag af protocollet, skulle hörsam-, tjenst- och wänl. communiceras. Ut supra.

Ex protocollo

E. Klint

19.

*Prästeståndets protokollsutdrag 8 september 1766 om reglemente
för riksdagsmannaval*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets
protokollsutdrag, nr 42)*

Protokollet s. 1322.

Utdrag af protocollet, hållit i prästeståndet, d. 8 September,
1766

S. d. Som prästeståndet af flera riksdagars ärfarenhet inhämtadt, huru mycken ordning och reda ännu saknas uti sättet och methoden, att, enl:t riksdagsordningen, wällja dem, som wid riksdagar uti detta ståndet skola wara fullmäktige, och sätta ståndet, sedan det wederbörligen blifwit forme-radt, uti ärforderlig activitet; har ståndet om följande reglor derwid sig för-enadt, och derå sig wetat utbedja de öfriga respective ståndens gunst-

benägna bifall och adprobation, på det en fullständig lag, äfwen i denna wigtiga delen, må blifwa prästerskapet till en obråttslig efterrättelse.

1:mo. Till förekommande af de oredor, som kunna tima, då antingen något stift försummar, att biträda präste-ståndet med nödwändigt antahl af ledamöter, eller ock, om några, för wissa afsigter, skulle söka sig i ståndet intränga, will ståndet härmed hafwa faststaldt, det, till hwarje rijksdag, stiften böra utse så många fullmäktiga af kyrckioherdar, som följande förteckning utwisar, inberäknad den, som för consistorium utnämnes och här utföres:

Af Upsala stift	5
Stockholms stad	2
Lindkiöpings stift	5
Skara	4
Strängnäs	4
Wästerås	5
Wexiö	3
Åbo	4
Lund	4
Borgo	2
Giötheborg	3
Calmar	2
Carlstad	2
Hernösand	3
Gothland	2

Utom ofwannämnde fullmäktiga, underhållas i ståndet twenne notarier, af hwilcka stiften anskaffa notarium primum, på det sätt, att Upsala, Lindkiöping, Skara, Strängnäs, Wästerås, Wexiö, Åbo och Lunds stift, den i sin ordning utse. De mindre stiften förena sig, 2:ne om den första notariens anskaffande, och komma såleds Borgo och Hernösand, Giötheborg och Carlstad, Callmar och Gothland, att med hwarandra om denna anstallten öfwerenskomma.

Till denna notariens aflönande, utan vidare afgift, för längre eller kortare tid, wid hwarje rijksdag, upbäres en daler silfwermynt af hwart pastorat i rijket, som wid rijksdagens början af stiftens deputerade aflämnas.

Notarius secundus wäljer och underhåller ståndet, efter wanligheten.

Detta antahl af fullmäktiga från stiftet får hwarcken minskas eller öfver-skridas.

Skier det förra, böra de kyrckioherdar och wäljande ledamöter, som med försummelse beträdes, till ståndets cassa, enligt riksdagsordningens 7 §, så mycket ärlägga, som på den eftersatta tiden sig belöper, och ofördröjeligen draga försorg om fullmäktigens upsändande. Men skulle någon, öfwer det utsatte antahl, wälja sig i ståndet intränga, bör en sådan till ett tusende daler silfwermynts plickt wara förfallen.

2:do. Capellanerne tillåtes, enär de det åstunda, att insända till riksdagen för sig en fullmäktig, från hwarje stift, som är capellan, hwarföre ock dem står frijtt, wid probsteriernas sammanträde sig infinna, och en sådan ut-nämna, eller ock sine beswär åt någon af stiftets deputerade updraga. Dock böra de, uti nästa synodo för riksdagen, sig samteliga förena, om någon fullmäktig för dem skall sändas, eller ej. Den utnämnes, som sagt är, af pluraliteten, och på det han må wara säker om sitt tillbörliga underhåll, skall arfwodet af consistorii notarien quartals-wis insamlas, och till fullmäktigen öfwersändas. Åstunda capellanerne i Stockholm för sig någon riksdags-man, må de med capellanerne i Upsala stift sig derom förena.

3:tio. Så snart Kongl. Maj:ts nådiga kallelse-bref ankommer, låter con-sistorium det samma med nästa påst afgå, till alla contracter i stiftet, och utsätter tillika en wiss dag, på hwilcken riksdagsmanswalet bör öfwer hela stiftet hållas, biskop och consistorium gifwer ock då tillika till känna, om biskoppen sielf är hindrad, att sig wid riksdagen infinna, på det, i den hän-dellsen, någon i dess ställe må utnämnas.

4:to. Å den utsatte dagen böra sig inställa alla kyrckioherdar i contractet, på ett af contractsprosten utnämndt beqwämt ställe, walet at förrätta, an-tingen munteligen eller med slutna sedlar, efter som de sjelfwa komma öfwerens. Alle närwarande teckna ock egenhändigt sina namn under wal-längden. Är någon hindrad, att sig personligen inställa, insände till mötet sin kallelse skrifteligen, som i contractisternes närwaru upbrytas. Den det försummar, ege sedan ingen talan.

5. På de ställen, der stiftet wäljer sina riksdagsmän samfäldt, infinna sig en eller flere af contractet deputerade, med wal-förrättningen i consistorio, å den dag, som uti det, i 3 § nämnda, consistorii kallelse-bref äfwen bör wara utsatt; då röstarne samlas, och probsteriernes utskickade inom sig rådgiöra om de angelägenheter, de för sig och sina committenter ackta nödiga, att

wid riksdagen anföra, utan att någon i deras öfwerläggning må dem intrång göra.

6:to. Der hittills varit wanligt, utnämna riksdagsmän för wissa divisioner eller sammansättningar, men dock lika fult är brukeligt, att öfwer hela stiftet samfäldt upbära arfwodet; får, så länge dem godt synes, derwid förblifwa, ock jämkes arfwodet framgent så, att alla af deputerade niuta lika del. Hwarest någre divisioner särskildt kalladt och underhållet sina enskyllta riksdagsmän, förhålles jämwäl framdeles dermed på enahanda sätt. Men uti consistorii eller stiftets samfäldta fullmägtigs arfwode, som blir lika med det en annan ifrån stiftet deputerad åtniuter, deltages jämwäl i dessa sidnämnda divisioner, efter enahanda grund, med de öfriga i stiftet.

7. Så snart walet uti divisionerna för sig gådt, träda deputerade, en ifrån hwarje contract, tillsammans, på den ort, som inom divisionen är beqwämligast, och der upbryta wallängderna, samt upsätta fullmagten, ock låta den sedermera, jämte wal-längderna, till underskrift uti di[vi]sionen circuleras.

I de widsträcktare divisioner, uti Åbo och Hernösands stift, hwarest detta sätt skulle förordsaka mycken tidsutdrägt, äger prästerskapet, sedan walet i contracterne för sig gådt, efter skedd öfwerenskommelse, sända sina fullmägtiga till det probsterie, som wid pass i medlet, i divisionen kan wara beläget; hwilcken sammankomst bör ske, fiorton dagar efter walet i probsterierna. Sedan wid detta möte, pluraliteten blifwit utrönt, upsättes fullmagten, så wähl som postulaterne, och underskrifwas af de det deputerade, i contracternas wägnar.

Uti Borgo stift, hwarifrån hädanefter 2:ne fullmägtige komma at hållas, öfwerenskommes, wid nästa prästemöte, om beqwämligaste sättet, i detta widsträckta stift, att wällja och underhålla deras riksdagsmän.

När rösterne för consistorii fullmägtigen hinna ifrån stiftet inkomma, öpnas wal-listorne på en gång i fullsutet consistorio, då consistorium till den, som pluraliteten ärhållet, fullmagten utfärdar. Skulle i något stift eller division rösterna för 2:ne utfalla lika, anställes af wederbörande, som pluraliteten utröna lättning, hwarefter fullmagt för den, som lätten ärhållet, expedieras.

8:to. Då biskopen till riksdag kommer, får ingen annan af dess consistorio till riksdags-man wälljas, ej eller någon, som står på samma academie- eller gymnasiistat.

Kan ej biskoppen komma, då wälljer stiftet, till consistoriifullmächtig, en sådan man, som pastorat innehafwer, och till hwilcken stiftet hafwer mästa förtroende.

9. Till riksdagsman må ej wäljas någon, som, då walet anställes, ej wärkeligen pastorat tillträdt, ej eller för capellanerne den, som eij är wärckeligen tjenstgörande capellan.

Ej må någon wälljas, som wid rikssens ständers banqve, eller annat ständers wärck, imellan riksdagar, ståndets fullmächtig, och till redogiörelse inför rikssens ständer då skyldig är.

Ingen, eho det wara må, som antingen är född frälse-man, eller för sine barn adelig skiöld ärhållit, må i ståndet intagas, eller der äga säte och stämman.

10. Sedan ståndet, å den i riksdagskallelsen utsatte dagen, kl. 9 om morgonen, sammanträdt, i dess utsedde rum, bön är giord, och lyckönskan skedd, af arckibiskoppen, eller den i ordningen närmaste biskopen, utser ståndet fyra deputerade, at insamla och öfwerse fullmagterna, hwilcka 4, på det de må wara ojäfwuga, först inför ståndet skola sina egna fullmagter uppte. Befinnes i dem eij något att anmärcka, företaga de sig genast fullmagternas granskning, och, sedan den med möjeligaste skyndsamhet är wärckställd, kallas ståndet tillsammans, på det talemanswalet må kunna anställas.

När talemans wald är, och han ed sin inför ståndet aflagdt, utnämner ståndet, genom ordenteligit wal, wissa män till electorer, hwilcka, efter aflagd ed, tråda tillsammans, och utnämna ledamöter till secreta utskåttet och de öfriga deputationer, som de efter bästa samwete finna skickeliga, utan afseende på wissa stift och embeten.

För öfrigit förfares efter riksdagsordningen.

11. Yppar sig twist om rätter riksdagsman, bör den af ståndet och ej annorstädes pröfwat. Infinna sig till riksdag 2:ne eller flere, som hwaremot den andra willja förswara sin kallelse, anses de ej såsom bråtslige emot 1 §, eller som de der willja sig i ståndet intränga, med mindre den eller de, som blifwa uteslutna, sedermera, emot ståndets beslut, willja giöra dertill försök, eller ock, efter skedd åtwarning af ståndet, ej förfoga sig tillbaka till sina hemwist. Hos Hans Kongl. Maj:tt anhåller ock ståndet i underdånighet, en nådig befallning till samtliga landshöfdingarna, om skyndesam handräckning uti witeus utsökande, enär de af ståndet derom blifwa anmodade.

I lika underdånighet anhålles, at de embetsmän, eller ho det hälst wara må, som sig uti prästerskapets wal eller öfwerläggningar inblandar, eller söker för någon wärfwa röster till riksdagsmann, må kännas skyldig, att plickta 1 000 d. s:rmt till nästa hospital.

Hwilcket alt skulle genom utdrag af protocollet, med de öfriga respective stånden hörsam-, tjenst- och wänl. communiceras. Ut supra.

Ex protocollo

E. Klint

20.

Prästeståndets protokollsutdrag 13 september 1766 om kollektmedel till byggnadsändamål i Uppsala stift

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 52)

Protokollet s. 1303.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 13 Septembr. 1766

S. d. Föredrogs riksens ständers kammar-, oeconom. och commercedeputations betänkande, öfwer Upsala stifts riksdagsfullmäktiges hos riksens höglofl. ständer gjorda ansökning, att till 2:ne i bem:te stift belägna kyrkor, ett capell och en schola, erhålla 6 collecter, allenast inom stiftet, till hwilkas beviljande deputation icke funnet godt, att riksens ständer tillstyrka.²¹⁸⁵

Men, under öfwervägande häraf, fant presteståndet, wid dessa collecteansökningar, hafva blifwet anförda, och af deputationen äfwen uptagna, de ömmande skäl och omständigheter, hwilke af Kongl. Majj:ts bref, d. 22 Martii, 1759, wid collectors sökande äskas, i afseende hvaruppå, desse för-

²¹⁸⁵ Betänkandet daterat 9 augusti 1765 är bilagt protokollsutdraget och avser kollektler till *Singö capells församling i Roslagen, Tuna i Helsingeland och Tärna samt Husby Odensala scholæbyggnad.*

samlingar, efter ståndets tanka, hafdt fullkoml. fog, att öfwer Kongl. Maj:ts afslag härutinnan sig hos riksens ständer beswära.²¹⁸⁶

Att deputationen ansedt, *det till inga andra kyrkor, än de, som afbrunnet, el. helt och hållet böra ombyggas, någre collecter, i dessa tryckande tider, nu mera böra beviljas*; dertill finner presteståndet hvarken af hithörande förordningar, el. af praxi, någon tillräckelig anledning, utan tvärtom befarar, att igenom slik författning, skulle de mindre och medellösare församlingars kyrkor, efter någon tids förlopp, så alldeles förfalla, att de på slutet tarfva en odrägelig omkåstnad till fullkoml. ombyggnad, hwilken ej annorleds står att förekommas, än genom tidig reparation, som äfvenwål, *i dessa tryckande tider*, ofta förefaller sådana mindre församlingar ganska kåstsam och öfwer deras förmåga. Och då Upsala stift fådt widkännas många collecter för andra stifts kyrkor i Sverige och Finland, hwilke derigenom blifwet med wackra ord betydande summor understödde, skulle till äwentyrs bemäldte stifts hug wid sådana frivilliga sammanskått omsidor aftyna, om stiftet blefwe förment, att inom sig sjelft samla collecter för de i största trångmål stadda församlingar.

Hwad Husby Odensala församling, som består allenast af 31 mantal, beträffar, så förekom ståndet, uppå de i betänkandet anförde omständigheter, nog klart, att densamma icke förmår, utan det begärda understöd, i stånd sätta dess scholae-hus af sten, oaktadt all trägen åtgärd å consistorii och landshöfdinge-embetets sida, att wederbörande dertill anmana och tillhålla, då likwist högstangeläget är, att detta stenhus ej således må i grund förfalla, och, på en skogslös ort, lemna öppen plats för ovaragtig trädbyggnad i framtiden.

Ståndet pröfwade fördenskund, för dess del, billigt och rättvist, att afslå kammar-, oeconom.- och commerce-deputations betänkande, samt bifalla dessa församlingar, de af dem, blått inom Upsala stift, ansökta collecter, hwilke äro 2:ne för Husby Odensala schola, en för Singö, och en för Tärna.

Ex protocollo

E. Klint

²¹⁸⁶ Tryckt brev 22 mars 1759: *Kongl. Maj:ts Nådige Bref Til Landshöfdingarne och Consistorierne, Angående Ansökningar om Collecter til Kyrkors byggande och reparerande.*

21.

*Prästeståndets protokollsutdrag 13 september 1766 om Borgå domkyrka**(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 43)*

Protokollet s. 1326.

Utdrag af protocollet, hållit i prästeståndet d. 13 Sept. 1766

S. d. Anmälte hos ståndet biskoppen i Borgo doctor Gabriel Fortelius, huruledes Borgo domkyrka, sedan den i de framflutne tider undergått igenom fiendteligheter många wådel. öden, omögel. ännu kunnat blifwa reparerad och i stånd satt, ehuru all sorgfällighet derwid blifwit brukad, och at aldraminst nu någon förhoppning dertil lämnas, sedan större delen af Borgo stadz inwånare, genom den dem år 1760 öfwergångne olyckeliga branden, blifwit försatte uti ett utblottat och medellöst tilstånd.

Wederbörande hafwa fördenskuld warit omtänckte, huru och på hwad sätt några medel skulle kunna samlas, icke allenast til sielfwa kyrkans reparation, utan ock til anskaffande af de nödwändigaste prydnader, såsom altaretafla och orgelwärck, hwilket uti ingen annan domkyrka i hela riket lär saknas mera än i denna. Och hafwa fördenskuld hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit om nådigt tilstånd för syslomannen Gottsman, at genom stambok och friwilliga sammanskåtter här til insamla medel af dem, som här i staden äro af finska nationen. Men som Kongl. Maj:t i nåder resolverat, at, utan gifwen anledning af riksens ständer, icke der till kunna samtycka, har biskopen anhållit, at ståndet wille förhjälpa denna torfftiga domkyrka til något understöd.

Som nu ståndet fann omständigheterne härwid wara sådana, at bem:te domkyrka oumgängeligen tarfwar andras gifmildhet, om den någonsin skall kunna komma i det stånd, som wederbör, wille ståndet icke allenast för dess del bewilja densamma en allmän owilkorlig collect öfwer hela riket, och en stambok öfwer storförstendömet Finland, samt hos finska nationela församlingen i Stockholm, utan beslöt äfwen, at genom protocollets utdrag det-

samma hos de öfrige respective stånden, til gunstbenäget bifall, hörsam-,
tjänst- och wän-ligen recommendera. Ut supra.

Ex protocollo
J. Brander

22.

Prästeståndets protokollsutdrag 18 september 1766 om befordringar till kyrkliga ämbeten

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag, nr 49)

Protokollet s. 1341.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet, d. 18 Septembr.
1766

S. d. Wid öfwerwägande af de flere tid efter annan förelupna oredor, wid befordringar till ecclesiastiqve embeten, samt förslagers uprättande till sådana sysslor, och deras granskning å högsta ort, i anledning af underdånigst anförda beswär, fant ståndet nödwändigheten af, att lagarnas wärkställighet, i denna delen, måtte för framtiden sättas på den säkra grund, som församlingens trefnad och wälstånd, å ena sidan, och, å den andra, sökandes trygghet om deras skäligen och lagliga befordran äskar.

Ehuru Kongl. Majj:ts kyrko-lag, jämte de presteståndet nådigst förunnade privilegier och de flera för detta utfärdade lagar och författningar, med sjelfwa regeringsformen och konunga-försäkran derutinnan instämman, att å lärdom och bepröfwad erfarenhet, jämte förut nedlagd tjänst wid församlingen el. underwisingswärket, bör, wid lediga ecclesiastiqve embetens besättande, ett sådant afseende hafwas, att tjensteårens myckenhet ej bör gälla annorledes, än då densamma hafwer lärdom och skickelighet med sig i följe; intyggar likväl erfarenheten, att samma principier ej blifwet på särskilda tider följde i dom-capitlen, samt i Kongl. Majj:ts höga revision; såsom ock i synnerhet, att, sedan 1756 års tjenstebetänkande utkommet, har tjenste-årens myckenhet blifwet merändels och esomoftast nyttjad, såsom den måttståck,

hwarefter sökandes befordringsrättighet borde afmätas, oaktadt riksens ständer sollemniter och med klara ord, i samma betänkandes 9 §, ifrån denna författning undantaget preste-, academie-, gymasii- och scholae-embetens besättande, såsom warande af särskild beskaffenhet.

Härigenom har händt, och händer, att unge studerande, innan de ännu hunnet till mognad i studier och lefwerne, stundom hastadt till prediko-embetets antagande, under hopp om en snarare befordran derigenom, att de tidigt fådt börja tjenste-års beräkande; hvarpå naturligt wis lærer följa, att all upmuntran och täflan hos den studerande ungdomen efter hand måste utsläckna, och församlingen, med sin största skada, ändtel. sakna tillgång på grundlärde menn.

Till förekommande af slika olägenheter, blifwer det fördenskund, efter ståndets tanka, högstnödigt och angeläget, att ej allenast förordna, det prest-männ ej må wara tillåtet, att förr räkna tjenste-år, än wid en wiss ålder af 25 år, som ock i kyrko-lagen är allaredan föreskrifwen till presta-embetets undfående, ehuru de skulle dessförinnan blifwet, på aflagda lärdomsprof, till p. ordines af domcapitlet admitterade; utan ock ytterligare förnya och yrka ofvan omrörde författningars tydeliga innehåll, om förslagers uprättande, samt allvarl. och wid strängesta ansvar anbefalla så wäl dem, hvilke hafwa att wid missivers utdelande lägga hand, såsom ock kongl. revisionen, till hwilkens granskning och bepröfwande desse consistoriernes göromål stundom warda, genom beswär, dragne, att, wid dylika tillfällen, först och förnemligast hafwa ett behörigt noga afseende å de af sökande, antingen wid academien, el. sedermera i domcapitlet, wid preste- och pastoral-förhören, wederbörl. aflagda prof af lärdom och framsteg i studier, samt skickelighet i embetet, men icke låta tjenste-årens myckenhet allena gälla, och då nyssnämde egenskaper ej finnas dermed förenade, om hwilket förra consistorierne ega den säkresta kunskap och underrättelse, hvartill fördenskund äfwen justitiaerevision, uppå erhållet intygande derom, alltid kan och bör med trygghet sig förtro. Och hwad särdeles de större och fördelagtigare beställningars förgifwande angår, hwilka i lagarna anses såsom belöningar för en utmärktare grundel. lärdom och berömligt förhållande i embetet, så borde åläggas wederbörande, att, förnemligast efter denna måttstäck af lärdom och skickelighet, afpassa de sökandes förslagsrättighet dertill, el. den enes företräde framför den andra, om ock denne sednare skulle uti tjenste-år befinnas öfverträffa den förra. Hwarvid icke eller någons wärdigare fullmagt, utan

afseende på förtjenst och lärdom, må tillägga honom, framför dess medsökande, särskild rättighet och förmån, till förslags erhållande.

Hwad, under detta ärendets förhafwande, vidare förekommet presteståndet ganska ömt, är förgifwandet af regale gäll, i synnerhet sedan åtskillige exempel gifwet ståndet wid handen, huruleds mindre förtjente prestmän, wid sådana tillfällen, kunnat blifwet, stundom äfwen i främmande stift, dem föredragne, som, för berömel:n å daga lagd lärdom och skickelighet, samt trogen flerårig tjenst wid församlingen, erhållet consistorii förslag, och blifwet, såsom mäst berättigade till befordran, inför Kongl. Majj:t i underdånighet praesenterade.

Som Kongl. Majj:t, så wäl i presteprivilegierna, som kongl. brefwet, af d. 1 Aug. 1720, i nåde låfvadt, villja vara benägen, att bibehålla presterskapet, hvar å sin ort, och i sitt stift, wid deras förmåner; men Kongl. Majj:t likwäl, enl. kyrko-lag och preste-privilegierna, eger rätt och frihet, att, wid regale gälls förgifwande, hafva andra i nådig åtanka, än de af consistorio i underdånighet föreslagna, så och emedan Kongl. Majj:t derjämte täckts i nåde försäkra, att härwid wilja i nåde hugkomma häldst dem, som wid academier, gymnasier och scholor, så ock wid Kongl. Majj:ts hån- och krigs-stat (hvarunder likwäl icke andre, än ordinarie, som med lön å kronans stat äro upförde, böra inbegripas) *med lärdom, tjenst och arbete hafva gjordt sig om Guds församling och det gemena bästa wäl förtjenta*, såsom det ock i allmänhet stadgas uti den dyrt beswurna reger.formens 40 §, att *wid alla embetens besättande bör förnemligast anses personernes bepröfwada erfarenhet och förtjenst, hwilke genom studier och flera nyttiga wetenskaper gjordt sig till befordran wärdiga*; ty har presteståndet icke annat kunnat än skäligt och rättwist pröfwä; 1:mo, att, om någon i stiftet icke infödd prestman skall pröfwas wärdig Kongl. Majj:ts nådiga utnämmande utom förslag, bör en sådan uti lärdom och skickelighet ej eftergifwa de föreslagna, men i tjensteårs beräknande dem öfverträffa, men 2:do, enär Kongl. Majj:ts nåd, wid utnämmandet utom förslag, faller på någon af stiftets barn, bör densamma i förtjenst öfwergå någondera af dem, som å förslaget äro upförde, och 3:tio, då ofwan anförde reger.formens 40 § jämföres med 14 och 20 §§, samt med konunga-försäkrans 9 §, är preteståndet af den tanka, att, då Kongl. Majj:ts nådiga wal och utnämmande till ett regalt gäll icke faller på någon af de i underdånighet föreslagna, bör sådant uti Kongl. Majj:ts rådkammare anmälas, och riksens råds underdåniga yttrande till protocollet intagas, om den af

Kongl. Maj:it utom förslag nämde kan komma i den jämförelse med de föreslagna, som wederbör, el. ej, då målet kommer att slutel. afgöras efter reger.förmens 13 §.

Och som af riksens höglofl. ständer är, wid civile embetens besättande, fastställt och bepröfwadt wara med rikslagarna öfwerensstämmande, att den, som 3:ne gånger erhållet förslag till samma syssla, bör, då han 4:de gången warder föreslagen, njuta befördran; så håller preste-ståndet före, att denna principen äfwen låter sig wäl lämpas till de ecclesiastiqve embeten, som på Kongl. Maj:ts nådiga förgifwande ankommer, så att den prestman, hwilken 4:de gången warder på förslag i underdånighet anmäld, är berättigad, att med Kongl. Maj:ts nådiga fullmagt huggas.

Igenom desse författningar förmodar och hoppas preteståndet, att åtskilliche, nu för tiden öfwerklagade, oredor och afsteg ifrån de för detta utkomna, ecclesiastiqvestaten rörande, befodrings-lagar, skola till någon del stå att förekommas, och har fördenskuld preteståndet welat sina tankar häröfwer, genom utdrag af protocollet, till dess respective medstånds gunstbenägna bifall, hörsam-, tjenst- och wänl. anmäla. Ut supra.

Ex protocollo,

E. Klint

23.

*Präteståndets protokollsutdrag 25 september 1766 om
jus patronatus*

(Präteståndets arkiv, vol. R 932)

Protokollet s. 1381.

Utdrag af protocollet, hållet i preteståndet, d. 25 Septembr.
1766

S. d. Sedan justitiaedeputations betänkande, af d. 20 Januar. sidstl.,²¹⁸⁷ ang:de termin till winnande af jus patronatus, jämte allmänna beswärsdeputations

²¹⁸⁷ Präteståndets arkiv, vol. R 926, justitiedeputationens handlingar, nr 43.

project till Kongl. Maj:ts resolution å 18 § af presteståndets beswär wid innevarande riksdag, blifwet i presteståndet föredragne, har ståndet taget detta mål i ömsint öfwerwägande, huru allmänna rättigheter med enskildta privilegier i det närmesta må kunna förenas.

Preste-ståndet finner wäl, å ena sidan, wid sådant privilegium i en mans hand, att församlingarne måste sakna den frihet, så wäl att höras wid presters kallelse, som disponera om sina kyrkor, till sin beqvämlighet. Det är ock tydeligt, att derigenom tillgångar ofta stängas till befördran för wälförtjenta prestmän inom stiftet; patroni ock dessutom ej äro i alla delar bundne till lika befodringslagar med andra. Men will ock, å den andra, på intet sätt träda någon för nära, som sådant privilegium med lag tillkommer.

Redan år 1693, har Kongl. Maj:t, genom nådig skrifwelse af d. 16 Aug., öpet lemnadt, om något gäll, som på förteckningen wore adnoteradt för regalt, befunnos med rätta sortera under något jus patronatus, att detsamma med rätta återwinna, allena han wisar sin rätt wara sådan och af den fullkomlighet, som kyrkolagens 19 cap. 12 § stadgar, och han, efter då skeende kungörelse, inom 6 månader, hos landshöfdingen inlewererar dess bevis och skäl till samma rättighet, med tillägning, för den, sådant försummar, att han aldrig mer hafwer, att göra sig hopp, om dess åtnjutande, utan skulle sedermera, och i framtiden, alldeles af sådan rättighet wara förlustig.

Derefter har, enl. 40 § af 1720 års reger.form, ytterligare år 1723, en commission blifwet satt, som undersökt om alla preste-gälls natur, i hvars instruction blifwet uttryckeligen stadgadt, att de, som förmena sig kunna återwinna något jus patronatus, skulle, inom den näst derpå följande riksdag, förete sina skäl och bewis hos landshöfdingen i orten, hwilken, sedan han dem med consistorio communiceradt, och dess påminnelser deröfwer inhämtadt, hade sådant allt, med hwad mera, som till saken hörde, att ofelbart till samma riksdag insända.

Deruppå har äfven Kongl. Maj:t, i resolution å ridderskapets och adelens beswär 1735 § 20, förordnadt, att i hvart och ett mål bör ske särskild undersökning af landshöfdingen och consistorio i orten, hwilke, efter en wiss förelagd ultimat termin, infordra alla wederbörandes förklaringar, som sedan till Kongl. Maj:t insändas.²¹⁸⁸

²¹⁸⁸ Tryckt resolution 8 januari 1735: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring, uppå the allmenna beswär, som ridderskapet och adelen wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

Efter sådana oftare utsatta praescriptionsterminer, hade preteståndet trodt, att med försök, uti denna sak, för detta skulle afstadna, men då man erfaret, huruleds, under åtskilliga förevändningar, ännu sådana ansökningar göras, och tillika rönt den oreda, de med sig föra, finner preste-ståndet nödvändigt, att något må stadgas till säkerhet, för framtiden, och derföre, af aktning för ridderskapets och adelens rättigheter, beslutet, att en hvar, som tror sig hafwa fulla skäl till sådan patronrätts erhållande, bör, wid förlust af all vidare talan, dem hos konungens befallningshafwande så tidigt hafwa anmällda, att deras laglighet, i sammanträde af landshöfding med wederbörande consistorio, inom nästkommande års slut, kan wara granskad, och af Kongl. Maj:ts nåde bepröfwad. Hvarefter sådana mål, jämte Kongl. Maj:ts utlåtande deröfwer, komma att, wid nästa riksdag, af riksens ständer företagas och slutel. afgöras; häldst och emedan intet jus patronatus utan af riksens ständer sjelfve bör fastställas. Då imedlertid, genom slikt af någon gjordt påstående, intet hinder må i vägen läggas, wid återbesättandet af något sådant i fråga warande pastorat, som redan är el. dessförinnan kunde blifwa ledigt.

Och som jus patronatus icke kan el. bör sträcka sig vidare, än till den församling, hvartill dylik rättighet blifwet i patron-brefwet förunnad, så följer deraf, att, hvar patronus, enl. patron-brefwets klara lydelse, eger kallelserättighet i annex- el. capell-församlingen, han ej må utöfwa sådan rättighet i moderkyrkan, och, då han, efter patron-brefwets bokstaf, eger rätt, att kalla prest i moder-kyrkan, han ej må exercera samma jus i annexan el. capellet; såsom ock preteståndet håller före, att, då i höglöfl. ridderskapets och adelens privilegier, jus patronatus säges bestå *uti frihet att wälja kyrkoherde*, en patrono, som innehafver slik rättighet, icke bör tilläggas magt och frihet, att wälja capellan, deräst ej denna sednare med klara ord blifwet honom i patron-brefwet öfwerlemnad.

Och hwad kläckares och organisters tillsättande angår, der jus patronatus är, bör, enl. 1681 års kongl. bref, och allmänna författningar, förhållas, så att af patrono intet hinder lägges pastor och församlingen i vägen, med mindre i sjelfwa patron-brefwet samma rättighet att tillsätta kyrkobetjente, är honom förbehållen.

Och som jus patronatus i Lunds stift är af särskild beskaffenhet, så bör uti de pastorater i bem:te stift, hvarest ena kyrkan kan wara förknippad med jus patronatus, och den andra är regal el. consistoriel, wid kallelsen alterneras

efter wanl. ordning, så att patronus och församlingarna, efter soknarnes antal, ömsom få njuta sina rättigheter, utan afseende, om någon dera församlingen kan wara större el. mindre; på hwilket sätt likaleds bör förhållas med kallelsen i andra stift, hwaräst jus patronatus är af lika beskaffenhet och stadgar, som uti Lunds stift.

Deräst ock någon framdeles wille förwärfwa sig jus patronatus, genom den rätta väg, som kyrkoordningens 19 cap. 12 § utstakar, bör förut, i alla wederbörandes närvaro, lagligen undersökas, så wäl om kyrkans rätta behof, som huruwida församlingen sjelf om hennes angelägenheter will besörja, på det ingen ohördan, el. utan eget förvållande, må förlora sina förmåner.

Till detta beslut, hvarigenom preste-ståndet sökt förvara ej mindre ridderskapets och adelens privilegier, än allmänna rättigheter, förmodar ståndet, som ock hörsam-, tjenst- och vänl. utbeder sig sina respective medstånds benägna bifall. Ut supra.

Ex protocollo

E. Klint

24.

*Prästeståndets protokollsutdrag 30 september 1766 om
tryck- och skrivfriheten*

(Bondeståndets arkiv, vol. R 1948, nr 115)

Protokollet s. 1407.

Utdr. af protocollet, hållet i presteståndet d. 30 Septemb. 1766

S. d. Föredrogs stora deputations betänkande, ang. skrifwe- och tryck-friheten, hwilket bifölls med följande ändringar:

Wid slutet af betänkandet och presteståndets ledamöters i stora deputation erinran, sättes, i stället för orden: *läran och våra christendomsstycken*: religionen, eller christeliga läran och lefwernet.

I stället för: *närmaste consistorio*, sättes: något consistorio, och tillägges: *efter wanligheten gratis öfwerses*.

Wid slutet af samma erinran tillägges: med läroprofwens öfwerseende wid academier och gymnasier förfaras efter constitutioner och gammalt bruk.

Wid förordningens 3 § efter orden: *skymfeligit och förklenligt är*, tillägges: thet ware sig under initialbokstäfwer af namn, eller andra characterer, hwarigenom någon wiss person kan utmärkas.

I samma mening, i stället för orden: *allmän lag*, sättes: *lag och förordningar*.

Dessutom bifaller ståndet wällofl. borgareståndets tillägningar wid 7 § och ang. böterna.

Och skulle detta, genom utdrag af protocollet, med de öfriga respective stånden hörsam-, tjänst- och wän-ligen communiceras.

Ut supra.

Ex protocollo,
J. Brander

*Prästeståndets protokollsutdrag 14 oktober 1766 om
nästa riksdag*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1371, prästeståndets protokollsutdrag
nr 53)*

Protokollet s. 1474.

Utdrag af protocollet, hållet i preste-ståndet, d. 14 Octobr.
1766

S. d. Uppå öfwerwägande af de flera handa olägenheter, som äro förenade med riksens ständers wistande här i hufwud-staden, wid deras allmänna möten, pröfwade ståndet det, för dess del, godt, att riksdagarne hädanefter hållas på något annat ställe, som kan, i anseende till de härwid sig teende omständigheter, för riksens ständer lämpeligaste finnas, hvartill ståndet har welat nämna och föreslå Nyköpings stad, dock så, att ståndet är willigt, sig i denna sednare delen till dess respective medstånds yttrande foga, i händelse de med ståndet sig ej härom förena skulle, hvilket, genom utdrag af protocollet, skulle hörsam-, tjenst- och wänl. comuniceras. Ut supra.

Ex protocollo,
E. Klint

PERSONREGISTER

- Abrahamsson**, Petter, häradshövding, 1255
- Adler Salvius**, Johan, friherre, riksråd, avliden, 1081, 1494
- Afzelius**, Arvid, prost, kyrkoherde i Larv, Östergötland, ledamot av prästeståndet, 13, 30, 53, 59, 91, 96, 184, 272, 286, 360, 362, 385, 437, 585, 655, 742, 852, 982, 1007, 1030, 1126, 1142, 1172, 1176, 1293, 1335, 1371, 1439, 1452, 1471, 1483
- Agrelius** (Agrell), Nicolaus Petri, borgmästare i Varberg, 1010
- Ahlberg**, Rudolf Hodder, major, 597, 605, 606, 607, 894, 920, 969
- Ahlelöf**, Jonas, kyrkoherde i Frillesås, Halland, 639
- Ahlgren**, Daniel Magnus, pedagog i Torshälla, 373
- Ahlman**, Per Zacharias, notarie, 1474
- Alin**, Nils, lektor, professor, kyrkoherde i Öjaby, Småland, ledamot av prästeståndet, 242, 260, 266, 271, 291, 300, 343, 360, 370, 374, 444, 461, 472, 480, 591, 605, 610, 613, 631, 644, 646, 655, 665, 677, 698, 701, 712, 724, 728, 744, 758, 869, 877, 893, 896, 981, 1011, 1040, 1041, 1042, 1047, 1050, 1057, 1077, 1132, 1148, 1210, 1219, 1236, 1240, 1251, 1314, 1320, 1322
- Alnander**, Samuel Johan, magister, docent, Uppsala, 549, 1480
- Alstrin**, Erik, tidigare biskop i Strängnäs, 1018
- Alströmer**, Clas, schäferikommissarie, 642, 1105, 1106
- Alströmer**, Jonas, kommerseråd, 663, 664 – hans änka 556, 663, 914
- Alströmer**, Patrik, överdirektör, 663, 715, 722
- Aminoff**, Bernt Jonas, fänrik, 1467
- Aminoff**, Carl Fredrik, kapten, 899
- Aminoff**, Carl Mauritz, kapten, 349, 359
- Aminoff**, Fredrik, livdrabant, 607
- Amelberg**, Anders, rådman i Åmål, avliden, 1426
- Annell**, Johan, teologie professor, prost, kyrkoherde i Vaksala, Uppland, ledamot av prästeståndet, 12, 15–17, 23–26, 52, 54, 59, 69, 71, 75, 76, 91, 93, 98, 100, 105, 110, 113, 118, 131, 133–136, 140, 144, 148, 150, 153, 154, 156, 158, 162, 163, 169, 182, 184, 190, 191, 194, 198, 202, 206, 210–212, 220, 227, 232, 236, 240, 243, 244, 249, 290, 302, 324, 325, 333, 335, 337, 342, 345, 351–353, 356, 360, 369, 373, 378, 379, 407, 408, 415, 442, 459, 460, 464, 470, 478, 479, 485, 486, 489, 492, 528, 529, 533, 536, 539, 542, 544, 547, 549, 551, 564, 568, 570, 571, 576, 578, 581, 582, 584, 586, 589, 592, 600, 615, 618–626, 628–630, 632, 635, 638, 639, 640, 644, 653, 659–661, 663, 667, 669, 673, 676, 677, 679, 680, 685, 695, 697, 698, 701, 704, 710, 712–714, 720, 722, 728, 731–734, 736, 737, 743–

- 747, 752, 754, 756–758, 760, 766, 769, 770, 772, 784, 789, 790, 797, 799, 805, 806, 814, 818, 824, 831, 832, 837, 871, 883, 885, 893, 894, 901, 903, 905, 907, 910, 918, 919, 936, 938–942, 945, 947, 948, 950, 951, 953, 957, 961, 962, 967, 969, 970, 971, 975, 980, 1004, 1005, 1007–1009, 1011, 1013, 1015–1017, 1019, 1023, 1028, 1030, 1032, 1039, 1055, 1057, 1063, 1069, 1075, 1079, 1082, 1083, 1087, 1088, 1090, 1105–1109, 1113–1115, 1117, 1118, 1122, 1138, 1145, 1149, 1150, 1172, 1180, 1186, 1187, 1188, 1190, 1191, 1196, 1200, 1205, 1211–1213, 1217, 1219, 1222, 1226, 1229, 1232, 1234, 1235, 1238, 1239, 1241, 1242, 1246, 1248, 1249, 1252, 1254, 1256, 1259, 1261, 1269, 1272, 1273, 1277, 1279, 1280, 1285–1287, 1290, 1294, 1296, 1297, 1303, 1305, 1306, 1314, 1315, 1318, 1320–1322, 1324, 1325, 1330, 1337, 1346, 1351, 1359–1361, 1381, 1385, 1389, 1390, 1392, 1397, 1403, 1405, 1406, 1410–1414, 1416, 1418, 1419, 1422, 1424, 1433, 1439, 1450, 1456, 1457, 1460, 1462, 1470, 1477, 1480, 1481, 1482, 1484, 1486, 1497
- Anckarcrantz**, Hans, amiral, 81
- Anckarstierna**, Samuel, generalmajor, 1292
- Anckarström**, Carl David, kapten, 1447
- Anckarström**, Jacob Johan, kapten, 1459
- Andersson**, Gustaf, Karbennings socken, Västmanland, ledamot av bondeståndet, 466
- Andersson**, Torbjörn, krigsråd, 408–410, 1409
- Annerstedt**, Magnus, auskultant, vice häradshövding, 1218
- Anrep**, Johan Gabriel, assessor, 514, 517, 524, 943, 1379
- Anrep**, Reinhold, major, 825
- Antonsson**, Bengt, lektor vid Karlstads gymnasium, kyrkoherde, ledamot av prästeståndet, 14, 30, 47, 52, 82, 91, 128, 174, 201, 212, 237, 265, 266, 269, 285, 287, 343, 346, 463, 533, 559, 575, 590, 634, 644, 649, 653, 710, 717, 735, 811, 834, 849, 862, 863, 909, 926, 931, 962, 972, 977, 995, 1001, 1124, 1215, 1232, 1315, 1349
- Antonsson**, Reinhold, lagman, ledamot av borgarståndet, 1219, 1426
- Apiarie**, Hans Reinhold, klädesfabrikör, Stockholm, 883
- Appelgren**, Sven, handelsman, Lund, 942
- Arckenholtz**, Erik, hovsekreterare, vice häradshövding, 1438
- Arenander**, Olof, kamrer, 1456, 1474
- Armfeldt**, Magnus Vilhelm, friherre, major, 1377
- Arnell**, Peter, aktuarie i Göta hovrätt, 538
- Aschling**, Jonas, assessor i Svea hovrätt, 1398
- Asp**, Mattias, domprost i Uppsala, avliden, 758, 784, 789 – hans änka 17
- Bagevitz**, Gustaf Adolf, löjtnant, 1353
- Bagge**, Jakob, kammarförvant i kammarkollegium, 920

- Bagge**, Peter, handelsman, Göteborg, ledamot av borgarståndet, 116, 1381–1385, 1462
- Bagge (af Berga)**, Erik Jakob, ryttmästare – hans arvingar 1075
- Baldow**, Erik August, kornett, 749
- Baltzar**, Augustin Wolfgang von, överstelöjtnant, 1123, 1398
- Barfoth (Barfod)**, George Henrik, fänrik, 1367
- Bauer**, Fredrik, garverifabrikör i Göteborg, 918, 940
- Beckelin**, Olof, urfjädermakare, Stockholm, 1159, 1492
- Becker (Bäcker)**, Herman von, avskedad sergeant, 1380
- Beck-Friis (Beckfris)**, Lave, major, 606
- Behmer**, Lukas, löjtnant, 1177
- Bellander**, Jan Teodor, major, 1072, 1465(?), 1483
- Bennet**, Tomas, direktör vid Flors linnefabrik, Mo, Hälsingland, 1265
- Benzelius**, Henrik, tidigare ärkebiskop i Uppsala, 79, 786 (Benzelstierna), 852, 1224
- Benzelius**, Jakob, tidigare ärkebiskop i Uppsala, 22
- Benzelstierna**, släkt, 40
- Benzelstierna**, Carl, adelsman, 40
- Benzelstierna**, Lars, biskop i Västerås, 13, 15, 18, 25–29, 35, 40, 45–49, 51, 52, 54, 56, 58, 70, 76, 81, 84–86, 88, 89, 91, 101, 102, 126–129, 139, 145, 164, 170–176, 268, 357, 646, 789, 1321
- Benzelstierna**, förnamn ej utsatt, biskop, 40
- Benzelstierna** – se även **Benzelius**, Henrik
- Berencreutz (Berncreutz)**, Erik Gustaf, kornett, 1267
- Bergensträhle**, Alexander, fänrik, 1410
- Bergensträhle**, Rudman, hovrättsassessor, 1447
- Berghman**, Paul Gustaf, kamrer, 1456, 1474
- Bergia**, Sara, Stockholm, 917
- Bergman**, Carl Fredrik, auditör, 1466
- Bergman**, Esbjörn, borgmästare i Vänersborg, ledamot av borgarståndet, 608
- Bergman**, Hans, kommissarie i karta-sigillatakotoret, 1467
- Bergquist**, Carl Erik, revisor, 1273
- Bergstedt**, Jöns, prost, kyrkoherde i Floda, Södermanland, ledamot av prästeståndet, 13, 25, 30, 44, 46, 49, 82, 83, 87, 89, 91, 92, 94, 97, 106, 122, 129, 158, 166, 167, 169, 171, 172, 176, 185, 200–202, 204, 205, 218, 232, 235, 253, 258, 260, 267, 284, 292, 307, 314, 363, 364, 368, 377, 427, 446, 480–482, 506, 544, 570, 583, 590, 605, 611, 634, 647, 655, 656, 660, 687, 700, 709, 744, 745, 747, 751, 758, 769, 773, 790, 800, 832, 865, 872, 878, 880, 895, 898, 910, 952, 954, 969, 979, 1000, 1019, 1031, 1037, 1046, 1070, 1076, 1079, 1080, 1088
- Berncreutz** – se **Berencreutz**
- Beronius**, Magnus, ärkebiskop i Uppsala, prästeståndets talman, 11, 34; omtalad som ”högwürdigste herr

- archibiskopen” o.d. (utan namn)
passim.
- Bethén**, Gabriel, kanslist i bondeståndet, 1464, 1482
- Bilang**, Jakob Johan von, löjtnant, 1417, 1435
- Bilberg**, Carl Gustaf, vice häradshövding, 921
- Bilberg** (Billberg), Fredrik Otto, kapten, 118, 234
- Billmarck**, Johan, professor vid Åbo akademi, 1200, 1201
- Bilound**, Anders Henrik, stadskamrer i Stockholm, 1073
- Bjerkén**, Gustaf, löjtnant, 667
- Björkman**, Brita, änka, Stockholm, 358, 667
- Björling**, Gustaf, sekreterare, 257, 258, 274, 793, 817, 818, 1118
- Björling**, Olof, kapten, 899
- Björnberg**, Johan Fredrik, major, kapten, 161, 1209
- Björnmarck**, Abraham von, överstelöjtnant, 1490
- Blad**, Mikael, handelsman i Vasa, 833
- Blessingh**, Carl Adam von, överstelöjtnant – hans änka 1037
- Blomberg**, Per Danielsson, avskedad ryttare, upprorsmakare, 1439
- Boëlius**, Peter, borgare i Nystad, ledamot av borgarståndet, 163, 165
- Boije (af Gennäs)**, Carl Gustaf, löjtnant, 905–907
- Boije (af Gennäs)**, Hans Henrik, landshövding i Nylands och Tavastehus län, 896, 1268–1270, 1326
- Boije (af Gennäs)**, Otto Christer, major, 723
- Boije (af Gennäs)**, Otto Ernst, krigsråd, 1355
- Boije (af Gennäs)**, Zakarias Gustaf, vice advokatfiskal, 465, 483
- Bolmstedt**, Johan, prost, kyrkoherde i Västra Vram, Skåne, ledamot av prästeståndet, 14, 28, 44, 47, 48, 52, 53, 78, 82, 85, 86, 88, 91, 97, 98, 99, 103, 104, 111, 113, 114, 116, 118, 119, 122, 130, 136, 147, 149, 154–157, 159, 162, 165, 172, 179, 190, 193, 196, 197, 207, 212, 213, 216, 220, 222, 235, 244, 247, 248, 251, 255, 258–260, 264, 267, 269, 271, 275, 286, 288, 296, 298, 300, 304, 307, 308, 325, 335, 337, 345, 347–349, 353, 364, 368, 370, 372, 374, 378, 385, 405, 410, 417, 426, 446, 447, 456, 461, 463, 469, 472, 475, 476, 478, 482, 489, 492, 493, 506, 508, 523, 545, 548, 551, 554, 556, 561, 568, 574, 589, 592, 596, 608, 610, 617, 620, 625, 628, 637, 645, 649, 655, 657, 661, 663, 672, 673, 682, 683, 685, 697, 700, 707, 734, 735, 743, 745, 747, 758, 771, 779, 803, 818, 825, 832, 838, 844, 851, 853, 854, 866, 869, 875, 883, 885, 886, 889, 893, 900, 913, 915, 917–919, 928, 935, 946, 950, 953, 957, 971, 977, 979, 982, 987, 994, 1015, 1025, 1030, 1032, 1033, 1048, 1050–1053, 1059, 1060, 1068, 1071, 1073, 1084, 1092, 1099, 1100, 1106, 1108, 1110, 1122, 1126, 1132, 1145, 1146, 1148, 1155, 1158, 1160, 1162, 1169, 1170, 1184, 1186, 1188–1190, 1193, 1194–1196, 1203, 1204, 1210, 1213, 1217, 1223, 1225, 1227, 1232,

- 1233, 1240, 1243, 1250, 1252, 1269, 1271, 1274, 1280, 1282, 1293, 1304, 1329, 1334, 1339, 1348, 1369, 1389, 1395, 1396, 1409–1411, 1413, 1419, 1429, 1455, 1456, 1470
- Bonde**, Carl Gustaf, ryttmästare, 247
- Borgenstierna**, Carl Christer, löjtnant, 920, 941
- Borgsten**, soldat, deltagit i uppror, 1439
- Borgström**, Henrik, handlande och rådman i Lovisa, ledamot av borgarståndet, 362
- Borteij**, Carl Gustaf, vice härads-hövding, 1164
- Bouchman**, Gustaf Peter, tygvaktare, 1417
- Bouck**, Guillaume, skinnberedare i Stockholm, 723
- Boudrie**, Gustaf Anton, akademi-sekreterare, Uppsala, 1201
- Bourdillon**, Augustin, urfabrikör, Stockholm, 1476
- Brahe**, familj, 1079
- Brahe**, Erik, greve, överste, avrättad, 415, 597, 671, 673, 1080 – hans änka se Christina Piper
- Brahe**, Per, greve, livdrabant, 597
- Brandel**, Juliana, borgmästarhustru, Stockholm, 1456 – hennes make se Gustav **Kierman**
- Brander**, Johan, konsistorienotarie i Stockholm, prästeståndets förste notarie, 12, 15, 29, 109, 272, 411, 549, 606, 622, 623, 626, 830–832, 841–844, 857, 874, 933, 1192, 1215, 1278, 1438, 1495, 1499, 1500, 1521, 1523, 1524, 1528, 1529, 1536, 1545, 1547, 1558, 1565
- Brander**, Samuel Erik, krigskommissarie, 395, 713
- Brandt**, Samuel Törnsson, härads-hövding, 248, 250, 279, 280, 1255, 1271, 1303
- Brandtberg**, Bengt, kronofogde, 1425
- Bratt**, Lars Gustaf, hovsekreterare, 1123, 1219
- Breant** (Briant), Johan, sekreterare, d. 1766, 1181, 1192, 1193, 1220, 1221
- Brechlund**, Sigfrid, löjtnant, 1478
- Breitholtz**, Carl Edvard, vice härads-hövding, 721, 1155
- Briant** – se **Breant**
- Brinkman**, Ulrik Maximilian von, löjtnant, 1036
- Brobergen** (Broberger), Henrik von, kamrer – hans änka 1437
- Broman**, Carl, landshövding, 1217
- Broman**, Erland, president, avliden, 1153, 1154, 1491
- Bromell**, Karl Magnus, revisor, advokatfiskal, 598, 757, 758, 1299
- Broomé**, Gustaf Daniel, vice härads-hövding, 1478
- Bruce**, Carl Magnus, fänrik, 1275, 1283
- Brummer**, Carl Magnus, major, 920
- Brun**, Erik, övermästare vid Norrköpings hallrätt, 1195
- Bruncrona**, Abraham Mattias, löjtnant, 749, 750
- Brunkman**, Carl, präst, undervisade i Stockholm, 142
- Brunsell**, Johan, borgmästare i Trosa, ledamot av borgarståndet, 1093, 1409
- Bruseen**, Johan, kommerseråd, 560–562

- Bundi**, Peter, tidigare prost, kyrkoherde i Morlanda, Bohuslän, 21
- Burger**, Carl Thure, löjtnant, 1353
- Burghausen**, Herman Berent von, löjtnant, 1075
- Burman**, Olof, tidigare vice bibliotekarie i Uppsala, 786
- Burtz**, Nils Larsson, borgmästare i Helsingfors – hans arvingar 1095, 1096
- Buttlar**, Otto Reinhold von, kapten – hans änka 1177
- Båld**, kämnär i Stockholm, avliden, 667
- Bäcker** – se **Becker**
- Bäckström** (Baeckström), Magnus, förtennare i Stockholm, 918
- Böckman** (Bökman), Johan Casten, protonotarie, 1083
- Böckman** (Bökman), Jonas, arkiater, stadsfysikus, 1192, 1220
- Böhnen**, Carl Ludvig von, kapten, 751, 776, 1116
- Böhnen**, Johan Casper von, kammarherre, 584
- Bökman** – se **Böckman**
- Camberg**, Carl Vilhelm, fänrik, 1410
- Caméen**, Carl, kaptenlöjtnant, 1036
- Carlbon**, bokbindare, 1018, 1056
- Carlquist**, Kristian Herman, komminister i S:t Michel, Finland, 14, 23, 40
- Carlsköld**, Carl, statssekreterare, 879, 1276
- Carlsson**, Israel, Uskela socken, Finland, ledamot av bondeståndet, 536
- Carlsteen** (Carlstein), Jonas, sekreterare, aktuarie, 359, 1412, 1425
- Carpelan**, Carl Efraim, kapten, 915, 1271, 1272
- Carpelan**, Carl Niklas, kapten, 855, 879, 880,
- Carpelan**, Simon Vilhelm, löjtnant, 667
- Cavallius**, Gustaf Adolf, löjtnant, 1353
- Cederbaum**, Peter Christoffer, assessor, 1065
- Cedercreutz**, Jonas Fredrik, friherre, kapten, 680
- Cedergren**, Otto, kaptenlöjtnant, 1036
- Cederhielm**, Germund, friherre, hovrättspresident, avliden, 1344
- Cederhielm**, Josias Carl, friherre, kammarråd, 498, 560, 608, 719–721, 783, 1027, 1219, 1225–1228, 1455
- Cederström**, Claes, friherre, major, 1392, 1411
- Cederström**, Gustaf, friherre, löjtnant, 234
- Celsius**, Olof, kyrkoherde i S:t Jakobs och S:t Johannes församlingar, Stockholm, 564, 938, 1348
- Cervin**, Frans, borgmästare i Karlshamn, ledamot av borgarståndet, 1345
- Cervin**, Gustaf, auditör, kanslist i borgarståndet, 1377
- Charpentier**, Claes Robert, överstelöjtnant, 967
- Chorin**, Magnus, landssekreterare, 807, 1189
- Christiernin**, Adolf Adolfsson, bergsråd, 411, 466, 681

- Christiernin**, Per Niklas, adjunkt vid Uppsala universitet, 1115, 1201
- Chydenius**, Anders, komminister i Nedervetil i Gamla Karleby pastorat, Finland, 14, 19, 20, 23, 37, 38, 40, 48, 73, 77, 82, 89, 91, 94, 105, 107, 116, 144, 148, 158, 195, 198, 220, 228, 229, 231, 236, 242, 246, 249, 254, 270, 272, 283, 288, 289, 301, 304, 306, 313, 317, 323, 345, 353, 367, 371, 377, 383, 385, 390, 399, 418, 419, 422, 448, 473, 484, 487, 493, 496, 538, 543, 550, 552, 569, 598, 605, 615, 624, 629, 633, 648, 655, 683, 688, 694, 695, 702, 709, 710, 726, 731, 735, 738, 745, 752, 754, 758, 789, 794, 799, 800, 808, 811, 848, 849, 859, 861, 863, 864, 870, 873, 884, 885, 887, 893, 894, 896, 899, 906, 927, 931, 944, 946, 954, 960, 963, 1003, 1005, 1006, 1016, 1024, 1030, 1033, 1035, 1038, 1041, 1047, 1053, 1067, 1068, 1072, 1094, 1099, 1100, 1107, 1112, 1131, 1133, 1135–1143, 1145–1152, 1161, 1171, 1172, 1174, 1219, 1228, 1438
- Chöler**, Georg Daniel, löjtnant, 1353
- Claréen**, kanslist, Kungl. Maj:ts kansli, 952
- Clason**, Isaac, grosshandlare i Stockholm, 642, 1382–1385
- Clewberg**, Christoffer, magister, professor vid Uppsala universitet, 354, 355, 784–786, 853, 1423, 1424
- Collander**, Gustaf(?), sidenfabrikör i Stockholm, 1275, 1280, 1354
- Collin**, Johan, rådman i Stockholm, ledamot av borgarståndet, 1293, 1475
- Collin**, Olof, extraordinarie predikant vid artilleriregementet, 981–984, 1038
- Colling**, Lars, snushandlare, 830
- Colling**, Lars Johan, professor vid Lunds universitet, 589, 590
- Corin**, Samuel, borgmästare i Laholm, ledamot av borgarståndet, 642
- Corin** – se även **Chorin**
- Corner**, Johan Arent, kyrkoherde i Källstorp, Skåne, 1084, 1085
- Corvin**, Filip, landssekreterare, 1118
- Coyet**, Vilhelm Julius, 1153
- Crafford**, Jakob Johan, fänrik, 1410
- Creutz**, Lorens Vilhelm, greve, överste, 122, 251, 252
- Creutzhammar**, Mats Tönnesson, korpral, avliden, 1492
- Cronacker**, Nils Baltzar, kapten, 1458
- Cronhielm**, Johan, överste – Cronhielmska regementet 1185–1187, 1198, 1402, 1465
- Cronhjort**, Carl Gustaf, friherre, president i krigskollegium, 198, 366, 1028, 1104
- Cronman**, Daniel, major, 588
- Cronstedt**, Carl Johan, greve, överintendent, 529
- Cruus (af Gudhem)** (Kruse), Lars, friherre, överste – hans arvingar 1375
- Dahl**, Jakob Laurentz, brukspatron, 1288
- Dahlberg**, Jakob Johan, löjtnant – hans änka 621
- Dahlmansson**, Anders, sidenfabrikör i Stockholm, ledamot av borgarståndet, 819, 881, 882, 938

- Dahlstierna**, Alexander Magnus, löjtnant, 1353
- Dahlstierna**, Gustaf Henrik, löjtnant, 607
- Dalman**, Fredrik, häradshövding, 538, 1118
- Dalman**, Lars Reinhold, löjtnant, 1466, 1469
- Dalmansson**, Anders, munsterskrivare vid livgardet, 134
- Dalmansson** – se även **Dahlmansson**
- Dalmer**, Martin, klädesfabrikör i Stockholm, 918
- Danckwardt**, Bengt Gabriel von, friherre, överstelöjtnant, 1058
- Danckwardt**, Christian Georg, krigsråd, avliden, 247
- Darelius**, Per Emanuel, aktuarie, 759, 820–824
- de Berg**, Fredrik August, kapten, 1072
- de Bruce**, Johan Fredrik, hovrättsråd, 364
- de Carnal**, Carl Constantin, överstelöjtnant, 644
- de Friezky**, Gustaf Adolf, kapten, 1072
- de Friezky**, Johan, major, 1091
- de Geer**, Carl, hovmarskalk, 1425
- de Geer**, Otto Vilhelm, landshövding, 362, 370
- Degener** (Degenaar), Jakob Peter, sjökapten, 622
- de la Gardie**, Ulrik Gustaf, greve, hovmarskalk, 529, 537
- de Laval** (de la Wall), Carl Claude, kapten, major, 966, 1362
- de Walle**, se **Walle**
- de Witt** (Wittarne), Cornelis och Johan, holländska statsmän, dödade 1672, 437
- Djurklou**, Nils, friherre, major, 1367
- Dohna**, Fredrik Carl, greve, överste, 1331
- Donner**, Johan Gustaf, kapten, 1350, 1362
- d’Orchimont**, Vilhelm Albrecht, kapten, 229
- Dragman**, Isak Johan, assessor, 1106, 1108, 1109
- Drake (af Hagelsrum)**, Carl Leonard, ryttmästare, 1103
- Drake (af Hagelsrum)**, Hans Leonard, korpral, 1401, 1458
- Drake (af Hagelsrum)**, Lars Johan, kapten, 224, 857
- Drangel**, Emanuel Christoffer, vice häradshövding, 717, 1349
- Dubois**, Gottfrid, läkare, 512, 515, 523, 524
- Du Rietz**, Anders Rudolph, överste, 370, 643
- Du Rietz**, Gregorius, löjtnant, 1086
- Duwall**, Johan Didrik, friherre, överste, 129, 130, 136, 176, 536, 793, 1456
- Duwell**, Christoffer, handelsman i Karlshamn, 1132
- Düben**, Emerentia von, kammarfröken hos Ulrika Eleonora, 601
- Düben**, Joakim von, friherre, statssekreterare, 93, 151, 362, 412, 527, 1087, 1441
- Ebeltoft**, Fredrik, överstelöjtnant, 1072
- Eckman**, Olof, prost, kyrkoherde i Gagnef, Dalarna, ledamot av prästeståndet, 13, 21, 26, 29, 35, 42

- Eckstedt** (Echstedt, Ekstedt), Johan von, vicekorpral, 889, 908–911, 957, 967–969, 1479
- Ehrenborg**, Jöns, kamrer, 99, 103
- Ehrencreutz**, Olof Benjamin, landshövding, 157
- Ehrencrona**, Johan Peter Gammal, kapten, 1465
- Ehrencrona** – se även **Ehrenkrona**
- Ehrenhielm**, Erik, häradshövding, 1088
- Ehrenhielm**, Harald, löjtnant, 729, 1479
- Ehrenhoff**, Carl Gustaf, assessor, 465, 1298
- Ehrenkrona**, Paul Gammal, friherre, minister, 619, 668, 696, 697, 736, 1481
- Ehrenmalm**, Georg, kapten, 603, 1182, 1183
- Ehrenmalm**, Samuel Magnus, hovrättsråd, 391, 759, 801–803, 875, 876, 884, 890–893, 903, 1342
- Ehrenpohl**, Adolf Jakob, löjtnant, 603
- Ehrenpohl**, Axel, kapten, 1437, 1458, 1465
- Ehrenpreus**, Fredrik, överdirektör, avliden, 472, 532
- Ehrenpreus**, Johan, kaptenlöjtnant, 1072
- Ehrenreich**, Johann Eberhard Ludwig, keramiker, fabrikör, 739, 1421
- Ehrenstam**, Lars, tidigare hovrättsråd, 601
- Ehrensvärd**, Augustin, general, 196, 824, 981–983, 1113, 1386
- Ekeberg**, Carl Gustaf, löjtnant, 1036
- Ekeblad**, Claes, greve, riksråd, 101, 280, 284, 345
- Ekebon**, Jakob Gabriel, vävnadsarbetare, Stockholm, 1294
- Ekedahl**, Lars, vice häradshövding, 1473
- Ekestubbe**, Carl Fredrik, kapten, 1074
- Ekestubbe**, Johan Leonard, kansliråd, 1410
- Ekman**, Carl Magnus, prost, kyrkoherde i Veta, Östergötland, ledamot av prästeståndet, 13, 51, 53, 91, 96, 363, 385, 433, 444, 458, 517, 655, 732, 771, 893, 958, 1099, 1138, 1139, 1147, 1263, 1275, 1411, 1451, 1456
- Ekman**, Emanuel, räntmästare vid riksens ständers kontor, 1295, 1323
- Ekman**, Jonas, löjtnant, 180, 749–751
- Ekroth**, Sven Gabriel, komminister i Torsåker, Södermanland, tidigare vice komminister i Södertälje, 514, 517, 524
- Ekstedt**, Abraham, sidenfabrikör i Stockholm, 1275, 1280, 1354
- Ekstedt** – se även **Eckstedt**
- Ekström**, Mattias, kontraktsprost, kyrkoherde i Tanum, Bohuslän, ledamot av prästeståndet, 14, 21, 23, 27, 38–40, 48, 54, 80, 81, 91, 94, 97, 107, 135, 150, 212, 229, 258–260, 262, 283, 286, 293, 299, 306, 308, 309, 319, 391, 444, 552, 628, 644, 646, 649, 655, 703, 758, 799, 856, 876, 897, 911, 967, 969, 1038, 1044, 1063, 1082, 1100, 1101, 1117, 1180, 1190, 1191, 1213, 1243, 1304, 1306, 1316, 1317, 1354, 1364, 1383, 1499
- Elers** (Ellers), Johan, kanslist, 830, 920, 952–955, 1398
- Elfman**, Johan, adjutant, löjtnant, 1410

- Elfstedt**, Johan, extraordinarie predikant vid artilleriregementet, vice komminister i Hedvig Eleonora församling, Stockholm, 981–984
- Elgenstierna**, Per Otto, löjtnant, 757
- Ellers** – se **Elers**
- Eneskjöld** (Enschöld), Bernt Johan, kapten, 1179
- Eneskjöld**, Carl Fredrik, löjtnant, 1324
- Engberg**, Anders, brukspatron, 819
- Engelcrantz**, Claes, hovjunkare, notarie, 361, 1410, 1434
- Engzelius**, Magnus, prost, kyrkoherde i Viby, Närke, ledamot av prästeståndet, 13, 30, 52, 54, 82, 90, 228, 272, 306, 314, 342, 353, 439, 508, 510, 579, 655, 834, 888, 917, 982, 1000, 1034, 1056, 1094, 1109, 1145, 1199, 1206, 1228, 1259, 1475, 1495
- Enschöld** – se **Eneskjöld**
- Eriksson**, Jon, Alfta socken, Hälsingland, ledamot av bondeståndet, 1288
- Ernst**, Johan Adolf, manufakturkommissarie, 1466, 1475
- Ernst**, Peter, urmakare i Stockholm, 730, 920
- Ernstsson**, Erik, Helsing socken, Finland, 1275
- Essen**, Fredrik Ulrik von, friherre, kammarherre, 654, 797, 851, 1087, 1112
- Essen (af Zellie)**, Carl Reinhold von, löjtnant, 916
- Essen (af Zellie)**, Gustaf Johan von, fänrik, 996
- Essen (af Zellie)**, Otto Magnus von, löjtnant, 1353
- Estenberg**, Carl, hovjunkare, notarie, 417
- Fagerström**, Gustaf, hovjägmästare, 1442
- Faggot**, Jakob, överdirektör, lantmätare, 1414
- Falck**, Daniel, fabrikör i Ulricehamn, 1294
- Falck**, Fredrik Adolf, vice härads hövding, 1349
- Falkenblad**, Göran, fabrikör i Malmö, 715
- Falkengrén**, Christoffer, schoutbynacht, 957
- Falkengrén**, Germund Abraham, vice president, 698, 701
- Falsten**, Peter, kyrkoherde i Hed, Västmanland, 13
- Feif**, Casten, friherre, president – hans arvingar 1362, 1438
- Feldt**, Fredrik Gustaf, konduktör vid fortifikationen, 1478
- Feltström**, Nils, prost, kyrkoherde i Lit, Jämtland, ledamot av prästeståndet, 15, 30, 54, 71, 80, 92, 97, 181, 350, 385, 444, 655, 716, 1086, 1287, 1334, 1363, 1478
- Fenvik**, Johan, grosshandlare, Stockholm, 1489
- Ferner**, Bengt, professor, 463, 464
- Fersen**, Fredrik Axel von, greve, general, 703
- Filenius**, Petrus, biskop i Linköping, ledamot av prästeståndet, 11, 13, 18, 24, 26, 30, 33, 36, 37, 39, 40, 42, 43, 45, 46, 52, 53, 56, 59, 60, 70, 71, 74, 79, 101, 108, 109, 115–119, 125–128, 132, 135, 137, 139, 145, 148,

- 154, 160, 164, 166, 170, 176, 182, 190, 193, 196, 199, 201, 203, 206, 215, 216, 218, 234, 243, 244, 249, 258, 259, 260, 265, 266, 285, 294–296, 304, 306, 307, 310, 311, 314, 324, 329, 330, 333, 338, 341, 346, 347, 351, 355, 357, 358, 363, 367, 368, 369, 385, 387, 391, 392, 409, 417, 420, 436, 447, 459, 462, 464, 468, 472, 475, 479, 481, 486, 492, 494, 499, 507, 530, 534, 542, 546, 548, 554, 557, 564, 569, 571, 577, 580, 602, 605, 612–614, 620, 621, 625, 630, 632, 634, 635, 640, 645, 647, 648, 657, 660, 664, 666, 669, 671, 673, 677, 678, 684, 687, 701, 717, 720, 728, 732, 733, 735, 737, 743, 745, 746, 750, 756, 789, 793, 905–907, 958, 969, 970, 978–980, 987, 996, 997, 999, 1003, 1011, 1013, 1017–1020, 1023, 1024, 1032, 1035, 1036, 1039, 1051, 1053, 1055, 1056, 1064, 1070, 1078, 1092, 1094, 1095, 1097, 1153, 1159, 1170, 1176, 1177, 1188, 1198, 1203, 1204, 1206, 1208, 1210, 1212, 1213, 1217, 1218, 1220, 1226, 1229, 1240, 1241, 1243–1245, 1247, 1249–1251, 1257, 1270, 1271, 1273, 1275, 1277, 1278, 1314, 1319, 1321, 1324, 1328, 1330, 1331, 1341, 1342, 1351, 1355, 1359, 1375, 1385, 1389, 1395, 1407, 1411, 1416, 1419, 1421, 1431, 1439, 1448, 1457, 1460, 1470, 1471, 1474, 1484, 1486, 1500
- Filip II** av Spanien, 432
- Finlajj** (Finlay), Robert, bruksägare, 163, 1348
- Fleming**, Jakob, landshövding – hans arvingar 1479, 1487
- Fleming (af Liebelitz)**, Otto, friherre, riksråd, 315, 344, 973
- Floding**, Per Gustaf, hovgravör, 1390, 1403
- Flygarell**, Johan Fredrik von, stads-
major i Stockholm, 99, 1073
- Fock**, släkt, 1169
- Fock**, Fredrik Bogislaus, fänrik, 281
- Fock**, Georg Vilhelm, ryttmästare, 1265
- Fornelius**, Lars, protonotarie, 1398, 1410, 1420
- Fornell**, Jakob, underskeppsbygg-
mästare, Karlskrona, 1429, 1430
- Forslind**, Lars, löjtnant i hessisk tjänst, 1392
- Forssenius**, Anders, 1:e teologie lektor vid Skara gymnasium, prost, ledamot av prästeståndet, 13, 15, 28, 38, 51–53, 59, 70, 75, 76, 80, 81, 90, 96, 104, 109, 111–113, 142, 144, 148, 186, 206, 213, 217, 223, 231, 233, 240, 253, 273, 278, 281, 298, 301–303, 306, 311, 342, 343, 360, 364, 368, 373, 377, 382, 385, 387, 394, 397, 409, 432, 465, 473, 475, 478, 479, 489, 505, 534, 546, 554, 564, 574, 577, 581, 584, 587, 605, 609, 621, 628, 633, 644, 655, 660, 675, 683, 705, 710, 719, 734, 737, 746, 753, 792, 816, 834, 835, 852, 863, 885–887, 917, 918, 933, 936, 938, 944, 948, 950, 956, 983, 985, 1026, 1027, 1030, 1054, 1070, 1073, 1078, 1083, 1088, 1089, 1091, 1092, 1096, 1113, 1114, 1122, 1125, 1129, 1149, 1164, 1166, 1173, 1176, 1177, 1211,

- 1212, 1226, 1227, 1228, 1243, 1277, 1278, 1280, 1283, 1284, 1287, 1293, 1295, 1300, 1303, 1306, 1317, 1320, 1335, 1336, 1339, 1341, 1345, 1347, 1350, 1352, 1373, 1385, 1389, 1414, 1427, 1430, 1440, 1450, 1451, 1456, 1469, 1484
- Fortelius**, Gabriel, biskop i Borgå stift, ledamot av prästeståndet, 14, 22, 23, 30, 35, 39, 40, 51, 53, 88, 91, 140, 153, 261, 263, 267, 299, 360, 368, 407, 444, 499, 547, 559, 563, 565, 655, 708, 709, 719, 816, 896, 903, 944, 1026, 1096, 1127, 1144, 1155, 1156, 1161, 1164, 1167, 1175, 1178, 1180, 1207, 1269, 1326, 1341, 1373, 1395, 1396, 1412, 1414, 1424, 1438, 1447, 1496, 1498, 1557
- Fought**, Henrik, sekreterare, 1193, 1194
- Franc**, Gustaf Gabriel, häradshövding, 216, 374, 997
- Franc**, Per Christian, kansliråd, riddarhussekreterare, 118, 842, 1472, 1488
- Franckenheim**, Carl Natanael, livdrabant, 374, 375, 498
- Fredenstierna**, Adam, hovrätts-president, 514
- Fredenstierna**, Adam, hovrättsråd (den föregåendes son), 381
- Fredholm**, Johan, kamrer, 1446
- Fredrik I**, tidigare kung av Sverige, 601, 1513
- Fredrik II**, kung av Preussen, 482
- Fredrik Adolf**, prins av Sverige, 337, 902
- Freijtag**, Baltzar, 1123
- Freijtag**, Gustaf Julius, ryttmästare, 255 – hans maka se Catharina Elisabet Lovisa **Hård**
- Frese**, Paul Joachim von, ryttmästare 894
- Freser**, Åke Henrik, assessor, 1106, 1108, 1109, 1349
- Frick**, H. F., kungl. sekreterare, 1487
- Friedenreich**, Carl Gustaf, kommissionssekreterare, 643, 1075
- Fries**, Elias Thoresson, rådmän i Jönköping, 1037, 1055
- Friesendorff**, Fredrik von, friherre, riksråd, 1081
- Friesendorff**, Gustaf Didrik von, friherre, löjtnant, 1469
- Frisell**, Fredrik Vilhelm, kapten, 679
- Frost**, Johan, kypare vid Hovkällaren, Stockholm, 725
- Frosterus**, Henrik, juris doktor, sekreterare, 920
- Fröberg**, Jakob, bergmästare, 1440
- Frölich**, Bengt Gustaf, greve, överste, 654, 778, 1462, 1451, 1453, 1491
- Fuhrman**, Henrik Johan von, sekundmajor, 884
- Funck**, Carl, friherre, överste, riksråd, 81, 362, 370, 1126, 1220, 1411
- Furtenbach**, Johan Fredrik, sekreterare i Svea hovrätt, 563
- Furumarck**, Carl Henrik, kapten, 1074
- Gadolin**, Jakob, professor i Åbo, kyrkoherde, tidigare ledamot av prästeståndet, 646
- Gahm Persson**, Sigfrid Lorentz, kammarskrivare, 203, 1191
- Gardemein**, Magnus Filip von, kapten, 897

- Gardtman**, Johan Didrik, kapten, 884
- Gautelle** – se **Goutelle**
- Gedda**, Anders Joakim, fänrik, 1410
- Gerdessköld**, Johan, friherre, hovrätts-
president, 164, 166, 354, 1023, 1024
- Gerner**, Jakob, korpral, 485
- Gertten** (Gerdtén), Anders Johan von,
1289
- Giertta** (Gerta), Gustaf Adolf,
kommendant, 792, 793
- Giöterhjälm** – se **Götherhielm**
- Gnospelius**, Anders, linnefabrikör,
1266, 1417
- Godenius**, Jakob, prost, kyrkoherde i
Björskog, Västmanland, ledamot av
prästeståndet, 13, 29, 137, 145, 170,
175, 192, 195, 304, 444, 634, 670,
685, 758, 1058, 1234, 1322, 1387,
1394, 1416, 1417
- Gothenius**, Johan, rektor i Göteborg,
639
- Gottleben**, Adrian Gabriel,
handelsman, 819, 881, 882
- Gottman** – se **Gottsman**
- Gottmark**, Johan, lektor vid kadett-
skolan i Karlskrona, 735, 746, 748,
1011, 1018, 1025, 1415, 1416, 1425,
1466, 1473
- Gottsman**, Bernhard Henrik, kassör i
riksens ständers bank, 912, 934,
1349 (Gottmanska), 1557(?)
- Gottzell**, Carl Gustaf, instrument-
makare vid fortifikationsstaten, 1333
- Goutelle** (Gautelle), Abel, siden-
fabrikör i Stockholm, 819, 820, 882
- Govinius**, Zacharias, borgmästare i
Helsingfors, 1095, 1096
- Graman**, Sebald Hartman, vice amiral,
525
- Granatenhielm**, Samuel, kapten, fabri-
kör, 792, 836, 896, 1369
- Granfelt**, Carl Adolf, löjtnant, 180,
749–751
- Grael**, Johan Gottfrid, vävare, 835
- Gren**, Jonas, direktör, orgelbyggare i
Stockholm, 666
- Grewesmöhlen**, Carl Engelbrekt, lag-
man, 204, 1029–1035, 1058
- Grill**, Clas, grosshandlare i Stockholm,
direktör, 202, 462
- Grill**, Johan Abraham, grosshandlare i
Stockholm, 202, 462
- Gripenberg**, Jakob Carl, kapten, 1367,
1480
- Gripenberg**, Magnus Vilhelm, härads-
hövding, 597
- Gropman**, Anders, vice häradshöv-
ding, 981
- Groth**, Kristoffer, kapten vid brand-
vakten i Stockholm, 883, 884, 903,
1196, 1263, 1274, 1281
- Grundberg**, Niklas, fabrikör i Stock-
holm, 997
- Grundström**, Per Johansson, hovrätts-
kommissarie i Åbo hovrätt, 1475
- Grunnerus**, Johan, överhovpredikant,
kyrkoherde i Hammarland, Åland,
ledamot av prästeståndet, 14, 19, 23,
31, 33–37, 39, 51, 59, 60, 78, 82, 86,
87, 90, 91, 102–104, 107, 110, 114,
116, 119, 122, 130, 132, 139, 146,
147, 150–152, 155, 156, 158, 160,
168, 170, 183, 188, 218, 220, 223,
226, 229, 230, 233, 235, 238, 241,
242, 248, 249, 251–254, 258, 263,
264, 266, 269–271, 274, 276, 277,
279, 282, 283, 286, 287, 294, 297,
298, 299, 307–309, 312, 320, 324,

- 336, 338, 340, 344, 345, 349, 352, 358, 359, 362, 375, 383, 385, 386, 391, 392, 394–396, 398, 402, 406, 418, 420, 421, 447, 449, 454, 460, 467, 475, 479, 480, 481, 483, 497, 522, 531, 534, 544, 549, 551, 553, 554, 556, 559, 560, 567, 568, 570, 573, 575, 583, 598–600, 603, 610, 611, 613, 615, 618, 620, 625, 626, 631, 632, 635, 639, 640, 645, 646, 648–650, 652, 655, 661, 664, 668, 669, 671, 672, 675, 677, 682, 683, 685, 694, 697, 700, 703, 707, 710, 712, 713, 717, 718, 720, 724, 725, 727, 728, 736, 739, 740, 742, 750, 752, 753, 755, 757, 771, 789, 795, 798–801, 803, 810, 815, 818, 829, 831, 837–839, 842, 846, 854, 859, 860, 862, 863, 869–876, 879, 882, 883, 885, 889, 890, 894–896, 898, 899, 901, 903, 906, 909, 911, 930, 932–937, 960–962, 969, 972, 975, 980, 983, 985, 986, 989, 993, 994, 996, 997, 1003, 1005, 1007, 1008, 1011–1013, 1026–1028, 1033, 1035, 1036, 1039, 1040, 1045, 1050, 1053, 1073, 1082, 1085, 1093, 1094, 1096, 1098, 1099, 1105, 1108, 1110, 1117, 1119, 1120, 1121, 1130–1132, 1137, 1140, 1151, 1155, 1158, 1159, 1162, 1164, 1165, 1168, 1170, 1172, 1175, 1180, 1183, 1190, 1201, 1204, 1205, 1212, 1213, 1217, 1219, 1220, 1223–1226, 1228, 1231, 1234, 1241, 1244, 1246, 1248, 1250, 1251, 1255, 1267–1269, 1272, 1275, 1279, 1281, 1282, 1288, 1293, 1300, 1302, 1315, 1317, 1318, 1322, 1328, 1331, 1335, 1339, 1344, 1352, 1355, 1372, 1381, 1382, 1387, 1390, 1392, 1397, 1433, 1441, 1450, 1463, 1477
- Gråberg**, Olof, kyrkoherde i Ulrika Eleonora församling, Stockholm, 57, 106, 580
- Grönhagen**, Claes Vilhelm, friherre, hovjunkare, 118, 1357, 1387, 1455, 1494
- Gröninger** (Gröningen), Carl Fredrik von, löjtnant, 921, 1402
- Gustav II Adolf**, tidigare kung av Sverige, 111
- Gustav Vasa**, tidigare kung av Sverige, 1078, 1524
- Gustav**, kronprins av Sverige, 52, 463, 812, 813, 848, 1189, 1212, 1259, 1261, 1271, 1345, 1407
- Gustorff**, Johan Birger, vice häradshövding, 538
- Gyllenadler**, Carl Gustaf, kammarrevisionsråd, 1352
- Gyllenadler**, Claes Jakob, lagman, 599
- Gyllenborg**, Fredrik, greve, president, avliden, 450, 1449
- Gyllenbögel**, Johan Gustaf, fänrik, 566
- Gyllengranat**, Hans Gustaf, friherre, överstelöjtnant, 403, 404
- Gyllenhammar**, Johan Gustaf, kapten, 957
- Gyllenpalm**, Johan Ulrik, vice häradshövding, 281
- Gyllenpamp**, Johan Adolf, löjtnant, 855
- Gyllenram**, Carl Fredrik, kapten, 792
- Gyllenskepp**, Ulrik, kapten, 1179, 1331
- Gyllenstierna (af Björksund och Helgö)**, Göran, greve, landshövding, riksråd, 370, 1017

- Gyllenstierna (af Lundholm)**, Gustaf Johan, tidigare kanslist, landsförvisad, avliden, 427, 430
- Gyllenstierna (af Lundholm)**, Nils, friherre, major, 1130
- Gyllensvaan**, Fredrik, överstelöjtnant, 1037, 1473
- Gyllensvärd**, Johan Anders, överjägmästare, 498, 1077, 1230, 1278, 1451, 1452
- Günther**, Gustaf Ernst, ryttmästare, 1458
- Götherhielm**, Carl Jacob, kapten, 722
- Haartman**, Gustaf G., prost, kyrkoherde i Loimijoki, Finland, ledamot av prästeståndet, 13, 30, 33, 46, 47, 50, 51, 59, 76, 79, 80, 82, 91, 97, 119, 127, 148, 175, 186, 210, 215, 240, 241, 249, 250, 252–256, 258, 263, 264, 268, 269, 272, 275, 299, 305, 306, 316, 318, 320, 327, 342, 345, 353, 364, 375, 380, 385, 391–393, 403, 410, 418, 430, 449, 453, 456, 472, 482, 506, 511, 534, 535, 540, 543, 545, 546, 553, 555, 566, 567, 577, 583, 590, 606, 611, 612, 617, 630, 634, 646, 649, 650, 655, 667–670, 673, 679, 682, 685, 691, 702, 706, 708, 711, 725, 727, 736, 747, 749, 754, 755, 756, 758, 784, 792, 793, 798, 799, 800, 802, 804, 815, 817, 824, 832, 838, 853, 854, 861, 875, 880, 890, 892, 893, 899, 903, 908–910, 917, 927, 928, 932, 940, 947, 950, 953, 956, 958, 963, 965, 966, 969, 971, 983, 985, 986, 989, 990, 992, 993, 1004, 1005, 1007, 1010, 1031, 1035, 1038, 1046,
- 1063, 1068, 1072, 1074, 1082, 1085, 1087, 1090, 1091, 1095, 1099, 1102, 1106, 1107, 1110, 1115, 1117–1119, 1121, 1122, 1123, 1125, 1131, 1133, 1134, 1137, 1139, 1141, 1144, 1145, 1148, 1155, 1158, 1159, 1162, 1164, 1169, 1172, 1173, 1175, 1176, 1179, 1180, 1182, 1183, 1185, 1187, 1188, 1196, 1201, 1207, 1208, 1230, 1233, 1241, 1247, 1268, 1269, 1275–1277, 1280, 1284, 1300, 1317, 1323, 1324, 1331, 1335, 1337, 1342, 1347–1350, 1352, 1366, 1369, 1371, 1373, 1391, 1392, 1477
- Haartman**, Jakob, professor vid Åbo akademi, 1199–1201, 1208, 1416
- Hagelberg**, Jonas von, hovrättsråd, 597, 671, 673, 675
- Hagtorn**, Lars Jacobsson, advokatfiskal, vice sekreterare i borgarståndet, 902
- Hajj**, Henrik Herman, kapten, 712
- Halenius**, Claes, bruksägare, krigskommissarie, 732, 888, 1279
- Halenius**, Engelbert, biskop i Skara, 686, 1533
- Hall**, Johan Peter, linnefabrikör i Borås, 723
- Hall**, Magnus, kapten, 603, 1182, 1183
- Hallberg**, Anders, tulltjänsteman, 310
- Hallberg**, Peter, fänrik, 1191
- Halling**, Carl Gustaf, rådman i Kungsbäcka, ledamot av borgarståndet, 1193, 1266, 1409, 1446
- Hallman**, Anders, handelsman i Borås, 1432
- Hallonquist** (Hollonqvist), Jacob Magnus, ryttmästare, 814, 815, 866, 893, 894, 1409

- Hamilton (av Hageby)**, Carl Otto, friherre, riksråd, 315, 344
- Hammerus**, Casparus, tidigare kyrkoherde i Karlshamn, 1356
- Hanell**, Anders Salmon, fabrikör i Kalmar, 1104
- Hansson**, Josef, Mossebo socken, bondeståndets talman, 103, 231, 232, 234
- Hardtman** – se **Haartman**
- Harfström**, Jonas, sidenväveregesäll i Stockholm, 760
- Hasenkampff**, Johan Christoffer, lagman, 216
- Hastfer**, Bernt Johan, friherre, major, 1276, 1392, 1465
- Hauswolff**, Justus Christoffer, kyrkoherde i S:ta Klara församling, Stockholm, ledamot av prästeståndet, 12, 25, 26, 34, 35, 40, 43, 45, 47, 48, 52, 58–60, 79, 83, 85, 88, 89, 93, 97, 102, 105, 106, 109, 125, 126, 128, 129, 137, 140, 146, 158, 159, 166, 176, 180, 182–184, 186, 189, 192, 216, 220, 228, 240, 241, 257, 333, 336, 338, 341, 344, 348, 349, 357, 360, 367, 372, 374, 375, 379, 386, 391, 396, 399, 408, 433, 440, 459, 465, 478, 482, 486, 488, 489, 490, 500, 537, 539, 557, 564, 572, 586, 606, 619–621, 628, 632, 636, 650, 683, 711, 713, 720, 748, 778, 813, 912, 913, 925, 929, 931, 932, 935–937, 1007–1009, 1011, 1348
- Hederstierna**, Erland, kapten, 1072
- Hederstierna**, Jakob, löjtnant, 1036
- Hedman**, Abraham, direktör vid Kättsta linnemanufaktur, Harakers socken, Västmanland, 448, 730, 918, 1305, 1485
- Hegardt**, Göran, assessor, 1106, 1108
- Hegardt**, Peter Fredrik von, statssekreterare, 961–964
- Heine**, Georg, direktör vid Stockholms hallrätt, 629, 1355, 1356
- Heldenhjelm**, Johan Adam, kommandör, 196
- Hellberg**, Axel, prost, kyrkoherde i Badelunda, Västmanland, ledamot av prästeståndet, 44, 85, 137, 170–175, 192, 195, 237, 240, 250, 254, 262, 273, 276, 278, 287, 288, 291, 293, 296, 300, 301, 303, 305, 312, 313, 321, 358, 360, 365, 370, 413, 414, 419, 427, 429, 433, 445, 448, 450, 452, 453, 457, 468, 475, 478, 496, 520, 530, 531, 538, 541, 542, 551, 565, 570, 574, 576, 579, 584, 586, 591, 604, 606, 634, 645, 651, 655, 661, 674, 676, 677, 694, 699, 701, 705–707, 709–711, 727, 730, 734, 738, 739, 745, 754, 771, 773, 792, 804, 807, 830, 832, 834, 835, 839, 847, 849, 850, 857, 867, 868, 873, 884, 887, 888, 900, 901, 932, 936, 938, 942, 943, 945, 964, 966, 970, 971, 974, 978, 980, 982, 992, 993, 1001, 1007, 1010, 1020, 1022, 1025, 1026, 1034–1036, 1039, 1046, 1051, 1054, 1057, 1062, 1066, 1067, 1069, 1075, 1076, 1081, 1084, 1087, 1101, 1107, 1109, 1111, 1112, 1114, 1115, 1118, 1121, 1122, 1124–1128, 1135, 1136, 1141, 1142, 1150, 1164, 1165, 1171, 1180, 1210, 1211, 1217, 1229, 1233–1237, 1245, 1260, 1274, 1287, 1293, 1320, 1327, 1332, 1341,

- 1371, 1373, 1394–1396, 1399, 1404, 1411, 1422, 1424, 1429, 1440, 1447, 1450, 1471, 1486
- Hellström**, Jonas, kanslist, 1474
- Helman**, Nils, livdrabant, 908–910
- Helsingius**, Daniel, sekreterare, 559, 561
- Henninen**, Johan, bondson, 692, 693
- Herkepaeus**, Anders Gottlieb, borgmästare i Nådendal, ledamot av borgarståndet, 1066
- Hermansson**, Johan von, överstelöjtnant, 704, 1072, 1207
- Hermansson**, Mattias von, friherre, statssekreterare, 158, 159, 182–184, 186, 188, 205, 208–210
- Hermelin**, Carl, statssekreterare, 362, 370
- Hernod**, Johan, vice korpral, 889, 910, 911, 967–970, 1479
- Hernodius**, Gabriel, kyrkoherde i Björklinge, Uppland, ledamot av prästeståndet, 12, 30, 80, 90, 92, 96, 262, 264, 266, 444, 655, 682, 818, 834, 911, 958, 961, 1041, 1110, 1117, 1154, 1289, 1317, 1368, 1387, 1391, 1409, 1438, 1466
- Herweghr** (Hervegher), Daniel, domprost i Västerås, 85
- Hesselgren**, Erik, professor vid Uppsala universitet, 786
- Heurlin**, Enevald, komminister i Almundsryd, Småland, ledamot av prästeståndet, 13, 91, 92, 97, 107, 149, 244, 248, 271, 307, 308, 325, 444, 523, 597, 646, 703, 744, 759, 818–820, 837, 865, 889, 893, 908, 927, 965, 995, 1000, 1041–1055, 1076, 1097, 1110, 1147, 1148
- Heurlin**, Nils, kyrkoherde i Göteryd, Småland, ledamot av prästeståndet, 13, 30, 80, 91, 92, 97, 113, 119, 124, 125, 146, 148–150, 153, 159, 169, 188, 212, 225, 228, 230, 249, 255, 281, 284, 321, 333, 353, 364, 368, 377, 385, 398, 418, 420, 439, 455, 475, 492, 518, 548, 576, 580, 596, 612, 625, 627, 641, 695, 708, 711, 713, 728, 758, 765, 772, 799, 818, 837, 843, 855, 859, 865, 877, 879, 892, 895, 911, 918, 919, 923, 928, 942, 950, 965, 977, 980, 982, 989, 990, 998, 1001, 1005, 1038, 1043, 1047, 1050, 1106, 1109, 1124, 1125, 1141, 1148, 1155, 1176, 1228, 1269, 1350, 1369, 1384, 1396, 1405, 1411, 1440
- Hierpe**, Johan, f.d. mantalskommisarie, 223
- Hildebrand**, Gotthard Henrik, 497, 509–516, 518–521, 523–527, 1469 – hans änka se Magdalena Sofia de **Walle**
- Hillerström**, Per, tapetmakare, 914
- Hillman**, Isak, slaktare i Stockholm, tidigare oxhandlare i Vimmerby, 1300, 1368
- Hintzenstern**, Carl Ludvig von, kapten, 729, 1060, 1077, 1465
- Hirscheit**, Otto von, livdrabant, 582
- Hjelmerus**, Jonas Jonæ, kyrkoherde i Urshult, Småland, 1041, 1043
- Hjerpe** – se **Hierpe**
- Hjärne**, Gustaf Adolf, friherre, riksråd, 961, 971, 973
- Hjärne**, korpral, 967, 968
- Hofling**, Nils Elias, assessor, 1106, 1108, 1109

- Hofman**, Sven Svensson, rusthållare, 988, 1430–1432, 1436, 1439, 1440
- Holler**, Christian Ludvig, sekreterare, 1097, 1105–1109, 1163, 1164
- Hollonqvist** – se **Hallonquist**
- Hollström**, Bengt (Benet), vice härads-hövding, 917
- Holmbeck**, Truls, f.d. gästgivare, 248, 250, 279, 280, 1255
- Holmquist**, Johan Mauritz, f.d. pastor vid livregementet till häst, 256, 675–677, 689, 704
- Holmström**, Anders Fredrik, aktuarie, 1459
- Holst**, Johan Gabriel, kapten, 1362, 1391
- Hongelin**, Jakob, yllefabrikör i Stockholm, 819
- Horn (af Rantzien)**, Baltzar Filip, greve, löjtnant, 1036
- Horn (af Åminne)**, Christer, friherre, kansliråd, 808, 1142, 1171, 1171, 1410, 1491
- Hultstedt**, Jakob, assessor, 364, 367, 448, 449, 1349, 1488
- Humble**, Per Adolf, fänrik, 1286
- Husberg**, Per, sidenfabrikör i Mariestad, 1387
- Huss**, korpral, 967, 968
- Hydrén**, Lars, domprost i Uppsala, 25, 784, 786, 787–790, 853, 854, 1325, 1336–1339
- Håkansson**, Bryngel, Tängs socken, Västergötland, ledamot av bondeståndet, 142
- Hård**, Catharina Elisabet Lovisa, grevinna, 1387 – hennes make se Gustaf Julius **Freijtag**
- Hård (af Segerstad)**, Nils, kvartermästare, 1086
- Hägerflycht**, Nils Henrik, ryttmästare, 253–255
- Häggsström**, Natanael, borgmästare i Jakobstad, ledamot av borgarståndet, 452, 644
- Hästesko(-Fortuna)**, Lars Henrik, kapten, 1376 – hans tidigare hustru se Elisabet Charlotta **Reenstierna**
- Högström**, Per, prost, kyrkoherde i Skellefteå, ledamot av prästeståndet, 15, 30, 51, 53, 91, 136, 150, 193, 308, 310, 313, 350, 443, 466, 486, 620, 655, 716, 758, 915, 951, 1024, 1072, 1135, 1142, 1148, 1287, 1301, 1319, 1372, 1373
- Höjer**, Erik Georg, assessor, 1037, 1071
- Höpken**, Anders Johan von, friherre, tidigare riksråd, 974
- Hööke**, Carl, ryttmästare, 1354
- Idman**, Gustaf, assessor i Åbo hovrätt, 890–893
- Idman**, Nils, prost, kyrkoherde i Vittis, Finland, ledamot av prästeståndet, 13, 30, 33, 54, 82, 97, 339, 614, 1392
- Ignatius**, Johan, assessor, 884, 890–893
- Insenstierna**, Fredrik Ulrik, lands-hövding, 430
- Iserhielm**, Carl Vilhelm, hovjunkare, 180
- Iverus**, Johan, komminister i S:ta Klara församling, Stockholm, ledamot av prästeståndet, 12, 29, 69, 90, 91, 96, 169, 195, 226, 262, 272,

- 300–302, 311, 323, 375, 377, 394,
445, 580, 617, 636, 637, 857, 914,
936, 1022, 1181, 1191, 1240, 1318,
1352, 1391
- Jennings**, John, bruksägare, 163, 1348
- Jernfeltz**, Fromhold, löjtnant, 1074
- Jernfeltz**, Gustaf Crispin, överste, 365,
368
- Jernström**, Lorens, kopparslagare i
Stockholm, 1487
- Johansson**, Erik, åbo, Skörby, Hacksta
socken, Uppland, 680
- Junbeck**, Erland, assessor i Göta
hovrätt, hovrättsråd, 856, 876–879,
892 1071
- Juslén**, Nils, vice häradshövding,
1170, 1171
- Jägerhorn (af Spurila)**, kapten, 723,
1277, 1286, 1353
- Jöransson**, Mårten, Väskinde socken,
Gotland, ledamot av bondeståndet,
1066
- Kahl**, Gustaf Adolf, sekreterare i
riksens ständers kontor, 1169, 1184,
1185, 1323
- Kahlden**, Arnold Detlof von, löjtnant,
1191
- Kalling**, Per, friherre, generallöjtnant,
riksråd, 81, 84, 1017, 1206, 1487
- Karl IX**, tidigare kung av Sverige, 495
- Karl XI**, tidigare kung av Sverige,
708, 751, 1020, 1080, 1145, 1165,
1223, 1243, 1513, 1519
- Karl XII**, tidigare kung av Sverige,
319, 657, 950
- Karl**, prins av Sverige, 151, 167, 669,
1358
- Key**, Fredrik, vice häradshövding, 917,
1037
- Kiellman**, Olof, häradsfogde, 506
- Kierman**, Gustaf, handelsborgmästare
i Stockholm, 123, 124, 129, 130,
176, 177, 413–417, 421, 422, 425–
447, 450, 452–456, 460, 536, 649,
650, 651, 793, 800, 1218, 1384,
1385, 1449, 1456, 1462 – hans
hustru se Juliana **Brandel**
- Kihlberg**, Anders, trädgårdsmästare i
Eskilstuna, 1357
- Kihlgren**, Zacharias Aron, kyrkoherde
i Harlösa och Hammarlunda, Skåne,
1037
- Kinninmundt**, Emanuel, löjtnant,
1353
- Körning (Körning)**, Olof, superinten-
dent i Härnösand, ledamot av präste-
ståndet, 16, 37, 52, 53, 81, 98, 102,
104, 110, 113, 120, 158, 163, 168,
172, 174, 190, 193, 195, 198, 201,
203, 210, 215, 218–220, 225, 227,
232, 237, 242, 243, 249, 258, 259,
265, 266, 275, 277, 285, 292, 300,
302, 306, 307, 311, 313, 327, 330,
338–340, 463, 470, 477, 492, 494,
495, 497, 534, 539, 544, 569, 576,
583, 593, 600, 604–606, 608, 613,
640, 647, 652, 675, 677, 716, 723,
728, 733, 734, 740, 746, 758, 789,
798, 800, 816, 839, 840, 863, 864,
875, 880, 882, 884, 894, 896, 906,
911, 915, 943, 958, 959, 964, 978,
980–983, 1016, 1019, 1035, 1037,
1048, 1050, 1059, 1073, 1082, 1085,
1086, 1087, 1156, 1389, 1404, 1407,
1419, 1429, 1462, 1484, 1493, 1496

- Kjellberg** (Kellberg), Erik, brukspatron, 1065
- Klinckowström**, Friedrich Ernst Sebastian von, löjtnant, 1408
- Klinckowström**, Johan Mauritz, generalmajor, 1114, 1115
- Kling**, Gabriel, advokatfiskal i riksständers manufakturkontor, 764
- Klingenberg**, Karl Gustaf, notarie, advokatfiskal, 1435
- Klingenstierna**, Samuel, statssekreterare, 463
- Klingspor**, Joen Philip, officer, 395, 396
- Klingstedt**, Jonas Samuel, löjtnant, 1398, 1442, 1479
- Klint**, Erik, vice konsistorienotarie i Uppsala, andre notarie i prästeståndet, 12, 257, 363, 597, 598, 922, 1009, 1011, 1192, 1351, 1499, 1500, 1522, 1526, 1530, 1532, 1535, 1538, 1544, 1550, 1555, 1556, 1561, 1564, 1566
- Kniper**, Stefan, grosshandlare i Stockholm, 642, 1381–1385, 1462
- Kock**, Anders, sidenbandfabrikör i Stockholm, 1385
- Kock**, Johan, vice häradshövding, sekreterare i bondeståndet, 41, 257, 258, 274, 275, 558, 560, 562, 573, 575, 718, 728, 729, 830, 842
- Kolmodin**, Gabriel, prost, kyrkoherde i S:t Nicolai, Nyköping, ledamot av prästeståndet, 13, 30, 53, 91, 97, 119, 132, 159, 172, 182, 219, 292, 293, 325, 342, 385, 393, 403, 406, 440, 485, 513, 566, 567, 579, 593, 601, 625, 655, 668, 676, 706, 707, 720, 802, 812, 825, 982, 1001, 1125, 1132, 1163, 1176, 1193, 1205, 1230, 1239, 1264, 1274, 1355, 1359, 1399, 1438
- Konig** – se **König**
- Kothen**, Fredrik Gustaf von, kapten, 1458, 1465
- Kothen**, Magnus Adolf von, krigsråd, 529
- Kraftman**, Anders, lektor vid Borgå gymnasium, kyrkoherde, ledamot av prästeståndet, 14, 22, 30, 40, 45–47, 52, 54, 82, 91, 97, 119, 124, 128–130, 168, 174, 200, 234, 242, 243, 248, 249, 255, 264, 266, 275, 286, 295, 360, 370, 372, 388, 391, 395, 397, 403, 412, 41–417, 421, 422, 424, 427, 428, 431, 433, 435, 436, 437, 444, 446, 449, 543, 544, 546, 561, 579, 632, 655, 707, 709, 711, 795, 796, 799–801, 803, 804, 806, 809, 817, 840, 850, 861, 865, 870, 902, 928, 941, 964, 998, 1017, 1028–1035, 1039, 1049, 1054, 1061–1063, 1068, 1074, 1085, 1096, 1112, 1119, 1134, 1159, 1165, 1168, 1172, 1184, 1185, 1207, 1208, 1233, 1247, 1268, 1272, 1274, 1275, 1281, 1289, 1294, 1323, 1333, 1338, 1355, 1366, 1367, 1370, 1380, 1384, 1395, 1417, 1424, 1438, 1450, 1451, 1457, 1498
- Kreitlof**, Joakim(?) Kristian, kapten, avliden, 1379, 1380 – hans änka 1380
- Krook**, Jakob, kyrkoherde i Hollola, Finland, 14, 22, 23, 39, 40
- Kruse** – se **Cruus (af Gudhem)**
- Krusenstierna**, Mauritz Adolf von, vice amiral, 81

- Kruus**, Herman Conrad von, major, 900
- Kryger**, Johan Fredrik, kommissarie i riksens ständers manufakturkontor, 1466, 1475
- Kröger**, Carl, prost, kyrkoherde i Vinslöv, Skåne, ledamot av prästeståndet, 14, 30, 46, 54, 71, 80, 91, 100, 107, 119, 143, 147, 150, 166, 171, 195, 202, 207, 242, 247, 262, 271, 276, 284, 295, 300, 305, 307, 308, 311, 312, 318, 328, 337, 341, 351, 356, 371, 385, 393, 418, 426, 427, 432, 435, 436, 455, 471, 478, 492, 527, 532, 564, 572, 574, 588, 604–607, 609, 618, 624, 630, 633, 636, 637, 640, 642, 650, 655, 659, 660, 668, 672–674, 679, 682, 686, 713, 726, 728, 733, 748, 778, 779, 796, 800, 808–811, 816, 817, 818, 838–841, 844, 862, 864, 867, 874, 875, 890, 893, 907, 913, 917, 918, 933, 947, 950, 953, 976, 978, 979, 985, 986, 990–992, 1002, 1007, 1012, 1017, 1024, 1027, 1034, 1039, 1064, 1065, 1077, 1084, 1085, 1089, 1093, 1094, 1098, 1099, 1102, 1105, 1109, 1110, 1113, 1115, 1125–1127, 1134, 1137, 1143, 1146, 1156, 1159, 1160, 1164, 1167, 1170, 1172, 1175, 1179, 1181, 1183–1188, 1192, 1198, 1202, 1211, 1216, 1217, 1220, 1227, 1233, 1237, 1270, 1281, 1293, 1298, 1300, 1323, 1331, 1332, 1334, 1336, 1338, 1346, 1368, 1374, 1375, 1379, 1381, 1393, 1397, 1402, 1405, 1416, 1432, 1439–1441, 1446, 1450, 1452, 1454, 1455, 1470, 1471, 1475
- Kurck**, Christina, hovfröken, hovmästarinna, 1252, 1262
- Kuylenstierna**, Carl Vilhelm von, löjtnant, 1036
- Köhler**, Carl Fromhold von, friherre, kaptenlöjtnant, 196, 1037, 1324
- Köhler**, Georg Ludvig von, löjtnant, 1353
- Köhler** (Köhlen), Hans Fredrik von, kapten, 759
- Köhler**, Lars Reinhold von, friherre, major, 889
- König** (Konig), Henrik, handelsagent i Hamburg, superkargör, 641, 643, 644, 650, 654, 655, 664, 671, 685, 806, 1381–1385, 1462, 1489
- König**, Jakob Leonard, kapten, 642
- König**, Kristian, tidigare lagman, 489
- König**, Kristian Adolf, grosshandlare i Stockholm, 1381–1385, 1462
- Lagerbielke**, Axel, vice amiral, riksråd, 81, 84, 157, 158
- Lagerbielke**, Johan Eugenius, amiralitets-, stats- och kammarråd – hans arvingar 741
- Lagerfelt**, Gustaf Adolf, landshövding i Linköpings län, 200, 230, 1467
- Lagerflycht**, Carl Barthold, kansliråd, 697
- Lagerman**, Petrus, prost, kyrkoherde i S:t Olai, Norrköping, 26
- Lamberg**, Erik, biskop i Göteborg, ledamot av prästeståndet, 14, 26, 34, 39, 44, 49, 50, 52, 80, 82, 91, 102, 135, 139, 153, 158, 174, 216, 238, 242, 244, 246, 261, 263, 266, 267, 272, 292, 293, 305, 308–310, 312, 314, 318–320, 330–333, 338, 341,

- 350, 352, 354, 359, 360, 386, 404, 420, 429, 453, 474, 477, 478, 494, 529, 530, 547, 564, 639, 650, 651, 658, 660, 671, 677, 702, 708, 709, 734, 755, 799, 800, 837, 865, 888, 907, 911, 915, 917, 932, 935, 937, 960, 964, 990, 1013, 1021, 1023, 1035, 1036, 1052, 1063, 1069, 1074, 1098, 1100, 1101, 1109, 1117, 1139, 1144, 1146, 1150, 1151, 1167, 1194, 1206, 1220, 1224, 1226, 1241, 1304, 1313, 1316, 1384, 1431, 1471, 1481, 1483, 1484, 1486, 1496
- Landby**, Christian, kyrkoherde i Stehag, Skåne, 1461
- Lannerstierna**, Magnus Vilhelm, major, 1367
- Latrée**, Johan, kapten, avliden, 1284
- Le Febure**, Johan Henrik, brukspatron, direktör, 123, 124, 129, 130, 414, 432, 450–462, 615, 640, 641, 797, 798, 800, 817, 818
- Leijel**, Adam Jakobsson, brukspatron, avliden – stipendium i hans namn 1261
- Leijel**, Carl Johan, 889
- Leijel**, Lars, kapten, 1117
- Leijoncrantz**, arvlätare, 1165
- Leijonhielm**, Anders, friherre, ryttmästare, 1357
- Leijonhielm**, David Henrik, friherre, ryttmästare, 584, 1121, 1122, 1418
- Leijonhielm**, Vilhelm, friherre, korpral, 747
- Leijonhufvud**, Axel Gabriel, friherre, överstelöjtnant, 747, 757
- Leijonmarck**, Per, löjtnant, 908
- Leijonsten**, Georg Vilhelm, kapten 118
- Lejonfält**, namnet trol. felskrivet, 1259
- Lemström**, Henrik, magister, 282
- Lemvik**, Hans Karl, kamrer vid pommerska fältstatskontoret, 1473
- Lenberg**, Lars Fredrik, hovrättskommissarie, fabrikör i Stockholm, 1257
- Lenck** (Lencken), Harald Jakob, ryttmästare, 938, 1118
- Liedbeck**, Lars, professor vid Lunds universitet, 588–594, 596, 602, 662, 904
- Liewen**, Carl Gustaf von, friherre, hovmarskalk, 1457, 1466
- Liewen**, Hans Henrik von, greve, riksråd, 961, 971, 972, 973, 977
- Lillia**, Mattias, kapten, 203, 1072
- Lillie (af Aspenäs)**, Bengt, kapten, 1349
- Lilliehöök (af Fårdala)**, Bleckert, kapten, 792
- Lilliesträle**, Carl Peter, kapten, 1385
- Lilliesträle**, Joakim Vilhelm, lagman, 529
- Lind**, Ingvald, f.d. sergeant, 1189
- Lind (af Hageby)**, Bengt, ryttmästare, 1121, 1122
- Lindberg**, korpral, deltagit i uppror, 1439
- Lindbom**, Isak, prost, kyrkoherde i Älvdalen, Dalarna, ledamot av prästeståndet, 13, 29, 136–139, 170, 172, 304, 328, 363, 439, 444, 526, 655, 724, 759, 802, 867, 869, 876, 935, 944, 1015, 1170, 1201, 1208, 1301, 1321, 1370, 1394, 1415, 1425
- Lindcrantz**, Fredrik, kapten, 1074
- Lindecrantz**, Erik Magnus, fältmedikus, 223

- Lindegren, Johan**, prost, kyrkoherde i Lindsberg, ledamot av prästeståndet, 137–139, 149, 160, 198, 203, 227, 254, 267, 272, 303, 320, 357, 367, 385, 417, 439, 474, 492, 497, 518, 551, 625, 655, 677, 697, 707, 796, 843, 847, 860, 871, 893, 1000, 1034, 1099, 1109, 1124, 1132, 1151, 1198, 1233, 1329, 1456
- Lindelöf, Carl Adolf**, vice häradshövding, 156, 165, 417, 428, 721
- Lindencrona (Lindecrona), Christian** Fredrik, kornett, 722
- Linder, Anders**, vice häradshövding, 921
- Linderoth, Sven**, kyrkoherde i Tvååker, Halland, ledamot av prästeståndet, 14, 31, 33, 35, 36, 38, 43, 45, 51, 53, 79, 82, 89, 91, 104, 111, 119, 122, 124, 126, 130, 132, 136, 147, 149, 153, 154, 158, 163, 167, 169, 183, 188, 192, 199, 201–203, 207, 210, 212, 215, 217, 220, 226, 227, 236, 247, 251, 252, 253, 258, 260, 261, 264, 266, 269, 270, 271, 275, 277, 283, 286, 290, 298, 299, 306, 318, 319, 322, 323, 328, 331, 332, 343, 346, 349, 353, 361, 381, 385, 393, 404, 414, 419, 440, 457, 467, 476, 481, 483, 494, 506, 514, 531, 547, 559–561, 565, 567, 569, 574, 577, 584, 648, 649, 651, 656, 658, 660, 661, 663, 673, 679, 684, 687–689, 692–694, 701, 706, 708, 713, 717–719, 728–731, 736, 739, 742, 744, 745, 750, 751, 755, 758, 768, 769, 772–774, 783, 787, 792, 795, 799, 813, 815, 817, 819, 837, 840, 841, 850, 852, 854, 856, 857, 866, 873, 876, 880, 881, 894, 901–903, 910, 911, 915, 917, 943, 950, 951, 954, 956, 958, 960, 962, 964, 974, 980, 986, 989, 995, 996, 1000, 1002, 1005, 1038, 1041, 1044, 1062, 1072, 1074, 1076, 1077, 1083, 1091, 1096, 1100, 1103
- Linderstedt, Erik**, kapten, 759
- Lindstedt, Hans**, fabrikör i Söderköping, ledamot av borgarståndet, 1345
- Lindström, Johan**, 1377
- Ljung, Ericus Petri**, tidigare professor vid Uppsala universitet, 788
- Ljungberger, Gustaf**, medaljgravör, 1197
- Lode (från Livland), Göran Vilhelm**, vice landssekreterare, 1447
- Loffman, Hektor Johan**, löjtnant, 643, 1196, 1263, 1274, 1281
- Logie, Georg**, f.d. konsul i Algier, 814
- Loo, Augustin**, vice auditör, e.o. notarie i Svea hovrätt, 1399, 1487
- Lostierna, Johan Leonard**, löjtnant, 959
- Loudén, Johan**, pastor vid artilleriregementet, 983
- Lovén, Robert**, landsfiskal, 642, 1495
- Luberas (Lubras), Johan Ludvig Pott von**, tidigare rysk minister i Sverige, 602
- Lundeberg, Erik**, löjtnant, kapten, 372, 1123, 1398, 1442, 1479
- Lundroth, Anders**, advokatfiskal, 1335, 1391
- Lybecker, Georg Hindrik**, tidigare överste, 775

- Lütke****man**, Gabriel Thimoteus, superintendent i Visby, 23, 1204
- Löfving**, Henrik, kapten vid Tavastehus regemente, 214, 1065, 1087, 1097, 1133, 1192
- Löhnberg**, Johan, kyrkoherde i Barnhusförsamlingen, Stockholm, 1135, 1156–1158
- Lönhgren**, Peter, rådmän i Kalmar, ledamot av borgarståndet, 1453
- Lönnrot**, Carl Magnus, borgmästare i Askersund, ledamot av borgarståndet, 248, 249, 280
- Löthström**, förnamn ej utsatt, 1356
- Löwen**, Fabian, generalmajor, 1427
- Löwenhielm**, Carl Gustaf, greve, riksråd, kanslipresident, 348, 352, 593, 949(?)
- Löwenhielm**, Carl Gustaf, greve, adjutant, 1401
- Löwenhielm**, C. G. (någon av ovanstående), 949
- Löving** – se **Löfving**
- Madelong**, John Kristian, fabrikör i Södertälje, 407
- Maister**, William, såpfabrikör, 715
- Maji**, Johan Kristoffer, vävare, 835
- Malm**, Jakob, kapten, 372, 1123, 1398, 1442, 1479
- Malmerfelt**, Erik, korpral, 1401, 1458
- Malmquist**, kock, 517
- Malmsteen**, Olof, direktör över färgerierna, 656, 657, 829, 918
- Malmsten**, Peter, färgare i Stockholm, 1272
- Malmström**, Per Gustaf, amiralitetskamrarråd, 555, 558, 559, 562, 573, 575, 576, 718
- Mannerhierta**, Esaias Immanuel, notarie, 1174, 1277, 1288, 1336
- Mannerstedt**, Erik, kaptenlöjtnant, 1036
- Marcks von Württemberg**, Erik Johan, löjtnant, 1398, 1442
- Martinius**, Martinus, kontraktsprost, kyrkoherde Hauho, Finland, 14
- Masaniello** (Mas Angello), neapolitansk upprorsledare, d. 1647, 437
- Massa**, vävare i Stockholm, 819, 881
- Matérn**, Carl Gustaf von, löjtnant, 1487
- Mathesius**, Gabriel, professor vid Uppsala universitet, domprost, 354, 784, 786–790, 853, 854, 1325, 1336–1338
- Mathesius**, Peter N., prost, kyrkoherde i Pyhäjoki, Finland, ledamot av prästeståndet, 13, 15, 23–26, 28, 29, 33, 34, 37, 40, 45, 49, 53, 55, 56, 58–60, 70, 76, 78, 83, 89, 91, 98, 104, 110, 112–114, 116, 119, 123, 126–128, 132, 135–137, 139, 141, 144, 147, 152, 154–156, 158, 160, 163, 165, 166, 169, 170, 174, 179, 181, 190, 199, 205, 209, 213, 215, 218–220, 224–226, 234, 242, 249, 257, 267, 271, 276–278, 288, 299, 300, 302, 306, 323, 340, 348, 352, 356, 360, 372, 374–376, 385, 387, 390, 391, 393, 395, 398, 403, 410, 416, 435, 449, 458, 461, 463, 466, 474, 475, 478, 479, 484, 491, 492, 495, 505, 528, 530, 539, 544, 545, 552, 553, 561, 562, 572, 575, 582, 583, 587, 601, 605, 612–614, 616, 619, 620, 626, 629, 633, 637, 652, 655, 657, 662, 670, 682, 684, 697,

- 698, 705–707, 709, 710, 714, 716,
720, 724, 727, 735, 740, 742, 744,
746, 747, 753, 790, 798, 831, 833,
837, 840, 849, 857, 860, 861, 863,
868, 869, 876, 880, 887, 889, 899,
901, 929, 931–933, 935, 937, 942,
944, 946, 948, 949, 950, 955, 959,
960, 965, 971, 979, 980, 985, 986,
988, 994, 999, 1004, 1013, 1017,
1024, 1026, 1039, 1044, 1046, 1057,
1061, 1068, 1069, 1074, 1078, 1080,
1084, 1086–1088, 1091, 1093, 1094,
1105, 1107, 1111, 1112, 1114, 1126–
1128, 1130, 1132–1134, 1140, 1145–
1147, 1150, 1152, 1153, 1155, 1157,
1160, 1163–1165, 1167–1169, 1171,
1172, 1174–1176, 1180, 1183, 1184,
1187, 1188, 1190, 1193, 1196, 1203,
1208, 1209, 1212, 1213, 1215–1217,
1222, 1231–1237, 1240, 1243, 1244,
1246, 1248, 1249, 1253, 1258, 1264,
1270, 1271, 1277, 1283–1285, 1287,
1290, 1292, 1299, 1301, 1302, 1316,
1317, 1322, 1323, 1331, 1341, 1348,
1350, 1356, 1359, 1360, 1363, 1369,
1370, 1371, 1373–1375, 1382, 1392,
1394, 1397, 1400, 1402–1405, 1411–
1416, 1418, 1419, 1433, 1438, 1441,
1447–1450, 1452, 1456, 1460, 1485,
1495
- Matsson, Henrik**, tidigare åbo,
Lamminmäki, Koppilaks socken,
Finland, 690, 691
- Matsson, Mats**, Gagnefs socken,
Dalarna, ledamot av bondeståndet,
1429
- Matsson, Mats**, tidigare åbo,
Lamminmäki, Koppilaks socken,
Finland, 690, 691
- Matsson, Per**, tidigare åbo,
Lamminmäki, Koppilaks socken,
Finland, 690, 691
- Medici**, italiensk släkt, 432
- Meijer, Roloff**, handelsman – hans
arvingar 1098
- Meijerfeldt, Johan August**, greve,
överste, 644
- Meldercreutz, Jonas**, kapten,
professor, bruksägare, 722
- Mellin, Lorentz**, friherre, förare, 1086
- Mennander, Carl Fredrik**, biskop i
Åbo, ledamot av prästeståndet, 13,
19, 29, 31, 37, 47, 52, 53, 70, 88, 92,
93, 124, 126, 131, 139, 152, 163,
166, 171, 188, 193, 214, 227, 238,
246, 271, 276, 295, 296, 308, 309,
327, 331, 334, 339, 440, 444, 478,
497, 537, 539, 540, 564, 591, 625,
626, 632, 640, 652, 669, 705, 708,
714, 814, 899, 921, 944, 958, 977,
979, 1021, 1118, 1120, 1127, 1135,
1143, 1144, 1147, 1151, 1152, 1161,
1179, 1191, 1199, 1200, 1201
- Mentzer, Johan von**, löjtnant – hans
änka 1209
- Metzmacher, Johan Vilhelm**,
manufaktursnickare i Stockholm,
759
- Meurling, Per**, prost, kyrkoherde i
Kristdala, Småland, ledamot av
prästeståndet, 13, 37, 54, 74, 80, 82,
91, 92, 132, 183, 191, 209, 232, 255,
266, 291, 294, 300, 305, 307, 343,
359, 378, 382, 437, 484, 506, 510,
532, 534, 547, 558, 586, 597, 605,
610, 655, 733, 744, 862, 866, 893,
906, 957, 1005, 1111, 1206, 1213,

- 1264, 1302, 1350, 1368–1370, 1404, 1412, 1424
- Meurman**, Johan Anders, sidenfabrikör i Stockholm, 1467
- Mildahn**, Johan Georg, yllefabrikör i Landskrona, 819, 1195
- Mjödth**, Magnus, vice häradshövding, 1465
- Modée**, Carl Vilhelm, kaptenlöjtnant, 1037
- Modée**, Gustaf, underlöjtnant, 1466
- Modée**, Reinhold Gustaf, kansliråd, avliden, 958
- Modéer**, Adolf, vice lantmätare, 1481
- Modin**, Peter, vaxblekare i Stockholm, 556
- Molin**, Lars, tidigare domprost i Uppsala, hovpredikant, 788
- Momma**, Christer, sadelmakare i Jönköping, 1366
- Momma**, Peter, bankokommissarie, direktör vid kungl. boktryckeriet, 906
- Monthan**, Peter, kamrer, avliden, 501–504, 506
- Morath** – se **(Pereswetoff-)Morath**
- Morian**, Andreas Stefanus, justitiarie i Ängelholm, ledamot av borgarståndet, 644
- Mozelius**, Lars, assessor, informator hos arvprinsarna, 1359
- Mozelius**, Lars, löjtnant (den föregående son), 1465
- Muhl**, Robert, generallöjtnant, avliden, 390, 902, 1487
- Müller**, Nils, sekreterare i statskontoret, 1475
- Möhlman** (Mölman), Jakob, brukspatron, avliden, 1261
- Möller**, Levin, teologie professor, domprost i Linköping, ledamot av prästeståndet, 13, 57, 71, 74, 92, 93, 116, 144, 174, 247, 294, 355, 442, 578, 652, 770, 793, 799, 803, 806, 854, 875, 905–907, 910, 928, 949, 956, 957, 964, 1017, 1019, 1023, 1054, 1061, 1064, 1081, 1121, 1144, 1192, 1193, 1208, 1220, 1269, 1279, 1315, 1320, 1338, 1350, 1369, 1397, 1478
- Möllerstierna**, Carl Christoffer, kapten, 1458, 1468
- Möllerstierna**, Johan Daniel, ryttmästare, 368, 807
- Mörk**, Carl Gustaf, klädesfabrikör i Stockholm, 882, 883, 940, 1417
- Mörner (af Morlanda)**, Carl Gustaf, greve, löjtnant, 204
- Mörtberg**, Arvid, f.d. fältkommissarie, 1333
- Nackreij**, Olof von, generalauditör, 598, 877, 878, 892
- Nauk**, Johan Georg, klädesvävare, Stockholm, 1290, 1332
- Neander**, Andreas, docent vid Uppsala universitet, akademibokhållare, avliden, 638, 712
- Neander**, Håkan, borgmästare i Ystad, ledamot av borgarståndet, 1478
- Nensén**, Per, kyrkoherde i Fransk-Lutherska församlingen, Stockholm, ledamot av prästeståndet, 12, 30, 54, 55, 72, 80, 82, 92, 110, 119, 135, 186, 201, 248, 250, 255, 272, 273, 278, 279, 282, 285, 286, 292, 294–296, 340, 342, 356, 360, 364, 368, 392, 405, 441, 531, 579, 598, 603,

- 620, 621, 629, 633, 649, 656, 662, 680, 693, 702, 703, 714, 726, 730–732, 734, 753, 758, 837, 882, 900, 914, 985, 1009, 1016, 1058, 1059, 1073, 1074, 1076, 1085, 1093, 1098, 1139, 1157, 1158, 1164, 1187, 1193, 1194, 1206, 1221, 1239, 1248, 1251, 1273, 1274, 1288, 1293, 1301, 1314, 1335, 1341, 1352, 1379, 1380, 1396, 1399, 1406, 1410, 1412, 1419, 1455, 1456, 1470, 1486, 1497
- Netzow**, Carl Vilhelm von, major, 481–483, 564, 587, 1402
- Neuendorff**, Martin Kristoffer, underskeppsbyggmästare, Karlskrona, 1401, 1429, 1430
- Nilsson**, Kerstin, änka, Norrbärke socken, Dalarna, 584, 1331
- (Nilsson)**, Tomas, bonde, Källered, Borgstena socken, Västergötland, 1439
- Nisser**, Konrad, bruksägare, Stenbrohults socken, Småland, 1085
- Norberg**, Jonas, kommissarie, 914, 1205
- Nordenadler**, Teodor, major, 991, 1353
- Nordenankar**, Johan, kaptenlöjtnant, informator hos arvprinsarna, 1359, 1456
- Nordencrantz**, Anders, kommersråd, 163, 401, 648, 1150, 1347, 1348
- Nordencreutz**, Fredrik Jakob, överste, 143, 1072
- Nordensflycht**, Carl, kansliråd, 697, 698, 736, 1481
- Nordenhjelm**, Vilhelm, vice advokatfiskal i Svea hovrätt, 105, 118, 672, 1036, 1425, 1430, 1497
- Nordenstam**, Carl Fredrik, landshövding, 1216, 1217
- Nordenstolpe**, Elias Magnus, kammarrevisionsråd, 1492
- Nordenstråle**, Olof, tidigare justitiekansler, 601
- Nordman**, Johan, överhovpredikant, prost, kyrkoherde i Leksand, Dalarna, ledamot av prästeståndet, 18, 27–29, 35, 46, 84, 85, 128, 137–139, 146, 176, 180, 181, 193, 201, 208, 210, 220, 227, 230, 231, 236, 242, 247, 251, 254, 255, 259, 262, 265, 268, 271, 277, 286, 291, 292, 300, 302–305, 311, 313, 327, 336, 337, 345, 352, 357, 359, 367, 368, 377, 385, 388, 395, 397, 399, 403, 418, 434, 458, 464, 466, 470, 478–480, 483, 492, 495, 531, 534, 545, 571, 574, 577, 586, 593, 596, 601, 611, 616, 628, 635, 652, 655, 677, 707, 711, 771, 815, 816, 856, 857, 862, 872, 874, 876, 888, 942, 944, 996, 1001, 1006, 1013, 1015, 1023, 1033, 1100, 1107, 1124, 1130, 1143, 1150, 1151, 1154, 1162, 1172, 1174, 1176, 1186, 1188, 1194, 1201, 1203, 1210, 1213, 1224, 1227, 1229, 1232, 1233, 1235, 1236, 1238, 1249, 1251, 1258, 1269, 1278, 1283, 1303, 1317, 1329, 1332, 1364, 1371, 1383, 1385, 1387, 1390, 1395, 1402, 1407, 1410, 1412, 1415, 1418, 1424, 1431, 1440, 1452, 1456, 1463, 1466, 1468, 1471, 1475, 1493, 1497, 1498
- Nordstedt** – se **Norrstedt**
- Nordstrand** – se **Norstrand**
- Noréen**, Axel, assessor, fabrikör, 956
- Norell**, Carl Johan, sekreterare, 1118

- Norin**, Lars, konsistorienotarie i Uppsala, 12
- Norrman**, Christian Fredrik von, kapten, 588
- Norrman**, Lars, tidigare domprost i Uppsala, 788
- Norrstedt** (Nordstedt), Anders, lantmätare på Åland, 1094
- Norstrand** (Nordstrand), Nils, apologist vid S:ta Katarina församlings skola, Stockholm, 1425
- Nyrén**, Carl, lektor i Linköping, 657
- Nääf**, Vilhelm Robert, professor vid Åbo akademi, 1199, 1200, 1201, 1208, 1416
- Odel**, Anders, direktör i hall- och manufakturrikten i Stockholm, 621, 627–630, 656, 1272, 1273
- Oedman** – se **Ödman**
- Oelreich**, Niklas von, statssekreterare, 538, 566–572, 704, 735, 805
- Oertzen**, von, tysk officer i svensk tjänst, 365
- Oije**, Jean Baptiste, sidenfabrikör i Stockholm, 829 – hans barn 917
- Olivecrona** (Olivencrona), Johan Adolf Hansson, hovjunkare, 200, 230, 1250, 1357, 1387, 1467
- Olivenbaum**, Henrik, yllefabrikör i Sundsvall, 1302
- Olofsson**, Olof, 365
- Osander**, Olof, biskop i Växjö, 879, 1050
- Otter**, Sebastian von, friherre, kapten, 729
- Palm**, Jonas Gabriel, överauditör, häradshövding, 359, 538, 1011, 1490
- Palmfeldt**, Gustaf Fredrik, major, 1362, 1368, 1391, 1485
- Palmrot**, Carl Fredrik, hovsekreterare, 1118
- Palmstierna**, friherre, riksråd, 974, 976
- Palmstruch**, Georg Reinhold, tidigare generalmajor, 198
- Pantzerhielm**, Hans Tiburtius, adjutant, 1398
- Pape**, Ludvig Ferdinand, assessor, 608–612
- Papke**, Olof, kapten, 1085
- Pasch**, Johan, hovintendent, 281
- Pauli**, Georg, löjtnant, flanelstryckare, 1420
- Pechlin**, Carl Fredrik, friherre, överste, 264
- (Pereswetoff-)Morath**, Alexander, advokatfiskal, 701
- Persson**, Jan, Stora Tuna socken, Dalarna, tidigare ledamot av bondeståndet, 686, 687
- Persson**, Lars, Hertsånger, Bygdeå socken, Västerbotten, 365
- Persson**, Mats, tidigare åbo, Lamminmäki, Koppilaks socken, Finland, 690, 691
- Persson**, Per, Mälby socken, Blekinge, ledamot av bondeståndet, 1202
- Petersen**, Peter, arkiater, 256
- Petesche**, Gabriel, magister, från 1766 kyrkoherde i Saltvik på Åland, 1081, 1082
- Pfeiff**, Fredrik, 1277, 1286
- Pfeiff**, Jakob, löjtnant, 1408, 1478

- Philipsen**, Jonas Vilhelm, rådman i Ystad, 1179
- Pincier**, Johan Gustaf Aegidius, kaptenlöjtnant, 897
- Pinello**, Nils Emil, kapten, 282
- Piper**, Christina, änka efter greve Erik Brahe, 671–674
- Pipping**, Henrik, hovrättsråd i Åbo hovrätt, 391, 884, 890–893
- Planck**, Josua, tidigare assessor och hovrättsråd i Göta hovrätt, 877, 878
- Plomgren**, officer, 909, 910
- Poppe**, Joakim Adam, kapten, 1291, 1364
- Porsch** (Pors, Porsh), Anastatius, katolsk präst, legationspredikant, Stockholm, 557, 587
- Portuan**, Lars, kyrkoherde i S:ta Katarina församling, Stockholm, ledamot av prästeståndet, 12, 30, 72, 82, 91, 132, 259, 271, 322, 335, 362, 386, 444, 492, 494, 662, 752, 858, 1022, 1023, 1088, 1102, 1135, 1156, 1157, 1241
- Posse**, Fredrik, greve, överste, 644
- Posse**, Göran, greve, kapten, 1090
- Posse**, Knut Carlsson, greve, överstelöjtnant, 747, 757
- Post**, Hans Henrik (?) von, korpral, 967, 968
- Printzell**, Gustaf, advokatfiskal, 1185, 1203
- Psilanderhielm**, Johan Gustaf, riddarhuskanslist, assessor, 1167, 1202, 1208, 1209, 1272, 1372
- Psilanderhielm**, Peter, kammarråd, 1098
- Pythinen** (Pytinen), bonde, 1285
- Quast**, Magnus Pettersson, grosshandlare i Stockholm, ledamot av borgarståndet, 555, 573, 575, 655, 801, 830, 869, 875, 916
- Queckfeldt**, Erik Gustaf, generallöjtnant, 1356
- Quiding**, Per, hovsekreterare, stadsfiskal i Stockholm, 270, 271, 384, 393, 406, 641, 748, 837, 838, 1102, 1103
- Raab**, Adam Johan, amiralitetskammarråd, 748
- Rabbe**, Samuel, kamrer, 1475
- Rabbe**, Sten, kansliråd, 696–698, 1410
- Rabenius**, Olof, jur. dr, akademiombudsman, 1113, 1114, 1237, 1254, 1255
- Raempke** – se **Roempke**
- Rahm** Eriksson, Gustaf, handelsman, 1476
- Ramsay**, Anders Henrik, överste, landshövding, 372, 1441
- Rappe**, Tomas Carl, överstelöjtnant, 166, 167, 232, 252, 268, 597, 606, 895, 896
- Reenstierna**, Elisabet Charlotta, 1376 – hennes f.d. make se Lars Henrik **Hästeko(-Fortuna)**
- Reenström**, Jakob Ludvig Jakobsson, klädesfabrikör i Norrköping, 373, 997
- Rehbinder**, Bernt Otto, friherre, löjtnant, 669, 1426
- Rehbinder**, Rutger Reinhold, friherre, ryttmästare, 1451
- Rehn**, Jean Erik, hovintendent, 730, 900, 901

- Rehn**, Olof, mönsterritare, Stockholm, 900, 901
- Rehnberg**, Carl Göran, kapten, 1362, 1368, 1391
- Renhorn**, Olof Bidenius, banko-kommissarie, borgmästare – hans arvingar 1170
- Renström** – se **Reenström**
- Reuterholm**, Esbjörn Christian, friherre, hovmarskalk, riksråd, 203, 256, 370, 373, 1422
- Reuterholm**, Gustaf Gottfrid, friherre, lagman, 644, 644, 682, 685
- Ribbing**, C., 1270
- Ribbing (af Koberg)**, Fredrik, friherre, överste, riksråd, 362, 372, 1087, 1088
- Ribbing (af Zernava)**, Per, friherre, major, 1182
- Ridderstolpe**, Fredrik Vilhelm, friherre, kammarherre, 762, 769, 1076
- Ridderstorm**, Carl Fredrik, fänrik, 1399, 1409
- Riddersträhle(?)**, major, 606
- Ridderståhle** (Ridderståhl), Kasper Henrik, major, 751
- Roempke** (Raempke), Magnus, lektor vid Göteborgs gymnasium, 361
- Roos (af Hjelmsäter)**, Herman Julius, kapten, 365, 538, 563
- Rosén**, Gabriel, överhovpredikant, kyrkoherde i Riddarholms och Bromma församlingar, 337, 1135, 1157, 1158
- Rosen**, Gustaf Fredrik von, greve, riksråd, 256, 315, 319, 320, 323, 324, 326, 328, 333, 344, 399, 565
- Rosén**, Johan, lektor i Göteborg, 14, 20, 23, 38, 71, 96
- Rosen**, Otto Vilhelm von, överstelöjtnant, 1397
- Rosén von Rosenstein**, Nils, arkiater, bibliotekarie, 256, 587, 604, 605
- Rosenadler**, Carl Albrekt, kansliråd, statssekreterare, 696–698, 1440
- Rosencrantz**, Henrik Sebastian, kapten, 921
- Rosencrantz**, Holger Anders, ryttmästare, 1362
- Roth**, Johan Fredrik, filhuggare i Stockholm, 1294
- Rotkirch**, Adam, ryttmästare, 1369
- Rotkirch**, Adolf Magnus, löjtnant, 916
- Rotkirch**, Daniel, fänrik, 1467
- Rotkirch**, Wenzel Fredrik, stabskapten, 358, 1074, 1119
- Roxendorff**, Carl Gustaf, friherre, generallöjtnant, landshövding i Kalmar, 1377
- Rozir**, Johan, statssekreterare, 1017
- Rudbeck**, Ture Gustaf, överste, lantmarskalk, 560; omtalad som ”herr öfversten och landtmarschalken” o.d. (utan namn) passim
- Rudberg**, Samuel, handelsman i Stockholm, 1274, 1285
- Rudenschöld**, Carl, friherre, riksråd, 961, 972–978
- Rundberg** (Runberg), Barthold, kyrkoherde i Öja, Gotland, ledamot av prästeståndet, 529, 557, 565, 614, 655, 656, 668, 758, 856, 921, 994, 1007, 1040, 1095, 1181, 1255, 1302, 1322, 1394, 1417, 1451, 1473, 1495
- Ruokonen**, David Davidsson, Saarijärvi socken, Finland ledamot av bondeståndet, 691, 692

- Rutensköld**, Göran Adolf, lagman, 350, 529
- Ruth**, Johan, lantjägare på Åland, hovkvartermästare, 1094
- Ruth**, borgmästare, avliden, 667
- Ruth** – se även **Ruuth**
- Rutström**, Anders Carl, kyrkoherde i Hedvig Eleonora församling, Stockholm, 55, 57, 58, 93, 99, 120, 121, 136, 151, 164, 181, 198, 354, 497, 560, 572, 642, 853, 1010, 1017, 1020, 1022, 1023, 1039, 1064, 1144, 1161, 1209, 1239, 1250, 1271, 1422–1424, 1483, 1495, 1497, 1498
- Ruuth**, Bartold, kammarråd – hans arvingar 717, 724, 725
- Rückersköld**, Otto von, kaptenlöjtnant, 1036
- Rydhenius**, Svante, kammarskrivare, 312, 1297
- Rydingsvärd**, Fredrik, major, 722, 1038, 1067
- Rystedt**, Hedvig, kammarfru, 675
- Rålamb**, Hans Gustaf, friherre, hovmarskalk, 529, 537
- Röngren**, Isak, proviantmästare i Lovisa, 1195
- Röök**, Carl Fredrik von, major, 704
- Röök**, Jakob Andersson, krigsråd, 409, 410
- Sabelhierta**, Johan Henrik, löjtnant, 1479
- Sacklén**, Lars, borgmästare i Björneborg, ledamot av borgarståndet, 667, 668
- Sandel**, Samuel, bergsråd, 793
- Sandersköld**, Per Olof, hovrättsråd i Göta hovrätt, 856, 876–879, 892
- Schaeij**, Johan Vilhelm von, assessor, 1289
- Schantz**, Anton Vilhelm von, löjtnant, 566, 1172, 1173
- Schantz**, Christian Georg von, kaptenlöjtnant, 1324
- Schantz**, kaptenlöjtnant, 1037
- Schattellowitz**, Hans Henrik, löjtnant, 1469
- Schedvin**, Daniel, löjtnant, 251, 252
- Schéele**, Adam, häradshövding, 680, 698–701, 721
- Scheffer**, Carl Fredrik, riksråd, 280, 284, 345, 974, 976
- Scheidung**, Volmar von, friherre, major, 481–483
- Schekta** – se **Skekta**
- Schenbom**, Anders, rådman i Norrköping, överdirektör, 730–732, 742–745, 801
- Schenmark**, Nils, professor vid Lunds universitet, 588–594, 602
- Schenström**, Magnus Magnusson, brukspatron, 587, 604
- Schewe**, Carl Hans, f.d. referendarie i riksens ständers bank, 937
- Scheven**, Carl Ludvig Christoffer von, artillerilöjtnant, 1466, 1469
- Scheven**, Nathanael Fredrik von, kapten, 372, 1123, 1398, 1442, 1479
- Schlau**, Johan Mikael, kyrkoherde i Hörsne, Gotland, 15, 23, 529
- Schmiedeberg**, Alexander Johan, fänrik, 712, 713
- Schneidau**, Johan. Fredrik von, kaptenlöjtnant, 1036
- Schrifner**, Robert, kamlottsvävare i Stockholm, 918

- Schröder**, Carl Gustaf, biskop i Kalmar, ledamot av prästeståndet, 14, 25, 30, 51–54, 82, 86, 168, 218, 232, 241, 244, 247, 248, 260, 268, 280, 342, 350, 360, 370, 385, 399, 430, 471, 476, 508, 533, 547, 558, 562, 563, 1007, 1044, 1278, 1301
- Schröder**, Göran Claes, överhovpredikant, konsistoriepreses i Stockholm, ledamot av prästeståndet, 12, 15, 51, 52, 54, 56–58, 77, 79, 80, 88, 93, 97, 106, 115, 135, 151, 159, 160, 164, 182, 190, 196, 252, 269, 271, 287, 295, 296, 300, 337, 338, 342, 347, 354, 355, 368, 386, 420, 442, 461, 488, 542, 566, 580, 633, 667, 720, 734, 741, 746, 757, 856, 912, 933–937, 1007, 1008, 1220, 1348
- Schulman** (Schylman), Otto Reinhold, fältväbel, 1086
- Schultz**, Carl, bergsråd, 1455
- Schultz**, Johan Christian, överhallmästare i Stockholm, 657
- Schwartz**, Carl von, ryttmästare, 584
- Schwartz**, major, 1121, 1122
- Schylman**, Henrik, statskommissarie, 729
- Schütz** – Schiütziska egendomen, Stockholm, 883
- Schön**, Johan Martin, handelsman i Stockholm, 1098
- Schönberg**, Anders, rikshistoriograf, 234, 417, 728, 1083, 1102
- Schönleben**, Johan Benedikt, tidigare generallöjtnant (d. 1706), 776
- Schönström**, Johan Albrekt, major, 358
- Schönström**, Peter, ryttmästare, 1367
- Scrifner** – se **Schrifner**
- Sebaldt**, Carl Fredrik, hovrättsråd, borgmästare i Stockholm, borgarståndets talman, 560, 671, 729, 748
- Sederborg**, Olof, kammarförvant, 373
- Séele**, Carl Vilhelm, agent, 1132
- Segebaden**, Carl Otto von, överste, landshövding, 1276
- Segercrantz**, Johan Fredrik, kapten, 358
- Segercrona**, Johan Fredrik, registrator, 1017, 1086, 1118
- Seidel**, Tobias, sadelmakareälderman i Stockholm, 1285, 1287
- Serenius**, Jakob, biskop i Strängnäs, ledamot av prästeståndet, 13, 15, 16, 25, 26, 29, 34–36, 43, 45, 46, 48, 51, 53, 54, 57–59, 70, 72, 76, 77, 79–81, 89, 90, 97, 98, 100, 101, 105, 106, 109, 114, 116, 117, 119, 120, 126, 128, 132, 133, 135, 149, 150–152, 154, 158, 164, 166, 172, 177, 178, 181, 191, 193, 194, 195, 197, 202, 203, 205–209, 213, 216–219, 222, 225, 227, 231, 235, 238, 244, 246–248, 250–252, 255, 262, 265, 266, 268, 270, 275–277, 280, 282, 283, 285, 288, 289, 294–296, 298, 299, 304, 314, 326, 329, 335, 336, 346, 354, 360, 361, 364, 367, 373, 374, 378, 388, 392, 396, 398, 399, 406, 407, 410, 412, 415, 418–420, 426, 430, 436, 441, 443–445, 449, 460, 462–465, 468, 470, 472, 475, 478, 480, 484, 489, 492, 494, 497, 527, 530, 534, 535, 538, 549, 554, 556, 562, 563, 565, 571, 578, 580, 582, 583, 586, 592, 596, 599–601, 605, 609, 611, 614–621, 626, 628, 629,

- 641, 642, 645, 647, 654, 655, 660–662, 664–666, 671, 673, 677, 682, 685, 686, 695, 698, 703, 704, 707, 710, 719, 720, 722, 728, 732, 739, 743, 745, 750, 772, 783, 787, 789, 790, 830, 838, 839, 840, 853, 854, 864, 870, 872–874, 879, 882, 898, 903, 905–907, 911, 914, 919, 920, 933–941, 945–947, 955, 958, 960, 961, 981, 982, 997, 1000–1002, 1007–1009, 1011, 1013, 1016, 1023–1025, 1027, 1028, 1031, 1040, 1050, 1051, 1055, 1061, 1063, 1070, 1071, 1079, 1080, 1089, 1094, 1114, 1155, 1160, 1163, 1165, 1166, 1168, 1169, 1171–1174, 1176, 1177, 1179–1181, 1194, 1255, 1265, 1267, 1268, 1269, 1277, 1281, 1288, 1293, 1302, 1305, 1317, 1321, 1322, 1327–1330, 1333, 1335, 1339, 1342, 1352, 1354, 1358, 1361, 1372, 1374, 1375, 1381, 1389, 1393, 1394, 1396, 1400, 1403, 1407, 1411, 1414, 1421–1424, 1440, 1448, 1449, 1468, 1471, 1480, 1481, 1483, 1484, 1493, 1494, 1499
- Seth**, Gabriel von, greve, riksråd, 315, 319, 344
- Siegroth**, Gustaf Adolf von, friherre, överstelöjtnant, 1353, 1398
- Silentz**, Abraham, kanslist i krigskollegium, 390, 409
- Silfverhielm**, Adam Fredrik, fänrik, 1286
- Silfverling**, Jonas, guldsmed i Stockholm, avliden, 917
- Silferskiöld**, Fredrik, ryttmästare, 284, 643, 967, 1179, 1492
- Silferskiöld**, Jakob Tage, ryttmästare, 603
- Silferskiöld**, Nils Gustaf, kapten – hans änka 1492
- Silfersparre**, Erik Gustaf, major, 597, 605, 606
- Silfverstedt**, Jakob, bankokommissarie, 730, 733
- Sinclair**, Fredrik Carl, överste, 644
- Sjöstedt**, Tomas, löjtnant i fransk tjänst, 587, 603, 825, 886, 957
- Skekta** (Schekta), Börje Filip, kapten, 448
- Snöbom**, Peter, kyrkoherde i Atlingbo, Gotland, ledamot av prästeståndet, 15, 23, 30, 51–54, 91, 92, 133, 145, 161, 215, 268, 269, 275, 294, 328, 341, 347, 403, 444, 461, 546, 646, 652, 656, 660, 728, 736, 911, 1040, 1056, 1081, 1203, 1216, 1243, 1302, 1317, 1412, 1416
- Sofia Albertina**, prinsessa av Sverige, 1252, 1262
- Sofia Magdalena**, prinsessa av Sverige, 812
- Solter**, Henrik, kapten – hans änka 1086
- Sommar**, Johan Claes, hovsekreterare, kronofogde, 582–584
- Sommar**, Jonas, brukspatron, 1436
- Soop**, Carl, kapten, 1331
- Sorbon**, Johan, vice borgmästare i Mariestad, ledamot av borgarståndet, 608, 609
- Sparre**, A. W. – se **Wrede-Sparre**
- Sparre**, Carl, friherre, landshövding i Gävleborgs län, 821, 823, 1134
- Sparre**, Gabriel Erik, major, 792, 804
- Sparre (af Söfdeborg)**, Johan, greve, överste, 755, 756, 792

- Sparrsköld**, Carl Magnus, löjtnant, kapten, 643, 1060
- Sparrsköld**, Erik Daniel, löjtnant, 713, 714
- Spens**, Gabriel, greve, generalmajor, 81
- Sperring**, Johan, 160
- Sprengtport**, Jakob Magnus, överste-löjtnant, 499, 563, 564
- Sprengtport**, Johan Vilhelm, överste – Sprengportska regementet 1186, 1187, 1198
- Springer**, Kristoffer, f.d. handlande i Stockholm, 413, 427
- Spöhler**, kornett, 749
- Stackelberg**, Adolf Fredrik, friherre, kapten, 1075, 1119
- Stackelberg**, Fredrik Ulrik Bernt Otto, friherre, löjtnant, 667
- Staël von Holstein**, Georg Bogislaus, friherre, landshövding, fältmarskalk – hans hustru 247, 1422
- Stagnell**, Johan, gymnasielektor i Kalmar, 1436, 1492
- Stalenus**, Johannes, tidigare professor vid Uppsala universitet, 788
- Stare**, Georg Albrekt, aktuarie, 820–824
- Stenbeck**, Johan, komminister i Storkyrkoförsamlingen, Stockholm, tidigare notarie i prästeståndet, 842
- Stenbeck**, Per, komminister i Riddarholms församling, Stockholm, 354, 1022, 1023, 1497
- Stenbock**, Beata Elisabet, grevinna, 1358, 1375
- Stenhagen**, Fredrik von, kollegie-sekreterare, 696
- Stenius**, Jakob d.ä., kyrkoherde i Pielisjärvi, Karelen, Finland, 14, 22, 23, 40
- Stenius**, Jakob d.y., magister, ledare av strömningsprojekt i Österbotten, 1264
- Stenvik**, Jonas, faktor i Stockholm, 760
- Sterkelin**, Anders, buntmakare i Jönköping, 565
- Steuchius** (Steuch), Johannes, tidigare ärkebiskop i Uppsala, 601
- Steuchius**, Matthias, tidigare ärkebiskop i Uppsala, 788
- Stierneld**, Lars, lagman, 529
- Stierneman**, Peter von, kapten vid amiralitetet, 408
- Stierneroos**, Carl Fredrik, major, 921
- Stierngranat**, Carl Johan, kammarråd, 1168, 1169, 1184, 1185
- Stiernman**, Anders Anton von, kansli-råd, avliden, 1489
- Stiernstedt**, Lars, friherre, tidigare kungl. sekreterare, 60
- Stigzelius**, Lars, tidigare teol. professor vid Uppsala universitet, domprost och ärkebiskop, 788
- Stockenström**, Erik von, justitie-kansler, 644, 685, 686, 1256, 1458, 1533
- Strokirch**, Johan von, notarie i Göta hovrätt, 538, 1037, 1055, 1058, 1071
- Strokirch**, Mikael von, ekonomi-ståthållare – hans arvingar 908, 1025
- Strähle**, Petter, direktör, orgelbyggare i Stockholm, 666
- Strählenhielm**, Mattias, stabsryttmästare, 584

- Ström, Erik**, vice stadsfiskal i Stockholm, 837, 838, 1102, 1103
- Ström, Mattias**, kaptenlöjtnant, 1072
- Ström, Olof Bernhard**, fabrikör i Stockholm, 1273, 1289, 1290
- Ström, hustru**, 525
- Ström, kanslist**, Kungl. Maj:ts kansli, 952
- Strömberg, Magnus Vilhelm von**, löjtnant, 1410
- Ståhl, David**, kyrkoherde i Värnamo, ledamot av prästeståndet, 13, 51, 91, 105, 117, 183, 186, 195, 210, 232, 304, 328, 332, 399, 404, 445, 546, 640, 713, 717, 724, 751, 783, 817, 893, 907, 933, 980, 982, 983, 1038, 1077–1080, 1106, 1148, 1186, 1243, 1251, 1289, 1322, 1383, 1396, 1400, 1404, 1405, 1415, 1432, 1448, 1497
- Stålarms, Axel**, greve, kungl. råd – hans arvingar 1075
- Stålhammar, Carl**, löjtnant, 410
- Stålhammar, Carl Leonard**, löjtnant, 73
- Sundin, Zakarias**, fänrik, 1325
- Sundler, Olof**, häradsfogde, 333
- Svab, Anton von**, bergsråd, 535, 546, 587
- Svanhals, Jakob**, bokhållare i riksständers kontor, 1219
- Svebilius, Anders**, prost, kyrkoherde i Ålem, Småland, 166, 167, 168, 232, 1507
- Svedenborg, Emanuel**, assessor, 400, 401
- Svedenheim, Carl Didrik von**, ryttmästare, 1367
- Svedenstierna, Carl**, assessor, 1410, 1420
- Svedenstierna, Lars**, riddarhusfiskal, 718, 747, 842, 1118
- Svedenstierna, Margareta** – hennes arvingar 1362
- Sörnberg, förnamn ej utsatt**, 1356
- Sörström, Anders**, prost, kyrkoherde i Åmål, ledamot av prästeståndet, 14, 29, 30, 36, 46, 48, 51, 53, 54, 59, 60, 83, 87, 91, 92, 97, 112, 147, 149, 161, 162, 167, 173, 182, 197–199, 212, 215, 228, 245, 275, 277, 283, 299, 326, 338, 340, 342, 343, 363, 386, 397, 409, 417, 420, 425, 461, 466, 467, 481, 489, 523, 544, 554, 556, 577, 585, 648, 649, 655, 686, 695, 714, 720, 735, 750, 752, 769, 798, 802, 808, 809, 816, 848, 860, 864, 870, 872, 873, 879, 889, 894, 895, 907, 935, 964, 973, 996, 998–1001, 1046, 1056, 1101, 1349, 1355, 1420, 1427, 1462
- Tallberg, Carl Fromhold**, kapten, 365
- Taube, Johan Reinhold**, överstelöjtnant, 1086, 1275
- Taube (af Odenkat), Fredrik Elias**, friherre, major, 1458
- Tawast, Carl Johan**, löjtnant, 489
- Ternsten, Sven**, bruksförvaltare, 1331
- Tersmeden, Carl**, kommendörkapten, 1465
- Tessin, Carl Gustaf**, greve, riksråd, kanslipresident, 1277
- Teuchler, Frans Paul**, assessor, 1447
- Theman, präst**, 135
- Thenstedt, Natanael**, hovpredikant, brunnspredikant vid Djurgårdsbrunn, 337, 347, 549, 1304, 1491

- Thomas** (bonden Thomas) – se **Nilsson**
- Thoméé**, Johan Christian, sekreterare, 1436, 1437, 1492
- (Thumb von) Weingarten**, Carl Christer, assessor – hans arvingar 908, 1025
- Thun**, Anders, kamrer, 367, 448, 449
- Tibell**, Henrik, hovsekreterare, notarie, 370, 697
- Toll**, Carl Gustaf, löjtnant, 1473
- Tollstedt**, Carl Gustaf, hovrättsråd, 560
- Torcken**, Johan Bernt von, underlöjtnant, 1466
- Tornérhielm**, Abraham, major, 606
- Torpadius**, Gabriel, vice härads-
hövding, 538
- Tott**, Tage, löjtnant, 410
- Tranefelt**, Johan (Jean) Verner, vice korpral, ryttmästare, 815, 889, 908–911, 967–970, 1089, 1359, 1418, 1419
- Troilius**, Olof, justitienotarie, 359
- Trolle**, släkt, 878
- Trolle**, Georg Herman af, schout-
bynacht, avliden, 101
- Trulsson**, Anders, åbo, Rebbetuaröd, Hörröds socken, Skåne, 99
- Trägård**, Samuel, auskultant i Göta hovrätt, 1103
- Tunderfelt**, släkt, 1469
- Törling**, Johan Magnus, assessor, 1209, 1398, 1447
- Törne**, Michael von, korpral, 957, 967–969
- Törne**, Olof von, löjtnant, 358
- Törne**, Peter von, generalmajor, 358, 621,
- Törne**, Tomas von, assessor, 884, 890–893
- Törnflycht**, Carl Fredrik, greve, riksråd, 1379, 1438
- Törngren**, Peter, tullförvaltare i Stockholm, 1076
- Törnsten**, Olof, vice notarie, 1363
- Uggla**, Carl Gustaf, kapten, 1074, 1119
- Uggla**, Carl Ulrik, brukspatron, 378
- Uggla**, Leonard Magnus, brukspatron, 339
- Uggla**, Magnus Johan, löjtnant, 916, 1075
- Uggla**, Petrus, prost, kyrkoherde i Hedemora, Dalarna, 28, 44, 85, 1278
- Ulfvenklou** (Ulfclou), Abraham Henrik, major, 704
- Ullén**, Petrus, tidigare professor vid Uppsala universitet, 24
- Ulrika Eleonora**, tidigare drottning av Sverige, 596, 601, 614, 1532
- Unéer**, Samuel Anders, tidigare löjtnant, 1085
- Ungern-Sternberg**, Fredrik von, friherre, vice korpral, 910, 911, 967–970, 1076, 1089, 1479
- Urlander**, Harald, fabrikör, Norrköping, 743 – hans änka 742–745
- Uttenhofwen**, Jacob von, tidigare textilfabrikör i Stockholm – hans fabrik och egendom 1110, 1117
- Wachenfeldt**, Carl Didrik von, löjtnant, 603
- Wachenfeldt** (Vakenfeldt), Carl Fredrik von, löjtnant, 1353
- Wackenitz** – se **Wakenitz**

- Wadenstierna**, Carl Erik, krigsråd, 1219
- Wadenstierna**, Tomas Adolf, kapten, 1367
- Wagenfelt**, Fredrik, kapten vid amiralitetet, 1086
- Wahlborg**, Jonas, kontraktsprost, kyrkoherde i Uddevalla, 14, 21–23, 27, 38, 39, 48, 49, 50, 216, 258–267, 272, 1499
- Wahlfelt**, Lars, ryttmästare, 894
- Vakenfeldt** – se **Wachenfeldt**
- Wakenitz** (Wackenitz), Carl Sigismund von, major, 481
- Walbom**, Anders, instrumentsmed i Stockholm, 1459
- Waldius**, Elias, prost, kyrkoherde i Väddö, Uppland, ledamot av prästeståndet, 12, 17, 24, 47, 48, 49, 71, 87, 92, 96, 105, 114, 127, 128, 132, 140, 144, 151, 159, 163, 175, 181, 182, 184, 205, 210, 237, 242, 252, 272, 353, 386, 393, 420, 430, 443, 457, 472, 478, 490, 494, 497, 534, 542, 555, 564, 570, 575, 599, 611, 613, 616, 625, 632, 633, 655, 668, 674, 687, 706, 707, 710, 712, 744, 758, 790, 796, 888, 893, 911, 926, 931, 936, 937, 942, 945, 950, 957, 964, 999, 1007, 1008, 1034, 1045, 1046, 1068, 1073, 1109, 1115, 1119, 1128, 1158, 1160, 1172, 1192, 1208, 1209, 1216, 1217, 1227, 1230, 1243, 1274, 1277, 1325, 1336, 1348, 1350, 1368, 1372, 1384, 1394, 1395, 1397, 1411, 1414, 1431, 1438, 1439, 1448, 1456, 1471
- Walke**, Kristian Wilhelm, hovsekreterare, 917
- Walle**, Magdalena Sofia de, 497, 509–519, 522, 523, 525, 526, 530, 531
- Wallenstierna**, Bernt, generalmajor, 485, 889, 1341
- Wallerius**, Nils(?), professor vid Uppsala universitet, död 1764, 788
- Wallius**, Laurentius Olai, tidigare domprost i Uppsala, hovpredikant, 788
- Wallwijk**, Johan, f.d. regementskvartermästare, 1261, 1262, 1362
- Wallwijk**, Johan, statskommissarie, riksråd, 362, 372
- Wallwijk**, Nils Fredrik von, major, 1191, 1353(?)
- Wangel**, Lars, prost, kyrkoherde i Risinge, Östergötland, ledamot av prästeståndet, 13, 18, 26, 27, 30, 43, 71, 90, 114, 162, 262, 311, 360, 365, 369, 370, 385, 421, 655, 682, 744, 798, 861, 869, 959, 962, 1007, 1010, 1087, 1124, 1133, 1144, 1178, 1182, 1358, 1375, 1426
- Varelius**, Magnus, prost, kyrkoherde i Tengene, Västergötland, ledamot av prästeståndet, 13, 30, 71, 80, 90, 151, 161, 167, 170, 178, 180, 257, 444, 655, 835, 885, 971, 1075, 1277, 1478
- Varg**, expeditionskassör i amiralitetskollegium – hans arvingar 740
- Wattrang**, Jakob, hovstallmästare, 1132, 1133
- Weduvar**, Baltasar, major, 1072
- Wefver**, Joh., 920
- Wegelius**, David, vice pastor, Åbo stift, 1081, 1082
- Wegener**, Johan Fredrik, stoffvävare, 1303

- Weidenhielm**, Lars Ernst, löjtnant, 1398
- Weingarten** – se (**Thumb von Weingarten**)
- Wendt**, Johan Kristian, nålmakare, 1294
- Wennerstedt**, Carl Gustaf, friherre, hovrättspresident, 1446
- Wennerstedt**, Gustaf Filip, friherre, major, 1072, 1352
- Wennersten**, Martha, prästänka, Göteborgs stift, 135
- Werander**, Carl Gustaf, kyrkoherde i Finska församlingen, Stockholm, 934, 935, 958, 1348
- Werden**, Olof von, löjtnant, 1353
- Vermelin**, Jöns, komminister i Frändefors, Dalsland, 1366
- Westberg**, Johan Jakob, tidigare advokatfiskal vid manufakturkontoret m.m., 764
- Westerman**, Henrik, kyrkoherde i Solna, Uppland, 1192, 1193, 1221
- Westerman**, Johan, handelsintendent, 1202
- Westerman**, Sven, assessor, 361, 1399
- Westin**, Johan, garvareålderman i Stockholm, ledamot av borgarståndet, 848
- Westman**, Carl Johan, bruksinspektör, 1218
- Westman**, Erik, bagareålderman i Stockholm, ledamot av borgarståndet, 181, 717
- Westman**, Lorentz, bryggare, Stockholm, 1352
- Westman**, Olof Benjamin, assessor i Svea hovrätt, 181, 182, 1447
- Westman**, namn ej utsatt, magister, präst, 120
- Westring**, Ambrosius, tidigare domprost i Lund, 1085
- Wettring**, Elias, hovrättsråd, 348, 349, 500–506
- Wetz**, Gabriel, f.d. kamrer vid prästeståndets änke- och pupillkassa, 284, 285, 1386
- Vexell**, Nils, revisor i krigskollegium, 1492
- Wibelius**, Nils, kyrkoherde i Södertälje, Södermanland, 516, 517, 519, 521, 524
- Wiberg**, Per, handelsman i Norrköping, ledamot av borgarståndet, 234, 783
- Vicken**, Johan Edvard von, major, 679, 1038, 1058, 1091
- Victorin**, Anders, assessor, 886
- Vidman**, Johan, assistent i Stockholms byggnings- och ämbetskollegium, 1073, 1074
- Wiebe**, Johan Didrik, kanslist i Svea hovrätt, 271, 272
- Viereck**, Carl Christoph, kantor vid tyska skolan i Stockholm, 1426, 1461
- Wijnbladh**, Carl, kaptän, 407
- Wikman**, Casper, prost, kyrkoherde i Mo och Rengsjö, Hälsingland, ledamot av prästeståndet, 12, 26, 28, 32, 34, 35, 38, 40, 44, 48, 49, 51, 52, 59, 60, 69, 70, 75, 83, 86, 87, 89, 91, 94, 97, 102, 104, 109–111, 116, 119, 121, 127, 128, 130, 132–137, 146, 148–152, 154, 155, 158, 159, 162, 163, 167, 168, 173, 181, 183, 184, 189, 193, 198, 199, 201–203, 205,

- 206, 210, 213, 215–220, 222, 223,
225, 226, 230, 233, 235, 242, 245,
247, 250–252, 255, 259, 261, 262,
263, 269–271, 282, 283, 286, 287,
289, 290, 292, 297–299, 302, 304,
306–309, 312, 313, 322, 325, 336,
337, 339, 341, 342, 344, 346–348,
350–352, 355, 356, 361, 363, 366–
369, 371, 375, 376, 378, 385, 387,
390–393, 395, 397, 402–404, 406,
410, 413, 415, 419, 436, 447, 452,
453, 455–461, 463, 464, 468, 469,
478, 482, 485, 493, 496, 497, 500,
504, 506, 529, 530, 533–535, 537,
541, 544, 549, 550–553, 555–557,
559, 560, 562, 564, 566, 568, 573,
576, 579, 583, 586, 588, 592, 599,
602, 603, 608, 609, 611, 613–616,
619–621, 626–631, 633, 634, 637,
641, 644, 646, 647, 651, 652, 655–
657, 659–661, 663, 664, 666, 668–
673, 675, 677, 678, 681, 682, 684,
685, 687, 697, 699, 702, 703, 705–
707, 709, 710, 712, 714, 715, 719,
720, 723–725, 727, 728, 730, 732,
733, 734, 736–740, 743–745, 749,
750, 752, 766, 769, 771, 789, 790,
792, 794, 796, 799, 800, 812, 814–
816, 818, 819, 829, 831–837, 839,
844, 846, 849, 854–861, 863–866,
870–876, 880, 881, 883–888, 895,
896, 899, 900, 903–906, 913–915,
918–920, 928, 931, 934–941, 944,
946, 948, 950, 951, 953, 954, 956–
958, 961–963, 966, 972, 976, 979,
980, 986, 987, 990, 995, 997–1003,
1005–1009, 1011–1018, 1020–1025,
1027–1029, 1031, 1032, 1036–1041,
1043, 1044, 1046, 1049, 1052, 1054,
1056–1059, 1061–1063, 1065, 1067,
1068, 1070, 1074, 1078, 1080, 1083,
1088, 1089, 1091, 1093, 1097, 1098,
1102, 1104, 1105, 1110, 1112, 1114–
1118, 1120–1123, 1125, 1127–1129,
1131, 1133, 1134, 1137, 1142, 1145,
1147, 1149, 1151, 1153, 1155, 1156,
1160, 1162, 1164–1172, 1174–1176,
1178, 1180–1182, 1184, 1186, 1188,
1189, 1193–1195, 1197, 1198, 1204–
1207, 1209, 1211, 1213, 1215–1221,
1223, 1225, 1227–1229, 1237, 1239,
1241–1250, 1252, 1253, 1256, 1258,
1259, 1262, 1264, 1265, 1268, 1269,
1271, 1272, 1274, 1275, 1277, 1279–
1281, 1283, 1286–1292, 1294, 1299,
1300, 1302–1305, 1314, 1316–1321,
1323, 1326, 1328, 1333, 1335, 1336,
1345, 1347, 1352, 1359–1361, 1365,
1366, 1368, 1370, 1371, 1373–1376,
1378, 1379, 1380, 1381, 1383, 1387,
1390, 1391, 1394–1396, 1400, 1403,
1405–1408, 1410, 1412, 1413, 1415,
1416, 1418–1423, 1429, 1431, 1433,
1438, 1439, 1447, 1448, 1449, 1452,
1456, 1457, 1463, 1466, 1469, 1470,
1472–1475, 1477, 1490, 1494, 1495
- Willebrand**, Carl Johan von, löjtnant,
603
- Wilskman**, Sven, lektor i Skara,
kyrkoherde, 75, 81, 1018, 1113,
1114
- Winckler**, Sven, major, 143, 1072
- Virgin**, Arvid Bernhard, assessor, 216
- Virgin**, Gustaf Fromhold, löjtnant,
1353
- Virgin**, Johan Bernhard, fortifikations-
direktör, 1289

- Wirgman**, Peter, fabrikör i Alingsås, 1303
- Wistenius**, Jonas, orgelbyggare i Linköping, 666
- Witte**, Carl Ulrik, kungl. sekreterare, 143, 804, 805
- Wittfoth**, Hans, grosshandlare i Stockholm, 642, 1382–1385, 1489
- Wolgenau**, Henrik, fabrikör i Stockholm, 883
- Wollenius**, Per, prost, kyrkoherde i Mora, Dalarna, 363, 867–869, 1452
- Wrangel (af Fall)**, Mikael Otto, löjtnant, 1036
- Wrangel (af Ludenhof)**, Carl Gustaf, friherre, kammarherre, 669
- Wrangel (af Sauss)**, Anders Reinhold, överste, 643, 1410, 1411
- Wrede-Sparre**, Axel, greve, generalmajor, 835
- Wulfcrona**, Adolf Magnus, löjtnant, 886, 1285, 1287, 1442
- Vult von Steijern**, Johan Julius, hovkansler, 778, 939
- Vult von Steijern**, Otto Reinhold, korpral, 967
- Wählin**, Jonas, teologie professor, domprost i Lund, ledamot av prästeståndet, 14, 30, 51, 53, 69, 93, 95, 124, 125, 133, 134, 179, 208, 225, 232, 250, 280, 312, 342, 360, 442, 485, 588–590, 592, 594, 596, 599, 601, 602, 614, 639, 655, 699, 701, 779, 853, 904, 914, 1003, 1004, 1015, 1023, 1056, 1062, 1084, 1090, 1093, 1127, 1161, 1169, 1179, 1184, 1206, 1208, 1213, 1216, 1221–1224, 1238, 1269, 1270, 1274, 1280, 1304, 1305, 1316, 1319, 1323, 1330, 1334, 1338, 1341, 1356, 1381, 1383, 1384, 1393, 1401, 1406, 1410, 1411, 1416, 1427–1429, 1450, 1470
- Wählström**, Carl, orgelbyggare i Stockholm, 666, 678, 886
- Wänerberg**, Jonas (Johan), predikant, 142, 143, 151, 260
- Yhlen**, Gustaf Adolf von, kapten, 921
- Ytterborg**, Carl Johan, pastor vid artilleriregementet, 981–984
- Yxkull**, Carl Otto, friherre, major, 1401
- Zanzen**, Christian Gottlieb, stabskapten, 358
- Zellén**, Nils, advokatfiskal, 361, 1425
- Zethelius**, Lars, fabrikör, Stockholm, 1172, 1173
- Zetterholm**, Carl Fredrik, juvelerare, Stockholm, 829
- Zettersten**, Erik, handelsman, 1382, 1383
- Ziebet**, Alexander, prost, kyrkoherde i Kvidinge, Skåne, ledamot av prästeståndet, 14, 34, 75, 82, 91, 92, 97, 149, 150, 182, 190, 209, 223, 235, 244, 248, 249, 250, 269, 270, 277, 279, 404, 444, 538, 569, 589, 596, 599, 621, 645–648, 661, 666, 687, 711, 713, 886, 887, 892, 899, 911, 922, 926, 927, 929, 933, 935, 938, 961, 1007, 1050, 1084, 1108, 1118, 1165, 1166, 1169, 1216, 1225, 1228, 1236, 1241–1243, 1248, 1249, 1251, 1269, 1281, 1323, 1347, 1348, 1355, 1368, 1416

- Åkerhielm (af Margretelund)**,
Samuel, riksråd, 398, 399, 408, 452,
465, 1174, 1182, 1529
- Åkerman**, Anders, gravör, Uppsala,
726
- Åkerman**, Anders, kamrer i
krigskollegium, 244
- Ålin** (Åhlin), Östans Petri, sekre-
terare, 1434
- Åman**, Nils, prost, kyrkoherde i Böne,
Västergötland, ledamot av präste-
ståndet, 13, 30, 36, 39, 47, 54, 80–
82, 84, 91, 92, 97, 104, 121, 122,
148, 174, 191, 200, 343, 352, 385,
409, 418, 445, 627, 695, 710, 711,
740, 745, 800, 811, 816, 818, 846,
850, 860, 876, 882, 884, 903, 920,
945, 979, 1005, 1032, 1101, 1112,
1122, 1126
- Åström**, Anders, vägare i Stockholm,
1091, 1352
- Ädelberg**, kaptenlöjtnant vid amirali-
tetet, 1036
- Ödman**, Gabriel, kyrkoherde i
Hjäseryd, Småland, 869
- Ödman** (Oedman), Johan, prost,
kyrkoherde i Tanum, Bohuslän, 21
- Ögnelood**, Johan Anders, kornett,
1466
- Örnflycht**, Adam, löjtnant, 1442, 1479
- Örnsköld**, Carl Daniel, ryttmästare,
1367
- Örnsköld**, Per Abraham, landshövding
i Västernorrlands län, 1409, 1437

ORTSREGISTER

- Alfta**, socken, Hälsingland, 1287
Alingsås 663, 715, 722, 1388
Allbo härad, Småland, 775
Amsterdam 437
Andrarum (Andarum), alunbruk, Andrarums socken, Skåne, 1516
Araslöv, gods, Färlövs socken, Skåne, 247
Asarum, socken, Blekinge, 1356
Avesta, kronobruk, Hedemora socken, Dalarna, 311, 942, 1378
- Backagården**, kronohemman, Ugg-lums socken, Västergötland, 1285
Barnabro, tegelbruk, Lindbergs socken, Halland, 1130
Barnhusdyn (Barnhusdyn), tillhörande Stora Barnhuset, Norrmalm, Stockholm, 1351
Barnängen, Södermalm, Stockholm, 662
Benhamra, kungsgård, Vada socken, Uppland, 1112
Bergslagen 222, 226, 227, 400, 401, 402, 834, 1124
Birkala, pastorat, Finland, 1082
Bispotala, kungsgård, Motala landsförsamling, Östergötland, 1296
Bjurfors, bruk, Norbergs socken, Västmanland, 176
Bjäre härad, Skåne, 775
Björkmossen (Björkmåssan), Kjula socken, Södermanland, 1454
Björneborg 487, 488, 665, 1094
- Blekinge** 547, 688, 751, 774–776, 779, 782, 1202, 1223, 1514
Boda eller **Bro**, frälsekvamn, Uvereds socken, Västergötland, 1451
Bohuslän, landskap och **Göteborgs och Bohus län** 14, 21, 38, 39, 49, 259–262, 265, 274, 275, 342, 751, 774–777, 782, 845, 1038, 1304, 1316, 1327, 1364, 1514–1516
Borgå 547, 738, 803, 1269, 1326, 1342, 1364, 1370, 1376, 1396, 1412, 1496, 1543, 1557
Borgå stift 14, 22, 23, 39, 51, 53, 140, 1039, 1049, 1508, 1551, 1553
Bornholm 501
Borås 161, 178, 179, 180, 991–994, 1012, 1013, 1135, 1197, 1296, 1430, 1433
Botorp, säteri, Linderås socken, Småland, 1459, 1465
Bottenviken (Bothniska viken) 274
Bro – se **Boda**
Bromma, socken, Uppland, 1135, 1157
Bråborg, kungsgård, Dagsbergs socken, Östergötland, 1285, 1434
Bräkne-Hoby – se **Hoby**
Byälven 1123
Bäckaslöv, donationsgård, Växjö landsförsamling, Småland, 231, 300, 374, 580, 1458
Börtingekloster, säteri, Börtinge socken, Skåne, 844

- Dalarna** 867, 868 (Dal-orten), 1393, 1429, 1446
- Dalby**, kungsgård, Dalby socken, Skåne, 775
- Dalsland** 777 – Wästgöthadals regemente 342, 343
- Dalälven** 1429
- Damgarten** 365
- Danmark** 460, 489, 505, 774, 777, 778, 1129
- Danviks hospital och Danviks kvarn**, Stockholm, 160, 407, 573, 627, 667, 680, 693, 985, 1075, 1409
- Davidshytte bruk**, Hedemora socken, Dalarna, 311
- Djurgården**, Stockholm, 717
- Djurgårdsbrunn**, hälsobrunn, Stockholm, 337
- Drottninghamn**, hamn, krog, Överenhörna socken, Södermanland, 1125
- Drottningholm**, slott, Stockholm, 85, 366, 1379
- Drottninghuset** (Sanct Johannis hospital), Stockholm, 68, 1454
- Dylta**, svavelbruk, Axbergs socken, Närke, 1475, 1488
- Edeby**, kronohemman, Aspö socken, Södermanland, 1297
- Ekolsund** (Ekholmsund), gods, Husby-Sjutolfts socken, Uppland, 1115
- Eksjö** 131, 1300
- Elfdal** – se **Älvdalen**
- England** 243, 432, 658, 660, 808, 888, 1193
- Enköping** 622, 830, 831, 841, 843, 844, 1215, 1285, 1341
- Ericsgården** – se **Herr Eriksgården**
- Eskilstuna** 887, 888, 1094, 1399, 1475
- Falkenberg** 366, 1077, 1128, 1220, 1291
- Falun** 131, 226, 359, 670, 942, 1215, 1304
- Finland** 100, 112, 214, 232, 488, 489, 495, 496, 561, 565, 724, 753, 896, 944, 968, 1005, 1140, 1179, 1236, 1265, 1268, 1269, 1284, 1289, 1298, 1326, 1354, 1373, 1447, 1525, 1537, 1547, 1556, 1557
- Finska kyrkan**, Stockholm, 68
- Finska viken** 274
- Flarken**, hemman, nuv. Nysätra socken, Västerbotten, 364
- Fliinge** – se **Flyinge**
- Flintasten**, fiskeställe, Rytterne socken, Västmanland, 1332
- Floda**, socken, Dalarna, 1429
- Flor**, Mo socken, Hälsingland, 1265
- Flottsund** (Flödssund), färjeläge, Bondkyrka socken, Uppland, 1116
- Flyinge** (Fliinge), kungsgård, Södra Sandby socken, Skåne, 775
- Flät**, hemman, Alfta socken, Hälsingland, 177
- Flödssund** – se **Flottsund**
- Forshälla**, socken, Bohuslän, 1304
- Frankrike** 316, 395, 901
- Färnbo** – se **Österfärnebo**
- Gagnef**, socken, Dalarna, 131
- Gjärdlöse** – se **Gårdlösa**
- Gladsax**, socken, Skåne, 1295, 1386
- Glanshammars härad**, Närke, 372
- Gotland** 145, 161, 268, 347, 529, 777, 856, 949, 979, 1039, 1040, 1056, 1057, 1066, 1077, 1080, 1081, 1167,

- 1203, 1204, 1333, 1344, 1394, 1460,
1551 – se även **Visby stift**
- Granäs**, hemman, Alfta socken,
Hälsingland, 177
- Greifswald** 1061–1064, 1094, 1095,
1161, 1547–1550
- Grelsby**, kungsgård, Åland, 1093,
1472, 1488
- Gripsholm**, kungsladugård, Kärnbo
socken, Södermanland, 1343
- Gränna** 1356
- Gräsön**, ö, Gräsö socken, Uppland,
1284
- Gräsö**, kungsgård, Gräsö socken,
Uppland, 1452
- Gullberg**, hemman, Alfta socken,
Hälsingland, 177
- Gullholmen**, ö, Gullholmens socken,
Bohuslän, 1129
- Gullspång**, sågkvarn och laxfiske,
Amnehärads socken, Västergötland,
1286
- Gysinge**, bruk, Österfärnebo socken,
Gästrikland, 794, 795, 797, 798,
1351
- Gårdlösa** (Gjärdlöse), by, Smedstorps
socken, Skåne, 500, 1568
- Gästrikland** 1351, 1461
- Gävle** (Gefle) 487, 737, 1245, 1273,
1538–1542
- Gävleborgs län** 233, 681, 851, 1103,
1104, 1134
- Göta älv** 967
- Götala**, kungsgård, Skara, 835
- Göteborg** 20, 21, 49, 58, 96, 118, 259,
260, 274, 293, 342, 343, 355, 361,
386, 394, 404, 639, 845, 897, 960,
967, 1099, 1100, 1154, 1173, 1306,
1327, 1354, 1361, 1364, 1382, 1499
- Göteborgs och Bohus län** – se under
Bohuslän
- Göteborgs stift** 14, 34, 36, 38, 43, 51,
53, 87, 266, 530, 1052, 1206, 1313,
1314, 1316, 1551
- Haga**, kungsgård, Åland, 1094, 1428
- Hagunda härad**, Uppland, 1115
- Halikko** (Haliko), härad, Finland,
1360, 1376
- Halland** 19, 214, 361, 538, 658, 751,
774–778, 950, 1089, 1334, 1515,
1516
- Hallsta** (nu **Hallstahammar**), koppar-
bruk, Västmanland, 1399
- Halmstad** 894
- Hamburg** 804–806, 1015, 1174, 1301
- Hammersta**, kungsgård, Ösmo socken,
Södermanland, 1375
- Hamnskär**, hamn, krog, Överenhörna
socken, Södermanland, 1125
- Hanknäs**, hemman, Nagu socken,
Finland, 1114
- Hannas**, hemman, Nagu socken,
Finland, 1114
- Hanåsa**, by, kronokvarn, Högsby
socken, Småland, 899, 961, 962
- Harjagers härad**, Skåne, 775
- Hede**, Kinna socken, Västergötland,
1154, 1206
- Hedemora** (Hedmora) 28, 85, 311,
856, 942, 1278
- Hedvig Eleonora församling**,
Stockholm, 347, 1192
- Helljarp** – se **Häljarp**
- Helsingfors** 1095
- Helsingör** 805
- Henninen**, hemman, Sarijärvi by,
Rautalambi socken, Finland, 1369

- Herr Eriksgården**, kronohemman, Ugglums socken, Västergötland, 1285
- Hernestads grift** – se **Härnestsads grift**
- Herrestads härad**, Skåne, 775
- Hertsånger**, hemman, nuv. Nysätra socken, Västerbotten, 364
- Hoby** (nu **Bräkne-Hoby**), socken, Blekinge, 722
- Holland** 243, 888
- Horn**, kungsladugård, Öland, 1095
- Hosie** – se **Husie**
- Husby**, socken, Dalarna, 676, 677
- Husby-Ärlinghundra** (Husby), socken, Uppland, 1555, 1556
- Husie** (Hosie), socken, Skåne, 1492
- Huvudsta**, egendom, Solna socken, Uppland, 1375
- Hyby**, kungsladugård, Hyby socken, Skåne, 1130
- Håkanstorp**, hemman, Askersunds landsförsamling, Närke, 1218
- Häljarp** (Helljarp), by, Tofta socken, Skåne, 1346
- Hälsingland** 32, 223, 492, 493, 998, 1286, 1364, 1519, 1555
- Hälsingtuna** – se **Tuna**
- Häringe**, kungsgård, Västerhaninge socken, Södermanland, 1375
- Härnestsads grift**, kanal vid Åhus, Skåne, 1343
- Härja**, utjord, Härads socken, Södermanland, 1297
- Härjedalen** 777
- Härnösand** 487, 1319, 1320, 1484
- Härnösands stift** 15, 51, 53, 237, 259, 306, 1309, 1551, 1553
- Härslöv**, socken, Skåne, 1297
- Höggärdet** (Högärdet), kronoäng nära Jönköping, 1282
- Höjentorp**, kungsgård, Eggby socken, Västergötland, 663, 1461
- Ijo**, socken, Finland, 310
- Ingelstads härad**, Skåne, 775
- Ingelstad**, kungsgård, Östra Ingelstads socken, Skåne, 1359
- Itis**, socken, Finland, 1376
- Jockis**, egendom, Jockis socken, Finland, 718, 793, 1284, 1447
- Johannisberg**, kungsgård, Lundby socken, Västmanland, 1126, 1418
- Johannislunda**, kronosäteri, Överselö socken, Södermanland, 1343, 1402
- Jäder**, socken, Södermanland, 1387
- Jädra** – se **Jära**
- Jämtland** 716, 777, 1086, 1207, 1216, 1334, 1426
- Jära** (Jädra), kronohemman, Ljungarums socken, nära Jönköping, 783, 807, 1290
- Järna**, socken, Dalarna, 1429
- Jönköping** 565, 783, 807, 879, 1079, 1080, 1282, 1290, 1366
- Jönköpings län** 775, 1356, 1445
- Kajana** (Cajana compagnie) 155, 225
- Kalmar** 490, 232, 547, 1104, 1291, 1292, 1299, 1377, 1453, 1470
- Kalmar län** 98
- Kalmar stift** 14, 15, 51, 53, 166, 558, 741, 1053, 1173, 1278, 1301, 1551
- Karbenning**, socken, Västmanland, 301, 302, 466
- Karelen** 22, 1296, 1496, 1512

- Karlshamn** 233, 312–314, 678, 679, 905, 1083, 1097, 1120, 1211, 1356
- Karlskoga** 834
- Karlskrona** 281, 303, 463, 464, 490, 679, 722, 735, 748, 887, 957, 991, 1038, 1154, 1223, 1224, 1280, 1359, 1391, 1415
- Karlstad** 359, 1134, 1415, 1488
- Karlstads stift** 14, 51, 53, 343, 1001, 1315, 1551
- Kaskö**, Finland, 658, 662
- Kassel** 601
- Kastelholm**, kungsgård, Åland, 1057, 1093, 1472, 1488
- Killeröd** (Kjälleröd), torp, Smedstorps socken, Skåne, 500, 1568
- Kinneulle** (Kinna-kulla), berg, Västergötland, 938
- Konstantinopel** 1059
- Kopparbergs län** 538, 1363
- Kopparsvik**, kronokvarn, Visby landsförsamling, 1460
- Korsholms härad**, Finland, 1360, 1376
- Kottby**, kronohemman, Helsinges socken, Finland, 1204, 1275
- Kristianstad** 548, 792, 1291
- Kristianstads län** 547, 776
- Kronobergs län** 117, 548, 601, 775, 1296, 1445, 1454 – Cronebergs regemente 607, 712, 713
- Kronoby** 1345
- Kroppkärr**, Karlstads landsförsamling, 1134, 1415
- Kumo älv** 285, 293, 411, 665, 1094
- Kungsbacka** 1266, 1370
- Kungsberg**, kungsgård, Fogdö socken, Södermanland, 1370
- Kungsholmen**, Stockholm, 1028
- Kungälv** (Kongelf) 916, 967, 1055
- Kurbrandenburg**
(Churbrandenburgiska länderna) 482
- Kusamo**, socken, Finland, 310
- Kvicksund** (Quicksund o.d.), kronolänefiske, Tumbo socken, Södermanland, 1332, 1445
- Kymmene härad**, Finland, 1376
- Källegården**, hemman, Friggeråkers socken, Västergötland, 1286
- Köpenhamn** 1347
- Köping** 1128
- Laholm** 494, 1125, 1473
- Lamminmäki** (Lammimäki), kronohemman, Koppilaks socken, Finland, 679, 689, 691, 692, 1349
- Landskrona** 775, 1195, 1221
- Lappmarken** 495, 619, 716, 1490
- Lee** se **Stora Le**
- Lilla Bjurum**, officersboställe, Vättilösa socken, Västergötland, 142
- Lill-Heikkilä**, kungsgård, S:ta Karins socken, Finland, 949, 1091
- Lillkyro**, socken, Finland, 1363
- Lima**, socken, Dalarna, 1103
- Linde**, socken, Västmanland, 1267, 1279, 1292
- Lindesbacken**, beteshage, S:t Nikolai socken, Södermanland, 1116
- Lindö**, ö i Mälaren, Häradssocken, Södermanland, 1297
- Linköping** 11, 200, 201, 230, 284, 310, 311, 481, 657, 733, 1009, 1357, 1387
- Linköpings stift** 13, 26, 51, 53, 56, 71, 143, 174, 314, 343, 530, 666, 970, 1018, 1020, 1055, 1263, 1314, 1324, 1551

- Lisjö**, bruk, Sura socken, Västmanland, 605
- Lomsmyran**, kärr, Mora socken, Dalarna, 867, 869, 1452
- Lover**, alunbruk, Hagby socken, Småland, 1280, 1393
- Lovisa** 362, 1195, 1512
- Lovö**, socken, Uppland, 71
- Luleå** 313, 1326
- Lund** 225, 240, 485, 498, 588, 590, 591, 593–596, 602, 639, 776, 853, 878, 904, 914, 942, 1037, 1062, 1092, 1093, 1179, 1222–1224, 1280, 1461, 1492, 1515, 1546,
- Lunds stift** 14, 51, 53, 108, 225, 639, 782, 904, 1221–1223, 1316, 1319, 1381, 1393, 1461, 1516, 1517, 1551, 1564
- Lundby**, socken, Västmanland, 1220
- Läckö**, slott, Otterstads socken, Västergötland, 1277
- Lövsta**, hemman, dåv. Spånga socken, Uppland, 1393
- Lövstaholm**, kungsgård, dåv. S:t Olofs socken, Uppland, 1205
- Magerö** (Magrö), kronohemman, Aspö socken, Södermanland, 1297
- Malma**, kronohemman, Bondkyrka socken, Uppland, 1302
- Malmö** 598, 774–778, 852, 1015, 1354
- Malmöhus län** 776, 845, 904, 1216, 1464
- Marboerne** – se **Marks härad**
- Margretetorp**, by, Hjärnarps socken, Halland, 1089
- Marieberg**, Stockholm, 1102, 1170, 1333, 1390, 1420, 1421, 1422
- Mariestad** 1387
- Marks härad**, Västergötland, 154, 161, 177–179, 181 – invånare i Marks härad 179 (Marboerne)
- Marstrand** 427, 429, 433, 446, 1431
- Mecklenburg** 822
- Medelpad** 493
- Mellansundet** (Millansund), sund i Mälaren, Rytterne socken, Västmanland, 1113
- Mellby**, socken, Skåne, 99
- Merum**, kronoskattehemman, Östra Ny socken, Östergötland, 717
- Millansund** – se **Mellansundet**
- Möllön** (Mållsund), ö, Mollösunds socken, Bohuslän, 1129
- Mora** 363, 867, 868
- Motala** 366, 1092
- Motala ström** 366
- Muhola** ”eller **Soikala**”, hemman, Jämsä socken, Finland, 1344
- Mållsund** – se **Möllön**
- Mållångstad**, hemman, Alfta socken, Hälsingland, 177
- Mållångstuga**, hemman, Alfta socken, Hälsingland, 177
- Mälaren** 222, 494, 495, 540, 542
- Männäis** (Menneis o.d.), bruk, Finland, 163, 166, 1346, 1347, 1348, 1451
- Mörkegården**, Friggeråkers socken, Västergötland, 1286
- Naula**, kronorusthåll, Loimijoki socken, Finland, 1350, 1369
- Neapel** 437
- Nesselstad** – se **Nässelstad**
- Nora** 829, 1440
- Norberg**, socken, Västmanland, 301, 411, 466

- Nordsjön** 276, 845
Norge 489
Norrköping 234, 742, 783, 793, 854, 987, 1170, 1195, 1295, 1304, 1345, 1399, 1479, 1482
Norrland 292, 302, 376, 377, 488, 491, 494–496, 620, 659, 1016
Nupperböle, hemman, Esbo socken, Finland, 1441
Nykvärn (Nyquarn), bro, Tillinge socken, Uppland, 1127
Nykyrko, socken, Finland, 156
Nyköping 1098, 1116, 1119, 1163, 1473, 1566
Nyköpings län – se **Södermanlands län**
Nyland 638, 1105, 1119, 1441
Nystad 163, 165, 1082, 1347
Nysund, socken, Närke och Värmland, 1343
Nås, socken, Dalarna, 1429
Närke 157, 372, 833, 834
Näs härad, Värmland, 1462 (Näas sokn), 1489
Nässelstad (Nesselstad), kronohemman, Gryts socken, Södermanland, 1298
- Odensala**, socken, Uppland, 1555, 1556
Ollestad, kronosäteri, Hovs socken, Västergötland, 1077
Omberg, berg, Östergötland, 1080
Ormastorp, kronorusthåll, Västra Broby socken, Skåne, 1173
Orreholmen (Orrholmen), tidigare översteboställe, Skörstorps socken, Västergötland, 835
- Ortala**, bruk, Väddö socken, Uppland, 1347, 1348
Otavala (Ottovalda, Åttevalda o.d.), rusthåll, spinnskola, Messuby socken, Finland, 905, 1082, 1265, 1268, 1270
Ottenby, kungsladugård, Ås socken, Öland, 1346, 1376, 1377
Oxie (Oxjö) **härad**, Skåne, 775
- Pater Nosterskären**, ögrupp, Bohuslän, 1292
Pikie härad, Finland, 1360, 1376
Piktila, hemman, Nagu socken, Finland, 1114
Piteå 168
Poltava 319
Pommern 224, 326, 482, 603, 721, 806, 820–822, 824, 833, 897, 1113, 1121, 1162, 1185, 1187, 1252, 1346, 1386, 1412, 1490
Prästtomta (Prestetomta), hemman, Ljungs socken, Östergötland, 1343
Pyttilä (Pythilæ), hemman, Limingo socken, Finland, 1285
- Quicksund** – se **Kvicksund**
- Regensburg** 973
Remmarlöv, kungsladugård, Remmarlövs socken, Skåne, 1129
Ribbingelund, kungsladugård, Kjula socken, Södermanland, 1453
Riddarholms församling, Stockholm, 1135, 1157, 1497
Roma, kungsgård, Roma socken, Gotland, 1040, 1056, 1460
Ronneby (Runneby) 204

- Rosersberg**, slott, Norrsunda socken, 167, 168, 1205
- Rossared** (Rossaröd), gods, Fjärås socken, Halland, 1164
- Rudskoga**, socken, Värmland, 1343
- Runneby** – se **Ronneby**
- Ryda**, kungsgård, Nysätra socken, Uppland, 1115
- Ryssland** 395, 495, 876, 1512
- Rystad**, socken, Östergötland, 142, 143
- Rådmansängen**, äng vid Strängnäs, 363, 408, 563
- Rådmansö** eller **Svinö**, kungsgård, nuv. Rådmansö socken, Uppland, 1297
- Rålambshov** (Rolambshof), Stockholm, 1492
- Rättvik**, socken, Dalarna, 137
- Rävsnäs**, kungsgård, Toresunds socken, Södermanland, 164, 1116
- Rönö**, kungsgård i Rönö socken, Östergötland, 1344
- Rörstrand**, egendom i Stockholm, porslinsfabrik, 1156, 1421
- Rösten**, krog, Stora Malms socken, Södermanland, 1453
- Röttle ström** (Rötheström), ström i Röttleån, Gränna, 1356
- Sala** 598
- Salboda**, hemman, Ljusnarsbergs socken, Västmanland, 886
- Saltsjön** – se **Östersjön**
- Saltspann**, hemman, Österfärnebo socken, Gästrikland, 1461
- Sandby**, kronorusthåll, Hagebyhöga socken, Östergötland, 310
- S:t Jakobs församling**, Stockholm, 564, 1192
- S:t Johannes församling**, Stockholm, 564
- S:t Johannes hospital**, Stockholm, 1454
- S:t Nicolai kyrka**, Stockholm – se **Storkyrkan**
- S:t Petersburg** 1496, 1497
- S:ta Katarina församling**, Stockholm, 72
- S:ta Klara församling**, Stockholm, 557, 629
- S:ta Maria Magdalena församling**, Stockholm, 410
- Savolax** 1196, 1288, 1296, 1473
- Schenäs** – se **Skenäs**
- Segersfors**, silververk, Ljusnarsbergs socken, Västmanland, 886
- Sickla**, Stockholm, 695
- Sigtuna** 1282
- Singö**, kapellförsamling, Uppland, 1555, 1556
- Sjön** – se **Skön**
- Sjöstorp**, kungsgård, Ödeshögs socken, Östergötland, 1459
- Sjötorp**, säteri, Linderås socken, Småland, 1459, 1465
- Skansen**, tingsställe, Tölö socken, Halland, 656
- Skansen**, tingsställe i Kungsbacka stad, 1370
- Skanör** 393, 573, 627, 914, 915
- Skara** 75, 81, 96, 111, 343, 916, 1433, 1462, 1506
- Skara djurgård**, kronoäng, Skara landsförsamling, 835

- Skara stift** 13, 51, 53, 206, 223, 644, 685, 874, 971, 1055, 1458, 1498, 1518, 1533, 1551
- Skaraborgs län** 1362
- Skenäs** (Schenäs), kungsgård, Östra Husby socken, Östergötland, 1378
- Skjälby** – se **Skälby**
- Skåne** 113, 156, 232, 244, 378, 491, 500–502, 506, 540, 544, 617, 688, 741, 751, 774–777, 779–783, 844, 1003, 1004, 1092, 1216, 1295, 1296, 1334, 1340, 1396, 1445, 1513, 1515, 1517, 1546
- Skälby** (Skjälby), kungsladugård, Kalmar landsförsamling, 1116
- Skällnora**, kungsgård, Fresta socken, Uppland, 1114, 1126
- Skänninge** 366, 1144, 1485
- Skön** (Sjön), socken, Medelpad, 829
- Skörby**, danvikshemman, Hacksta socken, Uppland, 680, 1460
- Skövde** 377
- Slåttsladugården** – se **Visborg**
- Smedjegården**, fängelse, Stockholm, 430, 1156, 1298
- Smedjeholmen**, kronohemman, Stavsinge socken, Halland, 1220
- Smedstorp**, säteri, Smedstorps socken, Skåne, 348, 349, 359, 500–502, 504, 506, 1323, 1336
- Småland** 343, 1289
- Soikala** – se **Muhola**
- Solna**, socken, Uppland, 1181, 1192
- Spanien** 243, 292, 293, 432, 491
- Stavsjö**, bruk, Kila socken, Södermanland, 1098, 1099
- Starnäs**, hemman, Skedevi socken, Östergötland, 1210
- Stensberg**, torp, Smedstorps socken, Skåne, 500, 1568
- Stickov** (Sticko), torp, Smedstorps socken, Skåne, 500, 1568
- Stockholms skärgård** (Stockholms-skären) 1406
- Stolbova** 1512
- Stora Barnhuset**, Stockholm, 68, 733, 738, 1135, 1156, 1298, 1351, 1370, 1391
- Stora Eskedalen**, hemman, Öja socken, Södermanland, 1360
- Stora Kopparbergs bergslag** 1215
- Stora Kopparbergs län** – se **Kopparbergs län**
- Stora Le** (Lee), sjö, Dalsland och Värmland, 1298
- Stora Vena** (Stora Hvena), hemman, Röra socken, Bohuslän, 1116
- Storbritannien** 830
- Storkyrkan** (S:t Nicolai) och **Storkyrkoförsamlingen**, Stockholm, 77, 338, 530, 939, 1521
- Stormuren** (Stormaren), hemman, Årsunda socken, Gästrikland, 1461
- Stralsund** 804–806, 959, 1186, 1187, 1188
- Strand**, säteri, Jäders socken, Södermanland, 1478
- Struckarne**, notvarp i Hjälpären, 1116
- Strängnäs** 363, 408, 530, 563, 898, 921, 939, 1018
- Strängnäs stift** 13, 46, 51, 53, 172, 206, 213, 314, 583, 1308, 1317, 1393, 1541, 1542, 1551
- Strömserum**, kungsgård, Ålems socken, Småland, 166, 167, 247, 252, 268, 506, 1469

- Strömsholm**, kungsgård, lustslott, Kolbäcks socken, Västmanland, 1345, 1357
- Strömsholms län**, Västmanland, 760
- Sundby**, socken, Södermanland, 1387
- Sundbyholm**, kungsgård, Sundby socken, Södermanland, 1453
- Sunnersta**, by, Bondkyrka socken, Uppsala, Uppland, 1418
- Svartsjö**, kungsgård, Sänga socken, Uppland, 1217, 1491
- Svinö** – se **Rådmansö**
- Svärdsjö**, socken, Dalarna, 137
- Sysmä**, socken, Finland, 1376
- Särna**, socken, Dalarna, 137, 146, 173
- Säter**, socken, Dalarna, 1015
- Söderköping** 717
- Södermalm**, Stockholm, 662, 883
- Södermanland** 373, 898, 1098, 1297, 1387, 1394, 1430, 1460
- Södermanlands län** (Nyköpings län), 98
- Södertälje** 372, 384, 498
- Sörby**, by, Ramnäs socken, Västmanland, 587, 603–605
- Tatila**, hemman, Nagu socken, Finland, 1114
- Tjustorp**, by, Smedstorps socken, Skåne, 500, 1568
- Torneå** 313, 373, 1463
- Torsebro**, krutbruk, Färlövs socken, Skåne, 244, 247
- Toscana** 432
- Trosa** 1409
- Tuna** (nu **Hälsingtuna**), socken, Hälsingland, 1446, 1555
- Turkiet** 188
- Tågarp**, by, Burlövs socken, Skåne, 1014
- Tärna**, socken, Uppland, 1555, 1556
- Uleåborg** 1111
- Ulrika Eleonora församling**, Stockholm, 57, 106, 580
- Ulriksdal**, slott, Solna socken, Uppland, 182, 192
- Ultuna**, kungsladugård vid Uppsala, 1418
- Uppland** 376, 702, 868, 1014, 1071
- Uppsala** 11, 17, 69, 71, 76, 98, 355, 409, 485, 549, 622, 623, 639, 758, 784, 787, 790, 830, 831, 841, 843, 844, 853, 919, 981, 1010, 1063, 1064, 1083, 1117, 1193, 1201, 1206, 1215, 1221, 1223, 1254, 1255, 1261, 1305, 1307, 1422, 1423, 1454, 1480, 1538, 1539, 1541
- Uppsala stift** 12, 15, 24, 51, 52, 272, 302, 737, 844, 1009, 1302, 1306–1309, 1314–1318, 1406, 1539, 1540, 1551, 1552, 1556
- Uranienborg**, kungsladugård på Ven i Öresund, S:t Ibbs socken, Skåne, 1343
- Vadstena** 56, 739, 918, 919, 939, 940, 1078, 1112, 1304, 1455
- Vaksala**, socken, Uppland, 17, 24
- Valåkra** (Wallåkra), by, Högsby socken, Småland, 962, 963
- Varberg** 950, 1010
- Vasa** 492, 658
- Vattholma**, bruk, Lena socken, Uppland, 1305, 1473
- Vaxholm**, fästning, 1333
- Vaxön** (Waxholm), 1350

- Vedens härad**, Västergötland, 1430
Vedevåg, bruk, Lindes socken, Västmanland, 1478
Vemo (Vehemo), socken, Finland, 156
Venedig 1084
Venn garn (Wennergarn), kungsgård, S:t Olofs socken, Uppland, 1290
Wentholmen – se **Väntholmen**
Viarp, by, Härslövs socken, Skåne, 1297
Vikorne, kontrakt, Bohuslän, 21, 22, 27, 38, 49
Villhola (Wilhola), krononybygge, Stigsjö socken, Ångermanland, 1343
Vimmerby 1300
Visborg (Slåttsladugården), kungsgård, Visby landsförsamling, 1040, 1459
Visby 281, 269, 281, 557, 565, 951, 1040, 1095, 1278, 1301, 1412
Visby stift 15, 23, 51, 53, 268, 269, 557, 1302, 1499, 1551 (Gothtland)
Visingsö 1077, 1078, 1080, 1408, 1417
Väddö, socken, Uppland, 1397
Väkkärä, ödeshemman, Euraåminne socken, Finland, 680
Vänern 540, 542, 544, 834, 1298
Väntholmen (Wentholmen), kungsgård, Hilleshögs socken, Uppland, 1216, 1217, 1491
Värmland 157, 544, 833, 872, 1001, 1010, 1219
Västanfors, socken, Västmanland, 301, 411, 448, 450, 466
Västanhede, hemman, Årsunda socken, Gästrikland, 1461
Västerbotten 486–488, 542, 543, 679, 716, 729, 915, 951, 952, 1267, 1287, 1296, 1300, 1336, 1343, 1358, 1373, 1403, 1511
Västerfärnebo (Wästra Färnebo), socken, Västmanland, 301
Västergötland 377, 544 – Wästgöthaldals regemente 342, 343
Västernorrlands län (före 1762 även omfattande nuv. Gävleborgs län) 274, 486, 488, 542, 716, 1287, 1437, 1442
Västervik 490
Västerås 84, 87, 89, 98, 126, 136, 145, 176, 192, 268, 304, 676, 689, 738, 1009, 126
Västerås stift 13, 18, 26–29, 35, 42–46, 48, 51, 54, 85, 88, 97, 109, 125, 128, 138, 139, 170, 172–174, 301, 357, 363, 565, 677, 1001, 1052, 1317, 1320, 1321, 1551
Västmanland 175, 1220, 1363, 1393, 1464
Wästra Göinge härad, Skåne, 775
Wästra Silberg, gruvområde, Dalarna, 681
Wästra Skrävlinge, socken, Skåne, 1492
Wättern 366, 540, 542, 1170
Wäxjö och Wäxjö stift 13, 51, 53, 77, 107, 110, 125, 231, 232, 343, 374, 384, 480, 580, 712, 869, 879, 1041, 1046, 1055, 1057, 1064, 1076, 1110, 1173, 1314, 1356, 1551
Ystad 1014, 1179, 1298, 1478
Åbo 156, 487, 591, 595, 853, 891, 892, 921, 945, 958, 966, 1009, 1082, 1108, 1114, 1199, 1201, 1291, 1309, 1360, 1508
Åbo och Björneborgs län 1093, 1428

- Åbo stift** 13, 19, 20, 30, 33, 37, 51, 53, 141, 339, 1315, 1356, 1392, 1513, 1551, 1553
- Åby**, gästgivargård, Kvillinge socken, Östergötland, 1476
- Åkarp**, by, Burlövs socken, Skåne, 1014
- Åker**, bruk, Åkers socken, Södermanland, 1098
- Åland** 19, 31, 33, 34, 233, 759, 801, 802, 804, 949, 979, 980, 1039, 1040, 1045, 1057, 1077, 1080, 1093, 1094, 1123, 1167, 1315, 1316, 1317, 1342, 1344, 1397, 1428, 1512, 1513
- Ålem**, socken, Småland, 166, 168
- Åmål** 1298, 1326
- Ångermanland** 349, 716, 1125, 1426, 1429
- Årbykärr**, Kjula socken, Södermanland, 1454
- Åtvidaberg**, kopparverk, Åtvids socken, Östergötland, 1087, 1097, 1104, 1218
- Ädelfors**, guldverk, Alseda socken, Småland, 117, 204, 368, 845, 1144, 1282
- Älvdalen**, socken, Dalarna, 1446
- Älvkarleby** 889, 890, 1117
- Älvsborgs län** 343, 986, 1030, 1031, 1430
- Älvsyssel**, kontrakt i Bohuslän, 21, 27, 38, 49, 259, 262, 263, 266, 1191
- Ära**, hemman, Ikalis socken, Finland, 1114
- Öland** 431, 949, 979, 1039, 1040, 1057, 1077, 1080, 1095, 1113, 1167, 1344, 1376, 1489
- Ölstorp**, kronosäteri, Österbitterna socken, Västergötland, 1344
- Örebro** 687, 722, 1458, 1534
- Örskär**, fyrbåk, Gräsö socken, Uppland, 1364
- Österbotten** 14, 19, 20, 37, 43, 155, 257, 486, 487, 488, 542, 543, 662, 803, 804, 944, 971, 1080, 1111, 1270, 1281, 1285, 1296, 1394, 1511, 1526
- Österfärnebo** (Färnbo), socken, Gästrikland, 1351
- Östersjön** (Saltsjön), 487, 488, 492–494, 1170, 1364
- Östhammar** 835, 1284
- Östra Göinge härad**, Skåne, 775
- Östra Silvberg**, gruvområde, Dalarna, 681
- Östra Vingåker**, socken, Södermanland, 1298

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Otryckta källor

Riksarkivet

Ständernas plena och kanslier:

Bondeståndets arkiv

Borgarståndets arkiv

Prästeståndets arkiv

Ridderskapets och adelns arkiv

Ständernas beslut och försäkringar

Tryckta källor och litteratur

Samtida offentligt tryck (lagar, förordningar, resolutioner, kungörelser, instruktioner, taxor, reglementen m.m.) och samtida riksdagstryck tas inte upp här.

BdP = *Bondeståndets riksdagsprotokoll*. Utg. av S. Landahl. 1–13. Stockholm 1939–86.

Chydenius, Anders, 1766: *Rikets hjälp, genom en naturlig finance-system*. Stockholm.

Frosterus, Henrik, 1765: *Inledning til svenska krigslagfarenheten* 1. Stockholm.

Modée = *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718/1791 utkomne pub-*

lique handlingar ... Utg. av R. G. Modée et al. 1–15. Stockholm 1742–1829.

RAP = *Sveriges ridderskaps och adels riksdagsprotokoll från och med år 1719*. 1–. Stockholm 1875–.

Schröder, Eric, 1765: *Oförgripeliga tankar om fem nya stapel-s[t]äders inrättande i rikets norre provinser*. Stockholm.